

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

19. YÜZYILA AİT ERMENİ HARFLİ TÜRKÇE AGNES VEYA
NEY ÇALAN KIZCAĞIZ HİKÂYESİ ÜZERİNE DİL
İNCELEMESİ

BERNA SERT

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ABDULKADİR ÖZTÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2021

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans Yeterlik tezi olarak savunduğum “*19. Yüzyıla Ait Ermeni Harfli Türkçe Agnes veya Ney Çalan Kızcağız Hikâyesi Üzerine Dil İncelemesi*” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.... / / 2021

Berna Sert
19530100009

ÖN SÖZ

Çalışma, “Agnes veya Ney Çalan Kızcağz” adlı romanın çeviri yazılı metnini, metnin fonetik ve morfolojik özelliklerini ve dizin bölümlerini içermektedir. Tez, üç ana bölümden oluşmaktadır: İnceleme-Metin ve Dizin-Sözlük. İnceleme bölümünde Ermeni harfli Türkçe metinlere dair bilgiler verilmiş ve tez çalışmasında yoğunlaştığımız eserin yazım ve dil özellikleri Türkçe’nin ses ve yapı bilgisi bağlamında ele alınmıştır. Metin bölümünde; romanın çeviri yazıya aktarılması verilmiştir. Dizin-Sözlük bölümü ise, eserde geçen kelime ve kelime gruplarının alfabetik olarak sıralanmış, kelimelerin metinde bulunduğu sayfa numaralarının liste şekli ve metinde kullanılan anlamları verilmiştir. Kapsamı verilen tez çalışmasında, Ermeni harfleriyle yazılan Türkçe metinlerin Türkoloji camiasına kazandırılması ve oluşan boşluğun doldurulması hedeflenmektedir.

Bilgisi ve birikimiyle daima ufkumu açan, desteğini ve bana olan güvenini her zaman hissettiğim, yönetimi altında bu tezi hazırlamış olduğum kıymetli hocam Doç. Dr. Abdulkadir ÖZTÜRK’e; lisans aşamamda ve tez hazırlığımda engin bilgisinden istifade ettiğim Doç. Dr. Hüseyin YILDIZ’a; Ermeni harfli Türkçe metne ulaşmamı sağlayan İstanbul Ermeni Patrikliği görevlilerinden Bay Vağarsag Seropyan’a, aileme ve arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Berna SERT
ORDU-2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
KISALTMALAR	xi
İŞARETLER.....	xi
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	xii
GİRİŞ	1
1. Çalışmanın Amacı.....	1
2. Çalışmanın Kapsamı	1
3. Çalışmanın Yöntemi	1
4. Ermeni Harfleriyle Yazılmış Türkçe Eserler	2
4.1. Basılı Eserler	4
5. Agnes veya Ney Çalan Kızcağz Hikâyesi.....	7
5.1. Eser Hakkında Genel Bilgiler	7
5.2. Eserin Bölümleri	7
5.3. Eserin Matbu Özellikleri.....	8
5.4. Eserin Olay Örgüsü.....	9
5.5. Eserin Dili	12
5.6. Noktalama İşaretleri.....	13
5.7. Alfabe.....	13
BİRİNCİ BÖLÜM.....	15
1. YAZIM.....	15
1.1. Soru Eki	17
1.2. Vasıta Eki.....	17
1.3. İyelik Eki.....	18
1.4. {-Xp} Zarf-Fiil Eki	18
1.5. Ayrı Yazılan Ekler	19
1.6. Yardımcı Eylemle Yapılan Birleşik Eylemlerin Yazımı	19
1.7. Arapça ve Farsça Tamlamaların Yazımı.....	20
1.8. Şahıs İsimleri	21
1.9. Unvanlar.....	21
1.10. Millet, Kavim, Din ve Mezhep İsimleri	22
1.11. Yer İsimleri	22

1.12. İkilemeler	22
1.13. Eskiçil İzler ve Ağız Yansımaları	23
1.14. “İçin” Edatı	23
1.15. “İle” Edatı	23
1.16. “da/de” Bağlacının Yazımı	24
1.17. “ki” Bağlacının Yazımı	24
1.18. Ünlem.....	24
1.19. Bazı Kelimelerin Yazımı	25
1.20. Yazım Hataları	25
İKİNCİ BÖLÜM	27
2. SES BİLGİSİ.....	27
2.1. Ünlüler	27
2.1.1. /u/ Ünlüsü [a]	27
2.1.2. /tu/ Ünlüsü [â]	28
2.1.3. /t/ ve /t/ Ünlüleri [e].....	28
2.1.4. /p/ Ünlüsü [ı]	29
2.1.5. /p/ Ünlüsü [i]	29
2.1.6. /n/ ve /o/ Ünlüleri [o]	30
2.1.7. /to/ Ünlüsü [ö]	30
2.1.8. /n/ Ünlüsü [u]	30
2.1.9. /p/ Ünlüsü [ü].....	31
2.2. Ünsüzler	31
2.2.1. /u/ Ünsüzü [b]	31
2.2.2. /d/ Ünsüzü [c].....	32
2.2.3. /ç/ Ünsüzü [ç].....	32
2.2.4. /n/ Ünsüzü [d]	33
2.2.5. /f/ Ünsüzü [f]	33
2.2.6. /g/ Ünsüzü [g]	33
2.2.7. /h/ Ünsüzü [ğ]	34
2.2.8. /h/ Ünsüzü [h]	34
2.2.9. /d/ Ünsüzü [j]	34
2.2.10. /p/ ve /q/ Ünsüzü [k]	35
2.2.11. /l/ Ünsüzü [l]	35
2.2.12. /m/ Ünsüzü [m]	36
2.2.13. /n/ Ünsüzü [n]	36
2.2.14. /p/ ve /t/ Ünsüzleri [p]	36
2.2.15. /p/ ve /n/ Ünsüzü [r/ř].....	37

2.2.16. /u/ Ünsüzü [s]	37
2.2.17. /ɟ/ Ünsüzü [ş]	37
2.2.18. /p/ ve /t/ Ünsüzleri [t/ɟ]	38
2.2.19. /t/ Ünsüzü [v]	38
2.2.20. /j/ ve /ɟ/ Ünsüzleri [y]	39
2.2.21. /q/ Ünsüzü [z]	39
2.2.22. /t/ ve /d/ Ünsüzü [ts]	39
2.2.23. /d/ Ünsüzü [dz]	39
2.2.24. /l/ Ünsüzü [v]	40
2.2.25. /n/ Ünsüzü [vo]	40
2.2.26. /h/ Ünsüzü [h]	40
2.3. Ses Olayları	40
2.3.1. Ses Türemesi	40
2.3.1.1. Ünlü Türemesi	41
2.3.1.2. Ünsüz Türemesi	41
2.3.2. Ses Düşmesi	42
2.3.2.1. Ünlü Düşmesi	42
2.3.2.2. Ünsüz Düşmesi	42
2.3.2.3. Hece Düşmesi	43
2.3.3. Göçüşme	43
2.3.4. Ünlü Uyumları	43
2.3.4.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	44
2.3.4.2. Kalınlık-İncelik Uyumuna Aykırı Durumlar	44
2.3.4.3. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	45
2.3.4.4. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırılık	45
2.3.5. Ünlü Değişmeleri	46
2.3.5.1. /a/ > /e/	46
2.3.5.2. /e/ > /ı/	46
2.3.5.3. /e/ > /a/	47
2.3.5.4. /e/ > /i/	47
2.3.5.5. /ı/ > /a/	47
2.3.5.6. /ı/ > /e/	47
2.3.5.7. /ı/ > /u/	48
2.3.5.8. /ı/ > /i/	48
2.3.5.9. /ı/ > /ü/	48
2.3.5.10. /i/ > /a/	48

2.3.5.11. /i/ > /e/	48
2.3.5.12. /i/ > /ı/	49
2.3.5.13. /i/ > /u/	49
2.3.5.14. /i/ > /ü/	49
2.3.5.15. /o/ > /u/	49
2.3.5.16. /u/ > /ı/	49
2.3.5.17. /u/ > /i/	50
2.3.5.18. /u/ > /o/	50
2.3.5.19. /u/ > /ö/	50
2.3.5.20. /u/ > /ü/	50
2.3.5.21. /ü/ > /ı/	50
2.3.5.22. /ü/ > /i/	50
2.3.5.23. /ü/ > /ö/	51
2.3.5.24. /ü/ > /u/	51
2.3.6. Ünsüz Değişmeleri	51
2.3.6.1. /b/ > /p/	51
2.3.6.2. /c/ > /ç/	51
2.3.6.3. /ç/ > /c/	51
2.3.6.4. /f/ > /v/	52
2.3.6.5. /g/ > /ğ/	52
2.3.6.6. /h/ > /k/	52
2.3.6.7. /g/ > /k/	52
2.3.6.8. /g/ > /ğ/	52
2.3.6.9. /g/ > /v/	52
2.3.6.10. /ğ/ > /y/	52
2.3.6.11. /k/ > /g/	52
2.3.6.12. /k/ > /h/	53
2.3.6.13. /m/ > /n/	53
2.3.6.14. /t/ > /d/	53
2.3.6.15. /m/ > /n/	53
2.3.6.16. /n/ > /g/	53
2.3.6.17. /n/ > /ğ/	53
2.3.6.18. /n/ > /l/	53
2.3.6.19. /v/ > /f/	54
2.3.6.20. /v/ > /y/	54
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	55

3. ŞEKİL BİLGİSİ	55
3.1. İSİMLER.....	55
3.2. İSİM ÇEKİM EKLERİ	55
3.2.1. Çokluk Eki	55
3.2.2. Aitlik Eki.....	55
3.2.3. İsmi Hâlleri	56
3.2.3.1. Yalın Hâl	56
3.2.3.2. İlgi Hâli	56
3.2.3.3. Belirtme Hâli.....	56
3.2.3.4. Yönelme Hâli	57
3.2.3.5. Bulunma Hâli	57
3.2.3.6. Ayrılma Hâli	57
3.2.3.7. Vasıta Hâli	58
3.2.3.8. Eşitlik Hâli	58
3.2.3.9. Yön Gösterme Hâli	59
3.3. ZAMİRLER	59
3.3.1. Kişi Zamirleri.....	59
3.3.2. Dönüşlülük Zamiri	60
3.3.3. İşaret Zamiri.....	60
3.3.4. Belirsizlik Zamiri	60
3.3.5. Soru Zamiri	60
3.4. SIFATLAR	61
3.4.1. Niteleme Sıfatları	61
3.4.2. Belirtme Sıfatları.....	61
3.4.2.1. İşaret Sıfatları.....	61
3.4.2.2. Asıl sayı	62
3.4.2.3. Sıra Sayı	62
3.4.2.4. Üleştirme.....	62
3.4.2.5. Soru Sıfatları	62
3.4.2.6. Belgisiz Sıfatlar.....	62
3.5. ZARFLAR	63
3.5.1. Zaman Zarfları	63
3.5.2. Yer-Yön Zarfları	63
3.5.3. Hâl Zarfları.....	63
3.5.4. Azlık-Çokluk Zarfları	64
3.5.5. Soru Zarfları.....	64
3.6. FİİL ÇEKİM EKLERİ	64

3.6.1. Haber Kipleri	64
3.6.1.1. Geniş Zaman	64
3.6.1.2. Şimdiki Zaman	65
3.6.1.3. Görülen Geçmiş Zaman	65
3.6.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman	65
3.6.1.5. Gelecek Zaman	66
3.6.2. TASARLAMA KİPLERİ	66
3.6.2.1. Dilek-Koşul Kipi.....	67
3.6.2.2. İstek Kipi.....	67
3.6.2.3. Gereklilik Kipi	68
3.6.2.4. Emir Kipi	68
3.7. FİİLİMSİLER	69
3.7.1. İsim-Fiil.....	69
3.7.2. Sıfat-Fiil	69
3.7.3. Zarf-Fiil.....	69
3.8. YAPIM EKLERİ	70
3.8.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri	70
3.8.1.1. {-t} fiilden fiil yapım eki	70
3.8.1.2. {-dIr}, {-dUr} fiilden fiil yapım eki.....	70
3.8.1.3. {-l} fiilden fiil yapım eki	70
3.8.1.4. {-n} fiilden fiil yapım eki	71
3.8.1.5. {-ş} fiilden fiil yapım eki	71
3.8.1.6. {-r} fiilden fiil yapım eki	71
3.8.1.7. {-ümse} fiilden fiil yapım eki	71
3.8.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri.....	71
3.8.2.1. {-ç+} fiilden isim yapım eki	71
3.8.2.2. {-cA+} fiilden isim yapım eki	71
3.8.2.3. {-cI+} fiilden isim yapım eki	72
3.8.2.4. {-ak+} fiilden isim yapım eki	72
3.8.2.5. {-gU+}, {-kü+} fiilden isim yapım eki.....	72
3.8.2.6. {-gın+}, {-gun+} fiilden isim yapım eki.....	72
3.8.2.7. {-ici+}, {-ucu+} fiilden isim yapım eki	72
3.8.2.8. {-k+} fiilden isim yapım eki	72
3.8.2.9. {-m+} fiilden isim yapım eki	72
3.8.2.10. {-n+} fiilden isim yapım eki	72
3.8.2.11. {-ı+}, {-U+} fiilden isim yapım eki.....	73

3.8.2.13. {-mur+} fiilden isim yapım eki.....	73
3.8.2.14. {-inç+}, {-inc+} fiilden isim yapım eki.....	73
3.8.2.15. {-ış+} fiilden isim yapım eki	73
3.8.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri.....	73
3.8.3.1. {+IA-} isimden fiil yapım eki	73
3.8.3.2. {+al-} isimden fiil yapım eki	73
3.8.3.3. {+l-} isimden fiil yapım eki	73
3.8.3.4. {+k-} isimden fiil yapım eki	73
3.8.3.6. {+lAn-} isimden fiil yapım eki	74
3.8.3.7. {+lAş-} isimden fiil yapım eki.....	74
3.8.3.8. {+A-} isimden fiil yapım eki	74
3.8.3.9. {+DA-} isimden fiil yapım eki	74
3.8.4. İsimden İsim Yapım Ekleri.....	74
3.8.4.1. {+sIz}, {+sUz} isimden isim yapım eki	74
3.8.4.2. {+cI}, {+cU} isimden isim yapım eki	74
3.8.4.3. {+daş} isimden isim yapım eki.....	75
3.8.4.4. {+nci}, {+inci}, {+üncü} isimden isim yapım eki	75
3.8.4.5. {+Iık}, {+IUk} isimden isim yapım eki.....	75
3.8.4.6. {+II}, {+IU} isimden isim yapım eki.....	75
3.8.4.7. {+ki} isimden isim yapım eki	75
3.8.4.8. {+cIk} isimden isim yapım eki	75
3.8.4.9. {+cıgaz} isimden isim yapım eki.....	76
3.8.4.10. {+er} isimden isim yapım eki	76
3.8.4.11. {+leyin} isimden isim yapım eki	76
3.8.4.12. {+culayın} isimden isim yapım eki	76
3.8.4.13. {+z} isimden isim yapım eki	76
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	77
4. AKTARIM.....	77
4.1. Ermeni Harfli Metin.....	77
BEŞİNCİ BÖLÜM	144
5. DİZİN.....	144
SONUÇ.....	343
KAYNAKÇA	346
TIPKIBASIM	347
ÖZGEÇMİŞ.....	478

ÖZET

19. YÜZYILA AİT ERMENİ HARFLİ TÜRKÇE AGNES VEYA NEY ÇALAN KIZCAĞIZ HİKÂYESİ ÜZERİNE DİL İNCELEMESİ

Hint-Avrupa dil ailesine mensup bağımsız bir alt grup dili olan Ermenice, Aziz Mesrop Maştots'un çabalarıyla Ermeni edebiyatı adı altında parlak bir dönem yaşamıştır. Mesrop, Maştots, V. yüzyılda Ermeni harflerini ortaya koymuş bu gelişme sonrasında Ermeni alfabesi, Türkçe metinlerin yazımında kullanılmaya başlanmıştır. Selçuklu ve Osmanlı idarelerinde asırlar boyunca birlikte yaşamaları dolayısıyla kültürel ortaklık kaçınılmaz olmuştur. Kültürel ortaklık, doğal bir iletişim aracı olan dil üzerinde etkilerini açıkça göstermektedir. Anadolu'da Osmanlı tebaası olarak yaşayan ve çeşitli imtiyazlarla refah bir ortam çevresinde pek çok kitap, cönk ve süreli yayın ortaya koyan Ermeniler, çalışmalarını 1960'lı yıllara kadar devam ettirmişlerdir. Bu alanda ortaya koyulan eserler, Ermeni harfli Türkçe metinlerdir. Saha için ulaşılabilecek tüm kaynakları derleyen Kevork Pamukciyan, "Ermeni Harfli Türkçe Metinler" adıyla yayımlanan çalışmasıyla, Ermeni kaynaklarından ulaşılmış, kayda geçmiş ve tarihe katkıları bulunan pek çok eser barındırır.

Bu tez, "Agnes veya Ney Çalan Kızcağız" adlı romanın çeviri yazılı metnini, metnin fonetik ve morfolojik özelliklerini ve dizin bölümlerini içermektedir. Tez, üç ana bölümden oluşmaktadır: İnceleme-Metin ve Dizin-Sözlük. İnceleme bölümünde Ermeni harfli Türkçe metinlere dair bilgiler verilmiş ve tez çalışmasında yoğunlaştığımız eserin yazım ve dil özellikleri Türkçe'nin ses ve yapı bilgisi bağlamında ele alınmıştır. Metin bölümünde; romanın çeviri yazıya aktarılması verilmiştir. Dizin-Sözlük bölümü ise, eserde geçen kelime ve kelime gruplarının alfabetik olarak sıralanmış, kelimelerin metinde bulunduğu sayfa numaralarının liste şekli ve metinde kullanılan anlamları verilmiştir. Kapsamı verilen tez çalışmamda, Ermeni harfleriyle yazılan Türkçe metinlerin Türkoloji camiasına kazandırılması oluşan boşluğun doldurulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ermeni harfli Türkçe Metinler, Agnes veya Ney Çalan Kızcuğaz, Fonetik ve Morfoloji, Dizin

ABSTRACT

LINGUISTIC ANALYSIS ON THE STORY OF THE 19TH CENTURY WITH ARMENIAN LETTERS AGNES IN TURKISH OR THE POOR GIRL PLAYING THE NEY

Armenian, an independent subgroup language belonging to the Indo-European language family, lived a bright period under the name of Armenian literature with the efforts of Aziz Mesrop Mashtots. Mesrop, Mashtots introduced Armenian letters in the 5th century, and after this development, the Armenian alphabet began to be used in the writing of Turkish texts. Cultural partnership was inevitable due to the fact that they lived together for centuries under the Seljuk and Ottoman administrations. Cultural commonality clearly shows its effects on language, which is a natural communication tool. The Armenians, who lived in Anatolia as Ottoman subjects and produced many books, cönks and periodicals in a prosperous environment with various privileges, continued their work until the 1960s. The works revealed in this field are Turkish texts with Armenian letters. Kevork Pamukciyan, who compiles all the resources that can be reached for the field, contains many works that have been reached from Armenian sources, recorded and contributed to history, with his work published under the title "Turkish Texts with Armenian Letters".

This thesis includes the translated text of the novel "Agnes or Ney Playing Girl", its phonetic and morphological features and index sections. The thesis consists of three main parts: Analysis-Text and Index-Dictionary. In the analysis section, information about Turkish texts with Armenian letters is given and the writing and language features of the work that we focus on in the thesis study are discussed in the context of Turkish phonetics and structure. In the text section; translation of the novel is given. In the Index-Dictionary section, the words and word groups in our text are listed alphabetically, the list form of the page numbers of the words in the text and the meanings used in the text are given. In my thesis, the scope of which is given, it is aimed to fill the gap that has arisen by bringing Turkish texts written in Armenian letters to the Turcology community.

Key Words: Turkish Texts with Armenian Letters, Agnes or Ney Playing Girl, Phonetics and Morphology, Index

KISALTMALAR

T.	: Türkçe
Ar.	: Arapça
Erm.	: Ermenice
Far.	: Farsça
İt.	: İtalyanca
Moğ.	: Moğolca
Yun.	: Yunanca

İŞARETLER

? Kökenin belirlenemediği veya okunmayan kelimeleri gösterir

+ Ad tabanına gelen eki gösterir.

- Fiil tabanını ve fiil tabanına gelen eki gösterir.

“ “ Sözcüğün anlamını belirtir.

{ } Biçim birimleri gösterir.

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

Harf		Adı	Telafluzu	Harf		Adı	Telafluzu
Büyük	Küçük			Büyük	Küçük		
Ա	ա	Ayp	A	Շ	շ	Şa	Ş
Բ	բ	Pen	P	Ո	ո	Vo	Vo ve O
Գ	գ	Kim	K	Չ	չ	Ça	Ç
Դ	դ	Ta	T	Պ	պ	Be	B
Ե	ե	Yeç	Y ve e	Ջ	ջ	Çe	Ç
Զ	զ	Za	Z	Ռ	ռ	Ra	Ř
Է	է	E	E	Ս	ս	Se	S
Ը	ը	It	I	Վ	վ	Ve	V
Թ	թ	To	T	Տ	տ	Dion	D
Ժ	ժ	Je	J	Ր	ր	Re	R
Ի	ի	İni	İ	Յ	յ	Tso	Ts
Լ	լ	Lion	L	Ի	ի	Hiun	V
Խ	խ	Khe	H	Փ	փ	Pür	P
Ծ	ծ	Dza	Dz	Ք	ք	Ke	K
Կ	կ	Gen	Ğ	Օ	օ	O	O
Հ	հ	Ho	H	Ֆ	ֆ	Fe	F
Չ	ձ	Tsa	Ts	Լ		Yev	Yev/ev
Ղ	ղ	Ğad	G (kalın sıradan)	Ligatürler			
Ճ	ճ	Ce	C	ԷՕ	Էօ	Ö	
Մ	մ	Men	M	ԻԻ	Իլ	Ü	
Յ	յ	Hi	Y ve H	ՈԻ/ՍԻ	ոլ/ սլ	U	
Ն	ն	Nu	N	ԵԱ	Եա	Â	

Tablo 2.: Eserde Kullanılan Alfabe¹

¹ Ilıcak ve Goshgarian (2007) 'ın *Kendi Kendine Ermenice* adlı eserinden uyarlanmıştır.

GİRİŞ

1. Çalışmanın Amacı

Tezin amacı, 19. yüzyılda Anadolu’da meydana getirilen Ermeni harfli Türkçe metinler arasında bulunan Agnes veya Ney Çalan Kızcağzı adlı hikâyenin Latin alfabesine aktarılması ve dil incelemesinin yapılmasıyla bu alanda ortaya konulan eserlerin Türkolojiye kazandırılması amaçlanmaktadır.

2. Çalışmanın Kapsamı

Türk ve Ermeni toplumları arasındaki ilişki uzun bir geçmişe tanıklık eder. III. ve IV. yüzyıllarda Hunlar ve Ermenilerin ilişki içerisinde oldukları yazılı kaynaklarda görülmektedir. Selçukluların Anadolu seferleri gerçekleştirdiği dönemde bu ilişkinin daha yoğun olarak görüldüğü bilinmektedir. Ermenilerin bir bölümü Kırım’a yerleşmiş olup, bölgedeki Kıpçaklarla yoğun etkileşimde bulunmuşlardır. Ermenilerin ticaret alanında ilerlemeleri, onların Anadolu ve Akdeniz sahalarında yayılma alanı göstermelerine imkan vermiştir.

Osmanlı döneminde Türk-Ermeni ilişkilerinin Orhan Gazi zamanında başladığı bilinmektedir. Türk ve Ermeni toplumları arasındaki ilişkiler verilen zaman dilimleri çerçevesinde gelişmiş, Osmanlı toplumu içinde Türklerle en iyi geçinen gayrimüslim topluluk Ermeniler olmuştur. Netice itibariyle farklı iki kültür olmaları sebebiyle, kendi kültürlerini koruyamayan Ermeniler, Türkleşmiş ve dil olarak Türkçeyi benimsemişlerdir. XVII-XX yüzyıllarda Ermeni harfleriyle pek çok kitap, gazete ve süreli yayın meydana getirmişlerdir. XX. yüzyıldan sonra Ermeni harfli eserlerinin basımının azaldığı bilinmektedir.

3. Çalışmanın Yöntemi

Kevork Pamukciyan’ın “Ermeni Harfli Türkçe Metinler” adıyla yayımlanan eserinden yola çıkarak tespit edilen, tez konumu edindiğim eser, 1727-1968 yılları arasında tarihe kaynaklık eden çok sayıda eser hakkında bilgi verici bir niteliktedir. Tezin hazırlık aşamasında edinilen bilgilerin incelenmesi, değerlendirilmesi ve dil sahasında Türkçeyi ne ölçüde ve ne şekilde yansıttığı aşağıdaki aşamalarla tespit edilecektir.

Tez çalışmamda, ilk olarak Ermeni harfli Türkçe metinler üzerine, kaynak taraması yapılarak çalışma sahası hakkında bilgi edinilmiştir.

Aktarım kısmına gelindiğinde, Ermeni alfabesinin Latin alfabesinde olan karşılık değerlerine bağlı olarak ilerlenmiştir.

Eserde, hatalı yazımın oldukça fazla olduğu saptanmıştır. Aktarım sırasında metne sadık kalmak temel amacımız olmuştur. Latin alfabesine aktarma sırasında noktalama işaretlerinin kullanımında eksiklik gözlemlenmiştir fakat yerinde ve doğru kullanımı olan noktalama işaretleri de oldukça fazladır.

Arapça ve Farsça tamlamaların yazımı hususunda metinde yazılmış olduğu haliyle aktarım sağlanmıştır. Günümüzde birleşik olarak kullandığımız veya “-“ işaretini kullandığımız tamlamalar işaretsiz kullanılmış ve bitişik kullanımı mevcut olan tamlamaların da ayrı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Tamlamalarda işaret eksikliği hususuna da sadık kalınmış olup, Latin aktarımında ve dizin bölümlerinde görüldüğü gibi kullanılarak “-“ işareti gösterilmemiştir.

Metnin inceleme bölümünde tespit edilen durumlar hem Latin hem de Ermeni harfleri ile gösterilmiştir.

Son olarak dizin kısmında ise sözcük ve sözcük grupları esas alınarak, satır numaraları ve anlamlarıyla birlikte çalışılmıştır.

4. Ermeni Harfleriyle Yazılmış Türkçe Eserler

Diller arası alışverişler, o dillerin konuşurlarının çeşitli sahalarda etkileşimleri sonucunda meydana gelir. Türkçe, Göktürk ya da Orhun-Yenisey alfabesinden itibaren, değişik dönem ve çevrelerde Sogd, Uygur, Mani, Brahmi, Süryani, Arap, Grek, Ermeni, İbrani, Latin ve İslav alfabeleri gibi başlıca on iki değişik alfabeyle yazılmış ya da yazılmaktadır (Köker, 2002, s. XI). Tarih alanı çerçevesinde, Anadolu’ya hâkim topluluk olan Türklerin Çinliler, Farslar ve Bizanslılardan sonra komşulukları çok uzun bir zaman dilimini kapsayan Ermeniler, Türklerin en eski komşularından biridir. Komşuluk ilişkisinin gerektirdiği ve kaçınılmaz kıldığı bilgi alışverişleri sonucunda Türkçe, Ermenilerin dilinde de kendisine soluk bulmuştur. İlk etkileşimin dil ve edebiyat alanında başladığı görülmekle beraber ilerleyen yıllarda kültürel ve sosyal açıdan

da Ermeniler Türk toplumu ile ortak değerlere sahip olmaya başlamıştır (Ulu, 2012, s. 153). Hristiyanlığa mensup olan Ermeniler, diğer gayr-ı müslim topluluklar gibi Osmanlı Devleti'nin tebeası/vatandaşı konumunda zımmî statüye sahip olarak uzunca süre Müslüman toplumla iç içe yaşamış bir millettir (Külekçi, 2017, s. 13). İlk etkileşimin dil alanında olmasıyla birlikte diğer edebiyat ve sanat alanlarında iki kültürün de birbirlerine katkıları olmuştur. Türklerle Ermeniler arasında dil alanında görülen ilk köklü etkileşim XIII. yüzyılda tesirini göstermeye başlamıştır. XIII. yüzyıldan sonra Türkçe'nin Kafkasya'da genel olarak anlaşma dili haline gelmesiyle Ermenilerin eski kilise dini olan “*grabar*” bu tarihten itibaren terk edilmeye başlanmıştır. Bundan sonra Ermeniler arasında Türk dil yapısının özelliklerini taşıyan ve halk dili olan “*aşharabarcan*” yerleşmeye başlamıştır (Ulu, 2012, s. 153).

Ermenilerin büyük çoğunluğu dillerini değiştirmelerine rağmen alfabelerini değiştirmeyip, Ermeni alfabesiyle Türkçe yazmışlardır. Türkçenin Ermeni harfleriyle yazımı, Türkçe konuşan, Ermeniceyi ya hiç bilmeyen ya da çok az bilen, Hristiyanlık inancına bağlı Ermeni nüfusla yazı yoluyla iletişim kurmanın ve bu kitlenin aynı yolla kendini ifade etmesinin aracı olarak gelişmiştir (Köker, 2002, s. XI). Bunun sonucunda Ermeni Türk Edebiyatı (*La litterature armeno-turquie*) adı verilen Türkçe edebi eserler meydana gelmiştir.

Ermenilere, İstanbul'un fethinden sonraki dönemde ayrıcalıklar tanınmış ve çeşitli imkânlar verilmiştir. Kitap basımı hususunda Ermenilere verilen en önemli ayrıcalıklardan bir tanesi, Kudüs'te açılan Ermeni okullarında okutulacak kitapların basımı için Ermeniler tarafından işletilecek bir matbaa açılması iznidir. Zira Ermenilerin tüm neşirleri belirlenen bir matbaada basılmakta ve devlet tarafından onaylandıktan sonra dağıtılabilmektedir (Külekçi, 2017, s. 134). Bu eserlerden bir kısmı, Ukrayna Devlet Arşivinde iken 1944 yılında Almanların çekilmesi esnasında yakılmıştır. Bir kısmı ise Viyana'da Mehitarist Kitaplığında, Paris'te Millî Kütüphanede, Venedik Mehitarist Kitaplığında, Breslav, Lvov ve Krakov şehirlerindedir (Ulu, 2012, s. 155).

Ermeni harfli Türkçe, Ermeni kültürünü koruma ve yabancılaşmaya karşı koyma çabalarının ürünü olarak değerlendirilebileceği gibi, Ermenice bilmeyen, kendini Türkçe olarak ifade edebilen Ermeni nüfusun, Ermeni harfleri üzerinden

kimlik aidiyetini sürdürerek kendisinin yazıyla ifade etmesinin doğal sonucu olarak da konu edinilebilir (Köker, 2002, s. XI).

4.1. Basılı Eserler

5. yüzyılda Mesrob Maşdots'un yarattığı Ermeni alfabesinin Türkçe metinlerin yazımında da kullanılmasına 14. yüzyıldan itibaren yazma eserlerde, 18. yüzyıldan itibaren de basma eserlerde yaygın olarak rastlanır. Ermeni harfli Türkçe eserlerin yayımlanması, 20. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra giderek azalsa da 1960'lı yıllara kadar devam etmiştir (Köker, 2002, s. XI).

İlk Ermeni matbaasının 1511 ya da 1512 yılında kurulduğu kabul edilirse de Hagop Meğabard'ın Venedik'teki bu ilk baskı çalışmalarının devamlılığı olmadığı için bu tarih Ermeni matbaacılığı açısından sembolik bir önem taşır (Köker, 2002, s. XIV).

Ermeni harfli Türkçe yazma ve basma eserlerin yayılması, din, tarih ve edebiyat alanlarında geniş bir literatürün oluşması ve pek çok gazete ve derginin yayımlanması bu temel üzerinden açıklanabilir (Köker, 2002, s. XI).

1562'de, daha sonra Eçmiyadzin Gatoğigosluğuna gelecek olan I. Mikayel tarafından Papa IV. Pius'la görüşmek üzere İstanbul'dan Roma'ya gönderilen Apkar Tıbir Tokhadetsi (Tokatlı), buradan Venedik'e geçerek matbaacılık sanatını öğrenmiş ve oğlu Sultanşah'ın (Marc Antonio) yardımıyla tek sayfalık bir takvim ve bir Mezbur kitabı basmıştır. 1567'de İstanbul'a dönen Apkar Tıbir muhtemelen Latin Domenikenler ve Ermenilerin ortaklaşa kullandıkları Surp Nigoğayos Kilisesi'nde (bugün Kefeli Mescidi; Karagümrük'te) kurduğu matbaada ,Venedik'ten beraberinde getirdiği Ermenice hurufatı kullanarak iki yıl içinde altı kitap basmıştır (Köker, 2002, s. XIV).

Ermeni harfli Türkçe ilk kitap, Mıkhitaristler Birliğinin kurucusu Mıkhitar Sepasdatsi'nin (Sivaslı) *Turn Keraganutyayn, Aşkharhapar Lezun Hayots: Şaratryal Dacgagan Lezvav Ar İ Hokud Aynts Hayots, Vork Izvacgagan Lezu Miayn Kiden, Yev Papakin Usanil Zaşkharhapar Hayerenn* (Yeni Ermenicenin Dilbilgisine Giriş: Yalnızca Türkçe Bilen ve Yeni Ermenice Öğrenmek İsteyen Ermeniler İçin Türkçe Lisanıyla Yazılmıştır) adlı eseridir. Modern Ermeniceyi olabildiğince kolay bir şekilde öğretmek amacıyla hazırlanmış olan 149 sayfalık

bu kitap, Venedik'te Antonio Bortoli'nin matbaasında basılmıştır (Köker, 2002, s. XIV). Bu ilk basımın takibindeki yıllarda Ermeni harfleriyle Türkçe olarak yazılan pek çok dilbilim kitabı yayımlandığı bilinmektedir. Türkçenin Ermenice üzerinde etkisinin sözlük ve gramer alanında yayılmaya başladığını görmekteyiz.

Mıkhitaristlerin Venedik'teki Surp Ğazar adası, Trieste ve Viyana'daki matbaalarında basılan eserler, yayıncılık anlayışı ve baskı kalitesi yönünden üst düzeydedir. Birliğin yayınladığı çok dilli sözlükler, ders kitapları, dilbilim kitapları bilimsel olarak bugünün ölçüleriyle dahi hayli başarılıdır (Köker, 2002, s. XV).

Türkçe yazılmış ilk roman *Akabi Hikâyesi*, Hovsep Vartanyan tarafından kaleme alınmış olup, Katolik bir Ermeni olan Hagop'la Ortodoks bir Ermeni olan Akabi'nin mutsuz sonlanan aşk hikâyesini içerir. (Cankara, 2014, s. 119-120).

Hasmik A. Stepanyan'ın "Ermeni Harfli Türkçe Kitaplar ve Süreli Yayınlar" adlı çalışmasından 1727-1968 yılları arasında yayımlanmış eserlerden örnekler aşağıda verilmiştir.

Bu yazmaların çoğu dinî eserler, vaaz ve dualar, Ermeni Cemaati mahkeme kararları, evlilik kayıtları, noter senetleri gibi eser ve belgelerle işlenmiş tarih ve vekayinamelerdir (Tekin, 1997, s.111).

-Mıkhitar Sepasdatsi. Yeni Ermenice Dilbilgisi. Mat. A. Bortoli.- Venedik.-149s. /s. 91-149 "Sözlük"/ 1727

-Edward Young, *Tenhade Bir Kâmil Adam*, 1816 Venedik.

- Vartanyan Hovsep, *Bosboğaz Bir Adam*. Mat. H. Mühendisyan.- İstanbul.-7, 31s. /VARDANIAN Hovsep/. Le bavard.-Const. 1852

-Epictète, *Epiktetos Feylesofun Elcüzü*, 1857, venedik.

-Bin Bir Gece yani Şehrazad Sulatanın Hikâyesi. Mat. R. Kürkciyan.- İstanbul- 544s.1858

- Aramyan Canik. Yeni Fransızca-Ermenice-Türkçe Sözlük. Mat. C. Aramyan.-Paris. 1860

-Hovannes Balıkcıyan, Karnik, Gülünya ve Dikran'ın Dehşetli Vefatleri, Asitane, Minasyan Basmahanesi, 1863, 218 s.

-Aziz Der Gomitaz Kahananın Mucizeleri. Mat. H. Minasyan.- İstanbul.- 43.s 1865

-Viçen Tilkiyan, *Gülünya Yahod Kendi Görünmeyerek Herkesi Gören Bir Kız*, İstanbul, 1868-1869, 540 s.

-Zohrabyan Hovhannes, *Ahd-ı Atik ve Ahd-ı Cedid Kitaplarının Hikâyesi*/ Çeviri G. Arakelyan. Mat. Katoğigosarani.-İstanbul- 615s. 1869

-Karakaş Mgrdiç. *Kasabın İbine Bağlanan Sefil Bir Kuzu yahut Papa*, Ermeniler ve Gatolik Mezhebi.- İstanbul.-16s. 1870

-Kürkçyanof H.S. *Agnes veya Ney Çalan Kızcağz /*Çev Erm. H. Kürkciyanof.-Küdüs.- 130s. 1872

-Tilkiyan Viçen. *Çoban Kızlar*. Mat. S. Bardizbanyan.- İstanbul.- 146s. 1876

-Mgrdiçyan T. *Mektebin Fazileti ve Kalemin Kuvveti*. Mat. Dedeyan.- İzmir 1877

-Limonciyan Kerovpe. *Esrar-ı Kabristan*. Mat. “Tercüman-ı Efkâr”. İstanbul.-162s. 1881

-Kurban Hovsep. *İki Kapı Yoldaşları yahod Hakk-ı Adaletin Zahiri*. Mat. N.Berberyan.- İstanbul.-971s. 1885

-Papazyan Toros. *Letayif. Kış Geceleri İçün Küçük Hediyeler*. Mat. “Manzume-i Efkâr”.- İstanbul.- 39s. 1887

-Kasabyan S. *Türkçe-Ermenice Muhtasar Sözlük*. Mat. B. Hagopyan.- İstanbul.-176s. 1889/2.bs 1900/.

-Duaname. Mat. N. Biberyan.- İstanbul, 1890.

-Küçük Çocuklarım İlk Kitabı Mat.K.Boyacıyan.-İstanbul.-74s. 1892

-Goudell William. *Vaazlar*. Mat. H.Madteosyan.- İstanbul.-263s. 1907

-Kıyıçyan Aleksandr. *Mekteb Arkadaşı*. Mat. O. Arzuman.-İstanbul 1910

-Misiryan-Moruk Garabed. *Dasitan*. Mat. A. Stepanyan.- İskenderiye.-24s. 1917

-Aşık Kerim ile Aslı Hanım hikâyesi. *Türküler ile*. Mat. H. Der Hovanisyan.-Beyrut.-99s. 1926

- Serdaryan Sarkis. *Surp Hagop Destanı*. Mat. H. Der Hovanisyan. Beyrut.-12s. 1928

- Krikoryan Hovannes. *Rehber*. New-York.-63s. 1932

- Halepyan Hagop. *Her Türlü Fenalığın Bir Kökü*. Mat. Luuys.-Halep.- 126s. 1937

- Ağbalyan S.K. *Adem Ne ile Yaşar?* Mat. Bozokluyan.- Halep.- 8s. 1940

- Muhtasar Dua Kitabı. Mat. Fransiskian.-Küdüş.-118s. 1950
- İman ve Dini Su Irmakları. Mat. Maranata.-Halep.-12s. 1960
- 48 Saat Cehennemde yahud Bir Hırsızın Acaib Tövbesi. Mat. Çizmecyan.- Halep-16s. 1965
- Kireçyan Dikran. Destan Kitabı. Buenos-Aires.-101s. 1968

20. yüzyılda, özellikle 1965'ten sonra Ermeni harfli Türkçe kitapların basımı oldukça azalmıştır. Burada dikkat çekici olan nokta, nicelik olarak yaşanan büyük düşüşe karşın kitapların basıldığı şehirlerin çeşitliliğidir. 1920'li yıllardan sonra, artık küçük büyük Ermeni kolonilerinin yaşadığı Tebriz, Halep, Şam, Kahire, Beyrut, İskenderiye, Marsilya, Paris, Boston, Buenos Aires, Los Angeles, New York, Pasadena, Philadelphia, Fresno gibi kentlerde Ermeni harfli Türkçe kitaplar basılmıştır (Köker, 2002, s. XXVII). Ermenilerin göç dalgalarıyla yayılışının beraberinde bu kentlerde basılan kitaplar Türkçenin kullanım sahasının önemli bir göstergesidir.

5. Agnes veya Ney Çalan Kızcağz Hikâyesi

5.1. Eser Hakkında Genel Bilgiler

Eser, H. S. Kürkeiyanof tarafından Ermenice'den tercüme edilmiştir. Eser, Küdüş'te Manastır Basmahanesi'nde 1872 yılında basılmıştır. Eserin bilinen üç baskısı olmakla birlikte ikinci ve üçüncü baskılar sırasıyla 1885, 1912 tarihlerinde yayınlanmıştır. Teze konu olan baskı ilk baskıdır. Eser, 130 sayfadan oluşmaktadır. İçerikte on bir bab bulunmaktadır. Bab başlıkları konu itibariyle seçilerek başlıklandırılmış ve muhteva bu düzlemde şekillendirilmiştir. Eserin son sayfasında Fihrist (içindekiler bölümüne)'e yer verilmiştir.

5.2. Eserin Bölümleri

Birinci Bab: Düşmanın kaleye hücum edişini anlatmaktadır.

İkinci Bab: Grimo Dı Durkuan isimli lider ile ilgili olan bölümdür. Üçüncü bab Sefalet çeken Dovl Hanım'dan bahsetmektedir.

Dördüncü Bab: Hagop'un firar etmek için karar aldığı gün ile ilgili içeriktedir.

Beşinci Bab: Hagop'ın Tesleninda ve Adelina'yı yanına alarak çobanın kulübesine gitmeleriyle başlayan bölümdür.

Altıncı Bab: Benno isimli salih bir canavardan bahsetmektedir. Bölümün ana karakteri olan Benno'nun Tesleninda, Adelber ve Adelina'ya yardımlarının konu edildiği bölümdür. Benno hikâyenin son bölümüne kadar hikâyeye dahil olan önemli bir karakterdir.

Yedinci Bab: Matilda'nın ihtiyarlığı sebebiyle hasta düşüşü, Tesleninda ve Adelina'nın açlık ile münasebetlerini içeren bölümdür.

Sekizinci Bab: Agnes, uzak çevre komşulardan, ney çalarak yiyecek toplamaya başlar. Bir çiftliğin önünde ney çalıp beyit okumaya başlar ve bu noktada hikâyenin seyri değişir.

Dokuzuncu Bab: Hanımın tanılması ile ilgilidir. Bölüm, Benno ile Teslenindanın sohbetini içerir.

Onuncu Bab: Adelber'in, Tesleninda ve Adelina ile kavuşmalarını anlatan bölümdür.

On birinci Bab: Canavar Benno'nun yılbaşı günü ile ilgilidir.

5.3. Eserin Matbu Özellikleri

Eser 130 sayfadan oluşmaktadır. Son sayfada fihrist başlığı yer almakta olup, kitabın dış yapısı kalın karton niteliğindedir. İlk sayfada eserin adı, matbaa adı, yayın yeri, yayın yılı gibi bilgiler ve küçük bir resim bulunmaktadır. Kitabın içeriğinde olay örgüsünün geçtiği merkez olarak verilen kalenin resmi yer almaktadır. 2. sayfada verilen küçük resmin değiştiği görülmektedir. Eserin arka kapağında cinsi tespit edilemeyen bitki veya çiçeğe benzer bir süsleme verilmiştir. Eserin sayfaları sarı renklidir. Sayfa numaraları süslemesiz olarak verilmiştir. Bablar arasında bazen süslemeli bazen tek çizgiden oluşan ayırma yöntemi kullanılmıştır. Kitabın sonunda bir sayfa boş bırakılmıştır. Eserin başlıklarında yazım kurallarına dikkat edilmiştir. Eser, kalın yazı tipiyle yazılmıştır. Genel satır sayısı 29'dur. Başlıkların bulunuşu, eser içerisinde beyitlerin yer alışından ötürü satır sayısının değiştiği görülmektedir.

5.4. Eserin Olay Örgüsü

Kalenin sahip ve hâkimi olarak bilinen Adelber, zayıf güçlerini kaleyi korumaları için bırakarak güçlü bulunan askerlerini alarak muharebeye gider. Aldelber, uzun bir zaman aynı yerde hizmette bulunduğu ve üzerinde emeği olan Hagop'u, evladından ve halkından haber getirmesi için Hok-Roşi'nin yanına gönderir ve haber getirmesini ister.

Adelber ve Tesleninanın evlidir ve kızlarının ismi Adelina'dır. Adelber muharebe için onlardan ayrıldığı için düşünceli ve aynı zamanda endişe içerisindeyken Hagop'tan kocasının sağlıklı olduğu haberini almıştır.

Muharebe günden güne şiddetlenir ve Hot-Roşa düşman ordusunun yaratmış olduğu tahribatların bilgisi ulaşmaktadır.

Adelber, kaleyi koruyamadığından kale, tahribattan köy evine dönüşmüştür.

Dışarıda işitilen gürültüler daha da yakından işitildiğinde, Hagop durumu hanımın yanına giderek ifade etmiştir. Hagop, umudun Allah olduğunu belirterek hanıma korkmamasını söylemiştir. Bu konuşmalar geçerken Tesleninda, evladını düşünerek endişe duymaktadır.

Tesleninda kalenin içerisinde bulunan değerli eşyalarını toplayabilmek adına Hagop'u yönlendirmiştir. Artık düşmanın ayak sesleri, at kişnemelerini, silah ve zırhların parlayışını duyuyor ve görüyordu. Tesleninda, kucağında evladı, Allah'a yalvarıp ağlıyordu. Hot-Roşi, o sırada çan sesi çalarak köy halkını kaleye çağırdı. Kale muhafızları, düşmanın saldırısına dayanamayarak teslim oldular. Düşmanlar, Teslenindaya saldırıyor hanım bir yandan ağlıyor bir yandan yalvarıyordu. Hanım kurtulabilmek için anahtarları düşmanlara vermiş ve tüm odalardaki eşyaları yağmalamışlardı. Daha fazla değerli eşya bulmak isteyen düşmanlar, Teslenindayı evladı ile tehdit ederler. Fakat hanım, elinde bulunan tüm anahtarları düşmanlara vermiştir fakat bunu onlara inandıramamaktadır.

Grimo Dı Durkuan Paşa isminde düşmanların lideri bu olaylar gelişirken içeri girer ve askerlerini korkutarak dışarı çıkartır. Tesleninda'ya iyi davranarak evladını kucağına vermiş, hanımın aldığı zararı tedavi ettirip, o zalim kişilerin elinden almıştır.

Grimo Dı Durkuan askerlerinin başrolde olduğu yaşanan olaydan çok üzgün olduğunu dile getirir ve sonrasında yüreğindeki sevgiyle evlenme teklifinde

bulunur ve hanım reddeder. Hanım, bu beladan kurtulmak için Allah'tan kuvvet diler. Yaşanan bu durumlar için evladına her şeyden önce Allah'ı sezmek gerektiğini söyler. Evladına, karşılarına çıkan kötü olan her şeye sabretmeleri gerektiğini öğretir. Tesleninda bu öğütleriyle evladını terbiye etmektedir.

Bir gün Kaniber isminde, Adelberin askerlerinden birisi Tesleninda'nın odasına girer. Hanım meraklı gözlerle askere bakar ve kocasından haber olup olmadığını öğrenmeye çalışır. Kaniber, Adelber'in ağır bir yara alarak vefat ettiğini söyler. Kaniber, Adelberin son sözlerini ve hanıma teslim etmesi için verdiği yüzüğü hanıma iletir ve hanım olduğu yerde bayılır. Hagop, Grimo'nun hanıma evlenme isteği teklifi hususunda reddetmemesi gerektiği sadece zaman kazanmak amacıyla izin istemesi gerektiğini söyler. Ayriyeten Grimo'nun kendi memleketinde evladı ve çocuğu vardır. Hagop, hanımı bu adamın elinden kurtarmak istemektedir. Hagop, Grimo paşanın ava gittiği bir gün firar etmek ister ve bu fırsatı kaçırmamak için hanımın yanına gider, kaçma planı yaparlar. Kaleden çıkarlar ve yolculukları dört güne kadar sürer. Soğuktan korunmak için bir çoban kulibesine giderler. Kulibenin sahibi Hagop'un tanıdığı bir çobanın evladıdır ve ismi Matilda'dır. Aknes adında bir de kızı vardır. Hagop, bir kulibe yapmaya karar verir ve Tesleninda kaçarken beraberinde getirdiği bilezik ve yüzükleri sattırıp bu şekilde ihyiaçları karşılayıp kulibe inşa ederler. Fakat bir yandan Grimo'nun onları bulur ise başlarına gelecek kötülükleri düşünmeden edemezler. Sonrasında Hagop yaşı itibariyle hastalanır, yatağa düşer ve ölür. Matilda, Hagop'un dostu olan dul bir kadındır ve ölümüne çok üzülmüştür. Matilda'nın kulübesi çevresinde bir canavar mağarası vardır ve içerisinde Benno adında, daha önce muharebelere katılmış asker olan bir kişi yaşamaktadır diğer ismi aziz peder olmakla birlikte baba lakabı da vardır. Bir muharebe esnasında aldığı kurşunla kolu parçalanmış ve askerlikten mahrum kalmıştır. Benno, sabah duası vaktinde kiliseye gider, duasını eder döndüğünde bu ney ile bir ilahi söylemiş. Benno'nun mağarasına gelen Adelber Bey, yanında yol gösterici olması için bir çoban ile yola koyulur ve Benno ile birkaç gün geçirmek istediğini söyler. Adelber, Küns Dı Hot-Roş'ın evladı olduğunu Benno'ya söyler ve Benno şaşırır. Çünkü, öncesinde Hot-Roş'ın emri altında çok hizmet vermiştir. Benno, Adelber bey daha çok küçük yaşlarda iken onu gördüğünü fakat beyin kendisini askerler içerisinde seçip hatırlayamayacağından bahseder. Adelber, babasının ve annesinin birdenbire ölümlerinden yetim kalışından ve babasının dostu olan

Aprimon Bey'in Adelber'i kendi kalesine alıp orada yetiştirdiğinden bahsetmiştir. Sonrasında da Tesleninda ile evlendirmiştir. Evladını ve eşini bırakıp muharebeye gitmek zorunda kalışından bahseder. Ailesinden haber almak için muharebeden gönderdiği yaverinden de halen haber alamadığından bahseder. Eşi ve evladının düşmana teslim olmak yerine kaçtıkları ve kayıklarının batmış olduğu bilgisini aldığını ifade eder. Sözleri arasında hain olarak nitelendirdiği Siten isimli birinden bahseder ve Adelber'e uykuya dalması için ilaç verdiğini ve sonrasında parmağındaki evlilik yüzüğünü aldığını anlatır. Siten'den yüzüğü istediğinde aralarında bir kavga çıkar ve Siten, Adelberin yüzüne hançer saplar. Adelber, daha sonra Siten'in düşman subaylardan rüşvet yiyerek yüzüğü çalmaya giriştiğini öğrenir. Sohbetlerine devam ederken canavarın mağarasının önündeki ağaçta asılı olan neyi görür ve Tesleninda bu çalgıyı çok sevdiğinden bahseder.

Tesleninda ve evladına gelince, İhtiyar Matilda'nın yanında kaldıkları esnada Matilda'nın sağlık durumu gittikçe kötüye gider. Artık dikiş dikemez hale gelmiş, etraftan gelen yardımlarla geçimlerini sürdürmektedirler. Hagop'un ani ölümünden sonra bu yardımlarda kesilmiş. Matilda'nın hasta oluşu Tesleninda ve kızının umutsuzluğa düşürmüştür. Aknes, elinde bir sepet komşu evleri gezerek yiyecek bulmaya çalışmaktadır fakat bir kuru ekmek dahi veren olmaz. Sadece yoldan gelirken birkaç yaban elması getirir ve Tesleninda, kızının umutsuz sözlerine karşılık elmayı da bulabildikleri için şükretmesi gerektiğini söyler. Matilda'nın kulübesini terk etme kararı alırlar. Açlıktan ölmek yerine, misafirperver bir yer bulma arayışına girerler. Matilda gitmelerini istemez o esnada semadan "Artık ağlama, derdini de umudunu da Allah'a ver, o seni hoş kılar, asla unutmaz" şeklinde sesler iştilir. Aknes bu sesleri duyar ve umutsuzluğu için pişmanlığa düşer. Sonrasında Matilda, Aknesin ney ile söylediği beyitleri beğenir ve uzak çevre köylerdeki evlere giderek ney çalıp yiyecek alabileceğini söyler. Aknes, çoban kızı ile birlikte yola çıkar. Aknesin, buna cesareti yoktur fakat yiyecek bulmak için mecbur olduğunu bilir. Bir çifliğin önünde Aknes oturup ney çalmaya beyit okumaya başlar. Çoban kızı çoktan gitmiştir. Aknes fakirlikten utanılmaması gerektiğini, zenginliğin ise bir şeref olmadığını kendine hatırlatarak söylemeye devam eder. Ev sakinleri pencerelere, kapılara çıkar ve Aknes'e iyi dileklerde bulunurlar. Ondan istedikleri ilahileri söylemesini rica ederler. Evin validesi, Aknes'e bir sürü yiyecek hazırlar. Aknes sadece bir parça ekmek yer ve devamını yemez. Valide, neden yemediğini sorar. Aknes, artan

yiyeceği izin verirseler validesine götüreceğini söyler. Çiftlik sahibi, Aknes'in bu cevabını duyunca çocuklarına döner ve örnek almalarını belirtir. Çiftlik sahibi, Aknes'e hepsini yemesini, validesi için hazırlık yapılacağını söyler. Çiftlikte Benno, Aknesi görür ve okuduğu beyiti Adelber'den de dinlediği için bu beyiti söyleyen kişinin yabancı olmadığını anlar. Benno, Aknes'in Adelber'in kızı olması konusunda şüpheleri vardır ve bu yüzden çoban kızcağızı ve Aknes'i alarak Matilda'nın kulübesine gitmek üzere yola çıkarlar. Benno, kulübeye ulaşır ve Matilda ile karşılaşır onlara zarar vermeyeceğini söyler. Matilda ile Benno konuşurlar. Matilda Benno'ya isminin Tesleninda olduğunu söyler ve buna şaşırmaması gerektiğini belirtir. Tesleninda tüm başından geçenleri anlatır. Benno'da karı ve kocanın birbirlerini ölü zannettiklerini düşünür ve daha da üzüldür. Benno, söz arasında Gırımo Dı Türkua adlı adamın da vefat ettiği haberini verir. Kocasının ise hala yaşadığını belirtir. Tesleninda yeniden doğmuşcasına mutlu olur. Benno, Tesleninda'ya kocasını bugün görebileceğini söyler, ardından sevinç çığlıkları duyulur. Allah'a teşekkür etmeye ve yalvarmaya başlar. Aknes gelip, validesinden haberi aldığı anda o da dizlerinin üzerine çökerek Allah'a teşekkür etmeye başlar. Benno, bu olanlardan Aknes'in çaldığı ney olmasaydı, yaşamlarının böyle sürüp gideceğini birbirlerinden haberleri olmadan ölüp gideceklerini belirtir. Benno sayesinde, Tesleninda ve Adelina yola koyulurlar ve Adelber bey ile kavuşurlar. Adelber, kızının elindeki neyin üzerindeki "Adelber'den azizem Tesleninda'ya hediye." yazısını da görür. Mutluluklarına inanamazlar ne yapacaklarını bilemez duruma gelirler. Adelber ve Tesleninda birbirlerini görür görmez sarılır ve gözlerinden akan sel misali ağlaşırlar. Adelber ve Tesleninda sevgili kızları Adelina ile uzun seneler yaşayıp, Adelina'yı evlendirdikten sonra vefat ederler. Adelina'nın evliliğinden bir sürü çocuğu olur ve hikâye Allah'ın "Bereket ile çoğalacaksın." tenbihiyle sona erer.

5.5. Eserin Dili

Eser, karışık bir olay örgüsünün akıcı bir şekilde bağlanmasıyla tasvir özelliğinin yoğun kullanımının kanıtıdır. Karakterlerin duygu analizleri güçlü bir yöntemle verilmiştir. Karakter sayısı bakımından oldukça zengindir. Hikâyenin olay örgüsünde önemli olayların değiştirilmiş ifadelerle tekrarlandığı

görülmektedir. Akıcı ve anlaşılır bir dil kullanılmış olup uzun hikâye türünde bir roman niteliği taşımaktadır.

Eser; Ermenice, Arapça, Farsça ve Türkçe kelimeleri yoğun olarak barındırır. Eserin dili, 19. yüzyıl Osmanlı Türkçesi'dir. Arapça ve Farsça tamlamalar ağırlıktadır. Ermenice kökenli kelimelerin sayısı fazla değildir. Arapça ve Farsça kökenli olan kelimelerde eksik veya benzeşmeye uğrayarak değişmiş kelimeler görülmektedir. Yabancı kökenli kelimeler, sonuna Türkçe ekler getirilerek kullanılmıştır. Metinde, eskicil, halk dilinde kullanılan kelimelere rastlanmıştır. Bu kullanımların, yazım bölümünde örnekleri verilecektir. Yoğun bir kullanım görülmesine de Eski Anadolu Türkçesi dönemini yansıtan örnekler de bulunmaktadır. Tercüme yapan kişinin dili kullanım yeteneğine bağlı olarak güçlü bir birikime sahip olduğunu söyleyebiliriz.

5.6. Noktalama İşaretleri

Noktalama İşareti	Ermenice Adı	Türkçe Karşılığı
:	“verçaged”	Nokta işaretidir.
.	“miçaged”	İki nokta üst üste gibidir.
^	“baruyg”	Soru işaretidir.
,	“ısdoraged”	Virgül işaretidir.
’	“yergar”	Seslenme bildiren ünlem işaretidir.
’	“şesd”	Emir bildiren ünlem işaretidir.
`	“put”	İkincil cümle başlangıçlarında virgülden önce, bir sıralama yaparken fiilin ihmal ettiği durumlarda virgülden önce, bir konuşmadan alıntı yapıldığında kullanılır.

Tablo 1.: Eserde Kullanılan Noktalama İşaretleri²

5.7. Alfabe

² Ilıcak ve Goshgarian (2007)' ın *Kendi Kendine Ermenice* adlı eserinden uyarlanmıştır.

Ermeni alfabesi MS. 5. yüzyılın başında, bugün Ermeni kilisesinin en önemli azizlerinden olan Mesrob Maştots adlı din adamı tarafından yaratılmıştır. Soldan sağa doğru yazılır ve fonetiktir; yani tıpkı Türkçe gibi, yazıldığı şekilde okunur (İlıcak ve Goshgarian, 2007, s. 1). Sonrasında o(o), ֆ(f) ve լ (yev) harfleri eklenerek 39 harfli Ermeni alfabesi oluşturulmuştur (Çaykiran, 2012, s. 86).

Ermeni alfabesinde u “a”, է “e”, ը “ı”, հ “i”, օ “o” harflerinden oluşan 5 ünlü; ք “p”, գ “k”, դ “t”, զ “z”, թ “t”, ժ “j”, լ “l”, խ “h”, ծ “dz”, կ “g”, հ “h”, ձ “ts”, ղ “g”, ճ “c”, մ “m”, ն “n”, շ “ş”, չ “ç”, պ “b”, ջ “ç”, ռ “r”, ս “s”, վ “v”, ւ “d”, ը “r”, ց “ts”, լ “v”, փ “p”, ք “k”, ֆ “f” harflerinden oluşan 30 ünsüz bulunmaktadır. Alfabe, harfin bulunduğu yere ve kelimeye göre farklı şekilde kullanılır. Kelime başında /h/, kelime içinde /y/ okunan “j” harfi; kelime başında /ye-/, kelime içinde /e/ okunan “u” harfi, kelime başında /vo/ kelime içinde /o/ okunan “n” harfleri bulunmaktadır. Metinde, /tso/ “ö”, /hl/ “ü” ve nl “u” ligatürlerinin kullanımı oldukça fazladır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YAZIM

Metnin, çeviriyazı aşamasında önem verilen özellikler aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

- Kelimelerin yazımına müdahale edilmemiş, kaynak harf sistemi dikkate alınmıştır.
- Bazı harflerin birden fazla karşılığı bulunduğundan, kelimelerin yazımında varyantlı yazım görülmektedir.

խըզմէթսն “hızmetde” (87/6), **հըզմէթին** “hızmetine” (15/23).

դախի “dahi” (7/21), **տահի** “dahi” (96/5).

խասստա “hasda” (72/25), **հասստա** “hasda” (98/13).

շախսըն “şahsın” (103/9), **շահսի** “şahsi” (16/16).

խապէրիւր “haberler” (6/27), **հապէր** “haber” (48/20).

տըզզէթ “dikket” (47/21), **տըppէթ** “dikket” (81/9).

չօգ “çok” (56/1), **չօք** “çok” (12/29).

զալէմիլէ “kalemize” (64/13) **քալէլէ** “kaleye” (11/1)

պըրազմազար “bırakmazlar” (72/7), **պըրաքամազ** “bırakamaz” (34/24).

Ազնէս “Aknes” (77/24), **Աքնէս** “Aknes” (76/26).

զըզըմ “kızım” (91/20) **քըզ** “kız” (34/11).

անճազ “ancağ” (111/3) **անճաք** “ancak” (16/9).

- Günümüzde birleşik kullanımı mevcut olan kelimelerin metinde ayrı bir şekilde yazıldığı görülmüştür. Eserde, aynı kelimenin hem ayrı hem de birleşik yazıldığı da görülmüştür.
- Metinde, silik veya okunamayan bölüm bulunmamaktadır.

- Dönemin yazım özelliği olarak metinde, /t/ > /d/, /ç/ > /c/, /b/ > /p/ ve /ğ/ > /y/... gibi değişimler yaygın olarak görülmüştür.

չարչափուք “çarçapuk” (10/17), անահտարարը “anahdarları” (12/21), փիլթիւն “pütün” (14/22), չափուկ “çapuk” (15/8), տուգադընս “duzağına” (18/10), մէրսնէ “merdce” (22/17), պիրլիքսէ “birlikde” (23/1), իլան “ilac” (32/28), պոհնա “bohca” (34/21), ականտան “agacdan” (41/11), կէնճ “genc” (41/19), վերսիյինիկ “verdiyiniz” (55/15), կիւճ “güc” (61/24), տիրէյին “direyin” (67/4), լէյէն “leyene” (82/5), էոյրէնիշ “öyreniş” (93/16), կէչսիյինի “geçdiyini” (105/6), էթսիյինիկ “etdiyiniz” (128/8).

- Arapça ve Farsça tamlamalar hususunda yoğun bir kullanım vardır. Günümüz kullamına uyum çok azdır. Ayrı ve bitişik yazımlarda, günümüz kullanımına uygun olmayan varyantlar görülmektedir.

իկրամ ու րայէթ “ikram u rayet” (4/5), քէմալը սասաքէթ “kemalı sadaket” (6/18), շէիր ու թարիյէ “şehir u tariye” (6/25), իֆաստէյի հալ “ifadeyi hal” (8/9), ալէ հապէր be haber (54/27), պիսուչ “bisuç” (111/10), պիչարէ “biçare” (119/27), պա խոսունս “ba husus” (121/13), պիլվէկէալէ bilvekalé (127/21-22).

- Eserde, eskicil şekiller ve ağız kullanımına yer verilmiştir.

սովուք “sovuk” (40/11), բէքյումշաք “pekyımşak” (42/3), երրազլանտըրքըն “yıraklandırın” (48/6), կէոյնիւմի “göynümü” (67/27), կէյինսիւնլէր “geyünsinler” (70/28), սըմարլասըք “sımarladık” (89/7), պէոյիւկ “böyüg” (101/3).

- Metinde basımla alakalı olduğu söylenebilen yazım yanlışları mevcuttur fakat genel itibariyle yazım yanlışları olarak niteleyebileceğimiz hatalar da vardır.

փաստիգահ “padizah” (22/25), իսկէմրի “isgemri” (23/11), ֆըրսանս “fırsand” (33/11), հաչալէտ “haçaled” (39/13), հաչալէտն “haçaledn” (39/28), hal der (<derhal) (42/15), Այսինքն “Aysinkn” (50/3), ճգնաւոր “cknavor” (50/7), ֆէյլէսօֆ “feylesof” (55/12), ֆէտալկէար “fedalkâr” (72/12), էյյահ “egyah” (102/2).

- Başlıklarda ve paragraf başlarında ilk harfin punto olarak daha büyük ve daha kalın yazıldığı görülmektedir.

- Metinde, zarf-fiil kullanımında {-dükce} ekine gelen {+z} harfi kullanımı tespit edilmiştir.

տիւշտիւքնէ “düşdükcez” (17/20), օլտուքնազ “oldukcaz” (32/8), կէօտիւքնէ “gördükcez” (75/11), տիւշիւնտիւքնէ “düşündükcez” (103/13).

1.1. Soru Eki

Eserde, soru eki olarak yoğun bir biçimde kullanılan /մի/ {mi} ekinin yanında nadiren /մը/ {mı} kullanımı görülmektedir. Genel olarak, soru ekinin kendisinden önceki kelimedenden ayrı yazıldığı gözlemlenmiştir.

տէյի միյիմ “deyil miyim” (21/19), կէլմէզ մի “gelmez mi” (32/9), կէօրմիւ մի “görmüş mi” (60/13), գայրըմայաճազմըսըն “kayırmayacakmısın” (74/6), տէյի մի “deyil mi” (79/25), ֆազհրմիսինիզ “fağirmisiniz” (81/21), պէյէնտինիզ մի “beyendiniz mi” (84/4), էյիսինի մի “eyisini mi” (93/4), իսմիմ մի “ismim mi” (101/19), էտըրմիսին “edermisin” (103/1), կէրէք մի “gerçek mi” (104/10), կէրի մի “geri mi” (117/18), միւմքին մի “mümkün mi” (119/10).

Soru ekine gelen şahıs ekinin tek bir örnekte ayrı yazımı görülmüştür. Էվլատը մը սըն “evladı mı sını”(62/9).

1.2. Vasıta Eki

Metinde vasıta eki konumunda olan {ile} edatının kelimedenden ayrı olarak kullanıldığı görülmektedir.

ազիմ իլէ “azim ile” (7/27), Էվլատըմ իլէ “evladım ile” (8/25), միւճէֆէրաթը իլէ “müceferatı ile” (10/18), օնուն իլէ “onun ile” (63/14).

Eserde, aşağıdaki örneklerde vasıta ekinin birleşik kullanımına rastlanmıştır.

ամէլիլէ “amelile” (20/14), յաշիլէ “yaşile” (60/19), հալիլէ “halile” (74/2).

1.3. İyelik Eki

Adları kişi kavramına bağlamak amacıyla kullanılan iyelik ekinin metinde de zengin bir kullanımı vardır. Ünlü uyumuna uyularak kullanılan iyelik eklerinin olmasının yanında, uyuma aykırı kullanımlar da söz konusudur.

հուզուրոն “huzurun” (6/14), վազթիմիզ “vağtimiz” (8/12), բոճամ “kocam” (8/26), չանքմ “canım” (16/9), սէվկիլիւմ “sevgülüm” (22/22), մէրամընըզ “meramınız” (30/3), վէթանքմ “vetanım” (33/24), վալիտնմ “validem” (42/28), ումնուտոն “umudunu” (80/10), իսմինիզ “isminiz” (101/26).

1.4. {-Xp} Zarf-Fiil Eki

Günümüz Türkçesinde {-Xp} zarf-fiil eki, eserde ötümlüleşme sebebiyle yaygın olarak {-Xb} şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

{-Xp} zarf-fiil eki:

թօփլաիփ toplaip (10/11), տիւշիւփ düşüp (14/10), աղնաշըլլիփ ağnaşılıp (37/3), սէօյլէիփ söyleip (74/9), տէօնիւփ dönüp (102/28).

{-Xb} zarf-fiil eki:

վերուպ “verub” (7/3), չալըշըպ çalışıb (10/12), թիւքէնիւպ “tükenüb” (12/16), վերիւպ “verüb” (15/22), չըքարըպ “çıkarıb” (23/5), պայըլուպ “bayılıb” (23/29), էսէֆլէնիւպ “eseflenüb” (24/22), աղլաիպ “ağlaib” (43/6), իտուպ “idub” (64/6).

Bazı durumlarda da yardımcı ünsüz alarak {-yXb} biçiminde tespit edilmiştir.

թօփլայուպ “toplayub” (10/19), տէյիպ “deyib” (12/7), սաքլայըպ “saklayıb” (21/18), աղլայըպ “ağlayıb” (24/11), գուճաքլայուպ “kucaklayub” (36/26), տէյիւպ “deyüb” (60/18), աղնայուպ “ağnayub” (65/19), պէօյիլիւպ “böyüyüb” (99/3), էյլէյիւպ “eyleyüb” (127/23), իլէրլէյիպ “ilerleyib” (126/24), յաշայուպ “yaşayub” (130/17).

1.5. Ayrı Yazılan Ekler

Metinde, üçüncü teklik şahıs bildirme hali eki {-dXr} genel kullanımda ayrı yazılmıştır.

փարլազ **տըր** “parlak dır” (43/4), իլազըմ **տըր** “ilazım dır” (60/4), էլի իրզ **տըր** “ehli ırz dır” (70/26), էրքյանը **տըր** “erkânı dır” (93/23), սարպ **տըր** “sarb dır” (122/17).

Eserde, iki örnekte teklik 1. şahıs iyelik ekinin ayrı yazıldığı gözlemlenmiştir. Genel itibariyle birleşik yazım gözlemlenmiştir.

եվի իմ “evli im” (21/15), գըզըն ըմ “kızın ım” (118/24).

Metinde üçüncü teklik şahıs bildirme hali ekinin çokluk eki almış biçiminde ayrı olarak kullanımı söz konusudur.

փարլազ **տըրլար** “parlak dırlar” (43/4), գայտէլի **տիրլեր** “kaydeli dirler” (43/18), շէլլեր **տիրլեր** “şeyler dirler” (60/1), իլազըմ **տիրլար** “ilazım dırlar” (60/4), էլի ըրզ **տըրլար** “ehli ırz dırlar” (70/26), էրքյանը **տիրլար** “erkânı dırlar” (93/23).

Eserde, 2. teklik şahıs ekinin ayrı yazıldığı örnekler tespit edilmiştir.

տույմուշ **սընըզ** “duymuş sınız” (22/14), տէյիշմէլի **սինիզ** “deyişmeli siniz” (47/24), չաշուսը **սըն** “çaşusu sın” (101/20), քիմ **սին** “kim sin” (118/21).

Metinde, şart ekinin genel anlamda ayrı yazıldığı gözlemlenmiştir. Bitişik yazılan birkaç istisna görülmüştür. Şart ekinin kullanımında /-I/ ek fiilinin düşmediği örnekler bulunmaktadır.

իստէմէլնիմ **իսէ** “isdemeydim ise” (8/22), վարըսա “varısa” (76/8), օլուր **իսէք** “olur isek” (77/3), օլսա “olsa” (81/6), էօլիւր **իսէ** “ölür ise” (85/6), պաշլատը **իսէ** “başladı ise” (89/11), սէվէր **իսէն** “sever isen” (104/12-13), տալտը **իսէ** “daldı ise” (116/19).

1.6. Yardımcı Eylemle Yapılan Birleşik Eylemlerin Yazımı

Eserde, yardımcı eylemlerin yazımında günümüzdeki kullanımlarına göre aykırılıklar tespit edilmiştir.

թերք էթմէք “terk etmek” (6/17), թերք էթմէքսնէ “terk etmekde” (7/20), իսաֆիֆլէթմէյէ “hafifletmeye” (20/17), քայրպ էթսիմ “kayıb etdim” (24/20), քապուլ էթմէյէնէք “kabul etmeyecek” (32/7), թերք էթմէքլիկ “terk etmeklig” (33/25), զանն էթսիմ “zann etdim” (84/5-6), նազըլ էթմէյէ “nakıl etmeye” (102/8), սարֆ էթմէյէրէք “sarf etmeyerek” (121/18), ումուս էթմէք “umud etmek” (122/26-27), թերք էթմէյէկիմ “terk etmeyelim” (129/12).

1.7. Arapça ve Farsça Tamlamaların Yazımı

Farsçada kullanılan “ba-, be-, bi-, bil-,” ön ekleriyle yazılan tamlamalar aşağıda verilmiştir. Kullanılan ön ekler, tamlamaya olumsuzluk anlamı katmıştır. Yazım hususunda standart kullanım bulunmamaktadır.

պիլ ճիւմլէ “bil cümle” (10/18), **պէ** հապէր be haber (54/27), **պիսուչ** “bisuç” (111/10), **պիչարէ** “biçare” (119/27), **պա** իսուսու “ba husus” (121/13), **պիլվէկէպէ** bilvekâle (127/21-22)

Farsçada kullanılan “der-“ ön eki, tamlanana “içinde olma” anlamı kazandırmıştır.

տէր հալ “der hal” (37/24), **տէրհաթըր** “derhatır” (63/17).

Farsçada kullanılan “na-“ ön eki, sadece bir kelimedede tespit edilmiş olup, tamlayamaya olumsuzluk anlamı vermiştir. Tek örneği görünmektedir.

նամալիւմ “namalüm” (106/3).

Farsçada kullanılan “-mend” son eki kelimeye “-li olan” anlamı vermiştir. Sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

ֆայիսնէմէնս “fayidemend” (88/8).

Farsçada kullanılan “-âne” son ekinin yaygın bir şekilde yer verilmiştir. **ճէսուրանէ** “cesurane” (22/16), **սատրքանէ** “sadıkane” (45/20), **ազըլանէ** “akılane” (55/11), **հազիրանէ** “hakirane” (128/15), **ֆէսաքաքանէ** “fedakarane” (11/12), **մէլաիքանէ** “melaikane” (100/8).

Eserde, Arapça tamlamaların genel olarak bitişik yazıldığı görülmektedir. իկրամ **ու** րայէթ “ikram u rayet” (4/5), քեմալը սասաքէթ “kemalı sadaket” (6/18), շէիր **ու** թարիյէ “şehir u tariye” (6/25), իֆատէյի հալ “ifadeyi hal” (8/9), վագրը ումուտլար “vakrı umudlar” (9/4), ճեմի էշիա “cemi eşia” (12/23), նիշանը մախսուս “nişanı mahsus” (14/14), ասեպ**ու** նամուս “adebu namus” (17/29), էպետիւլ էպետ “ebedül ebed” (19/26), նեֆերի մերքում “neferi merkum” (23/8), մէթոս սենա “methu sena” (26/10), զիյնէթի խիթամ “ziyneti hitam” (29/1), վուքուի իհթիմալ “vukui ihtimal” (33/3), ճեմի զենկինիկ “cemi zenginlig” (34/16), ճանը կեօնիկ “canı gönül” (41/27), էսեֆ **ու** զետեր “esef u keder” (48/1), տայիմիւլ էվգաթ “dayimül evkat” (60/12), իքալ **ու** սասաքէթ “ikbal u saadet” (61/9), իքալը թեսաւիւֆ “ikbalı tesadüf” (63/21), էսեֆ **ու** մաթէմ “esef u matem” (86/8), էսեֆի տերուն “esefi derun” (99/1), մէիրամէթ **իւ** միւհապպէթի “mehramet u muhabbeti” (100/10), խըրս **իւ** զարէզի “hırs u karezi” (103/7), մուգաստէրրի ճիլէ “mukadderri cille” (110/8).

1.8. Şahıs İsimleri

Eserde, şahıs isimlerinin ilk harfinin yazımında düzenli bir kullanım gözlenmiş olup büyük harf ile başlatılmıştır.

Metinde özel ve dini isimlerin ve terimlerin ilk harfi genellikle büyük yazılmıştır.

Ատէլինա “Adelina” (19/1), Թէպէնիսու “Tesleninda” (21/5), Հալօփ “Hagop” (38/9), Ագնէս “Aknes” (48/9), Բեննօ “Benno” (50/8), Մաթիլտա “Matilda” (76/14), Կըրիմօ տը Թիւրքուա “Gırımo dı Türkua” (103/4).

1.9. Unvanlar

Eserde, şahıs isimleriyle kullanılan unvanlarda genellikle büyük harfle başlanmış fakat küçük harfle başlayan örnekler de görülmüşdür.

Հօդ Ռօշի Դիյ “Hoğ Rôşi Biy” (6/3), վալիսնէնիլէզիմ “valideciyezim” (43/15), Փթոթըր “Peder” (57/13), պէյիմ “beyim” (58/30), Դէյիմ “Beyim” (62/1), Ատէպէր պէյիիմ “Adelber beyiim” (62/6), պիր Դէյ “bir Bey” (62/11), Վալիսնէմ “Validem” (126/18).

1.10. Millet, Kavim, Din ve Mezhep İsimleri

Bu başlık için, eserde ikili yazım görüşmüştür. Kelimeye büyük ve küçük harf ile başlama noktasında değişkenlik tespit edilmiştir.

Քրիստոնյայ “Krisdonyay” (18/29), Քրիստոնէալիզ “krisdonâlık” (30/29), Էրմէնի “Ermeni” (41/2), քրիստոնյայ “krisdonyay” (46/20), փափազ “papaz” (49/7), Ալլահըմ “Allahım” (74/1), Բաապիմ “Rabbim” (74/4), Թանկրը “Tangrı” (123/25).

“Allah” isminin küçük harfle başladığı hiçbir örnek yoktur.

1.11. Yer İsimleri

Yer isimleri, özel kullanım şeklinde olmayıp daha genel ifadelerle kısıtlı sayıda verildiği görülmektedir.

հանդէլ քօփրիւսի “hanṭeg körüsü” (10/20), Հօղ Ռօշ քալէսի “Hoṭ Roş kalesi” (104/29).

1.12. İkilemeler

Metinde, ikilemeler yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Yazarın anlatımı pekiştirmek, güçlendirmek ve anlatımı daha çekici hale getirmek amacıyla ikileme türüne sıkça yer verdiği tespit edilmiştir.

կիւնտէն կիւնէ “günden güne” (6/22), իստէր իստէմէզ “isder isdemez” (10/11), ալրր ալմազ “alır almaz” (23/10), էնտի էնմէտի “endi enmedi” (35/28), քէնտիքիզէ “kendi kendinize” (37/21), ույոյա ույոյա “uyuya uyuya” (54/3), յալան տօլան “yalan dolan” (55/3), պիրտէն պիրէ “birden bire” (63/26), տիզ դիզ “diz dize” (67/15), կիւն կիւնէ “gün güne” (71/24), հօփ հօփ “hop hop” (91/13), պազա պազա “baka baka” (115/20), յալաշ յալաշ “yavaş yavaş”(122/1).

Verdiğimiz örneklerde görüldüğü gibi ikilemeler genel itibariyle ayrı yazılmıştır. Aynı köken yapısında ikilemelerin yaygın olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

İkilemenin birleşik yazımına sadece bir örnekte rastlanmıştır.
քարմատարը “karmakarış”³ (8/2).

1.13. Eskiçil İzler ve Ağız Yansımaları

Eserde, kelimelerin halk ağzıyla söylenişlerine de yer verildiği gözlemlenmiştir.

անահատար “anahdar” (12/17), պիլի “birle” (17/27), իմսի “imdi” (25/29), տիյնեմ “diynedim” (26/19), կէյիւնու “geyyünub” (27/26), աղնաթար “ağnatdı” (34/9), սովութ “sovuk” (40/11), բէքլըմշար “pekyımşak” (42/3), երրազանտըրսըն “yıraklandırsın” (48/6), կէյիւնի “göynümü” (67/27), կէյիւնիսըն “geyünsinler” (70/28), սըմարլատը “sımarladık” (89/7), պէյիւն “böyüg” (101/3).

Metinde, Osmanlı Türkçesi metinlerinde görülen zarf-fiil ekleri görülmüştür.

աչտըքտա “açdıkda” (15/28), կէլիւնիքտ “gelindikde” (103/12), կէլիւնիքտ “geçirdikde” (125/16).

1.14. “İçin” Edatı

Metinde, “için” amaç bildirme fonksiyonunda kullanılmıştır. “için” kullanımına rastlanmamıştır. “içün” kullanımının yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

իչիւն “içün” (117/17).

1.15. “İle” Edatı

Metinde “ile edatı” birliktelik, araç, durum anlamı için ayrıntılar vermiştir. Kelimeden ayrı yazılmıştır.

³ Bazı ikilemeler zaman içinde kalıplaşarak birleşik halde kullanılır duruma gelmiştir.

օթորւմա **իւ** “oturma ile” (67/4), մէյվէ **իւ** “meyve ile” (92/14), էվլատը **իւ** “evladı ile” (96/3), իւրրքան **իւ** “hırkan ile” (98/8), օնուն **իւ** “onun ile” (99/22), սէնին **իւ** “senin ile” (100/22).

1.16. “da/de” Bağlacının Yazımı

“dA” bağlacı, sonuna geldiği unsurları, kelimeleri daha önce veya sonra gelen ve düşünülen, mevcut olan veya zikri geçen unsurlara bağlar, aynı zamanda sonuna geldiği unsuru belirtir, kuvvetlendirir (Ergin, 2013, s. 358). Metinde dahi anlamındaki “dA” bağlacı ayrı yazılmıştır. Bitişik yazılış örneğine rastlanmamıştır.

իւտ **սէ** “ise de” (8/18), պագըլարը **սէ** “bazıları de” (12/24-25), օրասունը **սէ** “orasını de” (13/7), ումուտտան **սէ** “umuddan de” (13/8), օնը **սէ** “onı de” (13/9), միւնէֆէրաթարը **սէ** “müceferatları de” (13/12), ճէմիսինի **սէ** “cemisini de” (14/1), ճիւմլէսի **սէ** “cümlesi de” (18/22), էվլատըմ **սէ** “evladım de” (23/17), օնլարա **սէ** “onlara de” (24/11), իւզէրինէ **սէ** “üzerine de” (28/8), իւտ **սէ** “ise de” (38/14), յափըսընա **սէ** “yapısına de” (44/16), կէչիրդիյիմ **սէ** “geçirdiğim de” (66/25), էվլէրինի **սէ** “evlerini de” (67/16), սէն **սէ** “sen de” (83/23), կիպի **սէ** “gibi de” (90/7), քէլամլարի **սէ** “kelamları de” (104/23), պէլքի **սէ** “belki de” (105/27), վալիսնէսի **սէ** “validesi de” (126/20-21), չօնուղու **սէ** “çocuğu de” (127/10).

1.17. “ki” Bağlacının Yazımı

Eserde “ki” bağlacının genel olarak ayrı yazıldığı gözlemlenmiştir. հալպու**քի** “halbuki” (17/28), էթմէ **քի** “etme ki” (19/9), իսի **քի** “idi ki” (19/10), սէ **քի** “de ki” (20/10), չալը **քի** “çalgı ki” (69/27), իհթիմալ **քի** “ihtimal ki” (90/9), տավրանտը **քի** “davrandı ki” (117/27), Թանկըր **քի** “Tangrı ki” (123/25), գալէ **քի** “kale ki” (130/2).

1.18. Ünlem

Metinde, his ve heyecan bildiren duyguları anlatmak amacıyla ünlemler kullanılmıştır.

հալընէ “hayde” (9/7), աման “aman” (12/16), Յա Ալլահ “Ya Allah” (23/13), ահ “ah” (60/17), հը “hi” (54/13), հէյ վախ “hey vah” (66/29), օֆ “of” (73/20), հայ հայ “hay hay” (79/24), Յա Րապալ “Ya Rabb” (81/20), օխ “oh” (81/27), Վահ “Vah” (89/12), յա Սէմա “ya Sema” (92/26).

1.19. Bazı Kelimelerin Yazımı

Metinde, birleşik olarak kullandığımız bazı kelimelerin ayrı yazıldığı tespit edilmiştir.

հիչ պիր “hiç bir” (12/12), կեօզ յաշը “göz yaşı” (23/13), պիր ազ “bir az” (33/10), կեօթիւրիւլ պիլիմիր “götürüle bilinir” (34/21), չըկարա պիլիր “çıkara bilir” (34/14), տէր հալ “der hal” (37/24), օլա պիլիրիզ “ola biliriz” (38/6), ալը կօյնու “alı koyub” (46/10), ետէ պիլեյիմ “ede bileyim” (64/13).

Eserde, aynı seslerin tekrarıyla kurulmuş kelimeler tespit edilmiştir. քէրրէ “kerre” (30/20), տէյիմիիզ “deyilmiiz” (54/15), շէրրէֆ “şerref” (55/29), էվվէտ “evved” (58/2), պէյիիմ “beyiim” (62/6), մահհէլ “mahhel” (67/24), չաար “çaar” (69/29), էյլէտիի “eyledii” (90/21), թէէմին “teemin” (101/22), եիլզիլիլ “yüzüü” (103/26), էթտիին “etdiin” (118/5), սայըը “sayı” (124/22), եաշայըըպ “yaşayıb” (130/26).

1.20. Yazım Hataları

Dönemin dil özelliklerini göz önünde bulundurularak, harf eksikliğinden meydana gelen yazım hataları aşağıda verilmiştir. Ayrıca, Türk imla sisteminden mi kaynaklı yoksa Ermeni haçeresinden mi kaynaklı olarak bazı hatalı yazımlar söz konusu olabilmekte, açıkçası bu durum tartışmaya elverişlidir.

իւչէ “üçe” (5/12), քալէի “kalei” (6/20), եալվարիօր “yalvarior” (12/7), պաղըմա “bağırma” (12/9), աղլաիի “ağlaip” (18/5), քէֆլու “keflu” (20/23), պրաքըպ “brakıb” (22/5), կէօրտիլի “gördüi” (15/28), պրազըլմըշ “brakılmış” (28/9), սիահ “siah” (28/9), իհտիար “ihtiar” (38/14), իհթիան “ihtiac” (46/4), նշան “nşan” (46/9), տիւշտիլիմի “düşdüimi” (47/8), սաթն “satn” (53/16), գափայպ

Kelimenin, dil ve ses bilgisel yapısı itibariyle yazım hatası olarak tespit edilen örnekler şunlardır:

Eserde “derhal” kelimesinin, unḫ huḷ ve unḫhuḷ biçiminde yaygın kullanımının yanında “der-“ Farsça ön ekinin Arapça “hal” kelimesiyle yer değiştirilerek kullanıldığı hatalı yazım örneği bulunmaktadır.

Arapça kökenli kelimelerde, kelimenin sonuna +y takısı eklenerek yazım hatası meydana geldiği tespit edilmiştir.

Arapça kökenli kelimelerde tespit edilen özellik, İtalyanca kökenli bir kelime içinde geçerli olmuştur.

26

İKİNCİ BÖLÜM

2. SES BİLGİSİ

Bir dilin sesleri meydana gelişleri, boğumlanma özellikleri, sözlerdeki sıralanışları, yüklendikleri görevler ve uğradıkları çeşitli değişmeler açısından inceleyen dil bilgisi dalına, ses bilgisi denir (Karaağaç, 2016, s. 81). Metinde görülen fonetik özellikler, ünlüler ve ünsüzler başlıkları altında bağlam dışı olarak örneklendirilmiştir.

2.1. Ünlüler

Ermeni alfabesinde bulunan harflerin çoğu ünsüz harflerden oluştuğu gibi bir kısmı ünlü harflerden oluşmaktadır. Alfabe, Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalarda bulunan uzun ünlüleri gösteren karakterler bulunmamakla birlikte alfabe, toplam sekiz ünlü harf barındırmaktadır. /u/ “a”, /tʰu/ “â”, /t/ “e”, /t/ “e”, /p/ “ı”, /p/ “i”, /o/ “o”, /n/ “o”, /to/ “ö”, /nı/ “u”, /uı/ “u”, /hı/ “ü”.

2.1.1. /u/ Ünlüsü [a]

Ermeni alfabesinde /u/ sesini karşılayan harf metinde [a] sesini karşılamaktadır. [a] ünlüsü düzenli bir kullanım göstermiş olup kelime başında, sonunda ve ortasında aynı şekilde yazılmış. Özel ad kullanımında büyük harf biçimiyle /U/ yazılmıştır.

Ատելինա “Adelina” (6/12), անահթար “anahtar” (12/18), Ալլահ “Allah” (23/13), ֆրսսանողը “fırsandı” (33/11), ուֆանըք “ufacık” (52/29), ատեն “adem” (54/25), ասրլգատեն “asıl zade” (62/10), մուհաֆըզլարըն “muhafızların” (62/10), բարմաղըմտա “parmağımda” (68/18), ալա “ala” (93/16), յալվարտըլառ “yalvardılar” (91/15), սեֆալեթիմիզին “sefaletimizin” (107/ 14), Թանկը “Tangrı” (123/25).

2.1.2. /Էա/ Ünlüsü [â]

Türkçede kapalı [e] adından da anlaşılacağı gibi, açık e'den dar bir vokal olup “e” ile “i” arasında bir açıklığa sahiptir (Ergin, 2013, s. 41). Arapça ve Farsça kökenli kelimelerde rastladığımız [â] ünlüsü ince ünsüzlerin belirtilmesi amacıyla Է [g] ve ք [k] ünsüzlerinden sonra /ա/ ünlüsünün gelmesiyle meydana gelmiştir.

ռիւքէաք “rüzgâr” (7/13), ֆազիլէթէաք “faziletkâr” (18/12), հայէալ “hayâl” (42/15), հիզմէթէաքըմ “hızmetkârım” (56/24). աշիքէաք “aşikâr” (90/6), կիւնահէաք “günahkâr” (102/5), էիթիյէաք “ehtiyâr” (102/5), հայէաթ “hayât” (106/20), քեռէմէաքնի “keremkânî” (108/6), ջայէաւ “şayân” (122/6), քէամիլէ “kâmile” (124/3), պիլէթէալէ “bilvekâle” (127/22), թապէալարը “tabâları” (130/10).

İstisna olarak kalın ünlülerle kullanılan ք [k] ünsüzünün sonrasında kullanıldığı tek örnek mevcuttur.

ւազէա “vaqâ” (55/5)

2.1.3. /Է/ ve /Է/ Ünlüleri [e]

Ermeni alfabesinde [e] sesi için iki işaret verilmiştir. /Է/ (yeç) işareti, y harfi karşılığında temsil edilmiştir ve kelime başında bazen /ye/ okutabilmektedir. Fakat eserde istikrarlı olmasada yazım varyantı olarak, [e] harfi karşılığında yazımı gözlemlenmiştir. Genel itibariyle e sesi /Է/ işaretiyle karşılanmıştır. Kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir harf olarak gözlemlenmiştir. Özel ad yazımında büyük harf kullanımına dikkat edilmiştir.

Էմէքսարը “emekdarı” (5/20), Էալէտի “ebedi” (18/11), Էրմէնի “Ermeni” (41/12), թէսէլլու “tesellu” (57/25), տէրէլէր “dereler” (62/18), Էֆէնսիզաւէմ “efendizadem” (62/23), Էլէնմէզնէ “evlenmezden” (70/4), յէլէնէք “yeyecek” (83/6), սէրալէսոնէ “serbestce” (88/23), պէզլէլէրէք “bekleyerek” (98/22), Էթմէլէրէք “etmeyerek” (109/17), Էօլլեմմէտիյի “öğrenmediyi” (110/19),

տիւնդիւնճէլէնէ “düşüncelere” (116/19), միւթէջէքքիւն “müteşekkür” (120/11), բէտէրիմ “pederim” (126/18).

2.1.4. /ը/ Ünlüsü [ɪ]

Ermeni alfabesinde [ɪ] sesini karşılayan harf metinde /ը/ işaretini karşılamaktadır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

քարընըն “karının” (12/3), րմաղըն “ırmağın” (33/1), յալընըզ “yalınız” (56/23), զաթընըզըն “zatınızın” (57/17), սաղըղընըզա “sağlığınıza” (59/3), սըզընթըլարը “sıkıntıları” (61/27), ըրզ “ırz” (70/26), զըզըտըր “kızıdır” (81/1), այրըլըզ “ayrılık” (86/14), սըբարըջը “sıparışı” (95/5), զըզըղազը “kızıcığazı” (95/7), էլլատընըզըն “evladınızın” (100/11), ըջըղը “ışığı” (104/2), յաջայըռա “yaşayub” (130/26).

Söz içinde /ը/ ünlüsünün yazılmadığı durumlar aşağıda verilmiştir. Bu durum, yazım hatası olarak değerlendirilmiştir.

պաղրմա “bağırma” (12/9), պըրաքըլ “brakıb” (22/5), պրաքըլմը “brakılmış” (28/9), սաթը “satn” (53/16), զափայա “kayayb” (57/16).

2.1.5. /ի/ Ünlüsü [i]

Eserde, [i] sesini karşılayan harf /ի/ işaretini karşılamaktadır. Kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

ւերսիյիիզ “verdiyiniz” (56/4), պիլիրիմ “bilirim” (56/6), թեմիզլիյիի “temizliyini” (64/11), պիրիպիրիմիզըն “biribirimizden” (64/25), էլիլիյիմի “evliliyimin” (66/26), չերիմի “çevrilmiş” (87/27), իչերի “içeri” (91/1), պեշիմի “beşinci” (95/15), իքթիզ “iktiza” (99/4), իսմի “ismim” (101/19), եճելի “eceli” (103/7), Մաթիլա “Matilda” (103/29), սահիլիլի “sahihliği” (111/2), կիթսիյի “gitdiyim” (115/24), կիպի “gibi” (124/16), իպարէթ “ibaret” (126/10).

2.1.6. /n/ ve /o/ Ünlüleri [o]

Ermeni alfabesine, Ֆ [f] ve o [o] harflerinin 12. yüzyılda eklenerek alfabe son şeklini almıştır (Ilıcak ve Goshgarian, 2007, s. 1). Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda düzenli bir şekilde kullanılmıştır.

փօրյազան “poryazdan” (7/12), օրսն “ordu” (8/20), սօղրա “soğra” (9/17), օտա “oda” (11/21), օնուլայրն “onculayın” (26/8), գօյութ “koyup” (46/10), ճգնաւօր “cıknavor” (50/3), Պէննօ “Benno” (62/4), օղրաշարազ “oğraşarak” (65/21), քօլայրդ “kolaylık” (69/8), էտէյթօրն “edeyyorum” (83/22), տօստնւմ “dosdum” (100/2), գօրգունւ “korkusu” (127/17), գօնա “koca” (130/20).

2.1.7. /էօ/ Ünlüsü [ö]

Ermeni alfabesinde, ayrı iki harfi temsil eden /է/ [e] ve /օ/ [o] seslerinin yan yana gelmesiyle /էօ/ [ö] sesi karşılanmıştır. Harf, kelime sonunda görülmemekle birlikte kelimenin başında ve ortasında tutarlı bir şekilde yazılmıştır.

ալէօիւկ “bölüg” (9/25), կէօգեթմէլէ “gözetmeye” (21/19), սէօյլէլէրէք “söyleyerek” (23/6), էօմրիւմիւզիւ “ömrümüzü” (40/8), կէօնիւլտէն “gönülden” (41/27), շէօհրէիւիզի “şöhretinizi” (47/23), էօտէշսիւն “ödeşsin” (52/13), էօթիւրիւ “ötürü” (80/25), չէօլ “çöl” (82/23), էօյրէնիշի “öyrenişi” (93/16), Թէօլէնիւնա “Töleninda” (94/21), գէօլկէլէրի “kölgeleri” (116/2), էօլմիւշ “ölmüş” (121/10), էօրսէլէմիշ “örselenmiş” (121/14).

2.1.8. /նւ/ Ünlüsü [u]

Ermeni alfabesinde, iki ayrı harfi temsil eden /ն/ [vo] ve /ւ/ [v] seslerinin yan yana gelmesiyle oluşan նւ [u] sesi kelime başında, ortasında ve sonunda düzenli bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

օլունսոլ “olundu” (11/4), քուսուրմուշ “kudurmuş” (12/11), ֆութուաթան “futuattan” (12/13), չոնուդուն “çocuğun” (14/23), պուրնունա “burnuna” (15/24), քոքուլ “kokulu” (15/25), պոյուրուրսունը “buyurunız” (22/1), օրսոմուզան “ordumuzdan” (22/3), ւութուաթը “vukuatı” (22/14), հուզուրունա “huzuruna” (22/25), ոյսոսունու “uyuducu” (32/27), յօլնուլլարը “yolculukları” (37/29), գօրքումու “ğorkumuz” (38/5), տօսոսունուն “dosdunun” (49/17), ուֆանը “ufacı” (53/18), մութութութ “mutluluk” (63/10), ուդուրսու “uğursuz” (65/7), ոյսոսարա “uydurarak” (70/1), օնուն “onun” (80/18), ունութսուն “unutdun” (74/5), ումու “umud” (104/1).

2.1.9. /ի/ Ünlüsü [ü]

Metinde, /ի/ [i] ve /ւ/ [v] seslerinin yan yana gelmesiyle karşılanan /ի/ [ü] sesi kelime başında, ortasında ve sonunda düzenli bir şekilde yazılmaktadır.

միւսին “müsin” (6/1), հիւնիւմիւնէ “hücumüne” (7/10), կիւրիւթիւէր “gürültüler” (8/1), իւմու “ümud” (14/13), իւրքիւթիւ “ürkütdü” (15/8), եիւզիւմ “yüzüm” (21/16), իւզէրիւմ “üzerime” (27/10), թաւանիւ “taacüb” (30/5), իւչիւնիւ “üçüncü” (44/20), սիւրիւէրի “sürüleri” (54/16), իւզիւմիւ “üzümü” (59/27), քիւչիւ “küçüg” (62/25), միւթէշէքքիւրիւմ “müteşekkürüm” (82/15), իւնրէթիւ “ücretsiz” (83/16), իւնրէթ “ücret” (83/18), իւթ “üst” (99/16), տիւշիւննէմ “düşüncem” (105/22), միւմքիւն “mümkün” (118/25).

2.2. Ünsüzler

Ermeni alfabesinde, 30 ünsüz harf vardır: /p/ “p”, /q/ “k”, /t/ “t”, /l/ “g”, /h/ “h”, /ç/ “z”, /թ/ “t”, /d/ “j”, /լ/ “l”, /խ/ “h”, /ծ/ “dz”, /ձ/ (/ts/), /չ/ “ç”, /պ/ “b”, /ջ/ /n/ “r”, /ւ/ “s”, /վ/ “v”, /ւն/ “d”, /ր/ “r”, /ց/ “ts”, /ւ/ “v”, /փ/ “p”, /ք/ “k”, /ֆ/ “f”. /ղ/ “g”, /ն/ “c”, /մ/ “m”, /ն/ “n”, /շ/ “ş”, “ç”.

2.2.1. /պ/ Ünsüzü [b]

Ermeni alfabesinde, [b] ünsüzü tek bir işaretle karşılanmaktadır. Kelime başında, ortasında ve sonunda düzenli bir şekilde yazılmaktadır.

պէհապէր “behaber” (11/11), պաշը “başı” (22/19), օլուպ “olub” (42/10), պագըր “bakır” (52/25), իսուպ “idub” (63/18), պայուլուպ “bayulub” (64/28), լերիպ “verib” (65/11), թէպտիլ “tebdil” (65/16), աղնայուպ “ağnayub” (65/19), մուհարեպ “muharebe” (65/28), պետապաղ “bedbağ” (71/22), պուրալարը “buraları” (77/1), էօյլէմէիպ “söylemeyib” (78/14), թէտպիր “tedbir” (85/24), չալըպ “çalıb” (86/7), ալըպ “alıb” (86/15), պիլտիյիմ “bildiyim” (93/2), չըքըպ “çıkıb” (97/6), օթուրուպ “oturub” (98/12), մուհապպէթի “muhabbeti” (100/23), պէհուտ “behude” (103/18), սաչըպ “saçıb” (129/8).

Metinde, zarf-fiil eki {-Ip} kullanımında sıklıkla kullanılmıştır.

վերուպ “verub” (7/3), չալըշըպ “çalışib” (10/12), թիւքէնիւպ “tükenüb” (12/16), վերիւպ “verüb” (15/22), չըքարըպ “çıkarıb” (23/5), պայըլուպ “bayılub” (23/29), էսէֆլէնիւպ “eseflenüb” (24/22), աղլաիւպ “ağlaib” (43/6), իսուպ “idub” (64/6).

2.2.2. /ճ/ Ünsüzü [c]

Ermeni alfabesinde, [c] ünsüzü, /ճ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

ճէսիմ “cesim” (7/16), սասնճէ “sadece” (20/10), ճէսուրանէ “cesurane” (22/6), քըլընճ “kılmıç” (28/10), կիճիքմէյն “gicikmeye” (31/23), օլտուրճապ “oldukcaz” (32/8), ճիսմանի “cismani” (38/29), բէնճէրէրիւն “pencerelerin” (45/12), իրիճա “irica” (57/23), ճիւս “cins” (125/10).

2.2.3. /չ/ Ünsüzü [ç]

Ermeni alfabesinde, [ç] ünsüzü, /չ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

չըգաը “çıkadı” (9/16), չէքիպ “çekib” (14/11), իչլերիւտէն “içlerinden” (14/16), չօք “çok” (18/17), իչիւն “içün” (22/26), չըպլաք “çıblak” (28/10), պօհչասընը

“bohçasını” (35/24), կերչի “gerçi” (47/13), չարչարուք “çarçapuk” (49/7), չինքի “çünkü” (62/12), չօսան “çoban” (85/9), չիչեկ “çiçeğ” (93/10), չէրեկ “çeyreg” (99/23), սաչարքում “saçlarıma” (100/21), չօնուկ “çocuk” (119/28), չողալաչարքն “çoğalacaksın” (130/27).

2.2.4. /ւ/ Ünsüzü [d]

Ermeni alfabesinde, [d] ünsüzü /ւ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

աթւոյն “atdı” (9/23), էֆէնւոյն “efendim” (21/14), քաւոսք “kadar” (30/6), պէնւոյնիկ “bendeniz” (30/13), ուօսւ “dosd” (31/7), զիեւսոյն “ziyade” (31/23), տէտի “dedi” (31/20), տէւիքտի “devirdi” (37/1), տրքքաթ “dikkat” (37/10), տէիզանոյն “delikanlı” (53/28), տէհիք “dehir” (55/5), տիլէնիպ “dilenib” (76/18), տէհշէթ “dehşet” (105/11), տօսաքլարքնա “dodaklarına” (123/14).

2.2.5. /ֆ/ Ünsüzü [f]

Ermeni alfabesine, ֆ [f] ve o [o] harflerinin 12. yüzyılda eklenerek alfabe son şeklini almıştır. (İlıcak ve Goshgarian, 2007, s. 1). Ermeni alfabesinde [f] ünsüzü, /ֆ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

թարաֆոյն “tarafı” (12/19), նէֆէսոյն “nefesde” (26/12), ֆէւքէսոյն “fevkelade” (28/20), ֆազիլէթքար “faziletkar” (31/6), ճէֆաեա “cefaya” (38/29), ֆազէթ “fağet” (52/22), ֆամիլեանա “familyama” (67/12), ֆուքարէլիեէ “fukareliye” (89/18), չիֆթիկ “çiftlik” (92/5), միւթէէֆֆա “müteveffa” (94/5), ֆէսֆէտէլէնոյն “fesfeselendim” (110/29).

2.2.6. /կ/ Ünsüzü [g]

Ermeni alfabesinde [g] ünsüzü, /կ/ işaretiyle karşılanmıştır. Hem kalın hem ince sıradan ünlü bulunan kelimelerde kullanılmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

ասկերինի “asgerini” (5/16), կերիրի “getirib” (15/27), կերի “geru” (26/19), կելի “gelib” (37/26), կեզինմեն “gezinmeye” (48/15), կենեյի “geceyi” (65/28), տեյենե “deyenege” (73/1), քորկտին “körgecinde” (84/25), էսիրկ “esirge” (96/11), մեկերի “megerki” (118/25), կոկերին “gögercin” (125/5).

2.2.7. /ղ/ Ünsüzü [ğ]

Ermeni alfabesinde, [ğ] ünsüzü, /ղ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ve kalın sıradan kelimelerde kullanıldığı görülmektedir.

պետապող “bedbağt” (11/6), եաթաղա “yatağa” (15/21), չալտրղը “çaldığı” (22/5), աղնաշղիկ “ağnaşılıp” (37/3), տողրի “doğru” (45/16), պաղ “bağ” (54/16), տողրիւթ “doğrult” (77/17), աճղղըն “açlığın” (98/24), սողրա “soğra” (105/21), սաղղըն “sağlığını” (108/17), աղալարըն “ağaçların” (115/6), մաղարասըն “mağarasına” (124/3).

2.2.8. /հ/ Ünsüzü [h]

Ermeni alfabesinde [h] ünsüzü, /հ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

հանըմ “hanım” (17/4), միւհաֆազա “muhafaza” (17/11), Ալլահան “Allahdan” (23/24), թահամիւլ “tahamül” (39/1), տահա “daha” (43/21), Հալօրը “Hagorı” (46/21), հազանընեթ “hakkanıyet” (59/17), իսլահ “islah” (59/19), էիլիմ “ehlim” (66/12), հալը “halı” (77/24), իլահի “ilahi” (91/6), մուհարեպետեն “muharebeden” (105/2), տեհշեթու “dehşetlu” (118/27).

2.2.9. /ժ/ Ünsüzü [j]

Ermeni alfabesinde [j] ünsüzü, /ժ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

Metinde bu harf, sadece bir kelimedede karşımıza çıkmaktadır.

միւժտեպինի “müjdesini” (129/24).

2.2.10. /p/ ve /q/ Ünsüzü [k]

Ermeni alfabesinde [k] ünsüzü, ince sıradan kelimelerde /p/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

ասքէր “asker” (5/15), պիքս “birkaç” (5/15), էտէրէք “ederek” (13/14), Քրիստոնյայ “Krisdonyay” (18/29), սաչաք “saçaklı” (28/8), իքի “iki” (39/26), քէնսի “kendine” (49/18), միւքիւն “mümkün” (64/10), տէքսիւրիւ “dökdürdü” (78/5), թէքէքիւր “tefekür” (87/23), չիւքի “çünkü” (110/6), էքի “eski” (119/18), նէքսէթ “nezaket” (128/15).

Ermeni alfabesinde [k] ünsüzü, kalın sıradan kelimelerde /q/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda birkaç istisna dışında tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

Ագնէս “Aknes” (5/1), գալգլա “kalkıp” (9/21), էտէրէգ “ederek” (15/26), Պանիպէրէ “Kanıbere” (22/7), գոնասընըն “kocasının” (28/27), ճգնաւոր “cğnavor” (50/9), չըգարարագ “çıkararak” (66/11), յոգ “yok” (75/3), յափրագալըն “yaprakların” (84/25), անճագ “ancak” (98/18), գաւունջագըղգ “kavuşmaklık” (105/23), գապուկ “kabul” (128/8).

2.2.11. /l/ Ünsüzü [l]

Ermeni alfabesinde [l] ünsüzü, /l/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harfin kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde ilerlediği görülmektedir.

չալան “çalan” (5/3), գալէ “kale” (17/14), պէոյլէն “böylece” (21/5), օլմասըն “olmasın” (27/14), սալլանմասըն “sallanmasını” (35/23), սիւալ “sual” (51/26), նասըլ “nasıl” (60/22), պիքլէշիւա “birleşüb” (68/14), էօնլէրինէ “önlerine” (82/12), իլէ “ile” (97/17), իիթիմալը “ihtimalı” (104/7), երլտըզլար “yıldızlar”

(112/11), քեամիլէ “kâmile” (124/3), թապէալարը “tabâları” (130/10), տիւղլլօնս “düvelloda” (123/20).

2.2.12. /մ/ Ünsüzü [m]

Ermeni alfabesinde [m] ünsüzü, /մ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır. Özel ad yazımında büyük harf kullanımına dikkat edilmiştir.

թէմէն “temen” (7/7), տիւղմանլարըն “düşmanların” (9/17), սարարմըն “sararmış” (14/12), էթմիշ “etmiş” (26/13), մահալ “mahal” (39/29), տէմէք “demek” (55/2), ֆամիլյամը “familyamı” (65/18), Մաթիլտանըն “Matildanın” (78/12), Էօրիւմէ “örülme” (96/17), մէմնուն “memnun” (108/4), փէտէրիմ “pederim” (126/18), Էօմիւր “ömür” (130/21).

2.2.13. /ն/ Ünsüzü [n]

Ermeni alfabesinde [n] ünsüzü, /ն/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

իքէն “iken” (6/17), էլինիզ “eliniz” (12/20), թէմէննի “temenni” (18/4), փաշանըն “paşanın” (27/14), մէնտիլին “mendilin” (35/23), իշլենէնլէրի “işlenenleri” (46/1), ինսանա “insana” (61/10), պէնզինպէրին “benzinbetin” (78/28), Դէննօ “Benno” (116/29), օնուն “onun” (117/16), տէնտէն “senden” (97/15).

2.2.14. /բ/ ve /փ/ Ünsüzleri [p]

Metinde, tespitiye dayalı bir değişiklik saptanmamakla birlikte [p] ünsüzünün bazen /բ/ bazen /փ/ işaretleriyle karşılandığı görülmektedir.

Հաղօբ “Hagop” (6/13), քօփմուշ “kopmuş” (12/2), փաշայի “paşayı” (17/9), փարմաքընտան “parmakından” (23/4), գափուլարը “kapuları” (42/12), հէփ “hep” (62/20), փարլամաքտա “parlamakda” (64/9), չափուք “çapuk” (81/21), ճէւափ “cevap” (115/23), տէփէթ “sepet” (124/22), փէտէր “peder” (130/25).

2.2.15. /p/ ve /n/ Ünsüzü [r/ř]

Ermeni alfabesinde [r] ünsüzü, yoğunlukla /p/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

պիրինի “birinci” (5/8), հապէր “haber” (6/4), տուրամազ “duramaz” (9/10), ֆուրաբէ “fukare” (21/3), տայաւոր “dayanır” (44/11), էրթէտի “ertesı” (66/18), իլիշտիլէր “ilişdiler” (81/13), տիշմանլար “düşmanlar” (105/1), եիւրէկիմի “yüregimin” (119/26), լար տրր “var dır” (128/17).

Ermeni alfabesinde [ř] ünsüzü, /n/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

Հոբ Ռօշա “Hoş Roşa” (6/3), պոռն “boşu” (8/3), լառիլ “varil” (125/9).

2.2.16. /u/ Ünsüzü [s]

Ermeni alfabesinde [s] ünsüzü, /u/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

սէնէլէր “seneler” (5/5), իլահիլէտի “ilahiyesini” (10/16), սազլամա “saklama” (22/8), սողրա “soğra” (48/14), մազունս “maksus” (67/13), եասսը “yassı” (88/3), սօրսուն “sordu” (93/5), եիւրսէլ “yükseg” (105/4), թէէսսիւֆ “teessüf” (107/19), մէսսէրրէթ “messerret” (112/20), սէս “ses” (115/15), իրիսի “ikisi” (124/2).

2.2.17. /շ/ Ünsüzü [ş]

Ermeni alfabesinde [ş] ünsüzü, /շ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

կէօզ եաշը “göz yaşı” (10/14). միշարիլէ “müşarileh” (15/29), փաշա “paşa” (29/14), էթմիշ “etmiş” (63/12), աշաղն “aşağü” (91/3), թէշքքիւր “teşekkür” (107/3), ազմիշան “azmüşşan” (107/19), լէրմիշ “vermiş” (112/21), գաւուշմայա “kavuşmaya” (126/27).

2.2.18. /թ/ ve /դ/ Ünsüzleri [t/ɬ]

Eserde /t/ sesi iki işaretle karşılanmıştır. /t/ ve /ɬ/ sesleri ayrı işaretle temsil edilmiş ve kullanımında bir özellik tespiti yapılamamıştır. Ermeni alfabesinde [t] ünsüzü, /թ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

ինթիշամլա “intişamla” (5/4), պերեթթենրեթ “bereketlenerek” (5/6), արթարմաքսա “arttırmakda” (12/15), փիլթին “pütün” (14/22), թեղիթղի “tehlikeli” (24/5), Թեպենիսա “Tesleninda” (30/21), թմիգ “temiz” (41/13), մութի “mutlu” (53/25), կեթիք “getirme” (86/3), զեթին “zeytün” (113/18), թեֆն “tefne” (113/19), միրեթթեպ “müretteb” (125/11).

Ermeni alfabesinde [ɬ] ünsüzü, /դ/ işaretiyle karşılanmıştır. Harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

դանեցիգ “tanecik” (5/19), Հոդ Ռօշա “Hoğ Rôşa” (6/3), հանդեղ “hanteg” (10/20), պեպադ “bedbağ” (11/6), տեօդ “dört” (14/5), դախամիլի “tahamüli” (25/21), իսդեղ “isteyerek” (27/1), էմնիդեղ “emniyet” (32/23), դախամ “tahamı” (41/26), դախմիսիս “tahmininde” (48/3), ւարդուի “varduhi” (91/2).

2.2.19. /վ/ Ünsüzü [v]

Ermeni alfabesinde [v] ünsüzü, /վ/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

քուվլեթի “kuvveti” (11/23), եվլեինտն “evvelinden” (13/14), վլա “veya” (14/26), եվլե “evvet” (19/16), ավլեթ “avdet” (22/3), իվլեթ “ivvet” (22/11), վե “ve” (38/3), թեվթթղի “tevekkelli” (53/8), լեվազիմաթմը “levazimatımı” (58/13), գուվլեթնիր “kuvvetlenir” (73/26), եավլարմալա “yalvarmaya” (77/27), վերին “verin” (98/23), վալիսի “validesi” (107/24), սեվկիլի “sevgülü” (115/6), վաք տրք “var dır” (128/17).

2.2.20. /j/ ve /t/ Ünsüzleri [y]

Metinde, [y] ünsüzü için iki işaret varyantı görülmektedir. Ermeni alfabesinde [y] ünsüzü, /j/ işaretiyle karşılanmıştır. Kelimenin ilk harfindeki [y]'nin yazımı dışında genellikle bu işaretin kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Kelimenin ilk harfindeki [y] ünsüzünün yazımında /t/ işareti kullanılmıştır. Bu harf, kelime başında ve ortasında tutarlı bir şekilde yazılsa da [y] harfinin işaret varyantları arasında değişkenlik göstermektedir. Bu özellik aşağıda bağlam dışı verilen örneklerle pekiştirilmiştir.

Էանիյյա “yaniyya” (5/12), քոյարաք “koyyarak” (6/2), թօփլայյուկ “toplayyub” (15/17), օյյանորորար “oyyandırdılar” (15/27), Էնվայի “envayi” (28/14), թերե յաղը “tere yağı” (41/8), մեյվետար “meyvedar” (50/20), տիյնե “diyne” (79/5), նեյինի “neyini” (86/19), տեյիլիմ “deyilim” (101/24), հետիյե “hediye” (119/21), Էաշարն “yaşasın” (128/11).

2.2.21. /q/ Ünsüzü [z]

Ermeni alfabesinde [z] ünsüzü, /q/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

իզզեթեյեսին “izzetleyesin” (19/26), ազիզիմ “azizim” (22/28), իզզեթու “izzetlu” (29/14), կիզել “güzel” (32/20), թենեզզիլ “tenezzül” (63/13), ֆազիլետքար “faziletkâr” (66/13), նիյազտան “niyazdan” (77/20), իպրազ “ibraz” (100/24), գրմըզըրըր “kırmızılığı” (120/27), սէօզ “söz” (126/8).

2.2.22. /η/ ve /ʒ/ Ünsüzü [ts]

Bu sese metinde rastlanmamıştır.

2.2.23. /δ/ Ünsüzü [dz]

Bu sese metinde rastlanmamıştır.

2.2.24. /v/ Ünsüzü [v]

/u/ ve /ü/ seslerini karşılayan ligatürlerde kullanılmıştır. Metinde bunun dışında bir kullanımına rastlanmamıştır.

2.2.25. /n/ Ünsüzü [vo]

Kelime başında /vo/ sesini karşılamaktadır. Ayrıca, /u/ sesini karşılamak amacıyla kullanılmıştır. Metinde, bu kullanımı dışında görülmemektedir.

2.2.26. /h/ Ünsüzü [h]

Ermeni alfabesinde [h] ünsüzü, /h/ işaretiyle karşılanmıştır. Bu harf kelime başında, ortasında ve sonunda tutarlı bir şekilde yazılmaktadır.

խայի “hayli” (5/8), խապերի “haberler” (6/27), խարապ “harab” (7/6), խիթապեն “hitaben” (7/26), յախութ “yahut” (8/17), տերխաթըր “derhatır” (9/1), զրրխալըրն “zırhlarının” (9/27), “մոխաթարատա” muhatarada (10/8), խաչալտ “haçaled” (39/13), խաթունը “hatunun” (90/20), թախթընա “tahtına” (107/6), մախսու “mahsus” (121/28), տախի “dahı” (129/6).

2.3. Ses Olayları

Sesler kendilerinden büyük gramer birliklerini meydana getirmek üzere yan yana gelirken tek tek arka arkaya dizilmezler; kuvvetli veya zayıf, fakat daima zincirleme olarak birbirlerine bağlanırlar. Bu bağlanma sırasında gramer birliklerinde birtakım ses hadiseleri meydana gelir (Ergin, 2013, s. 50). Aşağıda, ses birliklerinin uğradığı değişimler başlıklar halinde verilmiştir.

2.3.1. Ses Türemesi

Seslerin özelliklerine veya birbirleriyle birleşme şartlarına bağlı bazı nedenlerle, Türkçe ve dilimize girmiş yabancı kelimelerin ön, iç ve son seslerinde ünlü veya ünsüz türemesi biçiminde kendini gösteren ses olayıdır (Vural ve Böler, 2014, s. 89).

2.3.1.1. Ünlü Türemesi

Ses özelliklerine veya birbirleri ile birleşme şartlarına bağlı bazı nedenlerle kelimenin ön, iç ve sonuna ünlü getirilmesi olayıdır (Vural ve Böler, 2014, s. 90). Metinde ünlü türemesi genel olarak iç seste gerçekleşmiştir.

Փամիլիայաւոսան “famiyasından” (6/3), ազիմ “azim” (7/27), էմիր “emir” (15/22), ֆիքիր “fikir” (17/23), գայրա “kayıb” (24/29), ասըրըմըրը asırımızı (54/26), էփէյիճէ “epeyce” (92/2), իսայըրը “hayırlı” (109/23), սախըր “sabır” (116/20).

Ön seste ünlü türemesi hadisesine sadece iki örnekte rastlanmıştır. իսիցալնա “isicağına” (44/10), իրիճա “irica” (55/17).

2.3.1.2. Ünsüz Türemesi

Kelime ön, iç ve sonuna, kelimenin aslında olmayan bir ünsüzün getirilmesidir (Vural ve Böler, 2014, s. 92). Eserde, /v/ ve /y/ türemesi yaygın bir biçimde iç seste gerçekleşmiştir.

սիւվալ “süval” (7/28), էվվէթ “evvet” (19/16), իվվէթ “ivvet” (22/11), նայիլ “nayil” (30/3), տայիմ “dayim” (37/12), տուվանըրըն “duvanızın” (57/18), թէյսիրերինի “teysirlerini” (57/18), թապիյաթլար “tabiyatlar” (60/1), տայիր “dayir” (104/6), էնվայի “envayi” (124/24).

Sonu ünlü ile biten kelime kök veya gövdelerine, ünlüyle başlayan bir ek getirildiğinde araya “y” koruyucu ünsüzü girmektedir.

Ատէլինայը “Adelinayı” (6/8), տէյիպ “deyib” (12/7), վէսիլէյի “vesileyi” (14/18), օրայա “oraya” (37/23), ճէֆայը “cefayı” (87/21).

Bazı yabancı kökenli kelimelerin, fazla sayıda olmamakla birlikte verinti oldukları dildeki şekillerinin korunmuş olduğu gözlemlenmiştir.

ամմա “amma” (15/4), րէտտ “redd” (18/2), նէֆս “nefs” (45/29), տէֆն “defn” (49/14), քէրրէ “kerre” (30/20), էվվէ “evvel” (31/10), զանն “zann” (66/29), հըֆս “hıfs” (67/23), էմր “emr” (76/7), լութ “lutf” (77/15), ֆէհմ “fehm” (103/1), քէշֆ “keşf” (195/12).

2.3.2. Ses Düşmesi

Bir sesin gizlenmesi veya hemen ardındaki veya önündeki seslerle birleşmesi olayıdır (Karaağaç, 2016, s. 140). Ses düşmesi hadisesi; ünlü, ünsüz ve hece düşmesi başlıklarıyla aşağıda ele alınmıştır.

2.3.2.1. Ünlü Düşmesi

Metinde, genel olarak orta hecede ünlü düşmesi örneklerine rastlanmıştır. İki den fazla heceli kelimelerde, sonunda ünsüz bulunmayan vurgusuz orta hece ünlüsünün düştüğü görülür. Bu düşme hem Türkçe hem de alıntı kelimelerde olabilmektedir (Vural ve Böler, 2014, s. 97).

իչէրքի “içerki” (<içeriki) (11/27), էյիկլէրիւնէն “eyliglerinden” (<eyiliglerinden) (18/11), տէվրիւմիշ “devrilmiş” (<devirilmiş) (37/2), ողլում “oğlum” (<oğulum) (53/23), կոլսիւմին “gögsümin” (<gögüsünün) (70/20), աղքնա “ağzına” (<ağızına) (114/7), իլէրնէ “ilerde” (<ileride) (125/3).

2.3.2.2. Ünsüz Düşmesi

Seslerin birbiriyle münasebeti sırasında gramer birliğinin bünyesindeki bir ünsüzün bazen düştüğü görülür. Bu hadiseye ünsüz düşmesi hadisesi denir (Ergin, 2013, s. 51).

կիւլիւնիւկ “gülücük” (<gülüşcük) (14/21), քիւչիւնիւկ “küçücük” (küçükçük) (34/11), ուֆաւրք “ufacık” (<ufakcık) (52/29), կիւչիւնէք “güçücek” (<güçükcek) (73/9).

2.3.2.3. Hece Düşmesi

Bir gramer birliğinde arka arkaya gelen ve ses bakımından birbirine benzeyen iki heceden birinin bazen eridiği, düştüğü görülür. Böylece o iki hece, bir hece haline gelir (Ergin, 2013, s. 52). Eserde bir Türkçe kelime, iki Arapça kelimedede olmak üzere 3 örnekte bu hadise tespit edilmiştir.

շիմւնէն “şimden” (<şim**di**den) (16/12), նագիլէթիւնի “nağiletini” (<nakili**ye**tini) (69/23), թահմիւնս “tahmülsiz” (<tah**am**mülsiz) (115/29).

Durumun aksine hece sistemini koruyan bir yol izlendiği gözlemlenmiştir. կէշմէյէյիմ “geçmeyeyim” (78/11), տիլէյէյիմ “dileyeyim” (97/15), տօյլէյէյիմ “söyleyeyim” (106/26).

2.3.3. Göçüşme

Bir gramer birliğinde yan yana gelen iki sesin bazen yer değiştirdiği görülür (Ergin, 2013, s. 52). Göçüşme çoğu zaman açıklığı daha yüksek olan bir sesin kelime başına, daha düşük olanın kelime sonuna doğru kayması şeklinde olur (Banguoğlu, 2015, s.70).

փոքրազ “poryaz” (<poy**r**az) (7/12), սայրի “sayri” (<say**i**r) (13/21), թէհնա “teha” (<ten**h**a) (61/18), տէրասիւնս “deyrasında” (<deryas**i**nda) (65/29), մէհրամէթ “mehramete” (<mer**h**amete) (81/18), պաղըրը “bağrıdı” (<bağ**i**rdı) (85/9).

2.3.4. Ünlü Uyumları

Bir dil biriminde yer alan seslerin çıkış yeri veya çıkış biçimi bakımından birbirine yaklaşması, benzeşme olarak bilinir. Benzeşme, hem ses hem de biçim bilgisinde görülen bir ses olayıdır (Karaağaç, 2016, s. 121).

Ünlü benzeşmeleri, kalınlık-incelik, düzlük- yuvarlaklık başlıklarıyla incelenerek örneklendirilmiştir. Metinde, ünlü uyumlarına aykırılık oluşturan durumlar aşağıda başlıklarla verilmiştir.

2.3.4.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

İncelediğimiz metinde kelime köklerinde veya kelime köklerine gelen eklerde kalınlık-incelik uyumuna aykırı durumlar göz önünde bulunsa da uyumun varlığını gösteren örnekler mevcuttur.

մեծափիւր “mecbür” (11/15), զէնճիւրէն “zencirden” (12/2), շարապիսանալար “şarabhanalar” (16/19), սէօյլէյիւս “söyleyüb” (23/4), յիւզիւկ “yüzüg” (23/18), սեւկիլիւկ “sevgülüm” (23/23), ալթուն “altun” (23/29), մօմլար “momlar” (28/8), թաթլուճա “tatluca” (30/9), արզուսը “arzusu” (30/28), չիւնքի “çünkü” (48/3), լազիւմ “lazum” (49/15), իչիւն “içün” (59/29), գափիւլարընտա “kapularında” (85/26), պէօյիւմիշ “böyümüş” (99/7), միւհթէրէմ “mühterem” (106/17), ճգնաւորլուք “cıknavorluk” (112/19), քէսթիւրիւս “kestürüb” (125/15)

2.3.4.2. Kalınlık-İncelik Uyumuna Aykırı Durumlar

Uyuma giren kelimelerin, eserde uyum dışında kullanıldığı görülmektedir. Kelimelere gelen ekler, kalınlık- incelik uyumuna aykırılık oluşturmuştur.

քէօրիյօրըմ “köriyorum” (10/5), յարսըմի “yardımı” (10/15), քէնտու “kendu” (19/22), տաքիքէտէն “dakikeden” (22/23), իսմէթլու “ismetlu” (31/21), գուճաքլայուս “kucaklayub” (35/26), մուհթէրիւմ “muhterim” (49/11), թէսէլլու “tesellu” (57/25), սիվալի “sivali” (82/22), գարէր “karer” (86/6), մահէլ “mahel” (88/19), իրզմէթի “hizmeti” (96/28), հազըզէթէն “hakıketen” (99/16), իմիլէրաթօր “imperator” (105/7), միւնասիպէթլէր “münasibetler” (106/10), ֆաքէթ “faket” (114/23), ֆիրյադ “firyad” (116/17), վասիթէն “vasiten” (126/26),

Eserde {-lAyn} eki, kalınlık-incelik uyumuna aykırı olmayan bir durum olarak iki örnekte gözlemlenmiştir.

օնճուլայըն “onculayın” (26/8), կէճէլէյիւն “geceleyin” (66/15).

Günümüz kullanımında kalınlık-incelik durumuna aykırı olan kelimelerin, eserde göz ardı edildiği tespit edilmiştir.

վաքքը “vakıt” (9/11), զալլը “zalım” (15/29), սօհալթաւէն “sohbetden” (22/4), տըքքաթ “dikkat” (37/10), հանկը “hangı” (100/18), րույա “ruya” (119/8)

2.3.4.3. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumı

Düzlük- yuvarlaklık bakımından benzeşme aralıklı olarak bir arayan gelen düz ve yuvarlak vokallerden birinin diğerini düzlük veya yuvarlaklık bakımından kendisine benzetmesidir (Ergin, 2013, s. 53). Metinde uyumun söz konusu olduğu kullanımların yanında aykırı hususlar da tespit edilmiştir.

տապանընըն “dabanının” (7/16), եաքընըմըգտա “yakınımızda” (7/29), տիւման “düşman” (8/18), կելմէյիշինտէն “gelme-yişinden” (11/27), վալիտէնին “validenin” (14/14), միւշէրրէֆ “müşerref” (16/12), կինահիար “günahlar” (18/10), թէհիթէլի “tehlikeli” (24/5), զատէլիյինէ “zadeliyine” (29/23), զէնկինլիկէրինտէն “zenginliglerinden” (34/16), միւսիւլի “müsüllü” (41/4), միսաֆիրփէրպէր “misafirperver” (41/7), իտարթսինէն “idaresinen” (41/24), տայիմա “dayıma” (45/7), լէվազիմէթինի “levazimetini” (45/21), միւսաատէ “müsaade” (52/28), ֆէլազէթէրի “felaketleri” (63/22), զավալլը “zavallı” (66/7), զաալիթէրին “zabitlerin” (69/15), եւթիւմէյէ “yörümeye” (77/6), Մաթիլտանըն “Matildanın” (78/12), չօպան “çoban” (84/9), եէեէնէկին “yeyecegin” (85/5), թէրալիյէլի “terbiyeli” (90/22), տանէնհիզ “danecik” (96/10), եագըշըքըլը “yakışıklı” (100/7), սէօյլէյթօրսուն “söyleyyorsun” (108/12), նիազլարըմը “niazlarımı” (109/2), ֆուրթունա “furtuna” (112/13), սատաթէթինի “sadaketini” (120/20), միւտտէթ “müddet” (130/14).

2.3.4.4. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırılık

Eserde, düzlük-yuvarlaklık uyumunu sağlayan kelime ve ekler görülmektedir. Fakat bu uyumun bazı kelimelerde bozulduğu gözlemlenmiştir.

չարչափուք “çarçapuk” (10/17), միւմքին “mümkün” (10/22), հուգուրընտան “huzurından” (15/13), իսթէյթըմ “isteyorım” (20/12), էտէմէյթ

“edemeyor” (21/9), սելկիւիւսի “sevgülüsi” (24/10), տիրայէթու “dirayetlu” (27/23), մալիւմաթ “malümat” (31/8), միւսիւլի “müsüllü” (41/4), չէքիւլա “çekilüb” (42/1), իտարթսինէն “idaresinen” (41/24), քուլիւպէնին “kulübenin” (45/20), իչին “içün” (45/24), պատէհու “badehu” (51/9), ֆէյլօսօֆսն “feylosofsın” (52/12), եպայօրսուն “yapayorsun” (52/14), ալթունտան “altundan” (53/24), թահամիւլիզ “tahammülsiz” (60/8), տէրունինտէն “deruninden” (60/17), էտէյօրուտում “edeyorudum” (61/12), պէրու “beru” (81/24), պէրկիւզար “bergüzar” (93/23), չինքի “çünki” (99/25), սէյլէյօրսուն “söyleyyorsun” (108/12), պիլմէյօրըմ “bilmeyorım” (119/7).

2.3.5. Ünlü Değişmeleri

Eserde, kalın sıradan ilerlemesi gereken kelimelerin ince sıradan yazılıp, ince sıradan ilerlemesi gereken kelimelerin kalın sıradan verildiği görülmektedir. Bu durum ağız özellikleriyle ilgili olmasının yanında, yazarın dili kullanımıyla ilgili bir husustur.

2.3.5.1. /a/>/e/

Bu ses değişimi, aşağıda örnekleri görüldüğü üzere alıntı kelimelerde tespit edilmektedir.

սատէթէթինտէն “sadeketinden” (8/6), ֆուքարէ “fukare” (21/3), տարիքէտէն “dakikeden” (22/23), զարէր “karer” (27/4), ֆաքէթ “faket” (27/15), ֆազէթ “faket” (33/6), էհալիլէրէ “ehalilere” (39/28), լէվազիմէթինի “levazimetini” (45/21), վէթանը “vetanı” (51/25), պիր թէրաֆ “bir teraf”⁴ (94/18), իմպէրաթօր “imperator” (105/7), ֆէվքէլատ “fevkelade” (112/21), մաանէսի “maanesi” (114/12), էհէնկ “eheng” (121/28).

2.3.5.2. /e/>/ı/

Eserde, /e/>/ı/ değişimi sadece bir kelimeye görülmektedir. զըրսէթ “kırsret” (78/2).

⁴ “Bertaraf” kelimesi, metinde yazılış şekli ile aynı zamanda /e/>/ı/ değişmesi özelliği göstermektedir.

2.3.5.3. /e/ > /a/

հեման “heman” (20/29), նազաքէթ “nazaket” (26/15), միւղահանէսիզ “müdahanesiz” (41/23), ատաշըն “ataşın” (67/15), րըշվաթ⁵ “rışvat” (69/17), թալաշ “talaş” (81/4), ալաթ “alat” (127/12).

2.3.5.4. /e/ > /i/

իտէրլէր “iderler” (26/8), գիճիքմէյէ “gicikmeye” (31/23), փէնճիթլէրին “pencirelerin” (35/9), հիսապալզ “hisabsız” (47/16), մուհթէրիմ “muhterim” (49/11), պիյ “biy” (62/9), զեվճիսի “zevcisi” (113/6), ֆիրյաս “firyad” (116/17).

2.3.5.5. /ı/ > /a/

անսիզան “ansızan” (81/12), ազաճիկ “azacığ” (90/27).

“y” sesi, ünlüye en yakın ünsüz sayıldığından yarı ünlü olarak bilinmektedir. Daraltma özelliği, öncesinde ve sonrasındaki harflerde düzleşmeye yol açar. Vereceğimiz örneklerde bu durum göz ardı edilerek, inceltici özellik verilmemiş ve /ı/ > /a/ değişimi gerçekleşmiştir.

եաղլմիշ “yağılmış” (68/26), պրախմալոյր “bırakmıyor” (83/16), եաշալոյր “yaşıyor” (102/11), արալոյր “arıyor” (114/9), ինանամալոյր “inanamıyor” (119/12).

2.3.5.6. /ı/ > /e/

Eserde, /ı/ > /e/ değişimi sadece bir kelimeye görülmektedir. անսըզէն “ansızın” (21/29), անսըզէն “ansızın” (48/6).

⁵ Kelime, ayrıyeten /ü/ > /ı/ değişimi taşımaktadır.

2.3.5.7. /ı/>/u/

քափուկարը “kapuları” (42/12), պոյլալու “boyyalu” (45/11), սաթուն “satun” (46/2), լազում “lazum” (49/15), ալձունու “altunu” (52/7), սաֆրալու “safralu” (59/4), ֆուրթունանը “furtunanın” (60/10), տէլիքանլու “delikanlu” (71/18), թաթըլուդուն “tatlıluğun” (90/16), աշաղու “aşağı” (91/3), ըշըքու “ışıklı” (112/11).

2.3.5.8. /ı/>/i/

Eserde, bu değişimin yaygın olarak görülmesinin yanında, yazarın dili kullanımı ile ilgili nitelik taşıdığını söyleyebiliriz.

տիշարըյա “dişarıya” (9/15), տիշարը “dişarı” (15/8), փաշայի “paşayı” (17/9), քամիշլերին “kameşlerin” (36/28), լեվազիմէթինի “levazimetini”⁶ (45/21), վասիթալար “vasitalar” (57/25), իսլահ “islah” (59/19), պաշիա “başia” (98/27), քէլամլարի “kelamları” (104/23).

2.3.5.9. /ı/>/ü/

Metinde /ı/>/ü/ değişimi, sadece bir kelimedede görülmektedir. տիշիւնտիւդը “düşündüğü” (6/12).

2.3.5.10. /i/>/a/

Metinde /i/>/a/ değişimi, sadece bir kelimedede görülmektedir. նասահաթ “nasahat” (20/20).

2.3.5.11. /i/>/e/

զէնճիր “zencir” (12/2), էնմէտի “enmedi” (35/28), եյէճէք “yeyecek” (37/15), կէօրէմէյօրում “göremeyorum” (43/26), իլահէլէրիմի “ilahelerimi” (56/15), մինասիպէթլեր “minasibetler” (57/11), պիլմէյօրըմ “bilmeyorum”⁷ (119/7).

⁶ Kelimedede, aynı zamanda /a/>/e/ değişimi görülmektedir.

⁷ Fiilde, ayrıyeten /u/>/ı/ değişimi bulunmaktadır.

2.3.5.12. /i>/ı/

Metinde, alıntı kelimelerde rastladığımız /i>/ı/ değişimi, yazar tarafından kelimelerin ünlü uyumuna uyması açısından ince sıradan veya kalın sıradan şeklinde iletildiği görülmektedir.

վաքքթ “vakıt” (6/4), զալլմլար “zalımlar” (15/6), ասլլզաստ “asılzade” (28/13), տըքքաթ “dıkkat” (37/10), վաստ “vadı” (44/20), նըշան “nışan” (71/3), սըփարըշ “sıparış” (95/5).

2.3.5.13. /i>/u⁸

կերու “geru” (26/19), տիրայելու “dirayetlu” (27/23), պերու “beru” (38/28), մուհասպալելու “muhabbetlu” (40/8), զահմելու “zahmetlu” (42/7), իսմելու “ismetlu” (44/8), զահմելու “zahmetlu” (54/27), մեհրամելու “mehrametlu” (60/2), մեսրուրիյելու “mesruriyetlu” (60/16), տեհշելու “dehşetlu” (67/22), ֆազիլելու “faziletlu” (71/11), զահմելու “zahmetlu” (73/11), ճեսարելու “cesaretlu” (89/21), զիյնելու “ziynetlu” (105/4), վերուր “verur” (112/16), իստօրսուն “isdörsun”⁹ (118/28), սաստելու “saadetlu” (127/25).

2.3.5.14. /i>/ü/

քենտիլերինե “kendülerine” (13/15), խաչեմլի “hacelemlü” (28/9), փիւշման “püşman” (32/5), պերիլ “berü” (39/28), խարեալիլ “harezlü” (68/9), միւսաֆիրի müsafiri (94/28), էսեֆլիլ “eseflü” (116/18), ճեսամելիլ “cesametlü” (122/26).

2.3.5.15. /o>/u/

սունուկ “buynuz” (85/12)

2.3.5.16. /u>/ı/

օլտուկը “olduğı” (6/15), օնը “onı” (13/9), փեքյոմշաք “pekyımşak” (42/3), եաղմուրըն “yağmurın” (60/11), զօլումը “kolumı” (61/2), մուրուսումը

⁸ Diş-dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlaklaşma meydana gelmiştir.

⁹ Kelimede, ayriyeten /e>/ö/ değişimi mevcuttur.

“mutlusunu” (66/29), ույքուսըզ “uykusuz” (72/9), քուլըն “kulın” (79/2), մէսրուրըմ “mesrurım” (81/27), ումնուսըզ “umudsız” (82/11), պուլուշըրլար “buluşırlar” (122/26), Կրիմօնըն “Grimonın” (123/8), ճէսուրլըզ “cesurlık” (130/18).

2.3.5.17. /u/>/i/

մալիմաթ “malimat” (95/13).

2.3.5.18. /u/>/o/

յօքարը “yokarı” (10/21), օսան “osan-” (26/11), մօմլար “momlar” (28/7), զօրսէլա “kordela” (124/20).

2.3.5.19. /u/>/ö/

տէօվա “döva” (41/17), մէօհթան “möhtac” (74/24).

2.3.5.20. /u/>/ü/

ճէսիւր “cesür” (8/7), միւքթէտիւր “müktedir” (9/13), իւմնուս “ümud” (14/13), միւրաստ “mürad” (18/8), սիւալ “süal” (21/2), ճօշմիւշ “coşmuş” (36/5), մէսրիւր “mesrür” (59/10), եօլջիւսիւզ “yolçüsüz” (77/12), մալիւմաթ “malümat” (98/3), միւհթէրէմ “mühterem” (106/16), մէմիւլ “memül” (109/26), միւհթան “mühtac” (100/4), միւճիւզաթ “mücüzat”¹⁰ (118/16), հիւսուլա “hüsula” (123/7).

2.3.5.21. /ü/>/ı/

րըշվաթ “rışvat” (69/17).

2.3.5.22. /ü/>/i/¹¹

միւմքիւն “mümkün” (10/22), էօնիւմիզէ “önümize” (12/10), տիւզիւմիշ “düzülmüş” (28/7), քուլիպէսիւնէ “kulibesinde” (40/10), կէօրինիօրլար

¹⁰ Kelimede, ayrıyeten /i/>/ü/ değişimi mevcuttur.

¹¹ Eski Anadolu Türkçesinden sonra ortaya çıkmakla beraber değişen misaller bugün bile bazı ağızlarda, eski şekillerini muhafaza etmektedirler (Ergin, 2013, s. 81).

“göriniorlar” (42/29), թահամմիլսիզ “tahammülsiz” (60/8), կիւնսիզ “gündiz” (68/19), մինասիպէթլէրի “minasibetleri” (71/23), քիչիկ “kiçüg” (74/15), թահմիլսիզ “tahmülsiz” (115/29), կէօրիյյօրում “göriyyorum” (119/9), վիճուսուն “vicudun” (120/26).

2.3.5.23. /ü/ > /ö/

Bu değişim, yalnızca aynı fiil kökünden oluşan iki kelimedede tespit edilmiştir.

պէօյիկ “böyüg” (11/18), պէօյիթմէկ böyütmeg (46/20).

2.3.5.24. /ü/ > /u/

սուշման “duşman” (5/9), քէօփրու “köprü” (11/16), թէսասուֆ “tesaduf” (25/20), էօլճուլուղու “ölculüğü” (34/29), րուզէարլար “ruzgârlar” (59/22), թահուր “tahut” (85/21), թէսասուֆ “tesaduf” (118/13), թէէսուֆլէ “teesufle” (123/20).

2.3.6. Ünsüz Değişmeleri

2.3.6.1. /b/ > /p/

չարչափուք “çarçapuk” (10/17), փիւթին “pütün” (14/22), չափուկ “çapuk” (15/8).

2.3.6.2. /c/ > /ç/

եօլջիսիկ “yolçüsüz” (77/12).

2.3.6.3. /ç/ > /c/¹²

պահճէ “bahce” (11/9), քըլընճլարըն “kılıncların” (14/9), օլսուքճա “oldukca” (16/14), պէքճիլէր “bekciler” (17/12), պօրճուսուն “borclusun” (19/22), սէվինճի “sevincli” (25/11), իլաճ “ilac” (32/28), պօհճա “bohca” (34/21), ալկաճսան “agacdan” (41/11), կէնճ “genc” (41/19), կիճ “güc” (61/24).

¹² İsimden isim yapım eki {+CX} metinde genellikle ötümlü biçimiyle görülmektedir. Metinde /ç/ sesinin yerine /c/ sesinin tercih edilmesi dönemin yazım özelliğiyle ilgilidir.

2.3.6.4. /f/>/v/

րըշվաթ “rışvat” (69/17).

2.3.6.5. /g/>/h/

մէշխիւլ “meşhül” (21/6).

2.3.6.6. /h/>/k/

վէյազուր “ve yakut” (43/14), մազունւ “maksus” (67/13).

2.3.6.7. /g/>/k/

քայէթ “kayet” (20/27), քարիպ “karib” (57/9), քարէզինէ “karezine” (103/7).

2.3.6.8. /g/>/k/

զօնճա “konca” (71/8).

2.3.6.9. /g/>/v/

սօվուք “sovuk” (40/11).

2.3.6.10. /ğ/>/y/¹³

սեյիլ “deyil” (20/13), էյլենմէքսէ “eylenmekde” (21/17), կէլսիյինի “geldiyini” (24/14), սէվմէտիյինիզ “sevmediyiniz” (27/3), տէտիյի “dediyi” (34/2), տէյիշիպ “deyişib” (37/7), վէրսիյինիզ “verdiyiniz” (55/15), տիրէյին “direyin” (67/4), լէյէնէ “leyene” (82/5), էօյրէնիշ “öyreniş” (93/16), կէշտիյինի “geçdiyini” (105/6), էթսիյինիզ “etdiyiniz” (128/8).

2.3.6.11. /k/>/g/

¹³ Metindeki kelimelerde günümüz Türkçesinde kullandığımız ince ünlüler arasında kalan /g/ sesi, bir ön damak ünsüzü olan /y/ sesine dönüşmüştür.

էիւրէկ “yüreg” (14/12), իշկէնճէլեր “ışgenceler” (60/26), եիւկսէլթիպ “yügseltib” (107/6).

2.3.6.12. /k/ > /h/

մահսէտի “mahsedî” (76/10).

2.3.6.13. /m/ > /n/

թէնպիիլերի “tenbihleri” (115/10).

2.3.6.14. /t/ > /d/

իսսէմէյսիմ “isdemeydim” (8/22), տուզաքլարըն “duzakların” (18/22), անահսարլարը “anahdarları” (12/21), տուզադընա “duzağına” (18/10), մէրսճէ “merdce” (22/17), պիրլիքսէ “birlikde” (23/1), էյլէս “eyled-“ (23/7), հասսալանմըշ “hasdalanmış” (24/5), հաթսա “hatda” (32/21), կէօզէտիւպ “gözedüb” (33/4), էվվէս “evved” (33/16), փէլիս “pelid” (39/10), կէչիսլերի “geçidleri” (50/5), չէշիսլերի “çeşidleri” (106/11), իշիսիլէն “ışidilen” (117/13).

2.3.6.15. /m/ > /n/

միւնքիւնսիզ “münkünsiz” (73/21), թանպուրալարդան “tanburalardan” (85/13).

զէնպիլի “zenbili” (82/1).

2.3.6.16. /n/ > /g/

սօկրա “sogra” (99/28).

2.3.6.17. /n/ > /ğ/

աղնաթտը “ağnatdı” (34/9).

2.3.6.18. /n/ > /l/

թանրլմը տանմի (50/8), գոլուլան “կոլուլան” (62/14).

2.3.6.19. /v/>/f/

քասֆերի “kasfeti” (36/20), ֆեսֆեսեմ “fesfesem” (76/23).

2.3.6.20. /v/>/y/

տեօյիւշմէք “döyüşmek” (11/13).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. İSİMLER

3.2. İSİM ÇEKİM EKLERİ

3.2.1. Çokluk Eki

Eserde, çokluk eki kullanımı olarak /-լար/ ve /-լեր/ {+lAr} eki kullanılmıştır. Kapsamda ünlü uyumuna uygun bir şekilde yazıldığı saptanmıştır.

սենեկեր “seneler” (5/5), օտաւարներն “odalarından” (6/9), կտօրիւնքիւ “görüntüler” (8/2), կէօզներ “gözleri” (24/12), թւտարիքներ “tedarikleri” (34/26), պունւարն “bunların” (50/23), տերսներն “derdlerim” (59/11), քտերներն “kederlerimiz” (59/21), չիշէկներն “çiçeklerden” (70/23), քրկար “kızlar” (70/27), պիզներ “bizlere” (79/8), թէփէներն “tepelerin” (88/1), չօճուկարն “çocukların” (91/9), չալկրարն “çalgıların” (125/14).

3.2.2. Aitlik Eki

Metinde, adları kişi kavramına bağlamak amacıyla kullanılan iyelik ekinin zengin bir kullanımı vardır. Aitlik eki kullanımı, bilinen özellik çerçevesinde isim soylu sözcüklere bir yerde, bir zamanda, bir kişiye ait olma anlamı katmıştır. Eserde aitlik ekinin ismin bulunma hâli ve ilgi hâliyle kalıplaşmış olarak kullanımının yaygın olduğu görülmektedir. {-ki} ekiyle kurulan aitlik eki genel itibarıyla birleşik yazılmıştır.

տիւնքի “dünki” (8/19), պիզիւքներն “bizimkilerden” (43/20), էօնիւնէքի “önündeki” (69/25), էլիւնէքի “elindeki” (82/1), պն կիւնքի “bugünki” (95/24), աթիւնէքի “atideki” (111/22), իշիւնէքի “içindeki” (128/21).

Ünlü uyumuna uyularak kullanılan iyelik eklerinin olmasının yanında, uyuma aykırı kullanımlar da söz konusudur.

հուզուրնտա “huzurunda” (6/14), վազթիւնտ “vağtimizde” (8/12), քօճաճ “kocam” (8/26), չանըմ “canım” (16/9), սէվկիւիւմ “sevgülüm” (22/22),

մերամընրգա “meraminıza” (30/3), վերանըմ “vetanım” (33/24), վալիսեմ “validem” (42/28), ումուսնունը “umudunu” (80/10), իսմինիզ “isminiz” (101/26).

3.2.3. İsmın Hâlleri

İsmın hâlleri ismin diğér kelimelerle münasebeti sırasında içinde bulunduğú durumlardır (Vural ve Böler, 2014, s. 149). Türkçede isimlerin ifade ettiğí ilişkilere göre sınıflandırılan hâller başlıklar halinde verilmiştir.

3.2.3.1. Yalın Hâl

İsmın herhangi bir ek almamış biçimidir.

քալէ “kale” (10/25), ճանաւաք “canavar” (11/24), սէօզ “söz” (27/24), չիշէք “çiçek” (28/14), քափու “kapu” (45/2), տաղ “dağ” (68/7), գըզլաք “kızlar” (70/27), քէօյլէր “köyler” (114/15).

3.2.3.2. İlgi Hâli

Eserde, ilgi halinin yazımında {+nIn}, {+nUn} ekleri görülmektedir. Aykırı durumların bulunmasıyla birlikte düzlük- yuvarlaklık uyumunu karşılayan örnekler tespit edilmiştir.

քալէնին “kalenin” (5/13), օնուն “onun” (8/14), իսկէմըրինին “isgemrinin” (23/11), Կըրիմօնըն “Grimonın” (28/22), տօստունուն “dosdunun” (49/17), տիւնյանըն “dünyanın” (54/28), կէօզիւնին “gözünün” (65/4), պունուն “bunun” (70/23), գափուսունուն “kapusunun” (88/12), գափունուն “kapunun” (88/19), Պէննօնուն “Bennonun” (114/1), Պէննօնըն “Bennonın” (118/13), Կըրիմօնուն “Grimonun” (123/20).

3.2.3.3. Belirtme Hâli

Metinde, belirtme hâli için {+I}, {+U} ekleri kullanılmış olup tekli kullanım öne çıkmaktadır.

թավսիլի “tavsili” (26/18), կիւնիւ “günü” (29/5), սույու “suyu” (33/2), շարապը “şarabı” (32/26), թավանը “tavanı” (50/14), ալթունու “altunu” (52/7), սօնու

“sonu” (61/22), իւստիւ “üsdü” (70/7), չօղու “çoğu” (72/4), մինասեպեթի “minasibeti” (100/9), հավասոխի “havadisi” (108/11).

Metinde belirtme hali kullanımında ünlüyle biten kelimelerden sonra araya /y/ yardımcı sesini almıştır.

տիւնյալը“dünayı” (19/24), հավայի“havayi” (73/13), տուվահի
“duvayi” (77/9), պէիթի“beyiti” (84/22), պէսթէի“besteyi” (93/18).

3.2.3.4. Yönelme Hâli

Eserde, yönelme hâli eki {+A}, ile oluşturulan yönelme hali eki, iki ünlü arasında {+yA} biçiminde kullanılmıştır. Ek yazımında tek imla kullanımı söz konusudur. Uyum söz konusudur fakat aykırılık oluşturan örneklerle de rastlanmıştır.

քալել *“kaleye”* (5/9), տիշարքյա *“dişariya”* (9/15), տիւշմանա *“düşmana”* (10/24), իշերիյէ *“işeriye”* (11/25), օրմանա *“ormana”* (39/6), մաղարայա *“mağaraya”* (57/10), Աքնեսէ *“Aknese”* (84/17), հանրմա *“hanıma”* (97/6).

3.2.3.5. Bulunma Hâli

Eserde, bulunma hâli eki $\{+dA\}$ biçimiyle kullanılmıştır.

տիւնյա**տա** “dünyada” (23/24), օրա**տա** “orada” (34/8), պուրա**տա** “burada” (43/7), մաղաքամ**տա** “mağaramda” (58/14), հալ**տա** “halda” (65/18), ալեմ**տե** “alemdе” (81/6), շուրա**տա** “şurada” (87/27), հալ**տե** “halde” (91/19), երբ**տե** “yеrde” (103/18), քիլիսե**տե** “kilisede” (130/9).

Sadece bir örnekte bulunma hâli eki $\{+dA\}$, ayrılma hali $\{+den\}$ işlevinde kullanılmıştır.

անի**ս**ւ **ւ** “anide” (11/23).

3.2.3.6. Ayrılma Hâli

Metinde ayrılma hâli eki $\{+dAn\}$ biçiminde görülmektedir. Genel olarak ayrılma eki kullanımında uyuma dikkat edilmiştir.

քշփսէն “keşfden” (43/18), մաղարասընտան “mağarasından” (51/7), ճիւղէթսէն “cihetden” (72/20), կէօզսէն “gözden” (90/3), տիւնյատան “dünyadan” (121/12), սօֆրատան “sofradan” (129/4), թէրլիփսէն “teklifden” (129/12).

3.2.3.7. Vasıta Hâli

Eserde, “ile” edatının ekleşmiş hali olan vasıta eki kullanımı bulunmamakla birlikte genellikle “ile” edatının kullanımı tercih edilmiş olup eklendiği kelimedenden ayrı olarak yazımına dikkat edilmiştir.

ազիմ իլէ “azim ile” (7/27), էվլասըմ իլէ “evladım ile” (8/25), միւնէֆէրաթը իլէ “müceferatı ile” (10/18), օնուն իլէ “onun ile” (63/14).

Eserde, sadece bir örnekte vasıta hâli ekinin kalıplaşmaya uğramadan bitişik yazıldığı tespit edilmiştir.

ամէլիլէ “amelile” (20/14).

3.2.3.8. Eşitlik Hâli

Metinde kelimelere eşitlik, benzerlik ve birliktelik gibi anlamlar katan eşitlik hâli {+cA} biçimiyle kullanılmıştır.

յաղընճա “yağlıca” (13/17), թաթընլճա “tatlıca” (30/9), չօզճա “çokca” (53/24), յավաշճաճիզ “yavaşcacık” (79/3), զօլայճա “kolayca” (85/15), տօղընլճա “doğruca” (89/1), թէհնաճա “tehnaca” (99/26).

Eserde, ünsüz sertleşmesi sebebiyle sadece bir örnekte /y/ [ç]’li kullanıma rastlanmıştır.

կէնիշէ “genişçe” (78/2).

3.2.3.9. Yön Gösterme Hâli

İsmi, fiilin gösterdiği oluş veya kılışın kendi yönünde yapıldığını göstermek için girdiği hâldir (Vural ve Böler, 2014, s. 152). Yön gösterme ekleri fiilin yapıldığı yönü belirtmekle birlikte ismi fiile bağladıklarından dolayı zarf olarak kullanılırlar. Yön gösterme hâli olarak, yapım eki durumuna girmiş olan {-ArI}, {-erü} ekleri kullanılmıştır.

uñh2wppu “dışarıya” (9/15), topwpp “yokarı” (10/21), h2tphıl “içerü”¹⁴ (11/14), ltphıl geru (26/19)¹⁵, h2tphıl “içerü” (35/10), h2tph “içeri” (91/1), uph2wpp “dışarı” (118/8).

Yön gösterme ekleri Türkçede sonradan işletme ekliğinden tamamıyla çıkmış ve sayılı kelimelerin bünyesinde tam bir yapım eki gibi kalıplaşmış kalmıştır (Vural ve Böler, 2014, s. 152).

3.3. ZAMİRLER

Zamir, varlıkların gerçek adlarının yerini tutma, onları kişi, işaret, belirsizlik veya soru yolları ile temsil etme görevi yüklenmiş olan ad soylu bir söz türüdür (Karaağaç, 2016, s. 430). Eserde, kişi zamirleri, dönüşlülük zamiri, işaret zamirleri, belirsizlik zamirleri ve soru zamirleri tespit edilmiş ve başlıklarla örneklendirilmiştir. Günümüz Türkçesindeki biçimiyle kullanılmıştır.

3.3.1. Kişi Zamirleri

oñuup “onlar” (15/24), uñh2q “biz” (82/22), uñh2q “siz” (92/10), uñtñ “ben” (92/13), o “o” (93/9), uñtñ “sen” (96/13).

“o” üçüncü tekil şahıs zamiri, metinde en yaygın olarak kullanılan zamir türüdür.

¹⁴ Kelime, yön gösterme hâli ekinin yanında araya yardımcı ünsüz almadan yönelme hâli eki almıştır. Metinde, genel itibariyle yardımcı ünsüz kullanımına dikkat edilmemiştir.

¹⁵ Uygur ve özellikle Köktürk metinlerinde fazlaca kullanılan bir yön gösterme eki olarak karşımıza çıkmaktadır (Korkmaz, 2018, s. 5).

օ զավալլը “օ zavallı” (10/6), օ սէնի “օ seni” (19/23), օ քրզնրդազ “օ kızcıgöz” (38/17), օ չօպանը “օ çobanı” (40/1), օ զատար “օ kadar” (53/1), օ զէման “օ zeman” (53/14), օ կիպի “օ gibi” (60/27), օ կիւնտէն “օ günden” (67/29), օ ստէմլէր “օ ademler” (82/28), օ սեւկիւլիւ “օ sevgülü” (121/6).

3.3.2. Dönüşlülük Zamiri

Eserde görülen dönüşlülük zamiri {kendü}, {kendi} isim çekim ekleriyle birlikte kullanılmıştır.

քէնսիւլէրիմէ “kendülerine” (13/15), kendümi (18/12), քէնսիւսիմէ “kendüsine” (42/22), քէնսիմիզէ “kendimize” (54/13), քէնսի “kendi” (75/8), քէնսիմիզի “kendimizi” (107/13).

3.3.3. İşaret Zamiri

Varlıkları, nesneleri işaret etme amacıyla kullanılan zamirlerdir.

սոնուն “bunu” (20/6), շոնուն “şunu” (29/22), սոնոլար “bunlar” (46/24), օնլաւ “onlar” (60/4), սոնրայա “buraya” (98/7).

Eserde, tek bir örnekte üçüncü tekil şahıs işaret zamiri “ol” şekliyle tespit edilmiştir.

օլ կիւն “ol gün” (95/2).

3.3.4. Belirsizlik Zamiri

Kişileri ve nesneleri sayı, ölçü, miktar bakımından belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir.

հիչ սիր շէյ “hiç bir şey” (12/12), սիրիսի “birisi” (21/29), սիր շէյ “bir şey” (22/8), հէրքէտ “herkese” (26/1), սիրքասը “birkaçı” (87/28), հէսիսի “hepsi” (88/19), քիմսէ “kimse” (114/8).

3.3.5. Soru Zamiri

İsim ve öznelerin yerine soru yoluyla ifade edilen zamirlerdir.

քիմ “kim” (9/3), նե “ne” (19/20), ներքե “nerede” (65/24), ներքեն “nereden” (68/5).

3.4. SIFATLAR

Sözlük birimlerinin söz diziminde niteleyici olarak kullanımı, onların sıfat kullanımıdır (Karaağaç, 2016, s. 426). Metinde tespit ettiğimiz sıfatlar, biçim ve yapı bakımından sınıflandırılmıştır. Topluluk ve kesir sayı sıfatlarının örnekleri görülmemektedir.

3.4.1. Niteleme Sıfatları

İsmi hangi özelliklere sahip olduğunu gösteren ve ismi niteleyen sıfatlardır. Eserde, tasvir üslubunun yoğun olarak görülmesi itibarıyla niteleme sıfatları yaygın bir kullanım alanı bulmuştur.

վահշի էլեր “vahşi eller” (14/11), պէոյիկ կիւնահ “böyüg günah” (25/20), վահշի ասեմ “vahşi adem” (31/5), ուղուն վե սողոյք կեմ “uzun ve soğuk gece” (67/14), տիքեմք քուվկթ “dikecek kuvvet” (73/19), կեմեմք վազդթ “gelecek vakıt” (104/20), կիւզել կեօկերնին “güzel gögercin” (125/5), ուղունվե սաստեթոյն եօմիւր “uzun ve saadetli ömür” (130/21).

3.4.2. Belirtme Sıfatları

İsimleri, işaret (gösterme) yoluyla veya sayı belirterek ya da soru sorarak kimi zaman da belirsizlik göstererek ifade eden sıfatlardır (Vural ve Böler, 2014, s. 189). Belirtme sıfatları için alt başlıklar aşağıda verilmiştir.

3.4.2.1. İşaret Sıfatları

պո վահշիեր “bu vahşiler” (15/13), շո սլթունո “şu altunu” (52/7), օ զեման “o zeman” (53/14), պո յիդիսին “bu yiğidin” (56/20), պո զիյնեթեր “bu ziynetler” (114/11).

3.4.2.2. Asıl sayı

իբի փարչա “iki parça” (14/27), արթը հափտա “altı hafda” (29/26), պիր ստօհպէթ “bir söhbet” (29/28), էրրք սէնէ “kırk sene” (39/19), տէօրթ սէնէ “dört sene” (41/20), իբի զօյուն “iki koyun” (53/16). իլք տէֆա “ilk defa” (53/3), իւշ չիշէկ “üç çiçek” (71/2).

3.4.2.3. Sıra Sayı

իբինճի ազշամ “ikinci akşam” (38/21), արթնճը պապ “altıncı bab” (50/1), պիրինճի մահսէտի “birinci mahsedi” (76/10), պէշինճի սէնէ “beşinci sene” (95/15), տօրնւզունճու պապ “dokuzuncu bab” (95/22), օնունճու պապ “onuncu bab” (113/13).

3.4.2.4. Üleştirme

Eserde, üleştirme sıfatının sadece bir örneği tespit edilmiştir. Asıl sayı sıfatına {-er} eki getirilerek oluşturulmuştur. պիրէր կուլիպէտէ “birer gulibede” (66/9).

3.4.2.5. Soru Sıfatları

քաշ կիւն “kaç gün” (48/13), նէ սեպէպ “ne sebep” (57/9), հանկը գալէմ “hangi kalem” (108/7).

3.4.2.6. Belgisiz Sıfatlar

պիր քաշ նէֆէրինի “bir kaç neferini” (5/15), հիշպիր շէ “hiçbir şey” (12/12), չօք վաքիթ “çok vakit” (18/17), հէր ճիհէթ “her cihet” (27/24), պիր չօք մալիւմաթ “bir çok malümat” (31/8), պիւթիւն օտլար “bütün otlar” (43/7), պիրազ յէշէնէք “biraz yeyecek” (58/11), հիշպիր քիմսէ “hiçbir kimse” (69/21), նազը յէրլէր “bazı yerler” (72/26).

3.5. ZARFLAR

Varlıktan çok varlığın hareketlerinde görülen özellikler olmakla birlikte yer, nitelik, nicelik, durum vb. özellikler, varlıktan çok, varlığın hareketlerinde görülen özelliklerdir (Karaağaç, 2016, s. 427). Eserde zaman, yer-yön, hâl, azlık-çokluk ve soru zarflarına rastlanmıştır.

տահա աղնաշըլամատը “daha ağnaşılamadı” (8/18), **տողրու** կէլիյորլար “doğru geliyorlar” (11/19), **կիւզէլ** կէտրինիօւլար “güzel görünüyorlar” (42/29), **չօք** տէվինէնէզ “çok sevinecek” (88/27).

3.5.1. Zaman Zarfları

Fiil ve fiilimsilerin anlamlarını zaman yönünden belirleyen ve kesinleştiren kelimelerdir.

արթըք բակալըն “artık bakalım” (14/19), **սօնրա** բահաթ օլըն “sonra rahat olun” (16/13), **հէնիւզ** թալան օլունմամըշ “henüz talan olunmamış” (17/10), **յարըն** տէտի “yarın dedi” (71/14).

3.5.2. Yer-Yön Zarfları

Fiil ve fiilimsilerin yer-yön bakımından belirleyiciliği olan kelimelerdir.

օրատա պըրաքամազ իտի “orada bırakamaz idi” (34/24), **աշաղըյա** էնտի “aşağıya endi” (35/28), **իլէրի** գէշտիմ “ileri geçdim” (99/25).

3.5.3. Hâl Zarfları

Fiil ve fiilimsilerin durumunu ifade eden zarflardır.

կուզէլ տիյնէ “güzel diyne” (22/27), **տողրու** յիւրիւթտիւ “doğru yürütdü” (37/9), **չապուքցաք** տէօնէր “çabukcak döner” (68/16).

3.5.4. Azlık-Çokluk Zarfları

Fiil ve fiilimsilerin anlamlarını miktar bakımından belirleyiciliği olan kelimelerdir.

տահա աղնաշղլամատը “daha ağnaşılamağı” (8/18), **պիրազ** կէճիթէճէզ “biraz gecikecek” (33/10), **պիրազ** րահաթլանտըր “biraz rahatlandır” (62/2), **չօք** տէվիսէճէթ “çok sevinecek” (88/27), **ազըճըզ** պէթլէ տէտի “azıcık bekle dedi” (90/27).

3.5.5. Soru Zarfları

Fiil ve fiilimsileri soru yoluyla belirleyen kelimelerdir.

նասըլ օլանաթ տըր “nasıl olacak dır” (8/26), **նե** յափայօթունուզ “ne yapayorsunuz” (15/6), **նիչին** օնա թափընըթօթընըզ “niçin ona tapınıyorsunuz” (56/13-14).

3.6. FİİL ÇEKİM EKLERİ

Fiil çekim ekleri, fiil kök veya gövdelerine eklenerek, fiillerin yapılış zamanını, şeklini ve fiili kimin gerçekleştirdiği bilgisini verir.

3.6.1. Haber Kipleri

Varlık (özne) ve eylemin (yüklem) en genel niteliği ise, eylemin biçimidir; özne, eylemi belirli bir biçimde gerçekleştirmiştir. Eylemin gerçekleşme biçimi, cümlelerde, şekil (kip) çekimli yüklemeler veya zarflarla ifade edilir (Karaağaç, 2016, s. 358). Metinde, haber kipleri, günümüz kullanımı biçiminde görölmüşür.

3.6.1.1. Geniş Zaman

Metinde geniş zaman ekleri günümüzdeki kullanımıyla {-r}, {-Ar}, {-Ir}, {-Ur} görölmektedir.

պուլուր “bulur” (9/4), **տըրլէր** “derler” (9/4), **տիլէր** “diler” (18/20), **վէրիր** “verir” (19/3), **եւտիրիր** “yedirir” (20/29), **կէթիւրիւր** “götürür” (38/16), **չալըշըր** “çalışır” (41/25), **սէյլէր** “söyler” (58/18), **այտընլանըր** “aydınlanır”

(60/14), տւր “der” (78/7), իստւր “ister” (83/27), թանրր “tanır” (85/5), պոյրորուր “buyurur” (126/5).

3.6.1.2. Şimdiki Zaman

Metinde, günümüz {-yor} şimdiki zaman ekinin yazılışında geniş ölçüde /-յոր/ {-yyor} eki kullanımı tespit edilmiştir. Şimdiki zaman ekinin eklendiği fiillerde ünlü daralması sıkça gözlemlenmiştir.

Էտեպիլիյորւմ “edebiliyorum” (40/2), աղնայորւմ “ağnıyorum” (47/8), աղնամայորւմ “ağnamıyorum” (54/19), յարայոր “yarıyor” (56/12), էտէյորւմ “edeıyorum” (83/22), իստէյորւմ “isdeyorum” (92/4).

3.6.1.3. Görülen Geçmiş Zaman

Eserde, görülen geçmiş zaman eki olarak {-DX} eki kullanılmıştır. Birleşik zamanlı yapıda oluşturulan eylem türünde ekin ötümlü şekli kullanılmıştır ve bu yapıların ana fiilden ayrı yazıldığı tespit edilmiştir.

Իւրքսիւ “ürkdü” (11/17), էյլէտի “eyledi” (13/9), էտէմէտի “edemedi” (18/25), Էօսիւ “öldü” (22/10), սաքլասը “sakladı” (25/9), տիյնէտի “diynedi” (28/29), սունտու “sundu” (29/12), օլտու “oldu” (33/20), յիւրիւթսիւ “yürütdü” (37/9), տիլէտի “diledi” (38/24), ալըր իտի “alır idi” (45/9), պուտու “buldu” (49/4), պըրաքը “bırakdı” (49/23), իշիքմիշիտիւ “işitmiş idim” (53/2), չալը “çaldı” (57/3), չըգը “çıkdı” (57/4), չըքմըշիտի “çıkmiş idi” (61/16), ուզասըր իտի “uzadır idi” (64/21), տէօնմէտի “dönmedi” (65/23), կէօրիւյօր իտիւ “görüyor idim” (73/9), իստէտիւ “isdedit” (99/25), սունար իտիւ “sunar idim” (108/29), պիլմէրէնէգ իտիւ “bilmeyecek idim” (110/14), վէրմիշիտի “vermiş idi” (112/21), արայօր իտի “arıyor idi” (114/9), կէօրմէտիւ “görmedim” (115/21).

3.6.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Eserde, öğrenilen geçmiş zaman eki olarak {-mİş} ve {-mUş} ekleri kullanılmıştır.

քուտուրմուշ “kudurmuş” (6/29), պողուլմուշ “boğulmuş” (37/2), տիշիւնմիշիւ “düşünmüşim” (37/19), արշմըշ “alışmış” (38/20), անըգմըշ “acıkmış” (91/29), կէշմիշ “geçmiş” (92/18), Էօղրէթմիշիւ “öğretmişsin” (110/25), տօնաթմըշար “donatmışlar” (113/20), պէօյիւմիւշ “büyümüş” (120/1).

Ek fiilin, görülen geçmiş zaman çekimli hâli olan {-imiş} ekinin genel itibariyle ayrı olarak yazıldığı tespit edilmiştir. Eserde, birleşik olarak yazıldığı tek örnek mevcuttur.

տէյիլիմիշ “deyilimiş” (53/6).

Genel kullanım şu şekildedir:

յօգ իմիշ “yok imiş” (67/1), քէստիւի իմիշ “kendisi imiş” (101/14), սանիյօր իմիշ “sanıyor imiş” (121/11).

3.6.1.5. Gelecek Zaman

Eserde, gelecek zaman kullanımında {-AcAk} eki kullanılmıştır.

Էտէճէքիւր “edecekler” (10/3), յալիւաճաք “yapacak” (26/23), կէօրէճէքիւր “göreceksin” (121/12).

Sadece bir örnekte gelecek zaman kullanımı {-eceg} biçimiyle tespit edilmiştir.

տիքիլէճէկ “dikileceg” (72/3).

3.6.2. TASARLAMA KİPLERİ

Tasarlama kipleri, henüz gerçekleşmemiş , tasarı hâlinde olan/tasarlanan, arzu edilen, bir şarta bağlanan veya olması istenilen durumları ifade etmek için kullanılan kiplerdir (Vural ve Böler, 2014, s. 223). Metinde, dilek-koşul, istek, gereklilik ve emir kipi tespit edilmiş olup günümüz kullanımına uygun biçimde yer aldığı görülmüştür.

3.6.2.1. Dilek-Koşul Kipi

Metinde, dilek-koşul kipi {-sA} ekinin fiil kök ve gövdelerinde getirilmesiyle oluşmuştur. Genel kullanım itibarıyla birleşik olarak yazılmıştır.

չէքսէք “çeksek” (19/28), իսթէքսէիզ “isterseniz” (40/3), իսսէքսէն “isdersen” (53/15), օլա պիլսէ “ola bilse” (106/6), օլսա “olsa” (73/3), սոնսսաւ “sunsam” (109/5), աղլասսաւ “ağlasam” (89/15).

Dilek-koşul şart kipinin ek-fiil niteliğinde kullanımı {-ise} ekiyle görülmektedir. Eserin tamamında geçen örneklerinde ayrı yazılmıştır.

իսէքսէ իսէ “ider ise” (59/19), իշիթսի իսէ “işitdi ise” (108/11), տիլէսիիզ իսէ “dilediniz ise” (128/9), պոլոյշըրլար իսէ “buluşırlar ise” (122/26).

Eserde, dilek-koşul şart kipinin {-mA} olumsuz şekilde kullanıldığı iki örnek tespit edilmiştir.

օլմասսա իսիւն “olmasa idin” (82/20), էթմէսէլէք “etmeseler” (85/17).

3.6.2.2. İstek Kipi

Tasarlanan fiile istek anlamı yükleyen kiptir, dilek bildirici özellikte kullanılır. {-A}, {-AyIm}, {-AlIm} ekleriyle kullanılmış ve eserde yaygın bir kullanım alanına sahip olduğu görülmüştür.

օլայլմ “olayım” (9/13), էթէիմ “eteyim” (16/18), տիշէիմ “düşeyim” (18/11), էսէսիւն “edesin” (19/24), իզզէթէլէսիւն “izzetleyesin” (19/26), սէվէիմ “sevelim” (20/10), սոյոնրալմ “doyuralım” (20/16), վէրէիմ “vereyim” (29/25), կիզլէսիիզ “gizleyesiniz” (47/21), սայանսսընըզ “dayanasınız” (60/10), կէթիթսիւն “getiresin” (62/28), կիսէիմ “gidelim” (110/2), սըզիշտըրալմ “sıkışdırayım” (119/26).

Metinde, istek kipinin {-mA} olumsuz şekilde kullanıldığı örnekler aşağıda verilmiştir.

պոլլաճաւըն “bulamasın” (37/11), կէջմէլէլիմ “geçmeyeyim” (78/11), պիլմէսին “bilemesin” (115/27).

3.6.2.3. Gereklilik Kipi

Fiilin yapılması gerektiğini ifade eden, metinde {-meli}, {-malı} ekleriyle kurulan gereklilik kipi yaygın olarak kullanılmıştır.

Էթմէլի “etmeli” (12/14), տիւշիւնմէլիսինիզ “düşünmelisiniz” (27/6),
տէլիշմէլի “deyişmeli” (47/24), օլմալըսըն “olmalısın” (58/9), արամալըլըմ
“aramalıyım” (76/22), պիլտիքմէլիսին “bildirmelisin” (100/20), Էօկրէնմէլիլիզ
“öğrenmeliyiz” (110/9).

Eserde, gereklilik kipinin fiil kök ve gövdesinden sonra {-mA} olumsuzluk ekiyle kullanıldığı örnekler aşağıda verilmiştir.

Էսիրկէմէմէլիլիզ “esirgememeliyiz” (20/19), ութանմամալըլըզ “utanmamalıyız”
(89/16), օլմամալըսըն “olmamalısın” (99/7).

3.6.2.4. Emir Kipi

Fiilin yapılmasını “emreden” kip olarak bilinmesinin yanında kullanım bağlamına göre “rica” anlamı verdiği bilinmektedir. Emir kipinin ekleri yoktur.
վեր “ver” (12/8), ալ “al” (53/15), կել “gel” (76/29), կիթ “git” (85/26).

Eserde fiillere, {-In}, {-sIn}, {-sInAr} şahıs eklerinin getirilmesiyle fiile işin yapılması yönünde emir anlamı kazandırılmıştır.

կէթիրսին “getirsin” (6/4), ալընըզ “alınız” (12/19), չըքընըզ “çıkınız” (15/9),
պագսընլար “bağsınlar” (15/23), ինանընըզ “inanınız” (17/5), էլէսինլէր
“eylesinler” (17/16), քոլլանսըն “kullansın” (32/8), Էօւնէշսին “ödeşsin” (52/13),
պոյլորըն “buyurun” (82/3), տայանընլար “dayansınlar” (88/4), գայըրսըն
“kayırısın” (89/8), վերին “verin” (98/23).

Metinde, emir kipinin, rica anlamını verdiği örneklerin sayısı çok azdır. Diğer tüm kullanımların “emir” anlamı taşıdığı görülmektedir.

3.7. FİİLİMSİLER

3.7.1. İsim-Fiil

Eserde isim fiillerin {-mA}, {-iş}, {-uş}, {-mAk} biçiminde kullanıldığı görülmektedir.

թարլաիշի “parlaişi” (9/27), պուլունուշարը “bulunuşları” (9/29), աղնամաք “ağnamak” (17/21), տիւնմէքիյի “düşmekliyi” (33/24), էթմէքիիկ “etmeklig” (33/25), եափըմա “yapılma” (39/13), քորքմաք “korkmak” (47/19), կէզինմէյէ “gezinmeye” (48/15), տիյնմէքիիկ “diynemeklig” (56/3), կէլմէքիյէ “gelmekliye” (59/18), կիւրլմէքիիկ “gürlemeklig” (60/11), տիլմէքիյէ “dilemekliye” (76/17).

3.7.2. Sıfat-Fiil

Eserde sıfat-fiiller {-An}, {-mEz}, {-Ar}, {-dik}, {-ecek}, {-mİş} şeklinde kullanılmaktadır.

էսէն “esen” (7/12), սարարմըշ “sararmış” (14/12), քուրթարանը “kurtaranı” (16/1), էվլէնմէզտէն “evlenmezden” (23/21), էթսիքլէրի “etdikleri” (26/6), սայըմազ “sayılmaz” (28/7), կէշմիշ “geçmiş” (67/18), տիքէճէք “dikecek” (73/19), չըքմազտան “çıkmaздan” (77/4), պաշլամազտան “başlamazdan” (93/13), տայյանըմազ “dayyanılmaz” (96/5), կէլէճէք “gelecek” (104/20), օլմազտան “olmazdan” (116/10).

3.7.3. Zarf-Fiil

Metinde zarf-fiiller {...-r ...-mez}, {-mAdAn}, {-dİkdA}, {-ince}, {-Xp}, {-dikce}, {-dukca} {-ArAk}, {-mAksIzIn}, {-cAsInA} şekillerinde karşımıza çıkmaktadır. Zarf-fiil eki {-Xp} ötümlü olarak {-Xb} şeklinde verilmektedir.

պէրէքէթլէնէրէք “bereketlenerek” (5/6), կիթսիքճէդ “gitdikceğ” (8/3), կէշմէտէն “geçmeden” (8/4), իստէր իստնմէզ “isder isdemez” (10/11), իշիւկ “içüb” (12/28), քափըփ “kapıp” (14/4), պուրազարազ “burağarak” (15/16), օլտուքնա “oldukca” (16/14), աղլաիփ “ağlaip” (18/15), թուրթուրա “tutuşub” (19/8), պաշլաիճնէ “başlaince” (24/22), վէրուկ “verub” (27/24), տուրմաքսըզըն “durmaksızın” (28/26), չըգարթմաքսըզըն “çıkartmaksızın”

(35/27), ազըպ “akıb” (36/7), չէքմէքսիզին “çekmeksizin” (38/11), սունուպ “sunub” (41/29), սէշիպ “seçib” (52/2), կէօթիւրիւպ “götürüb” (54/6), մէրսոճէսինէ “merdcesine” (60/10), սէօյլէիփ “söyleip” (74/9), յանըփ “yanıp” (75/22), տէօնիւփ “dönüp” (102/28), սըզլամատան “sızlamadan” (108/19), չէօզէրէք “çökerek” (108/29), տինսարճասընա “dindarcasına” (129/14).

Eserde, Eski Türkçede kullanılan olumsuz hal zarf-fiili {-may}¹⁶ ekine sadece bir örnekte {-mayd} biçiminde rastlanmıştır.

աչըլմայտ “açılmayd” (112/8).

3.8. YAPIM EKLERİ

3.8.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

3.8.1.1. {-t} fiilden fiil yapım eki

քալտըրթ տըր “kaldırt dır” (9/8), կէթըրթտիրիպ “getirtirib” (24/9), աղնաթսըն “ağnatsın” (53/12), եիւքսէլթիպ “yükseltib” (107/6), թանըթսըր “tanıtdı” (111/5), յասլատարաք “yasladarak” (116/18), եաշաթ “yaşat” (127/17), թիթիթթտիլէր “titiretdiler” (128/13), հազըրլաթտըրտըր “hazırlatdırdı” (129/19).

3.8.1.2. {-dIr}, {-dUr} fiilden fiil yapım eki

ինանտըրմայա “inandırmaya” (13/29), պիլտիթմէթ “bildirmemek” (37/22), ալտըրըր “aldırır” (46/8), քէսթիւրիւպ “kestürüb” (125/15), պիթիթթիթին “birleştirdin” (127/7).

3.8.1.3. {-l} fiilden fiil yapım eki

թէօթիւլի “töküldü” (11/24), չարփըլառաք “çarpılarak” (36/7), եայըլան “yayılan” (43/19), յօրուլան “yorulan” (67/5), սայըլան “sayılan” (77/25).

¹⁶ Uygur metinleri içinde, olumsuz hal zarf-fiili türetmek üzere nadiren -may/-mey ve çoğunlukla -mayın/-meyin eklerinin de kullanıldığını görülmektedir.

3.8.1.4. {-n} fiilden fiil yapım eki

կէօրիւնմէյուպ “görünmeyub” (12/13), սաքլանըր “saklanır” (13/2), փարչալանմասըր “parçalanmasını” (14/7), հազըրլանմայա “hazırlanmaya” (33/9), տիլէմէսի “dilenmesi” (86/18), կէլիսիքսէ “gelindikde” (103/12).

3.8.1.5. {-ş} fiilden fiil yapım eki

սավուշոու “savuşdu” (21/21), derdleşerek “տէրտէշէրէք” (46/27), ödeşsin “էօտէշսին” (52/13), աղնաշըլան “ağnaşılan” (52/24), görüşeyim “կէօրիշէյիմ” (63/14), bağırışarak “պաղըրըշարաք” (126/12).

3.8.1.6. {-r} fiilden fiil yapım eki

եաթըրտըր “yatırdı” (15/21), չըգարըպ “çıkarıb” (52/3), տույուրմայարաք “duyurmayaarak” (68/21), կէօրիւրիւրիւմ “götürürüm” (71/16), կէշիքմէ “geçirme” (95/25).

3.8.1.7. {-ümse}¹⁷ fiilden fiil yapım eki

կիւլիւմսէ “gülümse-“ (64/20).

3.8.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

3.8.2.1. {-ç+}¹⁸ fiilden isim yapım eki

սէվիհնճ “sevınc” (113/4).

3.8.2.2. {-cA+} fiilden isim yapım eki

տիւշիւնճէ “düşünce” (105/22).

¹⁷ {-msA} eki esasında isimden fiil yapma eki kategorisinde ele alınır. Ancak buradaki örnekte de görüleceği üzere fiilden fiil yapma eki görevi üstlenmektedir.

¹⁸ Eserimizde genellikle /ç/ sesi yerine /c/ sesi tercih edilmiştir.

3.8.2.3. {-cI+} fiilden isim yapım eki

ճիֆթճի “ciftci” (125/20).

3.8.2.4. {-ak+} fiilden isim yapım eki

սաչաք “saçak” (28/8), յաթաք “yatak” (37/24).

3.8.2.5. {-gU+}, {-ğu+} fiilden isim yapım eki

սէվկիւիւ “sevgülü” (23/18), ույգու “uy(u)ku” (42/9), սօլկուլուղուն “solguluğun” (78/28).

3.8.2.6. {-gın+}, {-gun+} fiilden isim yapım eki

պայկըն “baygın” (22/20), յօրկունլուքարը “yorgunlukları” (47/3), սօլկուն “dolgun” (123/22).

3.8.2.7. {-ici+}, {-ucu+} fiilden isim yapım eki

Եարասըճըսընա “yaradıcısına” (19/7), քուրթարըճըմըզ “kurtarıcımız” (25/13), ույլուտուճու “uyuducu” (32/27), վերիճի “verici” (58/29), կէչիճի “geçici” (59/23), յազըճը “yakıcı” (85/8), տույլուրուճու “duyurucu” (96/30).

3.8.2.8. {-k+} fiilden isim yapım eki

աչըզ “açık” (39/9), պէօլիւքլերիմիզին “bölüklerimiz” (63/3).

3.8.2.9. {-m+} fiilden isim yapım eki

էօլիւմ “ölüm” (105/28), ասըմ “adım” (77/22).

3.8.2.10. {-n+} fiilden isim yapım eki

ուզուն “uzun” (24/3), սաթըն “satın” (53/27).

3.8.2.11. {-ı+}, {-U+} fiilden isim yapım eki

քարշը “karşı” (10/24), զորքումնուկ “korkumuz” (38/5), էօրթիւսինի “örtüsini” (73/5), էօլիւէր “ölüler” (119/10).

3.8.2.13. {-mur+} fiilden isim yapım eki

յաղմուր “yağmur” (40/11).

3.8.2.14. {-inç+}, {-inc+} fiilden isim yapım eki

սէվինչ “sevinç” (13/11), սէվինն սէվինն “sevinc” (107/2).

3.8.2.15. {-iş+} fiilden isim yapım eki

եիրիւիշ “yürüş” (9/25).

3.8.3. İsimden Fiil Yapım Ekleri

3.8.3.1. {+IA-} isimden fiil yapım eki

բաշլատը “başladı” (6/28), կիզլէնիր “gizlenir” (8/22), պաշլատը “başladı” (10/9), պաղըշլամաքտա իտի “bağışlamakda idi” (42/23), տէրսլէշէրէք “derdleşerek” (46/27), իլէրլէշէրէք “iler(i)leyerek” (57/2).

3.8.3.2. {+al-} isimden fiil yapım eki

սաղալտա պիլիր “sağalda bilir” (98/18), սաղալտըրը sağaldır (122/29), չօղալանաքսըն “çoğalacaksın” (130/27).

3.8.3.3. {+l-} isimden fiil yapım eki

թանըլմիշ “tanılmış” (50/8), տօղրուլթ “doğrult” (77/17).

3.8.3.4. {+k-} isimden fiil yapım eki

պիրիքէրէք “birikerek” (11/12), կէնիքէնէք “gecikecek” (33/10).

3.8.3.6. {+lAn-} isimden fiil yapım eki

հաստալանմըշ տըր “hasdalanmış dır” (24/3), րահաթլանալը “rahatlanalı” (39/17), այտընլանմիշ իտի “aydınlanmış idi” (42/10), սայըլան “sayılan” (44/24), երրաքլանտըրսըն “yıraklandırısın” (48/6), գըլավուզլանման “kılavuzlanman” (55/23), գլլանա պիլիրսին “kullana bilirsın” (58/15), նուրլանըպ “nurlanıb” (104/2), նիշանլանտըղիմ “nişanlandığım” (119/19).

3.8.3.7. {+lAş-} isimden fiil yapım eki

պաշկալաշտըղընտան “başgalaşdığından” (6/17), փալլաշտըլար “paylaşdılar” (12/24), քեօքլէշտիբէրէք “kökleşdirerek” (18/28), ուզաքլաշտը “uzaklaşdı” (34/6), յերլէշտիբիւ “yerleşdirüb” (36/29), տէրսլէշէրէք “derdleşerek” (46/27), պիբլէշիւ “birleşüb” (68/14).

3.8.3.8. {+A-} isimden fiil yapım eki

յաշամայյանաղըմ “yaşamayyacağım” (47/9), օյնալանազ “ oynayarak” (76/5), պէնզէյյօր “benzeyyor” (92/25).

3.8.3.9. {+DA-} isimden fiil yapım eki

քըմիլտանանազ “kııldanacak” (40/5).

3.8.4. İsimden İsim Yapım Ekleri

3.8.4.1. {+sIz}, {+sUz} isimden isim yapım eki

ֆայտէսիզ “faydesiz” (11/5), տէրէճէսիզ “derecesiz” (22/4), զարարսըզ “zararsız” (32/28), ույզուսուզ “uykusuz” (66/1), էօլշիւսիւզ “ölçüsüz” (108/15), ֆիւթուրսուզ “fütursuz” (109/21).

3.8.4.2. {+cI}, {+cU} isimden isim yapım eki

եօլճուլար “yolcular” (39/6), յօլճու “yolcu” (51/22), նիզանճը “nizacı” (69/3), ավճը “avcı” (97/21), եապանճը “yabancı” (104/25), եալանճը “yalancı” (119/9).

3.8.4.3. {+daş} isimden isim yapım eki

զարբնսաշ “kardaş” (57/29), արգասաշլարբնտան “arkadaşlarından” (63/19).

3.8.4.4. {+nci}, {+inci}, {+üncü} isimden isim yapım eki

իքինճի “ikinci” (38/21), իւշիւնճիւ “üçüncü” (44/20), եւտիւնճի “yedinci” (71/20), պիքինճի “birinci” (76/10), սեքիզինճի “sekizinci” (86/17), պէշինճի “beşinci” (95/15).

3.8.4.5. {+IIk}, {+IUk} isimden isim yapım eki

էպէտիլիք “ebedilik” (22/25), եալընըզլըք “yalınlık” (45/23), եօրկուսլուք “yorgunluk” (47/3), ասքերիլիք “askerlik” (61/3), գըլավուզլուք “kılavuzluk” (71/14), սերպէսթիլիք “serbestlik” (84/24), քէֆսիզլիք “kefsizlik” (120/25).

3.8.4.6. {+II}, {+IU} isimden isim yapım eki

թէհիլթէլի “tehlikeli” (8/12), մէշրէալիւ “meşreblü” (11/25), տէհշէթլու “dehşetli” (14/25), քօքուլու “kokulu” (15/25), ճէսարէթլի “cesaretli” (18/15), պօրնլու “borclu” (21/19), ֆազիլէթլու “faziletli” (24/23), սաչաքքլլ “saçaklı” (28/8), տիրայէթլու “dirayetli” (29/13), սադազաթլլ “sadağatlı” (31/3), մէյվէլի “meyveli” (50/16), իհթիշամլլ “ihtişamlı” (62/15), քէօյլիւ “köylü” (91/1), էսէֆլիւ “eseflü” (116/18).

3.8.4.7. {+ki} isimden isim yapım eki

տիւնքի “dünki” (8/19), էվվէլքի “evvelki” (29/16), պու կիւնքի “bu günki” (95/24), վազըրթի “vakıtki” (120/17).

3.8.4.8. {+cIk} isimden isim yapım eki

պիրիճիզ “biricik” (5/19), պիրիճիզ “biricik” (31/3), պուրաճըզտա “buracıkda” (39/17), քըսաճըզ “kısacık” (41/17), ուֆաճըզ “ufacık” (52/29),

թէփէճիք “tepecik” (87/26), ազաճըզ “azacıq” (90/27), տանէճիզ “danecik” (96/10), թքնէճիք “tanecik” (124/4).

3.8.4.9. {+cıgaz} isimden isim yapım eki

Էվլատճըղազ “evladcıgaz” (14/10), հանըմճըկազ “hanımcıgaz” (26/8), գըզճըղազ “kızcıgaz” (76/15).

3.8.4.10. {+er} isimden isim yapım eki

Այիրէր “birer” (66/9).

3.8.4.11. {+leyin}¹⁹ isimden isim yapım eki

Կէճէլէյին geceleyin (66/15).

3.8.4.12. {+culayın} isimden isim yapım eki

Օնճուլային “onculayın” (26/8).

3.8.4.13. {+z} isimden isim yapım eki

Եալընըզ “yalınız” (56/23).

¹⁹ Bu ek, isimden fiil yapma eki olan *-la-*, *-le-* ile *-ı*, *-i* gerundium ekinin birleşerek bir tek ek hâline gelmesi, sonra *-n* instrumental ekinin de benliğini kaybedip bu birliğe katılması ile meydana gelmiştir (Ergin, 2013, s. 173). Ek sadece bir örnekte, zaman belirtici olarak kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. AKTARIM

4.1. Ermeni Harfli Metin

5 AKNES (2) VE YA (3) NEY ÇALAN KIZCUĞAZ

(4) “Pederu valideni intişamla: (5) uzun seneler yaşayüp` dünya (6)“üzerinde bereketlenerek çoğa- (7) -”lacağsın”.

(8) **AZİZ KİTAB**

(9) **BİRİNCİ BAB**

(10) **DUŞMANIN KALEYE HUCUM EYLEMESİ**

(11) KAYET üçe bir taş tepesinde in- (12) -şa olunup` mevkisine taptıken Hok- (13) ROŞİ, yaniyya üçe bir kaya tesmiye o- (14) -lunan kalenin sahib ve hakimi ADELBER (15) bey, familyasını ve kalenin muhafa- (16) -zası için askerinin en zaif bir kaç ne- (17) -ferini kalede burakıb, mütebakı as- (18) -gerini beraber alarak, uzak bir mahal- (19) -le cenge gidüb` hayli müddet sevgül- (20) -lü ehli ile bir tanecik evladından ha- (21) -ber alamadığından, en sadık emekdarı.

6 olan müsin Hagopı zuvar, yaniyya Kud- (2) -su Şerife gidenler kıyafetine koyya- (3) -rak Hoş-Roşa gönderdi ki, gidüb fa- (4) -miliyasından haber getirsin. Vakıt son (5) güz vaktı olup tabiatı ile bulud- (6) -lu ve kapanık olan gecelerde miri mu-(7) -mailehın ehli TESLENİNDA hanım biricig (8) evladı ADELİNAYI sağ dizine alarak (9) kaleyi mesgürın insiz kalmış olan oda- (10) -larından birisinde oturup ceng ve (11) cidal tehlikesinde bulunan kocasını (12) düşündüğü zaman Adelina ancak iki (13) yaşında idi. Bir sabah ansızdan Hagop (14) gelüp hanımın huzurunda çıkarak (15) beyın sahet ve afiyetde olduğu ha- (16) -berini

verdi: ve ertesi günü avdet (17) etmek üzere iken, işler başgalaşdığın- (18) -dan müsin Hagop kemalı sadaketinden, (19) kaledede bulunan muhafızların başla- (20) -rına geçerek kalei düşmandan muha- (21) -faza eylemeye karar verdi.

(22) Muharebe ise günden güne şid- (23) -detlenerek Adelber beyin ordusu fe- (24) -naya yüz tutduğundan, düşmanın or- (25) -dusu vetana doğru yürüyerek Şe- (26) -hir u Tariyelerini talan ederek yakıb (27) yıkmakda olduklarından, kara haberler (28) peydelpy Hoş-roşa gelmeye başladı: ve (29) bir az soğra bu kudurmuş vahşilerin.

7 bir mıkdarı kaleyi mesküre yaklaşdık- (2) -ca Tesleninda hanım Hagopı nezdinde (3) celb ederek, eser cihat germiyet ve- (4) -rub dayanmalarını tenbih buyurdu (5) isede, kaledede bulunan muhafızın az- (6) -lığı, binanın zaten harab halı pekde (7) kendisini temen edemeyörlar idi, çün- (8) -ki Adelber orada olmadığından, her na- (9) -sıl ise kale bir köy evine dönmiş idi (10) ne ki düşman hücumüne dayana bilen (11) bir kaleye.

(12) Bir akşam poryazdan esen sovuğ bir (13) rüzgâr yüksek ve dehşetlü sedaler i- (14) -le ormanların ağaçları tepelerini biri- (15) -birlerine çarparak tökülen yaprak- (16) -lar, kalenin o cesim avlusu dabanının (17) döşemesini örtmekde idi. Artık gü- (18) -neş batdıktan soğragedenin karanlığı- (19) -nı insan gözüne alışartma için bir a- (20) -ralık terk etmekde olduğu o az bir ı- (21) -şık daği savuşub, gece kendü zifır (22) karanlığına girdiyi sırada birden bi- (23) -re ova tarafından fefese olunacak (24) ses ve şamatalar eşidilmeye başlandı. (25) Tesleninda hanım o ara odanın lanba- (26) -larını yakmakda olan kademeye hita- (27) -ben hefi azim ile, “Bu ne olmalı” dehi (28) süval buyurarak, “acaba düşman (29) bu kadar yakınıımızda mıdır “ dedi.

8 Kademeye cevap vermeye hacet kalma- (2) -dı. Zira karmakarış gürültüler ile (3) boru sedaları gitdikceğ pek yakından (4) eşidilmeye başladı. Bir saniye geçmeden (5) daği kule bekcisi tehlike borusını (6) çaldığında Müsin kendi sadaketin- (7) -den naşi kayet cesürlenmiş Hagop, ben- (8) -zi atmış bir halda hanımın huzurına (9) çıkarak ifade-yi hal eylemeye başladı. (10) “Haşmetlu hanımım, getirmiş olduğım (11) kederamız haberden asla korkmayalım, (12) dedi. Şu tehlikeli vaktımızda da- (13) -ği pütün umudımızı her bir şeye (14) kadar ALLAH ve onun nihayetsiz ihsanı (15) üzerine koyyalım. Görünüyor ki bir bö-

(16) -lüg asker kalemize yaklaşmakta dır. (17) Her ne kadar dosd yahut düşman ol- (18) -dukları daha ağnaşılamadı ise de, düş- (19) -man olmalı: Zira dünki gün acınarak e- (20) -şitdim ki bizim ordu bozulub taru- (21) -mar olmuş: Bu kara haberi zatınıza (22) duy etme isdemeydim ise de, artık giz- (23) -lenir yeri kalmadı“.

(24) “Ya salih Allah, dedi Tesleninda, (25) böyle ise sevgüllü evladım ile bera- (26) -ber halımız nasıl olacak dır, ve kocam (27) nerede kalmış olmalı”.

(28) -Müsterih olunuz, haşmetlu hanı- (29) -mım, dedi Hagop: siz dindar bir hanım

9 sınız ve zan ederim derhatır buyu- (2) -rursınız o atığ ve pek güzel temsili: (3) “Her kim ki, umudını Allahın askerine kor, iy- (4) -lecek vakrı umudlar ile dolu bulur” derler. (5) “Haqqınız var dır, sadıkanem Ha- (6) -gop, dedi. Tesleninda hanım: böyle ol- (7) -dukda, hayde git hendeyin üzerinde- (8) -ki köprüi kaldırt dır: zira eyi bili- (9) -rim ki kalemiz çok bir vakıt düşmanın (10) hücumüne karşı duramaz, bari çalışıb (11) bir az vakıt kağanın ki, müceferatım (12) ile bazı ziy kıymet eşyalarını toplay- (13) -yüb saklamaya müktedir olayım. “İ- (14) -rade ve tenbihleriniz tekmilen icira o- (15) -lacak dır” dedi Hagop ve dışarıya (16) çıkıdı.

(17) Az soğra düşmanların ayyak sesleri (18) eyi tarzda işidilmeye başlandığından (19) ağnaşıldı ki artık kaleye yaklaşmış- (20) -lar dır. Tesleninda hanım titireyerek (21) oturduğu yerden kalkıp odanın köşgi (22) penciresine vardığında heyfinden ben- (23) -zi atdı. zira duman ve pus araların- (24) -dan parlayan mahitabın zaif ışığı i- (25) -le bir bölüg askerin kaleye doğru yü- (26) -rüş etmekde olduklarını eyice gö- (27) -re bildi: silah ve zırhlarının parlaişi (28) ap aşikar seçilip, atların kişnemeleri (29) daği eşidiliyor idi: ve şu bulu

10 lunuşları öyle gösderior idi ki kaleye (2) girdiklerinde olmayan canavarlıkları i- (3) -cira edecekler dir: bunun için Tes- (4) -lenindanın aklı başından uçarak: “Ya (5) rabbim, bu ne dır ki körüyörüm” ba- (6) -gırdı.

(7) Kucağındaki kızı, o zavallı Adeli- (8) -nai vasf idelim: her ne kadar çocuk i- (9) -di isede, validesinin şu halından, mu- (10) -hatarada olduklarını sezerek başladı (11) ağlayıb bağırmaya: bedbağt validesi (12) isder isdemez kendi kendisini topla- (13) -ip çocuğı teselli eylemeye çalışıb diz- (14) -leri üzerine

gelerek, gözlerinden sel (15) gibi gözyaşı akıdıp Allaha niaz eyledi (16) ki, bu esefengiz sahatda kendi yar- (17) -dımı ilahiyesini esirgemesin. Bu du- (18) -vadan yürek alarak çarçapuk kalk- (19) -dı bil cümle müceferatı ile zıkıymet (20) ıspahalıklarını toplayub gizli bir ma- (21) -halde sakladı: o ara hantereg köprü- (22) -sünün yokarı çekilmek şamatası dır i- (23) -şidildi: çünküm mümkün deyil idi ki (24) bir kaç nefer zaif muhafızlar olkader (25) cesamet ile yürüiş eden düşmana karşı (26) koyyabilsinler: kale ise her bir taraf- (27) -dan muhasere edilmiş olup, azim bir (28) cesaretle bir bölüg düşman askeri (29) bahceden taraf hendekden nerdiven

11 uzadarak kaleye girmek üzere idiler.

(2) Hoş-Roşi çanı yaslı bir kaydeile vur- (3) -durub yakında olan köylerden kom- (4) -şuları yardıma davet olundu isede, (5) faydesiz, zira etrafı düşmanlar ile (6) kuşanmış bedbağt bir kaleye ne imdad (7) oluna bilir idi.

(8) Düşman kendi karşısında artık hiç (9) bir mani görmediyinden, bahce duva- (10) -rından yokarı kaleye çıkdı: kale mu- (11) -hafızları ise bu haldan behaber, ka- (12) -le kapusının arkasına birikerek fe- (13) -dakarane döyüşmekde iken arkataraf- (14) -dan içerüe girmiş olan düşmanı görür (15) görmez mecbür oldular teslim olmaya. (16) Bu köprü şamatasını eşitdiyi anda (17) Tesleninda ürkdü ve bakdı ki dayrenin (18) böyüg nerdiveninden yokarı bir çok düş- (19) -man çıkarak kendi odasına doğru geli- (20) -yorlar, başka bir çaresi olmadığından, (21) çapucak oda kapusını kapayarak kol (22) demirlerini koydu isede, bu zaif ka- (23) -pu düşmanların kuvveti önünde ani- (24) -de paraparça olub yere töküldü: ca- (25) -navar meşreblü terbiyesiz askerler i- (26) -çeriye doldu ise, hanımın orada kalmak- (27) -lık işine gelmeşiyinden bir hal içerki (28) odaya kaçdı isede, onun da kapusını (29) kırıp kaçacak bir mahal bırakmadılar

12 ki bedbağt hanın kaçmaya yüz tut- (2) -sun: ortada kaldığından, zencirden kop- (3) -muş aslan misalı zavallu karının üzeri- (4) -ne düşerek soymaya başladıklarında, (5) sevgüllü kızını kucağına alarak taş- (6) -ları dağı ağıladır bir tarzda aman (7) deyib yalvarior idi.

(8) “Bize ver şu sandıklarının anağ- (9) -darlarını: nafiye yalvarma bağırma: düş (10) önümize, kilerini, rakı şarab bodu- (11) -rumlarını gösder derler idi. bu ku- (12) -durmuş askerlerin közüne hiç bir şey (13) görünmeyub, futuatattan soğra

zevk (14) sefa etmeli dir, yürü çapuk et dey- (15) -erek, tazik ve rencideyi artırmakda i- (16) -diler. Hanımın çaresi tükenüb gitdi (17) bir desde anahdar götürüb askerle- (18) -re vererek dedi ki, “İşde anahtarla- (19) -rım, alınız her bir tarafı açınız, kendi (20) eliniz ile isdediklerinizi alınız”.

(21) Askerler anahdarları kapuşarak pü- (22) -tün odaları açıp elbiseleri, gümüş (23) takımları, ve pahada ağır olan cemi- (24) -eşiaları yağma edüb paylaştılar: ba- (25) -zıları de rakı şarab mahsenleri ve ki- (26) -lerleri aşarak bulunan yiyecek ve içe- (27) -ceyi hanımın olduğu odaya taşıyarak (28) orada yeyüp içüb sarhoş oldular. İç- (29) -lerinden birini az çok ayık olduğundan

13 elini duvarlara vurmaya başladı ki, (2) belki duvar içinde eşia saklanır boş (3) yerler var ise ağnasın bulsun. Birde (4) duvarın bir yeri boş sedası verdiğinde (5) cümlesi birden tekrar Tesleninanın (6) yakasından tutarak ibram itdiler ki (7) orasını de açsın. Zavallı karının çaresi (8) kesildiğinden o umuddan de vaz ge- (9) -çerek, onı de kendilerine teslim eyledi (10) isede, gene ellerinden kurtulmadı. Bun- (11) -lar vahşilere mahsus bir sevinç ile o (12) müceferatları de paylaştıktan soğra, (13) bu mehramete şayan hanıma tiksini- (14) -lir küfürler ederek, o mahallı evvelin- (15) -den kendülerine göstermediğinden do- (16) -layı envayi hakaretler eylediler. Bu (17) yağlıca lokmadan canavari iştahları (18) oyyanub ve kendilerini daha ziyade (19) kudurduğundan, bunlardan mada (20) daha saklı malı var zannı ile, ortada (21) olan kab kacakları kırdılar. Sayri du- (22) -varların teknilini de sökdüler ki baş- (23) -ga mallar bulsunlar.

(24) İşbu neticesiz teftişlerden soğra (25) bir şey bulmadıklarından kudurarak (26) bi tekrar Tesleninanın üzerine hü- (27) -cüm edub ibram itdiler ki haznasını (28) gösdersin. Zavallı hanın nafile yerde (29) ağır yeminler ile inandırmaya çalışıyor

14 idikianahdarların cemisini de ken- (2) -dilerine vermiş ve gizli bir şeyi kalma- (3) -mış: ancak kim inanır idi, hırs ile ku- (4) -cağından evladını kapıp aldılar ve (5) dört etrafını sararak kılınclarını (6) sıyyırarak: “Ya` haznanı gösder, ve (7) ya` evladının parçalanmasını tamaşa iy- (8) -le” dediler. Tesleninda evladına olan (9) muhabbetinden kılıncların dehşetine (10) bakmayarak üzerlerine düşüp evlad-(11) -cıgazını vahşi ellerden çekib kurtar- (12) -ma isder idi. Sararmış benzi ile yüreg (13) acıdan fiğanı, katı ümud olmuş bir (14) validenin izdirabına

nişanımahusus id- (15) -diler isede, bunlara asla teshir itmey- (16) -üb, içlerinden birisi devlere mahusus bir (17) gülüş ile dedi ki: “Ya` güzel hanım (18) işde seni korkudacak vesileyi bulduk, (19) artık bakalım bu tarık ile inadını (20) yenmezmiyiz”.

(21) O ara gülücük Adelina ise agla- (22) -yüb pütün kuvveti ile bağırmağda (23) iken, bu canavarlardan birisi çocu- (24) -ğün kolundan tutarak kılınıcını kal- (25) -dırıp` dehşetli bir ses ile dedi ki: (26) “Ya` haznanı göster, ve ya` şimdi bu (27) çocuğı iki parça iderim”.

(28) Şu faydesiz korkular ile` yürek (29) dayanamaz hallar üzerine` bedbağt Tes-

15 leninda o dereceye geldi ki` za akıl olarak (2) ölü gibi yere serildi. Birde` bu düş- (3) -manların serkerdesi Grimo dı Durkuan (4) paşa birden bire gelüb içeriye girdi- (5) -yinde bir bakış ile her bir şeyi ağnadı: (6) “Zalımlar bu ne yapayorsunuz”: Ba- (7) -ğırdı ve öyle bir ses ile ki, pütün (8) askerini ürkütdü. “Çapuk şura- (9) -dan dışarı çıkınız. Yoksam cümlelerinizi de (10) kılınıcdan geçirdiririm, nasıl ki siz (11) bu zavallıları kılınıcdan geçirmeg is- (12) -dediniz ise”.

(13) Bu vahşiler` kendü serkerdeleri hu- (14) -zurından der hal korkularından naşı (15) kuzuya tebdil olarak, hanım ile ço- (16) -cuğın yaçasını burakarak` talan et- (17) -miş oldukları malları toplayyub çarça- (18) -puk dışarı çıktılar. Grimo kendi u- (19) -şaklarını çağırıp bedbağt Teslenin- (20) -dai yerden kaldırtırıp usul ile bir (21) yatağa yatırdı, ve kızcuğazını de (22) koynuna verüb emir etdi ki` lazım ge- (23) -len tedaviyi edub hizmetine eyi bak- (24) -sınlar: onlar ise derağab burnu- (25) -na kokulu buhlar tutarak ve sair (26) tedbirler ederek, güc ile aklını (27) başına getirib oyyandırdılar. Hanım (28) gözlerini açdıkdı` ilk gördüi adem (29) müşarileh oldu kendisini o zalım cana-

16 varların elinden kurtaranı demek is (2) derim.

(3) İKİNCİ BAB

(4) SERKERDE GRİMO DURKUAN

(5) TESLENİNDA hanım tekmlil ifağat (6) bulduğda, Grimo paşa yanına yakla- (7) -şarak tatlı seda ile dedi ki, ha- (8) -nım, zann ederim sizi inandıramam ki` (9)

askerinin şu bulunuşından ne derece (10) canım sıkılan: ancak Allaha teşekkür (11) ederim ki, çok eyi vakıtta odanıza (12) girdim ve sizleri o azim tehlikeden kur- (13) -tarmaya müşerref ola bildim: artık şim- (14) -den soğra rahat olun hanım, zira ben bu- (15) -rada oldukca, size asla bir zian ve ra- (16) -hatsızlık olamaz: kâle, dayre ve katı- (17) -nızın şahsi menfaati için bendenize (18) müsaade ediniz ki burada sakin ola- (19) -im. Gidub tenbih edeyim ki: artık (20) şarabhanalar ile bodurumlara tokan- (21) -masınlar. Bilirsiniz ki` muharebenin ha- (22) -lı ve adeti askerler hücum ile aldıkla- (23) -rı mahallı talan eylemeye haklı dırlar, (24) eğer ki siz kendu radetiniz ile kalenizi

17 ile bize teslim ola idiniz, bu zahmet- (2) -leri çekmek idiniz.

(3) “Memnun ve müteşekkürüm, aziz e- (4) -fendim, dedi hanım. Sizlerin şu insa- (5) -niyetliğine daği borcluyum inanınız (6) ki, mehrametlu yüreyin duygularını (7) tanırım, o yüreg bir düşman yüreği (8) daği olsay”. (9) Bu aralık paşayı müşarelehin ikda- (10) -mı ile henüz talan olunmamış yeye- (11) -ceğler ile eşyalar muhafaza olundu: (12) yağmayı men eyledi: kaleyeye bekciler (13) koydu ve askere emir eyledi ki , bu (14) kâle kendu serkerdelerinin malı gibi (15) zann ederek öylece himayet ve ihtiram (16) eylesinler. Ondan soğra Gremo gerek ha- (17) -nımın ve gerek onun evladı hakkında bö- (18) -yüg ihtiramatda bulunub` askerine (19) örneg oldu: Her cihetle bunlara te- (20) -vecuh gösdererek frsandı düşdükcez (21) muhabbeti olduğu ağnamak isder i- (22) -di. Ancak bu tevecühde olan şaşır- (23) -dıcı fikir çok sürmeyüb aşikareye çık- (24) -dı. Birkaç gün soğra cesaretleterek (25) Tesleninda hanım hakkında yüreginde (26) olan muhabbeti mundariyesini beyan (27) birle ona adebe muğair teklifler sun- (28) -madan utanmadı. Hal bu ki, Allahın (29) korkusu ile adebu namusunda yekde

18 bulunan Tesleninda hanım onun tek- (2) -lifini redd eyledi: ve bu yeni beladan (3) selamet kurtulmak için Rabbi Taa- (4) -lanın yardımını temenni eyledi: ve her (5) an kendu tenefüz odasında dizleri (6) üzerine gelerek: “Ya` Rebbim, bırak (7) ki` her bir şeyimi kayıp edeyim, eğer (8) müradı aliyen öyle ise: ancak asla mü- (9) -saade etme ki` ar ve namus benden zay (10) olsun: bırakma ki` günahlar duza- (11) -ğına düşeyim, ve senin ebedi eyliğlerin- (12) -den kendümi mahrum kılayım: senin mu- (13) -kâddes nazarın ile beni her an nazarla

(14) ve tehlikeli vakitlerde beni kuvvet- (15) -ledüb cesaretli kıl” deyu ağlaip sız- (16) -landır idi.

(17) Faziletkâr hanım, çok vakit ken- (18) -du yüreyini bu tarzda Allaha doğ- (19) -ru kaldırarak bu beladan kurtul- (20) -mak için ondan kuvvet ve feraset di- (21) -ler idi, Allahın ihsanı ile müşarilehin (22) kurduğu duzakların cümlesi de na (23) fileye gidub, o hanımı asla ar u na- (24) -musından ayyırub kendisine hemef- (25) -kâr edemedi.

(26) Hallar böyle iken daği, faziletkâr (27) valide kendi evladının yüreginde kı- (28) -risdonyay dininin duygularını kökleşdi- (29) -rerek, onu dindar bir Krisdonyay eyleme

19 den dur olmaz idi: Adelina daği tıke- (2) -ti tamme ile` validesinin verdiği ders- (3) -lere kulak verir idi, ve öğrendiklerini (4) güzelce fikrinde saklar idi: Allahın (5) eyligleri, kuvveti ve onun mücüzetle- (6) -rine dair validesinin beyan etdiyi tem- (7) -siller ile küçücüg yüregi kendü yara- (8) -dıcısına doğru muhabbet ile tutu- (9) -şup yanar idi. Tesleninda hanım ça- (10) -lışır idi ki` evladı yüreginde kökleş- (11) -miş olan Allahani muhabbet ile bera- (12) -ber` arkadaşlık muhabbeti daği fi- (13) -lizlensin: bu sebebden “Ögren, ya` sev- (14) -güllü evladım, der idi, öğren her bir (15) şeyden evvel` tekmiil yüregin ile ALLAHİ (16) sevmeyi: evvet Allahı (17) tekmiil yüreg, tekmiil ruh ve tekmiil kuvvet ile SEV- (18) -MELİYİZ, zira ondan evvel sevilir hiç bir (19) şey yok dır: bu dünya yüzünde her (20) ne ki var ise` onların cemisinde bizi sev- (21) -diyi için yaratmış dır: ondan maade (22) kendü sağlığın için daği borclusun (23) kendüsine: o seni yarattı ki` kendü- (24) -sine kulluk edesin: bu dünyayı terk (25) etdikden soğra` çok ala bir dünyada (26) ebedül ebed kendüsini izzetleyesin: (27) imdi tefekkür et, ya` evladın ki bu (28) dünyada bir çok eziyetler daği çek- (29) -sek` gine semada ebedi mutlu olaca-

20 ғız, onun için bu dünyada karşımıza (2) çıkan her bir sefalet ve serancemlere (3) tahamül ederek` der hatır etmeliyiz (4) ki` Allah böyle isdör: işde böyle dü- (5) -şünecek olur isek` teselli olabiliriz.

(6) “Bunu ile beraber` borcluyuz bi- (7) -ze benzeyenleride sevmeye: deyilki onlar- (8) -de bizim gibi Allahın yarattığı adem (9) bulundukları için, illa

onun i- (10) -çün de ki` onları sevelim deyi Allah ken- (11) -düsi bize emir eyledi: arkadaşları de- (12) -meg isteyorım, ki umum insanları sadece (13) “Severiz” demek kâfi deyil dir, illa i- (14) -lazım dır ki` amelile daği tasdik ide- (15) -lim onları sevdiyimizi: yanya ac olanları (16) doyuralım: susuzlara su verelim: vel- (17) -hasıl onların her bir sefaletlerini ha- (18) -fifletmeye caht ve ikdam etmeliyiz: (19) bizde olanı asla onlara esirgememeliyiz”. (20) Bu ders ve nasahatlar ile Adelina- (21) -nın taze yüregini mehramet duyguları (22) ile kuvvetlendirdiği içün onun artık en (23) ziade keflu vağıtı` muhtacinin yar- (24) -dımına yetişdiyi vağıt idi: Her bar (25) fakirlere mehramet ederek` kendüsine (26) haş olan` para, elbise ve mekülatı on- (27) -lara dağıdır idi, çok defa kayet sev- (28) -diyi yemeyin daği büyüğ payini sakla- (29) -yup onlara yedirir idi, elbisesi he-

21 man iki takım olduğı anda` validesi- (2) -ne süal ederek onun emri ile bir ta- (3) -kımını fukare cocuğının birine hediye (4) eder idi.

(5) Tesleninda böylece kendü evladını (6) terbiye itmekle meşğül iken, Grimo pa- (7) -şa gine kendu ibramları ile faziletlu (8) hanımı taciz iylemekde idi: nihayet (9) bakdı ki isgât edemeyor, teklifi tar- (10) -zını değışerek` onun ile evlenmek isdedi: (11) Tesleninda o vağıt oturduğı yerden (12) ayyağa kalkarak kâmil bir tarzda (13) cevap etdi:

(14) “Efendim, çok eyi bilirsiniz ki` ben (15) evli im: kızımı tanıyorsunuz, ve nışan (16) yüzüim daği işde parmağında dır: bu (17) böyle olduğı halde` evlilik ve valide- (18) -lig borclarını saklayıb onların şerrepleri- (19) -ni gözetmeye borclu deyil miyim”.

(20) Grimo paşa şaşa kalıb bir söz olsun (21) söyleyemeyerek` ondan savuşdu git- (22) -di: ve başladı düşünmeye ki` Tesle- (23) -nindanın inadını yenüb kendinin fenay (24) feyil efkârını ileru vardiirmaya ne` (25) tedbir bula bilir.

(26) Bir akşam Tesleninda hanım ney (27) çalıb eylenmekde iken` kendi kocası A- (28) -delberin askerlerinden Xaniber isminde (29) birisi ansizen odasına girüb dedi ki`

22 “Af buyurunız, ismetlu hanımım, (2) yüreg acıdııcı bir haber ile bedbağt (3) ordumuzdan avdet eylediyime”.

(4) Tesleninda bu söhbetden derece- (5) -siz ürkerek` çaldığı neyi elinden bırakıp, (6) Allah, gine ne bela geldi başına` bağıra- (7) -rak, Kanibere dedi ki` “Söyle ve ben- (8) -den bir şey saklama: her bir olanı bil- (9) -mek isterim: kocam Adelber bey` nere- (10) -de dir: acab öldü mü ... “ bağırdı.

(11) “İvvet, hiç bir şeyi sizden gizleye- (12) -mem dedi nefer: zira eyi bilirim ki` (13) ortalığa yayılan havadisden her bir (14) vukuatı duymuş sınız: evvet ismet- (15) -lu hanım, kocanız hayyatda deyil dir: (16) VAKAN için cesurane döyüşerek` iz- (17) -zetlu bir tarzda merdce vefat et- (18) -di: ağır bir yara almış olduğundan hık- (19) -metine bendenizi tayin etdiler: başı (20) kucağında iken` baygın bir ses ile an- (21) -cağ şu kelimeleri bana söyleye bildi.

(22) “İcira etdiyi hizmetler faydasız dır, ya sev- (23) -gülüm kaniber duyuyorum ki bir kaç daki- (24) -keden dünyayı terk edeceğim. evvet artık (25) ebedilik padizahının huzuruna çıkacağım o- (26) -rada teftiz olunduk için benim son vasiyetimi (27) güzel diyne gözlerim kapandığı gibi heman (28) hoş roşi avdet et vefatını azizim Tesle- (29) -ninda ehlime duy et. al şu nikâh yüzüğümü

23 ona ver ve söyle ki birlikde geçirdiyimiz (2) günler içinde bana ibraz eylediği muhabbet (3) için kendüsinden kayet müteşekkürüm”.

Bun- (4) -ları söyleyüb parmakından nişan yü- (5) -züğünü çıkarıp bana verdi: dudaqla- (6) -rı ile de duva söyleyerek ruhunu (7) Allaha teslim eyledi”.

(8) Neferi merkum bunları söyleyüb` (9) çıkardı bir altun yüzük verdi. Ha- (10) -nım yüzüğü eline alır almaz oturdu- (11) -ğu isgemrinin üzerinde bayıldı kaldı: (12) bir vakıtdan soğra kendu kendusine (13) gelerek: “Ya` Allah” deyib bir göz (14) yaşsı seli dir gözlerinden akıdarak: (15) “İşde nihayet benim bedbağt mülaha- (16) -zalarım geldi çıktı. Adelberim vefat (17) etdi: ben dul kaldım: sefil evladım- (18) -de yetim kaldı. Bu yüzük ki sev- (19) -gülü Adelberimin muhabbeti nişani (20) idi, daha derhatır etdirir bana o (21) mutlu zamanları ki` evlenmezden evvel (22) kocam kendi parmağına koyarak de- (23) -miş idi ki: “Sevgülüm Tesleninda, sen (24) ki` Allahdan soğra bu dünyada be- (25) -nim için her şeyden ziade giy kıymetsin, (26) son nefesime degin sana sadık kalmak (27) için bu tüzüğü saklayacağım...”

(28) Allah Allah, kederimden yüregim para- (29) -parça oluyor”: dedi ve tekrar bayılıb

24 düşdüinden` mecbur oldular yata- (2) -ğına götürmeye: aqlını başına getir- (3) -me içün` uzun müddet çalışdılar: aklı (4) başına geldiyyinde` baqdılar ki` gayet (5) tehlikeli halde hasdalanmış dır.

(6) İKİNCİ BAB

(7) SEFİLE DOVL HANIM

(8) ŞAYANİ mehramet hanım, kıızı ile (9) sadığı olan Hagopı yatağı yanına ge- (10) -tirtirib sevgülüsi Adelberin vefa- (11) -tını onlara de bildirmeg isdedi, ağlayıb (12) gözleri tekraren göz yaşları ile doldu- (13) -lar: eyligdar ihtiyarın` çocuğın elinden (14) tutarak içeriye geldiyyini gördüyyinde` (15) kendüsini tutamayarak başladı ağlay- (16) -ıb feriad etmeye: “Hayif, ya sefile evla- (17) -dım, dedi, ve kederamız seda ile bağır- (18) -dı. “Artık bundan böyle pedere ma- (19) -like deyilsen: sen yetim kaldın, bende (20) ehlimi kayıb etdim.

(21) Adelina bu bu kederi duyduğında` kay- (22) -etle eseflenüb ağlamaya başlainece, (23) faziletlu validesi yüregini Allaha

25 doğru yükselderek, çocuğını tesellu (2) etmeye kalkışdı: “Ya` sevgülü kızım, (3) dedi, gerçi bu dünyada artık pe- (4) -dere malik deyilsin amma, umarım ki se- (5) -mada hazır dır senin pederin: zira o (6) bu dünyada iken gayet faziletlu ve (7) dindar bir ömür geçirdiyinden maade` (8) Allahın muğaddes tenbihlerini de tek- (9) -milen sakladı. (insanları) düşmanlarını (10) dağı sever ve elinden gelen eyligleri on- (11) -lara eder idi: en ziade sevincli gü- (12) -nü yaklaştığı gün i- (13) -di: Ve kurtarıcımız Husus Kırdosun (14) şu kalamını asla unutmaz idi, “KİM- (15) -Kİ BENİM TENİMİ YER, VE BENİM KANIMI (16) İÇERSE, BEN ONDA VE O BENDE SAKİN OLOİR” (17) Adelberim hiç bir vakıt ta- (18) -mah idub kimsenin malına el uzatma- (19) -dı: Ademler haqqına fena söylemeyi (20) böyüg günah sayar idi: eksigligler te- (21) -saduf itdigcez tahamüli artar idi: (22) saadetlu halında dağı haķır ve us- (23) -lublu bulunur idi: Hiç bir vakıt ken- (24) -di halından şikayet etmemiş dir: her (25) bir vesilelerde bedbağtlara mehramet e- (26) -der idi: cümleye de eyligdar bulunur (27) idi: başgasının kusurunay af idub, (28) kendi kusurlarının cezasını hoşnut- (29) -lug ile çeker idi: imdi nasıl ki kendü-

26 si bu dünyada herkese mehramet et- (2) -di ise, Allahda semada kendüsine mut- (3) -lağa mehramet edecek dir”.

(4) Nasıl ki, nazik ve eyliğbilen yüreg (5) sahibleri kendü akraba ve ya` dosdla- (6) -rından birini kayb etdikleri zaman o- (7) -turub onun eyi amel u hallerini meth (8) iderler ise, onculayın zavallı hanımcıgaz (9) asla dur olmayarak müteveffa ehli- (10) -nin faziletlerini methu sena etmek- (11) -den osanmaz idi: isdedi ki, ehlinin (12) son nefesde söylediklerini ve ruhunu (13) nasıl teslim etmiş olduğunu bir bir (14) Hagopa nakıl etsin, lakin müsin Ha- (15) -gop nazaketinden naşı istemeyerek, (16) “Zahmet etmeyiniz hanımım, o esefli (17) nakliyetler ile yüreginizi tekrar ya- (18) -ralamayınız: ben tavsili ile` yanınızdan (19) geru çıkan asgerden diynedim: her bir (20) şeyi bize nakıl etdikden soğra, Grimo (21) paşaya gitdi ağnaşılın ona de nakıl (22) edecek dir. Hanımım, biz şimdi bu ke- (23) -deramız vukuatdan soğra ne yap- (24) -cak isek, onun üzerine düşünelim: zira (25) korkuyorum ki, Grimo, nasıl ki bana söy- (26) -lediniz, muğaddem size etmiş olduğu (27) teklifi bunada soğra daha şiddetli (28) suretde takdim ederek sizleri taciz (29) eylesin: Münpün ki sizin ile evlenmek

27 isteyerek` sizleri aldatmaya çalışacak- (2) -dır: ancak` nasıl ki ben kanmışım, siz o- (3) -nu sevmeyorsınız, ve sevmediyiniz halda, (4) o sizi kandıramaz: onun politikaların- (5) -dan kurtulmak için lazım olan ted- (6) -birleri şimdiden düşünmelisiniz: Bu- (7) -radan kaçmağdan maade, onun elinden (8) kurtulacak başka bir selamet ta- (9) -rik göremeyorum, bu cesametlu işin (10) kaylesini de ben kendü üzerime ala bi- (11) -lirim: tedarik görmeye çalışalım: daha (12) vaktınız var dır: en ziade tıkkat e- (13) -deceyimiz şey şu dır ki, firar edeceyi (14) mizden Grimo paşanın asla şüpesi olmasın: (15) faket sana şu iğdarı ederim ki, mü- (16) -şareleh her ne zaman ki size evlenmek (17) teklifi eder ise, sakın redd etmeyesi- (18) -niz: illa düşünmeg için mıkdarı kıfaye (19) uğun vade isteyiniz: biz o vade içinde (20) niyetimizi mevkiyi iciraya koymaya va- (21) -kıt kazanırız”.

(22) Hagopun bu iğdarları ile tedbiri (23) Teslenindayada çok dirayetlu görün- (24) -dü: söz verub karar kıldı ki, her ci- (25) -hetle tedbirini icira eylesin.

(26) Artık yas elbisesi geyyünub ve (27) kızını Adelinay dağı giydirdi: fakat a- (28) -detden olduğu için giymedi, illa ehlini (29) kayib etdiginden dolayı duymakda olan

28 derin ve şedid ağırlar için: kalenin ki- (2) -lisesinde mütevefanın canı için du- (3) -vay ve senay okutdurub Badarak et- (4) -dirdi: teknil kilise siahlar ile donadıl- (5) -mış idi: avlunun ta ortasında yüzeyen (6) bir mezar yapmışlar idi: mezarın etra- (7) -fında sayılmaz momlar ve şamadanlar dü- (8) -zülmiş idi, üzerine de sırma saçaklı ve (9) haçalemlü siah bir örtü braılmış i- (10) -di: çıblak bir kılinc, beyin zırhları, (11) tüllere donanmış tacı dahi mezarın or- (12) -tasında vaz olunmuş idi: ve cümlesinin (13) üzerine de asılzadeliyine mahsus ar- (14) -malarını envayi çiçek ve tüller ile donan- (15) -mış olduğu halde konulmuş olarak gö- (16) -renlere başga bir halde tehsir etmek- (17) -de idi.

(18) Kilisede hayli kalabalık var idi: (19) ve bu kalabalığın büyük kısmı müte- (20) -vefanın tabileri ile kademeleri fevke- (21) -lade kendini sevenler idi: diger kusur (22) kalanlarde de Grimonın askerleri idi. (23) Duva teknil olana kadar Tesleninda u- (24) -zun ve siyah örtü ile örtülü kal- (25) -dı: ve evladı ile mezarın karşısında diz (26) üstüne gelmiş` durmaksızın ağlar idi: (27) badehu kocasının canını Allahın meh- (28) -rametine teslim ederek, kalkıb Bada (29) rakı teknil diynedi.

29 İşbu ziyneti hitam bulduktan bir (2) az soğra, Grimo paşa aglayarak, ma- (3) -temde bulunan hanımın odasına geldi: (4) ve tehsirli sözleri ile onu teselli et- (5) -meye çalışdı: o gün ve ertesi günü dahi (6) bedbağt Teslenindaya tokanır bir (7) söz bile lisanından çıkarmamaya de- (8) -recesiz dikkat etdi isede, hırsını (9) bundan ziade zabt etmeye kadir ol- (10) -madığından, hafdanın sonlarında sü- (11) -reti resmiyede kendu yüregi ile elini (12) artık hanıma sundu.

(13) Dirayetlu ve nazike dul dişehli aydı, (14) “Ya` izzetlu paşa`, sizin bu teklifinize (15) asla taacub etmem: zira kocaman vefa- (16) -tı haberini aldıktan soğra evvelki tek- (17) -lifini tekrarlamak tabiyi dir: ancak (18) memül ederim ki, paşa ve keyennu şer- (19) -eflu bir adem, beni taib etmeksiniz (20) ki, bu gibi azim bir işi eyice düşün- (21) -meg için sizden bir az vakıt taleb e- (22) -deyim: bundan maade şunu dahi bilir- (23) -sınız ki, binim cinsimin zadeliyine yakış- (24) -maz ki, dul qalır qalmaz, bu kadar ça- (25) -puk anide evlenmeye karar vereyim: Siz- (26) -den altı hafda vade isterim: ancak (27) söz vermelisiniz` bu mü ddet içinde ona (28) dayir asla bir söhbet etmemeye: eger (29) bu şartları kabul eder iseniz ve sa-

30 dakat ile saklarsanız, mümkün ki` Al- (2) -lahın başka bir muradı aliyesi olmadı- (3) -ğı halde` meraminıza nayıl olabilesiniz”. (4) Grimo paşa Teslenindanın bu söz- (5) -lerine ziade taacüb etdi: Zira ha- (6) -nım şimdiye kadar daha böyle kavi tarz- (7) -da söylememiş idi: inandı ki` artık ev- (8) -lenmek teklifi ona kabul etdirdi: o- (9) -nun için tatluca seda ile cevap et- (10) -di ki:

(11) “Şu teklifiniz kayet haklı dır, (12) azizem hanım: ve ilayık olan dahı bu (13) dur: Bendeniz ezcan u dil kabul ey- (14) -ledim: ve umarım ki vademiz tekmlin- (15) -de kilisenin seğanı önünde el ele (16) vererek asag olacagım”.

(17) Grimo o günden artık mahsedine yer- (18) -miş gibi kendi kendisini emin tuta- (19) -rak` Teslenindai serbest burakdı, (20) ve pek az kerre yanına görüşmeye gider (21) idi . Ancak Tesleninda Hagopdan ağna- (22) -mış idi ki` Grimo kendu memleketinde (23) evladı ve karsı var idi.

(24) Ken denilen o mekruh şey` eger ki (25) Teslenindanın yüreginde olmuş olan i- (26) -di, Grimonın evlad u ayaal sahibisi ol- (27) -duğın ağnadıktan soğra, ondan uzak (28) kaçmak arzusu düşmanlığa tahvil olur (29) idi isede, onun krisdonâlık canı

31 asla düşmanlık düşündürmez idi ken- (2) -dine.

(3) İşler bu münval üzre olduğu halde: (4) sadağatlı Hagopunde biricik kayle ve (5) endişesi` asılzade hanımını kendi eli ile (6) şu vahşi ademin elinden kurtarmak (7) idi. Grimonın ağalarından faziletkâr (8) birini kendisine dosd kazanarak, pa- (9) -şanın sui hallarından bir çok malûmat (10) aldıktan soğra, artık karer verdiki` (11) firarlarına bir gün evvel cahd eylesin: (12) zira der idi ki, bundan madde asla (13) bir çaremiz kalmamışdır.

(14) DÖRDUNCU BAB

(15) FİRAR

(16) HAGOPUN firar etme için karar (17) verdiği günün sabahısı, Grimo paşa (18) bir kaç kişi ile ava gitmiş olub, akşama (19) avdet edeceyinden, Hagop bu frsan- (20) -dı elden kaçırmayarak` der hal hanımın (21) yanına gelerek dedi:

(22) “İsmetlu hanımım, firar etme i- (23) -çün her bir şey hazır dır: ilazım ki aq- (24) -şam kaçalım: bundan ziyade gıcikmeye (25) gelmez. Grimonın ağalarından K  rk is-

32 minde gayet iyi bir adamın sizin   ze- (2) -rinize   ok muhabbeti olduğından, ken- (3) -di bunu bana beyan eylediği vakt (4) şunu dağı s  yledi ki, Paŗa size vade (5) vermiŗ olduğından p  ŗman olarak` fikri- (6) -ne komuŗ ki, vadeden   ok evvel sizi ile (7) evlensin: ve siz kabul etmeyecek olur i- (8) -seniz, cebir kullansın: hal b  yle olduk- (9) -caz, acele eylememiz lazım gelmez mi.

(10) “İmdi bu g  n` yarı geceden beŗ (11) dakika evvel pencirenizin   n  ne bir (12) nerdiven uzadacağım: siz ne zaman ki (13) uzun bir deyeneyin ucunda beaz bir (14) mendilin sallanmasını g  r   iseniz, bu (15) olacağ dır size vereceyim iŗaret,) ani- (16) -de evladını alarak o nerdivenden aŗa- (17) -ęıya ininiz. Grimodan asla korkmayalım, (18) zira o   te taraftaki odalarda bu- (19) -lunduğından` bizi g  rmesi hi   m  mk  n (20) deyil dir: bendeniz her bir şeyi g  zel (21) sırasına koymuŗum: hatda paŗanın a- (22) -ęalarından   ok dosd kaŗanmıŗ isende, ge- (23) -ne onlara emniyet etmey  b, arŗa oda- (24) -larda sakın olduklarına de kanahat (25) etmeyerek, ihtimale raeten` a  ŗam   a- (26) -hamında onlara vereceyim şarabı bir az (27) ęanice verdikden maade` iŗinede uyu- (28) -ducu, amma zararsız bir ilac kata- (29) -cağım”.

33 “K  lenin altından ge  en ırmağın   - (2) -zerine bir kayık hazırlayarak, o suyu (3) ge  dikden soğra bile` vukui ihtimalden (4) olan tehlikeleri g  zed  b lazım olan (5) tedbirleri elde etmiŗim ki,   l  m  zu (6) kayet emin bir halde rahat edelim: fa- (7) -ket bunların tavsilini tarif edecek (8) vakt deyil dir, ya muhterem hanım: (9) heman siz şimdiden hazırlanmaya kay- (10) -ret ediniz: eger bir az gecikecek olur (11) iseniz, olabilir ki` fırsandı elden ka- (12) -  ırmıŗ oluruz”.

(13) Tesleninda hanım, ehmallık belki   - (14) -n  ne azim tehlikeler   ıkarabilir deye- (15) -rek, sadıķane Hagopun tedbirlerine (16) h  sn   rizalık g  sderdi. “Evved, sa- (17) -dıķım Hagop, dedi ona, beni muhasere (18) eyleyen tehlikelerin c  mlesini de g  r  - (19) -yorum: k  der bana   ok ağır bela g  n- (20) -dermiŗ oldu: demek isdeyyorum ki` ko- (21) -camın vefatı bana   ok pahalı oldu: (22) ancak ondan ziyade bela zann ederim (23) kend  me Grimo gibi bir ademin eline (24) d  ŗmekliyi: imdi vetanım ile m  lklerimi (25) terk etmeklig her ne

derece ağır dağı (26) olmuş olsa, gine biliyorum ki, onları terk (27) ederek mutlak ıraklanmak ilazım dır: (28) tam itikâat ile benim ve evladımın iç- (29) -balını semanın himayeti ile senin sadık

34 u fedakârlığına teslim ederek teve- (2) -kelli olurım: imdi şüfe etmeyiniz, de- (3) -diyiniz vakitte alesde hazır bulu- (4) -nacağım dır”.

(5) Hagop hanımın isgâtını aldığı bir- (6) -le, çarçapuk oradan uzaklaşdı ki, ol- (7) -maya ki Paşa avdet ederek kendisini (8) orada görüb şupelensin. Hagop git- (9) -dikden soğra Tesleninda Adelinaya ağ- (10) -natdı der akab kaçacaklarını: bu (11) küçücük kız bile kendü feraseti (12) azimesinden keşf ediyor idi ki, bundan (13) soğra kâlede kalmaları` karşularına (14) bir çok muhâtare çıkara bilir.

(15) Tesleninda hanım yağma olunur i- (16) -ken` cemi zenginliglerinden mahrume ka- (17) -lub, o arada üzerinde bulunan bir (18) çift bilezig (kol bağı) ve bir kaç adet (19) yüzüğden maade bir şeyi mal olarak (20) kalmadığından` bunları ve çamaşır ile (21) rubalarını götürüle bilinir bir boh- (22) -ca eyledi, ve kendi neyini de o bohcanın (23) üzerine bağlamayı unutmadı: bu çal- (24) -gıyı orada bırakamaz idi, zira kocası (25) evlendiğinde, onu kendisine hediye etmiş (26) idi. Bu tedarikleri gördükden soğra, (27) kızını alarak kiliseye gitdi, orada (28) dizleri üzerine gelerek hazırlanmış ol- (29) -duğu ölçülüğü için semanın hima-

35 yetini davet eyledi.

(2) Canı gönülden etmiş olduğu du- (3) -vayı bitirdikten soğra , ayyağa kalka- (4) -rak, yüregi derd ile dolu olduğu hal- (5) -de odasına çekildi: kiliseden çıktığı- (6) -da çok ağır duydu, zira keder ve (7) derdli vakitlerde oradan az teselli (8) bulmuş deyil idi. Bu ara artık ak- (9) -şamın ışığı de pencirelerin kapuları (10) aralarından içerü girerek` odanın ta- (11) -vanına kölge bırakmakda iken Tesle- (12) -ninda giyinüb, kızını de giydirek` alıb (13) yatağına yatdı ki, bir az uyyuyub (14) nişan verilecek sahatda hazır olsunlar.

(15) Ne vakit ki kalenin sahatı gece on (16) bir buçuğunu vurdu ise, hanım kı- (17) -zını oyandırıp, ikisi birden tekrar du- (18) -vayya durdular: Niazlarını bitirdik- (19) -den soğra` Tesleninda kulak vererek (20) duvardan yokarı uzanılan nerdivenin (21) sesini aldı, bir az soğra de pencirenin (22) önüne uzun deynegin başında bağ- (23) -lı bağlı mendilin sallanmasını gördü: (24) heman pencireyi açdı, bohçasını aşağıya (25) atdı, ve kızını için duvalar etdikden

(26) soğra, onu kucaklayub asla bir ses (27) çıkartmaksızın` yavaş yavaş o uzun (28) nerdivenden aşağıya endi enmedi` eli- (29) -ni Hagopa uzatdı.

36 Gece kayet karanlık idi, ay ve yıl- (2) -dızlar ifret bulutlar ile örtülü i- (3) -diler. Hagop hanımdan bohçayı alarak` (4) kendilerini de yavaşçacık çayın kena- (5) -rına götürdü: çay ise o ara coşmuş (6) dehşetli sesler ile kalenin taşlarına (7) çarpılarak akıb gitmekte idi. Tesle- (8) -ninda kızı kucağında olduğu halde` (9) lisanından bir söz daği çıkarmayıp (10) kuzu gibi merkume tevabiyet eyleyor (11) idi: kayık ise karaya yakın bir ağaca (12) bağlı alesda hazır idi. Hagop bunla- (13) -rı kayığın içine rahatlandırarak kendi- (14) -si de girdi, ve kız ipini çözüb ve day- (15) -yanarak kayığı kıydan aşar ve emin el- (16) -leri ile başladı küreg çekmeye: kayık (17) kaleden uzaklandıçaz` zavallı hanımın (18) yüregi kederden tefekkürler ile dol- (19) -du: gözlerinden sel gibi yaş akmaya (20) başladı, zira böyüg kaseti o idi ki, (21) bir daha oraları göremeyecek idi: Bu- (22) -nun ile beraber gine kendi kendisini (23) yaradanın emri ilahiyesine teslim ede- (24) -rek teselli aramakda idi. (25) Tehlikesizce çayın o bir tarafına (26) geçdiler. Hagop der hal hanımın ızarı (27) ile feracesini alarak çayın kenarında (28) olan kemişlerin üzerine atdı ve su (29) sürmüş getirmiş tarzda onları yerleş

37 dirüb, kayını de yüzüstüne devirdi (2) ki, kayık devrilmiş` kendiler suda bo- (3) -ğulmuş ağnaşılın: öylede ağnaşılıp, (4) çayda boğulmuşlar dır deyî` dört bir (5) yana yayıldı, ve inandılar. (6) Kayıktan çıkar çıkmaz, hanım elbise- (7) -lerini deyişib` tebdili kıyafet oldu: (8) Hagop ise asla vakıt kaybetmeyerek on- (9) -ları dağa doğru yürütdü: “İlazım ki (10) çok dikkat ile yürüyelim ki` Grimo iki- (11) -mizi bulamasın: bundan kıti nazar` (12) dayim orman ve insiz yerlerden gideceiz: (13) biraz ileri vardığımızda bohcamda olan (14) zuvara mahsus olan rubalarımı çıkarub (15) giyinerek, civar köylerden size yeyecek (16) tedarik edeceyim: buralarda olan sa- (17) -kinelerin cemisini de tanıdığımndan` as- (18) -la zahmet çekmeyiz: akşama yatacağı- (19) -nız mahalli de şimdiden düşünmüşim: (20) önümüze çıkacak ilk çiftliğde rahat (21) edebilirsiniz: ancak kendi kendinize (22) asla bildirmemek için tebdil halda (23) kadim olun: oraya yetiştiyimiz birle, (24) der hal yatağ odanıza çekilib taha- (25) -mınızı de orada etmelisiniz ki, ansız- (26) -dan birisi gelib sizi tanımasın”,

de- (27) -yerek tenbihler ederek` ölü zahme- (28) -tinden onları eylendirir idi. Hanım bu (29) yolculukları kaç gün süreceğini ağ-

38 namak istediğinden Hagop dedi ki, (2) “Tarif etdiyim dikkat ile dört güne (3) kadar dağlardan ve ormanlardan geçerek` (4) öyle insiz bir mahalle yetişeceğiz ki, (5) orada hiçbir taraftan korkumuz ol- (6) -mayarak sakin ola biliriz. Ya` ismetli (7) hanımım, ben bu tarafları çoktan bil- (8) -diyimden` bana tekmlen inanabilirsiniz”.

(9) Sadağatlı Hagop zuvar kıyafe- (10) -tinde onlara kılavuzluk ederek asla (11) bir tehlike ve zahmet çekmeksizin, yol- (12) -culuklarına dört gün tekml devam (13) eylediler. Hagop her ne kadar yetmiş (14) yaşında bir ihtiar idi ise de, sada- (15) -kat ve kayreti kendisine kuvvet ve- (16) -rerek Adelinayı dayim kucağında gö- (17) -türür idi: zira o kızcığaz kendi (18) ayyağı ile o çetin yollardan yürümenin (19) kabili yok idi: Hatda hanım bile (20) yayyan yürümeye alışmış olmadığından` (21) yolculuklarının ikinci akşamısı kayet (22) yorulmuş idi ve ertesi günü gidebi- (23) -leceğine umudı olmadığından` duvaya (24) durub Allahın yardımını diledi. Bu (25) dindar hanımın, Allahın inayeti üzerine (26) olan imanı, kendü kendüsini iradeyi (27) Bariye teslim edişi, ve bir vakıtdan (28) beru çekdiyi meşakkatdan kendü ken- (29) -düsini cefaya alışdırması, cismani e-

39 ziyetlere tahamül edecek kadar ken- (2) -di kendisine kuvvet ve cesaret vere (3) bilirler idi.

(4) Güneş, gidecekleri mahelin yüksek (5) dağın başından aşar aşmaz, bizim bu (6) üç nefer yolcular sık bir ormana ye- (7) -tişdiler: kayret edüb biraz daha i- (8) -lerleyince` çevresi ağaçlar ile çevrilmiş (9) açık bir mahal buldular ki, orada bir (10) ulu pelid ağacı ortada olub köl- (11) -gesini etrafına yaymış idi: bu ağa- (12) -cın bir tarafında de yalçın kayya ü- (13) -zerinde kudretten yapılma bir haçaled (14) var idi ki, başına kederamız bir deh- (15) -şet getirir idi.

(16) Hagop burada durarak` dedi ki (17) “Artık buracığda rahatlanalı: zi- (18) -ra eger Allah isder ise, burada sa- (19) -kin oluruz. Bundan kırk sene aقدم (20) geyig avlar iken buraya geldik ve ta- (21) -ham etdik: gerçi insiz ve kederamız (22) bir mahal dır amma, düşmanlarınız as- (23) -la buralara gelemeyeceklerinden, bura- (24) -da çok emin olabiliriz: burası öyle bir (25) mahal dır ki, zikri dağı unudulmuş o- (26) -lan iki adu Beylerin birbirlerine silah

(27) çekerek bu haçaletn üzerinde öldük- (28) -leri günden berü, civar ehalilelere bi- (29) -le burası keyennu yok gibi bir mahal

40 olmuşdur: o çobanı de ancak şöyle der (2) hatır edebiliyyorım ki, avda bir tas (3) su isdedim ve aldım idi: İsderseniz si- (4) -zi onun yanına götürüyim”. (5) -Yorgunluğundan asla kıınıldanacak (6) halım yok isede, bu geceyi açık yerde (7) geçirecek olur isek, evladım ile bizim (8) ömrümüzü tehlikeye koymuş olacağınız- (9) -dan daha iyi dir ki, o dediyiniz ço- (10) -banın kulibesine gideli: hiç olmazsa` (11) orada yağmur, sovk ve ruzgârdan (12) muhafaza olmuş oluruz, dedi Tesle- (13) -ninda.

(14) BEŞİNCİ BAB

(15) ÇOBANIN GULİBESİ

(16) HAGOP Tesleninda ile Adelinai a- (17) -larak, oldukları mahaldan yarım sahat (18) kadar uzakda olan çobanın kulibesi- (19) -ne götürdi: bunlar orada çok iyi bir (20) tarzda kabul olunarak, vaktın mü- (21) -saadesine göre kâham yedirdiler. Ev (22) sahibi` Hagopın tanıdığı çobanın evla- (23) -dı idi, ve evli iken bile` artık ihtiyar

41 olmuş pederini de saklayıp besleyyor (2) idi: bunlar da` bizim Ermeni ataları- (3) -mızın Nahabepagan methe şayan adetleri (4) müsüllü misafirleri memnun etme için (5) her bir kâbil olan ikram u rayetde (6) bulundular. (7) Bu misafirperver ademin Marğa- (8) -rid isminde ehli, sūd, tere yağ, geyig (9) etinden pasdırma ve bal çıkardı: bu (10) kâba` lakin leziz kâhamları içine koymak (11) için agacdan yapılmış kanat alardan (12) maade bir başka kâbları yok idi: la- (13) -kin kayetden pak ve temiz idi kuli- (14) -beleri böyüg` fakat bayağı agacdan (15) yapılmış olub` şehir evleri gibi biçimli (16) ve boyyalı deyil idi.

(17) Kısacık bir dövadan soğra` kâha- (18) -ma oturdular: Hagopun bildiyi ihti- (19) -yar çoban ki, Kōrk denilen genc çobanın (20) pederi olub dört sene dir ki karısı (21) ölüb bekyar kalmış idi, Tesleninda- (22) -nın yanında oturub köylülere mağ- (23) -sus tevekellice ve müdahanesiz lisan i- (24) -le ev idaresininen envai kanunları üze- (25) -rine söyleyerek onu eylendirmeye çalışır (26) idi. Tahamı yedikden soğra daği cümle- (27) -si birliğde canı gönülden

yüregden o- (28) -larak yüksek seda ile Allaha teşekkür (29) sunub dağıldılar. Tesleninde bir oda-

42 ya çekilüb, orada kendüsi ile kızı için (2) samandan yapılmış bir yatak buldu: (3) bunlar kendi kalelerinde zaif ve pek- (4) -yımşak yataklara alışmış olub, dünya- (5) -da böyle kaba yatak olduğunu ha- (6) -yâl dahî etmemişler idi isede, şu (7) zahmetli yolculuktan o derece yorul- (8) -muş idiler ki, bu saman yatağında (9) rahat bir uyku çekerek gözlerini aç- (10) -dıklarında sabah olub aydınlanmış idi.

(11) Evvel Tesleninde hanım oyandı ki: (12) güneş pencerelerin kapuları arala- (13) -rından içeri girerek odalarını aydınnıt- (14) -miş idi, hal der kalkıb pencerei açdıgın- (15) -da garbiden esen bir rüzgâr` ovada (16) olan envayi şişelerin güzelim koğularını (17) getirub odayı tatlı ile doldur- (18) -muş idi: yayılmaya gitmekde olan ineg- (19) -lerin çan sesleri, keçilerin melemesi ile (20) gulibenin yakınında kayaların üzerin- (21) -den akan o cesim ve parlak suyyun (22) hoş çağlayış sedası kendüsine bir zaif (23) bağışlamakda idi.

(24) Hanım ile Adelina pencirenin önü- (25) -ne oturdular ve tabiatın acaibleri (26) üzerine bakarak sefa ederler idi: (27) “Ah, bu sabah` bakınız ki ne gü- (28) -zel dir, ya validem, dedi Adelina. (29) Yerde biten otlar ne güzel göriniorlar

43 onların her biri üzerinde birer de` el- (2) -mas taş vardır: ve görüyorum ki` se- (3) -nin o parlak gerdanlığında olan elmas taş- (4) -lardan ziyade parlak dırlar: o gerdan- (5) -lğını ki düşmanlar yağma hasb itdik- (6) -lerinde nafiye ağlaib sıkıldın, işde on- (7) -dan çok güzelleri burada bütün ot- (8) -ların üzerinde görünmegde dirler”.

(9) -“Ya yavrucuğazım, dedi Teslenin- (10) -da: otların başında parlayanlar el- (11) -mas deyil dirler: onlar su damlaları dır (12) ki, semadan otların üzerine düşerler, (13) ve güneş üzerine yayıldığında parlarlar: (14) bu suya gırağı ve yakut çiy derler”.

(15) “Ey valideciyezim, ne sebebden bu- (16) -ranın ineglerinin çangları bizim taraf- (17) -larda ki ineglerin çanglarından ziade ses- (18) -li ve kaydeli dirler” sordu çocuk.

(19) -“Alb dağlarında yayılan ineglerin (20) çangları bizimkilerden ziade böyüg ve (21) onlardan daha eyi madenden yapılmış (22) oldukları için dir” dedi validesi.

(23) “Ağ, valide, diyne ne` deyeceyim: çang (24) sesine benzir` uzakdan tatlı seda- (25) -ler işidiyorum isede, oralarda inegler (26) göremeyorum, bu ne olmalı“ dedi A- (27) -delina.

(28) -“Bu sedaya dem derler, kızım: o (29) gine ineglerin boynunda olan çangların se-

44 dası dır ki, bu tarafın dağlarına (2) akz ederek, bize geri dönerler başga (3) bir ses gibi” dedi hanım.

(4) Valide ile çocuğunun bu tarzda ey- (5) -lenmeleri üzerine geldi ihtiyar Hagop: (6) ve o geceyi ovada geçirüb` yapacağı (7) gulibe için lazım olanı tedarik etmiş (8) idi. Hanıma dedi ki, “Ya ismetlu efen- (9) -dim, geldim ifade etmeye ki, sizin için (10) sade güzel` amma havaların soğuk ve i- (11) -sıcığına dayanır mertebede bir gulibe (12) yapmayı tasavur etdim: bizi misafir (13) edenin pederi Kesiğ da` bize kifayet (14) eder birek ve tağda bulunub` mi- (15) -nasib bir paha ile bize verecek dir: (16) ondan maada yapısına de yardım ede- (17) -ceğine söz verdi: ve işde böyle olduk- (18) -da, nihayet üç güne kadar her bir (19) şey tekmil ola bilir”.

(20) Hagopun vadı üzere` üçüncü gün (21) gulibe tekmil hazır oldu: dışardan (22) her ne kadar gösderişli deyil idi ise- (23) -de, resmi yaşıklı olub, rahatlık mer- (24) -kezi sayılan o cesim ve ulu pelit ağa- (25) -cının kölgesi altında idi: Yaniya or- (26) -manın kayalar ile çevrilmiş mahelın or- (27) -ta yerinde idi: bu ulu pelidin yap- (28) -raklar ile donanmış dallarını bu guli- (29) -benin üzerine girmiş idi: zann edersin

45 ki` ğulibenin damı ağaç yaprakları (2) ile donanmış dır: kapu ile pencereleri (3) dağı yeşil boyya ile boyyanmış olduğun- (4) -dan` pek hoş görünür idi göze.

(5) Bu gulibeden ancak bir sahat (6) uzak, oldukça ahsuatası yolunda bir (7) köy var idi: Hagop dayıma o köye gi- (8) -derek` lazım olan yeyecegi oradan satın (9) alır idi. Günün birisinde gulibe- (10) -nin duvarlarını içeriden süsletmek (11) için boyyalı keğıdlar satın alarak ge- (12) -tirdi: keزالik pencerelerin içine

koy- (13) -mak için güzel çiçek saksıları: nihayet (14) bu meskânı güzelleştirme için elin- (15) -den geldiye kadar çalıştı.

(16) İçeriye doğru` güçüceğ bir aşhane (17) yapmış idi: onun yanı başında daği (18) bir ağaç kovani içinde kendünün ya- (19) -tacağı mahallı hazır etmiş idi.

(20) Sadıkane Hagop kulübenin her (21) bir levazimetini teknil eyledi amma` (22) kendüsünde olan paralar de teknilen (23) tükendi: Çünkü yalnızlık isgencesini (24) hanıma ziadece gösdermemek i- (25) -çün, hiç bir şey esirdemeyub` yatak (26) ve sair eşyalar satun almış idi: artık (27) başladı Teslenindanın işlemekte oldu- (28) -ğu işleri satarak onun ile geçinmenin (29) yolunu düzeltmeye. Biy nefis kendisi

46 işlenenleri meskür köye götürüb sa- (2) -tıb` işlenecek eşialar satun alarak (3) getirib bu tarz ile hayli muddet bir (4) ihtiac çekmeyerek geçindiler.

(5) Tesleninda beraber getirmiş oldu- (6) -ğu cesim kol bağı ile yüzüglarini daği (7) satdırıb, onların parası ile lazım olanla- (8) -rı de aldırır idi: Bütün variyetin- (9) -den fakat kendinin ve kocasının nşan (10) yüzüglarini alı koyup başka bir şey (11) bırakmadı isede, bu iki yüzüg ken- (12) -disi için ziy kıymet ve pahasız idiler: (13) zira evli olduğunun o mutlu günlerinin (14) zikrini bunlar saklaya bilirler idi.

(15) Hanım hayran olunacak tarzda ney (16) çalmak bildiyinden` Adelinaya de ders (17) vererek öğretti isede, bu validenin (18) evladı için en böyüg kayreti imanin (19) gerçekligleri içinde terbiye edüb` onu (20) eyi bir krisdonyay böyütmeg idi. Her (21) pazar günleri kızı ile Hagopı beraber (22) alarak yakın bir köyün kilisesine gi- (23) -der Badarakda hazır bulunurlar idi: (24) bunlar ile az çok teselli olur idi ise- (25) -de, ehlinin vefatından dolayı girifdar (26) olduğu azim yaraların ağrılarını der- (27) -dini derdleşerek söylemeden biraz teskin (28) edebilir idi: yas rubası olan o siyah (29) elbiseleri asla çıkarmadı.

47 Biraz işleri sırasına girmiş iken, Ha- (2) -gopın ihtiarlığı ve bulunduğu mu- (3) -harebelerde çekmiş olduğu yorgunlukları (4) kendisine zaiflig vermiş olduğundan çok (5) sürmeyüb öleceğini beyan etmeye baş- (6) -ladı: bir gece dedi ki: “Ya ismet- (7) -lu hanımım, günden güne kuvvet- (8) -den düşdüimi ağnayıyorum: artık gö- (9) -rünür ki bundan ziyade yaşaya- (10) -mayyacağım: bu dünyayı terk eyle- (11) -mekden duyduğum acı` başka bir şey (12) olmayüb,

ancağ sizin şu halınızı bildi- (13) -yim dir: gerçi benim size olan hıızmet ve (14) himayetim her ne kadar ıkdamlı olsa (15) dağı, gine tehlikeden ħali deyiliz. Gı- (16) -rimo hisabsız ve çok kuvvetlu dosdla- (17) -ra malik dir: eger sizin nerede olduğı- (18) -nızı bilecek olursa, artık o zaman onun (19) dehşetli intikamından korkmak ilazım- (20) -dır: bu sebebden size iştar ederim (21) ki, dıkķet ile kimler olduğınızı gizle- (22) -yesiniz: ve bu herkesden uzak oldu- (23) -ğımız mahalde dağı isim u şöhretini- (24) -zi deyişmeli siniz”.

(25) “Fedakâr ve sadaķatlu bu hıız- (26) -metkârın, ve bu aziz DOSDOVN şu (27) işdarlarını Tesleninda azim taacüb (28) ile diyneyüp dedi ki. “Senin vefatın, (29) ya sevgüllüm Hagop, şu vaktımda ha-

48 zır olan cümle esef u kederlerimin e`n (2) ekberi olacak dır: ancağ zann edersem, (3) sen bu tahmininde yanılıyorsun, çünkü (4) ben durmaķsızın Allaha yalvaracağım (5) ki, bu tahamül olunmaz mihneti ol- (6) -sun benden yıraķlandırısın, bunun ile (7) beraber nasihatlarını de icra edece- (8) -ğim dir”. Bu günden karar verdiler ki (9) Tesleninda` Matilda, ve Adelinade` Aķ- (10) -nes çağrılısınlar.

(11) Sadaķetlu Hagopun vefatına da- (12) -yir olan duygusı` az bir vakt da tas- (13) -dik olundu: zira o keşfden bir kaç gün (14) soğra, ihtiyar Hagop aķřam tahamını (15) edib` dağların başında gezinmeye çık- (16) -dı: orada ansızın kefini bozduğında, (17) oralara yaķın olan bir avcının kıızı ken- (18) -disine tesadüf edüb` bu halını gö- (19) -rerek heman seyirdüb gitdi pederine (20) haber verdi ki, ihtiyar Hagop yol ü- (21) -zerinde kefsiz yatıyor ve halı çok fe- (22) -na dır. Acı bu ħaberi aldığı birle (23) yardımına koşup Hagopı olduğı yer- (24) -den kaldırarak kendi kulibesine gö- (25) -türdü: oradan Hagop hanıma haber (26) göndererek irica etdi ki, ölmekden ev- (27) -vel bir daha görmeye arzusu olduğın- (28) -dan, mümkün ise yanına buyursun.

(29) Bu haber Matildaya yetişdiyi

49 halde Aķnesi beraber alarak avcının (2) evine seyirttiyinde, zavallı Hagopı bir (3) yataķ üzerinde serilmiş çok ağır halde (4) kefsiz buldu. Zavallı ihtiyar öle- (5) -cek bir halde idi, zira üzerine enme en- (6) -miş` söylemeye iķtidarı dağı kalmamış i- (7) -di: Çarçapuk yaķındaki köyün papaz (8) efendisini

getirdib Surp CAŞAG ver- (9) -dirdiler, ve son nefesine kadar yanı başından ayrılmadılar.

(10) Hagop ve fatetdi, ve yigirmi dört (11) sahat soğra bu muhterim ihtiyarın (12) cenazesini Matildanın iltiması üzeri- (13) -ne` yakındaki köye nakıl ederek meza- (14) -risdana defn eylediler. Ve onun canı (15) için lazım olan cenaze duvalarını ic- (16) -ra ederek dağıldılar. Matildanın yü- (17) -regi esefle doldu ve aziz dosdunun ve- (18) -fatı kendine çok acı verdi: zira bu (19) zatın her cihetle kendisine faydalı ol- (20) -duğunu eyi tanımış idi: ancak her (21) bir şeyi Allahın iradesine teslim etmiş (22) olduğundan, kendi teselli olmasını Al- (23) -lahın emri aliyesine bıraktı.

50

ALTINCI BAB (2) SALİH ABDAL

(4) MATİLDANIN kulibesinden biraz (5) uzakda, dağların en çetin geçidleri i- (6) -çinde kayya ve tikenler ile çevrilmiş bir (7) mahalde bina olunmuş cıknavor mağara- (8) -sı içinde Benno ismi ile tanınmış salih (9) bir cıknavor sakin olmakda idi: ve çık- (10) -navor mağarasının arkatarafındadahi (11) birde kilise var idi ki, çang kulesinin (12) başında yaldızlı bir haç olub, ağaçlar (13) arasından parlamakda idi. Bu cıkna- (14) -vor mağarasından tavanı buğday sapı (15) ile örtülmüş olub, önünde de çiçek- (16) -li ve meyveli bir bahcesi olduğundan, (17) orada hasıl olan envai çiçek ve sarmaşık- (18) -lar duvar ve pencirelerini donatmışlar (19) idi. Bahçenin saz tarafında` kayet (20) meyvedar iki adet ağaçlar karşı qar- (21) -şıya dikili olub` altlarında de otdan (22) yapılmış bir isgemri ile birde masa var (23) idi: bunların tam karşısında birde (24) cesim bir leyla ağacı olub, dalından bir (25) ney (yaniya çalğı) asılı idi. Vakit ba- (26) -har olduğundan tabiyen ortalık çi- (27) -menle donanmış idi, şöyle ki` ortalık ye-

51 ni bir hayat alıyor olunur idi. (2) Bir sabah şafağın o aziz ışığı ol ma- (3) -ğaranın taş ve ağaçlar üzerine ya- (4) -yılmağda iken` kilise çangı dahi vu- (5) -rularak adeti üzere, sabah duva- (6) -sı vaktı olduğunu haber verir idi: (7) Benno kendi mağarasından çıkıb kiliseye (8) girerek dizleri üzerine gelüb duvası- (9) -nı söyleyüb, badehu bahçeye girerek (10) dağların tesavur olunmaz gösderiş- (11) -

lerine göz gezdirerek ve Rabbinin ya- (12) -ratdıklarına heyran olarak` neyi eline a- (13) -lub bir ilahi söyledi, ve gine yerine a- (14) -sarak çıktı mekyanına gitdi.

(15) Bu icraatdan bir kaç dakika soğ- (16) -ra` yakındaki kayyanın başından bir (17) delikanlı çoban ile gelmekte olan bir (18) bey göründü: elbiseleri kayet te- (19) -miz idi amma` tac u zrhı yok idi, ba- (20) -şına birde güzel tüller ile donanmış (21) şapka giyinmiş idi, belinede kılınç ku- (22) -şanmış olmayüb, mızırağını yolcu asası (23) yerine kullanmakta idi.

(24) “Acaba Baba Benno dedikleri çık- (25) -navorın vetanı bu mıdır” deydi bey ço- (26) -bandan süal ederek, gözlerini karşı- (27) -sında olan güzel binanın üzerine dike- (28) -rek taacüb ile bakmakta idi. “Bu (29) ne güzel yapılmış cknavor mağarasıdır:

52 bizim cknavor gerçekten güzel bir yer (2) seçib ikamet etmişdir” deyerek, yak- (3) -laştı, ve kesesini çıkarıb kılavuzuna (4) hitaben dedi ki, “Müteşekkürüm sen- (5) -den, ya delikanlı, ki ziade muhabbet (6) ile bana kılavuzluk etdin: zahmetine (7) mukabel şu altunu kabul et”. Miri (8) mumailehin böyle cömerd davranması (9) Alb dağlarından geçerek geceyi bu ço- (10) -banın pederi evinde geçirmiş ve misa- (11) -firlig mesarifine bedel asla kendusin- (12) -den bir şey almamış olduklarından` is- (13) -dedi ki bu vesile ile ödeşsin.

(14) Çoban, “Ne yapayorsun efendim: (15) bu gibi cüzi bir hizmet için para- (16) -mı kabul edeyim: yok yok, bu olmaya- (17) -cağ işdir” dedi: ve altunu beyin ü- (18) -zerine atdı isede, merkum henüz al- (19) -tun görmemiş olduğundan` üzerine ba- (20) -karak taacüb edüb dedi: “Ah, bu (21) ne dir ki` görüyorum: sarı akçe: ben (22) zann ederidim ki, fakat kırmızı ile (23) beyaz olurlar akçeler”.

(24) Bey dedi ki, “Ağnaşılan sen fakat (25) gümüş ve bakır akçeleri görmüş ve on- (26) -ları tanıyorsun salt: bu altun dur.

(27) -Altun mıdır buyuruyorsunuz: (28) öyle ise müsaade buyurunuz ki, bir (29) defa daha göreyim: bu ufacık şe-

53 yi ki, ona o kadar rağbet ediyor- (2) -lar, gerçi ismini çok işitmiş idim, ancak (3) işde ilk defa dır ki kendisini görüyö- (4) -rum: benim ona dayır olan tasavurum (5) başga idi amma, tasavur etdiyim gi- (6) -bi deyilimiş: alınız

altununuz, o ka- (7) -dar heyran olunacak bir şey deyil dir” (8) dedi bu tevvekelli çoban ve tekrar ge- (9) -ri verdi.

(10) Zavallı Bey nafiye yerde çalışdı ki` (11) altunun ne olduğunu ve onun kıy- (12) -metini bu delikanlıya ağmatsın: o ağ- (13) -namadıktan maade, dedi ki, ben söz- (14) -lerine kıanamam. O zaman Bey dedi, (15) “Sen al bu altını: isdersen bunun (16) ile iki keçi yakut iki koyun satn` a- (17) -labilirsin”.

(18) -“Zevk ediyorsın, dedi çoban: bir (19) adem divane olmalı dır ki, bu ufacığ (20) sikkeye muğabil iki keçi versin yakut (21) iki koyun: benim zannıma göre, senin bu (22) altunun ile ancak bir çoban deyenegi (23) satın alınabilir”.

(24) “Oğlum, dedi bey, sen öyle zann (25) ediyorsın amma, bu altundan çokca (26) edinenler kendi kendilerini mutlu (27) sayyalarlar: zira her bir şey altun ile (28) satın alınabilir”.

(29) -“Nesöyleyyorsunuz, dedi delikanlı

54 eger böyle ise, o altını bana veriniz, (2) zira yakın bir komşumuz var, zavallı (3) esefinden kefsizlenüb, ne uyku uyuya uyuya (4) biliyor, ne de taham yeye biliyor: her (5) dayım kalbi kırık ve mükedder görü- (6) -niyor: bu altunu götürüb ona ve- (7) -reyim: onun ile hayyat, uyku, işdah (8) ve meserret satın alsın”.

(9) Dedi Bey, “Oğlum, bu dediklerin (10) şeyler alınır satılır zatlar deyil dir- (11) -ler: altun ile sayır güzel ve ilazımlı (12) eşyalar ancak satın alabilirsin”.

(13) -“ Hı “ etdi çocuk: “Bizler kendi- (14) -mize lazım olan her bir şeye meger malik (15) deyilmiiz, ki satın alalım: bizim ova, (16) bahce bağ, davar sürüleri, ve orman (17) bize bol ekmeg, envayi meyve, zebze, (18) süd, bal, yün, panbuk, keten ve o- (19) -dun verdikleri halde` ağnamayyırım (20) ki insan bunlardan ziade daha neye (21) ihtiyacı olabilir “.

(22) Bey bu cocuğun şu dirayeti ile hağ- (23) -lı kelimelerini görüb eşiderek` taacüb (24) edub kendi kendisine dedi ki, “Ağ, (25) bu ne mutlulu adem dir ki, beşikden (26) kıanahatlı bir ömüre alışarak` as- (27) -rımızın zahmetlu hallarından be ħaber (28) şu genc çağında dünyanın fakat ta- (29) -biyi eyliglerini tanıyarak, onları iz-

55 zetler: kıanaatı, sıhhati ve zamir ra- (2) -hatlığını demek isteyorım: Ya mutlu (3) faniler, siz şehirlerin yalan dolan le- (4) -vazimatların birisini de bilmezsiniz: (5) vakâ altun dehir denilen şey ancak (6) bu köylülerin kulibelerinde

buluna (7) bilir: zira bunlar şehirlerin heb adet- (8) -lerinden uzak durarak, ne ALTUNI (9) tanıyorlar, ve ne de onu arayıyorlar”. (10) Badehu çobana dönerek dedi: “Oğ- (11) -lum senin kelimelerin kayet akıllane o- (12) -lub, sen daği çok böyüg bir feylesof- (13) -sın”.

(14) Çoban gücendi amma` asla sezdirme- (15) -yerek, sevinçli yüz ile sordu ki, “Ba- (16) -na verdiğiniz bu isim, acaba benim (17) bilmediyim bir hayvan ismimi dir: eger (18) bana toğanır bir şey ise, irica ede- (19) -rim` geri alınız: zira... “.

(20) “Yok, yok: müsderih olunuz: oğlum, (21) dedi Bey. fikrim asla sana toğanmak (22) deyil dir. bu isim sana şerref verici (23) bir isim dir. diyne ne` deyorum: sen beni (24) bu cknavorun mağarasına kılavuzlan- (25) -man ile` bana böyüg bir hizmet etmiş (26) oldun, ve senin bu söhbetlerin beni (27) ziadesi ile keyfletti: bunun için (28) ben daği istedim ki` seni memnun ede- (29) -cek bir taltif edeyim”.

56 “Çok eyi, dedi çoban, beni, mem- (2) -nun etmek isterseniz, bir ilahi söyle- (3) -yin: ilahi diynemeklig altununuzdan de (4) o verdiğiniz isimden de çok ziade ikram (5) ve taltif olmuş olur bana”.

(6) “Bir kaç ilahiler bilirim, dedi Bey, (7) ancak yüregim kasevet ile dolu ol- (8) -duğundan, hiç bir şey okuyamam: ya (9) dosdum, sahıhden çok sefil ve acına- (10) -cağ bir ademim”.

(11) “Böyle ise` ya bu altunların neye` (12) yarıyor ki, dedim ki siz kendinizi onun (13) ile mutlu edemeyorsunuz: niçin ona (14) tapınıyorsunuz: yok, yok, ben sizin al- (15) -tunlarınızdan çok ziade kendi ilahele- (16) -rimi severim: dayim ilahi okur ve o de- (17) -rece severim ki, ondan duyduğum sefa- (18) -yi, sizin bir kese dolusu altunları- (19) -nıza bile asla deyişmem”.

(20) Bey, bu yiğidin duygularına heyran (21) kalarak, kendi memnuniyetini ibrazı (22) ile beraber ona dedi ki, “Nen cknavor (23) ile yalnız görüşmek isteyorum: sen (24) git geride hizmetkârım ile otur ba- (25) -na beklemekde ol”.

(26) - “Pek iyi, dedi çocuk: ancak (27) bizi ziyade bekletdirme, zira ola bilir (28) ki, benim ile sürümin tahamülünü ka- (29) -yib edecek kadar gecikirsin”.

57 Artık Bey çobana izin verub, kendisi (2) cknavorun mağarasına doğru ilerleyerek (3) kapusına varub çangı çaldı. Benno der- (4) -hal dışarı çıktı ki, başı yuvarlak, (5) sakalı kayet kaba ve uzamış bir a- (6) -dem idi. Bey buna yaklaşib` “Vağ- (7) -tınız mubarek olsun dedi”. Benno ce- (8) -vab verdi: “Allah seni mubareklesin, (9) ya izzetli karib: ne sebep ile böyle (10) erkence bu mağaraya teşrife rağmet (11) buyurdunuz: ne minasibetler ile ben (12) müsün Benno sana bir hizmet ede bilirim”.

(13) “ Peder, dedi Bey: sefalet boy- (14) -yunduruğu bana çok ağır basmışdır: (15) yüregim derdler içinde eziliyor: çok ge- (16) -ce dir ki gözlerimi asla kapayb u- (17) -yuyamamışım dır. Zatınızın faziletleri (18) ile duvanızın teysirlerini eşitmiş ol- (19) -duğımdan, fikrime koydum ki, ziareti- (20) -nize gelüb` yardımınızı ricay edeyim: (21) eger müsaade buyurur iseniz, bir kaç (22) gün burada senin ile birlikde ömür ge- (23) -çireceğim: irica ederim, bu iltiması- (24) -nı redd etme: zira benim gibi bedbağt (25) adem dayim tesellu bulacak vasita- (26) -lar arar”.

(27) “Vağ, eger böyle ise, dedi Ben- (28) -no: sefa geldin: her bir sefil benim (29) karındaşım ve yakud evladım dır: sen za-

58 nın et ki, pederin dir elini sana uzadan: (2) evvet, uzadırim elimi sana, o seni tesel- (3) -li etmek arzusu ile: Benno elinden gele- (4) -ni dirig etmeyib seni mesrur eylemeye (5) çalışacak dır. Bu hakırhanede bu- (6) -lunanın cemisi de senin dir: gel şu (7) elma ağaçlarının gölgesi altında çayır- (8) -ların üzerinde otur, zira yorulmuş (9) olmalısın , ve şifasız de ac ve susuzsun: (10) bende gider biraz yeyecek tedarik e- (11) -derim. Buradan epeyice uzak` bir (12) cesim çiftligden her bir levazimatımı al- (13) -mağdayım: nasıl ki dedim, mağaramda (14) olanların hepisini de kullana bilirsın: (15) ben o çiftlie gidib, çapucak döner (16) gelirim”.

(17) Bunları söyler iken, dolab gibi bir (18) yerden bir toprak bardak, iki ka- (19) -deh, biraz ekmek ve bir sepet de mey- (20) -ve çıkarub sofranın üzerine koydu, (21) ve dedi: “İzzetli Beyim, işde şimdi- (22) -lik tekml variyetim bunlar dır”.

(23) -“Ağ: ya aziz peder, dedi Bey: (24) şu dakikede o derece kederliyim ki, (25) yeyib içmek asla fikrimden geçmez”.

(26) “Kederlenmek asla ilazım deyil dir: (27) dedi baba Benno: dayim düşünmeliyiz (28) ki, keder verici felaketler de Allah- (29) -dan gelir. Buyur Beyim, al şu kadehi:

59 şarab insanın yüregini ve açar hayat (2) verir: Allahın ihsanlarını redd etme: (3) sağlığınıza: sevincli yüregler sağ ol- (4) -sunlar: Allah safralu yüregleri de (5) şaz eylesin ki, onlar daği mutlu olalar. (6) Getir şu kadehini toka edelim”.

(7) Bey yüreginden bir ah çekerek, ya- (8) -zık bağurup ve dönüb Bennoya dedi (9) “Allah safralu yüregleri teselli buy- (10) -ursun: mesrür etsin ve sevincli yü- (11) -regleri de benim derdlerim gibi derd- (12) -lerden emin saklasın”.

(13) Baba Benno beyin söhbetini kat e- (14) -derek, “Derd dediyin, dedi, zann olundı- (15) -ğı kadar` insana bedbağtlık deyil dir: (16) Allah salih bir peder dir: kendü mü- (17) -radı aliyesi dayim haqqaniyet dir: ne` (18) zaman ki bize bela gelmekliye müsaade (19) ider ise, bizi islah etmek ve fazilet, (20) içinde kaviletdirmek için müsaade et- (21) -miş olur: bundan mada bizim kederleri- (22) -miz tabiyetin esdirdiyi ruzgârlar gi- (23) -bi geçici şeyler dirler: güneş daima ışıık (24) vermez: ruzgâr ile furtunalar bu (25) dünya için Allahdan verilir eyligler (26) dir. Bu kadehin içinde parlayan şara- (27) -bın üzümü pişib yetişmek için gü- (28) -neşe de ihtiyacı var, yağmurada, o- (29) -nun gibi de meserret ve keder insan i-

60 çün lazımlı şeyler dirler: salih ta- (2) -biyatlar ve mehrametlu yügseg yüreg- (3) -lere faziletin duygularını oyyandırma- (4) -ya ancak onlar ilazım dırlar. Amma bu (5) ne dir ki görüyorum: gözlerimizden (6) yaş mı akıyor... sizin şu kederleri- (7) -nizi izzetlerim: ancak nasahat ede- (8) -rim ki, ne derece tahammül- (9) -siz idi daği, yüreginizi pek tutub (10) merdcesine dayanasınız: furtuna- (11) -nın, yağmurın ve gög gürlemeklig va- (12) -kıtların dayimül evkat olduklarını (13) kimse görmüş mi dir: bir az soğra ba- (14) -karsın ki güneş çıkar ve ortalık aydın- (15) -lanır: senin için daği çok ale parlak (16) ve mesruriyetlu günler gelecek dir”.

(17) Bey deruninden derin bir ah çeke- (18) -rek: “ Yok, yok, ve asla” deyüb` kan (19) yaşıle dolu gözlerini göye doğru kal- (20) -dırdı.

(21) “Ne için, yok yok dörsunuz, Be- (22) -yim, dedi Benno: o kadar kıati umud ol- (23) -manızın sebebi ne dir, nasıl ki` görüyor- (24) -sun, ben daği ömrümin içinde çok fela- (25) -ketler geçirmişim: bir aralık merd bir (26) asker

idim: çok muharebelerde bulun- (27) -dum: büyü memuriyetler ve işgen- (28) -
celer çekdim: o gibi de çok kalelerde i- (29) -kamet etdim: ömrün sefayetini de

61 felaketini de gördüm geçirdim: zalım (2) bir kurşun kolumu paraparça
ede- (3) -rek, artık beni askerlikden mahrum (4) etdi: o günden beru fikire gelen
fela- (5) -ketlerin cümleside başıma geldi isede, (6) bu gün Allahın bana ihsan
buyur- (7) -muş olduğu saadetlerden ziade, gön- (8) -derdiyi faleket ve kederler
içün mü- (9) -teşekkürüm. İkbāl u saadet her bir (10) cefaları insana unutturur,
amma fe- (11) -lağetler beni tekraren salih halıma nay- (12) -il ettirdi: en evvel
zann edeyordum (13) ki, yüregden bir daha gülemeyece- (14) -gim: dünya
üzerinde artık benim i- (15) -çün sevinc ve rahatlık yokdur: Pü- (16) -tün dünya
gözümünden çıkmış idi: gel- (17) -dim bu yabani dağa çekildim: ve işde (18) bu
tehna mağaranın içinde, Allah (19) rahatlığımı ve yüregimin ferahiyetini (20)
bana ihsan buyurdu: şükürler olsun (21) kendü ihsanına: bu dünyada` her bir (22)
belanın sonu hayır dır: inan sözüme: u- (23) -mud et, benim gibi teselli olursın”.

(24) “ İnanmak çok güc dür bana, ya aziz (25) Peder, dedi Bey: evvet
inanamam ki` (26) senin derdlerini benim derdlerim gibi ol- (27) -sunlar: imdi ben
çektiyim sıkıntıları (28) ve belaları nakıl edeyim sana, ve sen (29) kes sicilini”.

62 “Evvet Beyim, derdlerini nakıl et (2) bana ve yüregini biraz rahatlandır:
(3) ben çok arzu ile diynemeye hazırım”, (4) dedi Baba Benno.

(5) Bey nakliyetine şöyle başladı: “Ben (6) Hoş-Roşın Adelber beyiim:
Küns dı (7) Hoş-Roşın biricik evladı”.

(8) “Ne, bağırdı Benno: sen rahmetlig (9) Hoş-Roşi Biyin evladı mı sın,
öyle ise bin (10) defa sefa geldin: senin pederin asıl (11) zade ve merd bir Bey idi:
kendisini e- (12) -yi tanırım: çünkü onun komandası al- (13) -tında çok hizmet
etmişim. Kendi kale- (14) -si` padişahların başına kolulan tac- (15) -lar emsali`
ihtişamlı bir tarzda, üçe (16) bir dağın başında yapılmış dır: etra- (17) -fında olan
arazilerin cümlesi, ormanlar, (18) dereler, tepeler, vel hasıl` kalenin ba- (19) -
şından insanın gözleri her ne kadar (20) yer göre bilir ise, oraları hep kendi (21)
hükmi altında idi. Rahmet olsun ca- (22) -nına: validen, gerçekten salih ve mehra-
(23) -metlu bir kadın idi: seni daği, ya e- (24) -fendizadem Adelber, çok defa
görmü- (25) -şim amma, o zaman altı yaşında küçüg (26) ve güzel bir çocuk idin:

zann etmem ki, (27) askerin içinde beni görmüş olduğunu (28) fikrine getiresin: ancak benim çok eyi (29) hatırıma gelir ki, her bar, muharebeden

63 döndükden soğra, Hoṭ-Ṛoṣi meydanın- (2) -da ateş talimi etdiyimizde, pederin (3) seni bölüklerimizin arasında gezdirir (4) idi: biz daḥi çok sevinc sedaları ile (5) selamlar idik seni”.

(6) “Ya Rabbi, vakıtlar nasıl da geçer (7) imiş: şimdi tekmil bir adem olmuşsun. (8) Ah, şu ihtiyar halımda bile duymakda (9) olduğum sevinci` sana nakıl u beyan et- (10) -meye müktedir deyilim: bu ne mutlu- (11) -luḡ dır bana ki, muharebelerde bize (12) seraskerlig etmiş olan efendimin, o men- (13) -şur ademin maḥdumi tenezzül idub (14) bana gelsin ve bende onun ile görüşe- (15) -yim”.

(16) Adelber Bey, azim muhabbet ile (17) cḡnavorun elini sıkarak dedi ki, “Seni (18) bundan evvel görmüş olduğımı der ha- (19) -tır edemeyyorum: ancak çok memnunum (20) ki, pederimin ceng arkadaşlarından (21) birisi ile` bu gün görüşmeye layık ol- (22) -dum. Bu iḡbalı tesaduf, başıma (23) gelmiş olan felaketleri sana nakıl u (24) beyan eylemek için` bana bir nevi ce- (25) -saret daha verdi: artık nakıl etme- (26) -ye başlayayım”.

(27) “Pederimin ve validemin birden bire (28) vefatları beni yetim bıraktı isede, (29) bir az soğra çocukluklarından beru

64 pederim ile sadık dosd bulunan O- (2) -ton dı Aprımon Bey, beni alub kendi (3) ḡalesine götürdü: ḡalesi ise benim (4) doğmuş olduğum ḡaleden bir kaç gün- (5) -lüg yol uzak idi. Orada, beni bir e- (6) -yi terbiye idub büyütdükden soğ- (7) -ra, beni Tesleninda kızı ile everdi, (8) damad etdi: bir kız ki fazileti` gü- (9) -zelliğine ḡarışib güneş gibi parlamak- (10) -da idi, mümkün deyil dir ki` onun yü- (11) -regini temizliyini, ehliirzlığını, din- (12) -darlığını, tatlılığını zatınıza bakıl (13) ede bileyim: evlendikden soğra ḡalemize (14) gelib sakın olduk: zevcem başladı kendi (15) faziletlerini iḡtizasınca cümledende se- (16) -vilmeye. Bir sene soğra güzel bir evlada (17) malik olduk: ismine Adelina çağırдық: (18) bu evlad günden güne böyüyerek` baş- (19) -ladı gözleri beni tanımaya: melaiklere (20) maḥsus olan gülümsemeg ile kollarını ba- (21) -na uzadır idi. Baba, valide söy- (22) -lemeye müktedir olur olmaz, apansızdan (23) bir muharebe dir açıldı, ve mecbur (24) oldum kendilerini terk edüb` cenge git- (25) -meye: ḡayet esef u

keder ile biribiri- (26) -mizden ayrıldık: gerçi çocuk bir şey ağ- (27) -namaz idi amma, validesinin, ah o sev- (28) -güllü ehlim, bayılıb kucağına düş- (29) -dü”.

65 Bu arada Beyin gözlerinden sel gibi (2) akan kanlı yaşlardan yanağları ıslan- (3) -dığından, sesini kesib mahramasını çı- (4) -karak gözünün yaşlarını sildi: ve (5) tekrar nakîletin telini ele alarak (6) dedi “ Muharebe bizim için son de- (7) -rece uğursuz gitti: düşmanın çoklu- (8) -ğu bizi yendi: artık başladılar (9) memalikimize hücum etmeye: kalele- (10) -rimizi yıkdılar: şehir ve köylerimizi (11) harap edib` ve ateşe verib yakdılar. (12) Her gün aldığımız kara haberler ehlim ve (13) evladımın dolaylı olan rahatsızlığımı de- (14) -recesiz artırdıklarından mecbur oldum (15) yaverlerimden birini uhdavor kıyafe- (16) -tinde tebdil Hoş-Roşa göndermeye: (17) tenbih etdim kendisine ki, çapuk git- (18) -sin familyamı bulsun ve ne halde ol- (19) -duklarını ağnayub bana haber getir- (20) -sin. O gitdi, ben ise yüreg çarpıntısı (21) ile oğraşarak boş yerde avdetine bek- (22) -ledim: gün ve aylar geçdi, yaverim geri (23) dönmedi: asla bir haberini alamadım: (24) ve halen daği ne olduğunu, nerede kal- (25) -dığını bilmem. Artık fehm ede bilir -(26) -sin ki, ne` derece rahatsız oldum: gün- (27) -düz akşama kadar düşmanın karşısın- (28) -da ateşin içinde muharebe edüb, ge- (29) -ceyi de esef deyrasında çalkana çal-

66 kana uykusuz geçirir idim.

(2) “Muharebe hitam buldu, kaleme (3) avdet etdim. ancak ne görüyüm: u- (4) -zakdan bakdım ki, kalenin hisarları (5) yarısına kadar yıkılmış: düşman hü- (6) -cüm eylediğinde kalenin çok yerini ve (7) etrafında olan köyleri yakmışlar: za- (8) -vallı köylüleri` evlerin veranelerinde (9) birer gülübede oturmuş buldum: (10) beni gördükleri gibi, kederli bir ses (11) çıkararak karşı çıkdılar: onlardan so- (12) -rub ağnadım ki, ehlim ve evladım ve fat- (13) -etmişler dir. Faziletkâr ve sadıkane (14) ehlim düşmana teslim olmak isdemedi- (15) -yinden, geceleyin kalenin duvarı altın- (16) -daki çaydan geçüb kaçmak isteyüp, (17) evladı ile beraber hayin suya kurban (18) gitmiş dir: ertesi günü kayıklar (19) devrilmiş, elbisesinden bazisi sazlar a- (20) -rasında ilişmiş kalmış görmüşler.

(21) “Atıma binib kalemin içerisine girdiy- (22) -imde, yüregim para parça oldu: yüzüm- (23) -den aşağı sel gibi acı göz yaşları akmak- (24) -da idi, alel husus o harabeleri göz- (25) -den geçirdiğim de çocukluğumun par- (26) -lak ve

evliliyimin tatlı günlerini ora- (27) -da geçirüb, ehlim ve evladım ile ora- (28) -da oturduğumda kendümi dünyanın (29) en mutlusunu zann edeyor idim. Hey vah

67 bu dünyada mutluluk yok imiş: iş- (2) -de bu harabeler ona ispat dır`der (3) idim. Tekmil geceyi yerinden oynamış bir (4) direyin üzerinde oturma ile geçirdim: (5) ağlamadan yorulan başımı aleflerden (6) sim siyah olmuş bir duvara dayadım: (7) kan çanağına dönmüş gözlerim nafile (8) yerde uyku aramağda idiler: nerede- (9) -dir o tatlu uyku: belki bin defa (10) başımı kaldırıp siyah bulutlar ile (11) kablantmış göye doğru bağıdım: of o- (12) -turdüğim yer` bir zaman familyama (13) maksus has küçüğ bir oda idi ki: kı- (14) -şın uzun ve sovuğ gecelerde` Tesle- (15) -nindam ile diz dize ataşın yanında (16) oturarak dosdılarımız ile görüşüb (17) konuşur idik.

(18) “Ben bu geçmiş halın tatlu zikrini (19) hatrıma getirdiğimde bir sıkı yağmur (20) yağmağda idi, heman rüzgârlar harab (21) olmuş olan duvarların arasına girüb (22) dehşetli sedalar çıkarırlar idi: pü- (23) -tün kalenin içinde havadan hıfs olu- (24) -nacak bir mahhel kalmamış idi... Ah... (25) kaleyi müceddeden yapırdığım misilli (26) köylülerimin evlerini de tekmlen yap- (27) -dırdım isede, hayif ki göynümü bir (28) daha yapamadım: mutluluğum, ömrü- (29) -min rahatlığı o günden beru tekmlen

68 kayib olub gitti, ve geru döneceyine- (2) -de asla umudum yok dur”.

(3) Bey daha nakiliyetini tekml etme- (4) -miş iken, Benno “Bana söyle, yüzünde (5) görülen dağın yarası nereden dir, ve (6) ne sebebden oldu” dedi.

(7) Adelber cevab etti ki, “Bu dağ (8) kayet esefli bir vukuatın zikrini ge- (9) -tirir: ordumuzda, kendu harezli (10) tabieti, zengin olmaklık için fevkel- (11) -ade alçaklıklar kullanması kimseden se- (12) -vilmeklikden kendüsini mahrum kılmış` bir (13) miralayımız var idi: bir akşam bir kaç (14) zabitler ile birleşüb, o günü kazanmış (15) olduğumuz futuatın üzerine sevi- (16) -nerek şarap içen iken, mumailleh hayin (17) ki, ismi Siten idi, hasden lağırdısını (18) parmağımda olan nikyah yüzüimin üze- (19) -rine getirdi, o yüzüğü ki, gece gündiz (20) asla parmağından çıkarmaz idim. Siten (21) söyledi ki, asla duyurmayarak yigirmi (22) dört sahat içinde parmağımdan ala- (23) -bilir: ben asla inanmadığımdan bes (24) tutduk, inanmadığımı ertesi sabah (25) icra olmuş bitmiş gördüm.

(26) “ Yağılmış isem, Siten kadehime u- (27) -yuşdurıcı bir ilac koyarak beni u- (28) -yutmuş ve yüzüğimi parmağımdan al- (29) -mış dır: sabahdan oyyandım bakdım ki,

69 yüzüg yok: der hal besi götürüb (2) verdim: ve yüzüğimi isdedim ise, Sı- (3) -ten, haksız ve nizacı bir adem olduğın- (4) -dan, o daği besin içinde bir deyüb, tel- (5) -bislig ederek, geru vermeg istemedi.

(6) “Sevgülü zevcem Teslenindanın mu- (7) -habbeti zikri, benim için çok paha- (8) -sız olduğundan, kolaylık ile elden çı- (9) -karmak istemediyimden, yüzüyi almaya (10) çalışdım ve nizalaşdım, öte beru der (11) iken beynimizde bir kavga dır açıldı: Sı- (12) -ten yüzüme bir hançer saplayarak (13) beni yere serdi: daha yaram sağalma- (14) -dan kendisi bıraktı kaçdı: muahh- (15) -ren duydum ki, o hayin ve tamahi na- (16) -mussız düşman zabitlerin birisinden (17) rışvat yeyyerek yüzüümü çalıp ona ver- (18) -meye söz vermiş: ancak hale ağnayama- (19) -dım ki, ne sebep ile yabancı bir a- (20) -dem bir çok para sarf ederek, benden (21) made hiç bir kimsenin indinde ihtiba- (22) -rı olmayan bir yüzügi elde eylesin”.

(23) Adelber, nakiletini bu vech ile bi- (24) -tirüb, gözlerini etrafa gezdirdiyinde, (25) cknavorun mağarasının kapusu önün- (26) -deki ağacdı asılı olan neyi gördü: “İş- (27) -de bir çalgı ki, dedi, Teslenindanın zik- (28) -rini bana tekrarlar: o bu çalgıyı çok se- (29) -ver idi, ve hayran olunur tarzda ça-

70 ar idi: tatlu sedasını de ona uydu- (2) -rarak, işidenin yüregini kendisine celb (3) etdirir idi. Bu gün olmuş gibi hat- (4) -rında dır: evlenmezden evvel` bir sa- (5) -bah, kendinin sevdiyi üç nevi çiçegden (6) güzel bir demed ederek, götürdüm (7) kendisine takdim etdim: akşam üs- (8) -dü muhabbetli bir gülüş ile bana (9) dedi ki, “ Bak Adelber, bu sabah ver- (10) -diyin çiçegleri göğsümin üzerine ko- (11) -muş idim, solmuşlar: gel ben sana bir (12) tutam vereyim ki, yüreginde asla (13) solmasın”: Bunun üzerine` sevdiyi o üç (14) çiçegin üzerine telef etmiş olduğu şu (15) ezberim olan beyitleri söyledi”.

(16) Benno, “Eger ister isen okuyunuz: (17) ben de kamalı işdah ile ney ile sana (18) yardım ederim” dedi, ve çok iltimas (19) etdi.

(20) Adelber, cknavorun hatırandan ge- (21) -cemeyüb okumaya başladığında, Benno (22) daği neyi çaldı.

- (23) Dağda biten çiçeklerden,
(24) Ki Hağ dır hep yaradan:
(25) ivç çiçek var kayet aziz,
(26) Ki ehli ırz dırlar, severiz.
(27) Kızlar ondan taç örsünler,
(28) Başlarına geyünsinler:

- 71** Ben peşkeş etme isder isem:
(2) Bu üç çiçekden sunarım.
(3) Salihliye tatlı nışan,
(4) Beaz çiçek olmuş heman:
(5) Rabbın ihsanını göstermeye,
(6) Kokuşu kafi dır kaye:
(7) Yeşil yeşil yapraklardan,
(8) Yeni çıkan koncalardan,
(9) Takdim eder güzel kurban,
(10) Makbul olsun yaradandan:

(11) Faziletlu cınavor bu beyitden kay- (12) -et memnun olub, Adelbere
irica etdi (13) ki o geceyi kendu mağarasında geçir- (14) -sin: “Yarın, dedi, ben
sana kılavuz- (15) -luk ederim: seni istediğin yere kadar (16) götürürüm”. Bey bu
iltimasını ka- (17) -bul ederek, beraber getirmiş olduğu (18) delikanlı çobana izin
verüb yerine (19) gönderdi.

(20) YEDİNCİ BAB

(21) ÇOBAN KIZCIĞAZ

(22) HAGOPIN vefatından soğra, bed- (23) -bağt Matildanın geçinmek
minasibetleri (24) gün güne kendilerini düşünmeye bı-

72 rakdılar. zira o sadık ihtiar bu meh- (2) -ramete şayan dul karının kolay
ve (3) faydesi çok` dikileceg hayli işler bul- (4) -maya çalışub, ve civarda olan
halkın ço- (5) -ğu onun sinine ve bulunuşına mepni` (6) kendisine mehramet ve
hürmet edüb (7) boş bırakmazlar idi: bu cihetle ba- (8) -zi defa hanımın o kadar
çok dikişi o- (9) -lur idi ki, pek çok gece uzun vakid uy- (10) -kusuz kalarak dikiş
dikmeye mecbur (11) olur idi. Bundan maade civarda bu- (12) -lunan mehrametlu

hanımlar bu feda- (13) -lkâr ihtiyarın icirasına mebni` kendi- (14) -lerini bir çok nafaka gönderirler idi. (15) Hagop vefat etdikden soğra bu na- (16) -fakaların cümlesinden de mahrume (17) kaldılar: artık gerek iş ve gereki hsan` (18) bir şey bulamaz olduklarından` yüz (19) üstüne kaldılar.

(20) Her cihetden zaruriyetde olub, (21) Matildanın kaseveti artarak sahe- (22) -ti bedeni artık tahamül edemez o- (23) -lub, o derece bozuldu ki, اساسız yü- (24) -rüyemez oldu: nihayet pütün kuvvet- (25) -den düşüb` bir kaç hafta hasda (26) yatdı. Birden bire bazi yerlerden bir (27) kaç ufacığ yardımlar yetişüb, biraz (28) gözlerini açdıklarından, yatağından (29) kalkub yas rubalarını geyindi, siyah

73 bir tüle bürünüb, bir deyeneye da- (2) -yanarak ğulibeden dışarıya çıkıb` (3) çimenli bir yerde oturub dikiş sele- (4) -sini de yanına aldı, ve “Ya Rabbim”: (5) deyib, siyah örtüsünü kaldırub yaşı- (6) -le dolmuş gözlerini etrafa gezdirdi: (7) “Ne kadar vakit oldu ki` bu yeşil a- (8) -ğaçların yapraklarını ancak ğulibemin (9) güçücek pencirelerinden görüyor i- (10) -dim: Mahud yatağımanın içinde geçirdi-(11) -yim şu uzun hafdaları ne zahmetli (12) gördüm: bu gün ne` kadar mutluyum (13) ki, şu sağ ve serin havayı kokułamaya (14) nail oldum. Şükürler olsun sana, ya (15) Rab, ki ömrümü tekrar bana ver- (16) -meye inayet etdin isede, duyuyorum (17) ki, daha çok zaifim....

(18) Dikişini ele alarak işlemek istedi i- (19) -sede, baktı ki dikecek kuvveti yok, (20) yüreginden dehşetli bir of çekerek` (21) dedi: “Münkünsiz dir, edemem: göz- (22) -lerim çatal görüyor: ellerim titreyyor: (23) bir iynei saplayacak kudretim kalmamış: (24) olancamızı dünki gün yedik tüket- (25) -dik: şu sahatda eger bir parça ekmek (26) yeyecek olursam: şüpesiz kuvvetlenir i- (27) -dim”. Bir defa daha içini ele aldı i- (28) -sede, elleri titrediyinden yere düş- (29) -dü: tekrar of çekerek: “Mümkünsiz

74 dir, ya Allahım: ya ben ne yapacayım: (2) bu halile ben ve kızım nasıl yaşamalı- (3) -yız: şu kıır ve yabani yerde acımızdan (4) ölecekmiyiz: ya Rabbim Allah” bağır- (5) -dı acı bir ses ile. “Acaba bizi u- (6) -nutdun mı: artık bizi kayırmaya- (7) -cakmısın: ah, bare teselli umudların- (8) -dan olsun bizleri mahrum bırakma...”. (9) Bunları söyleip tekraren oturdu ve (10) başını eline dayatarak sel gibi göz- (11) -yaşı dökmeye başladı: “Kefsiz: Hayif, (12) canım

tenden düşmüş gibi bir halde- (13) -im: tahamül olunmaz bir ağırlık yüre- (14) -gimi eziyor” dedi.

(15) “Bu arada Aḳnes elinde bir kiçüg (16) sepet` seyirderek geldi validesinin ya- (17) -nına ve dedi ki: “Hayif, ya sefil va- (18) -lidem: sepetim boş dönüyorum: çok ға- (19) -pular vurarak nafile yerde sadaḳa is- (20) -dedim: bana bir parça ҡuru ekmeg daḥi (21) veren olmadı: o aziz ihtiar Hagop ö- (22) -lelden beru onun hatrını arayan a- (23) -demler` şimdi çok tepdil olmuşlar dır: (24) bu daḡların içinde hepimiz daḥi möh- (25) -tacız: kendu kendümüzü idare ede- (26) --meyyoruz, deyerek cevap viriyorlar. Ge- (27) -ru gelir iken, yolda bir kaç dane yaban (28) elması buldum: bundan maade bir şey (29) getirmedim: Hey vaḥ, bu kaç elma

75 bize ne kifaye edecek dir”.

(2) Validesi cevap etdi ki, zararı (3) yok dır. bunları de bulmamış olsa (4) idin, ne yapacak idi: Rabbinin ihsanı` (5) her ne kadar da az olsa, gine kendisi- (6) -ne teşekkür etmeliyiz”:

(7) Aḳnes validesinin yüzüne baḡdığın- (8) -da, farkına vardı ki ağlamadan gözle- (9) -ri şişmiş idiler. validesini öperek dedi:

(10) “Gine ağlamışsın: ҡayru ağlama: ağla- (11) -dığını gördükcez çok acınıyorum: aḥ, (12) aman irica ederim bir daha ağlama”.

(13) “Emin ol, ya evladım, ağlamam: ve iş- (14) -de görüyorsın ki, gülüyorum” dedi (15) validesi.

(16) Çocuḡ dönüb dedi: “Evvet gülyor- (17) -sun, faḳat yüregden gülmüyorsun”: Aḥ (18) ya Rab, nasilde solmuş ve sararmışdır: ҡor- (19) -ḳuyorum ki yeniden kefsiz olmasın: “Va- (20) -lidem, o kadar keder etme: ederisen` ben- (21) -de acınarak kefsiz olurım. zira ben (22) senin bu halını gördükcez` yanıp tu- (23) -tuşuyorum“.

(24) “Keder etme, ya evladım: işde ge- (25) -tirdigin elmasların bir kaç tanesi- (26) -ni yedim: biraz ҡuvvet aldım: ҡalanı (27) de al sen ye kızım” dedi Matilda.

(28) Aḳnes: “Of, ḡayır, validem: ben bir (29) ҡanesini bile yemem: cümlesini de sen

76 yemelisin: zira ben ac olmadıktan ma- (2) -ade, o kadar de kederliyim ki` hiç bir (3) şey yeyyemem” dedi.

(4) Çocuğun bu sözünden Matildanın (5) yüregi kayet oynayarak, kızını ku- (6) -cağlayıb sevinc ile sıkdı: bade hu ona (7) emr etdi ki, gitsin kulibede olan (8) elbise ve sayir her ne ki varısa` cümle- (9) -sini getirsin. Aknesi bu hizmete ta- (10) -in etmeden birinci mahsedı` bir kaç (11) dakika kendüsinden aralayıb ağlaması- (12) -nı gösdermemek idi: zira ağlamamak (13) mümkünsiz idi. Çapuk gittiği birle (14) Matilda “Ağ dedi: ne derece bedbağ- (15) -tım: ne vakiya kadar bu kızıcığazı se- (16) -faletde göreceyim: of, çok çetin dir (17) ekmeg dilemekliye mecbur olmak: ve zia- (18) -de çetin dir dilenib` bir şey alamamak (19) ...: Ben bu meskânı terk ederek, ev- (20) -ladım ile beraber gidüb bundan zia- (21) -de şenlikli ve misafirperver bir ma- (22) -hal aramalıyım, şöyle bir mahal ki, düş- (23) -mandan de bir fesfesem olmasın: ya meh- (24) -rametlu Tangrım: sen benim muhafızım (25) ol, ve beni onların elinden kurtar”.

(26) Aknes gecikmeyüb validesinin yanı- (27) -na döndü: bir elinde yolculuk boh- (28) -calarını, diğer eline de neyi tutmuş (29) geldiinde validesi dedi ki, ”Gel sev-

77 güllü kızım: buraları artık terk e- (2) -delim: zira bundan ziyade buracığda (3) kalacak olur isek, zannım acılığdan (4) öleceyiz dir: ancak yola çıkmazdan ev- (5) -vel ilazım dır ki Allaha niyaz ederek, (6) yürümeye kuvvet ve kendi kılavuz- (7) -lığını dileyelim”.

(8) O ande evlad u valide, diz üs- (9) -düne gelerek şu duvayi okudular: (10) “Her bir şeye qadir Allah: eyi ve meh- (11) -rametlu Peder: müteşekküriz ki, sen (12) yarattığın bu yolçüsüz dünyanın i- (13) -çinden bir köşe de bize ihsan ederek, (14) bizi her bir şeyden mahrum kılmadın. (15) Lutf eyle, ya Rab: tekrar bizi muha- (16) -faza buyur: adımlarımızı misafirper- (17) -ver bir mahale doğrult: karşımıza mer- (18) -hametlu ademler çıkar, ve bizi düş- (19) -manınızdan helas eyle”.

(20) Bu niyazdan soğra, Matilda evla- (21) -dının elinden tutarak ayağa kalk- (22) -dı gitmeye istedi, iki adım alır al- (23) -maz bir metin kayanın üzerine düşüb (24) kaldı. Aknes bu halı gördüğü birle, (25) umudsızlık eseri sayılan acı bir fi- (26) -gan çıkarub: “Aman valideciyim, vali- (27) -deciyim” bagırışdı, ve ölme deyi yal- (28) -varmaya başladı.

(29) Matilda bir ara gözlerini açıb bir

78 az akıllı başına gelmiş gibi göründü i- (2) -sede, felâketinin kısrati genişçe bir (3) göz yaşı dökdürdü kendüsine: ağ- (4) -layarak “Yazık” bağırır idi. “Daha (5) bu gün gibi, kendi kendimi kuvvet- (6) -den düşmüş ve umudsuz görmemiş i- (7) -dim”: der idi. (8) “Aķnesim, sevgüllü Aķnesim, sende benim ile duva eyle Al- (9) -laha ki, onun takdiri üzerine olan u- (10) -mudumdan bu tehlikeden dolayı` vaz (11) geçmeyeyim”.

(12) Matildanın gözleri tekrar kanlı (13) yaşlar ile dolarak, bundan ziyade bir (14) şey söyleyemeyib` yorulmuş başını kaya- (15) -ya yaslatarak, tekraren bayılmak ü- (16) -zerine olduğunu Aķnes görünce, yanına (17) seyirdib kucakladı ve fıģanlar ede- (18) -rek dedi ki: “Acaba burada asla bi- (19) -ze yardım eden yok mı dir: ya Rabbim (20) Allah, sen bizim yardımımıza yetiş”.

(21) Zavallı kızcıģaz, der hal diz üze- (22) -rine gelüb, elleri ile bakışını semaya (23) doğru kaldırıb, validesi için sıdķı (24) pütün duva ederiken, ansızın` u- (25) -zaķdan tatlu bir ses işitdi, ki şu (26) sözlerden ibaret idi.

(27) “Söyle ne dir. bu kederin,

(28) Benzinbetin solguluģun:

79 Deyil mi ki siler Rabbi,

(2) Kendi kılın göz yaşını”.

(3) Aķnes bu beyite heyran olarak, ya- (4) -vaşcacık validesine dedi ki, “İşidi- (5) -yormusun validem: diyne, bak, ne` gü- (6) -zel dir şu beyitin kelimaları”.

(7) -“Evvet, dedi Matilda: zann e- (8) -dersin ki, bu teselli kelimalar biz- (9) -lere kuvvet vermek için` semadan e- (10) -niyor”.

(11) Seda gitdikcez yaklaşarak` beyit (12) devam olunmaķda idi.

(13) “şu çiçekleri yaradan,

(14) Ne güzel de karbi vermiş.

(15) Güneş onları yakdıģında,

(16) Tekrar karbi diriltdirler”:

(17) “Havada gidip gelmekte olan,

(18) Kuşlar sürüsüne bak.

(19) Ne güzel senalar okurlar,

(20) Yeri ve göyi yaradan”:

(21) “Evet, dedi Aķnes, Peder Allah (22) ki, o ufacık kuşların bile ihtiyacla- (23) -rını görür ve tekmilen kayırır onları, (24) bizi onlardan çok ziyade sevmekte ol- (25) -duğundan: bizi hay hay, kayırır, böyle (26) deyil mi, valide”.

80 “Helbet ona ne` şüphe`, sevgüllü (2) kızım“: dedi Matilda: “Kuşların yey- (3) -yeceyini düşünüb veren, bizim de yey- (4) -yeceyimizi ihsan eder, ve asla bizi yüz- (5) -den bırakmaz”:

(6) Beyitin sesi daha ziyade yaklaştı: (7) bu zevallılar beyitin zirde beyan par- (8) -çasını kayet ağnaşılır tarzda işit- (9) -diler.

(10) “Artık ağlama derdini,

(11) Umudunu Allaha ver.

(12) O seni çok hoş kayırır,

(13) Asla unutmaz o seni”.

(14) “Pek sahih dir, validem”: bağırdı (14) Aķnes, ve talaş ile el çarparak ve se- (15) -vinerek: “Tıpkı benim sözlerimi söyle- (16) -yor: sevgüllü validem işitdin mi” de- (17) -di ve validesini öpmeye başladı: eli (18) ile onun göz yaşlarını silerek bir daha (19) ağlamamasını niyaz eyledi.

(20) -“Yok, azizim Aķnes, dedi hanım, (21) müsterih ol, bir daha ağlamayacağım: (22) ben itikatsızlığımdan püşman oldum, (23) artık duyuyorum ki, Allah bilinmez bir (24) tarzda beni teselli buyuruyor: (25) ondan ötürü çok kuvvetlendim”.

(25) Evlad u valide bu mesele üzerine

81 hale söyleşmekde iken, bir çoban kızı- (2) -dır gözlerine ilişdi: bu kız kaya- (3) -ların arasında ve otların içinde bir şey (4) arayarak talaş ile deyor idi: “Yavru- (5) -cuğazım acaba nerede saklanmış dır: (6) alemde bir çukura düşmemiş olsa idi: (7) işde hayli vakıt nafîle aradım onu: (8) ben daha bu dağlarda bu kadar u- (9) -zak gitmiş deyilidim”. Dikket ile dört (10) tarafına göz gezdirerek sürüsüne (11) dönme için yakın bir yol aramakda (12) iken, ansızan Matilda ile Aķnes gözü- (13) -ne ilişdiler. “Aman Allah, burada ya- (14) -bancılar görüyorum, kaçayım“ dedi.

(15) - “Yok, yok: kaçma bizden, çoban kı- (16) -zım”. dedi Matilda tatlı bir ses i- (17) -le: korkma, ve eger mümkün ise, bize yar- (18) -dına yetiş: zira biz mehramete şayan (19) fakırsız”.

(20) -“Ya Rabbim, dedi çoban kıızı, meh- (21) -ramete şayan fakırmisiniz siz: çapuk (22) söyleyiniz ne ile size muavenet edebi- (23) -lirim”.

(24) Aknes çarçapuk cevap verdi ki, va- (25) -lidesi dün akşamdan beru aç dır: ve (26) iki üç dane yabani elmadan maade bir (27) şey tememiştir.

(28) “O’ğ, çok mesrurım ki, kahvealtımı (29) henüz yememişim”: dedi mehrametli

82 çoban kıızı. ve elindeki zenbili aşarak, (2) içinden ekmeg, bir bardak, ve bir top- (3) -rak çanak çıkarıb` “Buyurun yeyin (4) bu ekmeyi“ dedi: ve “İşde size koy- (5) -yun südi de”. Bunu söyleyerek leye- (6) -ne süd doldurdu: “Bu südden de (7) içiniz, çok tatlı dır: işde size yemiş (8) daği: şüpesiz gücüg kızcığaz yemişi (9) çok sevmelidir. Alınız, ya sevgüllüle- (10) -rim, alınız: işde size daha ekmeg”.

(11) Umudsız oldukları halde` ansızın (12) önlerine çıkan kahvealtıyı Matilda (13) ve Aknes çok iştah ile yediler. Ba- (14) -dehu Matilda bu çoban kızcığazın e- (15) -linden tutarak` dedi: “Müteşek- (16) -kürüm senden, aziz evladım: sen bizim (17) için bir melaikesin: Allah felaketleri- (18) -min son derecesinde seni bana gönde- (19) -riyor: sen benim ömrümü tehlikeyden (20) kurtardın: zira sen olmasa idin, biz (21) acımızdan ölecek idik”.

(22) Biz çoban şu sivalı ile bu teşek- (23) -kürlere hitam verdi: “Bu insiz ve çöl (24) bir mahalde nasıl oldu ki bulundunuz (25) dedi: her keşden uzak bu gulibede (26) nasıl yaşadınız: benim ile beraber gelin (27) ben sizi eyi adamlar köylerine götü- (28) -reyim: o adamlar asla sizi sefil bırak- (29) -mazlar”.

83 “Hey vah, azizim, dedi Matilda: (2) çok zaifim: nasıl yürüyeceğim: bir (3) kaç hafta kefsiz yatdığımndan: asla (4) dermanım kalmadı: yolculuk edemem”.

(5) - “Acınacak hal, dedi kız çoban: (6) ya nasıl edelim: her gün size yeyecek (7) getirmek isdeyorum amma, evimiz bura- (8) -dan hem çok uzak dır: hemde biz daği (9) fukareyiz”.

(10) - “Müsderih olunız, sevgüllü kı- (11) -zım, dedi Matilda: şimdilik Allah ina- (12) -yet etdi bana: bundan böyle daği (13) şüpesiz kendi yardımından

bizi mah- (14) -rum etmeyecek dir: senin ikramından e- (15) -peyice kuvvetlendim. Allah ki, bir ka- (16) -deh su vereni ücretsiz bırakmayor, (17) bize verdiğin süd ve ekmek için de (18) sana ücret verecek dir”.

(19) -“Evvet” deyerek, Aşnes dağı va- (20) -lidesinin sözünü taktik edüb, “Ben (21) dağı müteşekkürüm senden, ya mehra- (22) -metlu çoban kızı: ancak esef edeyyo- (23) -rım ki, şimdi sen de acıkacaksın: bi- (24) -zim sebebimiz ile kavfealtından mah- (25) -rum oldu.”

(26) - “ Yok, mani deyil dir, dedi kız ço- (27) -ban: ben ister idim ki, ziade ei bir (28) şeyim olaidi de` onu dağı size vereyi- (29) -dim: irica ederim bunun için bir da-

84 ha söylemeyiniz”.

(2) -“Tekrar müteşekkürüm senden deyi (3) tekrarladı Matilda: südün vücu- (4) -dime kuvvet verdiyi gibi, okuduğun (5) beyit dağı derdli canımı sağalttı: zann (6) etdim ki, o sözlerin bizi teselli eyle- (7) -mek için semadan endiler”.

(8) - “ Bu beyiti çok beyendiniz mi, de- (9) -di çoban kızı: ben başka çok beyitler (10) bilirim: onlar dağı bunun gibi güzel- (11) -dirler: benim en büyüğ meserretim bey- (12) -it okumak ve ilahiler diynemek dir: çok (13) defa bir yeni beyit öğrenmek için` bir (14) kuzu vermişim”.

(15) Matilda kendü memnuniyetini bu (16) yeni dosduna ibraz eylemeye bir mina- (17) -sibet bulduğundan memnun olarak, Aş- (18) -nese emr eyledi ki, neyi alıb eyi bir (19) kayde çalsın: Aşnes ise neyi çok eyi (20) talim etmiş olduğundan, anide va- (21) -lidesini emrine itaaten` güzel bir (22) muğaddeme ederek, şu güzel beyti o- (23) -kudu.

(24) Ormanlarda körpe kuzu,

(25) Serbestlikden memnun mesrur:

(26) Yaprakların körgesinde,

(27) Oynayarak karnı doyar:

(28) Onun gibi, bu alemde:

85 uslublu tıfıl çocuk,

(2) Salt validesi indide.

(3) Bula bilir rahat ömür:

(4) Kuzu kendi yemin bulur,

(5) Çocuk kendi yeyeceğin tanır.

(6) Ölür ise Allahdan dır,

(7) Ecel ona tatlı gelir.

(8) “Ağ , bu ne yüreg yakıcı` güzel (9) beyit bir: bagrıdı çoban kızcıgaz: (10) ve nasıl de tatlı dır onun sedası: (11) ben asla böyle bir beyit işitmemiş i- (12) -dim: bizim çobanlar buynuz, kaval ve (13) tulum tanburalardan maada beşga (14) çalgı bilmekler: Aman, benim ile gel. sen (15) böyle güzel şeyler bildikcek, çok kolayca (16) senin ve validenin nafaçasını bula bi- (17) -lirsin. senin şu sefil haline mehramet et- (18) -meseler daği. şu okudugın beyitlere (19) heyran olarak, hüsnü irizalaro ile sana (20) ekmek, süt, tere yağı, yumurta, ke- (21) -ten ve yün vereceklerini ben tahut (22) ederim: Gel, gel, benim ile gel”.

(23) -“Evladım, dedi Matilda, güzel (24) bir tedbir dir bu ki, Allah fikrine (25) bırakıyor: Evvet, ya sevgüllüm Ağnes, (26) git bunların kapularında oku, ney (27) çal ve o vesile ile nafaçamızı teda- (28) -rik et”.

86 “Evvvet, sevgülü validem, dedi (2) Ağnes: emrinize itaat ederim: sana ye- (3) -yyecek getirme için` yalın ayâk, ça- (4) -lılara basarak, dünyanın bir ucun- (5) -dan o bir ucuna dek giderim”.

(6) İmdi karar verdiler ki, Ağnes çoban (7) kızı ile beraber gitsin: ve ney çalib (8) beyit okuyarak sadağa toplansın. E- (9) -sef u matem ile evlad ve valide biri- (10) -birlerinden ayrıldılar: Matilda sevdiyi (11) kızın arkasından bakmakta idi, ta ki (12) Ağnes dağın başına çıkarak meşe ağac- (13) -larının arkasına geçüb görünmez oldu: (14) Matilda de düşünüb bu ayrılık bir- (15) -kaç gün için olduğunu hatrına alıb` (16) bir az teselli buldu.

(17) SEKİZİNCİ BAB

(18) AGNESİN DİLENMESİ

(19) AĞNES neyini koltuğına vurarak, (20) kız çobanın yanı sıra yürümekde idi am- (21) -ma` kayet esef ile: kendinin derecesiz (22) mahcubluğu ki, insanlardan uzak ya- (23) -şamasının semerisi idi, kendisini pek çok (24) incitmekde idi. Cesareti yok fik- (25) -rine getirmeye ki, yeyeceg toplamak i-

87 çün mecbur dır herkeşin önünde çalib (2) beyit okumaya: gerçi validesine olan mu- (3) -habbeti terkyyar idi, ve ona yardım etme (4) için elinden

geleni etmeye hazır idi ise- (5) -de, bilir idi ki, mecbur olduğu bu (6) hizmetde çok çetin ve acı bir hizmet- (7) -dir, bunun için gidecekleri mahale (8) yaklaştıkça kuvveti kesilmekde idi: (9) çoban kızcığaz ise geri döndükde` i- (10) -ki kayyanın arasında zay etmiş olduğu (11) kuzuyu bulub kucağında götür- (12) -mekde iken, korkak arkadaşının daği (13) fesfeselerini def edub ona yüreg ver- (14) -mekde idi. Nihayet zevallı Aknes gözlerini (15) semaya doğru kaldırıb, son derece ac (16) olan sefile validesinin tasvirini fikrine (17) getirib, deruni yürekden Allaha niaz (18) eyledi ki, bu çekilmez belaların içinde (19) kendi yüregine canına kuvvet versin.

(20) Der hal yüregi bir kuvvet kesb ederek` (21) cesaretlendi ve kaviyen karar verdi ki, (22) Allahın yardımını ile her bir cefayı çeke- (23) -rek, validesini o sefil haldan kurtarsın:

(24) Bu tefekkürler ile Aknes çoban kız- (25) -cığazın mayyetinde olarak güzel bir o- (26) -vaya yaklaştı: Bu ovanın her bir ta- (27) -rafı yeşillig ile müzeyen tepelikler i- (28) -le çevrilmiş idi: şurada burada daği- (29) -nık gülubeler var idi: bunların bir ka-

88 çı tepelerin başında yapılmış idi: bu (2) gulibeler kayet alçak yapılmış ve dam- (3) -ları ise yassı sal taç ile döşenmiş i- (4) -di ki, kışa furtunaya dayansınlar: (5) bu gulibelerin bazısının bacaları kır- (6) -mızı yeşil boyanmış idiler: içinin beyaz (7) duvarlarında de adebe dair güzel re- (8) -sim ve faydemend güzel nasihatlar ile (9) müzeyen idiler ²⁰.

(10) İş bu gülubelerin sırasında bağ ve (11) bahceler ile çevrilmiş bir güzel çiftlik (12) olub, kapusunun önündeki körgeli (13) çinar ağacının altında de çiftliğin sa- (14) -hibi bir kereved ile birde masa kur- (15) -durmuş idi.

(16) Çoban kıızı dedi ki, “Şu çiftlii gö- (17) -rüyormusun, Aknes: bu çiftlig bu (18) tarafın en eyi ademlerinin sağin oldu- (19) -ğu mahel dir: Hepsinden evvel git o ka- (20) -punun önünde: söyle senin o güzel (21) beyitini: ben inanırım ki, çok eyi kabu- (22) -liyyet bulacağsın, ve ondan cesaret- (23) -lenerek serbestce başga kapulara da- (24) -ği gide bileceğsin, bende bu kuzuyu (25) valideme götüreyim, zira o artık ka- (26) -yib olmuş bilir idi, şimdi görüncez` (26) çok sevinecek dir. Sen orada hizmeti-

²⁰ (27) Bu adet aleseviye çuigerililerin ve Albean (28) dağında sağin olanların kulibelerinde bulunur :

89 ni bitirdikten soğra, doğruca şu (2) tarafda olan iki adet çınarların or- (3) -tasından geç: orada bir kılibe bu- (4) -lacağsın: o kılibenin yeşillikler ile do- (5) -nanmış yolundan geçerek doğru bizim ku- (6) -libeye gelirsın: ben orada seni bekle- (7) -rim: Allaha sımarladık: kendu seni (8) kayırsın”.

(9) Ne zaman ki çoban kızcığaz ayılıb (10) uzaklandı, Aşnes de neyine düzen ve- (11) -rerek hazırlanmaya başladı isede, yü- (12) -regi kayet titiremekte idi: “Vah böyle (13) ise ekmeg bulma için meger çalib çağırma- (14) -lıyım. Of, bu o derece ağırdır ki, oku- (15) -yacağım yerde ağlasam caiz dir: ancak (16) böyle deyil dir: Fuşareliyimiz için u- (17) -tanmamalıyız: Fukarelig o zaman ayib (18) olur ki, biz fuşareliye şayan olmuş o- (19) -luruz: nasıl ki layksızlıg ile zenginlig- (20) -de, şeref deyil dir: böyle olduğu hal- (21) -de cesaretlu olaim“ deyerek çiftligin (22) kaptusu önüne oturdu, ve neyini ça- (23) -lıb kendi beyitini söylemeye okumaya (24) başladı.

(25) Aşnes okur okumaz çiftliyin oda- (26) -larının bir penciresi açıldı: ve eyi diy- (27) -nemeg için çiftlig sahibinin üç nefer (28) gülden latif güzel evladları pen- (29) -cirenin önünde dizildiler: valideleri i-

90 se dış kaptudan çıkarak Aşnese teşek- (2) -kür sunması ile beraber dikket ile (3) de ney çalanı bir eyice gözden geçirib (4) dedi: “Ya Rabbi, bu kızcığaz nasıl (5) de bizim bu bağlara gele bilmiş: elbise- (6) -sinden aşikâr görünüyor ki, karib dir (7) onun gibi de korkak ve nazik halı bildi- (8) -riyor ki, eyi ve asılzade bir familya- (9) -dan dir: çok ihtimal ki, asılzade de (10) olmuş olsun”.

(11) Kendu kendüsine bu tefekkürleri (12) etdikden soğra, Aşnese yaklaşarak (13) tatlı bir tarzda ona dedi. “Seni Al- (14) -lah mübareklesin, sevgülü evladım ²¹: se- (15) -sin melayik sesine benzeyyor: sen daği (16) bu tatlıluğın ve ehli ırzca mahcüblu- (17) -ğün ile melayiksin: okuduğın beite (18) heyran oldum: ona muşabil acaba sa- (19) -na ne edebilirim”:

(20) Aşnes, bu eyi yüregli hatunun ib- (21) -raz eyledii insaniyetden tekmlen cesa- (22) -ret alarak, terbiyeli bir ses ile ce- (23) -vab verdi: “Aş çok açım: Allah aşkına (24) olsun bana bir az süd ile ekmeg ihsan (25) buyurun”.

²¹ (38) helvedid ve tiroli daglarında saşin edenlerin (29) her vakit verdikleri selam dir “

(26) - “ Çok eyi , sevgülli kızım: şimdi seni (27) memnun ederim: azacık bekle”. dedi

91 köylü hatun ve içeri gitti: bir da- (2) -kike soğra Kesk, varıuhi ve Lizet (3) aşağı enüb bu kızcığazın etrafı- (4) -nı çevirerek, aman bir kıscacık beyit (5) daha oku bize deyib yalvardılar: “A- (6) -man bir başğa ilahi daha”: derler idi. (7) “Güzel beyit söyle ve kaydeli olsun, a- (8) -man”: dediler.

(9) Aknes bu sevilir çocukların arzu- (10) -larına göre başka bir eyi beyt daha (11) okudu.

(12) Çiftlig sahibinin evladları artık (13) sevinclerinden hop hop sıçrayarak, “Ya- (14) -şasın: yaşasın bağırarak, müteşek- (15) -küriz, sevgülü yabancı kız” dediler.

(16) Bu sırada valideleri agacdandır yapıldı- (17) -mış temiz bir kaba asma yaprağının üze- (18) -rine bir az ekmeg ile taze tere yağı ko- (19) -muş olduğu halde getirib, “İşde sev- (20) -güllü kızım, ye bu taze tere yağını, (21) daha şimdi çıkardım”: dedi Aknese.

(22) -“Çok eyi yüreginiz var, hanım, de- (23) -di Aknes. O derece memnunım senden ki, (24) nakıl edemem”. Ve bir parça ekmeg kopa- (25) -rıb` üzerine tere yağı koyarak` işdah (26) ile yedi: ve bağı kalanı yemeg isdemedi.

(27) - “Kızım, ne için yemeyyorsın, dedi (28) çiftlig sahibinin ehli. He`, şüpesiz yü- (29) -rümeden ziadece yorulub ve acıkmış

92 olmalısın”.

(2) -“Müteşekürüm: epeyce yedim: ba- (3) -na ruşhat verirsensiz artanını da va -(4) -lideme götürmeg isdeyörüm” dedi Aknes.

(5) Bu ara çiftlig sahibinin ehli kendü (6) evladlarına dönüb` dedi: “Bakınız (7) yavrularım, bu kız validesini o kadar (8) seviyor ki, kendisi ac olduğu halde ver- (9) -diğim yemein tekmilini yemeyüb, valide- (10) -sine saklıyor: ya evladlarım, siz de bu (11) valideperver kızdandır örneğ alınınız....

(12) “Ye sen kızım, ye: sen kendi kendini sık- (13) -ma: ben validen için elindeki küfeni (14) ekmeg, tere yağı ve meyve ile dolduru- (15) -rum ki, beraber götüresin valideye” (16) dedi.

(17) Bunlar bu lağırdıdır iken, muğaddem (18) zikrini geçmiş olduğumuz` Baba Benno çık- (19) -navor geldi: ve kendi adeti üzre çocuk- (20) -lara ufak

süretler hediye eyledi: on- (21) -lar ise sevinc ile kabul eyleyerek, elini (22) öpmekte iken, cknavor Aķnesi görüb, (23) çiftlig sahibisinin ehline dedi.

(24) “Bu gücüg kız kim dir: bu ney ça- (25) -lar bir kıza benzeyyor”. Soğra biraz (26) daha dıķket ile bakarak: “Ya Sema (27) ve peder Allah, dedi kendu kendine: (28) nasıl de melayik gibi güzel bir kız dır: (29) ne de tatlu ve ehilak sıfatı var

93 dır... Çal imdi, kızım, dedi Aķ- (2) -nese: ve bildiyim beytlerin en eyisinden (3) bir beyt oku bize bakayım”.

(4) “ Bildiyim beyitlerden en eyisini mi o- (5) -kuyayım, sordu Aķnes: öyle ise size (6) sümbülin beyitini okuyayım”: dedi.

(7) “Başla bakalım, emr etdi baba Ben- (8) -no cknavor: sünbülin ilahiyesini oku (9) ki, o da senin salih ve bi kusur oldu- (10) -ğuna bir nişane olur çiçek dir”.

(11) Der hal Aķnes neyi alıb, tekrar (12) bir az çaldıķdan soğra, daha okuma- (13) -ya başlamazdan, Benno onun çalgıyı çok (14) ustalıkli tarzda tutduğımı görerek (15) taacüb edib dedi: “Sahihen bu- (16) -nun öyrenişı çok ala dır: görünüyor ki, (17) eyi bir hocaya malike itmiş”.

(18) Aķnes cevap vermeyerek, şu besteyi (19) okumaya başladı.

(20) Dağda biten çiçeklerden,

(21) Ki Rab dır hep yaradan:

(22) üç çiçek var kayet üsdün,

(23) erkânlı dırlar sevilir.

(24) Kızlar ondan tac örsünler,

(25) Başlarına süs etsinler:

(26) Ben bergüzar isterisem,

(27) Bu üvç çiçekden ederim.

94 Benno ne zeman ki o gün sabah A- (2) -delber Beyden işitmiş olduğu beytin (3) bu parçasını işitdi ise, derecesiz ta- (4) -cüb etdi: zira Adelber kendisini i- (5) -nandırmış idi ki, bu beyiti, mütevef- (6) -fa ehlerinden maade hiç bir kimse bilmez: (7) bundan dolayı başladı şüphelenmeye ki, (8) acaba bu ney çalan kız

mirimumaile- (9) -hin kızımı dır: ancak soğra süal ede- (10) -rek tahtik etdi ki, kendüsi Aknes (11) ve validesi de Matilda çağırılır imiş, (12) ve dağın başında bir ufacık guli- (13) -beden başğa başğa vetanları olduğunu (14) bilmeyor: validesi ise işleyecek işi kal- (15) -mayüb acından sefile olub kefsiz ol- (16) -duğu güne degin, iş ile geçinmekde ol- (17) -duğunu söylediyinden, Benno evvelki şüp- (18) -hesini bir teraf ederek düşündi ki, (19) bu Matilda denilen hanım ki, kendu (20) kızına bu beyiti öğretmiş dir, olabilir (21) ki Adelberin ehli töleninda hanımın (22) sadık dosdlarından birisi olmuş olsun.

(23) Bunun için kendu kendisine karar (24) verdi ki, vakıt geçirmeyerek Aknesi ve ço- (25) -ban kızını beraber alarak` gidib bebağt (26) Matildai bulub görsün: evvela şu- (27) -nun için ki, o karının möhtac olduğu (28) şeylere yardım etsin: ikinci, belki müsa- (29) -firi olan beyi teselli edecek bir malimat

95 alabilisin. Çitflig sahibini ehline yal- (2) -vardı ki, ol gün mağarasında kabul et- (3) -miş olduğu müsafir için bir tavuk ve- (4) -sayir yemekler hazır ederek, kocası ile (5) mağaraya göndersin: bu sipariş et- (6) -dikten soğra, Benno Aknes ile çoban (7) kızcıgazı beraber alarak yola düş- (8) -dü: yolda cknavor bir düzüye Aknesden (9) süvallar eder idi: Mağsedi ağnamak i- (10) -di ki, bu Matilda denilen karı kim- (11) -dir: ancak zavallı çocuk validesinin (12) sahihden kim olduğunu bilmediyinden, bir (13) malimat vermeye kadar deyil idi.

(14) O gün baba Bennonun mağaraya girme- (15) -sinin yegirmi beşinci senesinin yılbaşısı ol- (16) -duğu için, o gün o taraf ehalsinin cüm- (17) -lesine de Bayram gibi bir gün idi. Ken- (18) -disi bu sefil karıya tesellih ve yar- (19) -dım götürmekde olsun, ehali de mağa- (20) -raya doğru giderek çiçekler ile orayı do- (21) -natıb ziynetini icira etmek üzere i- (22) -diler.

(23) DOKUZUNCU BAB

(24) HANIMIN TANILMASI

(25) Hiç bir vakıt Matilda, bu günki (26) gibi` uzun ve kederli bir gün geçirme-

96 miş idi: Aknesden ayrıldığına çok ke- (2) -der eder idi: zira her bir şeyden mah- (3) -rum olub, fakat bir tanecig evladı ile (4) teselli olmakda idi: bundan ötürü (5) bu gün dahi dayyanılmaz bir halde ra- (6) -hatsız idi.

(7) Kendi kendüsine: “Ya semavi peder, (8) deridi: ya eyliğ yani Tangrı: sen ki benim (9) bir daneciğ umudumsın ve benim sak- (10) -layanımsın: inaet et, evladımı esirge, (11) tehlikelerden sakla ki, ona bir keder (12) vuğu bulmasın: sen onu selamet ile (13) bana tekrar ihsan buyur”.

(14) Bu kısa duvadan soğra, gulibe- (15) -sinden dışarıya çıkıb, elinde çiçegden (16) örülme bir tac tutarak, doğru o (17) sevdiyi ağacın yanına gitdi, o ağacın (18) ki, üzerinde ehlinin ismini yazmış ol- (19) -duğundan, kızı Añnes her gün o ağacı (20) çiçegler ile donadır idi: ancak bu gün (21) Añnes olmadığından, kendüsi bu hızme- (22) -ti üzerine alarak` meskür tacı ağacın (23) üzerine vaz etdi ve (24) donatdı: evvet donatdı o ağacı ki, ehlinin mezarı ye- (25) -rine intiğaz eylemiş idi, bir ki` onu (26) derecesiz sevmiş: ve her an onun içün (27) göz yaşları dökmekte idi. Bu hız- (28) -meti kendisi eda etti amma, fikrinde (29) de çok keder duyurucu şeyler oyyan-

97 dırdı: Kendi kendisini teselli etme (2) içün başladı tatlı seda ile bir be- (3) -yit okumaya.

(4) Matilda daha ilahiyesini tekmi et- (5) -meden, Baba Benno bir kaya arkasından (6) dışarı çıkıb` bir az durdu ki, hanı- (7) -ma bir eyice dığket etsin. “Matilda (8) cñnavorı görüb` korkarak bağırdı: “Ya (9) Rabbi, ne görüyorum: bir yabancı var- (10) -dır: cñnavora benzeyor”. Artık Benno (11) bunun üzerine yanına yaklaşarak, ih- (12) -tiram ile selamladı ve dedi: “Allah (13) saklasın seni, ya zade hanım: yalnız (14) olduğın halde sana yakın geldiyime af- (15) -et”.

(16) -“İlazım dır ki` ben senden af dile- (17) -yeyim, ya muhterem peder ki, şamata- (18) -larım ile zatınızı taciz ettim: bura- (19) -da yalnızca ömür geçirdiyim içün as- (20) -la adem görmediyimden taacüb etdim: (21) zira biz buracığda bazı yaban keşesi (22) avlayan avcı ve kuzusunu kayib etmiş (23) olan kız çobanlardan maade insan gö- (24) -remezidik.

(25) “Ve onların cümlesi de bana söz ver- (26) -mişler idi ki, benim bu sakin olduğım yeri (27) bir kimseye söylemesinler: ancak bu sa- (28) -bah bir çoban kızcığaz geldi, evladımı ona (29) kıatarak kendisine yalvardım ki, şu

98 - yakın köye kılavzulasın: fekat unut- (2) -dum söylemeye ki, benden dolai kimseye (3) malûmat vermesin: acab bu gizli ma- (4) -heli o mı sana tarif etdi”.

(5) - “Teemin ol, ya asıl zade hanım, dedi (6) Benno, ben sana zarar vermek efkârı ile (7) buraya gelmemişim”.

(8) - “Madem ki öyle ise, hırkan ile asa- (9) -nı bir tarafa koyub, buyur otur, (10) dedi hanım cınavora.

(11) Benno, onun bu davetini kabul e- (12) -derek, çayırın üzerine oturub, Ma- (13) -tildaya dedi ki, “hasda bir yüregi (14) sağaltma içün buraya geldim, hanım”.

(15) - Eger, benim yüregim içün deyyor- (16) -san, ikrar ederim ki, çok hasda dır: (17) ve onun yarası o kadar derin dir ki, (18) ancak onu Allah sağalda bilir. Ar- (19) -tık benim içün bu dünyada teselli (20) ve umud kalmamış dır: sahat be sahat (21) acele bekleyerek, bir loğma kuru ekmeye (22) hasret çekmekdeyim: eger yanınızda var (23) ise, irica ederim bana bir parça verin”.

(24) - “ Eger seni acıdan, salt açlığın ise, (25) çok kolay imiş seni memnun etmek”, dedi (26) cınavor.

(27) - “ Başia bir dert daha beni sıkış- (28) -dırıyor“ dedi Matilda: bir evladım var- (29) -dır, ve dünya üzerinde ondan maada

99 bir şeyim kalmamış dır: esefi derun ile` (2) görüyorum ki, bu evladcıgazım, bu (3) dağlarda böyüyüb, o terbiyeden mah- (4) -rume kalıyor, o ki kendisine iktiza dır. (5) Ya muhterem peder, sen bana, ağıllı (6) bir adem görünüyorsun: ve zann ederim ki, (7) sen daim bu sefil halde böyümüş olma- (8) -malısın: sözün ve davranışın gösderiyor (9) ki, sende benim gibi vakti ile asılza- (10) -deler ile yaşamışsın: kim bilir belki se- (11) -fil evladımın halını islah etme: içün, (12) seni Allah bana gönderdi”.

(13) - “Evvet, dedi Benno: ben daği o (14) fikir ile buraya geldim: kızını gördüm: (15) melayik gibi güzel dir: onun o sefil (16) halı` haşıketen yüregimi alt üst ey- (17) -ledi”.

(18) - “Sen kızımı nerede gördün“, deyî (19) sordu Matilda: acaba ona bir keder (20) olmuş mı“.

(21) - “Yok, alem üzre olmayın: dedi Benno: (22) o kızcıgaz çoban ki, bu sabah ona (23) kılavuz oldu, gine onun ile beraber bir (24) çeyreg sahata kadar sag

ve salim bura- (25) -ya gelirler. Beraber idik, ben onlardan (26) ileri geçdim, çünkü isdedim ki senin i- (27) -le tehnaca söyleşeyim: geçinmeniz için (28) evladın öyle bir vesile bulmuş dır ki, (29) ihtimal ki sogra kendisine çok kederli ola

100 bilir. Benim asılzade ve cömerd bir (2) dosdum var ki, ömründe fakët bir ev- (3) -lade malik iken, o dağı vefat etmiş ol- (4) -duğundan, bir can evladına mühtac dır: (5) ne zaman ki kızınızı gördüm ise, fikrime (6) geldi ki, kızını ona can evladı verdireyim. (7) Küçücüg Aķnesin yakışıklı duruşu, (8) onun melaikane tatlılığı, ha keza sesi (9) ve ney çalmada olan minasibeti o dosdu- (10) -mın mehramet u muhabettini çelb ede- (11) -bilirler: bunlardan maada evladınızın (12) bilib okudugu bir ilahi onun yüregine (13) derecesiz tehsir edecek dir, ve bu kız (14) dosduma can evladı olur ise, dostu- (15) -mın derdleri de hafıflenecek: Aķnes da- (16) -đi kendu yeni pederi yanında eyi bir (17) hal kesb edecek, ve belki sen dağı. An- (18) -caķ her bir şeyden evvel sen hangı fa- (19) -milyadan oldugunu, ve bu felaketinin (20) sebeblerini bana bildirmelisin: emniyet (21) et inan benim aķ saçlarıma, zade hanım: (22) hatrına getir ki, senin ile söyleşen bir (23) ihtiar olub, size tekmil bir peder mu- (24) -habbeti ibraz ediyyor. Allah ki beni (25) görüyor, efkyarımın ĥalisetini de ta- (26) -nır“.

(27) - “ İnanırım“ ya muhterem peder, de- (28) -di Matilda: size olan emniyetim tam- (29) -dır: başıma gelen felaketlerin cemisini

101 de sana naķıl ederim, senden asla bir (2) şey saklamam.

(3) - “Şüpesiz sizin felaketiniz böyüg (4) bir şey olmalı dır ki, bu insiz mahalde (5) sakın olmaga mecbur olmuşsunuz: ben (6) dağı böyüg arzu ile naķiliyetinizi diy- (7) -neyeceyim“ dedi cķnavor.

(8) Matilda naķiliyetini şöyle başladı. (9) “Ben Oķon dı Aprımond Beyin bir tane- (10) -cig evladıyım: ismim dağı Matilda ol- (11) -mayyub, Tesleninda dır“.

(12) Mesķür, cķnavor kendi kendine, ta- (13) -ciblu bir ses çıkarıb, “Ya Rab, ta (14) kendisi imiş“ dedi.

(15) Matilda ise, cķnavorun tacübini (16) görerek korkdu, ve titireyerek kesig (17) bir seda ile Bennoya sordu ki, “Nedir (18) bu taacübünüzün sebebi, ya peder, a- (19) -caba ismim mi sebep verdi: sende mi (20) düşmanının çaşusu sın: yok, ya mühte- (21) -rem peder, buna inanamam“.

(22) - “ Yok, elem etme ve teemin ol, ed zade (23) hanım, dedi Benno: ben asla kimseye düş- (24) -man deyilim, ve nasıl ola bilir ki bir bed- (25) -bagt valideye düşman ola bilirim: an- (26) -cağ kızın bana demiş olduğu isminiz (27) Matilda, şimdi Tesleninda dediyinde (28) taacüb etdim“.

(29) - “Buna asla taacüb etme, ya peder,

102 dedi Matilda: sebebi o dır ki, o da- (2) -hi esrarıma egyah deyil ve ismimi bilmez. (3) Diyne nakliyetimi: her bir şeyi agnarsın“.

(4) Artık Matilda başladı Adelber (5) ile evlendiyyinden ta kendu ehtiyâr ve (6) sadık Hagop uşagının vefatına dek (7) başına gelenleri dıkket ile diynemekde (8) olan cknavora nakıl etmeye, ve söhbe- (9) -tine şöyle hitam verdi: “O sadık u- (10) -şagım öldükden sogra, ben ile kızım son (11) derece sefalet ile yaşıyoruz: ancak (12) semanın hökmü kaderi muğaddes dir: (13) eyi dir salih ve fakır olmak, nice ki zen- (14) -gin ve günahkâr olmak “.

(15) Ve bu nakiliyet hayıramız Baba Ben- (16) -nonun yüregini çok acıtdı, ve ağlamak- (17) -sızın diyneyemedi, kendi kendisine der (18) idi: “ Ya Rabbim Allah, ne derece şaz (19) olacağlar karı ve kocay, ne vakıt ki bi- (20) -ri birlerine kavuşurlar ise, onlar ki bi- (21) -ri birlerini hale ölmüş zann ederken, (22) şimdi bu dünyada buluşacağlar dır. (23) Nasıl de kederlileri teselli etmek bilir- (24) -sin, ya insanların semavi pederi: inayet, (25) et, Allah: sen bunlara kuvvet ver ki- (26) -bu sevincli haberi duyduğlarında ö- (27) -mürce bir kedere oğramasınlar ve ölme- (28) -sinler “.

(29) Badehü Matildaya dönüp dedi

103 “Ya azizem hanım, fehmi edermisin ki, (2) ben ne böyüg sevinc duyuyorum, sana (3) bean etmem ile ki, artık senin derd ve (4) meşakkatın günleri tekmi olmuştur. Gı- (5) -rimo dı Türkua denilen ve seni kovala- (6) -yan adem vefat etmiş dir: ve deyil ki (7) eceli ile, ile kendu hırs u karezine (8) kurban olarak: zira kendi kazebine fe- (9) -da olan bir şahsın biladeri kendi ile du- (10) -velloy edüb fenalığının haklı mükyafa- (11) -tını kendisine verdirdi. Ancak senin eh- (12) -line gelindikde, hayatda zann edecek (13) sahih sebeblerim var dır. Düşündükce (14) bana inanmak geliyyor ki, evvet o daha (15) hayatda dır: duymuş olduğun o kara (16) haber seni kovalayan o alçağ ademin fen- (17) -ni dir kıyas ediyorum dedi.

(18) Behude yerde, Matilda, ehlinin, (19) kendu askerlerinden biri ile bsag yüzü- (20) -gini göndermiş olduğunu zikr idub ve söy- (21) -ler idi. Baba Benno, cevab etdi ki, (22) insanlar çok defa kendi zalımlıklarını (23) başa çıkarmak için bundan ziade fen- (24) -aler düşünmüşler dir ki, kendilerinin (25) canavari arzularını doyyursunlar: ve (26) ihtimal dır, der idi, o bsag yüzü (27) bir desise ile Abelber beyden çalmış ol- (28) -sun ki, sahte vefatını tasdik etsin.

(29) Matilda bu lakırdıları diynedik-

104 ce, mükedder sıfatı` umud ve mut- (2) -luluk ışığı ile nurlanıb: zann eder- (3) -sin ki vücüdi bütün dirildi, ve u- (4) -mulmaz bir ışık onun fikrini aşdı, (5) sevgülü zevcinin belki hayatda oldu- (6) -ğuna dayır olan` fakat bir zannı, bir (7) ihtimalı, gerçekliyin ancak gölgesi, ona (8) yeni bir hayat bağışladılar: onun i- (9) -çün` sevinç ile ayyağa kalkarak` bağırır.

(10) “Ya , dindar cınavor, gerçek mi be- (11) -ni kovalayan öldü... zevcem belki (12) sağ mı dır dedin.... Allahını sever (13) isen, bana yardım et ki, buralar- (14) -dan çıkıp giderek, dünyanın o bir u- (15) -cuna kadar olsun sevgülüm Adelbe- (16) -ri arayayım”.

(17) Baba Benno ne zaman gördü ki hanım (18) zann etdiği kadar altüst olmayüb, öyle (19) sevincli bir haber işitmeye hazırlığı var- (20) -dır, karar verdi ki, gelecek vakıt da (21) göreceyi mutluluğun gerçekliyini, da- (22) -ha açık tarzda ona toğandırısın: bunun (23) için şu kelimeleri de artırdı: “Ko- (24) -can, Abelber dı Hoğ-roş anılır idi de- (25) -din: bu isim bana yabancı deyil dir: (26) onu ile biz bir orduda idik: son mu- (27) -harebede telef olan zabitlerin cemi- (28) -sini de tanırım: Adelber onların da- (29) -hilinde deyil dir: Hoğ-roş kalesini

105 düşmanlar yağıdıktan soğra tekrar (2) yapıldı: muharebeden iki sene soğra (3) bir defa oralardan geçdim, evvelkin- (4) -den ziade yüksek ve ziynetli gördüm (5) kulesini, ve bu kalenin başka bir ele (6) geçdiyini asla işitmedim: sahipsiz ka- (7) -lan eyyaletleri İmperator şuna buna (8) ihsan eylediğinde, ben orada idim: eyi (9) bilirim ki, Hoğ-roş eyyaleti o defter- (10) -de dahil deyil idi: bizim günümüzde (11) bundan ziade dehşetli vukuatlar (12) olmuş dır: sen kendu üzerine keşf ide (13) bilirsin: işde her keş de, seni ölmüş bi- (14) -liyor, amma sen hayyattasın, sana vu- (15) -ku bulan şey başgasından vuğu bu- (16) -la bilir“.

(17) “ Ya dindar cknavor, dedi Matilda, (18) mutlaka bir şey biliyorsun’ amma tek- (19) -mil söylemek istemeyyorsun: söyle, irica (20) ederim, söyle, duygularım bana haber (21) veriyorlar ki, Adelber ölmüş deyil dir. (22) Geçen kefsizliyimde, Allahdan soğra, kı- (23) -zım ile beraber biricig düşüncem o idi: (24) biri birimize kavuşmaçlık bana öyle ya- (25) -kın görünüyor idi ki, her sabah oyyan- (26) -dığım zaman, kendu kendüme der idim:

(27) _artık bu gün onu göreceğim, ve (28) belki de bir iki sahattan _: asla dü- (29) -şünmez idim ki, ölüm ebedilig kapu-

106 larını önüme açabilir, vaktin ile ebedi- (2) -diliyin, yaniyya bu ve o bir dünya- (3) -nın arasında olan uzaklıklar bana na- (4) -malüm idiler: eger kocamı tekrar gör- (5) -meglig bağına nayıl olsam, ve eger şu (6) tağıkede ola bilse, yüregimde olan ah- (7) -dın teknil olduğuna sayacağım, deyil (8) ki başka bir şeye: ancak şu farz ile (9) ki, biribirimize kavuşacağımız mahal (10) ile olan minasibetler, hayâl etdiyimin (11) başka çeşidleri olmuş olacıklar. ev- (12) -vet, bu dünyada görebileceyim ben (13) onu, deyil ki o bir dünyada: söyle, böyle (14) ise, yalvarırım sana, söyle, benden bir (15) şey saklama“. Bu sözlerden soğra Tes- (16) -leninda, mühterem cknavorun elinden (17) tutub kavi bir duygu ile kendu el- (18) -leri içinde sıkarak, yüzüne doğru ba- (19) -kış dedi: “Söyle bana, Adelberim ha- (20) -le sağ ve hayâtda dır, öyle deyil mi“.

(21) Baba Benno cevap etdi: “Azizem ha- (22) -nım, görüorum ki, ebedilig ömrüne ima- (23) -nı olmak, bir dişehlinin yumuşak ve (24) zaif yüregini bile kuvvetlediyor, yü- (25) -regim derecesiz tepreniyor. Böyle oldu- (26) -ğu halde’ serbest söyleyeyim: evvet, A- (27) -delber hayatda dır, ve sende bu gün (28) onu göre bileceksin“.

(29) Tesleninda bunu işitdiyi gibi,

107 diz üzerine gelib, iki elini semaya doğ- (2) -ru kaldırarak, sevinc ile bağırdı: (3) “Teşekkür ederim senden, ya mehramet- (4) -li ve keremkâni Allah ki, benim göz (5) yaşlarımı ve sıtkı pütün duvalarımı (6) ta kendi aziz tahtına kadar yügsel- (7) -tib` kabula şayan buyurmuşsun: me- (8) -mulimden çok ziade çapuk kavuşdurı- (9) -yorsun bizleri: evvet, sen kavuşdurı- (10) -yorsun, SEN, ya yetim ve dulların pe- (11) -deri, kederlilerin kuvvetli muhafızı. (12) Öyle bir sefaletde bulunuyor idik ki, (13) kendi kendimizi senin mehrametinden mah- (14) -rum

sanıyor idik: sefaletimizin son de- (15) -recesinde senin pederani elini bize doğ- (16) -ru uzatarak, bizi mutluluğa davet (17) buyuruyorsın“.

(18) “Evvet, dedi Benno, çok defa Al- (19) -lah azmüştan hazretleri, teessüf göz (20) yaşlarını, böylece sevinc göz yaşla- (21) -rına tebdil eder “.

(22) Tesleninda daha duvasını teknil (23) etmeden, Aknes çoban kızcığaz ile gel- (24) -di yetişdi. Validesi kızını gördü gi- (25) -bi sevinc ile ayağa kalkıp ona doğru (26) seyirderek kucaqlayyub bağırđı: “Ak- (27) -nes, ya benim sevgülü kızım, mesrur ol (28) sevin, diz çök ve Allaha teşekkür et: (29) ellerini, gözlerini ve yüregini semaya

108 doğru kaldır, zira pederin ki, biz çok- (2) -dan ölmüş biliyor idik, daha hayât- (3) -da imiş, ve bu gün onu görecekimiz (4)Oh, memnun ol , her bir şeye kadar (5) Allaha, ve birlikde şükür verelim ol (6) keremkâni peder Allaha “.

(7) Hangi kalem muktedir ola bilir aca- (8) -ba, bu nazig yüregli evladın` taacü- (9) -bini ve sevincini nakl u beyân etmeye, (10) ne zaman ki bu sevincli ve umulmaz bu (11) havadisi işitdi ise. “Ya validem, ba- (12) -ğırdı, ne söyleyyorsun: sahihen pede- (13) -rim hayâtta mı dır: nerede dir şimdi, (14) gösder bana ki kucaqlayım onu. Ah (15) validem, ölçüsüz sevincimden artık la- (16) -kırdı edemez oldum.... Ne kadar (17) memnun olayım senin şu sağlığını görerek, (18) bende sana hemmesrur olarak: Hayif bu (19) kadar seneden beri ağlayıb sızlama- (20) -dan maade bir şeyin yok idi...“.

(21) Çocuk altüsdliğı ile beraber, gine (22) diz üzerine gelerek: “Ya sevgülü ve (23) gani Allah, sana nihayetsiz şükür ede- (24) -rim ki, eyliğkâni validemin yüregine se- (25) -vinc ve mutluluk ihsan buyurdun: (26) çok defa onun ağlamasını görerek (27) kayânın üzerine kudretten yapılmış (28) olan haçaletn önüne anamdan gizli diz (29) çökerek iricalar sunar idim ki, tesel-

109 lini validemden esirgemeyesin.... Sen (2) benim niazlarımı kabul etdin, ben se- (3) -fili muradına erdirdin: imdi teknil (4) ömrümün içinde sana her ne kadar te- (5) -şekkür sunsam az dır “.

(6) Badehu yaşlı gözleri ile validesi- (7) -nin kucağına seyirdib dedi: “Bu ne (8) taacüb olacak şey: sevincimden oynayıb (9) sıçırayacağım yerde, kederli bir adem (10) gibi ağlamak isdeyyorum.... Bilmeyyor (11) idim ki, insan sevincinden de ağlar imiş “.

(12) Tesleninda artık acele ediyyor idi (13) ki, çarçapuk bu kederamız mahalı terk (14) ederek, gitsin kendi ehlini bulsun: (15) ancak görüyor idi ki, baba Benno şa- (16) -yirin üzerine yaslanmış ve asla bir la- (17) -kırdı etmeyerek, Aķnesin yere bırak mış (18) olduğu ney elinde, bir taraftan o bir (19) tarafa çevürüb düzen verüb çal- (20) -mak arzusunda idi. Tesleninda onun (21) bu fütursuz halına tahamül edeme- (22) -yerek dedi: “Ne oturuyorsun: ya (23) hayırlı peder: bırak elindeki neyi: kalk (24) beni bir an evvel ehlime götür: ver- (25) -diğin bu meserret haber bilirsin ki (26) memül olunmaz tarzda beni dirilt- (27) -di. Evvet, şimdi eyi ağnıyorum ki, bir (28) yaban keçisi gibi, en yügseg dağlardan (29) bile sıçrayıb gitmeye mükdedirim: o neyi

110 kızıma var: ırķan ile asanı al: buyur (2) gidelim çabuk yetişelim “.

(3) - “İrica ederim, bırak beni ki bu (4) neyi bir kaç dakika elimde tutayım, (5) dedi Benno: Bu ney benim gözüme mu- (6) -kaddes bir şey dir: çünkü Allah bunun (7) vasitesi ile kendi kudretini gösder- (8) -di bize. Semanın muķadderri cillelerini (9) derin bir ihtiram ile öğrenmeliyiz: bu (10) ufacık odundan yapılmış neysiz senin (11) bu gizli mahalin bilinemeyecek idi, sizi bu (12) firar halınızdan kurtarmak şerre- (13) -fine ben dağı nail olamayacak idim: ve (14) asla bilmeyecek idim ki, Adelber beyin (15) zevcesi hale sağ ve hayatta dır, ve (16) bu insiz ormanın içinde sakın dir: zira (17) eger sen bu neye malike olmuş olmasa i- (18) -din, Aķnese de öğredemeyecek idin, (19) öğrenemediyi halde de` senin ve kendi- (20) -sinin nafaķasını tedarķ etme için` (21) dağlardaki kulibelerin önünde onu (22) çalıb okumak cesareti onun fikri- (23) -ne doğamayacak idi. Bu sabah ehlin (24) bir beyit okudu ki, o beyiti sen ona (25) öğretmişsin: bir az soğra kızın ney (26) çalıb o beyitin bir parçasını okudu- (27) -ğında, derecesiz taacüb etdim: si- (28) -zin taşıdığımız sahte isimleri eşiderek (29) fesfeselendim: ve az kılsın` niyetimi dey

111 işdirecek idim: bundan dağı öğrenmeliyiz (2) ki, sahihligi gizlemek çok muķataralı (3) şey dir: ancak hamdu şükürler olsun (4) Allaha ki, sizin kim olduğunuzu fakir (5) bu ney ve o beyit sebebinden bana ta- (6) -nıtdı. Bu ney ile Aķnesin okuduğu o (7) beyit, mehrametsiz bir düşmanın` biri (8) birlerinden ayırdığı zevc u zevceyi, te- (9) -krar biri birlerine kavuşdurdu. Hak (10) Taala bu neyin vasitesi ile bir bisuç (11) çocuğu kendi pederine teslim ediyyor: (12) cümle

şeye kadir bir ALLAHA teşekkür- (13) -ler sunmağsınız ben bu neyi elimden bı-
(14) -rakamam ve buradan gidemem: evvet o (15) Allaha ki, odun ile maden
parçasından (16) ses ihsan ederek, bir makam düzdürür. (17) Böyle olduğu halde
onun şerrefine o- (18) -larak bir beyit okuyalım ki, onun va- (19) -sitasi ile` nasıl
ki dedim, sizi mutlu (20) ediyor”. O ande dindar ihtiyar ney ile (21) bir
muqaddeme eylediyinde, Tesleninda (22) ile Adelina daği birlikde olarak` ati-
(23) -deki beyiti okudular.

- (24) Sefa u cefalarda, ya adem,
- (25) Allaha şükür ver,
- (26) Gönderdiyi felaket daği çok
- (27) da şükür ver:
- (28) O sana mükyafat etme için

- 112 seni tecrübe eder,
(2) Seni çapuk cefalardan sevince
(3) Tebdil eder.
(4) Hububat ile üzüm eyi ye- (5) -tişsin deyyu,
(6) Her gün bir derece havo olmak o (7) lamaz.
(8) Nazig çiçeg açılmayd yaklaşıncaz,
(9) Sabahları harbi ister ve alır.
(10) Geceler her ne kadar zift (11) karanlık olsa,
(12) Yıldızlar o kadar parlak ışık- (13) -lu olur:
(14) Furtuna şedid olursa, bizde
(15) umud çok olur:
(16) Zira Alaimisema yedi renk ile bile
(17) kefalet verir.

(18) Bundan soğra Baba Benno Tesle- (19) -nindayi, Adelina ve çoban
kızcığazını a- (20)- larak cknavorluk mağarasına doğru öl- (21) -revan oldu:
Haқиketen messerret bun- (22) -lara fevkel ade kuvvet vermiş idi: der- (23) -hal
dağın tepesine çıktılar ki, oradan (24) artık ormandaki ağaçların aralarından (25)
görünür idi cknavorun kilisesinin zan- (26) -ğadunu.

(27) Bu dağın başında durarak, müh- (28) -terem peder, bir az tefekküre
varıb

113 düşündü ki, apansız gitmelerinden (2) Beyin ömrüne keder gelmek ihtimalı (3) var: zira nasıl ki, ansız kederden, böy- (4) -lede ansız sevicden çok defa füc- (5) -ceten vefat vuku bulur, karar ver- (6) -di ki, zevcisi ile kızını birden bire hu- (7) -zuruna çıkarmasın, doğru yoldan çıktı, (8) çiftligden mağaraya giden caddeye (9) girdi: orada hanıma rica etdi ki, (10) bir az vakit arada gizlenib bekle sin, (11) ta ki lazım olacağı vakit kendüsine (12) beyan oluna.

(13) ONUNCU BAB

(14) ADELBER İLE TESLENİNDA VE KIZI (15) ADELİNANIN KAVUŞMALARI

(16) Bu ara köyün ehalileri cknavo- (17) -run mağarasında cem olarak, kilise ile (18) mağaranın kapularını, zeytün dalları, (19) tefne yaprakları ve emvayi çiçek tac- (20) -lar ile donatmışlar idi. Adelber bey (21) daği Marşar isminde yaveri ile beraber (22) bunlara kodanpa eylediyyinden ziynet çok (23) güzel görünür nizamlı tarzda donan- (24) -mış idi.

(25) Bey ise bu hizmeti biritib, haylı

114 vakitte baba Bennonun avdetine bekle- (2) -mekden osanub, merkum yaveri ile bera- (3) -ber magaraya girmekte olsun, baba Benno (4) daği o arada yakın bir tepeden kız ile (5) beraber enmekde idi: acele adım alarak (6) ilerleyib cemsata yaklaşıdıkda, par- (7) -mağını ağzına götürerek işaret etdi (8) ki, kimse ses çıkarmasın: ve dört et- (9) -rafına bakarak Beyi arıyor idi: ha- (10) -zırlıkları görünce, kendi kendisine de- (11) -di: “Ağ ne görüyorum: bu ziynetler (12) bu hazırlıkların maanesi ne dir: aca- (13) -ba benim için mi ola, yoksam Ev- (14) -vet, benim eyliğ bilen eyi komşularım ile (15) etraf köyler ehalisi, mutlaka bu gün (16) bu dağda sakin olmamın tam yigirmi be- (17) -şinci senesi olduğunu unutmayarak gel- (18) -miş ve bu donanmayı hazır etmiş birler (19) ki, yıl başımı tebrik etsinler. Ey, eyi (20) ve dindar ademler: bu gün bana ha- (21) -zırlanmış olduğunuz meserretin bin katı- (22) -nı Allah size ödesin: amma böyle nizam (23) lı tarzda donadılış faket o köylü a- (24) -demlerin işi deyil dir: bunun içinde A- (25) -delberin parmağı vardır. Ya Adelber, (26) sen bana taacüb verici bir iş hazır- (27) -lamak istemişsin amma, ben sana ondan (28) pek çok ziade bir taacübiet hazırla- (29) -mışım ki, hayâl daği edemezsin: sen

115 bu donanmayı senin için hazırlamış ol, (2) zira ömrünün en tatlı ve en güzel (3) gününü ziynetlemiş olursun“.

(4) Baba Benno, badehu Adelinayı ya- (5) -nına çağırıp elinden tutdu ve dedi: (6) “Sevgülü kızım, git şimdi şu ağaçların (7) arkasına gizlen, sana işaret ettiyim (8) birle MENEGŞENİN beyitini başla okuma- (9) -ya: eyi hatrında sakla yolda sana et- (10) -diyim tenbihleri“.

(11) “Çok eyi, ya faziletlu Baba“ de- (12) -di kız: ve gitti tarif olunan yerde (13) gizlendi.

(14) Badehu Benno yükseg bir ses ile “A- (15) -delber bey, neredesin: buyur gel, ya- (16) -nıma gel“ bağırduğunda, bey derhal se- (17) -yirdüb öyle bir yanına geldi ki, zann (18) edersin uçdu.

(19) Yaklaşıb` “Sefa geldin, Baba Benno: (20) bu sabah gittiyin yola başka başka (21) yoruldum: seni görmedim: acaba başka (22) yoldan mı gittin “: dedi.

(23) Benno cevap etdi: “Evvvet, bazi el- (24) -zem işler için mecbur oldum gitdiyim (25) yoldan dönmemeye: zann idersem, oradan (26) dönmeyeceğimi daği sana demiş idim“.

(27) Bey dedi: “Ağ, babalık, bilemesin (28) ki, sensiz bu gün geçirdiyim vakıt ba- (29) -na ne kadar uzun ve tahmülsiz görün

116 di: zira bu yüksek taşların ve ağac- (2) -ların kölgeleri ovayya yayılarak müked- (3) -der bir sovuğ peydah etdikleri, za- (4) -ten bende olan kederleri artırdılar: (5) velhasıl, sen gideli beru pütün efkâ- (6) -rım geçmiş vaktımda vuku bulan fela- (7) -ketlerimin esefleri üzerine döndü: (8) Hey vah, artık mutluluğun güneşi be- (9) -nim için çok az vakıt parladı: ömrümin (10) çiçegli vaktı daha kuşluk olmazdan` (11) akşam ezanı geldi yetişdi: dünya ü- (12) -zerinde yapyalınız kaldım, ya Baba: ev- (13) -vet sefil bir cınavordan bile ziyade ya- (14) -lınız kaldım.... nihayet her bir şeyimi (15) kayib etmişim: of her bir şeyimi.... “.

(16) Yüregi kalkmış bunları söyleyerek (17) çocuk gibi ağlayıp fıryad iden Bey (18) oturdu: ve başını eline yaslayarak e- (19) -seflü düşüncelere daldı ise, Benno ar- (20) -tık sabır etmeyerek, “Ey beyim, de- (21) -di tatlu bir ses ile: cesaretlen: (22) helbet seni tesellih edecek bir vasi- (23) -tam ola bilir “. Bir de bir nişan kaldır- (24) -dığı birle, Adelina olduğu yerden neyin (25) sesini çıkardığında: Adelber taacübi (26) azimle başını kaldırub bağırđı.

(27) “Ya sema, bu ne dir ki, işidiyyorm: (28) bu ne kaydeli tatlu seda dır “. Ba- (29) -ba Benno parmağını ağzına götürerek,

117 “Sus ol, sus ol de` diyne “: dedi. (2) Birde Adelina okumaya başladı.

(3) “Dağda biten çiçeklerden,

(4) “Ki rabbi dir, yaradan:

(5) “Uç çiçek var kayet üstün “.

(6) Adelber oturduğu yerde taş dö- (7) -müş gibi oldu: zann eder idin ki, ay- (8) -yakları yerden bitmiş dir: zira tepre- (9) -nir halı kalmamış idi: bakışını ağac- (10) -lara doğru kaldırıb, ses gelen tara- (11) -fa demek isterim: beyiti tekmi oldu- (12) -ğı gibi, Bey de ayyağa kalkarak bağı- (13) -dı: “Ya kebir Allah, bu işidilen beyi- (14) -ti Tesleninanın beyiti dir: onun kay- (15) -desi ve de` deyebilirim onun sesi, ve (16) belki de onun sesindende tatlı. Acaba (17) göz yaşlarımı silme için Tebeninda me- (18) -zarından geri mi dönüyor: ya Baba, aca- (19) -ba cknavorhanende saşın olmuş maleyikler- (20) -mi var: ya aziz cknavor, sen Allaha ni- (21) -yaz etdin mi ki, beni tesellih etme (22) için kendi melayiklerinden birini bu- (23) -raya göndersin: irica ederim, göster (24) bana: o bana nemalüm olan şeyi ki, se- (25) -dası yüregimin her bir tellerine a- (26) -si seda eyledi.

(27) Bunu söyleyerek davrandı ki, seyir-

118 dib ağaçların arkasında` ses gelen yere (2) gitsin, lakin kendisini Benno tutdu, (3) ve dedi: “Dur beyim: Rabbi Taalenin (4) mücüzatını şimdi göreceksin, o` zann (5) etdiin melayikden ziade` seni tesellih (6) edecek dir “.

(7) Baba Benno, bir nişan daha etdiyi gi- (8) -bi, Adelina ağaçların arkasından dışarı (9) çıktı: Benno der hal elinden tutarak (10) Adelberin yanına getirdi ve dedi:

(11) “Beyim, bu sabah bizim dağların en (12) insiz ve girilmez mahallerinde bu kızcığa- (13) -za tesaduf etdim...“. Bey , Benno- (14) -nın söhbetini kat ederek dikkatli bir (15) bakış ile bu kıızı keşf edib` bağı- (16) -dı: “ Bu ne mücüzat dır: Tesleninanın (17) tam tasviri dir: şüpesiz Tesleninda (18)

dağı çocukluğında buna benzer idi “: (19) badehu Adelinaya yaklaşarak dedi: (20) “Titireme, evladım, titireme: kork- (21) -ma, söyle bana: sen kim sin, ve bu beyi- (22) -ti sana kim öğretti “.

(23) - “Ben kendi validemden öğrenmişim: (24) senin kızın ım “: dedi kızcıgaz.

(25) - “Benno, megerki bu mümkün mi dir: (26) of, inanamıyorum ben bu işe: acaba (27) bu dehşetli şaka ile, beni aldatmak (28) mı isdeorsun: mehramet et, ya baba. (29) ...“. Söyle bana, ya sevgülü evladım,

119 adın ne dir: validene ne tesmiye olu- (2) -nur “.

(3) - “Bend-im ismim Adelina dır: validemin (4) ismi de Tebeninda”.

(5) - Ya Rab, ya sema, Adelina sev- (6) -gülü evladımın ismi dir, Tesleninda dağı (7) benim zevcimın ismi. Benno, Benno, sevin- (8) -cimden aklıma şaşıyorum: bilmeyorım ki (9) oyyanık mıyım, yoksam uyku da ruya (10) mı görüyorum.... Yalancı hayâl: ka- (11) -zib ruya: meger mümkün mi dir, ölü- (12) -ler mezarlarından geri gelsinler“.

(13) Adelina bakdı ki pederi inanama- (14) -yor, neyini göstererek dedi: “Bak bu- (15) -na pederim: Tanıyormusun bunu”.

(16) Bey dıkket ile neyi gözden geçirerek (17) bağırdı: “Ya sevdiyim ney: evvet, ta- (18) -nıdım bunu: çok vakitden beru gö- (19) -rülmemiş eski ve sadık bir dost gibi (20) beni şazetdi bu ney: evvet, nişanlan- (21) -dığım zaman, ah, o mutlu günlerde (22) bu neyi Teslenindaya hediye etdim: (23) işde ikimizin de isimleri bunun üzerin- (24) -de yazılmış dır: ADELBERDEN AÇIÇEM (25) TESLENİNDAYA HEDİYE. Ya Adelina: ev- (26) -vet sen benim kızım imişsin: gel ki, se- (27) -ni yüregimin üzerine sıkışdırayım: sen (28) daha validenin kucağında bir biçare (29) çocuk iken, ben muharebeye gitdim:

120 şimdi nasıl de böyümüş, seçilmiş, güzel- (2) -lenmişsin: bir peder için bu ne mut- (3) -uluk.... Ancak söyle bana: validen (4) nerede dir: gerçeg sağ mı dır “.

(5) - “Evvet, ya sevgülü pederim, sağ- (6) -dır “:

(7) - “Ne dedin, validen sağ mı dır...“ (8) bağırdı Adelber ve sevincinden şçıra- (9) -maya başladı: “Şimdi nerede dir: gel (10) çapuk gidib bulalım onu.... Ehlim (11) hala hayâtta mı imiş: ya ihsankâni (12) Tanğrı: senden ne derece

müteşekkür (13) olmalıyım. Adelina, Adelina, ya sevgülü (14) kızım, çapuk, söyle bana, şimdi vali- (15) -den nerede dir...“.

(16) Benno dönüb dedi: “Rahat ol Beyim, (17) ve zann etme ki, gençliyinde sevgülü (18) olan arkadaşın şimdi de o zaķıtķi gi- (19) -bi güzel ve genç dir: yazık, derd ve (20) meşakkat onun gül yüzlerini soldurmuş- (21) -lar dır: sana olan muhabbeti ile sa- (22) -daketini muhafaza etmek için mec- (23) -bur olmuş dır bu tarafın yaban yer- (24) -lerinde yaşamaya: o daķı tahamül olu- (25) -namaz sefatletle ağır ve tehlikeli bir (26) kefsizlikden daha yeni çıķmış olduķun- (27) -dan, inanmam ki tanıyabilesin“.

(28) - “Vicudun güzelliği ile yüzlerin (29) kırmızılığı boş ve geçici şeyler dir, ya

121 Baba Benno ben kendüsini o güzel (2) yüregli sadıķem Teslenindai görmeg is- (3) -derim“.

(4) Baba Benno cevap etdi: “Hele yüre- (5) -gin çarpılmaķdan rahatlansın: ehlin da- (6) -ķı senin gibi seni görmeye acele edüb` (7) rahatsızdır: sen o sevgülü ve muhab- (8) -betli azize zata ziade yüreg oy- (9) -natması vermeden saķın: acele etmey (10) ile` birleşmeg mutluluķından siz kendi- (11) -nizi mahrum eylemeyin: o daķı seni ölmüş (12) sanıyor imiş, sende onu: şimdi sen onu o (13) bir dünyadan gelmiş gibi göreceksin: (14) ba husus şu sahatta ki, esef ve (15) sevincden ziade örselenmiş dir“.

(16) Adelber bu sözleri asla diynemek (17) istemeyyor idi: “İrica ederim söyle (18) bana: ehlim şimdi nerede dir: bir da- (19) -ķıķe bile sarf etmeyerek kendisine (20) gidib bulmaķ isderim: hayde gidelim (21) bulalım onu“: der durur idi.

(22) - “Allahını seversen rahat dur: ve (23) azıcık bana diyne: dosdlarımndan birisi- (24) -ni gönderdim ki, gitsin ata bindirib (25) getirsin, biraz sabr et“: dedi Baba (26) Benno.

(27) Bunlar bu mücadelede iken, uzak- (28) -dan davul zurna çalarak, köylüle- (29) -re maķsus olan eheng ile bir ķalabalık

122 gelmekde olub, yavaş yavaş cķnavorun (2) maķarasına yaklařmaķda idi. Bu aralık (3) Adelberin yaveri heyirderek gelib efen- (4) -disine söyledi ki, daķın arkasından (5) bir bölüg köylü daha gelmekde olub, (6) içlerinde hürmete

şayân, siyah fis- (7) -dan giyinmiş bir de hanım var dır ki, (8) atdan enüb bir köylü hatunun kol- (9) -tuğına girerek dağı çıkmakda dır.

(10) Bey bağırdı: “İşte o dur.“ Ah, Te- (11) -sleninda sevgülüm Tesleninda”.

(12) Yaverini de beraber alarak heman (13) karşılamaya seyirttiyinde, Adelina- (14) -da pederi ile beraber gitmek isdedi- (15) -yinde, Benno bırakmadı: “Burada kal (16) sen, sevgülü evladım: dağın yolu çok (17) sarb dır, olur ki bir çukura yu- (18) -varlanırsın: pederin ve validen şimdi bu- (19) -raya gelecek dirler“ dedi: ve döndü (20) kendi kendisine: “Bu ne mutluluk, ve (21) bu ne sevinc, ya Rab: tekraren biri (22) birlerine kavuşmaklık eger böyle azim (23) bir sevinc dir, ki insan tabiyeti güc (24) ile tahamül ede biliyor, ya ne derece (25) cesametlü olacak o sevinc, ne zaman ki, (26) ebedilikde buluşırlar ise: bu işe u- (27) -mud etmek bile öyle bir mehlem dir ki, (28) ölümün tehsir etmekde olan esef ya- (29) -ralarını sağaldır “.

123 Bey sadık yaveri ile kahraman gibi (2) der hal dağın başına çıkıp yüz adım (3) aşağıya ener enmez Teslenindayı is- (4) -tişbal etdi: ve gördi ki, çiftlig sa- (5) -hibinin ehli koltuğuna girerek yürü- (6) -mekde idiler. Biri birlerini gördükle- (7) -rinde hüsula gelen meserret tarif o- (8) -lunamaz oldu: biribirlerini kucaklay- (9) -yarak gözlerinden sel gibi yaşları a- (10) -kıtdılar: sevinclikden ve yüreg oynat- (11) -masından bir çok vakıt lağırdı edeme- (12) -diler: encamı Adelber sus durmak per- (13) -desini yırtarak: Teslenindanın elinden (14) tutub kendi dudağlarına götür- (15) -dü: bsag yüzüğünü onun parmağında (16) gördükde, muhtasarca ağnatdı ki, (17) nasıl olmuş idi de parmağından çaldır- (18) -mış idi: zannıma o hayin Grimonın içda- (19) -mı ile çalınmış idi dedi.

(20) Badehu Grimonun de duvelloda te- (21) -esufle vefatını hikaye ederek, şük- (22) -raniyetle dolgun gözlerini semaya kal- (23) -dırarak bağırdı “ilel ebed teşekkür (24) ederim sana, ya semavi Peder Allah: (25) mehrametlu Tangrı ki, sen bu gün tek- (26) -raren bana gönderiyorsun bu şirin ar- (27) -kadaşımı ki, evvelden de bana ihsan (28) buyurmuş idin: ihtişamla, şerrefle (29) mubarek olsun senin aziz ismin: ebedu

124 ebed amin “.

(2) Artık ikisi kol kola vererek meserre- (3) -ti kâmile ile cknavorun mağarasına (4) doğru yürüyüb bir tanecik evlad- (5) -laride orada bulub birleşdiler.

(6) ON BİRİNCİ BAB

(7) CKNAVORUN YIL BAŞISI

(8) NASIL ki söyledi idik, o etrafta (9) bulunan sakinelerin cemisi de kendile- (10) -rine mahsus olan çalgı ve ehengler ile çık- (11) -navorun mağarasınaygelmek de idiler ki, (12) Baba Bennonın oraya saşın olmasının yi- (13) -girmi beşinci sene başısını tebrik ey- (14) -lesinler: cümleside bayramlık elbisele- (15) -rini giyinmişler idi: kız ve erkek çocuk- (16) -ların cemisi de kar gibi beyaz rubalar (17) geyinib, başlarını de envai çiçekler (18) ile donanmış taclar giyinmiş idiler. Bu (19) çocuklardan birisinin elinde` al ve ye- (20) -şil kordelalar ile bağı bir desde çi- (21) -çeg var idi: diğeri bir çocuğun elinde de (22) bir sepet çiçek olub, sayılerinin elle- (23) -rinde de çeşid kordelalar ile donanmış (24) ve envayi meyveler asılmış yeşil dallar var

125 idi: şu zaten tanıtdığımız çoban kız- (2) -cığaz de, çiçekler ile donanmış bir ku- (3) -ğu ile hepisinden ilerde gidiyoridi: baş- (4) -ga bir kız dağı çiçekden örme bir kafes- (5) -de bir çift güzel göğercin götüriyo- (6) -ridi. Çiftlig sahibinin ehli, o mehramet- (7) -lu hatun de başına peşdimala bürü- (8) -lü bir sepet almış idi, kocası dağı ye- (9) -şil yapraklar ile donanmış bir varil gö- (10) -türiyor idi. Bu alay her cins ve her (11) çağ ademlerden müretteb idi: bunlar (12) gidib cknavorhanenin kapusunda, iki (13) sıra olarak düzüldüler: çiftlig sahi- (14) -bisi bir işaret kaldırarak, çalgıların (15) seslerini kestürüb ihtiyar bir ademi (16) ileri geçirdikde, bu ihtiyar, nutka (17) durarak dedi: “Ya sevgülü ve a- (18) -ziz Baba Benno: senin bu günki yıl- (19) -başın minasibeti ile, cümle etraf e- (20) -halimiz, çiftci ve çobanlar sana tebri- (21) -ke geldik: cümlemiz de şu yigirmi beş (22) senede alet devam bize etdiyin eylig- (23) -lerden müteşekkürüz, ve bu teşekkü- (24) -rimizi feylen dağı beyan etme için ba- (25) -zi hedieler getirmişiz dir: her ne kadar (26) sana layık şeyler deyil isede, kabul (27) etmenize irica ideriz: bize af et, zira (28) mükdedir deyiliz sana layık olan tarz- (29) -da bulunmaya: sen lisanımıza bakma,

126 ille yüregimize bak: zira severiz seni, (2) ve yürekden severiz. Allah ki yüreg- (3) -lerimizi görür, senin için etdiyimiz (4) duvaları de ıştır: ve umarım ki di- (5) -leglerimizi kabul buyurur”.

(6) Bu mekadirşinas halkın` bu teşek- (7) -kürden, baba Bennonın yüregi kalka- (8) -rak, bir söz ile onlara cevap verib öy- (9) -le bir teşekkür etdi ki, pütün yü- (10) -reg duygularından ibaret idi: bunun (11) üzerine` cümlemin sedası üç defa (12) “Yaşasın Baba Benno “: bağışarak se- (13) -mayi titiretdiler.

(14) İş bu vakti meserretde, Adelber (15) bey, Teslenindanın koltuğında olarak (16) geldi ortaya. Adelina bunları görerek (17) sevincinden ağlayıp sıcırayıp önlerine (18) seyirtti. “Pederim, Validem...” (19) Ancak bu isimleri tekellüm edebildi: (20) pederi heman onu kucaklayıp, vali- (21) -desi de dedi: “Ya sevgülü kızım, (22) o kadar sefaletten soğra: bak ki` Al- (23) -lah bize ne mutlu gün ihsan bu- (24) -yurdu”. Evvet, deyib tasdik etdi (25) Adelber: “Bu ne mutluluk dır, kı- (26) -zım, ki seni ve senin vasiten ile de (27) eyliğ kâni valideni bulub kavuşmaya (28) nayıl oldum “.

(29) Faziletli cınavor dedi: “Ya

127 keremkâni Rabbim, şükürler sunarım (2) sana ki, benim yılbaşımda tesadüf (3) etdi bu bedbağt olmuş olan familya- (4) -nın mutlu olmaları: mehrametli bir (5) nazar kıl bu temiz yürekli familya- (6) -ya, o familyaya derim ki, böyle mü- (7) -cüzatlı tarzda onları birleştirdin: (8) Tekraren mübarekle bunları: uzun (9) ve mutlu ömür ihsan et bunlara: (10) bu sevgülü çocuğu de` dayım bunla- (11) -rın muhabbetine vesile kıl, nasıl ki, (12) birleşmelerine alat etdin ise. Burada (13) toplanan cemaati de mubarekle: onlara (14) birliğ muhabbeti ihsan et: zira birliğ (15) muhabbeti olmadıkcaz, saadet ile ya- (16) -şayamazlar: bunların evlatlarını senin (17) Allahani muhabbetin korkusu ile ya- (18) -şat ki, sana makbul kıl, millete de (19) şerref olaler “.

(20) Bu duvadın soğra, ak sakallı ih- (21) -tiyar çiftcinin birisi, cemaatdan bil (22) vekâle, cümlemin sevinc ve muhabbe- (23) -tini birkaç söz ile beyan eyleyüb, (24) söhbetine şöyle hitam verdi: “Ya (25) saadetli Bey, ve ismetli hanım: bi- (26) -zim her an Allahdan niazımız şu olacak- (27) -dır ki, Baba Bennonın demin sizin için (28) dilediklerinin cümlesi de size ihsan (29) buyursun “.

128 Adelber muhabbet ile bu ihtiya- (2) -rın elini sıkıb, teselli bir ses ile şöy- (3) -le cevap etdi: “Ya eyi yüregli dos- (4) -dum: mutluluğumuzdan dolayı sizin (5) sevincinizi bilib, duvalarınızı görüy- (6) -yorum: tekmil yüreim ile müteşekkü- (7) -rim cümlelizden de : Rab Allah, bizim (8) için etdiyiniz duaları kabul, ve bi- (9) -zim için her ne ki dilediniz ise, size (10) ve familyanıza de ihsan buyursun”.

(11) Bundan soğra, Yaşasın Bey ve fami- (12) -lyası, sedaları dır dağlara aks ede- (13) -rek, yeri göyi titiretdiler.

(14) Badehu çiftlig sahibinin ehli, ile- (15) -rue gelib hakirane nezaket ile dedi: (16) “Ya saadetlu Beyim: sizden bir ni- (17) -azım var dır: irica ederim cesareti- (18) -me af buyurub, kabulunuz ile bi- (19) -zide mutlu eyleyin. Bu gün biz Ba- (20) -ba Bennonın şerrefine olarak, şuraya (21) yakın, ağaçlıkların içindeki çümenlerin (22) üzerine bir ziafet kuşad eyledik, (23) sizde teşrifiniz ile o ziafeti şerref- (24) -ledirin “.

(25) Bu hatunun şu daveti kabul o- (26) -lundu: Bey, Hanım, Adelina ve Baba (27) Benno, hazır olanlar ile beraber bu (28) kır ziyafeti sofrasının etrafına di- (29) -zildiler: çiftlig sahibi ile ehli fa-

129 kır ayyağda kalub, bir düzüe bu (2) sayısız misafirlere ıkrım edüb hızmet (3) ederler idi.

(4) Cümlesi de memnunen sofradan çı- (5) -kar iken, gece de yetişüb yıldızlar (6) parladığı ile beraber, ay daği asla (7) buluda tesaduf etmeyereg parlak (8) mahitabını saçıb yükseglenmekde idi: (9) Baba Benno ayyağa kalkıb şu teklifi (10) etdi` deyerek: ”Bu güzel ve meserret- (11) -lu günü Allaha teşekkür etmeyerek (12) terk etmeyelim”. Bu teklifden teş- (13) -fik olunarak cümlesi de diz üzerine (14) gelüb dindarcasına duva etdiler: (15) badehu herkes çekilib kendi mahal- (16) -lerine gitdi.

(17) Ertesi günü Adelber yol teda- (18) -riki görmeye başladı: atlar ve araba- (19) -lar hazırlatdırdı, ve daha o bir gün (20) alet sabah kalesine gitme üzere yola (21) çıkdı: Baba Bennoya teklif olunan ar- (22) -kadaşlığı redd etmedi. Yaver Marğar (23) ise Bey zevcesi ile evladını bulmuş ve (24) geliyor müjdesini, kendi ehalilerine gö- (25) -türme için menzil ile ileru gitdi.

(26) K azada sevinc ve  azlık umumi ol- (27) -du: sakinelerin cemisi de, ihtiya r ve (28) genc, bayramlık rubalarını giyinerek, (29) sevg l  efendilerinin istikbalına

130  ıkdılar: kayet  az a alı tarzda  a- (2) -leye g t rdiler: o  ale ki, Teslenin- (3) -da  arab olmasını g rerek esef ile (4) terk etmi  idi:  imdi  ok eyi tarzda (5) tamir olunmu  ve fetuat kemerleri (6) ile donanmı  idi.

(7) Visullarının ertesi g n , daha (8) ziyade saltanatlı bir ziynet icira (9) olub, kilisede Tadarak oldu: deyil ki (10) fakat kendi tab ları ile,  arice- (11) -den hisansız ademler, beyler, pa alar (12) da ı Beye tebrike gelmi ler idi. Baba (13) Benno beyin teklifini  abul birle  bir (14) m ddet orada  aldı dan so ra, veda (15) ed b ma arasına geri d nd .

(16) Peder u valide, sevg l  kızları (17) ile  ok sene ya ayub, Adelinayi  fazi- (18) -let, cesurlık, ve zadeliyi ile men ur (19) bir beyzade ile everdikden so ra ve- (20) -fat eylediler. Bu yeni zarı  oca (21) da ı  ok uzun ve saadetlu  m r (22) ge irerek  bir  ok evlad sahibi oldular. (24)   de bunun ile Rabbi Taalenin d r- (25) -d nc  tenbihi tekmilen icra oldu.

(26) ** PEDER VE VALİDENİ İHTİRAMLA, U UN (27) SENELER YA AYIIB, TİVN  İ  ERİNDE BE- (28) -REKET İLE  O ALACAKSIN .**

(29) ** İTAM**

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. DİZİN

-A-

abdal (Ar.) gezgin derviş
a. 50/2

a. 109/12, 114/5, 121/5, 121/8,
32/9, 98/21

Abelber bk. **Adelber**
a. 103/27, 104/24

acı kırıcı, üzücü, incitici, dokunaklı, kötü,
keder, elem
a. 47/11, 48/22, 49/18, 66/23, 74/5,

acab bk. **acaba**
a. 22/10, 98/3

77/25, 87/6

a.+dan 14/13, 98/24

a.+mızdan 74/3, 82/21

acaba (Ar.) 1. şüphe, kuşku 2. merak,
kararsızlık veya kuşku anlatan bir söz, acep
a. 101/18, 108/7, 114/12, 115/21,
117/16, 117/18, 118/26, 51/24, 55/15, 7/28,
74/5, 78/18, 81/5, 90/18, 94/8, 99/18

acın- başkasının hesabına üzülmek,
yerinmek

a.-acağ 56/9, 83/5

a.-arağ 75/21, 8/19

a.-ıyırım 75/11

acaib (Ar.) yadırganan
a.+leri 42/25

acığ- yemek yeme gereksinimi duymak

a.-acağsın 83/23

a.-mış 91/29

acele (Ar.) 1. hızlı yapılan, çabuk, tez, ivedi
2. vakit geçirmeden, tez olarak

acıdıcı acıtma işi veya biçimi

a. 22/2

acıt- acı vermek

a.-dı 102/16

aç 1. yemek yemesi gereken 2. yiyecek
bulamayan

a. 20/15, 58/10, 76/1, 87/14, 92/8

a.+dır 81/24

a.+ım 90/23

a.+ından 94/15

açlık aç olma durumu

a.+ın (açlığın) 98/24

açlık bk. **açlık**

a.+dan 77/3

aç- 1. iç rahatlığı vermek 2. bir şeyi kapalı
durumdan açık durumuna getirmek

a.-ar 59/1

a.-a bilir 106/1

a.-dı 35/24

a.-dığında 42/14

a.-dıkda 15/28

a.-dıklarında 42/9

a.-dıklarından 72/28

a.-ıb 77/29

a.-ınız 12/19

a.-ıp 12/22

a.-sın 13/7

açık 1. açılmış, kapalı olmayan 2. gizliliği
olmayan

a. 104/22, 39/9, 40/6

açıl- açmak işine konu olmak, başkasınca
açmak eylemine uğratılmak

a.-dı 64/23, 69/11, 89/26

a.-mayd 112/8

ad bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya,
tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye
yarayan söz, isim

a.+ın 119/1

adam (Ar.) 1. insan 2. erkek kişi

a.+ın 32/1

a.+lar 82/27

adeb (Ar.) 1. toplumun töresine uygun
davranma 2. iyi ahlak, terbiye

a.+e 17/27, 88/7

adebu namus (Ar.) utanma ve namus, iffet,
haya

a. 17/29

Adelber Bir şahıs ismi

a. 102/4, 104/28, 105/20, 106/26,
110/14, 113/20, 114/25, 115/14, 116/25,
117/6, 120/7, 121/15, 123/12, 126/14,
126/25, 128/1, 129/17, 22/9, 6/23, 62/24,
62/6, 63/15, 68/7, 69/23, 7/8, 70/20, 70/9,
94/1, 94/4, 113/14, 5/13

a.+e 71/12

a.+den 119/23

a.+i 104/15

a.+im 106/19, 25/17, 23/16

a.+imin 23/19

a.+in 114/24, 118/10, 122/3, 21/27,
24/10, 94/21

Abelber dı Hoşroş Bir şahıs ismi

a. 104/24

Adelina Şahıs ismi

a. 111/22, 116/24, 117/2, 118/8,
119/2, 119/24, 119/4, 120/12, 120/12,
126/16, 128/25, 14/21, 19/1, 24/21, 42/24,
42/26, 42/28, 6/12, 64/17

a.+da 122/13

a.+de 48/9

a.+dır 119/2

a.+i 10/6, 112/18, 40/15

a.+nın 20/20, 113/15

a.+y 27/27

a.+ya 118/19, 34/9, 46/16

a.+yı 115/4, 38/16, 6/8

a.+yi 130/17

adem (Ar.) insan, insanoğlu, adam

a. 103/6, 109/9, 111/24, 15/28,
20/8, 29/19, 53/18, 57/25, 57/5, 63/7, 69/19,
69/3, 97/19, 99/6

a. dir 54/25

a.+i 125/15

a.+im 56/10

a.+in 103/16, 31/5, 33/23, 41/7,
63/13

a.+ler 114/20, 130/11, 25/19, 77/18,
82/28, 74/22

a.+lerden 125/11

a.+lerin 114/23

a.+lerinin 88/18

adet (Ar.) 1. görenek 2. topluluk içinde
eskiden beri uyulan kural, töre

a. 34/18, 50/20, 89/2

a.+den 27/27

a.+i 16/21, 51/5, 92/19

a.+leri 41/3

a.+lerinden 55/7

adım yürümek için yapılan ayak atışlarının
her biri

a. 123/2, 77/22

a.+larımızı 77/16

adım al- yürümek

a.-arak 114/5

adu (Ar.) düşman

a. 39/26

af buyur- (Ar. +T.) özür dilemek için
kullanılan nezaket sözü

a.-ub 128/18

a.-unuz 22/1

af dile- (Ar. +T.) bağışlanmayı istemek

a.-yeyim 97/15

afet-/af et- (Ar. +T.) bağışlamak

a. 97/14, 125/27

af id- (Ar. +T.) suç, ceza ve benzeri bir şeyi
bağışlamak

a.-ub 25/27

afiyet hasta olmama durumu, sağlık, esenlik

a.+de 6/15

agla- üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb. nin
etkisiyle gözyaşı dökmek

a.-yarak 29/2

a.-yıb 24/15

a.-yüb 14/21

agna- bk. ağna-

a.-rsın 102/3

a.-sın 13/3

Agnes Bir şahıs ismi

a.+in 86/18

ağa geniş toprakları olan, sözü geçen varlıklı kimse

a.+larından 31/24, 31/6, 32/21

ağac bk **ağaç**

a.+dan 69/26, 41/11, 41/14, 91/16

a.+lara 117/9

a.+ların 116/1

a.+larının 86/12

ağaç 1. meyve verebilen, gövdesi odun veya

kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun

yıllar yaşayabilen bitki 2. bir ağaç

topluluğunun bulunduğu yer 3. ağaç

topluluğu, öbeği

a. 45/1, 45/18

a.+a (ağaca) 36/11

a.+ı (ağacı) 39/10, 50/24, 96/20,

96/25

a.+ın (ağacın) 39/11, 96/18, 96/18,

96/23

a.+ının (ağacının) 44/24, 88/13

a.+lar 39/8, 50/12, 50/20, 51/3

a.+ları 7/14

a.+ların 112/23, 115/6, 118/1,

118/8, 73/7

a.+larının 58/7

ağaçlık 1. bir ağaç topluluğunun bulunduğu

yer 2. ağaç topluluğu, öbeği

a.+ların 128/21

ağır 1. ağır başlı, ciddi 2. sıkıntı veren,

bunaltıcı 3. çetin, güç

a. 120/24, 13/29, 22/18, 33/19,

33/25, 49/3

a.+dır 89/14

ağır bas- etkisi üstün gelmek

a.-mıdır 57/14

ağırlık iç karartıcı, bunaltıcı, sıkıntı verici durum

a. 74/13

ağ(ı)z 1. yüzde, avurtlarla iki çene arasında,

ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye ve

besinleri içine almaya yarayan boşluk 2. bu

boşluğun dudakları çevrelediği bölümü

a.+ına (ağzına) 114/7, 116/29

ağla- üzüntü, acı, sevinç, pişmanlık vb.nin

etkisiyle gözyaşı dökmek

a.-dığını 75/10

a.-dır 12/6

a.-ib 42/6

a.-ip 18/15

a.-ma 75/10, 75/12, 80/9

a.-madan 67/5, 75/8

a.-mam 75/13

a.-mamağ 76/12

a.-mamasını 80/19

a.-mağ 109/10

a.-maksızın 102/16

a.-masını 108/16, 76/11

a.-maya 24/22

a.-mayacağım 80/21

a.-mıydın 75/10

a.-r 109/11, 28/26

a.-sam 89/15

a.-yarağ 78/3

a.-yıb 10/10, 108/19, 126/17, 24/11

a.-yıp 116/17

ağna- 1. bir şeyin ne demek olduğunu, neye

işaret ettiğini kavramak 2. sorup öğrenmek

a.-dı 15/5

a.-dıkdan 30/27

a.-dım 66/12

a.-madıkdan 53/12

a.-mak 17/21, 37/29
a.-mağ 95/9
a.-mayyırım 54/19
a.-maz 64/26
a.-mış 30/21
a.-yamadım 69/18
a.-yorım 109/27, 47/8
a.-yub 65/19

ağnaşıl- 1. anlama şine konu olmak 2. belli olmak, ortaya çıkmak

a.-amadı 8/18
a.-an 26/21, 52/24
a.-dı 9/19
a.-ıp 37/3
a.-ır 80/8
a.-sın 37/3

ağnat- 1. bilgi vermek, izah etmek 2. bir konu üzerinde açıklama yapmak, açıklamada bulunmak

a.-dı 123/16, 34/9
a.-sın 53/12

ağrı vücudun herhangi bir yerinde duyulan şiddetli acı

a. 12/23, 35/6
a.+lar 28/1
a.+larını 46/26

ah üzüntüyü anlatan bir ünlem

a. 60/17

ahd (Ar.) bir şeyi yapmak için kendi kendine verilen söz, yemin.

a.+ın (ahtın) 106/6

ak(ı)l düşünme, anlama ve kavrama gücü

a.+ını (aklını) 15/26

akıl bk. **ak(ı)l**

a.+ı (aklı) 10/4, 24/3, 78/1
a.+ımı (aklımı) 119/7
a.+ını (aklını) 24/2

Aknes bk. **Agnes**

a. 76/26

akşam gündüzün son ve gecenin ilk saatleri

a. 7/12

akz et- (Ar. +T.) (ses) bir yere çarparak geri dönmek ve böylece çoğalmak, yankı vermek

a. 44/2

al 1. kanın rengi, kızıl, kırmızı 2. bu renkte olan

a. 124/19

al- 1. bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak 2. kendine ulaştırmak, iletilmek 3. kazanmak, elde etmek

a. 110/1, 58/30, 22/29, 53/15, 75/26

a.-abilir 68/22

a.-abilirim 27/10

a.-abilsin 95/1

a.-amadığından 5/20

a.-amadım 65/23

a.-amamak 76/18

a.-ara 36/3

a.-arağ 10/17, 12/5, 112/18, 114/5,

122/12, 32/16, 34/27, 36/27, 40/15, 46/2,

46/22, 49/1, 5/17, 6/8, 65/5, 73/18, 90/22,

94/25, 95/7, 96/23

a.-dı 35/21, 73/27, 73/4

a.-dığı 34/5, 48/22

a.-dığımız 65/12

a.-dılar 14/4

a.-dım 40/3, 75/25

a.-dıkdan 29/16, 31/9
a.-dıkları 16/21
a.-ib 35/12, 84/18, 86/15, 93/11
a.-ır 45/9, 77/22, 112/8
a.-ıyor 51/1
a.-mamış 52/12
a.-mağdayım 58/13
a.-maya 69/9
a.-maz 77/22
a.-mı 125/8, 22/18, 45/26
a.-mı 68/29-30
a.-ub 51/12, 64/2

aldır- almak işini başkasına yaptırmak
a.-ır 46/8

alın- 1. alma işi yapılmak 2. elde edilmek
a.-ır 54/10
a.-ız 12/19, 12/20, 53/6, 55/18,
82/10, 82/9, 92/11

ala (Ar.) İyi, pekiyi
a. 19/25
a.+dır 93/16

alaimisema (Ar.) Gökkuşığı
a. 112/15

alar kanat şeklinde, kanatsız, kanatlı
a.+dan 41/11

alat et- bir işte birini, yasalara ya da etik değerlere uygun olmayacak şekilde kullanmak
a. 127/12

alay 1. çok kalabalık 2. bütün, hep
a. 125/10

Alb Orta Avrupa'da yer alan büyük dağ silsilesi
a. 42/19, 52/9

alçağ 1. bile bile en kötü, en ahlaksızca davranışlarda bulunan, aşağılık, soysuz, namert, rezil, hain 2. yerden uzaklığı az olan
a. 103/16, 88/2

alçaklık alçağa yakışan davranış, aşağılık
a.+lar 68/11

aldat- 1. yalan söylemek 2. oyalamak, avutmak
a.-mağ 118/27
a.-maya 27/1

ale bk. **ala**
a. 60/15

alef (Ar.) saman, ot, yulaf
a.+lerden 67/5

alel-husus (Ar.) özellikle, bilhassa.
a. 66/24

alem (Ar.) 1. evren 2. dünya, cihan
a. 99/20
a.+de 81/6, 84/27

alesda (İt.) harekete hazır, tetikte
a. 36/12
a.+de 34/3

alet (Ar.) birini, bir işte uygun olmayan bir biçimde kullanmak
a. 125/22, 129/20

alı koy- 1. ayırıp, saklamak 2. mâni olmak, engel olmak

a. -up 46/10

a.+ını 104/12, 121/21

alır al- hiç beklemeden, hemen derhal

a.-maz 23/10

alt 1. bir şeyin yere bakan yanı, zir, üst
karşısı 2. bir nesnenin tabanı 3. eğemenliğe
boyun eğmek

alış- uyar duruma gelmek, intibak etmek

a.-araç 54/26

a.-artma 7/19

a.-mış 38/20, 42/4

a.+ında 58/7, 62/12, 62/21, 88/13,

44/25

a.+ındaki 66/15

a.+ından 33/1

a.+larında 50/21

alışdır- birine, bir işte bilgi ve beceri
kazandırmak, onu, işi kolayca yapabilecek
duruma getirmek

a.-ması 38/29

altı beşten sonra gelen sayının adı

a. 29/26, 62/25

Allah (Ar.) Kâinata var olan her şeyi
yaratan, koruyucu olan, tek, yüce ve üstün
varlık.

a. 100/24, 102/18, 102/25, 107/18,

107/4, 108/23, 110/6, 114/22, 117/13,

123/24, 126/2, 126/22, 20/10, 20/4, 22/6,

23/13, 23/28, 23/28, 39/18, 57/8, 59/16,

59/4, 59/9, 61/18, 74/4, 77/10, 78/20, 79/20,

8/14, 8/24, 80/23, 81/13, 82/17, 83/11,

83/15, 85/24, 90/13, 90/23, 92/27), 97/12,

98/18, 99/12

a.+a 10/14, 107/28, 108/5, 108/6,

111/12, 111/15, 111/25, 111/4, 117/20,

129/11, 16/9, 18/18, 23/7, 24/23, 41/28,

48/4, 77/5, 78/8, 80/10, 87/16, 89/7

a.+ani 127/17, 19/11

a.+da 26/2

a.+dan 105/21, 127/26, 23/24,

58/29, 59/25

a.+dan dır 85/6

a.+ı 19/15, 19/16

a.+ım 74/1

a.+ın 17/28, 18/21, 19/4, 20/8, 25/8,

28/27, 30/1, 38/24, 38/25, 49/21, 49/22,

59/2, 61/6, 87/21, 9/3

altıncı sırada beşinciden sonra gelen

a.50/1

altun 1. atom sayısı 79, atom ağırlığı 196,9
olan, 1064 °C’de eriyen, kolay işlenen,
yüksek değerli, paslanmaz element, zer 2. bu
elementten yapılmış

a. 23/9, 52/18, 52/26, 53/26, 54/11,

55/5

a.+dan 53/24

a.+dır 52/27

a.+dur 52/26

a.+ı 53/15, 54/1, 55/8

a.+ların 56/11

a.+larınıza 56/18

a.+larınızdan 56/14

a.+u 52/17, 52/7, 54/6

a.+un 53/11, 53/21

a.+unuzdan 56/3

a.+unuzu 53/6

altüsdlik karışıklık, dağınıklık

a.+i (altüsdliği)108/21

altüst çok karışık ve dağınık

a. 104/18, 99/16

aman 1. yardım istenildiğini anlatan bir söz
2. rica anlatan bir söz 3. şaşma anlatan bir
söz 4. dikkat çekmek için kullanılan bir söz
a. 12/6, 75/12, 77/26, 81/13, 85/14,
91/4, 91/5, 91/7

amel (Ar.) yapılan iş, edim, fiil
a. 20/14

ameluhal davranışlarının amacı
a. lerını 26/7

amin (Ar.) “öyle olsun, Allah kabul etsin”
anlamlarında, duaların arasında ve sonunda
kullanılan bir söz
a. 124/1

amma 1. ama 2. belirtilen düşünceler
arasında karşıtlık bulunan, birbirini
tutmayan, çelişkili ya da birbirine az da olsa
aykırı iki cümleyi birbirine bağlar 3.
anımsatma, uyarma ya da koşul bildirme
göreviyle iki cümleyi birbirine bağlar
a. 105/14, 105/17, 114/22, 114/27,
25/4, 32/28, 39/22, 44/10, 45/21, 51/19,
53/24, 53/5, 55/13, 60/4, 61/10, 62/25,
64/27, 83/7, 86/20, 96/29

an (Ar.) zamanın bölünmeyecek kadar kısa
olan parçası, lahzâ
a. 109/24, 127/26, 18/13, 18/5,
96/27
a.+da 11/16, 21/1
a.+de 111/20, 77/8

ana anne
a.+mdan 108/28

anaḥdar bk. **anahtar**

a.+larını 12/8

anahdar bk. **anahtar**
a. 12/17
a.+ları 12/21
a.+ların 14/1

anahtar (Yun.) kilidi açıp kapamak için
kullanılan araç, açar, açkı
a.+larım 12/18

ancaḥ 1. en erken 2. “lakin, ama, yalnız”
sözleri gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir
düşünceyi anlatan bir söz 3. yalnızca”
anlamında, sınırlama anlatan bir söz
a. 100/17, 101/25, 102/11, 103/11,
104/7, 106/8, 109/15, 111/3, 120/3, 126/19,
14/3, 17/22, 18/8, 22/20, 27/2, 29/17, 29/26,
30/21, 33/22, 37/21, 40/1, 45/5, 47/12, 48/2,
49/20, 53/2, 53/21, 54/12, 55/5, 56/26, 56/7,
6/12, 60/4, 60/7, 62/28, 63/18, 66/3, 69/18,
73/8, 77/4, 83/22, 89/15, 94/9, 95/11, 96/21,
97/25, 98/18, 16/9

anıl -sözü edilmek, bahsedilmek
a.-ır 104/24

ani ansızın, birdenbire
a.+de 11/23, 29/25, 32/15, 84/20

ansız ansızın
a. 113/3, 113/4
a.+an 81/12
a.+dan 37/25, 6/13

ansizen bk. **ansız**
a. 78/24, 21/29, 48/16, 82/11

apaşikar (T. +Far.) gizli ve bilinmez bir
yanı olmayan, apaçık, meydanda
a. 9/28

apansız hiç umulmadık, beklenmedik bir zamanda, çok ansızın

a. 113/1

a.+dan 64/22

Aprimon bk. Oton dı Aprimond

a. 64/2

aķ kar, sūt vb.'nin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı

a. 100/21, 127/20

aķ- 1. sıvı maddeler aşağıya yönelmek 2. sıvı bir maddenin bir yerden çıkması

a.-an 42/21, 65/2

a.-ıb 36/7

a. ıyor 60/6

a.-maķda 66/23

a.-maya 36/19

aķce bk. aķce

a. 52/21

a.+ler 52/23

aķce 1. küçük gümüş para 2. her tür madeni para

a.+leri 52/25

aķdem (Ar.) Çok eski, daha önce.

a. 39/19

aķıd- bk. **aķıt-**

a.-araķ 23/14

aķıl (Ar.) 1. düşünme, anlama ve kavrama gücü 2. düşünce, kanı 3. bellek

a. 15/1

aķıllı (Ar.+ T.) doğru düşünen, sağduyulu

a. 99/5

aķıllane (Ar+ Far.) akıllı bir kimseye yakışır surette, akıllıca

a. 55/11

aķıt- akmasını sağlamak, akmasına yol açmak, dökmek

a.-dılar 123/9

a.-ıp (aķıdıp) 10/14

Aķnes bk. Agnes

a. 100/15, 107/23, 107/26, 48/9, 74/15, 75/27, 75/7, 77/24, 78/16, 79/20, 79/3, 80/14, 80/20, 81/12, 81/23, 82/13, 83/19, 84/19, 85/25, 86/12, 86/2, 86/6, 87/13, 87/23, 88/17, 89/10, 89/25, 90/20, 91/23, 91/9, 92/4, 93/11, 93/18, 93/5, 94/10, 95/6, 96/20, 96/22, 2/1, 3/1, 5/1, 86/19

a.+den 96/1, 97/8

a.+e 110/18, 84/17, 90/1, 90/12,

91/21, 93/1

a.+i 49/1, 76/9, 92/22, 94/24

a.+im 78/8, 78/8

a.+in 100/7, 109/17, 111/6

aķraba (Ar.) kan bağıyla birbirine bağılı olan kimseler

a. 26/5

aķs et- (Ar.) ses dalgalarının yansıtıcı bir yüzeye çarparak geri dönmesi

a.-erek (aķs ederek) 128/12

aķsi inatçı, hırçın, huysuz

a. 117/25

aķşam bk. aķşam

a. 116/11, 21/26, 31/22, 32/25, 48/14, 68/13, 70/7

a.+a 31/17, 37/18, 65/27
a.+dan 81/24
a.+ın 35/8
a. +ısı 38/21

ar (Ar.) utanma, utanç duyma
a. 18/9

ar u namus (Ar.) utanma, haya, namus
a. +ından 18/23

ara 1. iki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman, fasıla 2. iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, boşluk
a. 10/20, 113/16, 14/21, 35/8, 36/5, 7/25, 77/29, 92/5
a.+da 113/10, 114/4, 34/17, 65/1, 74/15
a.+larından 112/23, 35/10, 42/12, 9/23
a.+sına 67/21
a.+sında 106/3, 63/3, 66/19, 87/9, 81/3
a.+sından 50/13

aralık 1. iki şey arasında bulunan açıklık ya da boşluk 2. sıra, zaman, vakit
a. 122/2, 60/24, 7/19, 17/9

ara- 1. birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak 2. araştırmak, yoklamak 3. bir şeyin yokluğunu duyarak geri gelmesini istemek, özlemek 4. önem verip istemek
a.-dım 81/7
a.-makda 36/24
a.-malıyım 76/22
a.-mağda 67/8, 81/11
a.-r 57/26
a.-yan 74/22
a.-yarak 81/4

a.-yayım 104/16
a.-yor 114/9
a.-yyorlar 55/9

araba tekerlekli, motorsuz her türlü kara taşıtı
a.+lar 129/18

arala- iki şey arasında açıklık oluşturmak, yarı açmak
a.-yıp 76/11

arazi (Ar.) yer
a.+lerin 62/17

arka bir şeyin temel tutulan yüzünün tam tersi yanı, ön karşıtı. 2. arkada olan, arkada bulunan.
a. 11/13

arkadaş 1. birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren kimselerden her biri, yâren 2. bir ortamda birlikte bulunanlardan her biri, hempa, refik
a.+ları 20/11

arma (İt.) bir devletin, bir hanedanın veya bir şehrin sembolü olarak kabul edilmiş resim, harf veya şekil, ongun
a.+larını 28/13

arğa bk arka
a. 32/23, 50/10
a.+sına 11/12, 115/7, 86/13
a.+sında 118/1
a.+sından 118/8, 122/4, 86/11, 97/5

arkadaş bk. arkadaş
a.+ımı 123/26
a.+ın 120/17

a.+ının 87/11
a.+larından 63/19

a.+sında 109/20
a.+su 58/3

arkadaşlık arkadaş, dost, yakışır davranış,
arkadaş olma durumu

a. 19/12
a.+1 (arkadaşlığı) 129/21

as- bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir
yere ilâştirip sarkıtmak

a.-arağ 51/13
[=1]

art- yenildikten sonra geriye kalmak
a.-anını 92/3

asıl- bir yere tutunarak sarmak
a. -mış 124/24

[=1]

art- çoğalmak

a.-ar 25/21
a.-arağ 72/21

asılı asılmış olan

a. 50/25, 69/26
[=2]

artık bundan böyle, sonra, daha, yeter
a. 105/26, 11/8, 124/2, 14/19,
16/12, 16/18, 22/24, 24/18, 25/3, 27/26,
29/12, 30/17, 30/7, 39/17, 40/22, 45/26,
47/8, 65/8, 72/17, 72/22, 74/6, 9/19

asa ihtiyarların baston yerine kullandıkları
uzun sopa

a.+nı 110/1, 98/8
a.+sı 51/22

artık bk. **artık**

a. 102/4, 103/3, 108/15, 109/12,
112/23, 116/19, 116/8, 20/22, 31/9, 35/8,
47/18, 57/1, 61/14, 61/3, 63/24, 65/25, 7/17,
77/1, 8/22, 80/23, 80/9, 88/25, 91/12, 97/10,
98/18

asasız ihtiyarların baston yerine
kullandıkları uzun sopanın bulunmama
durumu

a. 72/23
[=1]

asag (Moğ.) fayda, yarar

a. 30/16
[=1]

art(t)ır-artmasını sağlamak, çoğaltmak

a.-dı 104/23
a.-dılar 116/4
a. -makta (artırmakda) 12/15
a.-diklerinden (artırdıklarından)

65/14

asger bk. **asker**

a.+den 26/19
a.+ini 5/16

arzu (Far.) 1. istek, dilek 2. heves

a. 101/6, 62/3
a.+larına 91/9
a.+larını 103/25
a.+sı 30/28, 48/27

asılzade (Ar.+ Far.) soylu

a. 100/1, 31/4, 90/8, 90/9, 98/5
a. +ler 99/9

asıl zade bk. **asılzade**

a. 62/10

asilzadelik (Ar. +Far. +T) soyluluk
a.+ine (asilzadeliyine) 28/13

as(i)r (Ar.) 1. yüzyıl. 2. çağ
a.+ımızın (asrımızın) 54/26

asker (Ar.) yurdun korunması yolunda iyi
dövüşmesini başaran: asker, millet

a. 60/25, 8/16
a.+e 17/13
a.+i 10/27
a.+in 62/27, 9/25
a.+ine 17/18, 9/3
a.+ini 15/8
a.+inin 16/8, 5/15
a.+ler 11/25, 12/21, 16/21
a.+lere 12/17
a.+leri 28/22
a.+lerin 12/12
a.+lerinden 103/19, 21/28

askerlik (Ar. +T.) ordu hizmeti, asker olma
görevi, asker olma durumu
a.+den 61/3

asla (Ar.) hiçbir zaman, hiçbir biçimde
a. 101/1, 101/23, 101/29, 105/25,
105/6, 109/16, 110/14, 121/15, 129/6, 14/15,
16/14, 18/23, 18/8, 20/19, 25/14, 26/9,
27/14, 29/15, 29/28, 31/1, 31/11, 32/17,
35/26, 37/17, 37/22, 37/8, 38/10, 39/22,
40/5-, 46/29, 52/11, 55/13, 55/20, 56/19,
57/16, 58/26, 58/27, 60/18, 65/23, 68/2,
68/20, 68/21, 68/23, 70/12, 78/18, 8/11,
80/12, 80/4, 82/28, 83/3, 85/11, 97/18

aslan kedigillerden, erkekleri yeleli, yırtıcı
memeli türü
a. 12/3

asma üzüm vb. bitkiler
a. 91/17

aşhane (T. + Far) mutfak
a. 45/16

aş- 1. yüksek ya da geçilmesi güç bir engelin
üstünden öte yanına geçmek 2. yol alıp
ilerlemek, geçmek
a.-arak 12/26, 82/1
a.-dı 104/4

aşağı bk. **aşağı**
a.+ya 35/24

aşağı 1. bir şeyin alt bölümü, zir, yukarı
karşısı 2. eğimli bir yerin alçak olan yeri 3.
bir yere göre daha alçak yerden bulunan
a. 66/23
a.+ya 123/3, 32/16, 35/28

aşağı bk. **aşağı**
a. 91/3

aşai bk. **aşağı**
a. 36/15

aşar aş- fiilin gerçekleştirilme ânı
a.-maz 39/5

aşikar (Far.) açık, apaçık, belli, meydanda
olan
a. 90/6

aşikare (Far.) açıkça, belli ederek,
saklamadan
a.+ye 17/23

aşk (Ar.) aşırı sevgi ve bağlılık duygusu,
sevi
a.+ına 90/23

at atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb.
hizmetlerde kullanılan tek tırnaklı hayvan

a.+a 121/23
a.+dan 122/8
a.+ıma 66/21
a.+lar 129/18
a.+ların 9/28

at- bir şeyi, bir tarafa doğru fırlatmak,
koymak, saçmak

a.-dı 35/25, 36/28, 52/18, 9/23
a.-mı 8/8

ata kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri

a.+larımızın 41/2

ataş bk. **ateş**

a.+ın 67/15

ateş yamııcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren
ısı ve ışıık, od, nâr 2. ateş içine sokmak

a. 63/2
a.+e 65/11
a.+in 65/28

ati (Ar.) gelecek

a.+deki 111/22

atig çabuk davranan, çevik

a. 9/2

av karada, denizde, gölde veya akarsularda
evcil olmayan hayvanları vurma veya
yakalama işi

a.+a 31/17
a.+da 40/2
a.+lar 39/20

avcı avı kendine iş edinen kimse

a. 97/21

a.+nın 48/17, 49/1

avdet (Ar.) gidilen yerden dönme, dönüş

a. 22/28, 22/3, 31/18, 34/7, 6/16,
66/3
a.+ine 114/1, 65/21

avla- tuzağa düşürmek, kurnazlıkla
kandırmak.

a.-yan 97/21

avlu (Yun.) bir yapının veya yapı grubunun
ortasında kalan üstü açık, duvarlarla çevrili
alan, hayat

a.+nın 28/5
a.+sı 7/16

Ay (I) Yer yuvarlağının uydusu olan gök
cismi, kamer

a. 129/6, 36/1

ay (II) yılın on iki bölümünden her biri

a.+lar 65/22

ay- söylemek, demek

a.-dı 29/13

ayak bacakların bilekten aşağıda bulunan ve
yere basan bölümü

a.+a (ayağa) 107/25, 77/21

ayağ bk. **ayak**

a. 86/3

aydınlan- aydınlanmak işi

a.-ır 60/14
a.-mı 42/10

aydınnıt- aydınlatmak işi

a.-miş 42/13

a.+ları 117/7

ayıl- baygınlık vb. bir durumdan kurtulmak, kendine gelmek.

a.-ub 89/9

ayıf baygınlığı geçmiş olan

a. 12/29

ayır- birbirinden uzaklaştırmak

a.-dığı 111/8

ayyır- bk. **ayır-**

a.-ub 18/24

ayrılık ayrı olma durumu, ayrılma

a.86/14

ayib (Ar.) toplumun ahlak kurallarına aykırı olan, utanılacak durum veya davranış

a. 89/17

ayrıl- bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak

a.-dığına 96/1

a.-dılar 86/10

a.-dık 64/26

a.-madılar 49/9

Aysıkn bir canavar adı

a. 50/3

ayyak bk. **ayak**

a. 9/17

a.+a (ayyağa) 117/12, 129/9, 104/9, 21/12, 35/3

a.+ı (ayyağı) 38/18

ayyak bk. **ayak**

a.+da 129/1

az 1. nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı 2. alışılmış olandan, umulandan veya gerekenden eksik olarak

a. 109/5, 110/25, 110/29, 112/26,

113/10, 116/9, 12/29, 29/21, 30/20, 32/26,

33/10, 35/13, 35/21, 35/7, 46/24, 48/12,

6/29, 60/13, 63/28, 7/20, 75/5, 78/1, 9/11,

9/17, 90/24, 91/18, 93/12, 97/6

a.+dır 109/5

azıcık çok az, biraz

a. 121/22

azacıf bk. **azıcık**

a. 90/27

azlık az olma durumu

a.+ı (azlığı) 7/5

azab (Ar.) büyük sıkıntı, eziyet, ezinç

a. 34/10

azim (Ar.) büyük, yüce

a. 10/26, 122/22, 16/11, 29/20,

33/14, 46/26, 47/27, 63/15, 7/27

a.+le 116/26

azime (Ar.) azim sözcüğünün tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli

a.+sinden 34/12

aziz (Ar.) 1. ermiş, eren 2. sevgide üstün tutulan, muazzez

a. 107/6, 117/20, 123/29, 125/17,

17/3, 47/26, 49/17, 5/7, 51/2, 58/24, 61/24,

70/25, 74/21, 82/16

a.+im 22/28, 80/20, 83/1

azize (Ar.) ermiş kadın

a. 121/7

a.+m 103/1, 106/21, 119/23, 30/12

azmüştan (Ar.) şan ve şerefi yüce olan

a. 107/19

ağ 1. ilenme, beddua 2. sesin tonuna göre
pişmanlık, öfke, özlem, beğenme, sevgi vb.

duygular anlatan bir söz 3. ağrı, acı

duyulduğunda söylenen bir söz

a. 108/14, 114/11, 115/27, 119/20,

122/10, 42/23, 42/27, 52/20, 54/24, 58/24,

59/7, 63/8, 64/27, 67/24, 74/7, 75/11, 75/17,

76/14, 85/8, 90/23

aşsuata (Ar.) alışveriş

a.+sı 45/6

-B-

bab (Ar.) 1. kitaplarda bölüm, başlık 2.

konu, husus

b. 113/13, 124/6, 16/2, 24/6, 31/13,

40/13, 5/8, 50/1, 71/20, 86/17, 95/22

b. +ı 28/28-29

bade (Far.) şarap, içki

b. 76/6

baba 1. çocuğu olan erkek, peder 2. baba
olma durumu

b. 102/15, 103/21, 104/17, 106/21,

109/15, 112/17, 114/1, 114/3, 115/11,

115/19, 115/4, 116/12, 116/28, 117/18,

118/28, 118/7, 121/1, 121/24, 121/3, 124/12,

125/18, 126/12, 126/7, 127/27, 128/19,

128/25, 129/21, 129/9, 130/12, 51/24, 58/28,

59/13, 62/4, 64/21, 92/18, 93/7, 95/14, 97/5

badehu (Ar.) ondan sonra

b. 109/6, 115/14, 115/4, 118/19,

123/20, 128/14, 129/15, 28/27, 51/9, 55/10,

82/13, 76/6

badehü bk. **badehu**

b. 102/27

babalık üvey baba

b.115/27

bagır- bk. **bağır**-

b.-dı 10/5

b.-ışdı 77/27

baca dumanı ocaktan çekip havaya vermeye
yarayan yol

b. +ları 88/5

bagrı- bk. **bagır**

b.-dı 85/9

badarak (Erm.) Hristiyanlık ayini

b. 28/3

b.+da 46/23

bagırış- bk. **bağırış**-

b.-dı 77/27

bağ (I) (Far.) 1. üzüm kütüklerinin dikili

bulunduğu toprak parçası 2. meyve bahçesi

b. 54/16, 88/10

b.+lara 90/5

bağ (II) bilezik, halka

b.+ı 34/18, 46/6

bağlı bir bağ ile tutturulmuş olan

b.124/20, 35/22, 35/23

bağır- 1. insanın yüksek ve gür ses

çıkarması 2. yüksek sesle azarlamak 3.

öfkeyle bağırma 4. birlikte veya karşılıklı

bağırarak

b.-arak 22/6

b.-arağ 91/14

b.-dı 107/2, 107/26, 108/11, 116/26,
117/12, 118/15, 119/16, 120/7, 122/10,
123/23, 15/6, 22/1024/17, 62/8, 74/4, 80/13,
97/8

b.-dığında 115/16

b.-ır 104/9, 78/4

b.-mağda 14/22

b.-maya 10/10

bağırış- hep birlikte ya da karşılıklı olarak

bağırarak

b.-arağ 126/12

bağışla- 1. vermek. 2. ihsan etmek

b.-dılar 104/8

b.-makda 42/23

bağla- bir şeyi bir yere veya bir şeye

tutturmak

b.-mayı 34/23

bağlı bir bağ ile tutturulmuş olan

b. 36/12

bağır- bk. **bağır-**

b.-ma 12/9

bağur- bk. **bağır-**

b.-up 59/8

bahar (Far.) kış ile yaz arasındaki mevsim,
ilkbahar

b. 50/25

bahce bk. **bahçe**

b. 11/9, 54/16

b.-den 10/28

b.-ler 88/11

b.-si 50/16

bahçe (Far.) 1. sebze yetiştirilen yer, bostan

2. çiçek ve ağaç yetiştirilen yer

b.-nin 50/19

b.-ye 51/9

bağd (Far.) kader, talih

b.-ına 106/5

ba husus (Far. +Ar.) özellikle

b. 121/13

bak- 1. bakışı bir şey üzerine çevirmek 2.

anlamak, farkına varmak

b.-alım 14/19

b.-dı 11/17, 21/9

bal balıklarının bitki ve çiçeklerden

topladıkları bal özünden yaptıkları tatlı,

koyu, sıvı madde

b. 41/9, 54/18

bağ- bk. **bak-**

b. 126/1, 126/22, 70/9, 79/17, 79/5,

119/13

b.-alım 93/7

b.-ana 39/14
b.-ara 92/26
b.-araç 114/9, 42/26, 52/19
b.-arsın 60/13
b.-ayım 93/3
b.-dı 119/12
b.-dığında 75/7
b.-dılar 24/4
b.-dım 66/4, 67/11, 68/30
b.-ib 106/18
b.-ımız 42/27, 92/6
b.-ma 125/29
b.-mağda 51/28, 86/11
b.-mayarak 14/10
b.-sınlar 15/23
b.-tı 73/19

baķış bakmak eylemi ya da biçimi

b.118/15, 15/5
b.+ımı 117/9, 78/22

baka bak- bakıp görerek, bakarak

b.-a 115/20

baķır 1. iletkenliğı çok iyi olan, kolay işlenebilen, eski çağlardan beri türlü işlerde kullanılan, kızıl renkli bir element 2. bu elementten yapılmış olan

b. 52/25

baķi (Ar.) 1. ebedî, ölümsüz 2. kalan kısım

b. 91/26

bar (Far.) yük, zahmet

b. 20/24, 62/29

bardaķ su ve benzeri sıvıları içmek için kullanılan, çoğunlukla camdan yapılan küçük kap

b. 58/19, 82/2

bare bk. bari

b. 74/7

bari (Far.) hiç olmazsa, hiç değılse, o hâlde, öyleyse

b. 9/10

bas- vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak

b.-araç 86/4

b. -mışdır 57/14

basmahane (T.+Far.) basma yapılan iş yeri

b.+sinde 2/8, 3/11

baş 1.insan ve hayvanlarda beyin, gözler, kulaklar, burun, ağız gibi organların bulunduğu, vücudun üst ya da önünde yer alan bölümü, kafa, ser 2. başlangıç 3. temel, esas. 4. bir şeyin uçlarından biri

b.+a 103/23

b.+ı 22/19, 57/4

b.+ıma 100/28, 61/5, 63/21

b.+ımı 114/19, 67/10, 67/5

b.+ına 123/2, 125/7, 22/6, 24/2, 24/4, 51/19, 62/14, 78/1, 86/12, 102/7, 15/27

b.+ında 112/25, 35/22, 42/10,

45/17, 48/15, 50/12, 62/16, 88/1, 94/12

b.+ından 10/4, 39/5, 49/9, 51/16,

62/18

b.+ımı 116/18, 116/26, 74/10, 78/14

b.+ısını 124/13

b.+larına 6/19, 70/28, 93/25

b.+larını 124/17

başga 1. bilinenden ayrı, değışik, farklı, özge 2. nitelik yönünden alışılmışın dışında bir üstünlüğü olan

b. 105/5, 106/11, 106/8, 11/20,
115/21, 125/3, 13/22, 27/8, 30/2, 41/12,
44/2, 46/10, 47/11, 53/5, 84/9, 88/23, 91/10,
98/27

b.+sından 105/15

b.+sının 25/27

başgalaş- başka bir varlığa, niteliğe
dönüşmek, değişmek, farklılık kazanmak

b.-dığından 6/17

başğa bk. başga

b. 28/16, 91/6, 94/13, 94/13

başla- 1. bir işe girişmek. 2. harekete
geçmek. 3. olmak, oluşmak 4. ortaya
çıkma, doğma 5. görünmek 6. etkisini
göstermek 7. başlamak eylemine konu
olmak

b. 115/8, 93/7

b.-dı 101/8, 102/4, 117/2, 120/8,
129/18, 13/1, 21/22, 24/15, 36/16, 36/20,
45/27, 47/5, 6/28, 62/5, 64/14, 64/18, 74/11,
77/28, 8/4, 8/9, 80/17, 89/11, 89/24, 93/19,
94/7, 97/2, 10/9

b.-dığında 70/21

b.-diklerinde 12/4

b.-dılar 65/8

b.-ince 24/22

b.-mazdan 93/13

b.-yayım 63/25

[=35]

başlan- başlama eylemine konu olmak

b.-dı 7/24

b.-dığından 9/18

bat- dünyanın dönüşü dolayısıyla güneş, ay
ve yıldız ufkun altına inmek

b.-dıkdan 7/18

bayağı 1. herhangi bir özelliği olmayan,
sıradan, alelade 2. gerçekten

b. 41/14

baygın bayılmış, kendinden geçmiş bir
biçimde

b. 22/20

bayıl- baygın duruma girmek, uyur gibi
olmak, kendinden geçmek, kendini
kaybetmek

b.-dı 23/11

b.-mak 78/15

b.-ub 23/29, 64/28

bayram özel olarak görülen, kutlanan gün

b. 95/17

bayramlık bayram için ayrılan, giyilen
elbise

b. 124/14, 129/28

bazı birtakım, kimi

b.+ları 12/24

b.+sının 88/5

bazi bk. bazı

b. 115/23, 125/24, 72/26, 72/7,
9/12, 97/20

b.+si 66/19

be haber bk. behaber

b. 54/27

behaber (Far.+Ar.) haberiz, bilgisiz

b. 11/11

bean bk. beyan

b. 103/3

beaz bk. **beyaz**

b. 32/13, 71/4

bebağt bk. **bedbağt**

b. 94/25

bedbağt bk. **bedbağt**

b. 101/24

bedbağt (Far.) mutsuz, bahtsız, talihsiz

b. 22/2, 57/24, 71/22, 11/6, 23/15,
14/29, 127/3

b.+ım 76/14

b.+ın 12/1

b.+i 15/19

b.+si 10/10

b.+lara 25/25

b.+ya 29/6

bedbağtlık (Far. +T.) bedbaht olma durumu

b. 59/15

bedel (Ar.) değer, fiyat, kıymet.

b. 52/11

beden (Ar.) canlı varlıkların maddi bölümü,
vücut

b.+i 72/22

behude (Far.) yararsız, anlamsız

b. 103/18

beit bk. **beyit**

b.+e 90/17

bekci bir şeyi veya bir yeri bekleyip
korumakla görevli kimse

b.+ler 17/12

b.+si 8/5

bekle- 1. bir iş oluncaya, biri gelinceye
değin bir yerde kalmak, durmak 2. süre
tanımak, acele etmemek

b. 90/27

b.-dim 65/21

b.-mekde 56/25

bekletdir- bekleme işini birine yaptırmak

b.-me 56/27

bekâr (Ar.) ölüm veya boşanma dolayısıyla
eşini yitirmek

b. 41/21

bel insan bedeninde göğüsle karın, sırtla
kalçalar arasında daralmış bölüm

b.+inede 51/21

bela içinden çıkılması güç, sakıncalı durum

b. 22/6, 33/19, 33/22, 59/18

b.+dan 18/19, 18/2

b.+ları 61/28

b.+ların 87/17

b.+nın 61/22

belki (Ar.+Far.) 1. olabilir ki, muhtemel
olarak 2. olsa olsa, ya...ya..., ihtimal

b. 100/17, 104/11, 104/5, 105/25,
117/16, 13/2, 33/13, 67/9, 94/28, 99/10

ben teklik birinci kişiyi gösteren söz

b. 101/23, 101/5, 101/9, 102/10,
103/2, 105/8, 106/12, 109/2, 110/13, 111/13,
114/27, 118/23, 118/26, 119/28, 121/1,
16/13, 21/14, 23/17, 26/18, 27/10, 27/2,
38/7, 48/4, 52/21, 53/13, 55/27, 56/14,
57/11, 58/16, 60/23, 61/27, 62/3, 62/5,
65/20, 67/18, 68/23, 70/11, 70/17, 71/1,
71/14, 74/1, 74/2, 75/21, 75/27, 76/1, 76/19,

80/22, 81/8, 82/27, 83/20, 83/27, 84/9,
85/11, 85/21, 88/21, 89/6, 92/13, 93/26,
97/15, 98/6, 99/13, 99/24, 25/16

b.+a (bana) 100/20, 101/26, 104/13,
104/25, 105/19, 105/23, 106/19, 106/3,
111/5, 114/20, 114/26, 115/28, 117/24,
117/24, 118/21, 118/29, 120/13, 120/3,
121/17, 121/22, 123/26, 22/21, 23/2, 23/20,
23/5, 33/19, 33/21, 38/8, 52/6, 54/1, 55/14,
55/17, 56/24, 56/5, 57/14, 61/20, 61/24,
61/6, 62/2, 63/11, 63/14, 63/23, 64/20,
65/19, 68/4, 69/28, 70/8, 73/15, 74/20,
82/18, 83/12, 90/24, 92/2, 96/14, 97/23,
98/23, 99/12, 99/5, 103/14, 108/14, 123/27,
26/25, 32/3, 55/24

b.+de 108/18, 116/4, 24/19, 58/11,
63/14, 75/20, 88/24, 25/16

b.+den 106/14, 18/9, 22/7, 48/6,
69/20, 98/2

b.+dim 119/2

b.+i 100/24, 104/10, 109/24,
109/26, 110/3, 117/21, 118/27, 119/19,
18/13, 18/14, 29/19, 55/25, 56/1, 61/11,
61/3, 62/27, 63/27, 64/19, 64/2, 64/5, 64/7,
66/10, 68/27, 69/13, 76/25, 98/27, 33/17,
55/22, 80/24

b.+im 100/1, 100/21, 107/27, 107/4,
109/2, 110/5, 114/13, 114/14, 116/8, 119/25,
119/6, 127/2, 22/26, 23/15, 23/24, 33/28,
47/13, 53/20, 53/4, 55/15, 56/28, 57/24,
57/28, 59/11, 61/14, 61/26, 62/28, 64/3,
69/7, 76/24, 78/8, 80/15, 82/19, 82/26,
84/11, 85/14, 96/10, 96/9, 97/24, 98/15,
98/19, 99/9, 85/22, 25/15, 25/15

bende (Far.) kul, köle

b. 30/13

b. 16/16

b.+i 22/19

bendeniz “kulunuz”, “köleniz” anlamına
gelmekle birlikte, “ben” adılı yerine
kullanılan bir alçakgönüllülük sözü

b.32/20

ben(i)z yüz ya da yüzün rengi

b.+i (benzi) 8/7, 9/22, 14/12

Benno Bir canavar adı

b. 101/23, 103/21, 104/17, 106/21,
107/18, 109/15, 110/5, 112/17, 114/3,
115/14, 115/19, 115/23, 115/4, 116/19,
116/29, 118/2, 118/25, 118/7, 118/9, 119/6,
119/6, 120/15, 121/1, 121/25, 121/3, 122/15,
125/18, 126/12, 128/26, 129/9, 130/13, 50/8,
51/24, 51/7, 57/12, 57/27, 57/3, 57/7, 58/28,
58/3, 59/13, 60/21, 62/4, 62/8, 68/4, 70/16,
70/21, 92/18, 93/13, 93/7, 94/1, 94/17, 95/6,
97/10, 97/5, 98/11, 98/6, 99/13, 99/20

b.+nın 118/13, 124/12, 126/7,
127/27, 128/20

b.+nun 102/15, 114/1, 95/14

b.+ya 101/17, 59/8, 129/21

bekle- bk. **bekle-**

b.-mekden 114/1

b.-rim 89/6

b.-sin 113/10

b.-yerek 98/21

benze- iki kişi veya nesne arasında birbirini
andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak,
andırmak

b.-r 118/18

b.-yor 97/10

b.-yyor 92/25, 90/15

benzi- bk. **benze-**

b.-r 43/24

benzeyen benzetmede, niteliği

benzetilenden alan

b.+leride 20/7

beraber (Far.) birlikte, bir arada

b. 105/22, 108/21, 113/21, 114/2,
114/5, 122/12, 122/14, 128/26, 129/6, 19/11,
20/6, 36/22, 46/21, 46/5, 48/7, 49/1, 5/17,
56/22, 66/17, 71/17, 76/20, 8/25, 82/26,
86/7, 90/2, 92/15, 94/25, 95/7, 99/22, 99/24

bereket (Ar.) bolluk, gürlük, ongunluk,

feyiz, feyezân

b. 130/26

bereketlen- 1. çoğalmak, artmak. 2.

bereketlenmek işi veya durumu

b.-erek 5/6

bergüzar (Far.) anmak için verilen hatıra,

armağan, yadigâr

b. 93/26

beri bir işin başlangıç yerini ve zamanını

gösterir

b. 108/19

beru bk. **beri**

b. 116/5, 119/17, 38/28, 61/4,
63/28, 67/29, 69/10, 74/22, 81/24

berü bk. **beri**

b. 39/28

besle- yiyecek, içeceğini sağlamak işi

b.-yyor 41/1

beste (Far.) bir müzik eserini oluşturan

ezgilerin bütünü

b.+yi 93/18

beş dörtten sonra gelen sayının adı

b. 125/21, 32/10

beşinci sırada dördüncüden sonra gelen

b.114/16, 124/13, 95/15, 40/13

beşga bk. **başga**

b. 85/13

beşik bir şeyin doğup, geliştiği yer

b. +den 54/25

bey 1. erkek adlarından sonra kullanılan

saygı sözü 2. erkek özel adları yerine

kullanılan bir söz 3. eş, koca 4. erkek

sıfatlarının hemen sonrasına eklenir 5. ileri

gelen kimse

b. 113/20, 113/25, 115/15, 115/16,
115/27, 116/17, 117/12, 118/13, 119/15,
122/10, 123/1, 126/15, 127/25, 128/11,
128/25, 129/23, 22/9, 5/14, 51/18, 51/25,
52/24, 53/10, 53/14, 53/23, 54/22, 54/9,
55/20, 56/20, 56/6, 57/1, 57/13, 57/6, 58/24,
59/7, 60/17, 61/25, 62/11, 62/5, 63/15, 64/2,
68/3, 71/16

b.+den 103/27, 94/2

b.+e 130/12

b.+ın 6/15

b.+i 94/29, 114/9

b.+iim 62/6

b.+im 116/20, 118/11, 118/3,
120/15, 128/16, 58/22, 60/20, 62/1, 58/30

b.+in 101/9, 110/14, 113/2, 130/13,
28/10, 52/17, 59/13, 6/23, 65/1

b.+ler 130/11

b.+lerin 39/26

beyan (Ar.) açıklama, anlatma, söyletme

b. 113/12, 125/24, 127/23, 17/26,
19/6, 32/3, 47/5, 80/7

beyaz (Ar.) 1. ak, kara, siyah karşıtı 2. bu
renkte olan

b. 124/16, 52/23, 88/6

beyen- iyi veya güzel bulmak

b.-diniz 84/8

beyin organizmanın işlevlerini denetleyen,
duyum ve bilinç merkezi olan organ

b.+imizde (beynimizde) 69/11

bey(i)t (Ar.) anlam bakımından birbirine
bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçası

b. 110/24, 111/18, 111/5, 111/7,
79/10, 84/11, 84/13, 84/5, 85/11, 85/9, 86/8,
87/2, 91/4, 91/7, 97/2

b.+den 71/11

b.+e 79/3

b.+i 110/24, 111/23, 117/11,
117/13, 117/14, 118/21, 84/8, 94/20, 94/5

b.+i (beyti) 84/22

b.+in 110/26, 79/6, 80/6, 80/7, 94/2

b.+ini 115/8, 88/21, 89/23, 93/6

b.+ler 84/9

b.+lerden 93/4

b.+lere 85/18

b.+leri 70/15

beyt bk. **beyit**

b. 91/10, 93/3

b.+lerin 93/2

beyzade (T. + Far.) 1. bey oğlu 2. soylu
kimse

b. 130/19

bırak- 1. özgürlük vermek, hürriyetine
kavuşmasını sağlamak 2. koymak 4. bir
alışkanlıktan veya bir işten vazgeçmemek 5.
sahiplik hakkını başkasına vermek

b. 18/6

b.-amaz 34/24

b.-dı 49/23

b.-mayor 83/16

burak- bk. **bırak-**

b.-rak (15/16)

bırağ- bk. **bırak-**

b. 109/23, 110/3

b.-amam 111/13

b.-dı 63/27, 69/14

b.-dılar 71/24

b.-ıyor 85/25

b.-ma 18/10, 74/8

b.-madı 122/15, 46/11

b.-madılar 11/29

b.-makda 35/11

b.-maz 80/5

b.-mazlar 72/7, 82/28

b.-mış 109/17

bi 1. az bir süre, kısa bir zaman 2. (yineleme
durumunda) bir kez

b. 13/26, 93/9

biçare (Far.) çaresiz

b. 119/27

biçimli bir nesnenin niteliği, dıştan
görünüşü, şekil

b.+ 41/15

bil cümle (Far. +Ar.) bütün, hep

b. 10/18

bil- 1. bir şeyi anlamış veya öğrenmiş
bulunmak 2. bir bilim veya sanat dalında
yeterli olmak 3. bir iş yapmaya alışmış
olmak, elinden gelmek 4. tanımak,
hatırlamak 5. sanmak, varsaymak, farz
etmek. 6. inanmak 7. işine gelmek, uygun
olmak

b. 127/21
b.-dikcek 85/15
b.-dim 16/12
b.-diyi 41/18
b.-diyim 47/12, 93/2, 93/4
b.-diyimden 38/7
b.-diyinden 46/16
b.-ecek 47/18
b.-eçeksın 106/28, 88/24
b.-emesin 115/27
b.-en 114/14
b.-ib 100/12, 128/5
b.-ir 101/24, 106/1, 108/7, 116/23,
34/14, 87/5, 88/26, 98/18, 99/10, 100/1,
44/19, 56/27, 85/3
b.-irim 101/25, 105/9, 22/12, 56/6,
84/10, 9/8
b.-iriz 38/6
b.-irler 46/14
b.-irsin 102/23, 109/25, 85/16
b.-irsiniz 21/14, 29/22, 16/20
b.-iyor 105/13, 108/2, 54/4
b.-iyorım 33/26
b.-iyorsun 105/17
b.-iyyor 122/24
b.-mediyim 55/16
b.-mediyinden 95/12
b.-mek 22/8
b.-mekler 85/14
b.-mem 65/25
b.-meyecek 110/14
b.-meyor 94/14
b.-meyorım 119/7

b.-meyyor 109/10
b.-mez 102/2, 94/6
b.-mezsınız 55/4
b.-miş 90/5
b.-se 106/6

bildir- herhangi bir durumu, bir şeyi haber
vermek

b.-iyor 90/7
b.-meg 24/11
b.-melisin 100/20
b.-memek 37/22

bilin- bilmek eylemine konu olmak,
anlaşılmayan, öğrenilmeyen yanı kalmamak

b.-emeyecek 110/11
b.-ir 34/21
b.-mez 80/23

bilader (Far.) erkek kardeş

b.+i 103/9

bile 1. da, de, dahi 2. üstelik

b. 106/24, 109/29, 112/15, 116/13,
121/18, 122/27, 29/7, 33/3, 34/11, 38/19,
39/28, 40/22, 56/19, 63/8, 75/28, 79/21

bilezig genellikle altın, gümüş vb.
elementlerden yapılan ve bileğe süs için
takılan halka

b. 34/18

bilvekale (Far. +Ar.) vekâlet yoluyla,
vekâleten

b. 127/22
[=1]

bin bk. ben

b. 114/21, 62/9, 67/9
b.+im 29/23, 61/23

bin- yüksek bir şeyin veya bir hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak.

b.-ib 66/21

bindir- bir kimseyi bir şeyin üzerine çıkartmak, oturtmak

b.-ib 121/23

bina (Ar.) 1. yapı 2. çatı

b. 50/7

b.+nın 51/27, 7/6

bir 1. ilk sayı 2. bu sayıyı gösteren rakam 3. belirsizlik sıfatı olarak herhangi bir yeri, kimseyi veya şeyi gösterir 4. bir kere, bir defa 5. sıfat veya zarf olarak başına geldiği kelimenin anlamına göre söyleyişe kuvvet katar 6. konuşmak, bağırarak, haykırmak vb. gibi ses ve sözle ilgili fillerle kullanıldığında, “hep birlikte” anlamı verir

b. 10/19, 10/23, 10/25, 10/26,

10/27, 100/1, 100/12, 100/16, 100/18, 100/2, 100/22, 100/23, 100/4, 101/1, 101/13, 101/17, 101/24, 101/4, 101/9, 102/27, 102/3, 103/27, 103/9, 104/14, 104/19, 104/26, 104/4, 104/6, 104/6, 104/8, 105/17, 105/25, 105/3, 105/5, 106/13, 106/14, 106/17, 106/2, 106/23, 106/8, 107/12, 108/20, 108/4, 109/16, 109/18, 109/18, 109/24, 109/27, 109/9, 11/18, 11/2, 11/20, 11/27, 11/29, 11/9, 110/24, 110/25, 110/26, 110/4, 110/6, 110/9, 111/10, 111/12, 111/16, 111/18, 111/21, 111/7, 112/26, 112/6, 113/10, 114/26, 114/28, 114/4, 115/14, 115/17, 116/13, 116/14, 116/15, 116/21, 116/22, 116/23, 116/23, 116/3, 117/25, 118/14, 118/7, 119/18, 119/27, 12/12, 12/17, 12/19, 12/6, 120/2, 120/24, 121/12, 121/17, 121/28, 122/17, 122/23, 122/27, 122/5, 122/7, 122/8,

123/11, 124/20, 124/21, 124/22, 124/4, 125/14, 125/15, 125/2, 125/4, 125/4, 125/5, 125/8, 125/9, 126/8, 126/9, 127/4, 128/16, 128/2, 128/22, 129/1, 129/19, 13/11, 13/25, 13/4, 130/13, 130/19, 130/22, 130/8, 14/13, 14/16, 14/2, 14/25, 15/20, 15/5, 15/5, 15/7, 16/14, 17/7, 18/29, 18/7, 19/14, 19/18, 19/25, 19/28, 20/17, 20/2, 21/12, 21/2, 21/20, 21/26, 22/11, 22/13, 22/17, 22/18, 22/2, 22/20, 22/23, 22/8, 22/8, 23/12, 23/13, 23/9, 25/23, 25/25, 25/7, 26/13, 26/13, 26/19, 27/8, 28/10, 28/16, 28/6, 28/9, 29/19, 29/20, 29/21, 29/28, 29/6, 30/2, 31/10, 31/12, 31/17, 31/22, 31/8, 32/1, 32/11, 32/13, 32/13, 32/20, 32/26, 32/28, 33/10, 33/2, 33/23, 33/6, 34/14, 34/17, 34/18, 34/19, 34/21, 35/13, 35/16, 35/21, 35/26, 36/11, 36/21, 36/25, 36/9, 37/4, 38/11, 38/14, 38/27, 38/4, 39/12, 39/13, 39/14, 39/22, 39/24, 39/29, 39/6, 39/9, 39/9, 4/5, 40/18, 40/2, 41/12, 41/17, 41/29, 42/15, 42/2, 42/22, 42/9, 44/11, 44/15, 44/18, 44/3, 45/16, 45/18, 45/21, 45/25, 45/5, 45/6, 46/10, 46/20, 46/22, 46/3, 47/11, 47/6, 48/12, 48/13, 48/17, 48/27, 49/2, 49/21, 49/5, 5/10, 5/12, 5/17, 5/19, 50/12, 50/16, 50/22, 50/24, 50/24, 50/6, 50/9, 51/1, 51/13, 51/15, 51/16, 51/17, 51/2, 52/1, 52/12, 52/15, 52/28, 53/17, 53/21, 53/26, 53/7, 54/14, 54/2, 54/26, 55/12, 55/16, 55/17, 55/22, 55/24, 55/28, 56/10, 56/18, 56/2, 56/6, 56/8, 57/12, 57/21, 57/28, 57/5, 58/12, 58/13, 58/18, 58/19, 58/20, 59/16, 59/7, 6/13, 6/29, 60/13, 60/17, 60/24, 60/24, 61/13, 61/2, 61/21, 61/9, 62/11, 62/15, 62/16, 62/23, 62/26, 63/23, 63/28, 63/7, 64/16, 64/16, 64/23, 64/26, 64/4, 64/5, 64/8, 65/23, 66/10, 67/12, 67/13, 67/19, 67/24, 67/27, 67/3, 67/6, 68/12, 68/13, 68/27, 68/8, 69/11, 69/12, 69/19, 69/20, 69/21, 69/22,

69/27, 69/3, 69/4, 7/1, 7/11, 7/12, 7/12, 7/19,
7/20, 7/9, 70/11, 70/4, 70/6, 70/8, 72/14,
72/18, 72/25, 72/26, 73/1, 73/1, 73/20,
73/23, 73/25, 73/27, 73/3, 74/12, 74/13,
74/15, 74/20, 74/27, 74/28, 74/5, 75/12,
75/24, 75/27, 76/10, 76/18, 76/2, 76/21,
76/22, 76/23, 76/27, 77/10, 77/13, 77/14,
77/17, 77/23, 77/25, 77/29, 77/29, 78/13,
78/2, 78/25, 8/13, 8/15, 8/29, 8/4, 8/8, 80/18,
80/21, 80/23, 81/1, 81/11, 81/16, 81/25,
81/3, 81/6, 82/17, 82/2, 82/2, 82/24, 83/15,
83/2, 83/27, 83/29, 84/13, 84/13, 84/16,
84/18, 84/21, 85/11, 85/24, 85/9, 86/4, 86/5,
87/19, 87/21, 87/24, 87/25, 87/28, 87/6,
88/11, 88/14, 89/26, 89/3, 9/11, 9/25, 9/9,
90/13, 90/22, 90/24, 90/3, 90/8, 91/1, 91/10,
91/17, 91/18, 91/24, 91/4, 91/6, 92/25,
92/28, 93/10, 93/12, 93/17, 93/3, 94/12,
94/29, 94/6, 95/12, 95/17, 95/24, 95/25,
95/3, 96/10, 96/12, 96/17, 96/2, 96/26, 96/3,
96/5, 97/2, 97/25, 97/26, 97/5, 97/6, 97/7,
97/8, 97/9, 98/13, 98/21, 98/23, 98/27,
98/28, 98/9, 99/1, 99/18, 99/22, 99/27, 99/6
b.+de 117/2, 13/3, 15/2, 50/11,
50/22, 50/23, 51/20, 88/14
b.+den 13/5, 35/17
b.+i 102/19, 103/19, 111/7, 43/1,
102/20
b.+ine 21/3
b.+ini 117/22, 12/29, 26/6, 31/7,
65/15
b.+isi 127/21, 14/16, 14/23, 37/26,
63/20, 94/22, 21/29
b.+isinde 45/9, 6/10
b.+isinden 69/16
b.+isini 121/22, 55/4
b.+isinin 124/19
b.+le 115/8, 116/24, 130/13, 17/27,
34/5, 37/23, 48/22, 76/13, 77/24
b.+lerinden 111/8

b.+lerine 102/20

b.+lerini 102/21

birer her birine bir

b. 66/9, 43/1

biricik bir eşi, bir benzeri daha bulunmayan,
çok sevilen

b. 62/7

biriciğ bk. biricik

b. 31/3

biricig bk. biricik

b. 105/22, 6/7

birinci zaman, yer, sıra yönünden
başkalarından önce gelen

b. 76/10, 124/6, 5/8

birlik 1. bir ve tek olma durumu 2. bir arada
olma, birleşme, bütün oluşturma durumu

b.+de 108/5, 111/22, 57/22

birliğ bk. birlik

b. 127/14

bir kaç bk. birkaç

b. 5/15, 10/23, 110/4, 22/23, 31/17,
34/18, 48/13, 51/15, 56/6, 57/21, 64/4,
72/25, 72/26-27, 74/27, 75/24, 76/10, 83/2-3
b.+ı 87/28

biraz 1. bir parça, çok değil 2. kısa bir süre
için 3. az miktarda

b. 121/24, 37/13, 39/7, 46/27, 47/1,
50/4, 58/11, 58/20, 62/2, 72/27, 75/25, 92/25

bir az bk. biraz

b. 86/16, 29/1, 32/26

birbir bk. **birbiri**

b.+lerine (biribirlerine) 39/26

birden bire ansızın

b. 7/22, 15/4, 113/6, 63/26, 72/26

birek ?

b. 44/14

bir(i)bir bk. **birbiri**

b.+lerine 7/14

bir(i) bir bk. **birbiri**

b.+lerine 122/21, 111/9

b.+lerini 123/6, 123/8

b.+imize 105/23

biribiri karşılıklı olarak bir diğeri

b.+lerinden 86/9

b.+ mizden 64/25

b.+mize 106/9

birik- toplanıp yığılmak

b.-erek 11/12

birkaç çok olmayan, az sayıda, az

b. 127/23, 17/24, 86/14

bir kaç bk. **birkaç**

b. 68/13

birleş- 1. ayrıken tek bir bütün durumuna gelmek 2. buluşmak, bir araya gelmek

b.-diler 124/5

b.-meg 121/9

b.-melerine 127/12

b.-üb 68/14

birleştir- birleşmesini ya da birleşmelerini sağlamak, bir araya getirmek

b.-din 127/7

birliğ bk. **birlik**

b. 127/14

b.+de 41/27

birlik bir arada olma durumu, vahdet

b.+de 23/1

bir teraf et- (Far. +Ar. +T.) ortadan kaldırmak, gidermek

t. 94/18

bisuç (Far. +T.) suçsuz

b. 111/10

bit- 1. tükenmek 2. sona ermek.

b.-en 117/3, 42/29, 70/23, 93/20

b.-miş 68/25

b.-miş dir 117/8

bitir- bitirmesini sağlamak, sona erdirmek, tamamlamak

b.-dikden 35/3

b.-dikten 89/1, 35/18

b.-ib 113/25

b.-üb 69/23

biy bk. **bey**

b. 45/29

b.+in 62/9

biz çokluk birinci kişiyi gösteren söz

b. 104/26, 108/1, 128/19, 26/22,

27/19, 63/4, 81/18, 82/20, 82/22, 83/8,

89/18, 97/20

b.+de 112/13, 20/19

b.+den 81/15

b.+e 107/15, 110/8, 12/8, 125/22,
126/23, 20/11, 20/6, 26/20, 44/13, 44/15,
44/2, 54/17, 59/18, 63/11, 75/1, 77/13,
78/18, 81/17, 83/17, 91/5, 93/3, 17/1
b.+i 19/20, 32/19, 59/19, 65/8, 74/5,
77/14, 77/15, 77/18, 79/23, 79/24, 80/4,
83/13, 107/16, 44/12, 56/27, 74/6, 84/6
b.+ide 128/18
b.+im 105/10, 118/11, 127/25,
128/7, 128/8, 20/8, 39/5, 40/7, 41/2, 42/16,
52/1, 59/21, 78/20, 80/3, 82/16, 83/23,
85/12, 89/5, 90/5, 54/15, 65/6, 8/20
b.+imkilerden 42/20
b.+ler 54/13-
b.+lere 79/8
b.+leri 107/9, 74/8

boş 1. içi boş, uçları açık, uzun ve dar
silindir 2. borazan
b. 8/3
b.+sını 8/5

bodurum (Yun.) bir yapının yol düzeyinden
aşağıda kalan bölümü
b.+lara 16/19

boduşum bk. **bodurum**
b.+larını 12/10

boğul- 1. havasızlıktan ölmek. 2. boğulma
işine konu olmak
b.-muş 37/2
b.-muşlardır 37/4

bohca bk. **bohça**
b. 34/21
b.+larını 76/27
b.+mda 37/13
b.+nın 34/22

bohça içine çamaşır, elbise vb. koyup
sarılan dört köşe kumaş
b.+sını 35/24
b.+yi 36/3

bol nicelik bakımından olağandan veya
alışıldandan çok, kıt karşıtı
b. 54/17

borc birine karşı bir şeyi yerine getirme
yükümlülüğü 2. manevi bir yükümlülük
altında bulunan. 3. bir şeyi birinin
yardımıyla elde etmiş olan
b.+larını 21/18

borçlu 1. bir yükümlülük altında bulunan,
borcun konusu olan şeyi yerine getirmekle
yükümlü olan (kimse) 2. bir şeyi birinin
yardımıyla elde ederek manevi borç altına
giren ya da herhangi bir konuda manevi
yükümlülüğü bulunan 3. bir iyilikten dolayı
karşılığını yapamamak
b. 21/19
b.+sun 19/22
b.+yum 17/5
b.+yuz 20/6

boş 1. anlamsız 2. dolu karşıtı 3. bir işe
yaramayan, yararsız 4. her zaman yapacak
bir şey bulmak
b. 120/27, 13/2, 13/4, 65/21, 72/7,
74/18

boyan- boya sürülmek, boyama işi yapılmak
b. mış 88/6

boy(u)n gövdenin başla omuz arasında
kalan bölgesi
b.+unda (boynunda) 42/28

boyyunduruk zulüm ve zorbalık baskısı,
esaret

b.+u (boyyunduruğu) 57/13

boyya eşyanın üzerine sürülen renkli madde
b. 45/3

boyyalı boyanmış ya da boyaya batırılmış
b. 41/16

boyyalı bk. **boyyalı**
b. 45/11

boyyan- bk. **boyan-**
b.-miş 45/3

boz- kötü duruma getirmek
b.-duğında 48/16

bozul- iyi ve değerli niteliğini yitirmek
b.-du 72/23
b.-ub 8/20

bölüg bk. **bölük**
b. 10/27, 122/5, 8/15, 9/25

bölük bir bütünden ayrılmış olan parça,
kısım
b.+lerimizin 63/3

böyle 1. bunun gibi, buna benzer 2. bu
yolda, bu biçimde, hakeza 3. bu derece
b. 106/13, 106/25, 111/17, 114/22,
122/22, 127/6, 18/26, 20/4, 20/4, 21/17,
24/18, 30/6, 32/8, 42/5, 44/17, 52/8, 54/1,
56/11, 57/27, 57/9, 79/24, 8/25, 83/12,
85/11, 85/15, 89/12, 89/16, 89/20, 9/6
b.+de 113/3

böylece bu biçimde, tam böyle

b. 107/20, 21/5

böyü- 1. gelişmek, yetişmek 2. yaşı artmak
b.-müş 120/1, 99/7
b.-yerek 64/18
b.-yüb 99/3

böyüg bk. **böyük**
b. 101/3, 101/6, 103/2, 11/18,
17/17, 25/20, 36/20, 41/14, 42/20, 46/18,
55/12, 55/24, 60/26, 84/11

böyük küçük karşıtı
b. 28/19

böyüt- bk. **büyüt-**
b.-meg 46/20

brak- bk. **bırak-**
b.-ıb 22/5

braçıl- bırakma işine konu olmak, terk
edilmek
b.-miş 28/9

bsag (Erm.) dinî nikah
b. 103/19, 103/26, 123/15

bu 1. yerde, zamanda veya söz zincirinde en
yakın olanı gösteren bir söz 2. en yakında
bulunan bir varlığı veya biraz önce anılan bir
şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan
bir söz

b. 10/15, 10/16, 10/5, 100/13,
100/19, 101/18, 101/4, 102/15, 102/22,
102/26, 103/29, 104/25, 105/24, 105/5,
106/12, 106/15, 106/2, 106/27, 108/10,
108/10, 108/18, 108/3, 108/8, 109/13,
109/21, 109/25, 109/7, 11/11, 11/16, 11/22,
110/11, 110/11, 110/16, 110/17, 110/23,

110/3, 110/5, 110/9, 111/10, 111/13, 111/5,
 111/6, 112/25, 113/16, 113/25, 114/11,
 114/12, 114/15, 114/16, 114/18, 114/20,
 115/1, 115/20, 115/28, 116/1, 116/27,
 116/28, 117/13, 118/11, 118/12, 118/15,
 118/16, 118/21, 118/25, 118/26, 118/27,
 119/19, 119/21, 12/11, 120/2, 120/22,
 121/15, 121/26, 122/2, 122/20, 122/21,
 122/26, 123/25, 123/26, 124/18, 125/10,
 125/16, 125/18, 125/23, 126/14, 126/19,
 126/25, 126/6, 126/6, 127/10, 127/20, 127/3,
 127/5, 128/1, 128/19, 128/24, 128/26, 129/1,
 129/10, 129/12, 13/13, 13/16, 130/20, 14/19,
 14/23, 14/26, 15/11, 15/13, 15/2, 15/6, 17/1,
 17/13, 17/22, 17/9, 18/18, 18/19, 18/2,
 19/13, 19/19, 19/24, 19/27, 20/1, 20/20,
 21/16, 22/4, 23/18, 23/24, 23/27, 24/21,
 24/21, 25/3, 25/6, 26/1, 26/22, 27/22, 27/9,
 28/19, 29/14, 29/20, 29/24, 29/27, 29/29,
 30/12, 30/4, 31/18, 31/2, 32/10, 32/14,
 34/10, 34/23, 34/26, 35/8, 37/28, 38/24,
 38/7, 39/11, 39/27, 39/5, 40/6, 41/7, 41/9,
 42/14, 42/26, 42/27, 42/27, 42/8, 44/1,
 44/27, 44/28, 44/4, 45/14, 45/5, 46/11,
 46/17, 46/3, 47/10, 47/20, 47/22, 47/25,
 47/26, 48/18, 48/22, 48/29, 48/3, 48/5, 48/8,
 49/11, 49/18, 50/13, 51/15, 51/25, 51/28,
 52/13, 52/15, 52/16, 52/20, 52/26, 52/29,
 52/9, 53/12, 53/15, 53/18, 53/20, 53/24,
 53/8, 54/22, 54/25, 54/6, 54/9, 55/15, 55/21,
 55/23, 55/25, 55/6, 56/11, 56/20, 57/10,
 57/23, 58/5, 59/24, 59/26, 6/29, 60/4, 61/17,
 61/18, 61/21, 61/6, 63/10, 63/20, 63/21,
 64/18, 65/1, 67/1, 67/18, 67/2, 68/7, 69/23,
 69/28, 7/27, 7/29, 70/3, 70/9, 71/11, 71/16,
 71/2, 72/1, 72/12, 72/15, 72/7, 73/12, 73/7,
 74/15, 74/2, 74/24, 74/29, 75/22, 76/15,
 76/19, 76/4, 76/9, 77/12, 77/20, 77/24,
 78/10, 78/27, 78/5, 79/3, 79/8, 8/21, 80/26,
 80/7, 81/2, 81/8, 81/8, 82/14, 82/22, 82/23,

82/25, 82/4, 82/6, 84/15, 84/27, 84/8, 85/24,
 85/8, 86/14, 87/17, 87/23, 87/25, 87/5, 88/1,
 88/10, 88/17, 88/17, 88/24, 88/5, 89/14,
 90/11, 90/16, 90/20, 90/4, 90/5, 91/16,
 91/20, 91/3, 91/9, 92/10, 92/17, 92/24,
 92/24, 92/5, 92/7, 93/27, 94/19, 94/20, 94/3,
 94/5, 94/8, 95/10, 95/18, 95/24, 95/5, 96/15,
 96/21, 96/22, 96/28, 96/5, 97/24, 97/25,
 98/11, 98/19, 98/3, 99/2, 99/2, 99/21, 99/7

b.+dur 30/13

b.+na 101/21, 101/29, 105/7,

118/18, 119/13, 57/6

b.+nada 26/27

b.+ndan 29/22, 29/9, 31/11, 31/23,
 34/12, 39/19, 47/9, 59/21, 24/18, 103/23,
 105/11, 111/1, 112/17, 128/11, 37/11, 63/17,
 72/11, 74/28, 76/20, 77/2, 78/13, 83/12,
 94/7, 96/4

b.+nlar 13/10, 41/2, 42/3, 46/24,
 40/18, 121/26, 125/11, 92/17, 46/14, 55/7

b.+nlar dır 58/23

b.+nlara 17/19, 102/25, 112/20,
 113/22, 127/9, 14/15

b.+nlardan 13/19, 100/11, 54/20

b.+nları 23/3, 23/8, 116/16, 126/16,
 127/8, 34/20, 58/18, 74/9, 75/3, 36/12

b.+nların 33/7, 127/10, 127/16,
 50/23, 85/26, 87/28

b.+nu 20/6, 106/29, 117/27, 119/14,
 119/17, 32/3, 82/5

b.+nun 104/22, 110/6, 114/24,
 119/22, 126/10, 130/23, 36/21, 53/15, 55/26,
 70/13, 83/29, 84/10, 87/6, 93/15, 94/23,
 97/11, 10/3, 48/6

[=368]

bura bu yer

b.+da 127/12, 16/13, 16/17, 39/16,
 39/18, 39/23, 42/7, 57/22, 78/18, 81/13,
 87/27, 97/17, 122/15

b.+dan 111/14, 27/6, 58/12, 83/7

b.+lara 39/23
b.+larda 37/16
b.+lardan 104/13
b.+ları 77/1
b.+nın 42/15
b.+sı 39/24, 39/29
b.+ya 117/22, 122/18, 39/20, 98/14,
98/7, 99/14, 99/23

buracık (çok yakın ve belirli bir yer için) bu
yerde, burada

b.+da 39/17, 77/2, 97/20

buçuk yarım

b.+ını (buçuğunu) 35/16

buğday buğdaygillerden örnek bitkisi

b. 50/14

buh baca

b.+lar 15/25

bul- 1. arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak 2. bir şeyi elde etmek 3. kaybedilen bir şeyi yeniden ele geçirmek 4. varlığı bilinmeden bir şeyi ortaya çıkarmak, keşfetmek 5. ilk kez yeni bir şey yaratmak, icat etmek 6. istenilen bir şeye kavuşmak, nail olmak 7. bir yere, bir noktaya erişmek, ulaşmak

b.-a bilir 85/3, 105/15
b.-a bilirsin 85/16
b.-acağ 57/25
b.-acağsın 88/22, 89/3
b.-alım 120/9, 121/20
b.-amasın 37/11
b.-amaz 72/18
b.-an 105/15, 116/6
b.-du 42/2, 49/4, 66/2, 86/16
b.-duğundan 84/17

b.-duk 14/18
b.-dukdan 29/1
b.-dular 39/9
b.-dum 66/9, 74/28
b.-duğda 16/5
b.-ma 89/13
b.-madıklarından 13/25
b.-mamış 75/3
b.-mağ 121/19
b.-masın 96/13
b.-maya 72/3
b.-muş 129/23, 35/8
b.-muş dır 99/27
b.-sun 109/14, 13/3, 65/18
b.-sunlar 13/23
b.-ub 124/5, 126/27, 87/10, 94/26
b.-ur 113/5, 85/4, 9/4

bula bilir bk. **bulabilir**

b. 21/25

bulun- 1. bulma işine konu olmak 2. bir yerde olmak

b.-abilir 55/6
b.-acağım dır 34/3-4
b.-an 12/26, 124/9, 18/1, 29/3,
34/17, 6/11, 6/19, 64/1, 7/5, 72/11
b.-anın 58/5
b.-duğundan 32/18
b.-duğu 47/2
b.-dular 41/6
b.-dum 60/25
b.-dunuz 82/24
b.-dukları 20/9
b.-maya 125/29
b.-ub 17/18, 44/14
b.-ur 25/26
b.-urlar 46/23
b.-uyyor 107/12

bulunuş- bulunmak eylemi veya biçimi

b.-ından 16/8

b.-ına 72/5

b.+ları 9/29

buluş- 1. bir araya gelmek 2. kavuşmak

b.-acağlar dır 102/22

b.-ırlar 122/26

bulut atmosferdeki su damlacıkları ve buz taneciklerinin yoğunlaşmasıyla oluşan, renkleri, biçimleri, yükseklikleri ve yol açtıkları hava olaylarıyla birbirinden ayrılan yığın

b.+lar 36/2, 67/10

bulud bk. **bulut**

b.+a 129/7

buludlu (gökyüzü için) bulutlarla

kaplanmış, bulutlanmış

b. 6/5

burak- bk. **bırak-**

b.-dı 30/19

b.-ıb 5/16

burun çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı

b.+una (burnuna) 15/24

buynuz kurşun borudan kol alma işleminde kullanılan demirden yapılmış alet

b. 85/12

buyur- 1. bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek 2. söylemek, demek, düşüncesini bildirmek

b. 110/1, 115/15, 58/30, 77/16,

96/14, 98/9

b.-arak 7/28

b.-du 126/23, 61/20, 7/4

b.-dun 108/25

b.-dunuz 57/11

b.-ın 82/3

b.-ıyyor 80/24

b.-muş 61/6, 123/28

b.-muşsun 107/7

b.-sun 127/29, 128/10, 48/28, 59/9

b.-ub 128/18

b.-un 90/25

b.-unuz 22/1

b.-unuz 52/28

b.-ur 126/5, 57/21

b.-ursınız 9/1

b.-uyorsın 107/17

b.-uyorsunuz 52/27

bürülü bürünmüş

b. 125/7

bürün- 1. bürünmek işi 2. sarınmak, örtülmek

b.-üb 73/1

bütün eksiksiz, tam

b. 104/3, 42/7, 46/8

büyü bk. **böyük**

b. 20/28

büyüt- yetiştirmek, bakmak

b.-dükden 64/6

-C-

cadde (Ar.) geniş, uzun ve düzgün yol, ana yol

c.+ye 113/8

cahd bk. **caht**

c. 31/10

caht (Ar.) çok çalışan, çaba gösteren kimse

c. 20/18

caiz (Ar.) din, yasa, töre vb. bakımdan işlenmesinde, yapılmasında sakınca olmayan

c. dir 89/15

can (Far.) 1. insan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümle vücuttan ayrılan madde dışı varlık 2. hayat, güç

c. 100/14, 100/4, 100/6

c.+ı 28/2, 30/29, 49/14

c.+ım 74/12, 16/9

c.+ımı 84/5

c.+ına 62/21, 87/18

c.+ını 28/27

canı gönül (Ar.) candan, gönülden, kalbin tüm samimiyetiyle

c.+den 41/27, 35/2

canavar (Far.) 1. masalarda sözü geçen yabani, yırtıcı hayvan 2. acımasız, kötü ruhlu, zalim (kimse)

c. 11/24

c.+i 103/25, 13/17

c.+lardan 14/23

c.+ların 15/29

canavarlık (Far. +T.) canavar olma durumu, canavara yakışır davranış

c.+ları 10/2

cebır (Ar.) zor kullanma, zorlayış

c. 32/8

cefa (Ar.) eziyet, sıkıntı

c.+lardan 112/2

c.+ları 61/10

c.+lerde 111/24

c.+ya 38/29

c.+yı 87/21

celb (Ar.) 1. kendine doğru çekme. 2. getirtme, getirtilme

c. 7/3, 70/2

cem (Ar.) toplama, bir araya getirme

c. 113/17

cemi (Ar.) bütün, hep, cümle

c. 34/16

c.+isi 124/16, 124/9, 129/27, 58/6

c.+isinde 19/20

c.+isini 100/28, 104/27, 14/1, 37/17

cemaat (Ar.) bir dinden veya bir soydan olan insanların topluluğu

c.+dan 127/21

c.+i 127/13

cemi eşia (Ar.) eşyaların toplamı

c.+ları 12/23

cemsat (Far.) eski Moğollarda Moğol hükümdarı

c.+a 114/6

cenaze (Ar.) kefenlenip tabuta konmuş, gömülmeye hazırlanmış insan ölüsü

c. 49/15

c.+sini 49/12

ceng (Far.) büyük çaba, uğraş, kavga, çekişme

c. 6/10, 63/19

c.+e 5/18, 64/24

cesamet (Ar.) büyüklük, irilik

c. 10/24

cesametlu (Ar. +T.) büyük, kocaman

c. 27/9

cesametlü bk. **cesametlu**

c. 122/25

cesaret (Ar.) 1. yüreklilik, yiğitlik 2. atılganlık

c. 39/2, 63/23, 90/21

c.+i 110/22, 86/24

c.+ime 128/17

c.+le 10/27

cesaretli (Ar. +T.) yürekli

c. 18/15

cesaretlü (Ar. +T.) yürekli

c. 89/21

cesaretlen- yüreklenmek, yiğitlenmek

c. 116/21

c.-di 87/20

c.-erek 17/24, 88/22

cesim (Ar.) büyük, iri, kocaman

c. 42/21, 44/24, 46/6, 50/24, 58/13,

7/16

cesurane (Ar. +Far.) cesurca.

c. 22/16

cesurlık (Ar. +T.) 1. yüreklilik, gözü pek olma durumu 2. atılganlık.

c. 130/18

cesürülen- 1. cesaretlenmek işi. 2.

yüreklenmek, yiğitlenmek

c.-miş 8/7

cevab bk. **cevap**

c. 103/21, 106/21, 121/3, 126/8,

128/3, 21/13, 30/9, 57/7, 68/7, 74/26, 75/2,

8/1, 81/23, 90/22, 93/18

cevap (Ar.) 1. bir soruya, bir isteğe, bir söz, bir davranış veya yazıya verilen karşılık, yanıt. 2. karşılıklı konuşma, sohbet

c. 115/23

ceza 1. uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım. 2. suç işleyen bir kimsenin yaşantısına, özgürlüğüne, mallarına, onuruna karşı yasaların öngördüğü yaptırım

c.+sını 25/28

cık- bk. **çık-**

c.-acağım 22/25

cık- bk. **çık-**

c.-ardı 41/9

cıknavor bk. **canavar**

c. 50/9, 92/18

c.+ın 51/24

c.+un 124/10

cidal (Ar.) savaş

c. 6/11

ciftlig bk. **ciftlik**

c.+den 58/13

ciftlik bk. çiftlik

c.+in (çiftliyin) 89/25

cihat (Ar.) din uğruna yapılan savaş

c. 7/3

cihet (Ar.) 1. yön, yan taraf. 2. sebep

c.+den 72/20

c.+le 17/19, 27/24, 49/19, 72/7

cins (Ar.) 1. tür, çeşit. 2. aralarında ortak

özellikler bulunan varlıklar topluluğu

c. 125/10

c.+imin 29/23

cismani (Ar.) cisimle, bedenle ilgili

c. 38/29

civar (Ar.) yakın yer, çevre, yöre

c. 37/15, 39/28

c.+da 72/11, 72/4

cınavor bk. canavar

c. 101/12, 104/10, 105/16, 117/20,

126/29, 50/13, 50/7, 50/9, 51/29, 52/1,

56/22, 71/11, 92/22, 93/8, 97/8, 98/26,

101/7, 50/3

c.+a 102/8, 97/10, 98/10

c.+dan 116/13

c.+ı 97/8

c.+un 101/15, 106/16, 112/24,

113/16, 122/1, 124/3, 55/23, 57/2, 63/16,

69/25, 70/20, 124/7

cınavorhane (Far.) canavarın bulunduğu

yer

c.+nde 117/19

c.+nin 125/12

cınavorluk (Far. +T.) canavar olma

durumu, canavara yakışır davranış

c. 112/19

cocuk bk. çocuk

ç.+un (cocuğun) 54/22

ç.+unun (cocuğunun) 21/3

coş- (doğa olaylarından herhangi biri)

birdenbire çoğalıp, hızlanmak

c.-mü 36/5

cömerd (Far.) para ve malını esirgmeden

veren, eli açık

c. 100/1, 52/8

cümle (Ar.) bütün, hep

c. 10/18, 111/12, 125/19, 48/1

c.+dende 64/15

c.+miz 125/21

c.+nin 126/11, 127/22

c.+nizden 128/7

c.+nizi 15/9

c.+si 127/28, 129/13, 129/4, 13/5,

18/22, 41/26, 62/17, 97/23

c.+side 124/14, 61/5

c.+sinden 72/16

c.+sine 95/16

c.+sini 33/18, 75/28, 76/8

c.+sinin 28/12

c.+ye 25/26

cüzi (Ar.) az, azıcık, pek az

c. 52/15

-Ç-

çaar- bk. çağır-

ç. 69/29

çabuk bk. **çabuk**

ç. 110/2

çağ (Moğ.) 1. zaman dilimi, vakit, mevsim

2. hayatın çocukluk, gençlik vb.

dönemlerinden her biri, yaş

ç. 125/11

ç.+ında 54/28

çağır- 1. birinin gelmesini kendisine yüksek

sesle söylemek, seslenmek 2. herhangi

birinin bir yere gelmesini istemek, davet

etmek

ç.-dık 64/17

ç.-ib 115/5

ç.-ıp 15/19

ç.-malıym 89/13

çağ(ı)rıl- bir toplantıya, bir yere gelmesi

istenmek

ç.-ır 94/11

ç.-sınlar (çağrılısınlar) 48/10

çağla- suyun köpürerek ve ses çıkararak

coşkun bir biçimde akması

ç.-yış 42/22

çal- 1. başkasının malını gizlice almak,

hırsızlık etmek, aşırarak 2. bir musiki eserini

bir çalgı ile icra etmek 4. bir müziği

dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak 5. (kapı

için) içindekilere veya dışarıdakilere

duyurmak için tıklatmak, vurarak ses

çıkartmak 6. atmak, çarpmak, vurmak

ç. 85/27, 93/1

ç.-an 94/8

ç.-anı 90/3

ç.-an 2/3, 3/3, 5/3

ç.-ar 92/24

ç.-arak 121/27

ç.-dı 20/22, 57/3

ç.-dığ 22/5

ç.-dığında 8/6

ç.-dıkdan 93/12

ç.-ib 110/22, 110/26, 21/27, 86/7,

87/1, 89/13, 89/22

ç.-ıdı 45/15

ç.-ıp 69/17

ç.-mada 100/9

ç.-mak 109/19

ç.-mak 46/16

ç.-mış 103/27

ç.-sın 84/19

çaldır- çalmak eylemini yaptırmak

ç.-mış 123/17

çalın- çalmak eylemine konu olmak, çalmak

eylemi yapılmak

ç.-mış 123/19

çalgı 1. müzik aleti, enstrüman 2. çalgı

çalma, müzik 3. müzik topluluğu

ç. 124/10, 69/27, 85/14

ç.-ların 125/14

ç.-tı 93/13

ç.-tı 34/23, 69/28

çalğ bk. **çalğ**

ç. 50/25

çalı böğürtlen, ahududu gibi küçük, dalları

dibinden çatallanan ve sapları odunsu bitki

ç.-lara 86/3

çalış- 1. bir şeyi oluşturmak veya ortaya

çıkarmak için emek harcamak 2. herhangi

bir iş üzerinde olmak

ç.-acağdır 27/1
ç.+acağ dır 58/5
ç.-alım 27/11
ç.-dı 29/5, 53/10
ç.-dılar 24/3
ç.-dım 69/10
ç.-ıb 10/12, 9/10
ç.-ır 19/9, 41/25
ç.-ıyor 13/29
ç.-ub 72/4

çalķana çalķan- çalkalanarak
ç.-a 65/29

çamaşır (Far.) iç giysisi
ç. 34/20

çan içinden sarkan tokmağının kenarlara
vurmasıyla ses çıkaran madenden araç
ç. 42/19
ç.+ı 11/2

çanak göz çukuru
ç.+ına (çanağına) 67/7

çanağ bk. **çanak**
ç. 82/3

çang bk. **çan**
ç. 43/23, 50/11
ç.+ı 57/3, 51/4
ç.+ları 42/16, 42/20
ç.+ların 42/28
ç.+larından 42/17

çapucağ (Far.+ T.) hızlı, süratli
ç. 58/16, 11/21
[=1]

çapuk bk. **çabuk**

ç. 112/2, 12/14, 120/13, 120/9,
29/24, 65/17, 76/13, 81/21

çapuğ bk. **çabuk**
ç. 107/8, 15/8

çarçapuk çabuk olma durumu, hız, sürat
ç. 10/17, 109/13, 15/17, 34/6, 49/7,
81/23

çare (Far.) bir sonuca varmak, ortadaki
engelleri kaldırmak için tutulması gereken
yol, çıkar yol, çözüm yolu

ç.+miz 31/12
ç.+si 12/16, 13/7, 11/20

çarp- hızla değmek, vurmak
ç.-arak 7/15, 80/14

çarpıl- çarpmak eylemine konu olmak
ç.-arak 36/7
ç.-mağdan 121/4

çarpıntı kalbinin hızlı ve sık vurması
ç.+sı 65/20

çaşu casus
ç.+sı 101/20

çatal yemek yerken kullanılan iki, üç veya
dört uzun dişli çoğunlukla metal araç
ç. 73/22

çay dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu
ç. 36/5
ç.+da 37/4
ç.+dan 66/16
ç.+ın 36/25, 36/27, 36/4

çayır üzerinde gür ot biten, genellikle düz ve nemli yer

ç.+ın 98/12

ç.+ların 58/7

çek- 1. bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek 2. güç durumlarına dayanmak, katlanmak 3. sıkıntı ve üzüntü duyarak yaşamak 4. üstlenmek 5. (üzerinde taşıdığı tabanca, bıçak gibi) bir silaha, karşısındakini korkutmak 6. (ah, oh, of gibi ünlemlerle) söylemek, demek

ç.-diyi 38/28

ç.-er 25/29

ç.-erek 39/27, 59/7, 73/29, 87/21

ç.-ib 14/11

ç.-meksizin 38/11

ç.-meye 36/16

ç.-meyiz 37/18

ç.-mez 17/2

ç.-miş 47/3

ç.-sek 19/28

çekil- 1. çekme işi yapılmak 2. geri gitmek, ricat etmek 3. katlanmak, tahammül etmek

ç.-di 35/5

ç.-ib 129/15, 37/24

ç.-mek 10/21

ç.-mez 87/17

ç.-üb 42/1

çek- bk. **çek-**

ç.-dim 60/27

ç.-diyim 61/27

ç.-erek 42/9, 60/17, 73/20

ç.-mekdeyim 98/22

ç.-meyerek 46/4

çekil- bk. **çekil-**

ç.-dim 61/17

çelb et- (Ar.+ T.) 1. kendine çekmek. 2. getirmek

ç. (çelb edebilirler) 100/10

çeşid (Far.) aynı türden olan şeylerin bazı özelliklere ayrılan öbeklerinden her biri

ç. 124/23

ç.+leri 106/11

çetin amaçlanan duruma getirilmesi, elde edilmesi, çözümlenmesi zor olan

ç. 38/18, 50/5, 87/6

ç. dir 76/16, 76/18

çevir- bir yerin veya bir kişinin çevresini bir şeyle sarmak, kuşatmak.

ç.-erek 91/4

çev(i)ril- 1. kuşatılmak, sınır içine alınmak 2. çevrenme işi veya biçimi

ç.-miş 39/8, 50/6, 87/27, 88/11, 44/26

çevre bir şeyin yakını, dolayı, etraf.

ç.+si 39/8

çevür- bk. **çevir-**

ç.-üb 109/19

çeyreg on beş dakikalık zaman

ç. 99/23

çıblak üstünde bulunması gereken giysi, örtü vb. bulunmayan

ç. 28/10

çık- 1. içeriden dışarıya varmak, gitmek 2. bir yere ulaşmak, varmak 4. bulunduğu yeri bırakıp başka bir yere geçmek 5. bir yere ulaşmak, varmak

ç.-arak 6/14
ç.-dı 129/21
ç.-ib 97/6
ç.-ınız 15/9

çık- bk. çık-

ç.-aca 37/20
ç.-an 20/2, 26/19, 71/8, 82/12
ç.-dı 11/10, 113/7, 118/9, 17/23,
23/16, 48/15, 51/14, 57/4, 9/16
ç.-dığında 35/5
ç.-dılar 112/22, 130/1, 15/18, 66/11
ç.-ib 104/14, 123/2, 51/7, 73/2,
96/16
ç.-mağda dır 122/9
ç.-mazdan 77/4
ç.-mı 120/25, 61/16

çık- 1. giysi, ayakkabı vb. ni vücuttan ayırmak, soymak 2. birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak

ç. 129/4, 60/14, 77/18
ç.-abilir 33/14
ç.-a 11/19, 8/9, 86/12, 90/1
ç.-ara bilir 34/14
ç.-arak 65/3
ç.-arak 66/11
ç.-dım 91/21
ç.-ib 23/5, 101/13, 52/3, 82/3
ç.-ırlar 67/22
ç.-madı 46/29
ç. -mağ 69/8, 103/23
ç.-mamaya 29/7
ç.-masın 113/7, 114/8
ç.-ub 77/26

çınar (Far.) gövdesi kalın, uzun ömürlü, geniş yapraklı bir ağaç
ç.+ların 89/2

çık- 1. çıktığı anda 2. çıkma fiilini gerçekleştirdiği zaman
ç.-maz 37/6

çık- bk. çık-

ç.-dı 23/9
ç.-dığında 116/25
ç.-mayip 36/9
ç.-maz 68/20
ç.-ub 37/14, 58/21

çıkart- birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak

ç.-maksızın 35/27

çiçek bk. çiçek

ç. 112/7, 124/20, 124/22, 45/13,
50/17, 70/25, 71/4, 93/22
ç.+den 125/4, 70/5, 71/2, 96/16
ç. dir 93/10
ç.+ler 124/17, 125/2, 95/20, 96/21
ç.+lerden 117/3, 70/23
ç.+leri 70/10

çiçekli çiçeği olan

ç. 116/10, 50/15

çiçek bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü

ç. 113/19, 117/5, 28/14
ç.+den 93/27
ç.+in (çiçeğin) 70/14
ç.+lerden 93/20
ç.+leri 79/12

çift birbirini tamamlayan iki tekten oluşan (nesneler)

ç. 125/5, 34/18

çiftci geçimini toprağı ekerek sağlayan kimse, rençber

ç. 125/20

ç.+nin 127/21

çiftli bk. çiftlik

ç.+e 58/16

ç.+i 88/16

çiftlig bk. çiftlik

ç. 123/4, 125/13, 125/6, 128/14, 128/28, 88/17, 89/27, 91/12, 91/28, 92/23, 92/5

ç.+de 37/20

ç.+den 113/8

çiftlik tarım yapılan, hayvan yetiştirilen, çalışanlarının da oturması için evler bulunan geniş toprak parçası

ç. 88/11

ç.+in (çiftligin) 88/13, 89/21

çimen kendiliğinden yetişmiş çim

ç.+le 50/26

çimenli çimeni olan, yeşillik

ç. 73/3

çinar bk. çınar

ç. 88/13

çitflig bk. çiftlik

ç. 95/1

çiy akşamın ve gecenin serinliğiyle yerde veya bitkilerde toplanan küçük su damlaları, şebnem

ç. 43/14

çoban (Far.) koyun, keçi, sığır, manda sürülerini otlatan kimse

ç. 107/23, 112/18, 125/1, 41/19,

51/17, 52/14, 53/17, 53/21, 53/8, 55/13,

56/1, 81/1, 81/15, 81/20, 82/1, 82/14, 82/22,

83/22, 83/26, 83/5, 84/9, 85/9, 86/6, 87/23,

87/8, 88/16, 89/9, 94/24, 95/6, 97/26, 99/21,

71/21

ç.+a 55/10, 57/1, 71/18

ç.+dan 51/25

ç.+ı 40/1

ç.+ın 40/17, 40/21, 40/9, 41/19,

52/9, 86/20, 40/14

ç.+lar 125/20, 85/12

ç.+lardan 97/22

çocuk 1. küçük yaştaki oğlan veya kız 2. soy bakımından oğul veya kız, evlat

ç. 108/21, 64/26

ç.+ı (çocuğı) 10/12, 14/27

ç.+ın (çocuğın) 124/21, 15/15,

24/13, 76/4

ç.+ının (çocuğının) 44/4

ç.+u (çocuğı) 111/11, 127/10

ç.+un (çocuğın) 14/23

ç.+unu (çocuğın) 25/1

çocukluk bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak

ç.+umun (çocukluğumun) 66/25

çocuklık bk. çocukluk

ç.+ında (çocuklığında)

çocuk bk. çocuk

ç. 10/7, 116/17, 119/28, 42/18,

54/13-, 56/26, 62/26, 75/16, 85/1, 85/5,

95/11

ç.+lara 92/19

ç.+lardan 124/19
ç.+ların 124/15, 91/9

çocukluk bk. çocukluk

ç.+larından 63/28

çoğal- azken çok olmak, çok duruma gelmek

ç.-acaksın 130/27

ç.-acaaksın 5/6

çoğu çok kimse

ç. 72/4

çok 1. sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan, az karşıtı 2. aşırı bir biçimde 3. çoğunluk

ç. 12/29, 16/10, 18/17, 21/14, 27/23, 31/8, 32/22, 32/6, 39/24, 47/4, 55/12, 60/15, 88/27

çokluk sayı ya da ölçü yönünden çok olma durumu

ç. 65/7

çok bk. çok

ç. 102/16, 103/22, 107/18, 107/8, 108/16, 11/18, 111/2, 111/26, 112/14, 113/22, 113/4, 114/28, 115/11, 116/9, 119/17, 122/16, 123/11, 130/17, 130/21, 130/22, 130/4, 17/23, 19/25, 19/28, 20/27, 32/2, 33/19, 33/21, 34/14, 35/6, 37/10, 40/18, 42/7, 46/24, 47/16, 48/21, 49/18, 49/3, 53/2, 56/1, 56/15, 56/4, 56/9, 57/14, 57/15, 60/23, 60/25, 60/27, 61/24, 62/13, 62/24, 62/28, 62/3, 63/18, 63/4, 66/6, 69/20, 69/28, 69/7, 70/18, 72/14, 72/3, 72/8, 72/9, 73/17, 74/18, 74/23, 75/11, 76/16, 79/23,

80/11, 80/25, 81/27, 82/13, 82/7, 82/9, 83/2, 83/8, 84/12, 84/19, 84/8, 84/9, 85/15, 86/23, 87/6, 88/21, 9/9, 90/23, 90/26, 90/9, 91/22, 93/13, 93/16, 96/1, 96/30, 98/16, 98/25, 99/28

ç.+dan 108/1, 38/7

çokça oldukça çok, pek çok

ç. 53/24

çöl kumluk, susuz ve ıssız geniş arazi, sahra

ç. 82/23

çök- 1. çömelmek. 2. oturmak, birden bire oturmak

ç. 107/28

ç.-erek 108/29

çöz- düğümlü, bağlı, sarılı bir şeyi açmak

ç.-üb 36/14

çukur çevresine göre aşağı çökmüş olan yer

ç.+a 122/17, 81/6

çümen bk. çimen

ç.+lerin 128/21

çün (Far.) çünkü, mademki

ç. 104/8

çünki bk. çünkü

ç. 110/6, 45/23, 48/3, 62/12, 7/7, 99/25

çünkü (Far.) şundan dolayı, şu sebeple, zira

ç.+m 10/22

-D-

da “dahi, bile, esasen, fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek, hatta” vb. anlamlara gelen, sözcükten ayrı yazılan takı

d. 104/20, 11/28, 111/27, 119/8, 41/2, 44/13, 48/12, 63/6, 75/5, 92/3, 93/9

daban üstü kapalı olan bir yerin tavanına karşıt olan, ayakla basılan yüzü

d.+ının 7/16

dağıl- bk. **dağıl-**

d.-dılar 41/29

dağ yerkabuğunun çıkıntılı, eğimli ve yüksek yamaçlarına verilen ad

d. 68/7

d.+a 37/9, 61/17

d.+da 114/16, 117/3, 70/23, 93/20

d.+ı 122/9

d.+ın 112/22, 112/25, 122/16, 122/4, 123/2, 39/5, 62/16, 68/5, 86/12, 94/12

d.+lara 128/12

d.+larda 81/8, 99/3

d.+lardaki 110/21

d.+lardan 109/28, 38/3

d.+ların 118/11, 48/15, 50/5, 51/10, 74/24

d.+larına 44/1

d.+larında 42/19-

d.+larından 52/9

dağıl- (toplu halde bulunan kimseler) bir yerden uzaklaşmak, o yeri terk etmek

d.-dılar 49/16

dağınık 1. düzeni bozulmuş, karışık durumda olan 2. geniş bir alana yayılmış olan

d. 87/27

dağıt- bir şeyi belli bir ölçüye göre bölüştürmek

d.-ır (dağıdır) 20/27

daha 1. henüz. 2. var olana, elde bulunana ek olarak 3. kendisinden sonra üçüncü kişi iyelik eki alan bir sıfatla birlikte sözü edilen konuda en önemli durumu belirtmek için kullanılan bir söz 4. bunun dışında

d. 103/14, 104/21, 107/22, 108/2, 116/10, 118/7, 119/27, 120/25, 122/5, 129/19, 13/18, 13/20, 130/7, 23/20, 26/27, 27/11, 30/6, 36/21, 39/7, 40/9, 42/21, 48/27, 52/29, 54/20, 61/13, 63/24, 67/28, 68/3, 69/13, 73/17, 73/27, 75/12, 8/18, 80/18, 80/21, 80/6, 81/8, 82/10, 83/29, 91/10, 91/21, 91/5, 91/6, 92/26, 93/12, 97/4, 98/27, 78/4

dahi 1. da, de 2. bile

d. 96/5

dağı bk. dahi

d. 100/15, 100/17, 100/3, 101/10, 101/6, 102/1, 110/13, 111/1, 111/22, 111/26, 113/21, 114/29, 114/4, 115/26, 118/18, 119/5, 12/6, 120/23, 121/10, 121/4, 125/24, 125/4, 125/8, 129/6, 130/12, 130/21, 17/5, 17/8, 18/26, 19/1, 19/12, 19/22, 19/28, 20/14, 20/22, 20/28, 21/16, 25/10, 25/22, 27/27, 28/11, 29/22, 29/5, 30/12, 32/4, 33/25, 36/9, 39/25, 41/26, 42/6, 45/17, 45/3, 46/6, 47/15, 47/23, 49/6, 50/10, 51/4, 55/12, 55/27, 59/5, 60/15, 60/23, 60/9, 62/23, 63/4, 65/24, 69/4, 7/21, 74/20, 74/24, 8/12, 8/5, 82/8, 83/12, 83/19, 83/21, 83/28, 83/8, 84/10, 84/5, 85/18, 87/11, 88/23, 9/29, 90/15, 99/13

dahil (Ar.) 1. iç, içeri 2. içinde, ... ile birlikte

d. 105/10

d.+inde 104/28

daim (Ar.) 1. sürekli, sonsuz 2. daima
d. 99/7

daima (Ar.) her vakit, sürekli olarak
d. 59/23

dair (Ar.) bir konu üzerinde olan, üzerine, konusunda, ... ile ilgili, üstüne
d. 19/6, 88/7

dakike (Ar.) 1. bir saatlik zamanın altmışta biri 2. an, zaman
d. 32/11, 51/15, 76/11
d.+den 22/23

dağıke bk. **dakike**
d.+de 58/25

dağıke bk. **dakike**
d. 110/4, 121/17, 91/1

dal ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri

d.+ından 50/24

d.+lar 124/24

d.+ları 113/18

d.+larını 44/28

dal- başka bir şey düşünemeyecek biçimde kendini bir şeye kaptırmak
d.-dı 116/19

dam yapıları dış etkilere korumak amacıyla üzerlerine yapılan çoğu kiremit kaplı bölüm

d.+ı 45/1

d.+ları 88/2

damad (Far.) evlenmekte olan bir erkeğe, evlenme töreni sırasında verilen ad, güveyi
d. 64/8

damla yuvarlak biçimde, çok küçük miktarda sıvı
d.+ları 43/11

dane (Far.) herhangi bir sayıda olan, adet
d. 74/27, 81/25

daneciğ küçük tane
d. 96/10

davar koyun ve keçiye verilen ortak ad
d. 54/16

davet (Ar.) çağrı, çağırma
d. 107/16, 11/4, 35/1
d.+i 128/24
d.+ini 98/11

davran- bir kimseye veya bir şeye karşı belli tavır takınmak
d.-dı 117/27
d.-ması 52/8

davranış davranma işi veya biçimi, tutum, davranım, muamele, hareket
d.+ın 99/8

davul (Ar.) tokmak ve değnekle çalınan çalgı
d. 121/27

daya- yaslamak
d.-dım 67/6

dayan- 1. güç bir duruma katlanmak, çekmek, sabretmek, tahammül etmek 2. bir yere yaslanmak, kendini dayamak

d.-abilen 7/10

d.-amaz 14/29

d.-arak 73/1

d.-asınız 60/10

d.-ır 44/11

d.-malarını 7/4

d.-sınlar 88/4

dayat- yaslamak

d.-arak 74/10

dayim bk. **daim**

d. 127/10, 37/12, 38/16, 54/5, 56/16, 57/25, 58/28, 59/17

dayima bk. **daima**

d. 45/7

dayimül evkât (Ar.) her vakit

d. 60/12

dayir bk. **dair**

d. 104/6, 29/28, 48/11, 53/4

dayre (Ar.) Bir yapının konut olarak kullanılan bölümlerinden her biri, kat

d. 16/15

d.+nin 11/17

dayyan- bk. **dayan**

d.-arak 36/14

dayanıł- dayanmak eylemi yapılmak

d.-ılmaz 96/5

de- 1. söylemek, söz söylemek 2. ad vermek 3. bir dilde karşılığı olmak 4. herhangi bir ses çıkarmak 5. herhangi bir kaniya, yargıya varmak 6. düşünmek.

d. 100/15, 100/25, 101/1, 102/23,

104/23, 104/28, 105/13, 105/25, 109/11,

110/18, 110/19, 116/23, 117/12, 117/15,

117/16, 119/22, 119/3, 12/25, 120/1, 120/17,

122/12, 122/7, 123/17, 123/20, 123/27,

124/11, 124/16, 124/17, 124/21, 124/23,

124/9, 125/2, 125/21, 125/7, 126/21, 126/26,

126/4, 127/10, 127/13, 127/18, 127/28,

128/10, 128/7, 129/13, 129/27, 129/4, 129/5,

13/12, 13/22, 13/7, 13/8, 13/9, 14/1, 15/21,

15/9, 18/22, 20/10, 23/6, 24/11, 25/26, 25/8,

26/21, 27/10, 28/13, 28/22, 28/8, 32/24,

33/18, 34/22, 35/12, 35/21, 35/9, 36/14,

36/4, 37/1, 37/17, 37/19, 37/25, 38/14,

39/12, 40/1, 41/1, 43/1, 44/16, 45/22, 46/16,

46/8, 48/7, 50/15, 50/21, 54/4, 55/4, 55/9,

56/3, 56/4, 58/10, 58/15, 58/20, 58/29, 58/6,

59/11, 59/28, 59/29, 59/4, 60/27, 60/28,

61/1, 65/29, 66/25, 67/26, 70/1, 70/17,

72/16, 73/4, 75/26, 75/28, 75/3, 76/2, 76/23,

76/28, 77/13, 79/13, 8/18, 8/22, 80/3, 82/5,

82/6, 83/17, 83/23, 83/28, 85/10, 86/14,

88/13, 88/7, 89/10, 90/3, 90/5, 90/7, 90/9,

92/10, 92/28, 92/29, 94/11, 95/17, 95/19,

96/30, 97/23, 117/1

d.-di 100/26, 101/14, 101/23, 101/7,

102/1, 102/27, 103/17, 105/16, 106/19,

107/18, 109/22, 109/7, 110/5, 114/10,

115/11, 115/22, 115/27, 115/5, 116/20,

117/1, 118/10, 118/19, 118/24, 118/3,

119/13, 12/18, 120/15, 121/24, 122/19,

123/19, 125/17, 126/21, 126/29, 128/15,

14/17, 14/25, 16/6, 17/4, 21/29, 22/12, 22/7,

23/29, 24/17, 25/3, 31/20, 33/17, 38/1,

39/16, 40/12, 42/22, 42/26, 42/28, 42/9,

44/3, 44/8, 47/28, 47/6, 52/17, 52/20, 52/24,

52/4, 53/13, 53/14, 53/17, 53/23, 53/28,
53/8, 54/24, 55/10, 55/20, 56/1, 56/22,
56/26, 56/6, 57/13, 57/27, 57/7, 58/22,
58/24, 58/28, 59/14, 59/8, 60/21, 61/25,
62/4, 63/16, 65/6, 68/6, 69/27, 7/29, 70/18,
70/9, 71/14, 73/21, 74/14, 74/17, 75/14,
75/16, 75/26, 75/9, 76/14, 76/3, 78/18,
79/20, 79/4, 79/7, 8/12, 8/24, 8/29, 80/16,
80/2, 80/20, 81/14, 81/16, 81/20, 81/28,
82/15, 82/25, 82/4, 83/1, 83/11, 83/26, 83/5,
84/8, 85/23, 86/1, 88/16, 9/15, 9/6, 90/13,
90/27, 90/4, 91/21, 91/22, 91/27, 92/16,
92/23, 92/27, 92/4, 92/6, 93/1, 93/15, 93/6,
97/12, 98/10, 98/13, 98/25, 98/28, 98/5,
99/13, 99/20, 76/29, 54/9
d.-dikleri 51/24
d.-diklerin 54/9
d.-diler 14/8, 91/15, 91/8
d.-dim 111/19, 56/12, 58/14
d.-din 104/12, 104/24, 120/6
d.-diyin 59/14
d.-diyinde 101/27
d.-diyiniz 34/2, 40/9
d.-meg 20/11
d.-mek 117/11, 16/1, 20/13, 33/20,
55/2
d.-miş 101/26, 115/26, 23/22
d.-r 105/25, 78/7, 102/17, 103/26,
121/20, 31/11, 67/2, 69/10, 19/14, 34/10
d.-r idi 96/9
d.-rim 127/6
d.-rler 9/4, 12/11, 42/14, 42/27,
91/6
d.-yebilirim 117/15
d.-yeceyim 42/23
d.-yerek 12/14, 129/10, 33/14,
37/26, 52/2, 74/26, 83/19, 89/21
d.-yi 20/10, 37/4, 51/25, 77/27,
84/2, 99/17

d.-yib 12/7, 126/24, 23/13, 73/5,
91/5
d.-yor 81/4
d.-yorum 55/22
d.-yu 18/15
d.-yüb 60/18, 69/4
d.-yyorsan 98/15
d.-yyu 112/5

def et- (Ar. +T.) savmak

d. 87/12

defa (Ar.) kez, kere

d. 103/22, 105/3, 107/18, 108/16,
113/4, 126/11, 20/27, 52/29, 62/10, 62/24,
67/9, 72/8, 73/27, 84/13
d.+dır 53/3

defn eyle- (Ar.) ölüyü gömmek

d.-diler 49/14

defter (Ar.) yazı yazmak için bir araya
tutturulmuş kağıt yaprakları

d.+de 105/9

değiş- başka bir biçime sokmak, değişikliğe
uğratmak

d.-erek 21/10

değnek elde taşınacak incelikte düzgün
ağaç, sopa, çomak

d.+e (deyenege) 73/1

dehir (Ar.) dünya, cihan, âlem

d. 55/5

dehşetli bk. **dehşetli**

d. 36/6

dehşet (Ar.) bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında duyulan ürküntü, yığı 2. korkutucu olma, korkunçluk

d. 39/14

d.+ine 14/9

d.+li 47/19

dehşetli (Ar. +T.) korku verici, korkunç
d. 105/11, 118/27, 14/25, 67/22, 73/20

dehşetli bk. dehşetli

d. 7/13

dek bir işin, bir durumun sona erdiği zaman veya yer, kadar, değin

d. 102/6, 86/5

d.+in (degin) 23/26, 94/16

delikanlı (Ar.) delikanlıca, delikanlı biçimde

d. 52/5

delikanlı çocukluk çağından çıkmış genç erkek

d. 51/17, 53/28

d.+ya 53/12

delikanlı bk. delikanlı

d. 71/18

dem (Far.) zaman, çağ

d. 42/27

demed (Yun.) bitki veya çiçek destesi

d. 70/6

demin biraz önce, az önce

d. 127/27

denil- 1. sözü edilmek, konuşulmak, söylenmek 2. ad verilmek
d.-en 30/24, 41/19, 95/10, 103/5, 55/5, 94/19

derakab (Far. +Ar.) hemen arkasından
d. 15/24

derd bk. dert

d. 103/3, 120/18, 35/4, 59/14

d.-ler 57/15

d.+lerden 59/11

d.+lerim 59/11, 61/26

d.+lerini 61/26, 62/1

derdli (Far. +T.) sıkıntıları sorunları olan
d. 35/7, 84/5

derdleş- rahatlamak ve çözüm bulmak amacıyla dertlerini karşılıklı anlatmak
d.-erek 46/27

dere küçük akarsu
d.+ler 62/18

derece (Ar.) 1. Bir süreç içindeki durumlardan her biri, basamak, aşama, rütbe, mertebe, 2. denli kadar
d. 102/11, 102/18, 112/6, 120/11, 122/24, 16/8, 33/25, 42/7, 56/16, 58/25, 60/8, 65/26, 65/6, 72/23, 76/14, 87/14, 89/14, 91/23
d.+sinde 107/14, 82/18
d.+ye 15/1

derecesiz (Ar. +T.) çok fazla, sayısız
d. 100/13, 106/25, 110/27, 22/4, 29/7, 65/13, 86/21, 94/3, 96/27

derhal (Far. +Ar.) hiç zaman yitirmeden

d. 112/21, 115/16, 57/3

d.+inden 60/17

der hal bk. derhal

d. 15/14, 36/26, 87/19, 93/11,
118/9, 37/24, 78/21, 123/2, 31/19, 69/1

deruni (Far.) iç ile ilgili, içe değin

d. 87/16

derhâtır bk. derhatır

d. 23/20, 9/1

desde (Far.) özdeş türden şeylerden bir araya getirilmiş tutam

d. 12/17, 124/20

der hatır bk. derhatır

d. 63/17

desise (Ar.) aldatma, oyun, düzen, hile

d. 103/27

der hâtır bk. derhatır

d. 40/1

dev korkunç, çok iri ve olağanüstü güçlü masal yarattığı

d.+lere 14/16

derhatır (Far. +Ar.) hatırda

d. 63/17

devam (Ar.) sürme, sürüp gitme

d. 125/22, 38/12, 79/11

derin yoğun, ayrıntılı

d. 110/9, 28/1, 60/17

d. dir 98/17

devir- bir şeyi yatay duruma getirmek

d.-di 37/1

derkar (Far.) 1. işte, işin içinde olan 2. belli, âşikâr

d. 87/3

dev(i)ril- devirmek eylemine konu olmak

d.-miş 37/2, 66/19

derman (Far.) güç, takat

d.+ım 83/4

deyil cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarını olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan sözcük

d. 10/22, 102/2, 103/6, 105/10,

106/13, 106/20, 106/7, 125/26, 130/9, 21/19, 35/8, 41/16, 42/11, 44/22, 54/10, 79/25, 83/26, 95/13, 79/1

d.+dır 59/15

d. dir 104/25, 104/29, 105/20,

114/24, 20/13, 22/15, 32/20, 33/8, 53/7, 55/21, 58/27, 64/10, 83/26, 89/16, 89/20

d. idim 81/9

d. im 101/24, 63/10

ders (Ar.) bir kimseden alınan veya bir kimseye verilen bilgi

d. 20/20, 46/16

d.+lere 19/2

derd (Far.) 1. üzüntü 2. sorun 3. ağrı

d. 98/27

d.+ini 46/26, 80/9

d.+leri 100/15

derun (Far.) yürek

d. imiş 53/6	d. 102/7, 119/15, 47/21, 90/2,
d. iz 47/15, 125/28	92/26, 97/7
d.+ki 20/7	
d.+miiz 54/15	dışarı dış çevre, içeri karşıtı
d.+sin 25/4	d. 118/8
d.+sen 24/19	
deyiş deme, söyleme işi	dış kapu binayı sokaktan ayıran giriş kapısı
d.+dir 110/29-111/1	d. 90/1
deyiş- bk. deyiş-	di- demek, söylemek
d.-ib 37/7	d.-rler 54/10
d.-meli 47/24	
d.-mem 56/19	Dovl Bir şahıs ismi
	d. 24/7
dey işdir- değişikliğe uğratmak	dö- bk. di-
d.-ecek 110/29, 111/1	d.-sunuz 60/20
dey(e)nek bk. değnek	diger bk. diğer
d.+i (deyenegi) 53/21	d. 28/21, 76/28
d.+in (deyeneyin) 32/13	
d.+in (deynegin) 35/22	diğer (Far.) başka, özge, öteki, öbür
deyra (Far.) deniz	d. 124/21
d.+sında 65/29	dik- 1. kumaşı iğne ve iplikle tutturmak 2.
dikkat (Ar.) duygularla düşüncüyü bir şey	bir nesneyi dik olarak durdurmak
üzerinde toplama, uyanıklık 2. ilgi, özen	d.-ecek 73/19
d. 37/10	d.-meye 72/10
dıkkat bk. dikkat	dik- bk. dik
d. 29/8, 38/2	d.-erek 51/27
dikkatli (Ar. +T.) dikkat eden, uyanık	dikil- dikmek eylemi yapılmak
d. 118/14	d.-eceg 72/3
dikket bk. dikkat	dikili dikilmiş olan
d. 81/9	d. 50/21
dıkket bk. dikkat	dikiş 1. kumaşın üzerinde gözle görülen
	dikilmiş iplik yolu 2. dikilecek şey

d. 72/10, 73/3
d.+i 72/8
d.ini 73/18

dirayet (Ar.) çabuk kavrama yeteneği,
kavrayış, anlayış
d.+i 54/22

dile- birinden bir şeyin yapılmasını istemek,
rica etmek, arzu etmek

d.-di 38/24
d.-diklerinin 127/28
d.-diniz 128/9
d.-mekliye 76/17
d.-r 18/20
d.-yelim 77/7
d.-yeyim 97/15

dileg bir kimsenin dilediği şey, istek, talep,
temenni, rica, murat
d.+lerimizi 126/4

dilen- kendisini acındırarak bir kimseden bir
şey istemek

d.-ib 76/18
d.-mesi 86/18

din Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal
varlıklara inanmayı ve tapınmayı
sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet
d.+inin 18/28

dindar (Ar. +Far.) din inancı güçlü, din
kurallarına bağlı (kimse), mütebedeyyin
d. 104/10, 105/16, 111/20, 114/20,
18/29, 25/7, 38/25, 8/29

dindarca dinî inancı güçlü bir şekilde
d.+casına 129/14

dindarlık (Ar. +Far. +T.) dinine bağlılık
d.+ını (dindarlığını) 64/11

dirayetlu (Ar. +T.) becerikli, yetenekli, iş
yapıcı

d. 27/23, 29/13

direk ağaçtan veya demirden yapılan uzun
ve kalın destek

d.+in (direyin) 67/4

diri yaşamakta olan, güçlü
d.+g 58/4

diril- diri duruma gelmek, güçlenip
canlanmak

d.-di 104/3

dirilt- dirilmesini sağlamak

d.-di 109/26
d.-dirler 79/15

dışar bk. **dışarı**
d.+dan 44/21

dışarı bk. **dışarı**
d. 15/18, 15/9, 57/4, 97/6
d.+ya 73/2, 9/15, 96/16

dışehli kadın
d.+ 29/13
d.+nin 106/23

divane (Far.) çılgın, deli
d. 53/18

diyne- işitmek için kulak vermek
d. 117/1, 121/22, 22/27, 42/23,
55/22, 79/5, 102/3

d.-di 28/29
d.-dim 26/19
d.-dikçe 103/29
d.-meg 89/26
d.-mek 121/15
d.-mekde 102/7
d.-mek dir 84/12
d.-meklig 56/3
d.-meye 62/3
d.-yeceyim 101/6
d.-yemedi 102/17
d.-yüp 47/28

diz 1. kaval, baldır ve uyluk kemiğinin
birleştiği yer 2. oturulduğunda uyluğun üst
yanı

d. 107/1, 107/28, 108/22, 108/28,
129/13, 77/8, 78/21
d.+ine 6/8
d.+leri 10/12, 18/5, 34/28, 51/8

diz dize dizleri birbirine değecek biçimde
birbirine yakın olarak oturmak
d. 67/15

dizil- 1. dizi durumuna getirilmek, dizme işi
yapılmak 2. yan yana sıralanmak
d.-diler 89/29, 128/27

diz üstü dizleri yere gelecek biçimde
d.+ne 28/25

dodağ ağzın, dişleri örten ve dışarıya doğru
az veya çok kıvrılan üst ve alt kenarlarından
her biri
d.+ları 23/5
d.+larına 123/14

doğ- 1. dünyaya gelmek 3. güneş, ay ve
yıldızın ufuktan yükselerek, görünmesi

d.-amayacak 110/23
d.-muş 64/4

doğru 1. gerçek yalan olmayan 2. akla,
mantığa, gerçeğe veya kurala uygun
d. 106/18, 107/1, 107/15, 107/25,
108/1, 11/19, 112/19, 113/7, 117/10, 124/4,
18/18, 19/8, 25/1, 37/9, 45/16, 57/2, 6/25,
60/19, 67/11, 78/23, 87/14, 89/5, 9/25,
95/20, 96/17

doğruca hiçbir yöne sapmaksızın, dosdoğru
bir biçimde

d. 89/1

doğrult- oturan veya yatan bir kimsenin
toparlanması, dik bir duruma gelmesi
d. 77/17

dokuzuncu sırada sekizinciden sonra gelen
d. 95/22

dol- 1. içine insan girmek, kalabalık duruma
gelmek 2. bir duygunun insanın içini,
gönlünü kaplaması
d.-arak 78/13
d.-du 11/26, 36/18, 49/17
d.-dular 24/12
d.-muş 73/6

doldur- (boş bir şeyi) dolu hale getirmek
d.-du 82/6
d.-muş 42/17
d.-urum 92/14

dolab (Ar.) genellikle tahtadan yapılmış,
bölme veya çekmelerine eşya konulan
kapaklı mobilya
d. 58/18

dolai bk. **dolayı**

d. 98/2

dolayı -den ötürü, sebebiyle, yüzünden

d. 27/29

dolayı bk. **dolayı**

d. 128/4, 13/15, 46/25, 65/13,
78/10, 94/7

dolgun içi dolarak yuvarlak bir biçim almış

d. 123/22

dolu 1. içi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür
4. bir duygunun etkisiyle yüklü, kaplı

d. 35/4, 56/7, 60/19, 9/4

d.+su 56/18

donadıl- donatmak eylemine konu olmak

d.-miş 28/4

d.-ış 114/23

donan- gerekli nesneler bir araya getirilip
süslenmek, gösterişli duruma getirilmek

d.-mayı 114/18, 115/1

d.-miş 113/23, 124/18, 124/23,
125/2, 125/9, 130/6, 28/11, 28/14, 44/28,
50/27, 51/20, 89/4

d.-miş dır 45/2

donat- gerekli alet ve malzemesini tamam
hale getirmek

d.-dı 96/25, 96/25

d.-ıb 95/20

d.-mışlar 113/20, 50/18

donad- bk. **donat-**

d.-ır 96/21

dosd bk. **dost**

d. 31/7, 32/22, 64/1, 8/17

d.+lara 47/16

d.+larımdan 121/22

d.+larımız 67/16

d.+larından 26/5, 94/22

d.+um 100/2, 128/3, 56/9

d.+una 84/16

d.+unun 49/17

dost (Far.) 1. sevilen, güvenilen, yakın
arkadaş, gönüldaş, iyi görülen kimse,
düşman karşıtı. 2. iyi geçinen aralarında iyi
ilişki bulunan

d. 119/18

d.+umın 100/14

dosd bk. **dost**

d.+uma 100/14

d.+umın 100/9

d.+un 47/26

doğ- yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak

d.-ar 84/26

doğur- açlığını gidermek

d.-alım 20/16

doğur- bk. **doğur-**

d.-sunlar 103/25

dök- sıvı veya tane durumunda olan şeyleri
bulundukları kaptan başka bir yere
boşaltmak

d.-mekde 96/28

dök- bk. **dök-**

d.-meye 74/11

dökdür- dökme işini yaptırmak

d.-dü 78/3

dön- 1. kendi ekseni üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek 2. geri gelmek, geri gitmek 3. yönelmek 4. durumdan duruma geçmek, değişmek, olduğundan daha değişik bir durum almak, benzemek 5. belirli bir yerde dolaşmak 6. kendini bir yandan bir yana çevirmek

d.-dü 116/7, 122/19, 130/15, 76/27

d.-dükde 87/8

d.-dükden 63/1

d.-eceyine 68/1

d.-er 58/16

d.-erek 55/10

d.-erler 44/2

d.-me 81/11

d.-medi 65/23

d.-memeye 115/25

d.-meyeceğimi 115/26

d.-miş 7/9

d.-müş 117/6, 67/7

d.-üb 120/15, 59/8, 75/16, 92/6

d.-üp 102/27

d.-üyor 117/18

d.-üyorum 74/18

dört dört sayısının adı ve bu sayıyı gösteren rakam

d. 114/8, 37/4, 38/12, 38/2, 41/20, 49/10, 68/22, 81/9

dördüncü sırada üçüncüden sonra gelen

d. 130/23, 31/13

döşeme yapılarda taban üzerine döşenen tahta vb. kaplama

d.+sini 7/17

döşen- döşeme işi yapılmak

d.-miş 88/3

döva bk. **dua**

d.+dan 41/17

döyüş- karşılıklı birbirini dövmek, vuruşmak

d.-erek 22/16

d.-mekde 11/13

dua (Ar.) 1. yakarış 2. Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin

d.+ları 128/8

dul eşi ölmüş veya eşinden boşanmış (kadın veya erkek)

d. 23/17, 29/13, 29/24, 72/2, k

d.+ların 107/10

duman 1. bir maddenin yanması ile ortaya çıkan ve içinde katı zerrelerle buğu bulunan kara veya esmer renkli gaz 2. havalanan tozların veya sisin oluşturduğu bulanıklık

d. 9/23

dunya bk. **dünya**

d.+da 19/28

dur- 1. hareketsiz durumda olmak 2. işlemez olmak, çalışmamak 3. bir yerde bir süre oyalanmak 4. dinmek, kesilmek 5. var olmak 6. beklemek, dikilmek ara vermek

d. 121/21, 19/1, 26/9, 118/3

d.-amaz 9/10

d.-arağ 112/25, 125/17, 39/16, 55/8

d.-du 97/6

d.-dular 35/18

d.-maksızın 28/26

d.-mağsızın 48/4

d.-ub 38/24

d.-ur 121/20

d.-uşu 100/7

d. 103/9

duşman bk. **düşman**

d.+ın 5/9

duva bk. **dua**

d. 129/14, 23/6, 78/24, 78/8, 28/23

d.+dan 10/16, 127/20, 96/15

d.+lar 35/25

d.+ları 126/4

d.+larımı 107/5

d.+larımı 49/15

d.+larınızı 128/5

d.+nızın 57/18

d.+sı 51/5

d.+sını 107/22, 51/8

d.+y 28/2

d.+ya 38/23

d.+yi 35/2, 77/9

d.yya 35/17

duvar (Far.) taş, tuğla vb. gereçlerden

yapılan veya örülen dikey düzlem

d. 13/2, 50/18

d.+a 67/6

d.+dan 35/20

d.+ı 66/15

d.+ından 11/9

d.+lara 13/1

d.+ların 13/21, 67/21

d.+larında 88/7

d.+larını 45/10

d.+n 13/4

duvello (İt.) birbirine düşman ya da hakaret etmiş iki kişinin, tanıklar önünde ve belli kurallara göre yaptığı silahlı dövüş, vuruşma

d.+da 123/20

duvelloy bk. **duvello**

duy- 1. bilgi almak, haber almak 2. işitmek, ses almak 3. dokunma, koklama vb. duyularla algılamak, hissetmek 4. bir ruh durumu içine girmek 5. sezmek, fark etmek, hissetmek 6. duymasını sağlamak 7. ilan etmek

d. 22/29, 8/22

d.-ayorum 103/2

d.-du 35/6

d.-duğında 24/21

d.-duğum 47/11, 56/17

d.-dum 69/15

d.-duklarında 102/26

d.-makda 27/29

d.-mağda 63/8

d.-muş 103/15, 22/14

d.-muş siz 22/14

d.-uyorum 73/16

d.-uyorum 22/23

duygu 1. duyularla algılama 2. belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim

d. 106/17

d.+ları 20/21

d.+larım 105/19

d.+larına 56/20

d.+larından 126/10

d.+larını 17/6, 18/28, 60/3

d.+sı 48/12

duyur- duymasını ya da duyulmasını sağlamak

d.-mayarak 68/21

duyurucu duyurma özelliği bulunan

d. 96/30

duyy- bk. **duy-**

d.-uyorım 80/23

duzak birini güç ve tehlikeli bir duruma
düşürmek için kurulan düzen

d.+ların 18/22

dün bugünden bir önceki gün

d. 81/24

d.+ki 73/24, 8/19

dünya 1. yeryüzü 2. el gün, herkes 3.
yeryüzünde yaşayan insanlar topluluğu,
insanlık 5. dış yaşam, çevre

d. 116/11, 19/19, 5/5, 59/25, 61/14,
61/16, 98/29

d.+da 102/22, 106/12, 106/13,
19/25, 20/1, 23/24, 25/3, 25/6, 26/1, 42/4,
61/21, 67/1, 98/19

d.+dan 121/12

d.+nın 104/14, 106/2, 54/28, 66/28,
77/12, 86/4

d.+yı 19/24

d.+yi 22/24, 47/10

düş- 1. yerçekiminin etkisiyle boşlukta,
yukarıdan aşağıya inmek 2. durduğu,
bulunduğu, tutunduğu yerden ayrılarak veya
dayanağını, dengesini yitirerek yukarıdan
aşağıya inmek 3. yere devrilmek, yere
serilmek

d. 12/9

d.-dü 64/28, 73/28, 95/7

d.-düimi 47/8

d.-düinden 24/1

d.-dükcez 17/20

d.-erek 12/4

d.-erler 42/12

d.-eyim 18/11

d.-mekliyi 33/24

d.-memiş 81/6

d.-müş 74/12, 78/6

d.-üb 72/25, 77/23

d.-üp 14/10

düşman (Far.) birine karşı kötü duygular
besleyen, onun kötülüğünü isteyen, ona
zarar vermeye çalışan, onu hiç sevmeyen
(kimse)

d. 10/27, 101/23, 101/25, 11/18,
17/7, 66/5, 69/16, 7/10, 7/28, 8/17, 8/18,
11/8

d.+a 10/24, 66/14

d.+dan 6/20, 76/22

d.+ı 11/14

d.+ın 111/7, 6/24, 65/27, 65/7, 9/9

d.+ının 101/20

d.+ımızdan 77/18

d.+lar 105/1, 11/5, 42/5

d.+ların 11/23, 15/2, 9/17

d.+larını 25/9

d.+larınız 39/22

düşmanlık düşman olma durumu

d.+a (düşmanlığa) 30/28

düşmanlık bk. **düşmanlık**

d. 31/1

düşün- 1. aklından geçirmek, göz önüne
sermek 2. zihniyle arayıp bulmak 3. akıl
etmek, ne olabileceğini önceden kestirmek
4. tasarlamak

d.-di 94/18

d.-dü 113/1

d.-düşü 6/12

d.-dükcez 103/13

d.-ecek 20/4

d.-elim 26/24

d.-meg 27/18, 29/20

d.-melisiniz 27/6
d.-meliyiz 58/28
d.-meye 21/22, 71/24
d.-mez 105/25
d.-müſim 37/19
d.-üb 80/3, 86/14

düşündür- düşünmesini sağlamak,
düşünmesine yol açmak
d.-mez 31/1

düşünce 1. kendiliğinden var olan, duyularla
değil, yalnızca ruhen algılanabilen asıl
gerçeklik, fikir, ide, idea 2. dış dünyanın
insan zihnine yansıması
d.+lere 116/19
d.+m 105/22

düzdür- 1. tertip ettirmek
d.-ür 111/16

düzelt- bozuk, aksak ve yanlış tarafını
gidermek
d.-meye 45/29

düzen belli yöntem, ilke veya yasalara göre
kurulmuş olan durum, uyum, nizam, sistem
d. 109/19, 89/10

düzü herhangi bir bakımdanöbir bütün
oluşturan şeylerin tümü, seri
d.+e 129/1
d.+ye 97/8

düzül- 1. dizi durumuna getirilmek, dizme
iſi yapılmak 2. sıraya girmek
d.-düler 125/13
d.-miş 28/7

ebed bk. ebedi
e. 123/23, 124/1

ebedi (Ar.) sonsuz, ölümsüz, bengi
e. 18/11, 19/29

ebedilig bk. ebedilik
e. 106/22

ebedilik sonsuz, ölümsüz olma durumu
e.+ 22/25
e.+de 122/26
e.+in (ebediliyin) 106/1

ebedu bk. ebedi
e. 123/29

ebedül ebed (Ar.) tükenmez, ebedî hayat
e. 19/26

ecel (Ar.) hayatın sonu, ölüm zamanı
e. 85/7
e.+i 103/7

eda et- (Ar. +T.) verme, ödeme, yerine
getirme
e. 96/29

edil- etme işine konu olmak, yapılmak
e.-miş 10/26

edin- kendini bir ſeye sahip kılmak, kendine
sağlamak, iktisap etmek
e.-enler 53/25

efendi (Yun.) 1. günümüzde bey unvanından
farklı olarak özel adlardan sonra kullanılan
ikinci derecede bir unvan 2. buyruğu

yürüyen, sözü geçen kimse 3. koca 4.
erkekler için kullanılan bir seslenme sözü
e.+lerinin 129/29, 4/4
e.+m 17/3, 21/14, 44/8, 52/14
e.+min 63/12
e.+sine 122/3
e.+sini 49/8

efendizade efendi oğlu
e.+m 62/23

efkar (Ar.) 1. düşünceler, fikirler 2. tasa,
kaygı
e.+ım 116/5
e.+ını 21/24

efkâr bk. **efkar**
e.+ı 98/6
e.+ımın 100/25

eger bk. **eğer**
e. 106/4, 106/5, 110/17, 122/22,
18/7, 29/28, 30/24, 33/10, 39/18, 47/17,
54/1, 55/16, 57/21, 57/27, 70/16, 73/25,
81/17, 98/15, 98/22, 98/24

egyah (Far.) bilen, öngörülü
e. 102/2

eğer (Far.) şart anlamını güçlendirmek için
şartlı cümlelerin başına getirilen kelime,
şayet
e. 16/23

ehali (Ar.) bir yerde toplanan kalabalık, halk
e. 95/19
e.+lelere 39/28
e.+leri 113/16
e.+lerine 129/24
e.+miz 125/19

e.+si 114/15
e.+sinin 95/16

eheng (Far.) 1. uyum 2. uyuşma, anlaşma 3.
çalgılı eğlence
e. 121/28
e.+ler 124/10

eh(i)l (Ar.) 1. bir işte yetkili olan, bir işi
yapan, erbap 2. sahip 3. karı kocadan her
biri, eş 4. topluluk, cemaat

e.+i 125/6, 128/14, 128/28, 41/8,
5/19, 6/7, 90/16, 91/28, 92/5, 94/21, 123/5
e.+im 120/9, 121/17, 64/28, 65/12,
66/12, 66/14, 66/27
e.+ime 109/24
e.+imi 24/20
e.+ime 22/29
e.+in 110/23, 121/4
e.+inden 94/6
e.+ine 103/11, 92/23, 95/1
e.+ini 109/14, 27/28
e.+inin 103/18, 26/11, 26/9, 46/25,
96/19, 96/25

ehlilak (Ar. +T.) iyilik
e. 92/29

ei bk. **eyi**
e. 83/27

ehli ırz (Ar.) Yüz aklığı ve şan, itibar sahibi
olan, namuslu kimse
e.+dırlar 70/26
e. lıgını 64/11

ehmallık (Ar. +T.) gereken ilgiyi
göstermeme, savsaklama
e. 33/13

ehtiyar yaşlı, kocamış olan, pir (kimse),
genç karşıtı

e. 102/5

ekber (Ar.) daha büyük, en büyük

e.+i 48/2

ekmeg bk. ekmek

e. 54/17, 74/20, 76/17, 82/10, 82/2,
83/17, 89/13, 90/24, 91/18, 91/24, 92/14

ekmek tahıl unundan yapılmış hamurun
fırında, sacda veya tandırda pişirilmesiyle
yapılan yiyecek

e. 58/20, 73/25, 85/20

e.+e (ekmeye) 98/21

e.+i (ekmeyi) 82/4

ekşiglig ihtiyaç duyulan şey

e.+ler 25/20

el kolun bilekten parmak uçlarına kadar
olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan
bölümü.

e. 25/18, 30/15, 80/14

e.+de 69/22, 33/5

e.+den 31/19, 33/11, 69/8

e.+e 30/15, 65/5, 73/18, 73/27,

105/5

e.+i 31/4, 80/17

e.+imde 110/4

e.+imden 111/13

e.+imi 58/2

e.+inde 109/18, 124/19, 124/21,

74/15, 76/27, 96/16

e.+indeki 109/23, 82/1, 92/13

e.+inden 106/16, 115/5, 118/9,

123/13, 16/1, 22/5, 24/13, 25/10, 27/7, 31/5,

45/14, 58/3, 76/25, 77/21, 82/14, 87/4

e.+ine 116/18, 23/10, 33/23, 51/12,
74/10, 76/28

e.+ini 107/1, 107/15, 128/2, 13/1,

29/11, 35/28, 58/1, 63/16, 92/21

e.+iniz 12/20

e.+lerden 14/11

e.+leri 106/17, 36/15, 73/28, 78/22

e.+lerim 73/22

e.+lerinde 124/22

e.+lerinden 13/10

e.+lerini 107/29

elbise (Ar.) giysi

e. 20/26, 76/8

e.+leri 12/22, 46/29, 51/18

e.+lerini 124/14, 37/6

e.+si 20/29, 27/26

e.+sinden 66/19, 90/5

elem (Ar.) acı, üzüntü, dert, keder

e. 101/22

elma parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil
renkte, kokusu hoş, tadı ekşi veya tatlı,
çekirdekli meyve

e. 58/7, 74/29

e.+dan 81/25

elmas (Ar.) mücevher olarak kullanılan,
saydam, değerli taş

e. 42/10, 42/3, 43/1

e.+ların 75/24

elzem (Ar.) çok gerekli, vazgeçilmez

e. 115/23

emekdar (T. +Far.) bir yerde, bir işte uzun
süre bağlılıkla çalışmış, o işe emeği çok
geçmiş olan (kimse)

e.+ı 5/20

emin (Ar.) güvenli

e. 30/18, 33/6, 36/15, 39/24, 59/12,
75/13

em(i)r (Ar.) 1. buyruk, komut, talimat,
ferman 2. istek

e. 15/22, 17/13, 20/11
e.+i 21/2, 3/8
e.+ine 84/21
e.+inize 86/2

emiri aliye (Ar.) büyük emir, talimat

e.+sine 49/23

emniyet et- güvenmek, inanmak

e. meyüb 32/23

emniyet (Ar.) 1. güvenlik 2. güven, inanma,
itimat

e. 100/20
e.+im 100/27

emr bk. **em(i)r**

e. 76/7, 84/18, 93/7

emri ilahi (Ar.) Allahın emri

e.+yesine 36/23

emsal (Ar.) benzer, eş, denk

e.+i 62/15

envayi bk. **envai**

e. 113/19

en (tek başına kullanılmaz) sıfatların başına
gelir ve başına geldiği sıfatın en üstün
derecede olduğunu belirtir

e. 109/28, 115/2, 118/11, 20/22,
25/11, 27/12, 46/18, 48/1, 5/15, 5/20, 50/5,
61/12, 66/29, 84/11, 88/18, 93/2, 93/4

encam (Far.) işin sonu, son

e.+ı 123/12

endişe (Far.) 1. düşünce 2. tasa, kaygı 3.

kuşku 4. korku

e.+si 31/4

en- bk. in-

e.-diler 84/7

e.-iyor 79/9

e.-mekde 114/5

e.-üb 122/8, 91/3

enme en- (vücudun bir yerinde) devinim ve
duyum kalmamak

e.-miş 49/5

endi en- fiil tam olarak

gerçekleştirilmediğinde kullanılır

e.-medi 35/28

ener en- fiilin gerçekleştiği anda kullanılır

e.-mez 123/3

envai (Ar.) tür, çeşit

e. 124/17, 41/24, 50/17

envayi bk. **envai**

e. 124/24, 13/16, 28/14, 42/16,
54/17

epeyce epey, oldukça fazla, bir hayli

e. 58/12, 83/14, 92/2

erdir- ermesine yol açmak, ermesini

sağlamak, eriştirmek

e.-din 109/3

erkek 1. yetişkin adam, bay 2. koca
e. 124/15

erkence vaktinden önce, alışılan zamandan
önce, er, geç, karşıtı 2. sabahın ilk
saatlerinde
e. 57/10

erkânlı (Ar. +T.) bir topluluğun ileri geleni,
büyüğü olan
e.+dırlar 93/23

Ermeni Ermenistan'da yaşayan halk veya
bu halktan olan kimse 2. bu soyla ilgili, bu
soya özgü olan
e. 41/2, 2/7, 3/10

ertesı Bir günün, bir haftanın, bir ayın, bir
yılın ardından gelen (gün, ay mevsim, yıl)
e. 129/17, 130/7, 29/5, 38/22, 6/16,
66/18, 68/24

es- hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr
olmak
e.-en 42/15, 7/12

esdir- esmesine yol açmak, esmek eylemin
iyaptırmak, esmesini sağlamak
e.-diyi 59/22

esef (Ar.) 1. üzüntü, kaygı, dert, tasa 2.
acıma, üzülmeye 3.yerinme
e. 121/13, 122/28, 130/3, 65/29,
83/22, 86/21, 64/25, 86/8, 48/1
e.+inden 54/3
e.+le 49/17
e.+leri 116/7

esefi derun (Ar. +Far.) (insanda) gönül
üzüntüsü, iç sıkıntı
e. 99/1

esefli (Ar. +T.) üzüntülü
e. 26/16, 68/8

eseflü bk. **esefli**
e. 116/18

esefengiz (Ar. +Far.) esef verici, esef
etmeye sebep olan
e. 10/15

eseflen- acınmak
e.-üb 24/22

eser 1. iz, işaret, im 2. soyut kavramlarda
belirti
e. 7/3
e.+i 77/25

esirge- 1. korumak, himaye etmek,
muhafaza etmek 2. bir şeyi yapmaktan veya
vermekten kaçınmak
e. 96/11
e.-memeliyiz 20/19
e.-mesin 10/16
e.-meyesin 109/1
e.-meyub 45/25

eski 1. geçmiş zamana ait olan, geçmiş
zaman özellikleri taşıyan 2. şimdikinden
önce olan, sâbık
e. 119/18

esrar (Ar.) gizli olan, herkesçe bilinmeyen
şeyler
e.+ıma 102/2

eşia (Ar.) yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesneler

e. 13/2

e.+lar 46/2

eşit- bk. **işit-**

e.-erek (eşiderek) 110/28, 54/23

eşit- bk. **işit-**

e.-dim 8/19

e.-diyi 11/16

e.-miş 57/18

eşya (Ar.) yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesneler

e.+lar 17/11, 45/26, 54/12

e.+larını 9/12

et insan veya hayvan vücudunun kas ve yağdan meydana gelen, kemikle deri arasında bulunan kısmı

e. 104/13, 19/27, 22/28, 22/29, 58/1

e.+inden 41/9

et- 1. bir iş yapmak 3. bulmak, erişmek 4. birini bir şeyden yoksun bırakmak 5. kötülükte bulunmak

e. 100/21, 102/25, 107/28, 118/28, 12/14, 121/24, 125/27, 127/14, 127/9, 52/7, 61/23, 62/1, 85/28, 96/11, 101/22

e.-di 103/21, 106/21, 113/9, 114/7, 115/23, 121/3, 123/4, 126/24, 126/9, 127/3, 128/3, 129/10, 15/22, 22/17, 23/17, 26/1, 29/8, 30/5, 30/9, 48/26, 54/13-, 61/4, 64/8, 70/19, 71/12, 75/2, 76/7, 83/12, 93/7, 94/10, 94/4, 98/4

e.-ecek (edecek) 103/12, 94/29

e.-ecek (edecek) 100/17, 116/22

e.-ecek dir 100/13, 118/6

e.-ecek dir 26/3

e.-erek (ederek) 26/28

e.-digi 104/18

e.-diin 118/5

e.-dik 39/21

e.-dikden 19/25, 35/25, 72/15,

90/12

e.-dikleri 116/3, 26/6

e.-dikten 95/5

e.-diler 129/14, 22/19

e.-dim 101/28, 110/27, 118/13,

119/21, 24/20, 44/12, 60/28, 65/17, 66/3,

70/7, 84/6, 97/19

e.-din 109/2, 117/21, 127/12, 52/6,

73/16

e.-diyi 118/7, 19/6, 22/22

e.-diyim 115/7, 115/9, 38/2, 53/5

e.-diyimin 106/10

e.-diyimiz 126/3

e.-diyimizde 63/2

e.-diyin 125/22

e.-diyiniz 128/8

e.-ebildi (edebildi) 126/19

e.-e bileyim 64/13

e.-ebilir (edebilir) 46/28

e.-ebilirler 100/10

e.-ebilirim (edebilirim) 57/12,

81/22, 90/19

e.-ebilirsin (ede bilirsın) 65/25

e.-ebilirsiniz (edebilirsiniz) 37/21

e.-ebiliyor (122/24)

e.-ebiliyorum (edebiliyorum) 40/2

e.-eceğim (edeceğim) 48/7

e.-eceğimiz (edeceyimiz) 27/12

e.-eceğimizden (edeceyimizden)

27/13

e.-eceğinden (edeceyinden) 31/18

e.-eceğine (edeceğine) 44/16

e.-ecek (edecek) 55/27, 56/29

e.-ecek (edecek) 33/7, 39/1

e.-ecedir 75/1

e.-ecekler (edecekler) 10/3	e.-erim (ederim) 16/10, 27/15,
e.-eceptir (edecekdir) 26/22	29/18, 60/7, 93/27
e.-eceyim (edeceyim) 22/24, 37/16	e.-eriken 78/24
e.-elim (edelim) 33/6, 77/1, 83/6	e.-erken 102/21
e.-elim (idelim) 10/7, 20/14	e.-erler 129/3, 42/26
e.-emedi (edemedi) 18/25	e.-ermisin 103/1
e.-emediler 123/11	e.-ersin (edersin) 44/29, 104/2,
e.-emem (edemem) 73/21, 83/4,	115/18, 79/7
91/24	e.-esin (edesin) 19/24
e.-emeyerek 109/21	e.-eyim (ederim) 57/23
e.-emez (edemez) 72/22, 108/16	e.-erisen 75/20
e.-emeyor (edemeyor) 21/9	e.-eyim (edeyim) 55/28, 57/20,
e.-emiıyorlar (edemeyörlar) 7/7	61/28, 16/18, 18/7, 29/21, 52/16
e.-emiıyorunuz (edemeyorsunuz)	e.-eyor (edeyor) 66/29
56/13	e.-eyorlar (edeyorlar) 53/1
e.-emiıyorum (edemeyyorum) 63/18	e.-eyyırım 83/22
e.-emiıyoruz (edemeyyörüz) 74/25	e.-iniz (ediniz) 16/17, 33/10
e.-emezsin 114/29	e.-ip (edib) 65/11
e.-en (eden) 10/24, 78/19	e.-ub (edub) 15/23, 54/24, 13/27,
e.-enin (edenin) 44/13	87/12
e.-er (eder) 72/9	e.-üb (edüb) 72/6, 103/10, 121/5,
e.-er (eder) 21/4, 25/11, 25/25,	129/2, 130/15, 48/18, 83/20
27/17, 29/29, 44/14, 95/9, 107/21, 112/1,	e.-ib (edib) 48/15, 118/15, 93/15
112/3, 117/7, 80/4, 96/2	e.-üb (edüb) 12/24, 52/20
e.-erek (ederek) 49/16, 59/13, 61/2,	e.-işi (edişi) 38/27
69/5, 70/6, 71/17, 76/19, 109/14, 111/16,	e.-iyor (ediyor) 34/12, 111/20
118/14, 123/21, 128/12, 44/2, 51/26, 77/13,	e.-iyoridim (edeyorudum) 61/12
77/5, 78/17, 84/22, 87/19, 94/18, 94/9, 95/4,	e.-iyorsun (ediyorsın) 53/17, 53/24
98/11	e.-iyyor 100/24, 109/12, 111/11
e.-erek (ederek) 13/14, 17/15,	e.-iyyorum 103/17
20/25, 20/3, 21/2, 28/28, 33/27, 34/1, 34/7,	e.-me 101/22, 101/29, 110/20,
36/23, 37/27, 38/10, 49/13, 6/26, 69/20, 7/3	111/28, 117/21, 120/16, 125/24, 18/9, 31/15,
e.-erek (ederek) 15/26	41/4, 57/24, 59/2, 71/1, 75/20, 75/23, 8/22,
e.-eridim (ederidim) 52/22	87/3, 97/1, 99/11, 31/21
e.-erim (ederim) 55/17, 58/11,	e.-meden 107/23, 76/10, 97/4
70/18, 71/15, 75/12, 101/1, 105/19, 107/3,	e.-medi 129/22
108/23, 110/3, 117/23, 121/16, 123/24,	e.-mek 102/23, 120/21, 122/27,
128/17, 47/20, 83/29, 85/22, 86/2, 90/27,	56/2, 58/3, 59/19, 6/17, 95/21, 98/25
98/16, 98/23, 99/6, 16/7, 9/1	e.-mekde 122/28, 28/16, 7/20, 9/26

e.-meklig 33/25
e.-meksiniz 29/19
e.-meli dir 12/14
e.-melisiniz 37/25
e.-meliyiz 20/18, 20/3, 75/6
e.-mem 103/3, 29/15, 62/26
e.-memeye 29/28
e.-memiş 68/3
e.-memiş dir 25/24
e.-memişler 42/6
e.-menize 125/27
e.-meseler 85/17
e.-mey 121/8
e.-meye 102/8, 24/16, 25/2, 29/4,
44/9, 47/5, 63/24, 63/9, 65/9, 87/4
e.-meyecek 32/7
e.-meyecek dir 83/14
e.-meyelim 129/12
e.-meyereg 129/7
e.-meyerek 109/17, 116/20, 121/18,
129/11, 32/25
e.-meyib 58/4
e.-meyiniz 26/16, 34/2
e.-meyüb 32/23
e.-miş 100/3, 103/6, 130/4, 15/16,
26/13, 26/26, 34/25, 35/2, 44/7, 45/19,
49/21, 55/24, 59/20, 63/12, 70/14, 84/20,
87/9, 95/2, 97/21
e.-miş dir 103/6, 52/2
e.-mişdirler 114/18
e.-mişim 116/15, 33/5, 62/13
e.-sin 103/28, 59/10, 94/28, 97/7
e.-sinler 114/19, 93/25
e.-ti 68/7
e.-ti (etdi) 21/13
e.-tim 97/17
e.-üp (edüb) 64/24, 65/28
e.-üp (edüb) 39/7, 46/19
e.-üp (idub) 25/18

etdir- eylemi başkasının yapmasını
sağlamak, başkasına yaptırmak
e.-di 28/3, 30/8, 61/12
e.-ir 23/20, 70/3

etraf (Ar.) 1. taraflar, yanlar 2. bir şeyi
kuşatan, çevreleyen 2. bir kimsenin ilişkide
bulunduğu kimseler, yakınlar, muhit
e. 114/15, 125/19
e.+a 69/24, 73/6
e.+ı 11/5
e.+ına 114/8, 128/27, 39/11
e.+ında 28/6, 62/16, 66/7
e.+ını 91/3
e.+ta 124/8

ev 1. yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde
yapılmış yapı 2. bir kimsenin veya ailenin
içinde yaşadığı yer
e. 40/20, 41/24
e.+imiz 83/7
e.+inde 52/10
e.+ine 49/2, 7/9
e.+leri 41/15
e.+lerin 66/8
e.+lerini 67/26

evlilik evli olma durumu
e.+imin (evliliğimin) 66/26

evet konuşma arasında cümlelerin olumlu
anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz
e. 79/20

ever- evlendirmek
e.-di 64/7
e.-dikden 130/19

evlad bk. **evlat**
e. 130/22, 64/18, 86/9

e.+cığazını 14/10

e.+ı 17/17, 62/9

e.+ım dır 57/29

e.+ları 89/28

e.+larıde 124/4

e.+larım 92/10

e.+larına 92/6

evlad u valide validenin evladı

e. 77/8, 80/26

evlad (Ar.) 1. bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk 2. soy, döl 3. yaşlı kimselerin çocukları yaşındakilere kullandıkları bir seslenme sözü

e.+a 64/16

e.100/2

e.+ı 100/14, 100/6, 118/20, 19/10, 28/25, 30/23, 40/21, 46/18, 6/8, 62/7, 62/9, 66/17, 96/3

e.+ım118/29, 122/16, 19/14, 24/16, 40/7, 66/12, 66/27, 75/13, 75/23, 76/19, 8/25, 82/16, 85/23, 90/14, 98/28

e.+ımda 23/17

e.+ımdan 65/13

e.+ımı 96/11, 97/26

e.+ımın 119/5, 33/28, 99/11

e.+ın 108/8, 19/27, 99/27

e.+ına 100/4, 14/8

e.+ından 5/19

e.+ını 129/23, 14/4, 21/5, 32/16

e.+ımın 14/7, 18/27, 77/20

e.+ınızın 100/11

e.+ıyım 101/10

e.+ları 91/12

e.+larımı 127/16

evladcıgaz (Ar. +T.) Evlat için söylenen

sevgi anlamı taşıyan söz

e.+ım 99/2

evlen- Erkekle kadın, aile kurmak için yasaya uygun olarak birleşmek, izdivaç etmek

e.-dikden 64/13

e.-diyinde 34/25

e.-diyinden 102/5

e.-mek 21/10, 26/29, 27/16, 30/7

e.-meye 29/25

e.-mezden 23/21, 70/4

e.-sin 32/7

evli 1. evlenmiş olan (kadın veya erkek) 2. evli olan 3. evli olma durumu

e. 21/15, 40/22, 46/13

e.+ım 21/15

evlilig bk. **evlilik**

e.21/17

evved bk. **evet**

e. 33/16

evvel (Ar.) 1. önce 2. ilk, önceki, geçmiş

e. 100/18, 109/24, 19/15, 19/18, 23/21, 31/10, 32/11, 32/6, 42/11, 48/26, 61/12, 63/17, 70/4, 77/4, 88/19

e.+den 123/27

e.+inden 13/14

evvelki 1. önce olan, önceki 2. iki önceki

e.+ki 29/16, 94/17

e.+nden 105/3

evvela (Ar.) önce, ilk önce, ilkin

e. 94/26

evvet bk. **evet**

e. 103/14, 106/11, 106/26, 107/18, 107/9, 109/27, 111/14, 114/13, 115/23,

116/12, 119/16, 119/19, 119/24, 120/5,
126/24, 19/16, 22/14, 22/24, 58/2, 61/25,
62/1, 75/16, 79/7, 83/19, 85/25, 86/1, 96/25,
99/13

ey kendisine söz söylenilen kimse veya
kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde
adın başına getirilen ve uzatılabilen bir
seslenme sözü

e. 114/19, 116/20, 43/15

eyi 1. istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan,
beğenilecek biçimde olan, kötü karşıtı 2.
esen, sağlıklı 3. yerinde, uygun 4. doğru olan
5. istenilen beğenilen, yerinde, yararlı,
uygun bir biçimde

e. 100/16, 102/13, 105/8, 109/27,
112/4, 114/14, 114/19, 115/11, 115/9, 128/3,
130/4, 15/23, 16/10, 21/14, 22/12, 26/7,
40/18, 42/21, 46/20, 49/20, 56/1, 62/11,
62/28, 64/5, 77/10, 82/27, 84/18, 84/19,
88/18, 88/21, 89/26, 9/18, 9/8, 90/20, 90/26,
90/8, 91/10, 91/22, 93/17

e. dir 102/13, 40/9

e.+sinden 93/2

e.+sini 93/4

eyice ayrıntılı bir biçimde, gereği gibi,
tümüyle, adamakıllı, çok iyi bir biçimde, çok
e. 29/20, 9/26, 90/3, 97/7

eyle- etmek, yapmak

e. 77/19, 78/8

e.-d 23/7

e.-di 10/14, 117/26, 18/2, 18/4,
20/11, 35/1, 45/21, 80/19, 84/18, 87/17,
92/20, 99/16, 13/9, 17/13, 34/22

e.-dii 90/21

e.-dik 128/22

e.-diler 13/16, 130/20, 38/13, 49/14

e.-dim 30/13

e.-diyi 23/2, 32/3

e.-diyime 22/3

e.-diyinde 105/8, 111/21, 66/6

e.-diyinden 113/22

e.-meden 18/29

e.-mek 63/23, 84/6

e.-mekde (iylemekde) 21/8

e.-mekden 47/10

e.-memiz 32/9

e.-mesi 5/9

e.-mesin 26/29

e.-meye 10/12, 16/22, 58/4, 6/21,

8/9, 84/16

e.-meyin 121/10

e.-miş 96/26

e.-sin 59/5, 69/22, 27/25, 31/10

e.-sinler 124/13, 17/16

e.-yen 33/18

e.-yerek 92/21

e.-yin 128/19

e.-yub 3/4

e.-yüb 127/23, 2/4

eylen- neşeli, hoşça vakit geçirmek

e.-mekde 21/27

e.-meleri 44/4

eylendir- eğlenmek eylemini yaptırmak,
eğlenmesini sağlamak

e.-ir 37/28

e.-meye 41/25

eylig 1. iyi olma durumu 2. karşılık
beklemeden yapılan yardım 3. yarar ve
elverişlilik

e. 126/27, 114/14

e.+ler 59/25

e.+lerden 125/22

e.+leri 19/5, 25/10

e.+lerinden 18/11

e.+lerini 54/29

eyligdar (T. +Far.) iyilik sahibi

e. 24/13, 25/26

eyligbilen kendisine yapılan bir iyiliği
unutmayan ve yeri gelince kendisi de iyilik
yapan kişi

e. 26/4

eyligk bk. eylig

e. 96/9

eyligkani 1. İyilik yapmış 2. fayda sağlayan

e. 108/24, 126/27

eyligkâni bk. eyligkani

e. (96/9)

eyyalet (Ar.) çoğunlukla validelerce
yönetilen ve yönetim bakımından bir tür
bağımsızlığı olan büyük il.

e.+i 105/9

e.+leri 105/7

ez- üzmek, sıkıntıya sokmak

e.-iyor 74/14

ezan (Ar.) müslümanlıkta namaz vaktini
bildirmek için müezzinin yüksek sesle
yaptığı çağrı

e.+ı 116/11

ezber bir metni eksiksiz tekrarlayabilecek
biçimde akılda tutma

e.+im 70/15

ezcan u dil (Ar. +Far.) içten gelerek,
gönülden

e. 30/13

ezil- kendisine baskı yapılmış, hakları
elinden alınmış

e.-iyor 57/15

eziyet (Ar.) aşırı güçlük ve sıkıntı, üzü, cefa, zahmet ve sıkıntıya uğramak

e.+ler 19/28

e.+lere 38/29

fakat (Ar.) yalnız, ancak, ama, lakin

f. 27/27

fağat bk. fakat

f. 104/6, 130/10, 41/14, 75/17

faket bk. fakat

f. 114/23, 27/15

fağet bk. fakat

f. 100/2, 33/6, 46/9, 52/22, 52/24,
54/28, 96/3

fağır bk. fakir

f. 102/13

fakir (Ar.) geçimini güçlükle sağlayan,
yoksul, fakara, zengin karşıtı

f.+lere 20/25

fağır bk. fakir

f. 111/4, 128/28, 81/21

f.+ız 81/19

faleket (Ar.) 1. büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, bela 2. çok kötü

f. 61/8

familiya bk. **familiya**

f.+sından 6/3

f. 88/8

familiya (İt.) **aile**

f.+dan 100/18

f.+dan dır 90/8-9

f.+ma 67/12

f.+mı 65/18

f.+nın 127/3

f.+nıza 128/10

f.+sı 128/11

f.+sını 5/14

f.+ya 127/5, 127/6

fazilet (Ar.) dürüstlük, iffet, yiğitlik,
sadakât, iyilik, cömertlik gibi ahlaki
meziyetlerinin hepsine birden verilen isim

f. 130/17, 59/19

f.+i 64/8

f.+in 60/3

f.+leri 57/17

f.+lerini 26/10, 64/15

faziletkar (Ar. +Far.) fazilet sahibi olan,
faziletli, erdemli

f. 18/17, 18/26, 66/13, 31/6

fani (Ar.) ölümlü, gelip geçici, kalımsız

f.+ler 55/3

faziletlu (Ar. +T.) erdemli

f.115/11, 126/29, 21/7, 24/23, 25/6,

71/11

farķına var- (Ar.+ T.) anlamak, sezmek

f.-dı 75/8

fedâ ol- (Ar.+ T.) uğrunda yok olmak

f. 103/8

farz (Ar.) yapmak zorunda kalınan şey,
boyun borcu

f. 106/8

fedakar (Ar. +Far.) özverili

f. 47/25

faýdali (Ar.) işe yarama, işe yaramanın
meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç,
yarar

f. 49/19

fedakarane (Ar. +Far.) fedakârca

f. 11/12

faýdasız yararsız

f.+dır 22/22

fedakarlık (Ar. +T.) fedâkar olma durumu

f.+ına (fedakarlığına) 34/1

faýdesiz bk. **faýdasız**

f.11/5, 14/28

fedalkar bk. **fedakar**

f. 72/12

faýde bk. **faýda**

f.+si 72/3

fehîm et- (Ar.) anlamak, idrak etmek

f. 103/1, 65/25

faýidemend (Ar. +Far.) faydalı, yararlı,
kârlı

feķat bk. **fakat**

f. 98/1

felaket (Ar.) büyük sıkıntılara sebep olan

çok üzücü durum, büyük dert, bela

f. 111/26

f.+ini 61/1

f.+inin 100/19

f.+iniz 101/3

f.+ler 58/29

f.+lerimin 116/6, 82/17

f.+lerin 100/28

felaket bk. **felaket**

f.+inin 78/2

f.+ler 60/23, 61/10

f.+leri 63/22

f.+lerin 61/4

fena (Ar.) iyi nitelikte olmayan, kötü. 2.

üzücü 3. hoşla gitmeyen, rahatsız edici 4.

davranışları toplumun ahlak anlayışına

uymayan

f. 25/19

f.+dır 48/21-48/22

f.+ler 103/23

f.+y 21/23

f.+ya 6/23

fenalık (Ar. +T.) kötü olma durumu, kötülük

f.+ının (fenalığının) 103/10

fenni (Ar.) usulüne göre iş gören

f. dir 103/16-17

ferace (Ar.) kadınların sokakta giydikleri,

mantoya benzer, arkası bol, yakasız, çoğu

kez eteklere kadar uzayan üst giysisi

f.+sini 36/27

ferahiyet (Ar.) ferah olma durumu, genişlik,

gönül alçaklığı

f.+ini 61/19

feraset (Ar.) 1. anlayış, seziş, sezgi 2. zekâ

f. 18/20

f.+i 34/11

feriad (Far.) haykırış, çığlık

f. 24/16

fesfese (Ar.) kuruntu

f. 7/23

f.+m 76/23

f.+lerini 87/12

fesfeselen- şüpheye düşmek

f.-dim 110/29

fetuat (Ar.) zaferler, fetihler

f. 130/5

fevkelade (Ar.) alışılmış olandan ayrı,

olağanüstü, beklenmedik, görülmedik,

işitilmedik

f. 112/21, 28/20, 68/10

feylen (Ar.) fiilen, gerçekten yaparak

f. 125/24

fevil huysuzluk, hırs

f. 21/24

feylesof (Ar.) filozof

f.+sın 55/12

firsand (Ar.) herhangi bir şey için en uygun

zaman, uygun durum veya şart

f.+ı 33/11

figan (Far.) ızdırapla bağırma, haykırma

f. 77/25

fiğan bk. fiğan

f.+ı 14/13
f.+lar 78/17

frsand bk. frsand

f.+ı 31/18, 17/20

fıkr 1. düşünce 2. düşün 3. kuruntu

f. 17/23, 99/14
f.+e 61/4
f.+im 55/20
f.+imden 58/26
f.+ime 100/5, 57/19
f.+inde 19/4, 96/29
f.+ine 110/22, 32/5, 86/24
f.+ini 104/4

fukare (Ar.) 1. yoksul, fakir 2. derviş 3.

zavallı
f. 21/3

fuğare bk. fukara

f.+yız 83/9

fukarelig (Ar. +T.) yoksulluk

f. 89/17

fıkr bk. fıkr

f.+ine 62/28, 85/24, 87/15

fuğarelik bk. fukarelig

f.+e (fuğareliye) 89/18
f.+imiz (fuğareliyimiz) 89/16

fıkrine ko- bir şeyi yapmaya kati surette

karar vermek

k.-muş 32/6

furtuna (İt.) yağmur ve kasırga getiren çok

güçlü rüzgâr

f. 112/13

f.+lar 59/24

f.+nın 60/10

f.+ya 88/4

filizlen- gelişmeye, büyümeye başlamak

f.-sin 19/12

fırar (Ar.) 1. kaçma, kurtulma 2. bir sanık, tutuklu veya hükümlünün gözcülerin elinden kurtulması

f. 110/12, 27/13, 31/14, 31/15,
31/21

f.+larına 31/10

futuat bk. fetuat

f.+tan 12/13

f.+ın 68/15

fıryad (Far.) haykırış, çığlık

f. 116/17

fücceten (Ar.) ansızın, birdenbire (ölmek)

f. 113/4

fısdan (Yun.) tek parça kadın giysisi

f. 122/6

fütursuz (Ar. +T.) bezginlik, umutsuzluk, usanç

f. 109/21

-G-

gani (Ar.) zengin, varlıklı

g. 108/23

ganice (Ar.) bolca, çokca
g. 32/27

garbi (Ar.) 1. batı ile ilgili, batıya özgü olan
2. batı yönünde olan
g.+den 42/15

gayet (Ar.) aşırı ölçüde, çok
g. 24/4, 25/6, 32/1

gece 1. güneş battıktan sonra başlayan ve
gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman
g. 129/5, 35/15, 36/1, 47/6, 57/15,
68/19, 7/21, 72/9
g.+den 32/10
g.+ler112/9
g.+lerde 6/6, 67/14
g.+nin 7/18
g.+yi 40/6, 44/6, 52/9, 65/28, 67/3,
71/13

geceleyin gece olunca, gece vakti, gecelerde
g. 66/15

gecik- geç kalmak
g.-eçek 33/10
g.-irsin 56/29

gecik- bk. **gecik**
g.-meyüb 76/26

geçir- 1. (bir durumu) yaşamak 2. bir yerde
bir süre kalmak, oturmak, yaşamak 3.
geçmek eylemini yaptırmak, geçmesini
sağlamak
g.-üb 66/27
g.-digim 66/25
g.-dikde 125/16
g.-dim 61/1, 67/4

g.-diyim 115/28, 73/19, 97/18
g.-diyinden 25/7
g.-ir 66/1
g.-me 95/25
g.-meg 15/11
g.-miş 52/10
g.-mişim 60/24
g.-sin 71/13

geç- 1. bir yerden başka bir yere gitmek 2.
bir duruma uğramak, konu olmak 3. yol,
araç veya akarsuyun yakınından veya
içinden geçmek 4. bırakmak, vazgeçmek 5.
bir şeyi bundan böyle yapma durumunda
olmamak 6. olmak, vuku bulmak, cereyan
etmek 7. geride bırakmak 8. tükenmek,
bitmek, sona ermek 9. zamanı aşmak, geride
bırakmak 10. sönmek 11. elde etmek 12.
bazı sözcüklerle birleşik fiil yapar

g. 89/3
g.-di 65/22
g.-dikden 33/3
g.-diler 36/26
g.-dim 105/3, 99/25
g.-diyini 105/6
g.-emeyüb 70/20
g.-en 105/21, 33/1
g.-er 63/6
g.-erek 38/3, 52/9, 6/20, 89/5
g.-meden 8/4
g.-meyeyim 78/11
g.-mez 58/26
g.-miş 116/6, 67/18, 92/18
g.-üb 66/16, 86/13

geçici kısa ve belli bir süre için olan
g. 120/27, 59/23

geçin- 1. yaşamak, yiyip içmek için gereken
her şeyi sağlar durumda olmak ya da
sağlamak 2. uzlaşmak

g.-diler 46/4
g.-mek 71/23
g.-mekde 94/16
g.-menin 45/28
g.-meniz 99/26

geçid insan ve toplum hayatında önemli
olayların yer aldığı dönüm noktası
g.+leri 50/5

geçir- 1. geçme işini yaptırmak, geçmesini
sağlamak 2. bir şeyi bir yerden başka yere
taşımak, nakletmek 3. bir süre yaşamak,
oturmak, kalmak 4. zaman harcamak

g.-diyimiz 23/1
g.-eçeğim 57/22
g.-ecek 40/7
g.-erek 119/15, 130/22
g.-ib 90/3
g.-meyerek 94/24
g.-üb 44/6

geçirdir- geçmek eylemini yaptırmak
g.-irim 15/10

gel 1. ulaşmak, varmak 2. getirmek 3.
oturmaya, ziyarete gitmek 5. ortaya çıkmak,
doğmak 6. belli bir zamana ulaşmak 7. bir
yerden alınıp bir yere ulaştırılmak

g. 76/29, 85/14, 85/22, 115/15,
115/16, 119/25, 120/8, 58/6, 70/11
g.-d 29/3
g.-di 100/6, 107/23, 115/17, 116/11,
126/16, 15/1, 22/6, 23/16, 44/5, 61/5, 74/16,
92/19, 97/26

g.-diinde 76/29
g.-dik 125/21, 39/20
g.-dim 44/9, 61/16, 98/14, 99/14
g.-din 115/19, 57/28, 62/10
g.-diyi 45/15
g.-diyime 97/14
g.-diyinde 24/4
g.-diyini 24/14
g.-e 90/5
g.-ecek 104/20
g.-ecek dir 60/16
g.-ecek dirler 122/19
g.-emeyeceklerinden 39/23
g.-erek 108/22, 18/6, 23/13, 31/20,

34/28, 77/9

g.-erek 10/13
g.-ib 107/1, 122/3, 128/15, 64/14,

37/26

g.-in 82/26
g.-indikde 103/12
g.-ir 58/30, 62/29, 74/27, 85/7
g.-irim 58/17
g.-irler 99/24
g.-irsin 89/6
g.-iyor 129/24
g.-iyorlar 11/19
g.-iyyor 103/14
g.-mek 113/2
g.-mekde 122/1, 122/5, 51/17
g.-mekliye 59/18
g.-mekte 79/16
g.-memişim 98/7
g.-meşiyinden 11/27
g.-meye 6/28
g.-mez 31/24, 32/9
g.-miş 114/17, 121/12, 28/26,

63/22, 78/1

g.-mişler 130/12
g.-sin 63/14
g.-sinler 119/11

g.-üb 129/14, 15/4, 51/8, 57/20,
78/22
g.-üp 6/14

gelen gelme işini yapan (kimse veya nesne)
g. 100/28, 117/10, 118/1, 123/7,
15/22, 25/10, 61/4
g.+i 58/3, 87/4
g.+leri 102/7

genc bk. genç
g. 129/28, 41/19, 54/28

genç hayatın çocuklukla orta yaşlılık
arasındaki döneminde bulunan
g. dir 120/18

gençlik genç olma durumu
g.+inde (gençliyinde) 120/16

gene yine
g. 32/22

genişçe 1. kapsamı büyük, dar sınırlar içinde
kalmayan, yaygın 2. çok
g. 78/2

gerçeğ bk. **gerçek**
g. 120/4

gerçek hakikaten, sahiden
g. 104/10
g.+den 52/1

gerçeklig gerçek olma durumu
g.+leri 46/19

gerçeklik bk. **gerçeklig**
g.+in (gerçekliyin) 104/7
g.+ini 104/21

gerçekten gerçek olarak, hakikaten, sahi,
sahiden, filhakika, filvaki
g. 62/22

gerçi (Far.) her ne kadar ... ise de
g. 25/3, 39/21, 47/13, 53/2, 64/26,
87/2

gerdanlık (Far. +T.) çoğu değerli taş ve
madenlerden veya altın paradan yapılmış,
boyna takılan takı
g.+ında 42/3
g.+ını 42/4

gerek icap, lüzum
g. 17/16, 17/17, 72/17, 72/17

geri 1. arka, bir şeyin sonra gelen bölümü,
alt, alt taraf, ileri karşıtı 2. bir şeyin sona
kalan bölümü
g. 117/18, 119/11, 130/15, 44/2,
53/8, 55/18, 65/22, 87/8
g.+de 56/24

germiyet (Far. +Ar.) harâretlenme, şevk
g.+ 7/3

geru bk. **geri**
g. 26/19, 68/1, 69/5, 74/26

getir- 1. gelmesini sağlamak 2. bir şeyi
yanında veya üstünde bulundurmak 3.
erişmek veya eriştiğini sanmak 4. sebep
olmak, ortaya çıkarmak 5. iletmek,
bildirmek 6. sağlamak
g. 100/22, 59/6
g.-di 45/11, 68/19, 118/10
g.-dib 49/8
g.-digin 75/23

g.-diğimde 67/19
g.-esin 62/28
g.-ib 46/3, 87/16, 91/19, 15/27
g.-ir 39/15, 68/8
g.-me 86/3
g.-medim 74/29
g.-mek 83/7
g.-meye 86/25
g.-miş 36/29, 46/5, 8/10, 71/17
g.-mişiz dir 125/25
g.-sin 121/24, 6/4, 65/19, 76/9
g.-ub 42/17

getirt- getirmek eylemini yaptırmak,
gelmesini sağlamak
g.-dirib 24/9

getür- bk. **getir-**
g.-me 24/2
g.-üb 12/17

geyyün- bk. **geyin-**
g.-ub 27/26

geyin- giymek eylemini yapmak, kendi
üzerine giymek
g.-di 72/29
g.-ib 124/17

geyün- bk **geyin-**
g.-sinler 70/28

geyig erkeklerinin başında uzun ve çatallı
boynuzları olan memeli hayvan
g. 39/20, 41/8

gezdır- gezmek eylemini yaptırmak,
gezmesini, dolaşmasını sağlamak
g.-di 73/6
g.-diyinde 69/24

g.-erek 51/11, 81/10
g.-ir 63/3

gezin- belli bir çevre, alan içinde dolaşıp
durmak
g.-meye 48/15

gırağı soğuk havalarda, su buğusunun yerde,
bitkiler ve öteki nesneler üzerinde
donmasıyla oluşan ince buz billuru
g. 43/14

Gırımo bk. **Grimo**

g. 47/15

Gırımo Dı Türkua Özel isim

g. 103/4

gibi 1. benzerlik bildirir, benzeyen 2. -e
benzer biçimde 3. ve benzerleri 4. aynen,
aynı şekilde

g. 10/14, 106/29, 107/24, 109/10,
109/28, 116/17, 117/12, 117/7, 118/7,
119/18, 120/17, 121/12, 121/5, 123/1, 123/9,
124/16, 15/2, 17/14, 20/8, 22/27, 29/20,
30/18, 33/23, 36/10, 36/19, 39/29, 41/15,
44/3, 52/15, 53/5, 57/24, 58/18, 59/11,
59/22, 59/29, 60/27, 61/23, 61/26, 64/9,
65/1, 66/10, 66/23, 70/3, 74/10, 74/12, 78/1,
78/5, 84/10, 84/27, 84/4, 90/7, 92/28, 95/17,
95/25, 99/15, 99/9

gıcık- bir işi gereken, kararlaştırılmış
zamandan sonra bitirmek, geç kalmak
g.-meye 31/23

git- bir yöne doğru yönelip devinmek, yola
çıkmaq
g.-ecekleri (gidecekleri) 87/6

g.-eli (gideli) 116/5, 40/10
g.-elim (gidelim) 110/2, 121/19
g.-emem (gidemem) 111/14
g.-en (giden) 113/8
g.-enler (gidenler) 6/2
g.-erek (giderek) 104/14, 95/20
g.-erim (giderim) 86/5
g.-ib (gidib) 120/9, 121/19, 125/12,
94/25
g.-iyoridi (gidiyoridi) 125/3
g.-üb (gidüp) 6/3, 76/20

gine bk. gene

g. 108/21, 13/10, 19/29, 21/7, 22/6,
33/26, 36/22, 42/28, 47/15, 51/13, 75/10,
75/5, 99/22

gir- 1. dışarıdan içeriye geçmek 2. katılmak,
iltihak etmek

g.-di 113/9, 36/14
g.-diğinde (girdiyinde) 15/4
g.-diklerinde 10/2
g.-dim 16/11
g.-diyi 7/22
g.-diyimde 66/21
g.-erek 122/9, 35/10, 42/13, 51/8,
51/9, 123/5
g.-mekte 114/3
g.-mek 11/1
g.-mesinin 95/14
g.-miş 44/29, 47/1, 11/14
g.-üb 21/29, 67/21

giril- girmek eylemi yapılmak

g.-mez 118/12

girifdar ol- (Far. +T.) yakalanmak

g.46/25

git- 1. bir yere doğru yönelmek 2. bir yerden
veya bir işten ayrılmak 3. çıkmak, ulaşmak
4. belli bir amaçla bir yere devam etmek
veya bir işle uğraşmak 5. sürmek, devam
etmek 6. yürümek, yol almak

g. 115/6, 85/26, 88/19, 56/24, 9/7
g.-di 12/16, 129/16, 129/25, 21/21,
26/21, 34/27, 51/14, 65/20, 68/1, 96/18,
48/19

g.-dikceğ 8/3
g.-dikden 34/8
g.-dim 119/28
g.-dikcez 79/10
g.-diyim 115/24
g.-ebileceğine (gidebileceğine)

38/22

g.-eceğiz (gideceiz) 37/12
g.-ecekleri (gidecekleri) 39/4
g.-er (gider) 30/20, 46/22, 58/11
g.-erek (giderek) 45/7
g.-ip (gidib) 58/16
g.-ip (gidip) 79/16
g.-ip (gidub) 16/18, 18/23
g.-me 129/20
g.-mek 122/14
g.-mekde 36/7, 42/18
g.-melerinden 113/1
g.-meye 109/29, 64/24, 77/22
g.-miş 31/17, 66/18, 81/9
g.-miş dir 66/18
g.-sin 109/14, 118/2, 121/23, 65/17,

76/7, 86/7

g.-ti 115/12, 65/7, 91/1
g.-tin 115/22
g.-tiyi 76/13
g.-tiyin 115/20
g.-üp (gidüb) 5/18

giy- örtünüp korunmak için bir şeyi
vücuduna geçirmek

g.-medi 27/28

giyin- bk. **geyin-**

g.-erek 129/28, 37/15

g.-miş 122/7, 124/18, 51/21

g.-mişler 124/15

g.-üb 35/12

giydir- giyme işini yaptırmak

g.-di 27/27

g.-erek 35/12

gizle- 1. saklamak, görünmeyecek, belli olmayacak bir yere veya bir duruma koymak

2. bilerek ve isteyerek bir olguyu haber vermemek

g.-mek 111/2

g.-yemem 22/11

g.-yesiniz 47/21

gizlen- 1. kendi kendini gizlemek, saklanmak 2. gizlenilmek, gizli tutulmak

g. 115/7

g.-di 115/13

g.-ib 113/10

g.-ir 8/22

gizli 1. görünmez, belli olmaz bir durumda olan 2. başkalarından saklanan 3. saklı olarak, saklayarak

g. 10/19, 108/28, 110/11, 14/2, 98/3

gög bk. **gök**

g. 60/11

gögercin bir kuş türü

g. 125/5

gög(ü)s vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer vb. organları içine alan bölümü, sine

g.+ümin (gögsümin) 70/10

gök yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, sema

g.+e (göye) 60/19, 67/11

gölge saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlık

g.+si 104/7, 58/7

gönder- 1. bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek 2. yetki vererek gitmesini sağlamak 3. bir kaynaktan çıkıp gelmek, ulaşmak 4. yolcu etmek

g.-di 6/3, 71/19, 99/12

g.-dim 121/23

g.-diyi 111/26, 61/7

g.-erek 48/26

g.-irler 72/14

g.-iyor 82/18

g.-iyorsun 123/26

g.-meye 65/16

g.-miş 103/20, 33/19

g.-sin 117/23, 95/5

gör- 1. göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek 2. anlamak, kavramak, sezmek 3. belirli bir zamanın içinde bir olaya tanık olmak, yaşamak

g.-di 123/4

g.-dü 104/17, 35/23, 69/26

g.-düşü+(gördüi) 15/28

g.-düy 107/24

g.-dükcez 75/11, 75/22

g.-dükde 123/16

g.-dükden 34/26
g.-dükleri 66/10
g.-düklerinde 123/6
g.-düm 100/5, 105/4, 61/1, 68/25,
73/12, 99/14

g.-dün 99/17
g.-düyi 77/24
g.-düyinde 24/14
g.-e 106/28
g.-ebilir 62/20
g.-ebildi 9/26
g.-ebileceyim 106/12
g.-ecegim 105/24
g.-eceksin 121/12
g.-eçekimişiz 108/3
g.-eçeksin 118/4
g.-eceyi 104/21
g.-eceyim 76/16
g.-emeyecek 36/21
g.-emeyorum 27/9, 42/26
g.-emezidik 97/22
g.-enlere 28/15
g.-erek 101/16, 108/16, 108/17,
126/16, 130/3, 48/18, 93/14
g.-eyim 52/29

g.-iyim 66/3
g.-iyyor 100/25
g.-iyyorum 119/9
g.-medim 115/21
g.-mediyimden 97/19
g.-mediyinden 11/9
g.-meg 121/2
g.-meglig 106/4
g.-memiş 52/19, 78/6
g.-mesi 32/19
g.-meye 121/5, 129/18, 27/11,

48/27

g.-müş 52/25, 60/13, 62/27, 63/17
g.-müşim 62/24

g.-müşler 66/20
g.-sün 94/26
g.-üb 34/8, 54/23, 92/22, 97/8
g.-üdü 27/23
g.-üorum 106/22
g.-ür 126/3, 32/14, 79/22
g.-üyor 109/15, 73/22, 73/9
g.-üyörüm 99/2
g.-üyormusun 88/16
g.-üyorsın 75/14
g.-üyorsun 60/22
g.-üyorum 114/11, 33/18, 52/21,
53/3, 60/5, 81/14, 97/9
g.-üyyorum 128/5, 43/2

görin- bk. **görün-**

g.-iorlar 42/29
g.-megde 42/8

görül- bir varlık, bir şey olarak göz
yardımıyla algılanmak, seçilmek, görmek
eylemine konu olmak
g.-en 68/5
g.-memiş 119/17

görüş- 1. buluşup konuşmak, konuşup
sohbet etmek 2. dostluk, ahabalık etmek 3.
bir iş, bir konu üzerinde karşılıklı görüş ileri
sürmek

g.-eyim 63/14
g.-mek 56/23
g.-meye 63/20, 30/20
g.-üb 67/16

görün- 1. göze görünecek duruma gelmek,
görünür olmak 2. ortaya çıkmak, kendini
göstermek, belirtmek

g. 115/29
g.-ce 114/10, 78/16
g.-cez 88/26

g.-di 115-29/116-1
g.-dü 51/18, 78/1
g.-iorsun 99/6
g.-iyor 54/5, 90/6, 93/16
g.-iyyor 105/24
g.-meyub 12/13
g.-mez 86/13
g.-ür 112/24, 113/23, 45/4, 47/8
g.-üyor 8/15

göre 1. bir şeye uygun olarak, bir şey uyarınca, gereğince 2. bakılırsa, hesaba katılırsa, göz önünde tutulunca, bakarak, nazaran

g. 40/20, 53/20, 91/10

görür gör- dolaysız kavrama, birden kavrama

g.-mez 11/14

gösder- bk. **göster-**

g. 108/14, 14/6, 12/11
g.-di 110/7, 33/16
g.-erek 119/13
g.-ior 10/1
g.-işlerine 51/10
g.-iyor 99/8
g.-memek 45/24, 76/12
g.-sin 13/28

göster- 1. birini veya bir şeyi işaretle belirtmek 2. görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak

g. 117/23, 14/26
g.-erek(gösdererek) 17/20
g.-mediğinden(gösdermediyinden)

13/15

g.-meye 71/5

gösderişli gösterişi olan, alımlı, görkemli

g.44/22

götür- 1. taşımak, ulaştırmak veya koymak
2. bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek

g. 109/24
g.-di 40/18
g.-diler 130/2
g.-dü 123/14, 36/5, 48/24, 64/3
g.-düm7 0/6
g.-erek 114/7, 116/29
g.-esin 92/15
g.-eyim 40/4, 82/27, 88/25
g.-iyor 125/9
g.-iyor idi 125/5
g.-me 129/24
g.-meg 92/4
g.-mekde 87/10, 95/19
g.-meye 24/2
g.-üb 46/1, 54/6, 69/1
g.-ür 38/16
g.-ürüm 71/16

götürül- götürmek eylemine konu olmak
g.-e 34/21

göy bk. **gök**

g.+i 128/13, 79/19

göyn gönül

g.+ümü 67/27

göz 1. görme organı 2. bakış, görüş

g. 51/11, 81/10, 96/28
g.+den 119/15, 66/24, 90/3
g.+e 45/4
g.+leri 109/6, 24/12, 62/19, 64/19,
75/8, 78/12
g.+lerim 22/27, 67/7, 73/21
g.+lerimi 57/16

g.+lerimizden 60/5
g.+lerinden 10/13, 123/9, 23/14,
36/19, 65/1
g.+lerine 81/2
g.+lerini 107/29, 123/22, 15/28,
42/9, 51/26, 60/19, 69/24, 72/28, 73/6,
77/29, 87/13
g.+ümden 61/16
g.+üme 110/5
g.+üne 7/19, 81/12
g.+ünün 65/4

gözet- 1. önem vermek 2. kollamak

g.-meye 21/19
g.-üb (gözedüb) 33/4

göz yaş(ı) gözyaşı bezlerinin salgıladığı sıvı

g. 10/14, 23/13, 78/3, 74/10
g.+ları 24/12, 66/23
g.+larımı 107/4, 117/17
g.+larına 107/20
g.+larını 80/18, 107/19
g.+nı 79/2

Gremo bk. **Grimo**

g. 17/16

Grimo Bir şahıs ismi

g. 15/18, 16/5, 21/20, 21/6, 26/20,
26/25, 27/14, 29/2, 30/17, 30/22, 30/4,
31/16, 33/23, 37/10
g.+dan 32/17
g.+nın 123/18, 28/22, 30/26, 31/24,
31/6
g.+nun 123/20

Grimo Dı Durkuan Bir şahıs ismi

g. 15/3, 16/3

gulibe (Far.) kerpiç, saman veya ağaçtan
yapılmış küçük, ilkel ev

g. 44/11, 44/21, 44/7
g.+de 82/25, 66/9
g.+den 45/5, 94/12, 73/2
g.+i 40/14
g.+ler 87/28, 88/2
g.+lerin 88/5, 88/10
g.+min 73/8
g.+nin 42/20, 44/28, 45/1, 45/9
g.+sinden 96/15

güc ağır ve yorucu emekle yapılan, çetin

g. 122/23, 15/26, 61/24
g.+dür 61/24

gücen- birinin beklenilmeyen bir davranışı
veya sözü karşısında kırıngılık duymak,
kırılmak

g.-di 55/13

güçüg 1. henüz büyümemiş, gelişmesini
henüz tamamlamamış olan 2. yeterli
büyüklükte olmamak

g. 82/8, 92/24

gül (Far.) güzel kokulu, katmerli çiçek türü

g. 120/19
g.+den 89/28

gül- 1. insanın, hoşuna veya tuhafına giden
olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli
bir biçimde duygusunu açığa vurmak 2.
mutlu, sevinçli zaman geçirmek, eğlenmek,
hoşça vakit geçirmek

g.-emeyeceğim 61/13
g.-müyorsun 75/17
g.-üyörüm 75/14
g.-yorsun 75/16

gölücük gülümseme

g. 14/21

gülümse- güler gibi olmak, hafifçe gülmek

g.-meg 64/20

gülüş gülme işi, tebessüm, gülümseme

g. 70/8

g. 14/17

gümüş parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen element

g. 12/22, 52/25

gün gündüz

g. 105/24, 106/27, 108/3, 112/6,

114/15, 114/20, 115/28, 123/25, 126/23,

128/19, 129/19, 17/24, 25/12, 29/5, 31/10,

32/10, 37/29, 38/12, 44/20, 48/13, 57/22,

61/6, 63/20, 65/12, 65/22, 70/3, 73/12,

73/24, 78/5, 8/19, 83/6, 86/15, 94/1, 95/14,

95/16, 95/17, 95/2, 95/25, 96/20, 96/21, 96/5

g.+den 30/17, 39/28, 47/7, 48/8,

61/4, 64/18, 67/29

g.+e 38/2, 44/18, 64/18, 94/16

g.+e 7/7

g.+ki 125/18, 95/24

g.+ler 23/2, 60/16

g.+lerde 119/20

g.+leri 103/4, 46/21

g.+lerini 66/26

g.+lerinin 46/13

g.+ü 129/11, 129/17, 130/7, 25/11,

29/5, 38/22, 6/16, 66/18, 68/14

g.+ümüzde 105/10

g.+ün 31/16, 45/9

g.+ünü 115/3

günlük üzerinden belli sayıda gün geçmiş ya da geçecek olan

g. 64/4

günden güne her gün biraz daha, gün geçtikçe

g. 6/22

gün güne bk. **günden güne**

g. 71/24

günah (Far.) dinî bakımdan suç sayılan iş veya davranış, vebal

g. 25/20

g.+lar 18/10

günahkar (Far.) günah işlemiş (kimse),

günahlı

g. 102/14

gündiz bk. **gündüz**

g. 68/19

gündüz günün sabahtan akşama kadar süren aydınlık bölümü

g. 65/26

güneş gezegenlere ve yer vuarlağına ışık ve ısı veren büyük gök cismi

g. 39/4, 42/12, 42/13, 59/23, 60/14,

64/9, 7/17, 79/14

g.+e 59/27

g.+i 116/8

gürlemeklik gürlemek işi

g. 60/11

gürültü- aralarında uyum bulunmayan düzensiz seslerin bütünü

g.-ler 8/2

güz 1. sonbahar 2. 22 Eylül ile 21 Aralık arasındaki mevsim
g. 6/5

güzel 1. göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı 2. iyi, hoş 3. pek iyi, doğru

g. 113/23, 115/2, 120/18, 121/1, 125/5, 129/10, 14/17, 22/27, 32/20, 44/10, 45/13, 51/20, 51/27, 51/29, 52/1, 54/11, 62/26, 64/16, 70/6, 72/9, 79/13, 79/18, 79/5, 84/21, 84/22, 85/15, 85/23, 85/8, 87/24, 88/11, 88/20, 88/7, 88/8, 89/28, 9/2, 91/7, 92/28

g. dir 42/27-28, 99/15
g.-dirler 84/10
g.+im 42/16
g.+leri 42/7

güzelce adamakıllı, iyice
g. 19/4

güzellik güzel olanın niteliği
g.+ine (güzelliğine) 64/8

güzellen- güzel bir durum almak
g.-mişsin 120/1

güzellendir- güzel bir duruma gelmesini sağlamak
g.-me 45/14

güzellik estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik, hüsün
g.+i (güzelliği) 120/26

-H-

haber (Ar.) bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık

h. 104/19, 105/19, 109/25, 48/20, 48/25, 48/29, 5/19, 51/6, 6/4, 65/19
h.+den 8/11
h.+i 102/26
h.+ini 29/16, 6/15

haber bk. **haber**

h. 103/16, 22/2, 54/27
h.+i 48/22, 8/21
h.+ini 65/23
h.+ler 6/27, 65/12

hacet (Ar.) herhangi bir şey için gerekli olma, gereklilik, lüzum
h. 8/1

haç (Erm.) Hristiyanlığın sembolü sayılan ve birbirini dikey olarak kesen iki çizgiden oluşan biçim, istavroz, salıp
h. 50/12

haçaled (Ar.) utanma, mahcup olma, utanç
h. 39/13

haçalemlü (Ar. +T.) hiçbir özelliği bulunmayan, yeniliği olmayan, sıradan
h. 28/9

haçaletn/ haçaletn bk. **haçaled**
h. 39/27, 108/28

hafda bk. **hafta**

h. 29/26, 83/3
h.+ları 73/11
h.+nın 29/10

hafiflen- bir sıkıntıdan kurtulmak, rahatlamak
h.-ecek 100/15

hafiflet- hafiflemesine yol açmak,
hafifletmek, tahfif etmek
h.-meye 20/17

hafta (Far.) birbiri ardınca gelen yedi
günlük dönem
h. 72/25

Hagop Bir şahıs ismi
h. 102/6, 26/14, 31/18, 33/17, 34/5,
34/8, 36/12, 36/26, 36/3, 37/8, 38/1, 38/13,
38/9, 39/16, 40/15, 44/5, 45/20, 45/7, 47/29,
48/14, 48/20, 48/25, 49/10, 6/13, 6/18,
72/15, 74/21, 8/29, 8/7, 9/15, 9/5
h.+a 26/14, 35/29
h.+dan 30/21
h.+ı 46/21, 48/23, 49/2, 6/1, 7/2,
24/9
h.+ın 40/21, 47/1
h.+ın 71/22
h.+un 27/22, 33/15, 41/18, 44/20,
48/11
h.+unde 31/3
h.+un 31/15

Hağ (Ar.) Tanrı
h.+dır 70/24

hağaret (Ar.) küçültücü söz veya davranış
h.+ler 13/16

ha keza (Ar.) bunun gibi, böyle
h. 100/8

hağıketen (Ar.) gerçekten
h. 99/16, 112/20

hağırhane (Far.) hakir bir kimseye
yakışacak tarz ve şekilde
h.+ de 58/5

hakim (Ar.) başta gelen, başta olan, baskın
çıkan
h.+i 5/13

haķir (Ar.) aşağı görülen, hor görülen,
küçük, önemsiz
h. 25/22

haķirane bk.**haķırhane**
h. 128/15

haķķ (Ar.) bir kimsede, bir şeyde emeği
bulunmak
h.+ına 25/19
h.+ınız 9/5

haķķaniyet (Ar.) hak ve adalete uygunluk,
doğruluk
h. dir 59/17

haķķında (Ar.) -le ilgili olarak, üzerine,
konusunda
h. 17/25, 17/17

haklı bk. **haķlı**
h. 54/22

haķlı (Ar. +T.) 1. hakka uygun, doğru
yerinde 2. davası, iddiası, düşüncesi veya
davranışı doğru ve adalete uygun olan
(kimse)

h. 103/10
h.+dır 30/11
h.+dırlar 16/22

haksız hak ve adalete uygun olmayan
(kimse)
h. 69/3

Hağ Taala (Ar.) Yüce Allah

h. 111/9

hal (Ar.) 1. bir şeyin içinde bulunduğu

koşulların hepsi, vaziyet, hâl, keyfiyet,

mevki, pozisyon 2. duruş, konum

h. 100/17, 11/27, 32/8, 42/14,

78/21, 83/5, 87/19, 93/11

h.+da 27/3, 33/6, 37/22, 65/18, 8/8

h.+daim 74/12

h.+dan 11/11, 87/22

h.+de 106/26, 110/19, 111/17, 24/5,

28/15, 28/16, 35/4, 36/8, 49/3, 49/5, 54/19,

82/11, 89/20, 91/19, 92/8, 96/5, 97/14,

99/7,21/17, 30/3, 31/2, 49/1

h.+ı 117/9, 16/20, 7/6, 77/24, 90/7,

99/16

h.+ım 40/6

h.+ıma 61/11

h.+ımda 63/8

h.+ımız 8/26

h.+ın 67/18

h.+ına 109/21

h.+ında 25/22

h.+ından 10/8, 25/24

h.+ını 48/18, 75/22, 99/11

h.+ınızdan 110/12

h.+ınızı 47/12

h.+ine 85/17

h.+lar 14/29, 18/26

h.+larından 31/8, 54/27

hal bk. **hal**

h.+i 47/15

hala (Ar.) şimdiye kadar, o zamana kadar

h. 120/10

halbuki (Ar. +T. +Far.) oysa

h. 17/28

hal der bk. **derhal**

h. 42/14

hale bk. **hala**

h. 102/21, 106/19, 110/15, 69/18,

81/1

halen (Ar.) bugünkü günde, şuanda, şimdi

h. 65/24

halk (Ar.) aynı ülkede yaşayan, aynı uyrukta olan insan topluluğu

h.+ın 126/6, 72/4

haliset (Ar.) içten, samimi

h.+ini 100/25

hamd (Ar.) medih, övme

h. 111/3

han Osmanlı padişahlarının adlarının

sonuna getirilen unvan

h.+ın 13/28

hançer (Ar.) ucu eğri ve sivri, kamaya

benzer, silah olarak kullanılan bir tür bıçak

h. 69/12

hangı soru sıfatı

h. 100/18, 108/7

hanım kız ve kadınlara verilen unvan, bayan

h. 100/21, 101/23, 103/1, 104/17,

106/21, 122/7, 127/25, 128/25, 14/17, 15/15,

15/27, 16/13, 16/4, 16/6, 17/25, 17/4, 18/1,

18/17, 19/9, 21/26, 22/15, 23/9, 24/8, 30/12,

30/5, 33/13, 33/8, 34/15, 35/16, 37/28, 37/6,

38/19, 42/11, 42/24, 44/3, 46/15, 6/7, 7/2,

7/25, 80/20, 9/20, 9/6, 91/22, 94/19, 97/13,
98/10, 98/14, 98/5, 24/7

h.+a 113/9, 13/13, 29/12, 44/8,

45/24, 48/25, 97/6

h.+dan 36/3

h.+ı 18/23, 21/8

h.+ım 22/1, 26/16, 26/22,

31/21ismet.lu, 38/7, 47/7, 8/10, 8/28

h.+ın 11/26, 12/16, 12/27, 17/16,

29/3, 31/19, 34/5, 36/17, 36/26, 38/25, 6/14,

72/8, 8/8, 94/21, 95/23

h.+ımı 31/4

h.+lar 72/12

h.+sınız 8/29

hanımcıgaz kendisine sevgiyle karışık
acıma duyulan kadın

h. 26/8

hanığ Bir köprü adı

h. 10/20

harab (Ar.) 1. yıkılacak duruma gelmiş,
viran 2. bitkin, yorgun, perişan

h. 130/3, 65/11, 67/20, 7/6

harabe (Ar.) yıkılmış veya yıkılmaya yüz
tutmuş yapı, yıkı

h.+ler 67/2

h.+ları 66/24

harbi (Ar.) ateşli silahların içini
temizlemekte kullanılan çubuk, harbe

h. 112/8

harice (Ar.) dıştan, dışarıdan

h.+den 130/10

has (Ar.) özge, özgü, mahsus

1. 20/26, 67/13

hasb (Ar.) hayırsızlık, haşinlik

h. 43/5

hasda (Far.) sağlığı bozuk olan, esenliği
yerinde olmayan

h. 98/13

hasda bk. hasda

h. 72/25

h.+dır 98/16

hasdalan- sağlığı bozulmak, esenliği
yerinde olmamak

h.-miş dir 24/5

[=1]

hasden (Ar.) belli bir amaç güdülerek,
önceden tasarlayarak, bile bile, isteyerek

h. 68/17

hasil (Ar.) olan, ortaya çıkan, görünen

h. 50/17, 62/18

hasret (Ar.) özlem

h. 98/22

haşmetlu (Ar. +T.) görkemli

h. 8/10, 8/28

hatda (Ar.) 1. hem de 2. üstelik

h. 32/21, 38/19

hat(ı)r (Ar.) 1. düşünme, akılda tutma, zihin
2. gönül, kalp 3. birine karşı duyulan saygı,
sevgi 4. durum, keyif, hâl

h.+ıma 67/19

h.+ımda dir 70/3-4

h.+ına 100/22, 86/15

h.+ında 115/9

h.+ını 74/22

h atır bk. hatır

h.+ıma 62/29

h.+ından 70/20

h atun 1. kadın 2. bayan, hanım 3. eş, zevce

1. 125/7, 91/1

1.+ın 90/20

1.+un 122/8, 128/24

hava (Ar.) 1. Meteoroloji ile ilgili olayların

b t n  2. durum, ortam,  evre, muhit,

atmosfer, ambiyans

h.+da 79/16

h.+dan 67/23

h.+ların 44/10

h.+yi 73/13

havadis (Ar.) ilgi ile kar ılanabilecek haber

h.+den 22/13

h.+i 108/11

havo bk. hava

h. 112/6

hay hay ba   st ne, seve seve, isteyerek,

hemen

h. 79/24

hayal (Ar.) 1. zihinde tasarlanan,

canlandırılan ve ger ekle mesi  zlenen  ey,

d   , imge, h ly  2. belli, belirsiz g r len

 ey, g lge

h. 106/10, 114/29, 119/9

 hayal bk. hayal

 . 42/5

hayat/hay t (Ar.) 1. canlı, sa  olma durumu

2. ya am

h. 104/8, 51/1

h.+da 103/12, 104/5, 106/20,

106/27, 108/2

h.+da dır 103/15, 106/29, 106/27

h.+ta 110/15, 120/10

h.+ta dır 110/15

h.+mı dır 108/13

hayyat bk. hayat

h.+da 22/15

hayde isteklendirmek,  abukluk belirtmek

i in kullanılan bir s z, hadi

h. 121/19, 9/7

 hayır (Ar.) 1. iyilik, kar ılık beklemeden

yapılan yardım 2. iyi, hayırlı, yararlı, faydalı

olan

 .+amiz 102/15

 .+dır 61/22

 hayırlı (Ar. +T.) u urlu, g zel, i inde hayır

bulunan

 . 109/23

hayif (Ar.) 1. haksızlık, insafsızlık 2.

acınma,  z lme 3. “vah, heyhat, yazık”

anlamlarında kullanılan s z

h. 108/18, 24/16, 67/27, 74/11,

74/17

 hayin (Ar.) 1. hıyanet eden (kimse) 2. zarar

vermekten,  zmekten veya k t l k

yapmaktan ho lanan (kimse)

 . 123/18, 66/17, 68/16, 69/15

 hayır bk.  hayır

1. 75/27

haylı bk. **hayli**

1. 113/25

hayli (Ar.) 1. epey, oldukça, çok 2. oldukça

1. 28/18, 46/3, 5/18, 72/3, 81/7

hayran (Ar.) çok beğenen, hayranlık duyan (kimse)

h. 46/15, 69/29

hayvan (Ar.) duyumsama ve devinme yeteneği olan canlı varlık

h. 55/16

hayyat bk. **hayat**

h. 54/7, 59/1

h.+dasın 105/14

hazır (Ar.) 1. bir işi yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan 2. belli bir işe yarayacak, kullanılacak bir duruma getirilmiş 3. bu işi yapmak için gereken her şey tamamlanmış olarak

h. 114/18, 128/26, 34/3, 35/14,

36/12, 44/21, 45/19, 46/23, 47/29, 87/4, 95/4

h.+dır 25/5, 31/22

h.+ım 62/3

hazırla- (Ar. +T.) 1. bir şeyi ortaya koymak, gerçekleştirmek 2. önceden düzenlemek

h.-mak 114/26

h.-mı 115/1

h.-mı 114/28

h.-yarak 33/2

hazırlan- (Ar. +T.) 1. hazır duruma getirilmek 2. hazır olmak, kendini hazırlamak

h.-maya 89/11, 33/9

h.-mı 34/28, 114/20

hazırlatdır- (-i, -e) hazır duruma getirilmek

h.-dı 129/19

hazırlık hazırlanmak için gereken şeyler ve durumlar

h.+ı (hazırlığı) 104/19

hazırlık bk. **hazırlık**

h.+ları 114/9

h.+ların 114/12

hazna (Ar.) 1. altın, gümüş, mücevher vb. değerli eşya yığını, büyük servet 2. değerli şeylerin saklandığı yer

h.+ni 14/26, 14/6

h.+sini 13/27

hazret (Ar.) yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan

h.+leri 107/19

heb bk. **hep**

h. 55/7

hediye bk. **hediye**

h.+ler 125/25

hediye (Ar.) armağan

h. 119/21, 21/3, 34/25, 92/20, 119/24

hef (Ar.) korku

h.+i 7/27

helbet (Ar.) elbette

h. 116/22, 80/1

hele 1. özellikle 2. uyarma, korkutma veya söz verme anlatan bir söz
h. 121/3

hem (Far.) 1. bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için “özellikle, zaten, bir de, şurası da var ki” anlamlarında kullanılan bir söz 2. açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan bir söz
h. 108/18
h.+de 83/8

heman çabucak
h. 122/12, 126/20, 20/29, 22/27, 33/9, 35/24, 48/19, 67/20, 71/4

hemefkar (Far. +Ar.) aynı düşünceleri taşıyan, aynı şeyleri düşünen (kimse)
h. 18/24

hendek (Ar.) kale, yol, tarla vb. çevresinde, geçmeye engel olacak biçimde, uzunlamasına kazılmış derin çukur
h.+den 10/28
h.+in (hendeyin) 9/7

henüz bk. **henüz**
h. 52/18

henüz (Far.) 1. az önce, daha şimdi, yeni 2. daha, hâlâ
h. 17/10, 81/28

hep (Far.) 1. hiçbiri dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak 2. sürekli olarak, her zaman, daima
h. 62/20, 70/24, 93/21
h.+imiz 74/24

hepisi bk. **hepsi**

h.+nden 125/3
h.+ni 58/15

hepsi bütünü, tamamı
h.+nden 88/19

her (Far.) önüne geldiği ismin benzerlerini “teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı” anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz
h. 10/25, 10/7, 100/18, 102/3, 105/13, 105/24, 108/4, 109/4, 112/6, 112/9, 116/14, 116/15, 117/25, 12/19, 125/10, 125/10, 125/25, 127/26, 128/9, 15/5, 17/19, 18/13, 18/4, 18/7, 19/14, 19/19, 20/17, 20/2, 20/24, 22/13, 22/8, 23/25, 25/24, 26/19, 27/16, 27/24, 31/22, 32/20, 33/25, 38/13, 4/5, 43/1, 44/18, 44/22, 45/20, 46/20, 47/14, 49/19, 49/20, 53/26, 54/14, 54/4, 57/28, 58/13, 61/21, 61/9, 62/19, 62/29, 65/12, 7/8, 72/20, 75/5, 76/8, 77/10, 77/14, 8/13, 8/17, 82/25, 83/6, 87/21, 87/25, 9/3, 96/2, 96/20, 96/27

herkes (Far.) insanların bütünü
h.+den 47/22
h.+e 26/1

herkeş bk. **herkes**
h. 129/15
h.+in 87/1

her keş bk. **herkes**
k. 105/13
k.+den 82/25

hey sitem, yakınma, azar, beğenme vb. çeşitli duyguları anlatan cümlelerde kullanılan bir söz
h. 116/8, 66/29, 74/29, 83/1

heyran bk. **hayran**

h. 51/12, 53/7, 56/20, 79/3, 85/19,
90/18

hi evet anlamında, doğrulama, onama sözü
h. 54/13

hıf (Ar.) koruma, saklama, muhafaza
h. 67/23

hıkm 1. bilgelik 2. gizli sebep
h.+ine 22/18

hırka (Ar.) dervişlerin giydiği üst giysisi
1.+n 110/1

hırka bk. **hırka**
1.+n 98/8

hırs (Ar.) 1. sonu gelmeyen istek, aşırı tutku
2. öfke, kırgınlık
1. 14/3, 103/7
1.+ını 29/8

hızmet (Ar.) 1. birinin işini görme veya
birine yarayan bir işi yapma 2. görev, iş
h. 129/2
h.+i 96/22
h.+ine 15/23
h.+ler 22/22

hızmet bk. **hızmet**

h. 47/13, 52/15, 55/24, 57/12, 62/13
h.+de 87/6
h.+dir 87/6
h.+e 76/9
h.+i 113/25, 88/27, 96/28

hızmetkar (Ar. +Far.) ücretle iş gören
genellikle erkek işçi, uşak
h.+ım 56/24
h.+ın 47/25

hiç (Far.) 1. olumsuz yargılı cümlelerde
fiilin anlamını pekiştiren bir söz 2. soru
cümlelerinde belirsiz bir zamanı anlatan bir
söz 3. bir soruya açık bir cevap verilmek
istendiğinde cevap cümlesinin başına
getirilen bir söz 4. boş, değersiz, önemsiz
h. 11/8, 12/12, 19/18, 22/11, 25/23,
32/19, 40/10, 45/25, 56/8, 69/21, 76/2, 94/6,
95/24

hiçbir bir isimden önce getirilerek o ismin
bildirdiği varlıkların bir tanesinin bile
olmadığını anlatan bir söz
h. 25/17, 38/5

hikaye (Ar.) bir olayın sözlü veya yazılı
olarak anlatılması
h. 123/21

himayet (Ar.) koruma
h. 17/15
h.+i 33/29
h.+im 47/14
h.+ ini 34/29

hisabsız (Ar. +T.) hesapsız
h. 47/16

hisansız (Ar.) mümtaz kişilerin olmama
durumu
h. 130/11

hisar (Ar.) bir şehrin veya önemli bir yerin
korunması için taştan yapılmış, yüksek

duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler
bulunan küçük kale, kermen, germen
h.+ları 66/4

hitaben (Ar.) sözü birine yönelterek, hitap
yoluyla
1. 52/4, 7/26

hitam (Ar.) son, bitim
1. 102/9, 127/24, 130/28, 66/2,
82/23

hoca (Far.) akıl öğretene, öğüt veren kimse
h.+ya 93/17

hok roş Yer adı
h. 5/11

hop hop sevinçten, korkudan veya oyun
için, bulunduğu yerde havaya doğru fırlamak
h. 91/13

hoş (Far.) beğenilen, duyguları okşayan,
zevk veren
h. 42/22

hoş bk. **hoş**
h. 45/4, 80/11

hoşnutlug (Far.) 1. bir davranış, bir durum
veya bir kimseden memnun olan, yakınması
olmayan 2. hoşnut olma durumu
h. 25/28

hoş roş bk. **hok roş**
h. 104/24, 104/29, 105/9
h.+a 6/28, 6/3, 65/16
h.+ın 62/6, 62/7
h.+i 11/2, 62/9, 63/1, 22/28

hök(ü)m bk. **hük(ü)m**
h.+ü 102/12

hububat (Ar.) tahıl
h. 112/4

hucum (Ar.) saldırma, saldırı, saldırış
h. 5/9

husus (Ar.) 1. konu, madde 2. özellik, yön
h. 121/13, 66/24

Husus Kırısos Bir şahıs ismi
h.+un 25/13

huzur (Ar.) ön, yan, kat, makam
h.+ına 8/8
h.+ından 15/13
h.+una 113/6, 22/25
h.+unda 6/14

hücüm bk. **hucum**
h. 13/26, 16/21, 65/9, 66/5, a
h.+üne 7/10, 9/10

hük(ü)m (Ar.) 1. yargı 2. etki
h.+i 62/21

hürmet (Ar.) saygı
h. 72/6
h.+e 122/6

hüsni rizalık (At.) 1. güzel bir şekilde razı
olma 2. hoş karşılama davranışı
h. 33/16

hüsul (Ar.) ortaya çıkma, olma, oluşma
h.+a 123/7

hüsün (Ar.) güzellik

h.+ü (hüsünü) 85/19

-İ-

ırmak çoğunlukla denize dökülen, özellikle genişliği ve taşıdığı su niceliği bakımından en büyük akarsu, nehir

1.+ın (ırmağın) 33/1

ırz (Ar.) bir kimsenin, başkaları tarafından dokunulmaması ve saygı gösterilmesi gereken iffeti

1. 70/26

ırzca saygı gösterilmesi gereken iffet şekli

1. 90/16

ısıcak sıcak

1.+ına (ısıcığına) 44/10

ıslan- ıslak duruma gelmek

1.-diğinden 65/2

ıspahalık toprak ürünlerinden vergi alınma işi

1.+larını 10/19

ışık 1. cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji 2. bir yeri aydınlatmaya yarayan araç

1.+ı (ışığı) 104/2, 35/9, 51/2, 9/24

ışık bk. ışık

1. 104/4, 59/23, 7/20

ışıklı ışıkla aydınlatılmış olan, aydınlık

1. 112/11

-İ-

i- Türkçede “şu veya bu durumda bulunmak” anlamında idi, imiş, ise, iken şekilleriyle kullanılan fiil, cevher fiili

i.-di 10/1, 10/22, 10/7, 11/7, 12/11, 12/7, 129/3, 14/1, 14/12, 14/3, 17/21, 18/16, 18/21, 19/1, 19/10, 19/14, 19/3, 19/4, 19/9, 20/24, 20/27, 20/29, 21/4, 21/8, 23/20, 23/23, 25/11, 25/12, 25/14, 25/20, 25/21, 25/23, 25/26, 25/27, 25/29, 26/11, 28/12, 28/17, 28/21, 28/22, 28/26, 28/5, 28/6, 28/8, 28/9, 30/21, 30/22, 30/23, 30/25, 30/29, 30/7, 31/1, 31/11, 31/6, 34/12, 34/24, 34/26, 35/8, 36/1, 36/11, 36/20, 36/21, 36/24, 36/7, 37/28, 38/14, 38/17, 38/19, 38/22, 39/11, 39/14, 39/15, 39/3, 40/22, 40/3, 41/12, 41/13, 41/2, 41/21, 41/26, 42/10, 42/14, 42/18, 42/26, 42/6, 44/22, 44/25, 44/27, 44/29, 44/8, 45/17, 45/19, 45/26, 45/4, 45/7, 46/14, 46/20, 46/23, 46/24, 46/28, 46/8, 49/20, 49/5, 49/6, 50/11, 50/13, 50/25, 50/27, 6/13, 7/17, 7/7, 7/9, 9/29, 96/21, 96/7, 102/18, 103/21, 103/26, 104/24, 105/10, 105/22, 105/24, 108/20, 109/12, 109/15, 109/20, 110/11, 110/23, 112/21, 112/24, 113/20, 113/24, 114/5, 114/9, 117/9, 118/18, 121/16, 121/20, 122/2, 123/17, 123/18, 123/19, 124/15, 124/21, 125/1, 125/10, 125/11, 125/8, 126/10, 129/8, 130/12, 130/4, 130/6, 36/12, 42/23, 45/9, 50/18, 50/23, 50/9, 51/1, 51/19, 51/19, 51/21, 51/23, 51/28, 51/6, 53/5, 57/6, 60/9, 61/16, 62/11, 62/21, 62/23, 63/4, 64/10, 64/21, 64/27, 64/5, 66/24, 67/13, 67/20, 67/22, 67/24, 68/13, 68/17, 69/29, 70/1, 70/3, 72/11, 72/14, 72/7, 72/9, 75/4, 76/12, 76/13, 78/26, 78/4, 78/7, 79/11, 81/4, 81/6, 86/11, 86/20, 86/23, 86/24, 87/13, 87/27, 87/28, 87/3, 87/4, 87/5, 87/7, 88/1, 88/15, 88/26, 88/3, 89/12, 91/6, 94/5, 95/13, 95/17, 95/9, 95/9, 96/1, 96/2, 96/26, 96/28, 96/4, 97/24, 41/16

i.-ddiler 14/14
i.-dik 104/26, 107/12, 107/14,
108/2, 124/8, 63/5, 67/17, 82/21, 99/24
i.-diler 11/1, 12/15, 36/2, 42/8,
46/12, 106/4, 123/6, 124/11, 124/18, 67/8,
75/9, 88/6, 88/9, 95/21
i.-dim 66/29, 105/25, 105/26, 105/8,
108/29, 109/11, 110/13, 110/14, 111/1,
115/26, 53/2, 60/25, 66/1, 67/3, 68/20,
70/11, 73/26, 73/9, 78/6, 83/27, 85/11
i.-din 110/17, 110/18, 117/7,
123/28, 62/26, 75/4, 82/20
i.-diniz 17/1, 17/2
i.-miş 101/14, 108/3, 109/11,
120/10, 121/11, 63/7, 67/1, 94/11, 98/25
i.-mişsin 119/25
i.-se10/25, 100/14, 100/5, 101/15,
102/20, 106/14, 108/11, 11/11, 11/26,
113/25, 116/19, 122/26, 127/12, 128/9,
129/23, 13/3, 14/21, 15/12, 15/24, 18/8,
19/20, 26/2, 26/8, 27/17, 35/16, 36/11, 36/5,
37/8, 38/14, 39/18, 48/28, 52/28, 54/1,
55/17, 56/11, 57/27, 59/19, 6/22, 62/20,
62/9, 64/3, 65/20, 69/2, 7/9, 8/18, 8/22, 8/25,
81/17, 84/19, 85/6, 87/8, 88/3, 89/13, 89/29,
92/21, 93/5, 94/14, 94/3, 98/23, 98/24, 98/8
i.-sede 10/8, 11/22, 11/28, 11/4,
125/26, 13/10, 14/15, 29/8, 30/29, 40/6,
42/25, 42/6, 44/22, 46/11, 46/17, 46/24,
52/18, 61/5, 63/27, 67/27, 7/5, 73/16, 73/18,
73/27, 78/1, 87/4, 89/11
i.-sek 26/24, 40/7, 77/3, 20/5
i.-sem 68/26, 71/1
i.-sen 104/13, 70/16
i.sende 32/22
i.seniz 29/29, 32/14, 32/7, 33/11,
57/21
ibaret (Ar.) oluşan, meydana gelen
i. 126/10, 78/26

ibram (Ar.) can sıkacak şekilde ısrar etme,
zorlama

i. 13/27, 13/6

i.+ları 21/7

ibraz (Ar.) ortaya koyma, gösterme,
meydana çıkarma

i. 100/24, 23/2, 84/16, 90/20

i.+ı 56/21

icira bk. icra

i. 10/2, 130/8, 22/22, 27/25, 9/14,

95/21

i.+sına 72/13

i.+ya 27/20

icra (Ar.) yapma, yerine getirme, bir işi
yürütme

i. 130/24, 48/7, 49/15, 68/25

icraat (Ar.) yapılan işler, çalışmalar,
uygulamalar

i.+dan 51/15

iç 1. herhangi bir durumun, cismin veya
alanın sınırları arasında bulunan bir yer,
dâhil, dış karşıtı 2. oyuk şeylerin boşluğu 3.
akıl, gönül, irade gibi insanın manevi
varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri 4.
insanın manevi varlığıyla ilgili olan

i.+inde 106/18, 109/4, 110/16,

114/24, 13/2, 23/2, 27/19, 29/27, 45/18,

46/19, 50/5, 50/8, 57/15, 59/20, 59/26,

60/23, 61/18, 62/27, 65/28, 67/23, 68/22,

69/4, 73/19, 74/24, 81/3, 87/17

i.+indeki 128/21

i.+inden 77/12, 82/2

i.+ine 36/13, 41/10, 45/12

i.+ini 73/27

i.+inin 88/6
i.+iniz 82/7
i.+lerinde 122/6
i.+lerinden 12/28, 14/16

içer(i) iç bölüm

i.+ki (içerki) 11/27

iç- 1. bir sıvıyı ağza alıp yutmak 2. içki kullanmak

i.-er 68/16
i.-erse 25/16
i.-mek 58/26
i.-üb 12/28

içecek susuzluğu gidermek ya da serinlemek için içilen şey

i.+i (içeceyi) 12/26

içeri 1. iç yana, iç yana doğru 2. iç, iç yüzey 3. iç yüzeyde, iç bölümde olan 4. iç, yan, iç bölüm, dışarı karşıtı 5. gönül, yürek

i. 91/1
i.+den 45/10
i.+sine 66/21
i.+ye 11/25, 15/4, 24/14, 45/16

içeru/içerü bk. içeri

i. 42/13, 35/10
i.+e 11/14

içün/içun 1. amacıyla, maksadıyla 2. neden ve sonuç belirten bir söz 3. -den dolayı, -den ötürü 4. özgü, ayrılmış 5. hakkında 6. uğruna, yoluna

i. 10/3, 103/23, 104/23, 110/20, 111/28, 114/13, 115/1, 115/24, 116/9, 117/17, 117/22, 120/2, 120/21, 125/24, 126/3, 127/27, 128/8, 128/9, 129/25, 16/16, 18/20, 18/3, 19/21, 19/22, 20/1, 20/9, 20/9,

22/16, 22/26, 23/25, 23/27, 23/3, 24/3, 27/18, 27/28, 27/5, 28/1, 28/2, 29/21, 30/9, 31/15, 31/21, 34/29, 35/25, 37/22, 41/11, 41/4, 42/1, 42/22, 44/7, 44/9, 45/11, 45/13, 45/14, 45/24, 46/12, 46/18, 49/15, 5/15, 55/26, 59/20, 59/25, 59/27, 59/29, 60/15, 60/20, 61/14, 61/8, 63/23, 65/6, 68/10, 69/7, 7/19, 78/23, 79/9, 81/11, 82/17, 83/17, 83/29, 84/13, 84/7, 86/15, 86/25, 86/3, 87/4, 87/6, 89/13, 89/16, 89/27, 91/27, 92/13, 94/23, 94/27, 95/16, 95/3, 96/27, 97/18, 97/2, 98/14, 98/15, 98/19, 99/11, 99/26, 20/22

idare (Ar.) yönetme, yönetim, çekip çevirme

i. 74/25
i.+sinen 41/24

ifade (Ar.) 1. anlatım 2. deyiş, söyleyiş
i. 44/9

ifadeyi hal (Ar.) durum ile ifade olunan
i. 8/9

ifaḳat (Ar.) hastalıktan kalkma, sağlığına kavuşma, iyileşme
i. 16/4

ifret (Ar.) (herhangi bir konuda) aşırı gitme, ölçüyü kaçırma
i. 36/2

iḥdar bk. iḥtar

i.+ı 27/15
i.+ları 27/22
i.+larını 47/27

ihsan (Ar.) 1. iyilik etme, iyi davranma 2. bağışlama, bağışta bulunma 3. bağışlanan şey

i. 105/8, 108/25, 111/16, 123/27,
126/23, 127/14, 127/28, 127/9, 128/10,
61/20, 61/6, 72/17, 77/13, 80/4, 90/24, 96/14
i.+ı 18/21, 75/4, 8/14
i.+ma 61/21
i.+ını 71/5
i.+larını 59/2

ihsankani iyilik yapmakla yetinen
i. 120/10

ihtar (Ar.) uyarma, dikkat çekme, uyarı
i. 47/20

ihtiac bk. **ihtiyaç**
i. 46/4
i.+larını 79/21

ihtiar bk. **ihhtiyar**
i. 100/23, 38/14, 72/1, 74/21

ihhtiarlık (Ar. +T.) ihtiyar olma durumu
i.+ı (ihhtiarlığı) 47/2

ihhtibar (Ar.) sorup yoklayarak öğrenme,
deneme, yoklama
i.+ı 69/21

ihhtimal (Ar.) 1. bir şeyin olabilmesi durumu,
olabilirlik, olasılık 2. belki, ola ki
i. 103/26, 90/9, 99/28
i.+dır 103/26
i.+e 32/25
i.+ı 104/7, 113/2

ihhtiram (Ar.) saygı, hürmet
i. 110/9, 17/15, 97/11
i.+la 130/25

ihhtiramat (Ar.) ihtiramlar, hürmetler

i.+da 17/18

ihhtişam (Ar.) görkem
i.+la 123/28

ihhtişamlı (Ar. +T.) görkemli
i. 62/15

ihhtiyaç (Ar.) 1. gereksinim 2. güçlü, istek 3.
yoksulluk, yokluk
i.+ı (ihhtiyacı) 54/21, 59/28

ihhtiyar (Ar.) 1. yaşlı, kocamış olan, pir
(kimse), genç karşıtı 2. baba veya anne 3.
ihhtiyar olma durumu
i. 125/15, 125/16, 127/20, 129/27,
40/22, 41/18, 44/5, 48/14, 48/20, 49/4, 63/8
i.+ın 128/1, 24/13, 49/11, 72/13

ihhtiyar bk. **ihhtiyar**
i. 111/20

ihhteri ortamında, altında, uyarınca
i.+nde 130/26

ihhtamet (Ar.) bir yerde oturma, eğleşme
i. 52/2

ihhtbal (Ar.) istek, arzu
i.+ı 63/21
i.+ını 33/28

ihhtbal u saadet (Ar.) saadete erişme
i. 61/9

ihhtdam (Ar.) gayretle çalışma, sürekli
uğraşma
i. 20/18
i.+ı 17/9, 123/18

ikdamlı (Ar. +T.) gayretle çalışan

i. 47/14

iken esnasında, ...dığı/ -diği halde, ...-dığı/ -diği zaman

i. 100/3, 11/13, 119/28, 121/26, 129/5, 14/23, 18/26, 21/27, 21/6, 22/20, 25/6, 34/15, 35/11, 39/20, 40/22, 47/1, 51/4, 58/18, 6/17, 68/16, 68/4, 69/11, 74/27, 81/1, 81/12, 87/11, 92/17, 92/22

iki 1. birden sonra gelen sayının adı 2. iki sayısının sıra sıfatı

i. 105/2, 105/25, 107/1, 125/12, 14/27, 21/1, 39/26, 46/11, 50/20, 53/16, 53/16, 53/19, 53/20, 58/19, 6/12, 77/22, 81/25, 87/8, 89/2

i.+mizi 37/10

i.+mizin 119/22

i.+si 124/2, 35/17

ikinci birinciden sonra gelen kimse ya da nesne

i. 38/21, 94/28

i. 16/2

ikinci bk. **ikinci**

i.24/6

ikram (Ar.) hürmet, şefkat, sevgi ifadesi olarak gönül hoşluğu için bir şeyler verme, takdim

i. 129/2, 56/4

i.+ından 83/14

iktidar (Ar.) bir işi yapabilme gücü olan

i.+ı (49/6)

ikrar (Ar.) kabul etme, tasdik etme

i. 98/16

iktiza (Ar.) gerekli olma, gerekme

i.+dır 99/4

i.+sınca 64/15

ilac (Ar.) hastalıkları iyileştirmek ya da önlemek için türlü yollardan kullanılan madde

i. 32/28, 68/27

ilahe (Ar.) Tanrıça

i.+lerimi 56/15

ilahi (Ar.) Tanrı'ya hitap sözü

i. 100/12, 51/13, 56/16, 56/2, 56/3, 91/6

i.+ler 56/6, 84/12

ilahiye (Ar.) İlâhi kelimesinin müennes şekli

i.+sini 10/16, 93/8, 97/4

ilayık (Ar.) layık

i. 30/12

ilazım (Ar.) lazım

i. 31/22, 37/9, 58/27

i.+dır 47/19, 19/13-20/1, 33/27, 77/5, 97/15

i.+dırlar 60/4

ilazımlı (Ar. +T.) lazım olan

i.+lı 54/11

ile 1. sözcüğün sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz 2. bazı soyut adlara getirildiğinde "...olarak, ...bir biçimde" anlamında durum zarfları oluşturan bir söz 3. cümle içinde aynı görevde bulunan

iki ögeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz

i. 10/18, 10/24, 100/22, 101/17, 101/6, 102/10, 102/11, 102/5, 102/7, 103/19, 103/27, 103/3, 103/7, 103/7, 103/9, 104/2, 104/26, 104/9, 105/22, 106/1, 106/10, 106/17, 106/8, 107/2, 107/23, 107/25, 108/21, 109/6, 11/5, 110/1, 110/7, 110/9, 111/10, 111/15, 111/19, 111/20, 111/22, 111/6, 112/15, 112/4, 113/14, 113/17, 113/20, 113/21, 113/6, 114/14, 114/2, 114/4, 115/14, 116/21, 118/15, 118/27, 119/15, 12/20, 120/20, 120/26, 121/28, 121/9, 122/14, 122/24, 123/1, 123/19, 124/10, 124/18, 124/20, 124/23, 124/3, 125/19, 125/2, 125/3, 125/9, 126/26, 126/8, 127/15, 127/17, 127/23, 128/1, 128/15, 128/18, 128/2, 128/23, 128/26, 128/28, 128/6, 129/23, 129/25, 129/6, 13/11, 13/20, 13/29, 130/10, 130/17, 130/18, 130/19, 130/23, 130/27, 130/3, 130/6, 14/12, 14/17, 14/19, 14/22, 14/25, 14/28, 14/3, 15/15, 15/20, 15/26, 15/5, 15/7, 16/19, 16/21, 16/23, 16/6, 17/1, 17/10, 17/11, 17/29, 18/13, 18/21, 19/11, 19/15, 19/17, 19/2, 19/7, 19/8, 20/20, 20/22, 20/6, 21/10, 21/2, 21/7, 22/2, 22/20, 23/6, 24/12, 24/17, 24/8, 25/29, 26/17, 26/18, 26/29, 27/22, 28/14, 28/20, 28/24, 28/25, 28/4, 29/11, 29/4, 3/8, 30/1, 30/9, 31/17, 31/4, 32/6, 33/24, 33/28, 33/29, 34/20, 35/4, 36/16, 36/18, 36/2, 36/22, 36/27, 36/6, 37/10, 38/18, 38/2, 39/8, 4/1, 40/15, 40/7, 41/23, 41/28, 42/1, 42/17, 42/19, 42/24, 44/15, 44/26, 44/28, 44/4, 45/2, 45/2, 45/28, 45/3, 46/21, 46/24, 46/3, 46/6, 46/7, 47/21, 47/28, 48/6, 5/19, 50/15, 50/22, 50/6, 50/8, 51/17, 51/20, 51/28, 52/13, 52/22, 52/6, 53/16, 53/21, 53/26, 54/11, 54/22, 54/7, 55/14, 55/24, 55/26, 56/13, 56/22, 56/23, 56/24, 56/28, 56/7,

57/11, 57/18, 57/22, 57/9, 58/3, 59/24, 6/5, 62/3, 63/14, 63/15, 63/20, 63/4, 64/1, 64/20, 64/25, 64/7, 65/21, 66/17, 66/27, 67/10, 67/15, 67/16, 67/4, 68/14, 69/19, 69/23, 69/8, 7/13, 7/27, 70/17, 70/17, 70/8, 74/5, 76/20, 76/6, 78/13, 78/22, 78/8, 8/2, 8/25, 80/14, 80/18, 81/12, 81/16, 81/22, 81/4, 81/9, 82/13, 82/22, 82/26, 83/24, 85/14, 85/19, 85/22, 85/27, 86/21, 86/7, 86/9, 87/21, 87/23, 87/26, 87/26, 88/11, 88/14, 88/3, 88/8, 89/19, 89/4, 9/12, 9/24, 9/4, 90/17, 90/2, 90/2, 90/22, 90/24, 91/18, 91/26, 92/14, 92/21, 92/26, 94/16, 95/20, 95/4, 95/6, 96/13, 96/21, 96/3, 97/12, 97/17, 97/2, 98/6, 98/8, 99/1, 99/10, 99/14, 99/22, 99/25, 99/9, 20/14, 74/2

ilel ebed (Ar.) sonsuza değin, sürgit

i. 123/23

iler(i) herhangi bir şeye göre daha ötede olan, yer karşıtı

i. 125/16, 37/13, 99/25

i.+de (ilerde) 125/3

ilerle- 1. bulunduğu yerden daha ileriye gitmek, yol almak 2. vakit geçirmek

i.-yerek 57/2

i.-yib 114/6

i.-yince 39/7

ileru bk. ileri

i. 129/25, 21/24

i.+e 128/14

iliş- 1. (bir yere) kısa bir müddet için kalkmaya hazır durumda eğreti oturtmak 2. takılmak

i.-di 81/2

i.-diler 81/13

i.-miş 66/20

ilk 1. zaman, sıra, yer ve önem bakımından
ötekilerden önce gelen, son karşısı 2.
herhangi bir şeyin en önde olanı, önce geleni
3. birinci olarak, en başta
i. 15/28, 37/20, 53/3

illa (Ar.) ne olursa olsun, hangi şartta olursa
olsun, her hâlde
i. 20/13, 20/9, 27/18, 27/28

ille bk. **illa**
i. 126/1

iltimas (Ar.) birine herhangi bir konuda
öncelik ve ayrıcalık tanıma
i. 70/18
i.+ı 49/12
i.+ını 57/23, 71/16

iman (Ar.) dinin ortaya koyduğu dogmalara
inanma, din inancı, kutsal inanç, inanç, itikat
i.+ı 106/22, 38/26
i.+ın 46/18

imdad (Ar.) tehlikede veya çaresiz durumda
olan birine yapılan yardım
i. 11/6

imdi 1. buna göre, şu hâlde, artık 2. şimdi
i. 109/3, 19/27, 25/29, 32/10, 33/24,
34/2, 61/27, 86/6, 93/1

imperator (İt.) bir imparatorluğu yöneten
kimse
i. 105/7

in- yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru
gelmek

i.-iniz 32/17

inaet bk. **inayet**
i. 96/11

inan- bir şeyi doğru olarak benimsemek 2.
birini doğru sözlü olarak bilmek, güvenmek
3. bir şeyin varlığını, doğruluğunu kabul
etmek 4. sevecek, güvenecek ve bağlanacak
en yüksek varlık olarak bilmek, iman etmek
i. 61/22, 100/21

i.-abilirsiniz 38/8
i.-amadığımdan 68/23
i.-amam 101/21, 61/25
i.-amayor 119/12
i.-amayorum 118/26
i.-dı 30/7
i.-dılar 37/5
i.-ınız 17/5
i.-ır 14/3
i.-ırım 100/26, 88/21
i.-madığımı 68/24
i.-mam 120/25
i.-mağ 103/14, 61/24

inandır- inanmasını sağlamak
i.-amam 16/7
i.-maya 13/29
i.-mış 94/4

inad (Ar.) dediğinden vazgeçmeme, ayak
dirememe
i.+ını 14/19, 21/23

inayet (Ar.) iyilik, kayra
i. 102/24, 73/16, 83/11
i.+ı 38/25

incit- kötü söz veya davranışla birini
kırmak, üzmek

i.-mekde 86/24

indın birinin nazarında, birinin gözünde
i.+ de 69/21

ineg dişi sığır
i.+ler 42/25
i.+lerin 42/17, 42/18, 42/19-, 42/28
i.+lerinin 42/16

insan (Ar.) huy ve ahlak yönünden üstün
nitelikli (kimse)
i. 109/11, 122/23, 54/20, 59/29,
7/19, 97/22
i.+a 59/15, 61/10
i.+ın 59/1, 62/19
i.+lar 103/22
i.+lardan 86/22
i.+ları 20/12, 25/9
i.+ların 102/24

insaniyet (Ar.) insana yakışır hal, insanlık
i.+den 90/21

insaniyetlik (Ar. +T.) insanlık
i.+ine (insaniyetliğine) 17/4

insiz mağarasız
i. 101/4, 110/16, 118/12, 37/12,
38/4, 39/21, 6/9, 82/23

inşa (Ar.) 1. yapı, kurma, yapı yapma,
kurma 2. düz yazı veya şiir kaleme alma,
yazıya dökme
i. 5/10

intiḥaz (Ar.) ... olarak görmek, saymak,
tutmak
i. 96/26

intiḳam (Ar.) öç alma, yapılan bir kötülüğe
gereken karşılığı verip acısını çıkarma
i.+ından 47/19

intiṣam (Ar.) büyüklük, ululuk, gözalıcılık,
görmek, gösterişlilik
i.+la 5/4

ip dokuma malzemesinden yapılan ve
bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta
bükülmüş sicim
i.+ini 36/14

irade (Ar.) buyruk, emir
i. 9/13
i.+sine 49/21

iradeyi bariye (Ar.) istek engeli
b. 38/27

iraḳlan- uzaklaşmak
i.- maḳ 33/27

irica dilek, dileme, dileyiş
i. 105/18, 110/3, 117/23, 121/16,
125/27, 128/17, 48/26, 55/17, 57/23, 71/12,
75/12, 83/29, 98/23
i.+lar 108/29

iriza 1. rıza 2. olur bildirme, razı olma
i.+laro 85/19

isde- bk. iste-
i.-di 24/11, 26/11, 52/12, 21/10
i.-diklerinizi 12/20
i.-dim 69/2, 74/19, 99/25, 40/3
i.-diniz 15/11
i.-diyinde 122/14
i.-medi 91/26
i.-mediyinden 66/14

i.-meydim 8/22
i.-r 14/12, 39/18, 71/1, 17/21
i.-rim 121/19, 121/2, 22/9, 29/26,
16/1
i.-risem 71/1
i.-rsen 53/15
i.-rseniz 40/3
i.-yorum 92/4
i.-yorum 83/7
i.-yyorum 109/10, 33/20

isdö- bk. iste-

i.-r 20/4
i.-rsun 118/28

isder isde- isteme fiili gerçekleştiği anda
i.-mez (10/11)

isgat (Ar.) kandırıp susturma, kandırıp razı
etme
i. 21/9
i.+mı 34/5

isgemri (Yun.) aralıksız, üstü tahta veya
hasır, dört ayaklı sandalye
i. 50/22
i.+nin 23/11

isgence bk. işgence

i.+sini 45/23

is(i)m (Ar.) 1. ad 2. kişi, kimse, insan 3.
şöhret, nam
i. 104/25, 55/15, 55/21
i.+den 56/4
i. dir 119/5, 55/16, 55/22
i.+i (ismi) 119/3, 119/6, 50/8, 68/17
i.+im (ismim) 101/10, 101/19,
119/2
i.+imi (ismimi) 102/2, 55/16

i.+in (ismin) 123/29
i.+inde (isminde) 113/21, 21/28,
31/24, 41/8
i.+ine (ismine) 64/17
i.+ini (ismini) 53/2, 96/19
i.+iniz (isminiz) 101/26
i.+inizi (isminizi) 47/23
i.+leri 110/28, 119/22, 126/19

islah (Ar.) daha iyi duruma getirme,
düzeltme, iyileştirme
i. 59/19, 99/11

ismetlu (Ar. +T.) 1. ahlak ilkelerine bağlı 2.
dürüstlük, temizlik
i. 127/25, 22/1, 22/14, 38/6, 44/8,
47/6, 31/21

ispat (Ar.) tanıt veya kanıt göstererek bir
şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma,
kanıtlama, tanıtılama, tanıt
i.+dır 67/2

işte- bk. iste-

i.-yerek 27/1

iste- 1. istek duymak, arzulamak 2. bir şeyin
kendisine verilmesini veya yapılmasını
söylemek, dilemek

i.-di 73/18, 77/22
i.-dim 55/27
i.-diyin 71/15
i.-diyinden 38/1
i.-medi 69/5
i.-mediyimden 69/9
i.-meyerek 26/15
i.-meyyor 121/16
i.-meyyorsun 105/18
i.-mişsin 114/27
i.-r 112/8, 70/16, 83/27

i.-rim 117/11

i.-risem 93/26

i.rseniz 56/2

i.-yorum 55/2, 20/12

i.-yorum 56/23

i.-yüp 66/16

istek bir şeye duyulan eğilim, arzu, şevk

i.+iniz (isteyiniz) 27/19

istiḥbal bk. **istikbal**

i. 123/3

istikbal (Ar.) 1. gelecek 2. karşılama

i.+ına 129/29

iş 1. bir sonuç elde etmek, herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcayarak yapılan etkinlik, çalışma 2. birinden istenen veya birine verilen görev

i. 114/26, 126/14, 72/17, 88/10, 94/16

i. dir 52/17

i.+e 118/26, 122/26

i.+i 29/20, 94/14, 114/24

i.+in 27/9, 52/15

i.+ine 11/27

i.+inede 32/27

i.+ler 115/24, 31/2, 6/17, 72/3

i.+leri 45/28, 47/1

işaret (Ar.) 1. anlam yükletilen şey, anlamlı iz, im 2. el ve yüz hareketleriyle gösterme

i. 114/7, 115/7, 125/14, 32/15

işbu özellikle bu

i. 13/24, 29/1

işdah (Ar.) 1. yemek yeme isteği 2. cinsel istek ve arzu

i. 54/7, 91/25

işde 1. bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz 2. anlatılan bir sözün sonucuna gelindiğini gösterir 3. anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz

i. 105/13, 119/22, 12/18, 130/23, 20/4, 21/16, 23/15, 42/6, 44/17, 53/3, 58/22, 61/17, 67/1, 69/26, 75/13, 75/23, 81/7, 82/10, 82/4, 82/7, 91/19, 14/18

işgence (Far.) bir kimseye maddi veya manevi olarak yapılan aşırı eziyet

i.+ler 60/26

işidil- duyulmak

i.-meye 7/24, 8/4

işid- bk. **işit-**

i.-enin 70/2

i.-yor 79/4

i.-iyorum 42/25

i.-iyyorm 116/27

işidil- işitmek eylemine konu olmak, kulakla duyulmak, kulakla algılanmak

i.-di 10/21

i.-en 117/13

işit- 1. kulak yoluyla ses olarak algılamak, ses almak, duymak 2. haber almak, öğrenmek

i.-di 108/11, 78/25, 94/3

i.-diler 80/8

i.-din 80/16

i.-diyi 106/29

i.-ir 126/4

i.-medim 105/6

i.-memiş 85/11

i.-meye 104/19
i.-miş 53/2, 94/2

i. 86/2
i.+en 84/21

eşidil- işitmek eylemine konu olmak,
kulakla duyulmak, kulakla algılanmak
i.-iyor 9/29
i.-meye 9/18

itikat (Ar.) 1. inanma, inan 2. inanç
i. 33/28

itıkatsızlık (Ar. +T.) inançsızlık
i.+lığımdan 80/22

işle- bir şeye emek vererek onu daha
elverişli bir duruma getirmek
i.-mek 73/18
i.-mekde 45/27
i.-yecek 94/14

ivvet konuşma sırasında, tümcenin olumlu
anlamını pekiştirmek için kullanılır
i. 22/11

işlen- işleme işi yapılmak
i.-ecek 46/2
i.-enleri 46/1

iyle- bk. **eyle-**
i.- 14/7
i.-cek 9/3

iştah (Ar.) yemek yeme isteği
i. 82/13
i.+ları 13/17

iyi nitelikçe beğenilecek düzeyde olan,
uygun ve istenilen nitelikleri taşıyan
i. 32/1, 56/26

işte bir şey gösterilirken ya da bir şeye işaret
edilirken söylenir
i. 122/10

iyne dikiş dikmeye, iş işlemeye vb. yarayan,
ince, ucu sivri araç
i.+i 73/23

it- bk. **et-**

izar (Ar.) belirtme, gösterme, açığa vurma
i.+ı 36/26

i.-digce 25/21
i.-diklerinde 42/5
i.-diler 13/27, 13/6
i.-ebilirsın 105/12
i.-en 116/17
i.-eriz 125/27
i.-erler 26/8
i.-ersem 115/25
i.-meyüb 14/15
i.-ub 103/20, 25/27, 63/13, 64/6

izdirab acı, üzüntü, sıkıntı, keder
i.+ına 14/14

izin (Ar.) 1. izin, müsaade, ruhsat 2.
vazifesinden, işinden uzaklaştırma, kovma
i. 57/1, 71/18

izzet (Ar.) büyüklük, yücelik, ululuk
i.+ler 54/29
i.+lerim 60/7

itaat (Ar.) söz dinleme, boyun eğme,
buyruğa uyma

izzetle- (Ar. +T.) yüceltmek

i.-yesin 19/26

izzetli (Ar. +T.) saygıdeğer
i. 22/16, 29/14, 58/22

izzetli bk. **izzetli**

i. 57/9

-K-

ķab bk. **ķap**

ķ.+ları 41/12

ķaba terbiyesi, görgüsü kıt, incelikten
yoksun (kimse)

ķ. 41/10, 42/5, 57/5

ķabil(Ar.)gerçekleşebilir, olabilir, olanaklı

ķ. 4/5

ķ.+i 38/19

ķab **kacaķ** tencere, tava, sahan, tabak gibi
mutfak eşyası

ķ.+ları 13/21

ķablan- kaplamak eylemine konu olmak

ķ.-mış 67/11

ķabul (Ar.) bir şeye isteyerek veya
istemeyerek razı olma

ķ. 29/29, 30/8, 32/7

ķabul bk. **ķabul**

ķ. 109/2, 125/26, 126/5, 128/24,
128/8, 130/13, 30/13, 40/19, 52/16, 52/7,
71/16, 92/21, 95/2, 98/11

ķ.+a 107/7

ķ.+unuz 128/18

ķabuliyyet (Ar.) kabullük

ķ. 88/21

ķaķ 1. herhangi bir şeyin niceliğini sormak
için kullanılan soru sıfatı 2. bir çok

ķ. 37/29

ķaķ bk. **ķaķ**

ķ. 74/29

ķaķ- 1. kimseye bildirmeden bulunduğu
yerden ayrılmak, firar etmek 2. hızla koşup
bir yere saklanmak 9. görünmeden gitmek,
savuşmak, sıvışmak 10. hızlı koşmak

ķ.-acaķ 11/29

ķ.-alım 31/23

ķ.-dı 11/28

ķ.-maķ 30/28

ķ.-maķdan 27/7

ķ.-maya 12/1

ķaķ- bk. **ķaķ-**

ķ.-acaķlarını 34/10

ķ.-ayım 81/14

ķ.-dı 69/14

ķ.-ma 81/15

ķ.-maķ 66/16

ķaķır- bk. **ķaķır-**

ķ.-mayaraķ 31/19

ķaķır- bir daha ele geçiremeyecek biçimde
yitirmek, değerlendirip yararlanamamak

ķ.-mış 33/11

kadar (Ar.) 1. ölçüsünde, derecesinde 2. büyüklüğünde, genişliğinde 3. dek, değin 4. gibi 5. süre belirten söz 7. miktarda, derecede
k. 10/7, 28/23, 29/24, 30/6, 7/29

ķadar bk. kadar

ķ. 104/15, 104/18, 107/6, 108/16, 108/19, 109/4, 112/11, 112/9, 115/29, 125/25, 126/22, 38/13, 38/3, 39/1, 40/17, 44/18, 44/22, 45/15, 47/14, 49/9, 53/1, 53/6, 56/29, 59/15, 60/21, 62/19, 65/27, 66/5, 71/15, 72/8, 73/12, 73/7, 75/20, 75/5, 76/15, 76/2, 8/17, 81/8, 92/7, 98/17, 99/23

kadeh (Ar.) içki içmeye yarayan ayaklı bardak 2. bu bardağın alabileceğı miktarda olan 3. kadehte bulunan içki
k.+i 58/30
k.+ini 59/6

ķadeh bk. kadeh

ķ. 58/19, 83/15
ķ.+ime 68/26
ķ.+in 59/26

kademe (Ar.) aşama, basamak, derece
k.+ye 7/26

ķademe bk. kademe

ķ.+leri 28/20
ķ.+ye 8/1

kader 1. yazğı 2. genellikle kaçınılmaz kötü talih
k.+i 102/12

ķader bk. kader

ķ. 33/19

ķadın erişkin dişi insan
ķ. 62/23

kadır (Ar.) gücü yeten, yapabilen, güçlü
k. 29/9

ķadır bk. kadar

ķ. 108/4, 8/14, 95/13

ķadim (Ar.) başlangıcı geçmişin derinliklerinde bulunan, pek çok eskiye uzanan, öncesiz
ķ. 37/23

ķadir bk. kadar

ķ. 111/12, 77/10

ķafes (Ar.) içine kuş ya da sincap vb. gibi küçük hayvanları koymaya yarayan eşya
ķ.+de 125/4

kafi (Ar.) yeterli, yetecek ölçüde olan
k. 20/13
k.+dir 71/6

ķağan hanların bağılı olduğı devlet başkanı, hakan, imparator
k.+ın 9/11

ķaham akraba, hısım

ķ. 40/20
ķ. 41/17
ķ.+ları 41/10

ķahraman (Far.) bir olayda önemli yeri bulunan kimse
ķ. 123/1

ķahvealtı (Ar. +T.) günün ilk öğünü
ķ.+mı 81/27

ķ.+yı 82/12

ķ.-maz 29/24

ķal- 1. olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek 2. olmak, herhangi bir durumda bulunmak 3. oturmak, yaşamak 4. konaklamak 5. oyalanmak, vakit geçirmek

ķ.-araķ 72/10

ķ.-dı 23/11

ķ.-dığından 12/2

ķ.-dın 24/19

ķ.-madı 8/1

ķ.-madığından 34/20

ķ.-mamış 14/2, 49/6

ķ.-maķ 23/26

ķ.-maķlıķ 11/26

ķ.-mış 8/27, 6/9

ķal- bk. **ķal-**

ķ. 122/15

ķ.-acaķ 77/3

ķ.-an 105/6

ķ.-anı 75/25, 91/26

ķ.-araķ 56/21

ķ.-dı 23/18, 28/24, 77/24

ķ.-dığını 65/24

ķ.-dılar 72/17, 72/19

ķ.-dım 116/12, 116/14, 23/17

ķ.-dıķdan 130/14

ķ.-ıyor 99/4

ķ.-madı 8/23, 83/4

ķ.-maları 34/13

ķ.-mamış 117/9, 67/24, 73/23

ķ.-mamışdır 31/12

ķ.-mamış dır 98/20, 99/1

ķ.-mayüb 94/14

ķ.-mış 41/21, 66/20

ķ.-sın 110/29

ķ.-ub 129/1, 34/16

ķalabalıķ (Ar.) çok sayıda insanın bir araya gelmesiyle oluşan insan topluluğu

ķ. 121/28, 28/18

ķ.-ın (ķalabalıęın) 28/19

ķaldır- 1. bulunduğu yerden almak

ķ.-araķ 18/19

ķ.-ıp 14/24

ķaldır- bk. **ķaldır-**

ķ. 108/1

ķ.-araķ 107/2, 123/22, 125/14,

48/24

ķ.-dı 60/19

ķ.-dığı 116/23

ķ.-ıb 117/10, 78/23, 87/14

ķ.-ıp 67/10

ķ.-ub 116/26, 73/5

ķaldır(t)tır- kaldırmak eylemini yaptırmak, kaldırmasını ya da kaldırılmasını sağlatmak

ķ.- ıb 15/20

ķaldırt dır- bk. **ķaldırt(t)tır-**

ķ. 9/8

ķalan 1. kalma işini yapan 2. artan, mütebakıı

ķ.-larde 28/22

ķale (Ar.) güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgalı yapı, kermen

ķ. 10/25

ķ.-sini 104/29

ķ.-ye 11/1, 5/9

ķale bk. **ķale**

ķaldırır kaldır- kaldırmak fiilin yapıldığı an

k. 11/10, 11/11, 130/2, 16/15,
17/14, 7/9
k.+de 34/13, 5/16, 6/19, 7/5
k.+den 36/17, 64/4
k.+i 6/20
k.+lerde 60/27
k.+lerimizi 65/9
k.+lerinde 42/3
k.+min 66/21
k.+miz 9/9
k.+mize 64/13, 8/16
k.+nin 105/5, 28/1, 33/1, 35/15,
36/6, 5/13, 5/14, 62/18, 66/15, 66/6, 67/23,
7/16, 66/4
k.+nizi 16/23
k.+si 62/13, 64/3
k.+sine 129/20, 64/3
k.+ye 10/1, 11/10, 11/6, 130/1,
17/12, 7/11, 9/19, 9/25
k.+yi 6/9, 67/25

kaleyi mesküre (Ar.) övülmeye layık olan
kale
k. 7/1

kalem (Ar.) efendi kimse
k. 108/7
k.+e 66/2

kalk- oturma durumundan dik duruma
gelmek, doğrulmak
k.-arak 21/12
k.-arağ 35/3
k.-dı 10/17
k.-ıb 28/28

kalk- bk. **kalk-**
k. 109/23
k.-arağ 104/9, 117/12, 126/7
k.-dı 77/21

k.-ıb 107/25, 129/9, 42/14
k.-ıp 9/21
k.-mı 116/16
k.-ub 72/29

kalkış- girişmek, başlamak, davranmak
k.-dı 25/2

kalb (Ar.) 1. gönül 2. iç dünyası, iç ruh
k.+i 54/5

kamalı işdah (Ar.) kale arzusu
k. 70/17

kamet (Ar.) camide, cemaatin namaza
kalkması için okunan ezan
k. 60/27

kamil (Ar.) yetkin, erişkin, eksiksiz,
ağırbaşlı, mükemmel
k. 21/12

kamile (Ar.) tam, eksiksiz, olgun
anlamındaki kâmil sözcüğünün
taamlamalarda ortaya çıkan müennes şekli

kamış çit, sepet vb. yapımında yararlanılan
bitkilerin ortak adı
k.+lerin 36/28

kan bk. **kan**
k. 60/18, 67/7

kanlı kan bulaşmış olan
k.65/2, 78/12

kan- söylenilen sözün, anlatılan konunun
doğruluğuna inanmak
k.-mışım 27/2

kan- bk. **kan-**

ķ.-amam 53/14

ķanaat (Ar.) kanı, düşünce

ķ.+ı 55/1

kanahat bk. **ķanaat**

k. 32/24

ķanahatlı (Ar. +T.) inançlı, düşünceli

ķ. 54/26

ķanat kapı, pencere, dolap gibi dikine açılıp kapanan şeylerin, genellikle çift olan, kapağı

ķ. 41/11

kandır- inanmasını, kanmasını sağlamak

ķ.-amaz 27/4

Kaniber Bir şahıs ismi

k. 22/23

ķaniber bk. **Kaniber**

ķ. 21/28

ķ.+e 22/7

kanun (Ar.) 1. yasa 2. geçerli olan kural

ķ.+ları 41/24

kan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı

ķ.+ımı 25/15

kap tencere, tabak, tava, sahan gibi mutfak eşyasının ortak adı

ķ.+a (ķaba) 91/17

kap- ansızın yakalayarak, bir anda çekip almak

ķ.-ıp 14/4

kapa- kapı, pencere gibi bir şeyi açık durumdan kapalı duruma getirmek

ķ.-yarak 11/21

ķapa- bk. **kapa-**

ķ.-yb 57/16

kapan- açık iken kapalı duruma gelmek, örtülmek

ķ.-dığı 22/27

kapanık (yer için) ruh daraltıcı, karanlık

ķ. 6/6

kapuş- bir şeyin üzerine hep birlikte üşüşerek aceleyle kapmak

ķ.-arak (kapuşarak) 12/21

kapu yapıda, girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar ya da bölme boşluğu

ķ. 45/2

ķ.+sını 11/21, 11/28

ķapu bk. **kapu**

ķ. 11/22

ķ.+lar 74/18

ķ.+lara 88/23

ķ.+ları 35/9, 42/12

ķ.+larında 85/26

ķ.+larını 105/26, 113/18

ķ.+nun 88/19

ķ.+sına 57/3

ķ.+sında 125/12

ķ.+sının 11/12

ķ.+su 69/25, 89/22

ķ.+sunun 88/12

kar havada beyaz ve hafif billurlar
biçiminde donarak yağın su buharı
k. 124/16

kara 1. en koyu renk, siyah 2. bu renkte olan
3. iyi nitelikte olmayan, uğursuz, sıkıntı
verici, kötü, yaşlı
k. 6/27

ğara bk. kara
k. 103/15, 65/12, 8/21

ğara (Ar.) yeryüzünün denizlerle kaplı
olmayan bölümü, yer, toprak
ğ.+ya 36/11

karanlık 1. ışığı olmayan, bütünü veya bir
parçası ışıktan yoksun olan 2. ışık olmama
durumu
k.+ına (karanlığına) 7/22
k.+ını (karanlığını) 7/18

ğaranlık bk. karanlık
k. 112/10, 36/1

karar (Ar.) bir iş veya sorun hakkında
düşünölerek verilen kesin yargı
k. 29/25, 31/15, 6/21

ğarar bk. karar
k. 48/8

karb bk. garbi
k.+i 79/13, 79/15

karer bk. karar
k. 31/9, 87/20, 94/23

ğarer bk. karar
k. 104/20, 113/5, 27/24, 86/6

ğarez (Ar.) gizli düşmanlık, garez, kin
ğ.+ine 103/7

karı 1. bir erkeğın evlenmiş olduğı kadın,
eş, refika, zevce 2. kadın
k. 130/20
k.+nın 12/3, 13/7
k.+sı (karsı) 30/23

ğarı bk. karı
ğ. 102/19, 95/10
ğ.+nın 72/2, 94/27
ğ.+sı 41/20
ğ.+ya 95/18

karın insan ve hayvanlarda gövdenin
kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan
ön bölgesi
k.+ı (ğarnı) 84/26

ğarındağ kardeş
ğ.+ım 57/29

karmakarış 1. iç içe girmiş durumda olan,
çok karışık, çok dağınık, çok düzensiz 2. çok
düzensiz olarak, çok dağınık biçimde
k. 8/2

ğarış- iki ya da daha çok şeyin bir araya
gelip birbirinin içine girmek, birbirinin
içinde dağılarak birleşmek
ğ.-ıb 64/9

ğarib (Ar.) 1. alışılmamış yönleri bulunan,
yadırganan, yabansı, tuhaf 2. kimsesi
olmayan, kimsesiz, zavallı
ğ. 57/9, 90/6
ğ. dir 90/6

karşı bir şeyin, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi, yamaç

k. 10/24, 9/10

k.+mıza 20/1

k.+sında 11/8, 28/25

karşı bk. karşı

ķ.+mıza 77/17

ķ.+sında 50/23, 51/26, 65/27

karşı karşı yüz yüze gelecek biçimde, biri ötekinin karşısında olarak, göğüs göğüse, yüz yüze

ķ.+ya 50/20

karşıla- dışarıdan, uzaktan gelen birine karşılayıcı olarak çıkmak

ķ.-maya 122/13

karşı bk. karşı

k. 66/11

karşı bk. karşı

ķ.+larına 34/13

ķasevet (Ar.) iç sıkıntısı, sıkıntı

ķ. 56/7

ķ.+i 72/21

ķasfet (Ar.) iç sıkıntısı, sıkıntı

k.+i 36/20

ķat- niteliğini değiştirmek ya da niceliğini artırmak amacıyla, bir şeye başka bir şey eklemek

k.-acağım 32/28

ķat- bk. **ķat-**

ķ.-araķ 97/27

ķat makam, mevki

k.+ınızın 16/15

ķat bk. ķat

ķ. 118/14

ķ.+ımı 114/21

ķat et- (Ar. +T.) bölmek, kesmek

k.-erek (ķat ederek) 59/13

ķatı (Ar.) acıması olmayan, hoşgörüsüz, sert davranan (kimse)

ķ. 14/13

ķati (Ar.) kesin

ķ. 37/11,

ķati bk. ķatı

ķ. 60/21

ķaval genel olarak kamıştan yapılan, dilli ya da dilsiz, yumuşak sesli, perdeli büyük düdük

ķ. 85/12

ķavfealtı bk. ķahvealtı

ķ.+ndan 83/24

ķavga (Far.) savaş

ķ.+dır 69/11

ķavi (Ar.) 1. dayanıklı, güçlü, zorlu 2. sıkıca

k. 30/6

ķavi bk. ķavi

ķ. 106/17

ķaviletdir- güçlendirmek, dayanıklı olmasını sağlamak

ķ.-mek 59/20

ķaviyen (Ar.) kuvvetle, kat'i olarak
ķ. 87/20

ķavuř- bir araya gelmek, birleşmek
ķ.-acağımız 106/9
ķ.-duruyorsun 107/8, 107/9
ķ.-maları 113/15
ķ.-maya 126/27
ķ.-urlar 102/20

ķavuřdur- kavuşmak eylemini yaptırmak,
kavuşmasını ya da kavuşmalarını sağlamak
ķ.-du 111/9

ķavuřmaķlıķ kavuşma iēeren
ķ. 105/23, 122/22

kaya 1. bŸyŸk ve sert taş kŸtlesi 2. kayaē²
ķ. 5/12
ķ.+lar 44/26
ķ.+ya 78/14

ķaya bk. **kaya**
ķ. 97/5
ķ.+ların 42/20, 81/2
ķ.+nın 108/27, 77/23

ķayb bk. **kayıb**
ķ. 26/6

ķaybet- (Ar. +T.) yitirmek
ķ.-meyerek 37/8

ķayde (Ar.) kural
ķ. 84/19
ķ.+ile 11/2
ķ.+si 117/14

ķaydeli (Ar. +T.) kurallı
ķ. 116/28, 42/18, 91/7

ķaye (Ar.) amaē, erek
ķ. 71/6

ķayet (Ar.) aşırı ōlēŸde, pek ēok
ķ. 20/27

ķayet bk. **kayet**
ķ. 117/5, 130/1, 23/3, 30/11, 33/6,
36/1, 38/21, 5/10, 50/19, 51/18, 55/11, 57/5,
64/25, 68/8, 70/25, 71/11, 76/5, 8/7, 80/8,
86/21, 88/2, 89/12, 93/22
ķ.+den 41/13
ķ.+le 24/21

ķayıb (Ar.) yitmiş olan
ķ. 24/20

ķayıb bk. **kayıb**
ķ. 18/7

ķayık kŸrekle, yelkenle ya da kimi zaman
motorla yŸrŸtŸlen ufak tekne
ķ.+ı (ķayıđı) 36/15
ķ.+ın (ķayıđın) 36/13

ķayıķ bk. **kayıķ**
ķ. 33/2, 36/11, 36/16, 37/2
ķ.+dan 37/6
ķ.+ları 66/18

ķayın kayıngillerden, kerestesinden
yararlanılan bir orman ağacı
ķ.+ı 37/1

ķayır- bir işte, bir durumda birine hak
etmediği kolaylıķları sağlamak, işin ve
başkalarının zararına, ona kolaylıķ
gŸstermek
ķ.-ır 79/22, 79/24, 80/11

ķ.-mayacak 74/6

ķ.-sın 89/8

ķayib bk. kayib

ķ. 116/15, 56/28, 68/1, 88/25, 97/21

ķayib et- (Ar. +T.) yitirmek

ķ.-diginden 27/29

ķayle (Yun.) 1. kötölükten uzak, masum 2.

saf

ķ. 31/3

ķ.+sini 27/10

ķayret (Ar.) olağanüstü bir biçimde

uğraşma, uğraşıp didinme, çabalama

ķ. 33/9, 39/7

ķ.+i 38/15, 46/18

ķayru(Ar.) bundan böyle, bundan sonra,

artık

ķ. 75/10

kayya bk. kaya

k. 39/12

ķayya bk. kaya

ķ. 50/6

ķ.+nın 51/16, 87/9

ķaza (Ar.) Müslümanlığı yaymak ya da korumak ereğıyle İslam olmayanlara karşı yapılan savaş, din uğruna savaş

ķ.+da 129/26

ķazan- 1. olumlu ve iyi bir sonuç sağlamak
2. elde etmek, sahip olmak, edinmek

ķ.-arak 31/7

ķ.-ırız 27/21

ķ.-mış 32/22, 68/14

ķazeb (Ar.) kızgınlık, öfke

ķ.+ine 103/8

ķebir (Ar.) büyük, ulu

k. 117/13

ķeçi eti, sütü, derisi ve kılı için yetiştirilen, memeli evcil hayvan

k. 53/16, 53/19

k.+lerin 42/19

k.+si 109/28

ķeder (Ar.) acı, üzüntü, dert, sıkıntı, ızdırıp

k. 113/2, 35/6, 58/29, 59/29, 75/20, 75/23, 96/1, 96/12, 96/30, 99/18, 64/25

k.+den 113/3, 36/18

k.+e 102/27

k.+i 24/21

k.+imden 23/28

k.+in 78/27

k.+ler 61/8

k.+leri 116/4

k.+lerimiz 59/21

k.+lerinizi 60/6

ķeder bk. keder

e.+lerimin 48/1

ķedar (Ar.) üzüntü

k.+amız 109/13, 24/17, 26/22, 39/14, 39/21, 8/11

ķederlen- (Ar. +T.) içine keder bürümek, acı duymak, tasalanmak, üzülmek

k. 58/27

ķederli (Ar. +T.) üzüntü veren ya da üzüntüsü olan, acılı, tasalı, üzüntülü

k. 109/9, 66/10, 95/25, 99/28

k.+leri 102/23

k.+lerin 107/11

k.+yim 58/25, 76/2

kef (Ar.) 1. vücut esenliği, sağlık 2. heves, istek, zevk

k.+ini 48/16

kefsiz (Ar.+ T.) neşesiz, tatsız

k. 48/21, 49/4, 74/11, 75/19, 75/21, 83/3, 94/15

kefsizlik (Ar. +T.) neşesizlik

k.+den 120/25

k.+imde (kefsizliyimde) 105/21

kefalet (Ar.) kefillik

k. 112/16

keflu (Ar. +T.) 1. keyfi yerinde olan 2. neşe veren, rahat, hoş

k. 20/23

kefsizlen- (Ar. +T.) biraz hastalanmak

k.-üb 54/3

keğid hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, üzerine yazı yazmaya, basmaya, öteberi sarmaya, duvar kaplamaya vb. yarayan, genellikle beyaz ve ince yaprak

k.+lar 45/11

kelam (Ar.) 1. söz 2. söyleyiş biçimi, söyleme 3. anlamlı ve güzel söz söylemek

k.+ımı 25/14

k.+lar 79/8

k.+ları 22/21, 79/6

k.+ların 55/11

k.+ları 104/23

k.+lerini 54/23

kemal (Ar.) bilgi ve erdem yönünden erginlik, eksiksizlik, olgunluk, yetkinlik
k.+ı 6/18

kemer (Far.) bel bağı

k.+leri 130/5

ken (Erm.) mekruh şey

k. 30/24

kenar (Far.) 1. bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka 2. bir şeyi çevreleyen çizgi 3. yan

k.+ına 36/4

k.+ında 36/27

kendi 1. iyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat 2. kişiler üzerinde direnilerek durulduğunu anlatan bir söz

k. 10/15, 103/22, 103/8, 103/9, 107/6, 109/14, 11/19, 11/8, 110/7, 111/11, 117/22, 118/23, 12/19, 123/14, 129/15, 129/24, 130/10, 15/18, 18/27, 21/27, 23/22, 25/23, 25/28, 31/4, 32/2, 34/22, 38/17, 39/1, 42/3, 48/24, 49/22, 51/7, 53/25, 54/24, 56/15, 56/21, 62/13, 62/20, 64/14, 64/2, 77/6, 79/2, 8/6, 83/13, 85/4, 85/5, 87/18, 89/23, 92/19, 96/8

k.+kendimi 78/5

k.+kendimizi 107/13, 107/13

k.+kendini 92/12

k.+kendinize 37/21, 37/21

k.+kendisine 102/17, 114/10,

122/20, 102/17, 114/10, 122/20

k.+kendisini 10/11, 30/18, 36/22, 97/1, 30/18, 36/22, 97/1

k.+ler 37/2
k.+lerine 124/9, 13/9, 14/1
k.+lerini 13/18, 36/4, 53/25, 64/24,
71/24, 72/13
k.+lerinin 103/24
k.+mize 54/13
k.+ne 31/1, 49/18
k.+ni 28/21
k.+nin 21/23, 46/9, 70/5, 86/21
k.+nizi 121/9, 56/12
k.+si 101/14, 36/13, 45/29, 46/11,
57/1, 69/14, 92/8, 95/17, 96/29
k.+sine 103/11, 121/18, 18/24,
31/7, 34/25, 38/15, 39/2, 47/4, 48/17, 49/19,
54/24, 65/17, 70/2, 70/7, 72/6, 75/5, 94/23,
97/27, 99/28, 99/4, 92/27
k.+sini 118/2, 15/29, 34/7, 53/3,
62/11, 7/7, 86/23, 94/4, 10/11
k.+sinin 110/19
kendi kendi tek başına
k.+ne 101/12

kendu kendi bk. **kendi kendi**
k.+ne 92/27

kendu/kendü bk. **kendi**
k. 100/16, 102/5, 103/19, 103/7,
105/12, 106/17, 16/23, 17/14, 18/17, 18/5,
19/22, 19/7, 21/7, 29/11, 30/22, 34/11,
59/16, 68/9, 7/21, 71/13, 74/25, 84/15, 89/7,
90/11, 92/5, 94/19, 94/23, 15/13, 21/5, 26/5,
27/10, 61/21
k.+lerine 13/15
k.+me 33/23
k.+mi 66/28, 18/12
k.+mizi 74/25
k.+nin 45/18
k.+si 20/10, 25/29, 42/1, 94/10,
96/22

k.+sinde 45/22
k.+sinden 52/11, 23/3, 76/11
k.+sine 113/11, 19/23, 19/23,
20/25, 26/2, 42/22, 78/3, 90/11, 96/8
k.+sini 121/1, 19/26, 24/15, 68/12

keremkani (Ar. +Far.) iyilik bilen, lütuf
sahibi

k. 107/4, 108/6, 127/1

kereved (Yun.) üzerine şilte serilerek
oturmaya ya da yatmaya yarayan, tahtadan
yapılmış yüksekçe yer

k. 88/14

kerre (Ar.) kez, yol, defa, sefer

k. 30/20

kes- 1. son vermek, gidermek 2. susmak

k. 61/29

k.-ib 65/3

kesik kesilmiş olan

ķ. 44/13

kesil- 1. gücü, takati kalmamak, çok
yorulmak 2. kesme işi yapılmak

k.-diyinden 13/8

k.-mekde 87/7

ķesrķ Varķuhi Bir şahıs ismi

ķ. 91/2

kestür- kesme işini yaptırmak

k.-üb 125/15

kesb (Ar.) kazanılan ve elde edilen maddî
veya manevî şey

k. 100/17, 87/19

kese (Far.) cepte taşınan, içine para konulan kumaştan veya örgüden çanta

k. 56/18

k.+sini 52/3

kesig aralıklı

k. 101/16

keşf (Ar.) 1. bir şeyin olacağını önceden anlama, sezme, tahmin 2. bir olay veya durumun oluş nedenlerini anlayabilmek için yerinde inceleme yapma

k. 105/12, 118/15, 34/12

k.+den 48/13

keten (Ar.) lifleri dokumacılıkta kullanılan bir bitkinin liflerinden yapılmış kumaş

k. 54/18, 85/20

keyennu ?

k. 29/18, 39/29

keyflet- (Ar. +T.) keyiflenmesini sağlamak, neşelendirmek

k.-di 55/26

kezalik (Ar.)keza

k. 45/12

kıl- yapmak, etmek anlamında yardımcı eylem olarak kullanılır

k. 18/15

k.-ayım 18/12

kıl- vk. **kıl-**

ķ. 127/11, 127/5

ķ.-dı 27/24

ķ.-madın 77/14

ķ.-mış 68/12

kılavuz yol gösteren, tarihî ve turistik yerleri gezerken bilgi aktaran kimse, rehber

k.+una 52/3

kılavuzluk kılavuz olma durumu veya

kılavuzun işi, rehberlik

k. 30/10

ķılavuz bk. **kılavuz**

ķ. 99/22

ķılavuzlık bk. **kılavuzluk**

ķ. 52/6

ķ.+ını (kılavuzlığını)77/6

ķılavuzluk bk.**kılavuzluk**

ķ. 71/14

ķılavuzla- kılavuzluk yapmak, tarif etmek

ķ.-sın 98/1

kılavuzlan- kişiye, bir yerin tarifi yapılmak, yol gösterilmek

ķ.+man 55/23

kılınç 1. çelikten silah 2. kılıç

k. 28/10

k.+dan 15/10, 15/11

k.+ını 14/24

k.+ların 14/9

k.+larını 14/5

ķılınç bk. **kılınç**

ķ. 51/21

ķımıldan- kıınıldamak

ķ.-acaķ 40/5

ķır dağ, orman sayılmayan, yeşili bol açıklık, yeşil alan

ķ. 128/27, 74/3

ķ.+i 78/2

ķır- (ķert ķeyleri) vurarak ya da ezerek
parçalamak

ķ.-dılar 13/21

ķ.-ıb 11/29

ķış gūzden sonra gelen, gūz ile yaz
arasındaki en soğuk mevsim

ķ.+a 88/4

ķ.+ın 67/13

ķırık kırılmış olan

ķ. 54/5

ķıyafet (Ar.) kılık, elbise, giysi

ķ.+inde 38/9, 65/15

ķ.+ine 6/2

ķırısdonyay (Erm.) Hristiyan

ķ. 18/27, 18/29, 46/20

ķıyas karşılaştırma, oranlama

ķ. 103/17

ķırk otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı

ķ. 39/19

ķıyı 1. kara ile suyun birleştiğı yer 2. kenar,
uç 3. sahil

ķ.+dan 36/15

ķırmızı (Ar.) 1. al, kızıl renk 2. bu renkte
olan

ķ. 88/5

ķıymet (Ar.) değer

ķ. 46/12, 9/12

ķırmızı bk. kırmızı

ķ. 52/22

ķ.+ini 53/11

ķırmızılık kırmızı olma durumu, kızılık

ķ.+ı (ķırmızılığı) 120/27

ķız 1. dişi çocuk 2. bakire 3. evlenmemiş
dişi insan

ķ. 34/11

ķ.+ı 10/6

ķısacık pek kısa

ķ.+ 41/17

[=1]

ķ.+ım 77/1

ķ.+ın 101/26

ķ.+ını 12/5

ķısa bk. **kısa**

ķ. 96/15

ķ.+lar 70/27

ķısacık bk. **kısacık**

ķ. 91/4

ķızcığaz bk. **kızcığaz**

ķ.+cığaz 118/24

ķısım (Ar.) parçalara ayrılmış bir şeyin her
bölümü, bölüm, kesim

ķ.+ı (ķısımlı) 28/19

ķızcığaz kendisine sevgiyle karışık acıma
duyulan kız

ķ. 107/23, 78/21, 85/9, 87/8

ķısret (Ar.) çokluk

ķızcığazbk. kızcığaz

ķ.125/1, 38/17, 71/21, 82/8, 89/9,
90/4, 97/26, 99/21

ķ.+a 118/12

ķ.+ı 76/15, 95/7

ķ.+ın 82/14, 87/23, 91/3

ķ.+ını 112/18

ķızcuġaz bk. ķızcuġaz

k. 2/3, 3/3, 5/3

ķ.+ını 15/21

ķız bk. ķız

ķ. 100/13, 114/4, 115/12, 124/15,
125/4, 36/14, 64/8, 81/2, 83/26, 83/5, 86/20,
91/15, 92/24, 92/7, 94/8, 97/22

ķ.+a 92/25

ķ.+dan 92/11

ķ.+dır 92/28

ķ.+ı 113/14, 118/15, 24/8, 27/27,
35/25, 36/8, 42/1, 46/21, 48/17, 64/7, 81/20,
82/1, 83/22, 84/9, 86/7, 88/16, 96/20

ķ.ıdır 81/1

ķ.+ım 102/10, 105/21, 107/27,
115/6, 119/25, 120/13, 126/21, 126/25, 25/2,
42/27, 74/2, 75/26, 80/2, 81/15, 83/10,
90/26, 91/27, 92/12, 91/20, 93/1

ķ.+ıma 110/1

ķ.+ımı 21/15, 99/17

ķ.ımı dır 94/9

ķ.+ın 110/25, 118/24, 86/11

ķ.+ına 94/20

ķ.+ını 100/6, 107/24, 113/6, 34/27,
35/12, 35/16, 76/5, 94/25, 99/14

ķ.+ımım 118/24

ķ.+ınızı 100/5

ķ.+lar 93/24

ķ.+ları 130/16

ķi (Far.) 1. anlam bakımından birbirleriyle
ilgili cümleleri birbirine bağlayan bir söz 2.

özneyi, tümleci güçlendirerek cümlelerin
temel bölümüne bağlayan bir söz 3. “Öyle, o
kadar, o denli” vb.nden sonra, kullanıldığı
cümleye güç katan bir söz 4. ikinci yargının
birincideki hareketin yapılışı sırasında
görülerek şaşıldığını bildiren bir söz 5. iki
cümlede anlatılan durumların uyumsuzluğunu
bildiren bir söz 6. yakınma, kınama vb.
duygular anlatmak için bir cümlelerin sonuna
getirilen bir söz 7. bir soru cümlesinin
sonuna getirildiğinde şüphe veya endişe
anlatan bir söz 8. bazı kelimelerin sonuna bir
ek gibi eklenerek birtakım zarflar, yeni
edatlar oluşturan bir söz.

ķ. 10/1, 10/15, 10/22, 10/5, 100/2,
100/22, 100/24, 100/5, 100/6, 101/17,
101/24, 101/4, 102/1, 102/13, 102/19,
102/20, 102/25, 103/1, 103/14, 103/21,
103/24, 103/28, 103/3, 103/6, 104/13,
104/17, 104/20, 104/3, 105/20, 105/24,
105/26, 105/9, 106/13, 106/22, 106/8, 106/9,
107/12, 107/4, 108/1, 108/10, 108/14,
108/24, 108/29, 109/11, 109/13, 109/15,
109/25, 109/27, 11/17, 110/14, 110/24,
110/3, 111/15, 111/18, 111/19, 111/2, 111/4,
112/22, 113/1, 113/11, 113/3, 113/6, 113/9,
114/19, 114/29, 114/8, 115/17, 115/28,
116/27, 117/21, 117/24, 117/27, 117/4,
117/7, 119/12, 119/25, 119/7, 12/1, 12/18,
120/16, 120/25, 121/13, 121/23, 122/17,
122/23, 122/25, 122/27, 122/4, 122/7,
123/16, 123/25, 123/27, 123/4, 124/11,
124/8, 126/2, 126/22, 126/26, 126/4, 126/9,
127/11, 127/18, 127/2, 127/27, 127/6, 128/9,
13/1, 13/22, 13/27, 13/6, 130/2, 130/9, 14/1,
14/17, 14/25, 15/1, 15/10, 15/22, 15/7,
16/10, 16/17, 16/18, 16/20, 16/23, 16/6,
16/7, 17/13, 17/6, 18/10, 18/7, 18/9, 19/10,
19/20, 19/23, 19/27, 20/10, 20/12, 20/14,
20/4, 21/14, 21/22, 21/29, 21/9, 22/12,

22/23, 22/7, 23/1, 23/18, 23/21, 23/23,
23/24, 24/4, 25/29, 25/4, 26/11, 26/25,
26/25, 26/29, 26/4, 27/13, 27/15, 27/16,
27/2, 27/24, 29/18, 29/20, 29/23, 29/24,
30/1, 30/10, 30/14, 30/22, 30/24, 30/7,
31/11, 31/22, 32/12, 32/4, 32/6, 33/11,
33/20, 33/26, 33/5, 34/12, 34/6, 34/7, 35/13,
35/15, 36/20, 37/10, 37/2, 37/25, 37/9, 38/1,
38/4, 39/14, 39/16, 39/25, 39/9, 40/2, 40/9,
41/19, 41/20, 42/11, 42/12, 42/17, 42/27,
42/5, 42/8, 43/2, 44/1, 44/8, 44/9, 45/1,
47/21, 47/28, 47/6, 47/9, 48/20, 48/26, 48/5,
48/8, 50/11, 50/27, 52/13, 52/21, 52/22,
52/24, 52/28, 52/4, 52/5, 53/1, 53/10, 53/13,
53/18, 53/3, 54/15, 54/20, 54/24, 54/25,
55/14, 55/27, 56/12, 56/12, 56/17, 56/22,
56/28, 57/16, 57/19, 57/4, 58/1, 58/14,
58/25, 58/29, 59/18, 59/5, 6/3, 60/14, 60/22,
60/5, 60/8, 61/13, 61/25, 62/26, 62/29,
63/11, 63/16, 63/19, 64/10, 64/8, 65/17,
65/26, 66/12, 66/4, 67/13, 67/27, 68/17,
68/19, 68/21, 68/30, 68/7, 69/15, 69/19,
69/27, 7/10, 70/12, 70/24, 70/26, 70/9,
71/13, 72/23, 72/9, 73/13, 73/15, 73/17,
73/19, 73/7, 74/17, 75/14, 75/19, 75/2, 75/8,
76/2, 76/22, 76/29, 76/7, 76/8, 77/11, 77/5,
78/18, 78/25, 78/9, 79/1, 79/21, 79/4, 79/8,
8/15, 8/20, 80/23, 81/23, 81/27, 82/24,
83/15, 83/23, 83/27, 84/18, 84/6, 85/24,
86/11, 86/22, 86/25, 86/6, 87/17, 87/20,
87/5, 88/16, 88/21, 88/4, 89/14, 89/18,
89/19, 89/9, 9/11, 9/19, 9/3, 9/9, 90/6, 90/8,
90/9, 91/23, 92/15, 92/8, 93/16, 93/21, 93/9,
94/1, 94/10, 94/18, 94/19, 94/21, 94/24,
94/27, 94/5, 94/7, 95/10, 95/2, 96/12, 96/19,
96/25, 96/26, 96/9, 97/15, 97/16, 97/24,
97/27, 97/6, 98/13, 98/16, 98/17, 98/2, 98/8,
99/2, 99/21, 99/25, 99/27, 99/28, 99/4, 99/6,
99/9

kıçığ boyutları, benzerlerinden daha ufak
olan, büyük karşıtı
k. 74/15

kıfaye bk. **kıfayet**
k. 75/1

kıfayet et- (Ar.+ T.) yeterli olmak, yetmek
k. 44/13

kiler (Far.) evlerde yiyecek, içecek ve
erzakin saklandığı oda, ambar veya dolap
k.+ini 12/10
k.+leri 12/25

kilise (Yun.) 1. Hristiyanların ibadet etmek
için toplandıkları yer 2. Hristiyanlıkla ilgili
dinî kuruluş

k. 113/17, 28/4, 50/11, 51/4
k.+de 130/9, 28/18
k.+den 35/5
k.+nin 30/15
k.+sinde 28/1
k.+sine 46/22
k.+sinin 112/24
k.+ye 34/27, 51/7

kim “hangi kişi” anlamında cümlede, özne,
tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan
bir söz

k. 111/4, 118/21, 118/22, 14/3, 9/3,
95/12, 99/10
k. dir 92/24
k.+dir 95/10
k.+ki 25/14
k.+ler 47/21
k.+sin 118/21

kimse kim olduğu bilinmeyen kişi
k. 114/8, 60/13, 94/6

k.+den 68/11
k.+nin 25/18, 69/21
k.+ye 101/23, 97/25, 98/2

kişi kadın veya erkeğe verilen genel ad,
şahıs, zat, nefer
k. 31/17

kişne- (at) kendine özgü bir biçimde ses
çıkarmak, bağırmak
k.-meleri 9/28

kitab (Ar.) herhangi bir konuda yazılmış
eser
k. 5/7

ko- bk. **ko-**
k.-muş 70/10, 91/18

koca bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş,
zevç
k.+m 23/22, 8/26
k.+sı 21/27

koça bk. **koca**
k. 130/20
k.+m 22/9
k.+mı 106/4
k.+mın 33/20
k.+n 104/23
k.+nız 22/15
k.+sı 125/8, 34/24, 95/4
k.+sını 6/11
k.+sının 28/27, 46/9
k.+y 102/19

koçaman çok büyük
k.29/15

kodanba ?

k. 113/22

koğla- bir şeyin kokusunu almak
k.-maya 73/13

kokulu kokusu olan, güzel hoş kokan
k. 15/25

koğu bk. **koku**
k.+larını 42/16
k.+su 71/6

kol insan vücudunda omuz başından parmak
uçlarına kadar uzanan bölüm
k. 34/18
k.+undan 14/24

kol bk. **kol**
k. 11/21, 46/6
k.+larını 64/20
k.+umı 61/2

kol kola (iki ya da daha çok kişi) yan yana
ve kollarını birbirine geçirerek
k. 124/2

kolul- konmak ya da koymak eylemi
yapılmak
k.-an 62/14

kolaylık 1. kolay olma durumu 2. bir işi
yapabilme durumu ya da olanağı
k. 69/8

kolay bk. **kolay**
k. 72/2, 98/25

kolayca oldukça kolay olan
k. 85/15

 oldemir(i) bir kapıyı kapadıktan sonra,
dışarıdan açılmaması için arkasına vurulan
demir destek

d.+lerini 11/22

 oltuk 1. kol dayayacak yerleri olan geniş
ve rahat sandalye 2. yüksek mevki, makam

 .+ına ( oltuğına) 122/8, 86/19

 .+ında ( oltuğında) 126/15

 .+una ( oltuğuna) 123/5

 omanda (Far.) komando birliği için özel
olarak yetiştirilen, bu birlikte görevli asker

 .+sı 62/12

 omşu birbirine bitişik ya da yakın
konutlarda oturan kimselerin birbirlerine
göre aldıkları ad

 .+ları 11/3

 .+larım 114/14

 .+muz 54/2

 onca (Far.) henüz açılmamış ya da açılmak
üzere olan çiçek, tomurcuk

 .+lardan 71/8

 onul- (-e) koyma veya konma işi yapılmak
k.-muş 28/15

 onuş- ilişki kurmak, görüşüyor olmak
 .-ur 67/17

 op- herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak
k.-muş 12/2

 opar- kopmak eylemini yaptırmak,
kopmasını sağlamak ya da kopmasına yol
açmak

 .-ib 91/24

 or büyük acı, üzüntü, sıkıntı, dert
k. 9/3

 ordela (İt.) giyecekleri süslemek, bir şey
bağlamak vb. için kullanılan, ipekten ya da
herhangi bir kumaştan yapılmış enlice şerit
 .+lar 124/20, 124/23

 ork- 1. korku duymak, ürkmek, dehşete
kapılmak 2. kaygı duymak, endişe etmek
k.-mak 47/19

k.-mayalım 32/17, 8/11

k.-uyorum 26/25

 or - bk. ** ork-**

 .-arak 97/8

 .-du 101/16

 .-ma 118/20, 81/17

 .-uyorum 75/18

 orkak çabucak korkuya kapılan, yüreksiz
 . 87/11

 orkak bk. ** orkak**
 . 90/7

 orku gerçek bir tehlikenin ya da bir tehlike
olasılığının, düşüncesinin uyandırdığı kaygı
duygusu

 .+larından 15/14

 orku bk. ** orku**

 .+muz 38/5

 .+su 127/17

 orkut- 1. korkmasına yol açmak 2. kaygıya
düşürmek

k.-acak 14/18

korku bir tehlike veya tehlike düşüncesi

karşısında uyanan kaygı duygusu

k.+lar 14/28

k.+su 17/29

koş- adımlarını geniş ve sık, çok hızlı, birbiri ardınca atarak ileriye doğru hızla gitmek

ķ.-up 48/23

kovala- 1. kovmak 2. kağanın arkasından koşup onu yakalamaya çalışmak

ķ.-yan 103/16, 103/5, 104/11

kovan bir şeyin oyuk durumunda bulunan iç bölümü

k.+ı 45/18

koy- 1. (takı için) iliştiirmek, geçirmek 2. katmak, eklemek 3. bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek 4. bir kimseyi bir işe yerleştirmek 5. bir şeyi yapmaya kesin olarak karar verip zamanını beklemek

k.-araķ 23/22

k.-du 11/22, 17/13

k.-maķ 45/12

k.-maya 27/20

k.-muş 40/8

k.-muşum 32/21

ķoy- bk. **koy-**

ķ.-araķ 68/27, 91/25

ķ.-du 58/21

ķ.-dum 57/19

ķ.-mak 41/10

ķ.-ub 98/9

koy(u)n kollar arası, kucak

k.+una (koynuna) 15/22

ķoyun eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan

ķ. 53/16, 53/20

ķoyyun bk. **ķoyun**

ķ. 82/4

koyy- bk. **koy-**

k.-alım 8/15

k.-araķ 6/2

ķoyy- bk. **koy-**

k.-abilsinler10/25

kökleş- kökleşmek işi, güçlü bir biçimde yerleşmek, yer etmek, kök salmak

k.-miş 19/10

kökleştir- kökleşmesini sağlamak

k.-erek 18/28

kölge 1. saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlık 2. güneş ışınlarından korunacak yer

k. 35/11

k.+si 44/25

k.+sini 39/10

ķölge bk. **kölge**

ķ.+leri 116/2

köprü bk. **köprü**

k. 11/16

köprü herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan beton veya demir yapı

k.+i 9/8

k.+sünün 10/20

kör- göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek 2. anlamak, kavramak, sezmek

k.-iyorım 10/5

körge bk. **kölge**

k.+sinde 84/25

körgeli gölgelik

k.+li 88/12

ĖörĖ Bir şahıs ismi

Ė. 31/24, 41/19

körpe büyümemiş (hayvan)

k. 84/23

köşe (Far.) 1. kuytu, tenha veya ücra yer 2.

kimsenin kolay kolay uğramadığı yer

k. 77/13

köşgi bk. **köşe**

k. 9/21

köy (Far.) yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen yerleşim birimi

k. 45/7, 7/9

k.+e 45/7, 46/1, 49/13, 98/1

k.+ler 114/15

k.+lerden 11/3, 37/15

k.+leri 66/7

k.+lerimizi 65/10

k.+lerine 82/27

k.+ün 113/16, 46/22, 49/7

köylü köy halkı

k. 114/23, 122/5, 122/8, 91/1

k.+lere 121/27, 41/22

k.+leri 66/8

k.+lerimin 67/26

k.+lerin 55/6

köz görme organı

k.+üne 12/12

krisdonalık (Erm+ T.) Hristiyanlık

k. 30/29

kucak açık kollarla göğüs arasındaki bölüm

k.+ımda (kucağımda) 22/20

k.+ına (kucağına) 12/5

k.+ına (kucağına) 109/7, 64/28

k.+ında (kucağında) 119/27, 36/8,

38/16, 87/10

k.+ından (kucağından) 14/3

ķucak bk. **kucak**

ķ.+ındaki (kucağındaki) 10/6

ķucakla- kollarla sararak göğüs üzerine bastırmak

ķ.-dı 78/17

ķ.-yib 76/5

ķ.-yub 35/26

ķucaķla- bk. **ķucakla-**

ķ.-yib 126/20

ķ.-yım 108/14

ķ.-yyarak 123/8

ķ.-yyub 107/26

kudret (Ar.) Tanrı'nın ezelî gücü

k.+den 108/27

ķudret bk. **kudret**

ķ.+den 39/13

ķ.+im 73/23

ķ.+ini 110/7

ķudur- aşırı davranışlarda bulunmak,
taşkınlık göstermek

ķ.-arak 13/25

ķ.-muş 12/11, 6/29

ķudurt- öfkelenmesine yol açmak
ķ.-dığından 13/19

ķudu Şerif Mescid Aksa'da Müslümanlar
için kutsal sayılan bir şehir

ķ. 2/6

ķudu Şerif bk. **ķudu Şerif**
ķ. 3/6, 3/9

ķudsu Şerif bk. **ķudu Şerif**
ķ.+e 6/1

ķuğu perdeayaklılardan, iri bir su kuşu
ķ. 125/2

ķul (Tanrı'ya göre) insan
ķ. 127/18
ķ.+ın 79/2

ķulaķ başın iki yanında birer tane bulunan
işitme organı
ķ. 35/19

ķulak bk. **ķulaķ**
ķ. 19/3

ķule (Ar.) alanı dar ve genellikle kare ya da
yuvarlak biçimli yüksek yapı
ķ. 8/5
ķ.+sini 105/5
ķ.+sinin 50/11

ķulluķ kul olma durumu
ķ. 19/24

ķulibe bk. **ķulübe**

ķ.+de 76/7

ķ.+leri 41/13

ķ.+lerin 110/21

ķ.+lerinde 55/6

ķ.+sinden 50/4

ķ.+sine 40/10, 40/17, 48/24

ķulibe bk. **ķulübe**

ķ. 89/3

ķ.+nin 89/4

ķ.+ye 89/5

ķullan- bir şeyden belli bir amaçla
yararlanmak
ķ.-sın 32/8

ķullan- belli bir amaçla yararlanmak
ķ.-a bilirsın 58/15
ķ.-maķda 51/23
ķ.-ması 68/11

ķulübe (Far.) kerpiç, saman veya ağaçtan
yapılmış küçük, basit, ilkel ev
ķ.+nin 45/20

ķur- hazırlamak
ķ.-duğu 18/22

ķurban ol- (Ar. +T.) bir kimse, bir ülkü ya
da bir şey için kendini feda etmek
ķ.-arak 103/8

ķurban git- (Ar. +T.) suçsuz yere ölmek, ya
da bir zarara uğramak
ķ.-miş dir 66/17

	ķ. 74/20, 98/21
ķurban (Ar.) dinsel buyruğu ya da bir adağı yerine getirmek ereğiyle kesilen hayvan	ķusur (Ar.) eksiklik, noksan, nakısa
ķ. 72/9	k. 28/21
ķurdur- kurmak eylemini yaptırmak	ķusur bk. ķusur
ķ.-muş 88/14	ķ. 93/9
ķurşun tūfek, tabanca gibi silahların mermisi	ķ.+larının 25/28
ķ. 61/2	ķ.+unay 25/27
kurtar- bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak	ķuş iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı
ķ.-anı 16/1	ķ.+lar 79/17
ķ.-ma 14/11	ķ.+ların 79/21, 80/2
ķ.-maya 16/11	ķuşad- çevresini sarmak, çevrelemek
kurtarıcı kurtulmayı sağlayan, kurtaran	ķ. 128/22
ķ.+mız 25/13	ķuşan- 1. beline ķuşak, kılıç, kemer vb. şeyler bağlamak 2. giyinmek
ķurtar- bk. kurtar-	ķ.-mış 11/6
ķ. 76/25	ķuşan- bk. ķuşan-
ķ.-dın 82/20	ķ.-mış 51/21
ķ.-maķ 110/12, 31/5	ķuşluk günün sabahla öğle arasındaki bölümü
ķ.-sın 87/22	ķ. 116/10
kurtul- 1. tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak 2. istenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak	ķuvvet (Ar.) 1. fiziksel güç, takat 2. güç 3. şiddet, zor, cebir 4. yetke, erk, nüfuz 5. dayanıklı olma durumu, tahammül, mukavemet 6. bir ülkenin savaşçı silahlı kuruluşları veya gücü
ķ.-acaķ 27/8	k. 18/20, 38/15, 39/2
ķ.-madı 13/10	ķ.+den 47/7
ķ.-mak 18/3	ķ.+i 11/23, 14/22, 87/7
ķ.-maķ 18/19	ķuvvetli (Ar. +T.) güçlü
ķurtul- bk. kurtul-	k. 47/16
ķ.-mak 27/5	
ķuru suyu, nemi, ıslaklığı olmayan	

kuvvetli bk. kuvvetli

k. 107/11

ķuvvet bk. kuvvet

ķ. 102/25, 112/21, 19/17, 75/25,
77/6, 79/9, 84/4, 87/18, 87/19
ķ.+den 72/24, 78/5
ķ.+i 19/5, 73/19

kuvvetlet- (Ar. +T.) gücünü arttırmak,
güçlenmesini sağlamak

ķ.+diyyor (kuvvetlediyyor) 106/24
ķ.+düb (kuvvetledüb) 18/14

kuvvetlen- güç kazanmak, direnci veya
gücü artmak

ķ.-dim 83/15
ķ.+lendirdiği 20/22

ķuvvetlen- bk. kuvvetlen-

ķ.-dim 80/25
ķ.-ir 73/26

kuzu koyun yavrusu

ķ.+sunı 97/21

ķuzu bk. kuzu

ķ. 36/10, 84/14, 84/23, 85/4
ķ.+ya 15/15
ķ.+yu 87/10, 88/24

küçüg bk. küçük

k. 62/25, 67/13

küçücüg pek küçük

k.100/7, 19/7, 34/11

güçüceg bk. küçücüg

k. 45/16
k. 73/9

küfe (Yun.) genellikle söğüt veya başka
ağaç dallarından örülen, yük taşımaya
yarayan, kaba ve dayanıklı sepet

k.+ni 92/13

küfür (Ar.) sövme, sövmek için söylenen
söz, sövgü

k.+ler 13/14

küreg küçük deniz teknelerini yürütmeye
yarayan, bir ucu yassı, uzun ağaç

k. 36/16

lakin (Ar.) 1. ama 2. ancak

l. 118/2, 26/14, 41/10, 41/12

lanba (Yun.) petrol gibi yanıcı bir madde
yakarak ışık veren alet

l.+larını 7/25

laķırdı laf, söz

l. 108/15, 109/16, 123/11
l.+da 92/17
l.+ları 103/29
l.+sını 68/17

latif (Ar.) yumuşak, hoş, ince bir güzelliği
olan

l. 89/28

layık (Ar.) nitelikleri, özü, hareketleri
davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak
kazanmış olan

l. 125/26, 125/28, 63/20

layıksızlık (Ar. +T.) uygun olmayan

l. 89/19

lazım (Ar.) gerek, gerekli

l. 113/11, 15/22, 27/5, 32/9, 33/4,
44/7, 45/8, 46/7, 54/14
l.+lı 60/1

lazum bk. **lazım**

l. 49/15

levazimat (Ar.) gerekenler, lazım olan
şeyler

l.+ımı 58/13

l.+ların 55/3

levazimet bk. **levazimat**

l.+ini 45/21

leyen (Far.) içinde çamaşır ve benzeri şeyler
yıkamakta, hamur yapmakta vb. kullanılan,
metal ya da plastikten yapılmış, derinliği az,
geniş kap

l.+e 82/5

leyla (Ar.) zeytingillerden, yaprakları
karşılıklı bir ağaççık

l. 50/24

leziz (Ar.) tadı güzel, lezzetli

l. 41/10

lisan (Ar.) 1. dil 2. konuşma biçimi, söyleyiş
tarzı

l. 41/23

l.+ımıza 125/29

l.+ından 29/7, 36/9

Lizet Bir şahıs ismi

l. 91/2

loğma (Ar.) 1. ağza bir defada alınıp
götürülen yiyecek parçası 2. yemek

l. 98/21

l.+dan 13/17

lutf eyle- (Ar. +T.) önem vermek, sayılan
birinin iyilik yapması, ihsan etmek

l. 77/15

-M-

mağdum (Ar.) erkek evlat, oğul

m.+i 63/13

maḥsus (Ar.) 1. özgü 2. biri veya bir şey
için ayrılmış, münhasır

m. 121/28, 124/10, 13/11, 14/16,
28/13, 37/14, 41/22, 64/20

maada bk. **mada**

m. 100/11, 44/16, 85/13, 98/29

maade bk. **mada**

m. 108/20, 19/21, 25/7, 27/7, 29/22,
32/27, 34/19, 41/12, 53/13, 72/11, 74/28,
76/1, 81/25, 94/6, 97/22

maane (Ar.) anlam

m.+si 114/12

mada (Ar.) -den başka, -den gayri

m. 13/19, 59/21

madde bk. **mada**

m. 31/11

made bk. **mada**

m. 69/21

madem (Ar.) “değil mi ki, -diği için, -diğine
göre” anlamlarında sebep göstermek için,
başına getirildiği cümleyi daha sonraki
cümleye bağlayan bir söz

m. 98/8

maden (Ar.) 1. yer kabuğunun bazı bölgelerinde çeşitli iç ve dış doğal etkenlerle oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan mineral 2. çok değerli şeyleri kapsayan kaynak

m. 111/15
m.+den 42/21

magara bk. **mağara**

m.+ya 114/3

mağara (Ar.) barınak olarak kullanılabilen yer kovuğu, in

m.+mda 58/14
m.+nın 113/18, 51/2, 61/18
m.+sı 50/7
m.+sıdır 51/29
m.+sına 112/19, 122/2, 124/3,
130/15, 55/23, 57/2
m.+sında 113/17, 71/13, 95/2
m.+sından 50/14, 51/7
m.+sının 50/10, 69/25
m.+ya 113/8, 57/10, 95/14, 95/19,
95/5

mahal (Ar.) yer, mekan, mevki

m. 106/9, 11/29, 39/29, 39/9, 76/21,
76/22
m.+dan 40/16
m.+de 10/19, 101/4, 47/23, 50/7,
82/24
m.+dır 39/22, 39/25
m.+e 87/6, 77/17
m.+ı 109/13
m.+in 110/11
m.+lerinde 118/12
m.+lerine 129/15

mahall bk. **mahal**

m.+e 38/4, 5/17
m.+ı 45/19, 13/14, 16/22
m.+i 37/19

mahcubluk (Ar.) utanma durumu

m.+u (mahcubluğu) 86/22

mahcüb bk. **mahcub**

m.+luğun 90/16

mahel bk. **mahal**

m. dir 88/19
m.+ın 44/26
m.+i 98/3
m.+in 39/4

mahhel bk. **mahal**

m. 67/24

mahitab (Far.) 1. ay ışığı 2. dolunay

m.+ın 9/24
m.+ını 129/8

mahrama (Ar.) Anadolu'nun kimi yerlerinde, kadınların sokağa çıkarken giysilerinin ya da mantolarının üstüne örttükleri işlemeli geniş örtü

m.+sını 65/3

mahrum (Ar.) iyi ve güzel bir şeyden payı olmayan, yoksun

m. 107/13, 121/10, 18/12, 61/3,
68/12, 74/8, 77/14, 83/13, 83/24, 96/2
m.+e 34/16, 72/16, 99/3

mahsed (Ar.) istenilen şey, amaç, gaye, erek

m.+i 76/10

mahsen (Ar.) yapılarda bodrum bölümünde bulunan depo, yeraltı deposu

m.+leri 12/25	mani (Ar.) bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel m. 11/9, 83/26
mahset bk. mahsed m.+ine (mahsedine) 30/17	manastır (Yun.) bazı kesin kurallara bağlı rahip veya rahibelerin dünya ile ilgilerini keserek yaşadıkları yapı, keşişhane m.+ın 2/8, 3/11
mahud (Ar.) adı geçen, bilinen m. 73/19	mağam (Ar.) mevki, kat, yer m. 111/16
mal (Ar.) bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü m. 34/19 m.+ı 13/20, 17/14 m.+ına 25/18 m.+lar 13/23 m.+ları 15/17	mağbul (Ar.) 1. kabul edilen 2. beğenilen, hoş karşılanan 3. geçer, geçerli m. 127/18, 71/10
maleyiğ (Ar.) melekler m.+lermi 117/19	mağsed bk. mahsed m.+i 95/9
malik (Ar.) bir şeye sahip olan kimse, sahip, iye m. 100/3, 25/4, 54/14 m. dir 47/17 m.+e 110/17, 24/18	mağsus (Ar.) özgü m. 67/13
malike it- (Ar.+ T.) sahibi olmasını sağlamak m.-miş 93/17	Marğar Özel isim m. 113/21, 129/22
malimat bk. malūmat m. 94/29, 95/13	Marğarid Özel isim m. 41/7
malik (Ar.) bir şeye sahip kimse, sahip, iye m. 64/17	masa (Yun.) ayaklar veya bir destek üzerine oturtulmuş tabladan oluşan mobilya m. 50/22, 88/14
malūmat (Ar.) 1. herkesçe bilinen şeyler 2. bilgi m. 31/8, 98/3	matem (Ar.) sevilen bir kimsenin ölümünden duyulan büyük acı ve bu acı sebebiyle ağlayıp inleme, üzülmeye m. 86/8 m.+de 29/2
	Matilda Bir şahıs ismi

m. 100/27, 101/10, 101/15, 101/27,
101/8, 102/1, 102/4, 103/18, 103/29, 105/16,
48/9, 75/26, 76/14, 77/20, 77/29, 79/7, 80/2,
81/12, 81/16, 82/12, 82/14, 83/1, 83/11,
84/15, 84/3, 85/23, 86/10, 86/14, 94/11,
94/19, 95/10, 95/24, 97/4, 97/7, 98/28, 99/18
m.+i 94/26
m.+nın 49/12, 49/16, 71/23, 72/21,
76/4, 78/12, 50/4
m.+ya 102/27, 48/29, 98/12

mayyet (Ar.) birlikte bulunma, beraberlik,
arkadaşlık
m.+inde 87/24

mebni (Ar.) -den dolayı, - den ötürü
m. 72/13

mecbur (Ar.) 1. herhangi bir konuda
yükümlü, bir şeyi yapmak zorunda olan 2.
bağlı, düşkün, tutkun
m. 101/5, 115/24, 120/21, 24/1,
64/23, 65/14, 72/10, 76/17, 87/5
m.+dır 87/1

mecbûr bk. **mecbur**
m. 11/15

meger (Far.) bilinmeyen, farkında
olunmayan bir durum için kullanılan bir söz
m. 119/10, 54/14, 89/13

megerki istek ya da emir kipinde olan biri
ötekini engelleyecek durumda bulunan iki
cümleyi birbirine bağlar
m. 118/25

mehlem (Ar.) deriye sürülerek kullanılan,
içinde birçok etkili madde bulunan, yumuşak
ve koyu kıvamda, yağlı veya yağsız ilaç

m. dir 122/27

mehramet (Ar.) bir kimsenin veya bir başka
canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı
duyulan üzüntü, acıma

m. 118/28, 20/21, 20/25, 24/8,
25/25, 26/1, 26/3, 72/6, 85/17
m.+e 13/13, 72/1, 81/18, 81/20
m.+inden 107/13
m.+ine 28/27

mehrametli (Ar. +T.) acıma duygusu olan
m. 107/3, 81/28

mehrametlu bk. **mehrametli**
m. 123/25, 125/6, 127/4, 17/6, 60/2,
62/22, 72/12, 76/23, 77/10, 83/21

mehrametsiz (Ar. +T.) acımasız, katı
yürekli
m. 111/7

muhabet (Ar.) sevgi, dostça bir arada oturup
konuşma, söyleşi
m.+tini 100/10

mekruh (Ar.) 1. İslam dininde, dinî
bakımdan yasaklandığı hâlde yapılmaması
istenen 2. iğrenç, tiksindirici
m. 30/24

mekûlat (Ar.) bir nesne veya varlığı
betimlemek amacıyla söylenen söz
m.+ı 20/26

mekyan (Ar.) yer
m.+ına 51/14

melaik (Ar.) melekler
m.+esin 82/17

m.+lere 64/19

m.+imden 107/7

melaikane (Ar. +Far.) melek gibi

m. 100/8

memuriyet (Ar.) memurluk

m.+ler 60/26

melayik (Ar.) melekler

m. 90/15, 92/28, 99/15

m.+den 118/5

m.+sin 90/17

memül bk. memul

m. 109/26, 29/18

melayık bk. melayik

m.+lerinden 117/22

meneyle- (Ar.) yasaklamak, izin vermemek

m.-di 17/12

mele- (koyun ya da keçi) mee biçiminde

uzunca bir ses çıkararak bağırmak

m.-mesi 42/19

mendil (Ar.) burun ve ter silmekte, kimi

vakit el ve yüz kurulmakta kullanılan,

küçük, kare biçiminde bez ya da kâğıt

m.+in 32/14, 35/23

memalik (Ar.) ülkeler

m.+imize 65/9

menfaat (Ar.) çıkar, kâr, fayda, yarar

m.+ı 16/16

memleket (Ar.) bir devletin egemenliği

altında bulunan toprakların bütünü, ülke

m.+inde 30/22

menşur (Ar.) herkesçe bilinen, çok

tanınmış, ünlü yaygın olan

m. 130/18, 63/12

memnun (Ar.) 1. herhangi bir olaydan veya

durumdan ötürü sevinç duyan, kıvançlı,

mutlu 2. herhangi bir olaydan veya

durumdan ötürü sevinç duyarak, kıvançlı,

mutlu olarak

m. 108/17, 108/4, 17/3, 41/4, 55/27,

56/1, 71/12, 84/17, 84/24, 90/27, 98/25

m.+en 129/4

m.+ım 63/18, 91/23

menzil (Ar.) bir günlük yol

m. 129/25

menegşe (Far.) 1. menekşegillerden, doğada

kendiliğinden yetiştiği gibi birçok türü bahçe

bitkisi, saksı çiçeği olarak da yetiştirilen,

yaprakları yürek biçiminde, çok yıllık otsu

bir bitki 2. bu bitkinin genellikle mor renkli,

hoş kokulu çiçeği

m.+nin 115/8

memnuniyet (Ar.) memnun olma, sevinç

duyma, sevinme

m.+ini 56/21, 84/15

mepni ?

m. 72/5

memul (Ar.) 1. unutulmuş, düşünülen,

beklenen 2. ümit

meqadirşinas (Ar. +Far.) değerbilir

m. 126/6

meram (Ar.) istek, amaç, gaye, maksat
m.+ınıza 30/3

merd (Far.) verdiği sözü yerine getiren,
sözünün eri, güvenilir (kimse)
m. 60/24, 62/11

merdce (Far. +T.) mert kimseye yakışır bir
biçimde, doğrulukla, dürüstlikle, erkekçe,
yiğitçe
m.22/17
m.sine 60/10

merhametlu (Ar.) bir kimsenin veya bir
başka canlının karşılaştığı kötü durumdan
dolayı duyulan üzüntü, acıma
m. 77/17

merkez (Ar.) 1. bir işin yoğun olarak
yapıldığı yer 2. biçim, tarz
m.+i 44/23

merkum (Ar.) adı geçen, az önce anılan
(kimse)
m. 23/8
m.+e 36/10

merkum bk. **merkum**
m. 114/2, 52/18

mertebe (Ar.) miktar, ölçü
m.+de 44/11

mesarif (Ar.) giderler, harcanan paralar
m.+ine 52/11

mesele (Ar.) sorun
m. 80/26

meserret (Ar.) sevinç

m. 109/25, 123/7, 54/8, 59/29
m.+de 126/14
m.+i 124/2

m.+im 84/11
m.+in 114/21

meserretlu (Ar. +T.) sevinçli
m. 129/10

mesgür (Ar.) az önce anılmış bulunan, az
önce adı geçen, anılan
m.+ın 6/9

meskan (Ar.) konut
m.+ı 45/14, 76/19

meskürbk. mesgür
m. 101/12, 46/1, 96/23

mesrur (Ar.) sevinçli
m. 107/27, 58/4, 84/24, 108/18
m.+ım 81/27

mesruriyetlu (Ar. +Far. +T.) sevinçli olma
durumu
m. 60/16

mesrür bk. **mesrur**
m. 59/10

messerret (Ar.) sevinç
m. 112/20

meşhül (Ar.) bir işle uğraşmakta, bir iş
görmekte olan (kimse)
m. 21/6

meşakkat (Ar.) güçlük, sıkıntı, zorluk
m. 120/19
m.+dan 38/28

meşakkat bk. **meşakkat**

m.+ın 103/4

meşe (Far.) uzun ömürlü bir orman ağacı

m. 86/12

meşreblü (Ar. +T.) 1. yaradılış, huyu, karakteri olan

m.+ 11/25

meth it- övmek

m.-erler (meth iderler) 26/7

meth (Ar.) övme, övgü

m.+e 41/3

methu sena et- (Ar.) övmek, yüceltmek

m. 26/10

metin (Ar.) acılar karşısında dayanma gücünü yitirmeyen, sağlam, dayanıklı, metanetli

m. 77/23

mevki (Ar.) 1. yer, mahal 2. durum

m.+sine 5/11

m.+yi 27/20

meydan (Ar.) 1. alan, saha 2. bulunulan yer ve çevresi, ortalık 3. fırsat, imkân veya vakit

m.+ında 63/1

meyve (Far.) ağaçların yenilecek türden ürünü

m. 54/17, 58/20, 92/14

m.+ler 124/24

meyveli (Far +T.) içinde meyve veren ağaçların bulunduğu yer

m. 50/16

meyvedar (Far.) meyveli, meyvesi olan, meyve veren

m. 50/20

mezar (Ar.) ölünün göülü olduğu yer, kabir, sin, makber, gömüt

m. 28/6

m.+ı 96/25

m.+ın 28/11, 28/25, 28/6

m.+ından 117/17

m.+larından 119/11

mezarısdan (Ar. +Far.) mezarlık

m.+a 49/13

mıkdar (Ar.) bir şeyin ölçülebilen veya azalıp çoğalabilen durumu, nicelik 2. ölçü

m.+ı 7/1

mıkdarı kıfaye (Ar.) miktarı yeterli olan

m. 27/18

mızrak (Ar.) uzun saplı, sivri demir uçlu silah, cıda

m.+ını (mızırağını) 51/22

mihnet (Ar.) sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet

m.+i 48/5

millet (Ar.) aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus

m.+e 127/18

minasib (Ar.) 1. uygun, yerinde 2. beğenilen, hoş giden

m. 44/14

minasibet (Ar.) 1. ilişik, ilişki, ilinti 2. iki şey arasındaki uygunluk 3. sebep, vesile, gerekçe, neden

m. 84/16
m.+i 100/9, 125/19
m.+ler 106/10, 57/11
m.+leri 71/23

mir (Far.) 1. baş, kumandan, amir 2. bey, emir

m.+i 6/6, 52/7

miralay (Far. +T.) albay

m.+ımız 68/13

mirimumaileh (Ar.) adı geçen bey

m.+in 94/8

misafir (Ar.) konuk

m. 44/12
m.+lere 129/2
m.+leri 41/4

misafirliğ (Ar. +T.) konukluk

m. 52/10

misafirperver (Ar. +Far.) konuksever

m. 41/7, 76/21, 77/16

misal (Ar.) 1. örnek olarak algılanabilen, gösterilen şey, örnek 2. benzer

m.+ı 12/3

misilli (Ar. +T.) benzeri gibi olan, aynısı

m.+ 67/25

mom (Far.) ışık aracı

m.+lar 28/7

möhtac (Ar.) bir şeye gereksinim duyan

m. 94/27

m.+ız 74/24

muhatara (Ar.) korku verici, tehlikeli durum, tehlike

m. 34/14
m.+da 10/8

muhataralı (Ar. +T.) korkutucu, tehlikeli

m. 111/2

muhtasarca (Ar.) kısaltılmış şekilde

m. 123/16

muahheren (Ar.) sonradan, daha sonra, bilâhare

m. 69/14

muavenet (Ar.) yardım, dayanışma

m. 81/22

mubarek (Ar.) 1. kutlu, kutsal 2. çok saygı duyulan 3. verimli, bereketli

m. 123/29, 57/7

mubarekle- (Ar. +T.) hayra sebep olması adına birine dua etmek 2. tebrik etmek

m. 127/13
m.-sin 57/8

muddet (Ar.) zaman, vakit

m. 46/3

muğair (Ar.) uymayan, bağdaşmayan, aykırı, zıt

m. 17/27

muhabbet (Ar.) 1. sevgi 2. dostça konuşma, yârenlik

m. 128/1, 19/11, 19/8, 23/2, 4/1,
52/5, 63/15

m.+i 100/23, 120/20, 127/14,
127/15, 17/21, 19/12, 23/19, 32/2, 69/6, 87/2

m.+in 127/17

m.+inden 14/9

m.+ine 127/11

m.+ini 127/22

muhabbeti mundariye (Ar. +Far.)

kirlenmiş olan konuşma, sevgi

m.+sini 17/26

muhabbetli (Far. +T.) dostça

m. 121/6

muhabbetli bk. muhabbetli

m.70/8

muhafaza (Ar.) koruyup kollama

m. 120/21, 17/11, 40/12, 6/20,
77/15

m.+sı 5/14

muhafız (Ar.) bir kalenin veya bir şehri

önemli yerlerini korumak, düzeni ve

güvenliği sağlamakla görevli komutan

m.+ı 107/11

m.+ım 76/24

m.+ın 7/5

m.+lar 10/23

m.+ları 11/10

m.+ların 6/19

muharebe (Ar.) iki devlet veya devletler

arasında yapılan savaş

m. 6/22, 65/28, 65/6, 66/2

m.+de 104/26

m.+den 105/2, 62/29

m. dir 64/23

m.+lerde 47/2, 60/25, 63/11

m.+nin 16/20

m.+ye 119/28

muhasere (Ar.) kuşatma

m. 10/26, 33/17

muhtaç (Ar.) bir şeye gereksinim duyan 2.

yoksul, fakir (kimse)

m.+inin (muhtacinin) 20/23

muhterem (Ar.) saygıdeğer, sayın

m. 100/26, 33/8, 97/16, 99/5

muhterim bk. muhterem

m. 49/11

umul- ummak eylemi yapılmak ya da

ummak eylemine konu olmak

m.-maz 104/3

mumaileh (Ar.) adı geçen, yukarıda anılan,

sözü edlien kimse

m. 68/16

m.+ın 6/6

m.+in 52/8

muḳabel bk. muḳabil

m. 52/7

muḳabil (Ar.) bir şeye karşılık olarak

yapılan, bir şeyin karşılığı olan

m. 53/19, 90/18

muḳaddem (Ar.) önce gelen, önceki

m. 92/17, 26/26

muḳaddeme (Ar.) giriş, sunuş, ön söz

m. 111/21, 84/22

muḳadderri cille (Ar. +Far.) alinyazısında
var olan, alında yazılı bulunan çile
m.+lerini 110/8

muḳaddes (Ar.) kutsal
m. 110/5, 18/12, 25/8
m. dir 102/12

muḳdedir (Ar.) bir işe gücü yeten, o işi
yapacak veya yaptıracak güce, bilgi ve
yeteneğe sahip olan, güçlü, kudretli (kimse)
m. 108/7

müradı aliye (Ar.) büyük arzu
m.+si 59/16-17

murad (Ar.) 1. istek, dilek 2. amaç, erek,
gaye
m.+ına 109/3

mürad bk. **murad**
m.+ı 59/16

mutlak (Ar.) kesinlikle
m. 33/27

mutlaḳa (Ar.) kesinlikle
m. 105/17, 114/15, 26/2

mutlu mutluluğa erişmiş olan, ongun,
mesut, bahtiyar
m. 111/19, 119/20, 126/23, 127/4,
127/9, 128/19, 19/29, 23/21, 46/13, 53/25,
55/2, 56/13, 59/5
m.+sunı 66/29
m.+yum 73/12

mutlulu mutluluğu olan
m. 54/25

mutluluk bk. **mutluluk**

m. 104/1, 108/25, 122/20, 67/1
m.+dır 126/25, 63/10-11

mutluluk kıvanç durumu, ongunluk, kut
m.+a (mutluluğa) 107/16
m.+ından (mutluluğundan) 121/9
m.+um (mutluluğum) 67/28
m.+umuzdan (mutluluğumuzdan)
128/4
m.+un (mutluluğun) 104/21, 116/8

mutuluḳ bk. **mutluluk**
m. 120/2

mübarekle- bk. **mubarekle-**
m. 127/8
m.-sin 90/14

mücadele (Ar.) herhangi bir amaca erişmek,
bir kuvvete karşı koyabilmek için bir kişi
veya topluluğun güçlü, sürekli çabası, savaş
m.+de 121/26

müceddeden (Ar.) yeni baştan
m. 67/25

müceferat (Ar.) mücevherler
m.+ı 10/18
m.+ım 9/11
m.+ları 13/12

mücüzat (Ar.) mucizeler
m.+dır 118/16
m.+ını 118/4

mücüzatlı (Ar. +T.) mucize barındıran
m. 127/6

mücüzat bk. **mücüzat**
m.+lerine 19/5

müdahanesiz (Ar. +T.) dalkavukluk
etmeyen

m. 41/23

müddet (Ar.) süre

m. 130/14, 24/3, 29/27, 5/18

mühtac bk. **muhtaç**

m.+dır 100/4

mühterem bk. **muhterem**

m. 101/20, 106/16, 112/25

müjde (Far.) sevindirici haber, muştı, sava,
erim, beşaret

m.+sini 129/24

mükdedir bk. **müktedir**

m. 125/28

mükedder (Ar.) acılı, üzgün, üzüntülü

m. 116/2, 54/5

müktedir (Ar.) bir şeyi başarmaya,
yapmaya, gerçekleştirmeye gücü yeten

m. 9/13

mükâfat (Ar.) ödül

m. 111/28

m.+ını 103/10

mülk (Ar.) vakıf olmayıp doğrudan doğruya
birinin malı olan yer veya yapı

m.+lerimi 33/24

mümkın bk. **mümkün**

m. 10/22

mümkün (Ar.) muhtemel, olabilir, olası

m. 118/25, 119/10, 30/1, 32/19,
48/28, 64/10, 81/17

münkünsiz (Ar. +T.) olanaksız

m. 73/29, 76/13

m. dir 73/21

münpün bk. **mümkün**

m. 26/29

münval (Ar.) biçim, yol, tarz

m. 31/2

mükdedir bk. **müktedir**

m. 64/22

m.+im 109/29

mükedder bk. **mükedder**

m. 104/1

müktedir bk. **müktedir**

m. 63/10

mürad ı aliye bk. **muradı aliye**

m.+n 18/8

müretteb (Ar.) tertib edilmiş, düzenlenmiş

m. 125/11

müsaade (Ar.) 1. izin 2. uygun, elverişli
olma, elverişlilik

m. 16/17, 18/8, 52/28, 57/21, 59/18,
59/20

m.+sine 40/19

müsafir (Ar.) konuk

m. 95/3

m.+i 94/28

müsterih ol- (Ar. +T.) (bir konuda)
herhangi bir kaygısı bulunmamak, içi rahat
olmak

m.-unuz 83/10

m.-unuz 55/19

müsin (Ar.) yaşlı, ihtiyarlamış
m. 26/14, 57/12, 6/1, 6/18, 8/6

müsterih ol- bk. **müsterih ol-**

m. 80/21

m.-ınız 8/28

müsüllü (Ar. +T.) gibi, benzer

m. 41/4

müşareleh bk. **müşarileh**

m. 27/15

m.+in 17/9

müşarileh (Ar.) sözü geçen, söz edilen

m. 15/29

m.+in 18/21

müşerref (Ar.) onur verilerek yüceltilmiş,
şeref kazanmış, şerefli

m. 16/12

mütebaķı (Ar.) gerideki, geri kalan, kalan

m. 5/16

müteşekkür (Ar.) teşekkür eden, minnettar

m. 120/11

m.+im 128/6, 83/21

m.+iz 77/11, 91/14

m.+üm 17/3, 23/3, 52/4, 61/8,

82/15, 84/2

m.+üz 125/23

müteşekkür bk. **müteşekkür**

m.+üm 92/2

müteveffa bk. **müteveffa**

m.+nın 28/19, 28/2

müteveffa (Ar.) ölmüş, ölü (kimse)

m. 26/9, 94/5

müzeyen (Ar.) süslenmiş, bezenmiş

m. 87/26, 88/9

-N-

nafaka (Ar.) yemek içmek, geçinmek için
gerekli olan şeylerin tümü

n. 72/14

n.+ların 72/15

nafaka bk. **nafaka**

n.+mızı 85/27

n.+sını 110/20, 85/16

nafile (Ar.) 1. yararsız 2. boşuna, boş yere

n. 12/9, 13/28, 42/6, 53/10, 67/7,
74/19, 81/7

n.+ye 18/22

nail (Ar.) istediğı şeye erişmiş, istediğini ele
geçirmiş; başarmış, kazanmış

n. 110/13, 73/14

naķ(i)liyet (Ar.) baştan geçen olaylar

n.+imi102/3

namalüm (Far. +Ar.) bilinmeyen, meçhul

n. 106/3

namus (Ar.) 1. bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet

n. 18/9

n.+ında 17/29

namussız (Ar. +T.) ahlak kurallarını hiçe sayan, çiğneyen, ahlak kurallarına uymayan (kimse)

n. 69/15

naķıl (Ar.) 1. bir yerden alıp başka bir yere iletme, aktarma 2. anlatma, söyleme, hikâye etme

n. 101/1, 102/8, 49/13, 61/28, 62/1, 63/24, 91/24

naķıl et- (Ar. +T.) nakil eylemini yapmak

n.-dikden 26/20

n.-ecek 26/21-22

n.-sin 26/14

naķıl u beyan eyle- (Ar. +T.) bir şeyi

söyleyerek iletme, aktarmak

n.-mek 63/22

naķilet bk. **naķiliyet**

n.+ini 69/23

n.+inin 65/5

naķiliyet (Ar.) baştan geçen olaylar

n. 102/15

n.+ini 101/8, 68/3

n.+inizi 101/6

naķlubeyan et- bk. **naķıl u beyan eyle-**

n.-meye 108/9

naķliyet bk. **naķiliyet**

n.+ine 62/5

n.+ler 26/17

naķlubeyan et- bk. **naķıl u beyan eyle-**

n.-meye 63/9

nasahat bk. **nasihat**

n. 60/7

n.+lar 20/20

n.+larını 48/7

nasıl (T. +Ar.) 1. bir işin ne biçimde, hangi yolla olduğunu belirtmek için kullanılan bir söz 2. bir hareketin yapılış biçimine duyulan şaşkınlığı belirten bir söz

n. 15/10, 8/26

n.+de 75/18

nasihat (Ar.) öğüt

n.+lar 88/8

naşı bk. **naşi**

n. 26/15

naşi (Ar.) -den ötürü, -den dolayı

n. 15/14, 8/7

nayıl (Ar.) istediği şeye erişmiş, istedini ele geçirmiş; başarmış, kazanmış, ulaşmış

n. 106/5, 126/28, 30/3, 61/11

nazaket (Far.) zarâfet, terbiye, edep, kibarlık

n.+inden 26/15

nazar (Ar.) bakış, bakma, göz atma

n. 127/5, 37/11

n.+ın 18/13

nazarla- göz gezdirmeye, bakma eylemi
n. 18/13

nazig bk. **nazik**
n. 108/8

nazik (Far.) ince yapılı, nârin
n. 26/4
n.+e 29/13

naziğ bk. **nazik**
n. 90/7

nasıl (T. +Ar.) 1. (bir kimse, bir konu, bir olay vb. için) ne gibi, ne türlü, ne durumda, niteliği ne 2. bir eylemin, bir işin hangi yolla, ne biçimde olduğunu sormak için kullanılır
n. 101/24, 111/19, 113/3, 120/1, 123/17, 127/11, 25/29, 26/13, 26/25, 27/2, 58/14, 60/22, 63/6, 7/8, 74/2, 82/24, 82/26, 83/2, 83/6, 85/10, 89/19, 90/4, 92/28, 102/23, 124/8, 26/4

ne 1. hangi şey 2. her şey 3. birçok şey 4. hangi 5. nasıl 6. neden 7. şaşma veya abartı bildiren bir söz
n. 10/5, 10/7, 100/5, 102/18, 102/19, 103/2, 104/17, 108/10, 108/12, 109/4, 109/7, 11/6, 112/9, 114/11, 115/29, 116/27, 116/28, 118/16, 120/11, 120/2, 122/20, 122/21, 122/24, 122/25, 125/25, 126/23, 126/25, 128/9, 15/6, 16/8, 19/20, 21/24, 22/6, 26/23, 27/16, 32/12, 33/25, 38/13, 42/15, 42/23, 42/26, 42/27, 42/29, 44/22, 47/14, 51/29, 53/11, 54/25, 54/3, 54/4, 55/22, 55/8, 55/9, 57/11, 57/9, 59/17, 60/8, 62/19, 63/10, 65/18, 65/24, 65/26, 66/3, 68/6, 69/19, 7/10, 7/27, 73/11, 73/12,

74/1, 75/1, 75/4, 75/5, 76/14, 76/15, 76/8, 79/5, 8/17, 80/1, 81/22, 85/8, 90/19, 91/27, 92/29, 94/1, 97/9

n.+dır 10/5

n. dir 114/12, 119/1, 52/21, 60/22, 60/5, 78/27

niçin “ne” ve “için” sözcüklerinden bileşmiştir (neden ve amaçla ilgili soru sormakta kullanılır)
n.56/13

nefer (Ar.) 1. er 2. kişi
n. 10/23, 22/12, 39/6, 89/27
n.+ini 5/15

nefes (Ar.) soluk
n.+de 26/12
n.+ime 23/26
n.+ine 49/9

nefs (Ar.) öz varlık, kişilik
n. 45/29

nemalüm bk. **namalüm**
n. 117/24

nerdiven (Far.) bir yere çıkıp inmeye yarayan basamaklar dizisi
n. 10/28, 32/12
n.+den 32/16, 35/28
n.+in 35/20
n.+inden 11/18

nerede 1. hangi yerde 2. hangi taraftan
n. 108/13, 22/9, 47/17, 65/24, 8/27, 81/5, 99/17
n.+dir 67/8, 120/4, 120/14, 120/8, 121/17
n.+n dir 68/5

n.+sin 115/15

neticesiz (Ar. +T.) sonuçsuz

n. 13/24

nevi (Far.) yeni

n. 63/23, 70/5

ney (Far.) kamıştan yapılan, kaval biçiminde ve yanık sesli bir üflemeli çalgı

n. 100/9, 109/18, 110/25, 110/5, 111/20, 111/5, 111/6, 119/16, 119/19, 21/26, 46/15, 50/25, 70/17, 85/26, 86/7, 90/3, 92/24, 94/8, 2/3, 3/3, 5/3

n.+e 110/17, 54/20, 56/11

n.+i 109/23, 109/29, 110/4, 111/13, 119/15, 119/21, 20/22, 22/5, 51/12, 69/26, 76/28, 84/18, 84/19, 93/11

n.+in 111/10, 116/24

n.+ine 89/10

n.+ini 119/13, 34/22, 86/19, 89/22

neysiz (Far. +T.) ney adı verilen üflemeli çalgı olmadan

n.110/10

nezaket (Ar.) başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, naziklik, zerafet

n. 128/15

nezd (Far.) yan, kat, huzur

n.+inde 7/2

nışan bk. **nişan**

n. 21/15, 71/3

niaz bk. **niyaz**

n. 10/14, 87/16

n.+ım 128/16

n.+ımız 127/26

n.+larımı 109/2

n.+larımı 35/18

nice 1. kaç, ne kadar 2. birçok

n. 102/13

nihayet (Ar.) 1. son 2. sonunda

n. 116/14, 21/8, 23/15, 44/18, 45/13, 72/24, 87/13

nihayetsiz (Ar. +T.) sonsuz

n. 108/23, 8/14

nikah (Ar.) bir kadınla bir erkeğin kanun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem

n. 22/29

nikyah bk. **nikah**

n. 68/18

nişan (Far.) 1. işaret, iz, belirti, alamet 2. evlenmek üzere birbirine söz verme, nişanlanma

n. 116/23, 118/7, 23/4, 35/14

n.+i 23/19

nişanımaşsus (Far. + Ar.) birine ayrılmış, özgülenmiş olan işaret (belirti)

n. 14/14

nişane (Far.) belirti

n. 93/10

nişanlan- nişanlı duruma gelmek

n.-dığım 119/19

niyaz (Far.) yalvarma, yakarma

n. 117/20, 77/5, 80/19

n.+dan 77/20

niyet (Ar.) bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat

n.+imi 110/29

n.+imizi 27/20

nizacı (Ar. +T.) kavgacı

n. 69/3

nizalaş- (Ar. +T.) nizam ve iltizam bulmak, düzenlemek

n.- dım 69/10

nizamlı (Ar.) 1. düzenli 2. kurallı

n.+ 113/23, 114/22

nışan bk. nişan

n. 46/9

nurlan- ışıık içinde kalmak

n.-ib 104/2

nut(u)k (Ar.) 1. söz, konuşma 2. söylev

n.+a (nutka) 125/16

Nahabepagan ?

n. 41/3

nazig bk. nazik

n. 112/7

ne 1. (insandan başka varlıkları, kavramları sormak için kullanılır) 2. yüklemli soru yoluyla sınırlar ya da pekiştirir

n. 108/16, 109/22, 120/6, 35/15, 52/14, 53/28, 60/20, 62/8, 73/7, 79/13, 79/18, 89/9

n.+dir 101/17

nefer (Ar.) kimse

n.+i 23/8

-O-

o 1. uzakta olan, hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirten bir söz 2. teklik üçüncü kişiyi gösteren bir söz 3. işaret zamiri olarak yerini tuttuğu en uzaktaki kimse veya şeyi gösterir

o. 10/20, 10/6, 100/3, 100/9, 102/1, 102/1, 102/9, 103/14, 103/15, 103/16, 103/26, 104/14, 105/22, 105/9, 106/13, 106/2, 109/18, 109/29, 110/24, 110/26, 111/14, 111/20, 111/28, 111/5, 111/6, 112/11, 114/23, 114/4, 117/24, 119/20, 120/17, 120/23, 121/1, 121/10, 121/11, 121/6, 122/10, 122/25, 123/18, 124/8, 125/6, 126/22, 127/6, 128/23, 129/19, 13/11, 13/14, 13/8, 130/2, 14/21, 15/1, 15/29, 16/11, 17/7, 18/23, 19/23, 21/11, 23/20, 25/16, 25/5, 26/16, 27/19, 27/4, 29/5, 30/17, 30/24, 32/16, 32/18, 33/2, 34/17, 34/22, 35/27, 36/20, 36/25, 36/5, 38/17, 38/18, 40/1, 40/9, 42/21, 42/27, 42/3, 42/4, 42/7, 44/24, 44/6, 45/7, 46/13, 46/28, 47/18, 48/13, 51/2, 53/1, 53/12, 53/14, 53/6, 54/1, 56/16, 56/4, 58/16, 58/2, 58/25, 60/21, 60/27, 61/4, 62/25, 63/12, 64/27, 65/20, 66/24, 67/29, 67/9, 68/14, 68/19, 69/15, 69/28, 69/4, 7/16, 7/20, 7/25, 70/13, 71/13, 72/1, 72/23, 72/8, 74/21, 75/20, 76/2, 77/8, 79/21, 80/11, 80/12, 82/28, 84/6, 85/27, 86/5, 87/22, 88/19, 88/20, 88/25, 89/14, 89/17, 89/4, 9/2, 91/23, 92/7, 93/9, 94/1, 94/27, 95/14, 95/16, 95/16, 96/17, 96/18, 96/20, 96/25, 98/17, 98/4, 99/13, 99/15, 99/21, 99/3, 99/4

o.+dır 102/1

o.+dur 122/10

o.+na 17/27, 23/1, 29/27, 30/8, 33/17, 100/6, 104/22, 104/7, 107/25, 110/24, 53/1, 53/4, 54/6, 56/13, 56/22, 67/2, 69/17,

70/1, 76/6, 80/1, 85/7, 87/12, 87/3, 90/13,
 90/18, 96/12, 97/26, 99/18, 99/21, 26/21
 o.+ndan 18/20, 19/21, 30/27, 33/22,
 42/6, 56/17, 114/27, 21/21, 70/27, 80/25,
 88/22, 93/24, 98/29, 17/16, 19/18, 44/16
 o.+mı 13/9
 o.+nlar 102/20, 15/24, 42/11, 59/5,
 60/4, 84/10, 92/20
 o.+nlara 126/8, 127/13, 20/19,
 20/26, 20/29, 24/11, 25/10, 32/23, 32/26,
 38/10
 o.+nlardan 42/21, 66/11, 79/23,
 99/24
 o.+nlarde 20/7
 o.+nları 127/7, 20/10, 20/15, 33/26,
 36/29, 37/28, 37/8, 52/25, 54/29, 79/14,
 79/22
 o.+nların 104/28, 19/20, 20/17,
 21/18, 43/1, 46/7, 76/25, 97/23
 o.+nu 18/29, 27/2, 29/4, 34/25,
 35/26, 41/25, 46/19, 104/26, 105/24, 106/13,
 106/28, 108/14, 108/3, 110/21, 120/9,
 121/11, 121/11, 121/20, 126/20, 55/9, 81/7,
 83/28, 96/13, 96/26, 98/18
 o.+nun 100/12, 100/8, 104/4, 104/8,
 109/20, 11/28, 110/22, 111/17, 111/18,
 117/14, 117/15, 117/16, 120/19, 123/15,
 17/17, 18/1, 19/5, 20/1, 20/22, 20/9, 21/10,
 21/2, 26/24, 26/7, 27/4, 27/7, 30/29, 30/8,
 40/4, 45/17, 45/28, 47/18, 49/14, 53/11,
 54/7, 56/12, 59/28, 62/12, 63/14, 64/10,
 72/5, 74/22, 78/9, 8/14, 80/18, 85/10, 90/7,
 93/13, 96/27, 98/11, 98/17, 99/15, 99/22,
 84/27, 108/16
 o.+nda 25/16

oda evin bir veya birden fazla çıkışı olan
 bölümü

o. 11/21, 67/13
 o.+larda 32/18, 32/23

o.+ları 12/22
 o.+larından 6/9
 o.+larını 42/13
 o.+larının 89/25
 o.+nın 35/10, 7/25, 9/21
 o.+nıza 16/10, 37/24
 o.+sına 11/19, 21/29, 29/3, 35/5
 o.+sında 18/5
 o.+ya 11/28, 12/27, 41/29
 o.+yi 42/17

odun yakılmak için kesilmiş, parçalanmış
 ağaç

o. 111/15, 54/18
 o.+dan 110/10

of sıkıntı, bezginlik, usanç, acı, yorgunluk
 vb. duyguları belirten bir söz

o. 116/15, 118/26, 67/11, 73/20,
 73/29, 75/27, 76/16, 89/14

oğra- bir yerin yanından, yakınından,
 içinden geçmek

o.-masınlar 102/27

oğraş- bir işi başarmaya çalışmak, iş
 edinmek

o.-arağ 65/21

oğul erkek evlat

o.+um (oğlum) 54/9, 55/10, 55/19,
 53/23

oh sevinç, beğenme, hayranlık, rahatlama
 vb. duyguları belirten bir söz

o. 108/4, 81/27

ol- 1. meydana gelmek, varlık kazanmak,
 vuku bulmak 2. gerçekleşmek veya
 yapılmak 3. bir görev, makam, san veya

nitelik kazanmak 4. bir şeyi elde etmek,
edinmek 5. bir durumdan başka bir duruma
geçmek 6. herhangi bir durumda bulunmak
7. uygun düşmek, yerinde görülmek 8.
yetişmek, olgunlaşmak 9. hazırlanmak, hazır
duruma gelmek 10. bulunmak 11. geçmek,
tamamlamak 12. yaklaşmak, gelip çatmak
13. bir şey, birinin mülkiyetine geçmek 14.
uymak, tam gelmek 15. yol açmak 16. bir ad
veya sıfatın belirttiği durumu almak 17.

sıfat-fiil eki almış sözcüklerle birlikte
başlama, bitirme vb. bildiren fiilleri
oluşturur 18. hastalığa yakalanmak, tutulmak

o. 101/22, 107/27, 108/4, 108/5,
115/1, 117/1, 120/15, 56/25, 76/25, 80/21,
98/5, 51/2, 75/13, 95/2

o.-a 101/24, 101/25, 106/6, 108/7,
114/13, 116/23, 16/12, 17/1, 38/6, 44/19,
56/27, 99/28

o.-abilesiniz 30/3

o.-abilir 33/11, 54/21, 94/20

o.-abiliriz 20/5, 39/24

o.-acagım 30/16

o.-acağı 113/11

o.-acağınızdan 40/8

o.-acağınız 19/29

o.-acağ 109/8, 122/25

o.-acağlar 102/19, 106/11

o.-acağdır 127/26

o.-acağ dır 32/15, 48/2, 8/26, 9/14-

15

o.-aidi 83/28

o.-aim 16/17, 89/21

o.-alar 59/5

o.-aler 127/19

o.-amayacak 110/13

o.-amaz 16/15

o.-an 100/27, 100/9, 102/8, 103/9,
104/27, 104/6, 106/6, 108/28, 11/3, 116/4,
117/24, 12/23, 120/17, 120/20, 121/28,

124/10, 125/28, 13/21, 14/8, 17/22, 17/26,
19/11, 27/29, 27/5, 30/12, 30/25, 33/4, 33/4,
36/28, 37/13, 37/14, 37/16, 39/25, 4/5,
40/17, 42/16, 42/18, 42/28, 42/3, 45/22,
46/28, 48/1, 48/12, 48/17, 49/15, 50/17,
51/17, 51/27, 53/4, 54/14, 6/1, 6/6, 62/17,
64/20, 65/13, 66/7, 67/21, 68/18, 69/26,
7/26, 70/15, 72/4, 76/7, 78/9, 79/16, 87/15,
87/2, 89/2, 94/29, 97/22, 106/10, 106/3,
11/14, 122/28, 127/3, 20/26, 24/9, 38/26,
47/13, 6/9, 63/12, 63/22

o.-ana 28/23

o.-ancamızı 73/24

o.-anı 20/19, 22/8, 44/7

o.-anlar 128/26

o.-anları 20/15, 46/7

o.-anların 58/15

o.-arak 28/15, 34/19, 113/17

o.-arağ 103/8, 108/18, 111/17,

111/22, 125/13, 126/15, 128/20, 15/1, 15/15,
32/5, 41/27, 51/12, 79/3, 84/17, 85/19, 87/24

o.-ayım 108/17, 9/13

o.-du 112/20, 117/7, 123/8, 129/26,

130/24, 130/9, 15/29, 17/19, 33/20, 33/21,
37/7, 44/21, 66/22, 68/6, 72/24, 73/7, 82/24,
83/25, 86/13, 99/22

o.-duğı 36/8, 6/15

o.-dugu 101/26

o.-dugunu 100/19

o.-duğı 117/11, 91/19

o.-duğım 63/9, 8/10, 97/24

o.-duğımı 63/17

o.-duğımdan 57/18

o.-duğımız 47/22

o.-duğın 97/14

o.-duğından 100/3, 22/18, 32/2,

32/5, 48/27, 56/7, 69/3, 69/8, 79/23

o.-duğını 103/20, 114/17, 30/26,

62/27, 94/13, 94/16, 95/12, 78/16

o.-duğunuz 114/21

o.-duğınızı 47/17, 47/21
o.-duğu 106/25, 109/18, 111/17,
116/24, 12/27, 17/21, 21/1, 21/17, 26/26,
27/28, 28/15, 31/2, 34/28, 35/2, 35/4, 45/27,
46/26, 46/5, 47/3, 48/23, 61/7, 7/20, 70/14,
71/17, 87/5, 87/9, 88/18, 89/20, 92/8, 94/15,
94/2, 94/27, 95/15, 95/3
o.-duğum 64/4
o.-duğumuz 92/18, 68/15
o.-duğun 103/15
o.-duğuna 104/5, 106/7, 93/9
o.-duğundan 120/25, 47/4, 50/16,
50/26, 52/19, 84/20, 96/19, 45/3, 49/22
o.-duğunu 51/6
o.-duğunun 46/13
o.-duğunu 26/13, 42/5, 53/11,
65/24, 86/15, 49/19
o.-duğunuzu 111/4
o.-duk 64/14, 64/17
o.-dukca 16/14
o.-dukcaz 32/8
o.-dukda 44/17, 9/6
o.-dukları 15/17, 42/22
o.-duklarına 32/24
o.-duklarını 9/26
o.-dular 11/15, 12/28, 130/22, 24/1
o.-dum 108/16, 115/24, 126/28,
63/20, 64/24, 65/14, 65/26, 73/14, 80/22,
90/18
o.-dun 55/25
o.-dukcı 45/6
o.-dukından 12/29
o.-dukları 40/16, 8/17, 82/11
o.-duklarından 52/12, 6/27, 72/18
o.-duklarını 10/9, 60/12, 65/18
o.-ın 16/13
o.-madı 74/21
o.-madığı 30/2
o.-madığından 11/20, 29/9, 38/20,
38/23, 7/8, 96/22

o.-madıkcaz 127/15
o.-madıkdan 76/1
o.-maga 101/5
o.-maları 127/4
o.-malı 42/26, 7/27, 8/19, 8/27
o.-malıdır 101/4, 53/18
o.-malısın 58/9, 92/1
o.-malıyım 120/12
o.-mamalısın 99/7
o.-mamın 114/16
o.-manızın 60/21
o.-mağ 102/13, 102/14, 106/23,
66/14, 76/17
o.-mağda 50/9, 96/4
o.-mağlık 68/10
o.-masa 82/20
o.-masa+(2) 110/17
o.-masın 27/14, 75/19, 76/23
o.-masını 130/3, 49/22
o.-masının 124/12
o.-maya 11/15, 34/6
o.-mayacak 52/16
o.-mayan 10/2, 69/22
o.-mayarak 26/9, 38/5
o.-mayın 99/20
o.-mayüb 104/18, 47/12, 51/22
o.-mayyub 101/10
o.-maz 19/1
o.-mazdan 116/10
o.-mazsa 40/10
o.-muş 103/4, 105/12, 106/11,
117/19, 120/22, 123/17, 14/13, 30/25, 33/26,
40/12, 41/1, 56/5, 67/21, 67/6, 68/25, 70/3,
71/4, 8/21, 88/26, 89/18, 90/10, 94/22, 99/19
o.-muşdır 103/4, 105/12, 120/22
o.-muşdur 40/1
o.-muşsın 63/7
o.-muşsunuz 101/5
o.-muşlar 74/23
o.-oir 25/16

o.-sa 112/10, 47/14, 75/3, 81/6,
33/26, 75/5
o.-sam 106/5
o.-say 17/8
o.-sun 103/27, 104/15, 111/3,
114/3, 123/29, 18/10, 21/20, 48/5, 57/7,
61/20, 62/21, 71/10, 73/14, 74/8, 90/10,
90/24, 91/7, 94/22, 95/19
o.-sunlar 35/14, 59/3, 61/26
o.-ub 100/23, 11/24, 122/1, 122/5,
124/22, 130/9, 31/17, 39/10, 41/15, 41/20,
42/10, 42/4, 44/23, 50/12, 50/15, 50/21,
50/24, 55/11, 68/1, 71/12, 72/20, 72/22,
88/12, 94/15, 96/3
o.-up 10/26, 6/5
o.-ur 100/14, 112/12, 112/14,
122/17, 20/5, 30/28, 32/7, 33/10, 40/7,
46/24, 56/5, 59/21, 72/11, 72/8, 77/3, 89/18,
93/10
o.-urım 34/2, 75/21
o.-urlar 52/23
o.-ursa 112/13, 47/18
o.-ursam 73/26
o.-ursın 61/23
o.-ursun 115/3
o.-uruz 33/12, 39/19, 40/12, 89/18
o.-uyor 23/29

olun- olma işine konu olmak

o. 37/23
o.-a 113/12
o.-abilir 11/7
o.-acak 46/15, 53/7, 67/23, 7/23
o.-amaz 120/23, 123/7
o.-an 115/12, 129/21, 5/12
o.-arak 129/13, 40/19
o.-dığı 59/14
o.-du 11/4, 128/24, 17/11, 48/13
o.-duk 22/26
o.-mamış 17/10

o.-mağda 79/11
o.-maz 109/26, 48/5, 51/10, 74/13
o.-muş 130/5, 50/7
o.-up 5/11
o.-ur 119/1, 34/15, 51/1, 69/29
o.-ur 4/2

olur ol- olmasından hemen sonra

o.-maz 64/22

onculayın ona göre, onun gibi

o. 26/8

on dokuzdan sonra gelen sayının adı

o. 124/6, 35/15

onuncu sırada dokuzuncudan sonra gelen

o.113/13

oku- 1. yazıya geçirilmiş bir metne bakarak
bunu sessizce çözümleyip anlamak veya
aynı zamanda seslere çevirmek 2. yazılmış
bir metnin iletmek sitediği şeyleri öğrenmek
4. şarkı, türkü, şiir vb.ni sesli olarak veya
ezgi ile söylemek

o. 85/26, 91/5, 93/3, 93/8
o.-du 110/24, 84/22, 91/11
o.-dugın 85/18
o.-dugu 100/12
o.-duğında 110/26
o.-duğu 111/6
o.-duğun 84/4, 90/17
o.-dular 111/23, 77/9
o.-mağ 110/22, 84/12
o.-maya 115/8, 117/2, 70/21, 87/2,
89/23, 93/12, 93/19, 97/3
o.-maz 89/25
o.-r 56/16, 89/25
o.-rlar 79/18
o.-yacağım 89/14

o.-yalım 111/18
o.-yamam 56/8
o.-yarak 86/8
o.-yayım 93/4, 93/6
o.-yunız 70/16

oğutdur- okuma işini yaptırmak
o.-ub 28/3

orça bk. orta
o.+da 12/2

ora o yer
o.+da 105/8, 11/26, 113/9, 12/28,
124/5, 130/14, 22/25, 34/24, 34/27, 34/8,
37/25, 38/5, 39/9, 40/11, 40/18, 42/1, 48/16,
50/17, 64/5, 66/26, 66/27, 7/8, 88/27, 89/3,
89/6
o.+dan 112/22, 115/25, 34/6, 35/7,
45/8, 48/25
o.+lara 48/17
o.+larda 42/25
o.+lardan 105/3
o.+ları 36/21, 62/20
o.+sını 13/7
o.+ya 124/12, 37/23
o.+yi 95/20

ordu çok sayıda insan, kalabalık
o. 8/20
o.+da 104/26
o.+muzda 68/9
o.+muzdan 22/3
o.+su 6/23, 6/24

orman ağaçlarla örtülü geniş alan
o. 37/12, 54/16
o.+a 39/6
o.+daki 112/23
o.+ın 110/16, 44/25

o.+lar 62/17
o.+larda 84/23
o.+lardan 38/3
o.+ların 7/14

orta 1. bir şeyin kenarlarından merkeze
doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer
2. bir olayın, içinde gerçekleştiği yer 3.
herkesin görebileceği yer

o. 44/26
o.+da 13/20, 39/10
o.+sında 28/11, 28/5
o.+sından 89/2
o.+ya 126/16

ortalık bk. ortalık
o. 50/26, 50/27, 60/14

ortalık bulunulan yer, çevre
o.+a (ortalığa) 22/13

osan- tekrarlanması, uzun sürmesi
dolayısıyla bir şeyden hoşlanmaz veya sıkılır
duruma gelmek, bıkmak
o.-maz 26/11
o.-ub 114/2

ot toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp
yumuşak kalan küçük bitkiler
o.+dan 50/21
o.+lar 42/29
o.+ların 42/10, 42/12, 42/7, 81/3

Oton dı Aprımond Bir şahıs ismi
o. 101/9

otur- vücudun belden yukarısı dik duracak
biçimde bir yere yerleşmek
o. 56/24, 58/8, 98/9
o.-arak 67/16

o.-dığı 9/21
o.-du 116/18, 74/9, 89/22
o.-dugu 117/6
o.-duğım 67/11
o.-duğu 21/11, 23/10
o.-duğumda 66/28
o.-dular 41/18, 42/25
o.-ma 67/4
o.-muş 66/9
o.-ub 26/6, 41/22, 73/3, 98/12
o.-up 6/10
o.-uyorsun 109/22

ova çevrelerine göre çukurda kalmış, düzlük

o. 54/15, 7/23
o.+da 42/15, 44/6
o.+nın 87/25
o.+ya 87/24
o.+yya 116/2

oyan- uyku durumundan çıkmak

o.-dı 42/11

oyandır- uyanmasını sağlamak ya da uyanmasına yol açmak
o.-ıb 35/17

oyna- 1. kımıldamak 2. sarsılmak, yeri değişmek 3. sevinçle hareket etmek

o.-mış 67/3
o.-yarak 84/26, 76/5
o.-yıb 109/8

oyyan- bk. **oyan-**

o.-dığım 105/24
o.-dım 68/30
o.-ub 13/18

oyyandır- uyanmasını sağlamak

o.-dırdı 96/30
o.-dırdılar 15/27
o.-dırmaya 60/3

oyyanık hiç uyumamış ya da uyanmış olan

o. 119/8

-Ö-

öde- yapılan iyiliğin karşılığını vermek

ö.-sin 114/22

ödeş- karşılık olarak benzer iş, hareket yapıp veya bir şey verip borçlu kalmamak

ö.-sin 52/13

öğret- 1. bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak 2. yetenek kazandırmak

ö.-di 46/17, 118/22
ö.-miş dir 94/20
ö.-mişsin 110/25

öğred- bk. **öğret-**

ö.-emeyecek 110/18

öğren- bilgi edinmek, beceri kazanmak

ö. 19/13, 19/14
ö.-diklerini 19/3
ö.-emediyi 110/19
ö.-mek 84/13
ö.-meliyiz 110/9, 111/1
ö.-mişim 118/23

öl- yaşamaz olmak, hayatı sona ermek

ö.-dü 104/11, 22/10
ö.-dükden 102/10
ö.-dükleri 39/27
ö.-eceğini 47/5

ö.-ecek 49/4
ö.-ecekmiyiz 74/4
ö.-ecek 82/21
ö.-eceyiz dir 77/4
ö.-elden 74/21
ö.-me 77/27
ö.-mekden 48/26
ö.-mesinler 102/27
ö.-müş 102/21, 105/13, 105/20,
108/2, 121/10
ö.-üb 41/21
ö.-ür 85/6

ölu bk. ölü

ö.+muzu 33/5
ö.+n 37/27

ölü bk. ölü

ö.-ü 15/2

ölçüsüz ölçüyü çok aşmış, pek aşırı, pek çok
ö. 108/15

ölrevan (Far.) yürüyen, giden
ö. 112/19

ölü hayatı sona ermiş olan, artık yaşamıyor
olan
ö.+ler 119/10

ölüm vefat

ö. 105/26
ö.+in 122/28

öm(ü)r (Ar.) yaşam

ö. 127/9, 130/21, 25/7, 57/22, 85/3,
97/18
ö.+e 54/26
ö.+imin (ömrünün) 60/23
ö.+ümin (ömrünün) 116/9, 67/28

ö.+ümü (ömrümü) 73/15, 82/19
ö.+ümün (ömrümün) 109/4
ö.+ümüzü (ömrümüzü) 40/8
ö.+ün (ömrün) 60/28
ö.+ünde (ömründe) 100/2
ö.+üne (ömrüne) 106/22, 113/2
ö.+ünün (ömrünün) 115/2

ömürce (Ar. +T.) ömür boyunca
ö. 102/26

ön 1. bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı
2. bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer,
karşı 3. bir kimsenin ilerisi 4. yakın gelecek
zaman

ö.+lerine 126/17, 82/12
ö.+üme 106/1
ö.+ümize 12/10
ö.+ümüze 37/20
ö.+ünde 11/23, 110/21, 30/15,
50/15, 87/1, 88/20, 89/29
ö.+ündeki 69/25, 88/12
ö.+üne 108/28, 32/11, 33/13, 35/22,
42/24, 89/22

öp- sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek
amacıyla gerçekleşen fiil
ö.-erek 75/9
ö.-mekde 92/22
ö.-meye 80/17

ör- 1. iplik, yün, tel, saz vb.ni birbirine
dolayarak işlemek veya tezgâhta dokumak
ö.-me 125/4
ö.-sünler 70/27, 93/24

örül- örme işi yapılmak
ö.-me 96/17

örneg benzeri yapılacak olan, benzetilmek
istenen şey, model

ö. 17/19

ö.-i 93/16

örselen- yıpranmak, hıpalanmak,
zedelenmek

ö.-miş 121/14

ört- kaplamak

ö.-mekde 7/17

örtü örtmek için kullanılan şey

ö. 28/24, 28/9

ö.+sini 73/5

örtülü üstünde örtü bulunan, örtüsü olan

ö. 36/2, 28/24

örtül- örtme işine konu olmak

ö.-miş 50/15

örüneg bk. **örneg**

ö. 92/11

öte bulunulan yere göre karşı yanda olan

ö. 32/18

ötürü bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden

ö. 80/25, 96/4

öyle 1. o yolda, o biçimde, o tarzda 2. o
denli, o kadar

ö. 10/1, 104/18, 105/23, 106/20,

107/12, 115/17, 122/27, 126/8, 15/7, 18/8,
38/4, 39/24, 52/28, 53/23, 62/9, 93/5, 98/8,
99/27

ö.+de 37/3

öylece tam öyle, olduğu gibi, o biçimde

ö. 17/15

öyreniş-öğrenmek eylemi ya da biçimi

-P-

padişah (Far.) büyük hükümdar

p.+ların 62/14

padizah bk. **padişah**

p.+ının 22/25

paha (Far.) değer, fiyat, eder

p. 44/15

p.+da 12/23

pahalı (Far. +T.) pahalı, değerli

p. 33/21

pahasız (Far. +T.)

p. 46/12, 69/7

pak (Far.) temiz

p. 41/13

panbuk (Far.) sıcak bölgelerde yetişen tarım
bitkisi

p. 54/18

papaz (Yun.) Hristiyan din adamı, peder

p. 49/7

para (Far.) üzerinde değeri yazılı kâğıt veya
metalden ödeme aracı

p. 20/26, 69/20

p.+lar 45/22

p.+mı 52/15

p.+sı 46/7

para parça bk. **para(m)parça**

p. 66/22

para(m)parça pek çok parçalara ayrılmış
p. 11/24, 23/28, 61/2

parça (Far.) bür bütünden kopma, kırılma,
yırılma vb. yoluyla ayrılmış bölüm
p. 14/27, 73/25, 74/20, 91/24, 98/23
p.+sından 111/15
p.+sını 110/26, 80/7, 94/3

parçalan- parçalara ayrılmak
p.-masını 14/7

par(ı)la- 1. güçlü bir ışık çıkarmak, ışık
saçmak 2. bir ışık kaynağından gelen ışınları
yansıtma
p.-dı 116/9
p.-dığı 129/6
p.-makda 64/9
p.-mağda 50/13
p.-rlar 42/13
p.-yan 42/10, 59/26, 9/24

parlais parlamak eylemi ya da biçimi
p.-i 9/27

parlak parlayan, ışıldayan
p. 112/11, 129/7, 42/21, 42/3, 42/4,
60/15, 66/25

parmak ellerin ve ayakların son bölümünü
oluşturan boğumlu, oynak ve tırnaklı
organlardan her biri
p.+ı (parmağı) 114/25
p.+ımda (parmağımda) 68/18
p.+ımdan (parmağımdan) 68/22,
68/29
p.+ına (parmağına) 23/22
p.+ında (parmağında) 123/15
p.+ında dır 21/16
p.+ından 23/4

p.+ından (parmağından) 123/17,
68/20
p.+ını (parmağını) 114/6, 116/29

pasdırma tuz, çemen, kırmızıbiber
karışımının et üzerine sürülerek güneşte
veya iste kurutulması yoluyla yapılan
yiyecek
p. 41/9

paşa Osmanlı Devleti zamanında yüksek
sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede
bulunan askerlere verilen unvan
p. 15/4, 16/5, 21/20, 21/6, 29/14,
29/18, 29/2, 30/4, 31/16, 32/4, 34/7
p.+lar 130/11
p.+nın 27/14, 31/7, 32/21
p.+ya 26/21
p.+yi 17/9

patrik (Yun.) Ortodoks ve bazı Doğu
kiliselerinin başkanı
p.+i (patriyi) 3/6

pay 1. birden fazla kişi arasında bölüşülmüş
bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen
bölüm, hisse 2. eşit bölüm
p.+ini 20/28

paylaş- 1. aralarında bölüşmek, pay etmek,
üleşmek
p.-dılar 12/24
p.-dıkdan 13/12

pazar (Far.) cumartesiden sonraki gün
p. 46/21

peder (Far.) baba
p. 100/23, 100/26, 101/18, 101/21,
101/29, 108/6, 109/23, 112/26, 120/2,

123/24, 57/13, 58/24, 61/25, 77/11, 79/20,
92/27), 96/8, 97/16, 99/5, 130/25

p. dir 59/16

p.+e 24/18, 25/3

p.+i 100/16, 102/24, 107/10,

119/12, 122/14, 126/20, 41/20, 44/13, 52/10

p.+im 108/12, 119/14, 120/5,

126/18, 64/1

p.+imin 63/19, 63/26

p.+in 108/1, 122/18, 25/5, 62/10,

63/2

p.+in dir 58/1

p.+ine 111/11, 48/19

p.+ini 41/1

p.+u 5/4

pederane (Far.) babaya yakışır bir biçimde

p. 4/1

pederani bk. **pederane**

p. 107/15

pek gereken, beklenen veya alışılmış
olandan çok

p. 114/28, 30/20, 45/4, 56/26, 60/9,

72/9, 8/3, 80/13, 86/23, 9/2

p.+de 7/6

pekyımşak gereken, beklenen veya alışılmış
olandan çok yumuşak olan

p. 42/3

pelid bk. **pelit**

p. 39/10

pelid (Ar.) meşe ağacı

p. 44/24

p.+in 44/27

pencere (Far.) yapıları aydınlatmak,
havalandırmak amacıyla yapılan açıklık

p.+i 42/14

p.+leri 45/2

p.+lerin 45/12

pencire bk. **pencere**

p.+lerin 35/9

p.+lerinden 73/9

p.+lerini 50/18

p.+nin 35/21, 42/24, 89/28

p.+nizin 32/11

p.+si 89/26

p.+sine 9/22

p.+yi 35/24

perde (Far.) doğruyu görmeye engel olan
şey

p.+sini 123/12

peşdimal (Far.) başa ve omuzlara örtülen
dokuma

p.+a 125/7

peşkeş (Far.) yaranmak amacıyla uygunsuz
olarak verilen şey

p. 71/1

peyдах 1. belli, açık 2. peyda

p. 116/3

peydelpey (Far.) yavaş yavaş

p. 6/28

piş- meyvenin olgun duruma gelmesi

p.-ib 59/27

politika (İt.) yöntem

p.+larından 27/4

poryaz (Yun.) kuzey yönü

p.+dan 7/12

pus görüş uzaklığını çok azaltmayan bir tür hafif sis

p. 9/23

püşman (Far.) yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen, nadim

p. 32/5, 80/22

pütün bölünmemiş, parçalanmamış, eksiksiz, tüm

p. 107/5, 116/5, 12/21, 126/9,

14/22, 15/7, 61/15, 67/22, 72/24, 78/24, 8/13

-R-

Rab (Ar.) Tanrı

r. 101/13, 119/4, 122/21, 73/15,

75/18, 77/15, 128/7

r.+dır 93/21

Rabb bk. **Rab**

r.+ın 71/5

r.+i 130/23, 63/6, 79/1, 90/4, 97/9,

118/3

r. dir 117/4

r.+im 10/5, 102/18, 127/1, 73/4,

74/4, 78/19, 81/20

r.+inin 75/4, 51/11

radet (Ar.) gönül isteği, istek, dileme

r.+iniz 16/23

rağbet (Ar.) 1. istek, arzu, ilgi 2. beğenme, itibar

r. 53/1

rağmet buyur- (Ar. +T.) Tanrı'nın acıması, bağışlaması için yakarmak

r.-dunuz 57/10

rahat (Ar.) insanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur

r. 120/15, 121/21, 16/13, 33/6,

37/20, 42/9, 85/3

rahatlık bk. **rahatlık**

r. 44/23, 61/15

rahatlan- (Ar. +T.) sıkıntı, ızdırap ve huzursuzluk veren bir durumdan kurtulmak

r.-alı 39/17

r.-sın 121/4

rahatlandır- rahatlanmasını sağlamak

r. 62/2

r.-araç 36/13

rahatlık (Ar. +T.) üzüntüsü, sıkıntısı, tedirginliği olmama durumu

r.+ı (rahatlığı) 67/29

r.+ımı (rahatlığımı) 61/19

r.+ını (rahatlığımı) 55/1

rahatsız (Ar. +T.) tedirgin ve sıkıntılı olan, rahat olmayan, huzursuz

r. 96/5, 65/26

r.+dır 121/6

rahatsızlık bk. **rahatsızlık**

r.+ımı (rahatsızlığımı) 65/13

rahatsızlık (Ar. +T.) 1. rahatsız olma durumu 2. hastalık

r. 16/14

rahmet (Ar.) birinin suçunu bağışlama,
yargılama, merhmet etme
r. 62/21

rahmetlig rahmetli
r. 62/8

rakı (Ar.) içki
r. 12/10, 12/25, 28/29

Rebb bk. **Rab**
r.+im 18/6

redd (Ar.) uygun bulmama, geri çevirme,
kabul etmeme
r. 129/22, 18/2, 57/24, 59/2

redd et- (Ar. +T.) kabul etmeme, geri
çevirme
r.-meyesiniz 27/17

rencide (Far.) incinmiş, kalbi kırılmış
r.+yi 12/15

renk (Far.) cisimler tarafından yarılan
ışığın gözde oluşturduğu duyum
r. 112/15

resim (Ar.) varlıkların, doğadaki
görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla
kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri
r. 88/7
r.+i (resmi) 44/23

resmiye (Ar.) samimi olmayan, ciddi
r.+de 29/11

rışvat ye- (bir görevli) bir işi yapmak için
birinden rüşvet almak
r.-yyerek 69/17

rica et- (Ar.) birinden dilemek, dilek, dileyiş
r. 113/9

ricay bk. **rica**
r. 57/20

ruha (İt.) giysi, giyecek, urba
r.+lar 124/16
r.+larımı 37/14
r.+larımı 129/28, 34/21, 72/29
r.+sı 46/28

ruh (Ar.) bedeni etkin kılan canlılık ilkesi,
bedenin hayat gücü
r. 19/17
r.+unu 23/6, 26/12

ruşat (Ar.) izin, müsaade
r. 92/3

ruya (Ar.) düş
r. 119/10, 119/8

ruzgar bk. **rüzgar**
r. 59/24
r.+dan 40/11
r.+lar 59/22

rüzgar (Far.) havanın yer değiştirmesiyle
oluşan esinti, yel
r. 42/15, 7/13
r.+lar 67/20

-S-

saadet (Ar.) mutlu olma ve mesut yaşama,
mutluluk, bahtiyarlık
s. 127/15
s.+lerden 61/7

saadetlu (Ar. +T.) mutlu, bahtiyar
s. 127/25, 128/16, 130/21, 25/22

sabah (Ar.) güneşin doğduğu andan öğleye
kadar geçen zaman
s. 105/24, 110/23, 115/20, 118/11,
129/20, 42/10, 42/27, 51/2, 51/5, 6/13,
68/24, 70/4, 70/9, 94/1, 97/25, 99/21
s.+dan 68/30
s.+ısı 31/16
s.+ları 112/8

sabır bk. **sabr**
s. 116/20

sabr (Ar.) acı, yoksulluk, haksızlık vb.
üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan
onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç
s. 121/24

saç baş derisini kaplayan kıllar
s.+larıma 100/21

saç- ışık ve ısı yaymak
s.-ib 129/8

saçaklı 1. bazı giyim eşyalarında veya
döşemeliklerinde kumaş kenarlarına dikilen
süslü iplikten püsküllü olan şey 2. saçığı
olan
s.28/8

sadaket bk. **sadağat**
s.+inden 6/18, 8/6
s.+ini 120/20

sadağat (Ar.) yoksullara yardım olarak
karşılıksız verilen şey
s. 74/19, 86/8

sadağat (Ar.) içten bağlılık
s. 29/29, 38/14

sadağatlı bk. **sadağatlu**
s.31/3

sadağatlu (Ar. +T.) içten bağlı olan
s. 38/9, 47/25

sadağatlu bk. **sadağatlu**
s. 48/11

sade (Far.) yalnızca
s. 44/10

sadece (Far. +T.) yalnızca
s. 20/12

sadık (Ar.) dostluğu ve bağlılığı içten olan
s. 72/1
s.+em 121/2
s.+ı (sadığı) 24/9

sadıkane bk. **sadıkane**
s. 45/20

sadık bk. **sadık**
s. 102/6, 102/9, 119/18, 123/1,
23/26, 33/29, 5/20, 64/1, 94/22
s.+ım 33/16

sadıkane (Ar. +Far.) sadık olana yakışır
tarzda
s. 33/15, 66/13
s.+m 9/5

safralı (Ar. +T.) sıkıntılı
s. 59/4, 59/9

sag bk. sağ

s. 99/23

s. 6/15

s.+i 72/21

sağ 1. sağlam, esen 2. yaşamakta olan 3. sol karşıtı 5. bu taraftaki yön

s. 104/12, 106/20, 110/15, 120/4,

6/8, 73/13, 120/6

s.+dır 120/5

sağal- eski sağlığına kavuşmak, iyileşmek

s.-madan 69/13

sağald- bk. **sağalt-**

s.-a 98/18

s.-ır 122/29

sağalt- eski sağlığına kavuşturmak, hastalığını iyileştirmek

s.-ma 98/14

s.-tı 84/5

sağlık vücutun hasta olmaması durumu,

vücut esenliği, esenlik, sıhhat, afiyet

s.+ın (sağlığın) 19/22

s.+ınıza (sağlığınıza) 59/3

sağ ol- sağlıklı, esen olmak

s.-sunlar

sahat (Ar) 1. altmış dakikalık zaman dilimi

2. vakit, zaman

s. 40/16, 45/5, 49/11, 68/22, 98/20,

98/20

s.+a 99/23

s.+da 10/15, 35/14, 73/25

s.+ı 35/15

s.+ta 121/13

s.+tan 105/25

sahet bk. **sahat**

sahib (Ar.) 1. bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse 2. bir şeyi hükmü altına alıp gerektiği gibi kullanan, ona tasarruf eden kimse 3. himaye eden kimse, koruyucu, hâmi

s. 5/13

s.+i 128/28, 130/22, 40/21, 88/13

s.+ini 95/1

s.+inin 123/4, 125/6, 128/14, 89/27,

91/12, 91/28, 92/5

s.+isi 125/13, 30/26

s.+isinin 92/23

s.+leri 26/5

sahibsiz (Ar. +T.) kimsenin sahip çıkmadığı, korumadığı, kayıranı, koruyanı olmayan

s. 105/6

sahih (Ar.) gerçek, doğru, hakiki

s. 103/13

s.+den 56/9, 95/12

s. dir 80/13

s.+en 108/12

sahihlig (Ar. +T.) gerçeklik, doğruluk

s.+i 111/2

sahihen (Ar.) gerçekten, hakikaten, sahiden

s. 93/15

sahte (Far.) 1. uydurma 2. gerçek olmayan, yanıltıcı

s. 103/28, 110/28

sağal yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü

s.+ı 57/5

s.-yup 20/28

sakallı sakalı olan

s.127/20

sakın bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gerken durumlarda söylenen uyarı sözü

s. 121/8, 27/17

sakin (Ar.) sessiz, dingin, durgun

s. 101/5, 16/17, 32/24, 38/6, 39/18, 64/14, 97/24, 25/16

s. dir 110/16

sakın bk. **sakin**

s. 114/16, 117/19, 124/12, 50/9, 88/18

sakine (Ar.) (bir yerde) oturan

s.+lerin 124/9, 129/27, 37/16

sakla- 1. gizli tutmak, duyurmamak 2.

kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak 3. görünmesine engel olmak

s.-dı 10/20, 25/9

s.-maya 9/13

s.-rsanız 30/1

s.-yıb 21/18

sakla- bk. **sakla**

s. 115/9, 96/12

s.-ma 106/15, 22/8

s.-mam 101/2

s.-r 19/4

s.-sın 59/12, 97/13

s.-ya 46/14

s.-yacağım 23/27

s.-yanımsın 96/10

s.-yıb 41/1

s.-yor 92/10

saklan- 1. saklamak eylemine konu olmak 2.

kendi kendini gizlemek

s.-ır 13/2

s.-mı 81/5

saklı başkalarından saklanan, gizlenen

s. 13/20

saksı çiçek yetiştirmekte kullanılan kap

s.+ları 45/13

salihlik (Ar.) günahsız ve temiz oluş

s. 102/13, 50/2, 50/8, 59/16, 60/1, 61/11, 62/22, 8/24, 93/9, z

s.+e (salihliye) 71/3

salim (Ar.) esen, sağlam, sağlıklı

s. 99/23

sallan- (bir kimse) yerinde dengeli bir

şekilde durmayıp düşecek, devrilecek gibi olmak

s.-masını 32/14, 35/23

salt (Moğ.) sadece, yalnız, sırf

s. 52/26, 85/2, 98/24

saltanatlı (Ar. +T.) gösterişli, görkemli

s.+ 130/8

saman genellikle arpa, buğday gibi ekinlerin

harmanda dövüldükten, taneleri ayrıldıktan sonra kalan, hayvanlara yedirilen ufalanmış sapları

s. 42/8

s.+dan 42/2

san- ...olduğunu düşünmek, addetmek, farz etmek

s.-ıyor 107/14, 121/11

sandık (Ar.) içine çeşitli şeyler konulan, tahtadan yapılmış, kapaklı ev eşyası

s.+larının 12/8

saniye (Ar.) bir dakikanın altmışta biri olan zaman birimi

s. 8/4

sap otlarda toprak üstünde bulunan ve bitkinin dal, yaprak, çiçek gibi bölümlerini taşıyan, ağaçlarda odunlaşarak gövde durumunu alan bölüm

s.+ı 50/14

sapla- sivri uçlu bir şeyi hızla batırmak

s.-yacak 73/23

s.-yarak 69/12

sar- bir şeyi başka bir şey dolayarak onunla kaplamak, sargı, örtü vb. şeylerin içine almak, örtmek

s.-arak 14/5

sarar- korku, üzüntü, coşku vb. sebeplerle yüzün rengi solmak

s.-mış 14/12

s.-mşdır 75/18

sarb çıkılması ve geçilmesi güç, çok dik, yalçın

s.+dır 122/17

sarf (Ar.) harcama, tüketme, kullanma

s. 121/18, 69/20

sarhoş (Far.) alkollü içki ya da keyif verici bir madde kullanarak kendini bilmeyecek duruma gelmiş (kimse)

s. 12/28

sarı 1. altın rengi 2. bu renkte olan 3. (yüz için) solgun, soluk

s. 52/21

sarmaşık sarmaşıkgillerden, tırmanıcı bir bitki

s.+lar 50/17

sat- bir değer karşılığında bir malı alıcıya vermek

s.-arak 45/28

s.-ıb 46/1

satdır- satmasını sağlamak, satmasına yol açmak

s.-ıb 46/7

satın al- satın almak işi

s.-abilirsın 54/12

s.-alım 54/15

s.-arak 45/11

s.-ır 45/8-9

s.-sın 54/8

satıl- bir bedel karşılığında başkasına devredilmek

s.-ır 54/10

satın alın- satın almak eylemine konu olmak

s.-abilir 53/27, 53/22

satın alabil- satın almaya gücü yetmek ya da satın alma olasılığı bulunmak

s.-irsin 53/16

[=1]

satun al- bk. **satın al-**

s.-arak 46/2

s.-mış 45/26

s.+imiz 83/24

s.+inden 111/5

s.+lerim 103/13

s.+lerini 100/20

savuş- bulunduğu yerden aceleyle, gizlice

veya dikkati çekmeden ayrılmak

s.-du 21/21

s.-ub 7/21

seçil- seçmek eylemine konu olmak

s.-ip 9/28

s.-mış 120/1

say- 1. dikkate almak, hesaba katmak 2. arka

arkaya söylemek, sıralamak

s.-acağım 106/7

s.-ar 25/20

sayıl- saymak eylemine konu olmakm

s.-an 44/24, 77/25

s.-maz 28/7

seda (Ar.) ses

s. 101/17, 116/28, 117/26, 16/6,
24/17, 30/9, 41/28, 79/10, 97/2

s.+dır 116/28

s.+lar 67/22

a.+ları 63/4, 8/3

s.+ları dır 128/12

s.+ler 42/24, 7/13

s.+sı 117/24, 126/11, 13/4, 42/22 ,

85/10

s.+sı dır 43/28-44/1

s.+sını 70/1

s.+ya 42/27

sayısız sayılamayacak kadar çok olan

s. 129/2

sayir (Ar.) başka, öbür, öteki

s. 54/11, 76/8

sayri bk. **sayir**

s. 13/21

sefa (Ar.) 1. gönöl şenliği, kedersizlik 2.

eğlence, neşe

s. 111/24, 115/19, 12/14, 42/26,
57/28, 62/10

s.+yi 56/17

sayy- bk. **say-**

s.- arlar 53/26

saz (Far.) genellikle su kıyılarında, bataklık

yerlerde yetişen ince kamış, hasırotu, kofa

gibi bitkilerin ortak adı

s. 50/19

s.+lar 66/19

sefalet (Ar.) yoksulluk, yoksulluk sıkıntısı

s. 102/11, 20/2, 57/13

s.+de 107/12, 76/15

s.+den 126/22

s.+imizin 107/14

s.+le 120/24

s.+lerini 20/17

sebep (Ar.) bie şeyin olmasına veya belli bir

hâlde bulunmasına yol ačan řey

s. 101/19, 57/9, 69/19

s.+den 42/15, 47/20, 68/6, 19/13

s.+i 60/22, 101/18, 102/1

sefayet bk. **sefalet**

s.+ini 60/28

sefil (Ar.) sefalet çeken, yoksul
s. 116/13, 23/17, 56/9, 57/28, 74/17,
82/28, 85/17, 87/22, 95/18, 99/10, 99/15,
99/7
s.+e 24/16, 87/15, 94/15
s.+i 109/2

sefile (Ar.) sefalet çeken, yoksul
s. 24/7

seğan (Erm.) sofra
s.+ı 30/15

sekizinci sırada yedinciden sonra gelen
s. 86/17

sel (sıvılar için) bol ve gür akmak
s. 10/13, 123/9, 36/19, 65/1, 66/23,
74/10
s.+i dir 23/14

selam (Ar.) esenleme, merhaba
s.+lar 63/5

selamla- (Ar. +T.) selam sözünü söylemek
ya da davranışını yapmak, selam vermek,
esenlemek
s.-dı 97/12

selamet (Ar.) her türlü korku, tasa ve
tehlikeden uzak, güvende olma durumu
s. 18/3, 27/8, 96/13

sele (Ar.) derinliği az, genişçe sepet
s.+sini 73/3

sema (Ar.) gökyüzü, göğün görünen yüzeyi
s. 116/27, 119/4, 92/26
s.+da 19/29, 25/4, 26/2
s.+dan 42/12, 79/9, 84/7

s.+nın 102/12, 110/8, 33/29, 34/29
s.+ya 107/1, 107/29, 123/22, 78/22,
87/14
s.+yi 126/12

semavi (Ar.) göksel
s. 102/24, 123/24, 96/8

semeri (Yun.) hiçbir iş yapmadan vakit
gerçirme
s.+si 86/23

sen teklik ikinci kişiyi gösteren söz
s. 100/17, 100/18, 102/25, 105/12,
105/14, 107/9, 109/1, 110/17, 110/24,
114/26, 114/29, 116/5, 117/20, 118/21,
119/25, 119/26, 121/11, 121/6, 122/16,
123/25, 125/29, 23/23, 24/19, 48/3, 52/24,
53/15, 53/23, 55/12, 55/22, 56/23, 57/29,
61/28, 62/8, 75/26, 75/28, 76/24, 77/11,
78/20, 82/16, 82/19, 82/20, 83/23, 85/14,
88/27, 90/15, 92/12, 92/12, 96/13, 96/9,
99/17, 99/5, 99/7, 107/10

s.+a (sana) 108/18
s.+a (sana) 101/1, 103/2, 105/14,
106/14, 108/23, 109/4, 111/28, 114/27,
115/26, 115/7, 115/9, 118/22, 120/20,
123/24, 125/28, 127/18, 127/2, 23/26, 55/21,
57/12, 58/1, 58/2, 61/28, 63/22, 63/9, 70/11,
70/17, 73/14, 83/18, 85/19, 86/2, 90/18,
97/14, 98/4, 98/6, 125/20, 125/26, 27/15,
55/20, 71/14

s.+de 101/19, 106/27, 121/11, 78/8,
99/9

s.+den 101/1, 107/3, 120/11, 52/4,
82/16, 83/21, 84/2, 91/23, 97/15

s.+i 103/16, 103/5, 105/13, 112/1,
115/21, 116/22, 118/5, 119/25, 121/10,
121/5, 126/1, 126/26, 14/18, 19/23, 55/27,
57/8, 58/2, 58/4, 62/23, 63/16, 63/3, 63/5,

71/15, 80/11, 80/12, 82/18, 89/6, 89/7,
90/13, 90/26, 97/13, 98/24, 98/25, 99/12,
112/2

s.+in 100/22, 103/11, 103/3,
107/13, 107/15, 108/17, 110/10, 110/19,
115/1, 118/24, 121/5, 123/29, 125/18,
126/26, 126/3, 127/16, 18/11, 18/12, 25/5,
33/29, 43/2, 47/28, 53/20, 55/11, 55/25,
57/22, 60/15, 61/26, 62/10, 75/22, 83/14,
85/16, 85/17, 88/20, 93/9, 99/25

s. dir 58/6

sensiz sen olmaksızın

s. 115/28

sena (Ar.) övme

s.+lar 79/18

s.+y 28/3

sene (Ar.) yıl

s. 105/2, 124/13, 130/17, 39/19,
64/16

s.+de 125/22

s.+den 108/19

s. dir 41/20

s.+ler 5/5, 130/26

s.+si 114/17

s.+sinin 95/15

sepet (Far.) bir şeyler taşımak için kullanılan
kap

s. 124/22, 125/8, 58/20, 74/16

s.+im 74/18

ser- boylu boyunca yere yatırmak, düşürmek
ya da çok hırpalamak

s.-di 69/13

seril- 1. yayılmak, döşenmek 2. bitkin bir
durumda yere uzanmak

s.-di 15/2

s.-miş 49/3

serancem (Far.) bir olayın, bir işin sonu

s.+lere 20/2

seraskerlig (Far. +Ar. +T.) seraskerin görevi
ya da makamı

s. 63/12

serbest (Far.) 1. istediği gibi davranabilen,
hiçbir koşula, sınırlamaya bağlı olmayan 2.
bağlı, bağımlı ya da tutuklu olmayan

s. 106/26, 30/19

serbestce (Far. +T.) özgür, serbest (bir
biçimde)

s. 88/23

serbestlik (Far. +T.) serbest olma durumu

s.+den 84/24

serin (hava için) ılıkla soğuk arası, az soğuk

s. 73/13

serkerde (Far.) 1. lider, baş 2. elebaşı

s.+leri 15/13, 16/3

s.+lerinin 17/14

s.+si 15/3

ses 1. kulağın duyabildiği titreşim, seda

s. 101/13, 111/16, 114/8, 115/14,
116/21, 117/10, 118/1, 128/2, 14/25, 15/7,
22/20, 35/26, 44/3, 66/10, 7/24, 74/5, 78/25,
81/16, 90/22

s.+i 100/8, 117/15, 80/6

s.+in 90/14

s.+indende 117/16

s.+ine 42/24, 90/15

s.+ini 116/25, 35/21, 65/3

s.+ler 36/6

s.+leri 42/19, 9/17 s.+lerini 125/15	sevgülli bk. sevgülü s. 90/26
sesli ses çıkaran, sesi olan s. 42/17	sevgüllü bk. sevgülü s. 64/27, 19/13
sev- 1. sevgi ve bağlılık duymak 2. birine sevgiyle bağlanmak, gönül vermek 3. çok hoşlanmak s.-diyi 19/20, 20/27, 70/13, 70/5, 86/10, 96/18 s.-diyim 119/16 s.-diyimizi 20/15 s.-elim 20/10 s.-enler 28/21 s.-er 104/12, 25/10, 69/28 s.-erim 56/16, 56/17 s.-eriz 126/1, 126/2, 20/13, 70/26 s.-ersen 121/21 s.-iyor 92/8 s.-mediyiniz 27/3 s.-mekde 79/23 s.-melidir 82/9 s.-meliyiz 19/17 s.-meye 20/7 s.-meyi 19/16 s.-meyorsınız 27/3 s.-miş 96/27	sevgülü bk. sevgülü s. 25/2 sevgüllü bk. sevgülü s. 76/29, 78/8, 80/1, 80/16, 83/10, 91/19, 12/5, 5/18, 8/25 s.+lerim 82/9 s.+m 85/25, 47/29 sevgülü sevilen ve âşık olunan kimse, dost, yâr s. 104/5, 107/27, 108/22, 115/6, 118/29, 119/4, 120/12, 120/16, 120/5, 121/6, 122/16, 125/17, 126/21, 127/10, 129/29, 130/16, 69/6, 86/1, 90/14, 91/15, 23/18 s.+m 104/15, 122/11, 23/23, 22/22 s.+si 24/10 sevinc bk. sevinç s. 103/2, 107/2, 107/20, 107/25, 108/24, 122/21, 122/25, 127/22, 129/26, 61/15, 63/4, 76/6, 92/21 s.+den 121/14, 113/4 s. dir 122/23 s.+e 112/2 s.+lerinden 91/13 s.+imden 108/15, 109/8, 119/6 s.+inden 109/11, 120/7, 126/17 s.+ini 108/9 s.+inizi 128/5 sevincli sevinen, sevinci olan s. 102/26, 104/19, 108/10, 25/11, 59/10, 59/3
sevil- sevmek eylemine konu olmak s.-ir 19/18, 91/9, 93/23 s.-meklikden 68/11 s.-meye 64/15	
sevin- sevinçli bir ruh durumuna girmek, sevinç duyumsamak s. 107/28 s.-ecek dir 88/27 s.-erek 68/15, 80/14	

sevinçlik sevinçli olma durumu
s.+den 123/10

sevinç istenen veya hoşla giden bir şeyin
olmasıyla duyulan coşku
s. 104/9, 13/11

sevinçli bk. **sevincli**
s.55/14

seyirt- koşmak
s.-di 126/18
s.-diyinde 122/13, 49/2

seyird- bk. **seyirt-**
s.-erek107/26, 74/16
s.-ib 109/7, 117/27, 78/17
s.-üb48/19
s.-üb 115/16

sez- anlamak, fark etmek
s.-erek 10/9

sezdir- sezmesine yol açmak, belli etmek
s.-meyerek 55/13

sıçra- bir uyarı veya heyecan sebebiyle
ürkerek birdenbire olduğu yerde doğrulur
gibi sarsılmak
s.-yarak 91/13

sıçıra- bk. **sıçra-**
s.-yacağım109/9
s.-yib 109/29, 126/17

sıdk (Ar.) 1. doğruluk, gerçeklik 2. içten
bağlılık, içtenlik
s.+ı 78/23

sıfat (Ar.) yüz, kılık ve dış görünüş
s.+ı 104/1, 92/29

sıhhat (Ar.) sağlık, esenlik
s.+i 55/1

sıkıl- içine sıkıntı gelmek, yüreği daralmak,
üzülüp keyfi kaçmak
s.-dın 42/6

sımarla- emanet etmek
s.-dık 89/7

sıparış (Far.) bir şeyin yapılmasını,
gönderilmesini, getirilmesini isteme
s.+ı 95/5

sık birbirine çok yakın olan
s. 39/6

sık- 1. çevresine bir şey sararak ya da
sarılarak basınç altına almak 2. üzmemek,
zorlamak
s.-arak 106/18, 63/16
s.-dı 76/6
s.-ib 128/2
s.-ma 92/12

sıkı dar
s. 67/19

sıkıl- bk. **sıkıl-**
s.-an 16/9

sıkıntı bunaltıcı durum, zorluk, eziyet,
meşakkat
s.+ları 61/27

sıkışdır- 1. bir insan veya nesneyi sıkıca duracak bir biçimde bir yere yerleştirmek, koymak ya da orada tutmak 2. zorlamak
s.-ayım 119/26
s.-ıyor 98/27

sıra 1. yan yana, art arda olan şey veya kimselerin tümü, dizi 2. bu biçimdeki topluluğun durumu 3. belli bir düzene ve niteliğe göre dizilme durumu 4. bir şeye ayrılan, uygun görülen veya rastlayan zaman
s. 125/13, 86/20
s.+da 7/22, 91/16
s.+sına 32/21, 47/1
s.+sında 88/10

sırma 1. altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel 2. sırma ile yapılmış veya süslenmiş
s. 28/8

Sıten Bir şahıs ismi
s. 68/17, 68/20, 68/26, 69/11, 69/2

sıtlkı (Ar.) 1. yalan söylemeyen, dürüst 2. doğrulukla ilgili
s. 107/5

sıyyır- (kılıfta bulunan kılıç, tabanca vb.yi) çekerek çıkarmak
s.-araç 14/6

sızla- büyük üzüntü duymak
s.-madan 108/19

sızlan- dert yanmak, yakınmak
s.-dır 18/15

siah bk. **siyah**
s. 28/9

s.+lar 28/4

sicil (Ar.) resmi belgelerin kaydedildiği kütük
s.+ini 61/29

sikke (Ar.) madeni para
s.+ye 53/19

sil- bir şeyin ıslaklığını gidererek kuru duruma getirmek
s.-di 65/4
s.-er 79/1
s.-erek 80/18
s.-me 117/17

silah (Ar.) savunmak veya saldırmak amacıyla kullanılan araç
s. 39/26, 9/27

simsiyah (T. +Far.) her yanı kara, çok kara, kapkara
s. 67/6

sival bk. **süal**
s.+ı 82/22

siyah (Far.) 1. en koyu renk, kömür rengi, kara 2. kara renkte olan 3. kötü
s. 122/6, 28/24, 46/28, 67/10, 72/29, 73/5

siz çokluk ikinci kişi zamiri
s. 121/9, 15/10, 16/23, 27/2, 32/12, 32/7, 33/9, 55/3, 56/12, 8/29, 81/21, 92/10
s.+de 128/23
s.+den 128/16, 22/11, 29/21, 29/25
s.+e 100/23, 100/27, 114/22, 127/28, 128/9, 26/26, 32/15, 32/4, 37/15,

47/13, 47/20, 82/10, 82/4, 82/7, 83/28, 83/6,
93/5, 16/14, 27/16, 81/22

s.+i 110/11, 111/19, 16/7, 27/4,

32/6, 37/26, 40/3, 82/27, 82/28

s.+in 101/3, 110/27, 111/4, 127/27,

128/4, 26/29, 29/14, 32/1, 44/9, 47/12,

47/17, 56/14, 56/18, 60/6

s.+leri 16/11, 26/28, 27/1

s.+lerin 17/4

sofra (Ar.) 1. çevresine oturulup yemek
yenilecek şekilde düzenlenmiş masa 2.
yemek

s.+dan 129/4

s.+nın 58/21

s.+sının 128/27

sogra bk. **soğra**

s. 102/10, 99/28

soğra 1. daha ileri bir zamanda, müteakiben,
önce karşıtı 2. daha uzak ve ileri bir yerde 3.
makam, sıra, değer ve önemde arkada oluşu
bildiren bir söz

s. 105/1, 105/2, 105/21, 106/15,

110/25, 112/17, 12/13, 126/22, 127/20,

128/11, 13/12, 13/24, 130/14, 130/19, 16/13,

17/16, 17/24, 19/25, 23/12, 23/24, 26/20,

26/23, 26/27, 29/16, 29/2, 30/27, 31/9, 33/3,

34/13, 34/26, 34/9, 35/19, 35/21, 35/26,

35/3, 41/17, 41/26, 48/14, 49/11, 51/15,

6/29, 60/13, 63/1, 63/28, 64/13, 64/16, 64/6,

7/18, 71/22, 72/15, 77/20, 89/1, 9/17, 90/12,

91/2, 92/25, 93/12, 94/9, 95/6, 96/15

sol- 1. rengini yitirmek, rengi uçmak 2.
diriliğini yitirmek

s.-masın 70/13

s.-muş 75/18

s.-muşlar 70/11

soldur- solmasına sebep olmak

s.-muşlar dır 120/19

solguluk solgun olma durumu

s.+un (solguluğun) 78/28

son 1. simdiki zamana en yakın zamandan
beri olan veya bu zamanda yapılmış, olmuş
olan, ilk karşıtı 2. en arkada bulunan 3. artık
ondan ötesi veya başkası olmayan 4. uç,
sınır 5. bir şeyin en arkadan gelen bölümü,
bitimi, nihayet, akıbet

s. 102/10, 104/26, 107/14, 22/26,

23/26, 26/12, 49/9, 6/4, 65/6, 82/18, 87/14

s.+larında 29/10

s.+u 61/22

sor- birine soru yönelterek herhangi bir
konuda bilgi istemek, sual etmek

s.-du 101/17, 42/18, 55/14, 93/5,

99/18

s.-ub 66/11

sovuk bk. **sovuğ**

s. 40/11, 44/10

sovuğ 1. ısıнын üşütecek kadar az veya
düşük olması durumu 2. ısısı düşük olan,
sıcak karşıtı 3. sevimsiz veya yersiz,
antipatik

s. 116/3, 67/14, 7/12

soy- birinin giysilerini çıkarmak

s.-maya 12/4

söhbət (Ar.) dostça, arkadaşça konuşarak
hoş bir vakit geçirme, hasbihâl

s. 29/28

s.+den 22/4

s.+ine 102/8, 127/24

s.+ini 118/14, 59/13

s.+lerin 55/25

sök- bir şeyi bulunduğu, tutunduğu yerden gevşeterek ya da güç kullanarak çıkarmak

s.-düler 13/22

söyle- 1. düşündüğünü veya bildiğini sözle anlatmak 2. bir düşüncüyü ileri sürmek, ortaya atmak 3. yapılmasını istemek 4. haber vermek

s. 105/18, 106/13, 106/14, 106/19, 118/21, 118/29, 120/13, 120/3, 121/16, 22/7, 23/1, 68/4, 78/27, 88/20, 91/7, 105/19

s.-di 122/4, 124/8, 32/4, 51/13, 68/21, 70/15

s.-diklerini 26/12

s.-diniz 26/25

s.-diyinden 94/17

s.-ip 74/9

s.-meden 46/27

s.-mek 105/18

s.-memiş 30/7

s.-mesinler 97/25

s.-meye 49/6, 64/21, 89/23, 98/2

s.-meyi 25/19

s.-meyiniz 84/1

s.-r 103/20, 58/18

s.-yemeyerek 21/21

s.-yemeyib 78/14

s.-yerek 116/16, 117/27, 23/6, 41/25, 82/5

s.-yeyim 106/26

s.-yin 56/2

s.-yiniz 81/22

s.-yor 80/15

s.-yüb 23/4, 23/8, 51/9

s.-yyorsun 108/12

s.-yyorsunuz 53/28

söyleyebil- söyleme olanağı ya da olasılığı bulunmak

s.-di 22/21

söyleş- karşılıklı konuşmak, hasbihâl etmek, sohbet etmek

s.-mekde 81/1

s.-en 100/22

s.-eyim 99/26

söz 1. bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan sözcük dizisi 2. bir işi yapacağını kesin olarak vadetme

s. 126/8, 127/23, 21/20, 27/24, 29/27, 29/7, 36/9, 44/17, 69/18, 97/23

s.+lerden 106/15, 78/26

s.+leri 121/15, 29/4

s.+lerimi 80/15

s.+lerin 84/6

s.+lerine 30/4, 53/13

s.+üme 61/22

s.+ün 99/8

s.+ünden 76/4

s.+ünü 83/20

su 1. renksiz, kokusuz, tatsız madde 2. bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu

s. 20/16, 36/28, 40/3, 42/11, 83/16

s.+da 37/2

s.+ya 42/14

s.+yyun 42/21

sui hal (Ar.) kötü davranış

s.+larından (31/8)

susuz susamış olan

s.+lara 20/16

s.+sun 58/10

sun- bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek

s.-ar 108/29

s.-arım 127/1, 71/2

s.-du 29/12

s.-madan 17/27

s.-maksızın 111/13

s.-ması 90/2

s.-sam 109/5

s.-ub 41/29

suret (Ar.) biçim, tarz

s.+de 26/28

surp (Erm.) kutsal

s. 49/8

sus- konuşmasını kesmek

s. 117/1, 117/1

sus dur- susmasını sağlamak, konuşmasını önlemek

s.-mağ 123/12

suy bk. **su**

s.+a 66/17

s.+u 33/2

süal (Ar.) bir şey öğrenmek için birine yöneltilen ve karşılık gerektiren söz, soru

s. 21/2, 51/26, 94/9

süd bk. **süt**

s. 41/8, 54/18, 82/6, 83/17, 90/24

s.+den 82/6

s.+i 82/5

s.+ün 84/3

sümbül (Far.) zambakgillerden, çok yıllık bir süs bitkisi

s.+in 93/6

sünbül bk. **sümbül**

s.+in 93/8

sür- 1. devam etmek 2. olmaya devam etmek

s.-eceyini 37/29

s.-meyüb 17/23, 47/5

s.-müş 36/29

süret bk. **suret**

s.+i 29/10

s.+ler 92/20

sürü bir arada yaşayan hayvan topluluğu

s.+leri 54/16

s.+min 56/28

s.+süne 79/17, 81/10

süs süslemeye, süslenmeye yarayan şey, bezek, süs püs

s. 93/25

süslet- süslemek eylemini yaptırmak

s.-mek 45/10

süt kadınların ve memeli dişi hayvanların memelerinden gelen, besin değeri yüksek, beyaz sıvı

s. 85/20

süval bk. **süal**

s. 7/28

s.+lar 95/9

S. Hagorpoarian Bir şahıs ismi

s.+a 25/12

şafak (Ar.) güneş doğmadan az önce beliren aydınlık

ş.+ın (şafağın) 51/2

şah(ı)s (Ar.) kişi

ş.+ın (şahsın) 103/9

şahsi (Ar.) kişiye ait, kişiyle ilgili

ş. 16/16

şayir (Ar.) 1. şiir söyleyen veya yazan kimse

2. hayal gücü geniş olan, duyarlı, duygulu (kimse)

ş.+in 109/15

şamadan (Ar. +Far.) mumluk

ş.+lar 28/7

şamata (Ar.) gürültü, patırtı

ş.+lar 7/24

ş.+larım 97/16

ş.+sıdır 10/21

ş.+sını 11/16

şapka (Rus.) keçe, hasır, kumaş, ip vb. ile yapılan başlık

ş. 51/21

şaka güldürmek, eğlendirmek amacıyla karşısındakini kırmadan yapılan hareket veya söylenen söz

ş. 118/27

şarab (Ar.) içki

ş. 12/10, 12/25, 59/1

ş.+ı 32/26

ş.+ın 59/26

şarabhana (Ar. +Far.) 1. şarap yapılan yer

2. şarap satılan veya içilen yer

ş.+lar 16/19

şarap bk. şarab

ş. 68/16

şart (Ar.) koşul

ş.+ları 29/29

şasa kal- şaşkınlıktan ne yapacağını bilemez olmak, çok şaşırmak

ş.-ıb 21/20

şaşır- hayret etmek

ş.-ıyorum 119/7

şaşırdıcı şaşkınlık veren, şaşırtan

ş.17/22

şayan (Far.) uygun, yaraşır, değer, layık

ş. 107/7, 122/6, 13/13, 41/3, 72/2,

81/18, 81/21, 89/18

şayan (Far.) uygun, yaraşır olanı

ş.+i 24/8

şaz (Far.) sevinçli, memnun

ş. 102/18, 59/5

şazlık (Far. +T.) sevinçli olma durumu

ş. 129/26

şazet- sevinçli kılmak, memnun etmek

ş.-di 119/19

şazşâğalı 1. görkemli, gösterişli 2. parıltılı
ş. 130/1

şçeş- benzerleri arasında hoşla gidene seçip
almak veya yararlanmak için ayırmak
ş.-ib 52/2

şedid (Ar.) şiddetli
ş. 112/13, 28/1

şeh(i)r (Far.) yerleşim alanı, kent
ş. 41/15, 65/10
ş.+lerin 55/7
ş.+lerin (şehrilerin) 55/3

şehir u tariye (Far. +Ar.) şehre ansızın
gelen bela
ş.+lerini 6/25

şenlikli birçok kimsenin oturduğu, kalabalık
ve hareketli yer
ş.76/21

şeref bk. **şerref**
ş. 89/20

şerreflu (Ar. +T.) şerefli
ş.+lu 29/18

şerif (Ar.) 1. kutsal, şerefli 2. soylu, temiz
ş.+e 6/2

şerref (Ar.) 1. başkasının, birine gösterdiği
saygının dayandığı kişisel değer, onur 2.
toplumca benimsenmiş iyi şöhret
ş. 127/19, 55/21
ş.+ine 110/12, 111/17, 128/20
ş.+lerini 21/18

şerrefle- (Ar. +T.) kendisiyle övülmeye hak
kazandırmak
ş.123/28

şerrefledir- (Ar. +T.) onurlandırmak
ş.-in 128/23

şey (Ar.) 1. belirsiz kelime 2. nesne, madde,
cansız varlık

ş. 101/2, 101/4, 105/15, 105/17,
106/15, 109/8, 12/12, 13/25, 19/19, 22/8,
27/13, 30/24, 31/22, 44/19, 45/25, 46/10,
47/11, 52/12, 53/26, 53/7, 55/17, 55/5, 56/8,
64/26, 72/18, 74/28, 76/18, 76/3, 78/14,
81/26, 81/3

ş.+den 100/18, 19/15, 23/25, 77/14,
96/2

ş.+e 106/8, 108/4, 111/12, 54/14,
77/10, 8/13

ş.+i 102/3, 117/24, 14/2, 15/5,
26/20, 32/20, 34/19, 49/21, 52/29, 22/11

ş.+im 83/28, 99/1

ş.+imi 116/14, 116/15, 18/7

ş.+in 108/20

ş.+ler 120/27, 125/26, 54/10, 85/15,
96/30

ş. dir 120/27

ş.+ler dirler 59/23, 60/1

ş.+lere 94/28

şıcıra- ayaklarla, birdenbire ve kuvvetle yeri
teperek hızla yukarıya veya ileriye atılmak
ş.-maya 120/7

şiddetlu (Ar. +T.) etkisi çok olan
ş. 26/27

şiddetlen- şiddeti giderek artmak, hızlanmak
ş.-erek 6/22

şifasız (Ar. +T.) iyileşme olanağı
bulunmayan, ilacı olmayan
ş. 58/10

şikayet (Ar.) hoşnutsuzluk belirten söz
ş. 25/24

şimden şimdiden
ş. 16/12

şimdi şu anda, içinde bulunduğumuz
zamanda
ş. 101/27, 102/22, 108/13, 109/27,
115/6, 118/4, 120/1, 120/13, 120/17, 120/8,
121/11, 121/17, 122/18, 130/4, 14/26, 26/22,
63/7, 74/23, 83/23, 88/26, 90/26, 91/21
ş.+den 27/6, 33/9, 37/19
ş. dir 110/6, 111/3
ş.+ye 30/6

şimdilik şimdiki durumda ya da zamanda,
şu duruma göre
ş. 58/22, 83/11

şirin (Far.) sevimli, cana yakın
ş. 123/26

şiş- vücudun bir yeri içine yabancı maddenin
girmesiyle veya başka bir etkiyle gerilmek,
kabarmak
ş.-miş 75/9

şişe (Far.) 1. içerisine sıvı konulan dar ağızlı
uzun kap
ş.+lerin 42/16

şöhret (Ar.) herkeçe bilinme, tanınma, ünlü
olma durumu, ün
ş.+ inizi 47/23

şöyle 1. şunun gibi, şuna benzer biçimde 2.
şu yolda, şu biçimde
ş. 101/8, 102/9, 127/24, 128/2, 40/1,
50/27, 62/5, 76/22

şu bu kelimesine göre yerde, zamanda veya
söz zincirinde biraz uzak olanı niteleyen söz
ş. 10/8, 104/23, 106/5, 106/8,
108/17, 115/6, 12/8, 121/13, 125/1, 125/21,
127/26, 128/24, 129/9, 14/28, 16/8, 17/4,
22/21, 22/29, 25/14, 27/15, 30/11, 31/5,
42/6, 47/12, 47/26, 47/29, 52/7, 54/22,
54/28, 58/25, 58/30, 58/6, 59/6, 60/6, 63/8,
70/14, 73/11, 73/13, 73/25, 74/3, 77/9,
78/25, 79/12, 79/6, 8/12, 82/22, 84/22,
85/17, 85/18, 88/16, 89/1, 9/29, 93/18, 97/27
ş.+dır 27/13
ş.+na 105/7
ş.+nu 29/22, 32/4
ş.+nun 94/26

şupelen- kuşkulanmak
ş.-sin 34/8

şura anlatana veya söyleyene göre biraz
uzakta olan yer, şu, yer
ş.+da 87/27
ş.+dan 15/8
ş.+ya 128/20

şüfe bk. **şüphe**
ş. 34/2

şükranîyet (Ar.) şükranlık
ş.+le 123/21

şükür (Ar.) 1. Tanrı'ya duyulan minneti dile
getirme 2. mutlu bir olay veya durumdan,
yapılan bir iyilikten duyulan hoşnutluğu
bildirme

ş. 108/23, 108/5, 111/25, 111/27
ş.+ler 111/3, 127/1, 73/14

şüpe bk. şüphe

ş.+si 27/14

şüpesiz (Ar. +T.) muhakkak, kesin olarak,
kesinlikle

ş. 73/26, 82/8, 101/3, 118/17, 83/13,
91/28

şüphe (Ar.) kararsızlıktan doğan ve tam bir
hüküm vermeyi engelleyen tereddüt, kuşku

ş. 80/1
ş.+sini 94/17

şüphelen- kuşkulananmak

ş.-meye 94/7

şükür bk. şükür

ş.+ler 61/20

-T-

ta (Far.) dek, değin, kadar, beri vb. edatlarla
birlikte kullanılarak bir fiilin, bir hareketin,
bir yerin, bir şeyin başladığı veya sona erdiği
noktayı, zaman ve uzaklık bakımından
abartmalı bir biçimde anlatan bir söz

t. 101/13, 102/5, 107/6, 113/11,
28/5, 86/11

taḥḍa (Far.) düz, enlice, uzun ve az kalın
biçilmiş ağaç

t. 44/14

taḥt (Ar.) 1. alt, aşağı 2. yer

t.+ına 107/6

taaccüb (Ar.) şaşma, hayret etme

t. 101/28, 101/29, 109/8, 110/27,
114/26, 30/5, 47/27, 52/20, 54/23, 93/15,
97/19

t.+i 116/25

t.+ini 108/8

t.+ini 101/15

t.+inizin 101/18

taacub bk. taaccüb

t. 29/15

taacübiet (Ar.) şaşkınlık, hayretlik

t. 114/28

taacüp bk. taaccüb

t. 51/28

Taala (Ar.) “Şanı yüce olsun” anlamında
olup, Allah, Hak, Tanrı sözcüklerinden sonra
gelir

t.+nın 18/3

Taale (Ar.) “Şanı yüce olsun” anlamında
olup, Allah, Hak, Tanrı sözcüklerinden sonra
gelir

t.+nin 130/23, 118/3

taba (Ar.) uyruk

t.+ları 130/10

tabi (Ar.) birine veya bir şeye uyan, onun
arkası sıra giden

t.+leri 28/20

tabiyi (Ar.) 1. alışılmış olan, olağan, normal
2. normal düzene, akla ve mantığa uygun
olan

t. 29/17, 54/28

tabiat (Ar.) insan dışındaki canlı ve cansız varlıkların hepsi, doğa
t.+i 6/5

tabiet bk. tabiat
t.+i 68/10

tabiyat bk. tabiat
t.+ın 42/25
t.+lar 60/1

tabiyen (Ar.) bağlı olarak
t. 50/26

tabiyet bk. tabiat
t.+i 122/23
t.+in 59/22

tac (Ar.) soba, mangal vb. şeylerin altına konulan metalden veya tahtadan yapılan tepsiye benzer altlık
t. 93/24, 96/17, 51/19
t.+ı 28/11, 96/23
t.+lar 62/14, 113/19, 124/18

taciblu (Ar.) 1. şaşırtıcı 2. hayrete düşüren
t. 101/12

taciz (Ar.) huzursuz kılmak, rahatsız etmek
t. 21/8, 26/28, 97/17

taciz et- canını sıkmak, tedirgin etmek
t.-tim 97/17

taciz iyle- bk. **taciz et-**
-mekde 21/8

tacüb 1. şaşırtma 2. hayrete düşürme
t. 94/3

taç bk. tac
t. 70/27, 88/3

tat- dil yardımıyla bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak
t.-araç (tadarak) 130/9

tağ 1. yerkabuğunun çıkıntılı, çok yüksek bölümlerine verilen ad
t. 5/10

taham (Ar.) yemek yemek
t. 39/20, 54/4
t.+ını 48/14
t.+ınıızı 37/24

tahammülsiz (Ar. +T.) dayanamayan, sabredemeyen
t. 60/8

tahamül (Ar.) zor şeylere dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma
t. 109/21, 120/23, 122/24, 20/3, 39/1, 48/5, 72/22, 74/13
t.+ini 56/28

tahmül bk. tahamül
t.+süz 115/29

tahtik (Ar.) 1. doğrulama 2. onay, onaylama
t. 94/10

tahut (Ar.) bir şey yapmayı üstüne alma, üstlenme

t. 85/21
[=1]

tahvil (Ar.) 1. değiştirme, dönüştürme, çevirme, döndürme
t. 30/28

taib (Ar.) 1. günahlarından dolayı pişmanlık
duyup Allah'tan af dileyen müslüman 2.
tövbe eden
t. 29/19

tain (Ar.) atama
t. 76/9

takım birbirini tamamlayan şeylerin bütünü
t. 21/1

talán (Ar.) yağma, çapul
t. 15/16, 16/22, 17/10, 6/26

talaş (Ar.) herhangi bir sebeple acelecilik
t. 80/14, 81/4

taleb (Ar.) isteme, dileme, arzu etme
t. 29/21

talim (Ar.) öğretmek, belletmek
t. 84/20
t.+i 63/2

taltif (Ar.) iyilik ederek gönül alma
t. 55/28, 56/5

tam (Ar.) eksiksiz, bütün
t. 114/16, 118/17, 33/28, 50/23
t.+dır 100/27

tamah (Ar.) açgözlülük
t. 25/17
t.+i 69/15

tamaşa (Far.) hoşlanarak bakma, seyretme
t. 14/7

tamir (Ar.) onarma, onarım
t. 130/5

tamme (Ar.) tam sözcüğünün
taamlamaalarda ortaya çıkan aynı manadaki
müennes şekli
t. 19/2

tanbura (Ar.) Türk halk müziğinde, telli ve
çalgıçla çalınan çalgıların genel adı
t.+lardan 85/13

tane (Far.) başlı başına bir varlık teşkil eden
şeylerin her biri için kullanılan sayı birimi
t.+sini 75/24

tanecig bk. **tanecik**
t. 101/9, 96/3

tanecik (Far. +T.) küçük tane
t. 124/4

Tangrı Kâinatta var olan her şeyi yaratan,
koruyan, tek ve yüce varlık, Yaradan, Allah,
Rab, İlah
t. 123/25, 96/9
t.+m 76/24

Tanğr bk. **Tangrı**
t.+ı 120/11

tanı- 1. daha önce görülen, bilinen bir kimse
veya şeyle karşılaşıldığında bunun kim veya
ne olduğunu hatırlamak
t.-dığı 40/21
t.-dığım 37/17
t.-dım 119/16
t.-masın 37/26
t.-maya 64/19
t.-mı 49/20
t.-r 100/25, 85/5
t.-rım 17/7, 104/28, 62/12

t.-yarak 54/29
t.-yorlar 55/9
t.-yormusun 119/14
t.-yorsun 52/26
t.-yorsunuz 21/15

taniyabil- tanınması olanak içinde olmak
t.-esin 120/25

tanıl- kim veya ne olduğu bilinmek
t.-ması 95/23
t.-miş 50/8

tanıt- kim ve ne olduğunu anlatmak,
hakkında bilgi vermek
t.-dı 111/5
t.-dığımız 125/1

tap- tutku ile sevmek, bağlanmak
t.-tiken 5/11

tapın- Tanrı'ya veya ilah olarak tanınan
varlığa karşı inancını ve bağlılığını
bildirmek için belirli kurallara bağlı dinî
hareketlerde bulunmak
t.-ıyorsınız 56/14

taqdim (Ar.) (bir şeyi) kendinden büyük ve
üstün bir kimseye verme, sunma
t. 26/28, 70/7, 72/9

taqdir (Ar.) 1. beğenme, beğenip belirtme,
değer verme 2. yazgı
t.+i 78/9

taqım birbirini tamamlayan şeylerin bütünü
t.+ını 21/2
t.+ları 12/23

taqiye (Ar.) zaman ölçüsü olarak saatin
altmışta biri değerindeki zaman birimi
t.+de 106/6

taraf (Ar.) 1. yön, yan, doğrultu 2. yöre, yer
3. düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki
topluluktan her biri 4. bir kişinin soyundan
gelenlerin hepsi 5. bir şeyin belli bölümü,
kısım

t. 10/28, 95/16
t.+a 109/19, 117/10, 98/9
t.+da 89/2
t.+daki 32/18
t.+dan 10/25, 109/18, 11/13, 38/5
t.+ı 12/19, 87/25
t.+ın 120/22, 44/1, 88/18
t.+ına 36/25, 81/10
t.+ında 39/12, 50/10, 50/19
t.+ından 7/23
t.+larda 42/16
t.+ları 38/7

tarik bk. **tarik**
t. 14/19

tarif (Ar.) 1. tanım 2. bir şeyin bulunduğu
yeri, çevre ile ilgisini belirterek açıklama
t. 115/12, 123/7, 33/7, 38/2, 98/4

tarik (Ar.) 1. yol 2. takip edilne yol, usul
t. 27/8

taru mar (Far.) dağınık, karışık, perişan
t. 8/20

tarz (Ar.) 1. özel oluş veya davranış biçimi,
üslup 2. bir kimsenin kendine özgü anlatım
biçimi 3. biçim, yol
t. 46/3

t.+da 104/22, 109/26, 113/23,
114/23, 12/6, 125/28, 127/7, 130/1, 130/4,
18/18, 21/12, 22/17, 30/6, 36/29, 40/19,
44/4, 46/15, 62/15, 69/29, 80/24, 80/8, 9/18,
90/13, 93/14

t.+ını 21/9

tas (Ar.) genellikle içine sulu şeyler konulan
metal vb.nden yapılmış kap

t. 40/2

tasavur (Ar.) düşünce, niyet

t.+um 53/4

tasavur et- (Ar. +T.) zihinde şekillendirme

t.-dim 44/12

t.-diyim 53/5

tasdik it- (Ar. +T.) doğru ve yerinde bularak
kabul etme

t.-elim (idelim) 20/14

tasdik olun- (Ar. +T.) onaylanmak

t.-du 48/12-13

tasdik et- bk. **tasdik it-**

t.-sin 103/28

t.-di 126/24

t.-üb (edüb) 83/20

tasvir (Ar.) resim

t.+i dir 118/17

t.+ini 87/15

taş 1. rengini içindeki maden, tuz ve
oksitlerden alan sert ve katı madde 2. bu
maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş
3. mücevherlerde kullanılan yüksek değerli
cevher

t. 43/2, 51/3

t.+a 117/6

t.+lardan 42/3

t.+ları 12/5

t.+ların 116/1

t.+larına 36/6

taşı- 1. bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere
götürmek 2. sahip olmak, özellik olarak
bulundurmak

t.-dığınız 110/28

t.-yarak 12/27

tatlı 1. şekerle veya şekerli şeylerle yapılan
yiyecek 2. hoş, gidecek bir biçimde

t. 81/16, 115/2, 117/16, 16/6, 42/17,

42/24, 66/26, 71/3, 85/7, 90/13, 97/2

t.+dır 82/7, 85/10

tatlılık tatlı olma durumu

t.+ı 100/8

tatluluk bk. **tatlılık**

t.+un (tatluğun) 90/16

tatlılık bk. **tatlılık**

t.+ını (tatlılığını) 64/12

tatlı bk. **tatlı**

t. 70/1, 116/21, 116/28, 67/18, 67/9,
78/25, 92/29

tatluca tatlıya yakın, biraz tatlı

t. 30/9

tavan bir yapının, kapalı bir yerin üst
bölümünü oluşturan düz ve yatay yüze,
taban karşısı

t.+ı 50/14

t.+ına 35/10

tavsil (Ar.) bir şeyi ayrıntılarına inerek
açıklama

t.+i 26/18

t.+ini 33/7

tavuk sülüngillerden, eti ve yumurtası için
üretilen kümes hayvanı

t. 95/3

tayin (Ar.) bir göreve yerleştirme, atama

t. 22/19

taze (Far.) kuru olmayan, körpe, kuru karşıtı

t. 20/21, 91/18, 91/20

tazik (Ar.) manevi baskı, zorlama, zarara
sokma

t. 12/15

te- (bir şey, söz) söylemek

t.-memiştir 81/26

tebdil (Ar.) 1. değiştirme, değiştirilme,
başka şekle sokma 2. kılık değiştirerek

t. 107/21, 112/3, 15/15, 37/22,

65/16, 74/23

tebdili kıyafet (Ar.) kıyafet değiştirme

t. 37/7

Tebeninda Bir şahıs ismi

t. 117/17, 119/3

tebrik (Ar.) uğurlu ve hayırlı olmasını
dileme, kutlama

t.+e 125/20, 130/12

tebrik et- bk. **tebrik eyle-**

t. 114/19

tebrik eyle- (Ar. +T.) kutlamak

t.-sinler 124/13

tecrübe et- (Ar.) karşılanan çeşitli
olaylardan elde edilen görgü, olayların
insana kazandırdığı olgunluk

t.-er (tecrübe eder) 112/1

tedarik (Ar.) hazırlık

t.+i dir 129/17

t.+leri 34/26

tedarik et- bk. **tedarik gör-**

t. 85/27-28

t.-miş 44/7

tedarik gör- (Ar. +T.) hazır etmek

t. -meye 27/11

tedarik bk. tedarik

t. 37/16, 58/11

tedarık bk. tedarik

t. 110/20

tedaviyi et- (Ar. +T.) ilaç vb. ile hastalığı iyi
etme, iyileştirmek

t.-ub (tedaviyi edub) 15/23

tedbir (Ar.) bir şeyi önlemek veya olmasını
sağlamak için yapılan hazırlık, başvuru
çare, önlem

t. dir 85/24

t.+i 27/22

t.+ini 27/25

t.+ler 15/26

t.+leri 27/5, 33/5

t.+lerine 33/15

tedbir bul- (Ar. +T.) bir şeyi engellemek
veya olmasını sağlamak için önlem almak
t.-abilir 21/25

teemin ol- (Ar. +T.) elde etmek, ele
geçirmek, sağlamak
t. 101/22, 98/5

teessüf (Ar.) üzülmek, esef etme
t. 107/19

teesuf bk. teessüf
t.+le 123/20

tefekür (Ar.) düşünme, düşünüş
t. 19/27
t.+e 112/26
t.+ler 36/18, 87/23
t.+leri 90/11

tefne (Yun.) defnegillerden, yapraklarından
yeşil renkli bir yağ çıkarılan bir ağaç
t. 113/19

teftiş (Ar.) bir şeyin aslını anlamak veya bir
işin gereğince yapılıp yapılmadığını
öğrenmek amacıyla her yönden inceden
inceye yapılan araştırma
t.+lerden 13/24

teftiz (Ar.) denetleme, denet
t. 22/26

tehlike (Ar.) bir kimse veya şeyin varlığını
tehdit eden, helak olmasına sebep olabilecek
durum
t. 38/11, 8/5
t.+den 16/11, 47/15, 78/10
t.+ler 33/14
t.+lerden 96/12

t.+leri 33/4
t.+lerin 33/18
t.+sinde 6/11
t.+ye 40/8

tehlikeli (Ar. +T.) zarara, sıkıntıya yol açma
olasılığı bulunan, tehlikesi olan
t. 120/24, 18/14, 24/5, 8/12

tehlikesizce (Ar. +T.) herhangi bir tehlikesi
bulunmayan şekilde
t. 36/25

tehlike bk. tehlike
t.+den 82/19

tehna (Far.) ıssız
t. 61/18

tenhaca (Far. +T.) تنها sayılabilecek
durumda olan
t. 99/26

tehsir (Ar.) etki
t. 100/13, 122/28, 28/16

tehsirli (Ar. +T.) etkili
t. 29/4

tekellüm et- (Ar.) konuşmak, söylemek
t.-ebildi (tekellüm edebildi) 126/19

teklif (Ar.) bir hususta yapılması veya
yapılmaması düşünülen şeyler hakkında
başkalarına görüş sunma, öneride bulunma
t.+den 129/12
t.+i 129/9, 21/9, 26/27, 27/17, 30/8
t.+ini 130/13, 18/1, 29/16
t.+iniz 30/11
t.+inize 29/14

t.+ler 17/27

teklif ol- (Ar. +T.) öneride bulunmak
t.-unan 129/21

tekmil (Ar.) 1. tamamlama, bitirme 2. bütün,
tüm, eksiksiz

t. 100/23, 103/4, 105/17, 106/7,
107/22, 109/3, 117/11, 128/6, 16/4, 19/15,
19/17, 19/17, 19/17, 28/23, 28/29, 28/4,
38/12, 44/19, 44/21, 45/21, 67/3

t.+en 130/24, 25/8, 38/8, 45/22,
9/14, 90/21

t.+inde 30/14

t.+ini 13/22, 92/9

tekrar (Ar.) 1. aynı olayın, işin, hareketin
yeniden ortaya çıkışı, tekrarlanması 2. bir
konuşma veya yazıda aynı düşüncüyü,
sözcüğü birçok defa söyleme 3. bir daha,
yine, yeniden, gene

t. 105/1, 106/4, 111/8, 13/26, 13/5,
23/29, 26/17, 35/17, 53/8, 65/5, 73/15,
73/29, 77/15, 78/12, 79/15, 84/2, 93/11,
96/14

tekraren (Ar.) tekrar tekrar, defalarca
t. 122/21, 123/25, 127/8, 24/12,
61/11, 74/9, 78/15

tekrarla- (Ar. +T.) bir işi bir kez daha
yapmak, yinelemek, tekrar etmek
t.-dı 84/3
t.-r 69/28

tel 1. türlü metallerden yapılmış, kopmaya
karşı direnç gösteren ince uzun nesne 2. bu
nesneden yapılmış olan 3. ayrı ayrı, birer
birer

t.+ini 65/5

t.+lerine 117/25

telbislig et- (Ar. +T.) doğrucu görünerek,
aldatmak, gerçeği başka türlü göstermek
t.-erek (telbislig ederek) 69/4-5

telef et- (Ar. +T.) boş yere harcamak,
yıpratmak
t.-miş 70/14

telef ol- (Ar. +T.) 1. yok etmek, mahvetmek,
öldürme 2. boş yere harcama, yıpratma
t. 104/27

temen bk. temenni

t. 7/7

temenni eyle- (Ar.) dilemek, ummak
t.-di 18/4

temiz (Ar.) 1. kullanılmaktan dolayı hasar
görmüş olmayan, kusursuz 2. usule uygun,
kusursuz, iyi
t. 127/5, 41/13, 51/18, 91/17

temizlik (Ar. +T.) temiz olma durumu, arılık
t.+ini (temizliyini) 64/11

temsil (Ar.) 1. (bir kimsenin ya da
topluluğun verdiği yetkiye) adına, yerine
davranma 2. bir şeyi belirgin özellikleriyle
yanıstma, simgeleme
t.+i 9/2
t.+ler 19/6

ten (Far.) vücut

t.+den 74/12

t.+imi 25/15

tenbih (Ar.) bir şeyin belli biçimde ve yolda yapılmasını söyleme, bunu üstelleyerek hatırlatma, uyarı, uyarma

t.+i 130/24
t.+ler 37/27
t.+leri 115/10
t.+lerini 25/8
t.+leriniz 9/14

tenbih buyur- bk. **tenbih et-**

t.-du 7/4

tenbih et- (Ar. +T.) bir şeyin belli bir biçimde ve yolda yapılmasını üstelleyerek söylemek

t.-dim 65/17
t.-eyim (tenbih edeyim) 16/18

tenefüz (Ar.) temiz hava almak için verilen ara

t. 18/5

tenezzül it- (Ar. +T.) kendi durumundan daha aşağıdaki bir işi, bir durumu kabul etme

t.-ub (tenezzül idub) 63/13

tepdil bk. **tebdil**

t. 74/23

tepe 1. bir şeyin en üstteki bölümü 2. bir yerin, bir nesnenin vb. nin tam üstü 3. başın üst, kafasının iki kulak arasında kalan bölümü

t.+den 114/4
t.+ler 62/18
t.+lerin 88/1
t.+lerini 7/14
t.+sinde 5/10
t.+sine 112/22

tepecik yüksekliği çok az olan tepe, küçük tepe

t.+ler 87/26

tepre- 1. yerinden oynamak, kımıldamak 2. tekme atmak, tepinmek

t.-nir 117/8
t.-niyyor 106/25

tere yag bk. **tere yağ**

t.+ı 85/20

tere yağ süttten ya da yoğurttan elde edilen taze yağ

t.+ı 41/8, 85/20, 91/18, 91/25, 92/14
t.+ını 91/20

tekmil bk. **tekmil**

t. 58/23, 63/7, 68/3, 97/4
t.+en 67/26, 67/29, 79/22

tekrarla- bk. **tekrarla-**

t.-mağ 29/17

terbiye (Ar.) ölçülü ve ince davranış biçimi, görgü

t.+den 99/3

terbiye et- (Ar. +T.) istenilen şekilde yetişmesini sağlamak için bir kimseye gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırmak, eğitmek

t.-mekle 21/6
t.-üb (terbiye edüb) 46/19

terbiye it- bk. **terbiye et-**

t.-ub (terbiye idub) 64/6

terbiyeli (Ar. +T.) iyi terbiye almış olan,
toplum kurallarına uygun olarak davranan,
davranışları ince ve ölçülü olan

t. 90/22

terbiyesiz (Ar. +T.) terbiyesi olmayan,
toplum kurallarına aykırı davranan

t. 11/25

terk et- (Ar.+ T.) 1. bir yerden veya
kimseden uzaklaşmak 2. bırakıp gitmek

t.-dikten 19/24

t.-eceyim (terk edeceyim) 22/24

t.-elim (terk edelim) 77/1

t.-erek (terk ederek) 109/13-14,
33/26, 76/19

t.-mekde 7/20

t.-meklig 33/25

t.-meyelim 129/12

t.-miş 130/4

t.-üb (terk edüb) 64/24

terk eyle- bk. **terk et-**

t.-mekden 47/10

tesaduf et- bk. **tesadüf et-**

t.-dim 118/13

t.-meyereg 129/7

tesadüf et- (Ar.+ T.) rast gelmek

t.-di 127/2-3

t.-üb (terk edüb) 48/18

tesaduf it- bk. **tesadüf et-**

t.-dikceze 25/20-21

tesavur olun- (Ar.) düşünölmek

t.-maz 51/10

teselli (Ar.) 1. sıkıntısını ve acısını
unutturmaya çalışma, avutma 2. avutan söz
veya davranış, avuntu

t. 128/2, 74/7, 79/8, 98/19

t.+ni 108/29

teselli ara- sıkıntıyı, acıyı unutmak için
avutan söz veya davranış yoklamak

t.-makda idi 36/24

teselli bul- (Ar. +T.) avunmak

t.-du 86/16

t.-muş 35/7-8

teselli buyur- (Ar. +T.) avutmak

t.-ıyyor 80/24

t.-sun 59/9

teselli et- bk. **teselli buyur-**

t.-ecek (teselli edecek) 94/29

t.-me 97/1

t.-mek 102/23, 58/2-3

t.-meye 29/4

teselli eyle- bk. **teselli buyur-**

t.-mek 84/6

t.-meye 10/12

teselli ol- (Ar. +T.) avunmak

t.-abiliriz 20/5

t.-mağda idi 96/4

t.-masını 49/22

t.-ur idi 46/24

t.-ursın 61/23

tesellih bk. **teselli**

t. 95/18

tesellih et- bk. **teselli et-**

t.-ecek (tesellih edecek) 116/22,
118/5-6
t.-me 117/21

tesellu et- bk. **teselli et-**
t.-meye 25/1-2

tesellu bul- bk. **teselli bul-**
t.-acağ 57/25

teshir it- (Ar. +T.) etkilemek
t.-meyüb 14/15

teskin et- (Ar. +T.) acı, öfke, heyecan vb.
duyguları yatıştırmak, dindirmeye çalışmak
t.-ebilir (teskin edebilir) 46/27-28

Tesleninda Bir şahıs ismi
t. 101/27, 106/15, 106/29, 107/22,
109/12, 109/20, 11/17, 111/21, 118/17,
119/5, 122/10, 122/11, 130/2, 14/8, 17/25,
18/1, 19/9, 21/11, 21/26, 21/5, 22/28, 22/4,
23/23, 28/23, 30/21, 33/13, 34/15, 34/9,
35/11, 35/19, 36/7, 40/12, 40/15, 41/29,
42/11, 42/9, 46/5, 47/27, 48/9, 64/7, 7/2,
7/25, 8/24, 9/20, 9/6, 113/14, 16/4, 6/7
t.+da dır 101/11
t.+m 67/14
t.+i 121/2, 30/19
t.+nın 10/3, 117/14, 118/16, 123/13,
13/26, 13/5, 21/22, 30/25, 30/4, 41/21,
45/27, 69/27, 69/6, 126/15
t.+ya 119/21, 119/24
t.+yada 27/23
t.+yi 112/17, 123/3

teslim et- (Ar. +T.) bir şeyi sahibine verme
t.-erek (teslim ederek) 28/28, 34/1,
36/23
t.-iş (teslim edişi) 38/27

t.-iyyor (teslim ediyyor) 111/11
t.-miş 26/13, 49/21

teslim eyle- bk. **teslim et-**
t.-di 13/9, 23/7

teslim ol- (Ar. +T.) kendini teslim etmek
t.-a idiniz 17/1
t.-mak 66/14
t.-maya 11/15

tesmiye olun- (Ar. +T.) adlandırılma
t.-an 5/12
t.-ur 119/1

teşekkür (Ar.) yapılan bir harekete karşı
memnuniyetini gösterme
t.+den 126/6
t.+imizi 125/23
t.+ler 111/12
t.+lere 82/22

teşekkür bk. teşekkür
t. 16/9

teşekkür et- (Ar. +T.) yapılan bir harekete
karşı memnuniyetini göstermek
t. 107/28
t.-di 126/9
t.-erim (teşekkür ederim) 107/3,
123/23
t.-meliyiz 75/6
t.-meyerek 129/11

teşekkür sun- bk. **teşekkür et-**
t.-ması 90/1-2
t.-sam 109/4-5
t.-ub 41/28-29

teşfik et- (Ar. +T.) isteklendirmek,
özendirmek
t.-meyelim 129/12

teşrif (Ar.) 1. şeref verme, şereflendirme 2.
bir yerden bir yere gelme veya gitme
t.+e 57/10
t.+iniz 128/23

tevabiyet eyle- (Ar. +T.) bir kimseye tâbi
olanlar, iman ve İslamiyet veya herhangi bir
hususla birisine bağışta bulunmak
t. 36/10

tevecuh bk. tevecüh
t. 17/19

tevecüh (Ar.) yakınlık duyma, hoşlanma
t.+de 17/22

tevekelli ol- (Ar. +T.) (olumsuz eylemlerde)
amaçsız olmak
t. 34/1

tevekellice (Ar. +T.) amaçsız şekilde,
rastgele olarak
t. 41/23

tevekellice boş yere, amaçsız olan
t. 53/8

teysir bk. tehsir
t.+lerini 57/18

tıfıl (Ar.) ufak, tefek, zayıf (kimse)
t. 85/1

tıpkı (Ar. +T.) tamamıyla, aynen, hiç farksız
olarak
t. 80/15

tıket bk. tıkkat
t.+i 19/1

tıkkat et- (Ar. +T.) bütün duygu ve düşünce
gücünü bir nokta, bir konu üzerinde
yoğunlaştırma
t.-eceyimiz (tıkkat edeceyimiz)
27/12

tiken sert, ucu sivri ve batıcı çıkıntılar
t.+ler 50/6

tiksinil- iğrenilmek
t.-ir 13/13

titire- birinden veya bir şeyden korkmak,
korkuya kapılmak
t.-me 118/20, 118/20
t.-mekde 89/12
t.-yerek 101/16

titiret- 1. titremesine yol açmak 2. korku
salmak
t.-diler 126/13, 128/13

titre- 1. küçük ve hızlı salınım hareketleri
yapmak 2. kaslar hızlı küçük kasılmalarla
sarsılmak
t.-diyinden 73/28
t.-yerek (titireyerek) 9/20
t.-yyor 73/22

tivna (Ar.) güçlü, kuvvetli, iktidarlı
t. 130/26

topla- 1. (birçok kimseyi ve şeyi) bir araya
getirmek 2. (bir yeri) içindeki şeyleri yerli
yerine koyup düzene sokmak 3. derleyip
kaldırmak 4. kendine çeki düzen vermek

t.-ip 10/11
t.-mağ 86/25
t.-sın 86/8
t.-yyub 15/17
t.-yub 10/19
t.-yyüb 9/12

toplan- 1. toplamak eylemine konu olmak 2.
toplantı yapmak
t.-an 127/13

toprak topraktan yapılmış olan
t. 58/19, 82/2

toğa et- çarpıştırmak
t.-elim (toğa edelim) 59/6

toğan- 1. dokunmak eylemini yaptırmak,
dokunmasını sağlamak 2. rahatını, huzurunu
bozmak, tedirgin etmek 3. zarar vermek,
kötü etmek
t.-mağ 55/20
t.-masınlar 16/19
t.-ır 29/6, 55/17

tokandır- (söz için) bir şeyi, sitemli bir
biçimde, üstü kapalı olarak söylemek
t.-sın 104/22

tökül- dökmek eylemine uğramak
t.-en 7/15

Töleninda Bir şahıs ismi
t. 94/21

tökül- çökmek, düşmek
t.-dü 11/24

tulum 1. bazı yiyecek ve içecekler için
koruyucu kap olarak kullanılan, önü

yarılmadan bütün olarak yüzülmüş hayvan
derisi 2. gövdesi bu deriden yapılmış
üflelemeli çalgı, gayda
t. 85/13

tut- 1. elde bulundurmak, ele almak 2. ele
geçirmek, yakalamak 3. yanında
bulundurmak, alıkoymak
t.-amayarak 24/15
t.-arak 13/6, 14/24, 15/25, 24/14,
30/18, 77/21, 82/15, 96/17, 118/9

t.-ayım 110/4
t.-du 115/5, 118/2
t.-duğ 68/24
t.-duğından 6/24
t.-duğıni 93/14
t.-mış 76/28
t.-sun 12/1
t.-ub 106/17, 123/14, 60/9

tutam avuç içi veya parmak uçlarıyla
tutulabilen miktarda olan
t. 70/12

tutuş- yanmaya başlamak, ateş almak
t.-up 19/8
t.-uyorım 75/22

tüken- bitmek, sona ermek, kalmamak
t.-di 45/23
t.-üb 12/16

tüket- 1. kullanarak, harcayarak yok etmek,
bitirmek, yoğaltmak 2. güçsüzleştirmek,
bezdirmek
t.-dik 73/24

tül (Far.) 1. çok ince gözenekli pamuk, ipek
veya sentetik dokuma 2. bu dokumadan
yapılmış

t.+e 73/1
t.+ler 28/14, 51/20
t.+lere 28/11

taḥamül bk. **tahamül**
t.+i 25/21

taḥam bk. **taham**
t.+ı 41/26
t.+ında 32/25

taḥmin (Ar.) yaklaşık olarak değerlendirme
t.+inde 48/3

taḥne bk. **tane**
t.+sini 75/28

taḥneçik bk. **tanecik**
t.+ 5/19

-U-

uc bk. **uç**
u.+una 104/14, 86/5
u.+unda 32/13
u.+undan 86/4

uç 1. genellikle uzun bir nesnenin incelererek biten son ve sivri noktası 2. bir şeyin baş veya son noktası 3. bir şeyin kenarı 4. bir şeyin başı, tepesi 5. sebep
u. 117/5

uç- 1. çok hızlı gitmek 2. yok olmak, ortadan kaybolmak
u.-araç 10/4
u.-du 115/18

ufacık çok ufak, küçücük

u. 110/10, 52/29, 53/18, 72/27,
79/21, 94/12

ufak boyutları normalden küçük
u. 92/20

uğursuz kendinde uğursuzluk bulunan
u. 65/7

uḥdavor Bir şahıs ismi
u. 65/15

ulu çok yüksek, çok büyük olan (şey)
u. 39/10, 44/24, 44/27

um- 1. bir şeyin olmasını istemek, beklemek
2. sanmak
u.-arım 126/4, 25/4, 30/14

umul- ummak eylemi yapılmak
u.-maz 108/10

umud ummaktan doğan duygu, ümit
u. 104/1, 112/14, 122/26, 60/21,
61/22, 98/20

u.+dan 13/8
u.+larından 74/7
u.+u 38/23
u.+um 68/2
u.+umdan 78/9
u.+umsın 96/10
u.+umuzu 8/13
u.+unu 9/3, 80/10

umudsız hiç umudu kalmamış olan, umudu olmayan
u. 82/11

umudsızlık umutsuz olma durumu
u. 77/25

umudsuz bk. **umudsuz**

u. 78/6

umum (Ar.) bütün, hep, kamu, tüm, genel

u. 20/12

umumi (Ar.) genel

u. 129/26

unut- aklında kalmamak, hatırlamamak

u.-dum 98/1

u.-dun 74/5

u.-madı 34/23

u.-mayarak 114/17

u.-maz 25/14, 80/12

unutdur- unutmasına yol açmak

u.-ur 61/10

unutul- unutmaya işine konu olmak

u.-ulmuş (unutulmuş) 39/25

uslublu biçimli

u. 85/1

uslublu bulun- (Ar. +T.) biçimli bulunmak

u.-ur idi 25/22-23

ustalık 1. usta olma durumu 2. becerikli tarzda

u.93/14

usul (Ar.) 1. bir amaca erişmek için izlenen düzenli yol, tutulan yol, yöntem, tarz 2.

kural, kaide, âdet

u. 15/20

uşak çocuk

u.+ım (uşağım) 102/9

u.+larını 15/18

uşag bk. **uşak**

u.+ının 102/6

utan- onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak

u.-madı 17/28

u.-mamalıyız 89/16

uydur- hayal gücünden yararlanarak gerçek dışı bir şey söylemek

u.-arak 70/1

uykusuz kal- uykusunu yeterince alamamış olmak

u. 72/9

uyku dinlenme durumu

u. 119/8, 42/9, 54/3, 54/7, 67/8,

67/9

uykusuz bk. **uykusuz**

u. 66/1

uyu- uyku durumunda olmak

u.-yamamışım dır 57/16-57/17

uyyu- bk. **uyu-**

u.-yub 35/13

uyuşdurıcı uyuşturma özelliği olan, uyuşturan (madde)

u.68/26

uyut- uyur duruma getirmek, uyumasını sağlamak

u.-muş 68/27

uyuducu uyku getiren, uyku veren

u.32/27

uza- boy olarak uzun duruma gelmek

u.-miş 57/5

uzad- 1. kolları bir yere yöneltmek 2. uzamak eylemini yaptırmak, uzamasını sağlamak

u.-an 58/1

u.-acagım 32/12

u.-arağ 11/1

u.-ır 64/21

u.-ırım 58/2

uzanıl- 1. ulaşılmaq, yetişilmek 2. uzanmaq eylemi yapılmak

u.-an 35/20

uzaklan- ayrılıp uzağa, uzak bir yere gitmek

u.-dıkçaz 36/17

uzağ çok ötelede bulunan, gidilmesi çok süren, ulaşılması çok yol almayı gerektiren, ırak

u. 30/27, 45/6, 47/22, 5/17, 55/8,

58/12, 64/5, 81/8, 82/25, 86/22

u.+da 40/17, 50/5

u.+dan 121/26, 42/24, 66/3, 78/24

u.+dır 83/8

uzaklık uzak olma durumu, ıraklık

u.+lar 106/3

uzağlan- bk. **uzaklan-**

u.-dı 89/10

uzağlaş- ayrılıp uzağa, uzak bir yere gitmek

u.-dı 34/6

uzat- 1. uzamak eylemini yaptırmak, uzamasını sağlamak ya da uzamasına yol açmak 2. başı, kolları veya bacakları bir yere yöneltmek

u.-arağ 107/16

u.-dı 35/29

u.-madı 25/18

uzun 1. iki ucu arasında fazla uzaklık olan 2. başlangıcıyla sona erişi arasında çok zaman aralığı bulunan, çok süren

u. 115/29, 127/8, 130/21, 24/3, 28/23, 32/13, 35/22, 35/27, 5/5, 67/14, 72/9, 73/11, 95/25, 130/25

-Ü-

üçe yüce, büyük

ü. 5/10, 5/12, 62/15

ücret (Ar.) bir emeğe, bir hizmete karşılık olarak verilen ya da alınan para

ü. 83/18

ücretsiz (Ar. +T.) bir karşılık ödemedən alınan, parasız (nesne, hizmet)

ü. 83/16

üç ikiden sonra gelen sayının adı

ü. 126/11, 39/6, 44/18, 70/13, 70/5, 71/2, 81/25, 89/27, 93/22, 93/27, 70/25

üçüncü sırada ikinciden sonra gelen

ü.44/20

ü mud bk. **umud**

ü. 14/13

ürk- bir şeyden korkup sıçramak

ü.-dü 11/17

ü.-erek 22/5

ürküt- ürküntü duyumsamasına, ürkmesine
yol açmak

ü.-dü 15/8

üst bir şeyin yukarı, göğsü doğru olan yanı

ü. 99/16

ü.+üne 72/19

üsd bk. üst

ü.+ü 70/7

ü.+ün 93/22

ü.+üne 77/8

üstün birine göre yüksek aşamada olan
kimse

ü. 117/5

üzere bk. üzre

ü. 11/1, 129/20, 95/21, 44/20, 51/5,
6/17

üzeri 1. bir şeyin yukarı, göğsü doğru olan
yanı 2. bir şeyin görülen yanı, yüzü 3. vücut,
beden 5. artan, geriye kalan bölüm

ü.+lerine (üzerlerine) 14/10

ü.+me 27/10

ü.+nde 116/11, 119/22, 23/11,

34/17, 39/12, 39/27, 42/8, 43/1, 48/20, 49/3,
5/6, 58/8, 61/14, 67/4, 96/19, 98/29

ü.+ndeki 9/7

ü.+nden 42/20

ü.+ne 105/12, 107/1, 108/22,

108/27, 109/16, 116/7, 119/26, 12/3, 126/11,

128/22, 129/13, 14/29, 18/6, 26/24, 28/13,

28/8, 33/1, 34/23, 34/28, 36/28, 38/25,

41/24, 42/12, 42/13, 42/26, 44/29, 44/5,

49/12, 49/5, 51/27, 51/3, 51/8, 52/17, 52/19,

58/21, 68/15, 68/18, 70/10, 70/13, 70/14,

77/23, 78/15, 78/21, 78/9, 80/26, 91/17,

91/25, 96/23, 96/24, 97/11, 98/12, 10/13,
13/26, 8/15

ü.+nize 32/1

üzre 1. amacıyla 2. gibi

ü. 31/2, 92/19, 99/20

üzüm asmanın taze veya kuru olarak yenilen
ve salkım durumunda bulunan meyvesi

ü. 112/4

ü.+ü 59/27

-V-

vaḥ (Ar.) yazık anlamında söylenen bir söz
v. 116/8, 57/27, 66/29, 74/29, 83/1

varil (Far.) genellikle sıvı şeyleri koymakta
kullanılan, silindir biçiminde ve üstü kapalı,
metap kap

v. 125/9

vade (Ar.) bir işin yapılması veya bir borcun
ödenmesi için tanınan süre, mühlet

v. 27/19, 27/19, 29/26, 32/4

v.+den 32/6

v.+miz 30/14

vadı (Ar.) iki dağ arasında bulunan geçit

v. 44/20

vah bk. vaḥ

v. 89/12

vahşi (Ar.) 1. yabani 2. yırtıcı (hayvan) 3.
kaba, saygısız, uyum sağlayamayan (kimse)

v. 14/11, 31/5

v.+ler 15/13

v.+lere 13/11

v.+lerin 6/29

vaka olay	v.+ın 106/1, 40/19
v.+n 22/16	v.+ımız 27/12, 57/6
vakıt bk. vakit	vakrı umud (Ar. +T.) güven duygusuna sağır olanlar
v. 6/4, 9/11	v.+lar 9/4
vakıt bk. vakit	valide (Ar.) anne
v. 102/19, 104/20, 113/10, 115/28, 116/9, 123/11, 20/24, 21/11, 25/17, 25/23, 27/20, 29/21, 32/3, 35/15, 37/8, 48/12, 50/25, 81/7, 9/9, 94/24, 95/24	v. 18/27, 42/23, 44/4, 64/21, 79/25, 86/9
v.+a 76/15	v.+leri 89/29, 91/16
v.+da 16/10	v.+m 108/11, 108/15, 126/18, 42/28, 74/17, 75/19, 75/27, 79/5, 80/13, 80/16, 86/1
v.+dan 23/12, 38/27	v.+mden 109/1, 118/23
v.+ların 60/11	v.+me 88/25, 92/3
vakid bk. vakit	v.+min 108/24, 119/2, 63/26
v. 72/9	v.+n 120/13, 120/3, 120/6, 122/18, 62/22, 92/13
vakit (Ar.) 1. zaman 2. bir işe ayrılmış veya bir iş için alışılmış saatler 3. çağ	v.+ne 119/1, 92/15
v. 18/17, 73/7	v.+ni 126/27, 5/4, 130/25
vak(i)t bk. vakit	v.+nin 119/27, 14/14, 46/17, 85/16
v. 113/11, 33/8	v.+si 126/20, 24/23, 42/22, 75/15, 75/2, 76/29, 78/23, 81/23, 85/2, 94/11, 94/14, 107/24
v.+de 114/1, 34/3	v.+sine 21/1, 79/4, 87/2, 92/9
v.+den 119/17	v.+sini 75/9, 80/17, 84/20, 87/22, 92/7
v.+imizde (vahtimizde) 8/12	v.+sinin 10/8, 109/6, 19/2, 19/6, 64/27, 74/16, 75/7, 76/26, 83/19, 87/15, 95/11
v.+lar 63/6	v.+ye 101/25
v.+lerde 18/14, 35/7	
vakt bk. vakit	valideciyez (Ar. +T.) valideye sevgi içerikli seslenme sözü
v.+ı 6/5	v.+im 42/15
vaqt bk. vakit	validecik (Ar. +T.) valideye sevgi içerikli seslenme sözü
v.+ı 116/10	v.+im (valideciyim) 77/26
v.+i 20/23, 51/6	
v.+i 126/14, 99/9	
v.+ımda 116/6, 47/29	

validelig (Ar. +T.) valide olma durumu
v. 21/17

valideperver (Ar. +Far.) valideyi seven
v. 92/11

vağa olay
v. 55/5

var 1. mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı 2. sahiplik bildiren olumlu isim cümleleri kuran bir söz 3. elde bulunan her şey
v. 100/2, 103/13, 110/1, 113/3, 117/20, 117/5, 124/21, 124/24, 13/20, 13/3, 19/20, 28/18, 30/23, 39/14, 45/7, 50/11, 50/22, 54/2, 59/28, 68/13, 70/25, 87/28, 91/22, 93/22, 98/22
v.+dır 104/19, 114/25, 43/2, 97/9, 98/28, 103/13, 122/7, 128/17, 27/12, 9/5, 92/29-93/1
v.+ısa 76/8

var- 1. erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak 2. belli bir duruma veya düzeye gelmek
v.-dı 75/8
v.-dığımızda 37/13
v.-dığında 9/22
v.-ıb 112/26
v.-ub 57/3

vardır- varmasına yol açmak, götürmek
v.-maya 21/24

variyet (T. +Ar.) varlık, zenginlik
v.+im 58/23
v.+inden 46/8

varṭuhi Bir şahıs ismi
v. 91/2

vasf it- (Ar. +T.) bir şeyin vasıflarını, hâlini, şeklini veya rengini tarif etmek
v.-elim (vasf idelim) 10/7

vasita (Ar.) 1. araç 2. aracı 3. aracılık
v.+lar 57/25
v.+m 116/22
v.+si 111/18

vasite bk. vasita
v.+n 126/26
v.+si 110/7, 111/10

vasiyet (Ar.) bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey
v.+imi 22/26

vaz olun- (Ar. +T.) öğüt niteliğ itaşıyan dinî konuşma yapılması
v.- muş 28/12

vaz et- (Ar. +T.) öğüt niteliği taşıyan dinî konuşma yapmak
v.-di 96/24

vaz geç- (Far. +T.) 1. eskiden beri yapmakta olduğu bir şeyi artık yapmaz olmak 2. niyetten veya karardan dönmek, caymak
v.-erek 13/8
v.-meyeyim 78/10

ve (Ar.) iki kelime veya iki cümle arasında girerek aralarında bir bağ olduğunu anlatan bir söz

v. 100/1, 100/13, 100/17, 100/19,
100/9, 101/16, 101/22, 101/24, 102/13,
102/14, 102/15, 102/16, 102/19, 102/2,
102/27, 102/5, 102/8, 103/20, 103/25, 103/3,
103/5, 103/6, 104/1, 104/3, 105/24, 105/4,
105/5, 106/2, 106/20, 106/23, 106/27, 106/5,
107/10, 107/28, 107/29, 107/4, 107/5,
108/10, 108/22, 108/25, 108/3, 108/5, 108/9,
109/16, 111/17, 110/13, 110/15, 110/15,
110/19, 110/29, 111/14, 111/5, 112/18,
112/8, 113/14, 113/19, 114/18, 114/20,
114/8, 115/12, 115/2, 115/29, 115/5, 116/1,
116/18, 117/15, 117/15, 118/10, 118/12,
118/21, 118/3, 119/18, 12/15, 12/23, 12/25,
12/26, 120/16, 120/18, 120/18, 120/24,
120/27, 120/7, 121/13, 121/21, 121/6,
122/18, 122/19, 122/20, 123/10, 123/4,
124/10, 124/15, 124/19, 124/24, 125/10,
125/17, 125/20, 125/23, 126/2, 126/26,
126/4, 127/22, 127/25, 127/9, 128/10,
128/11, 128/25, 128/8, 129/10, 129/18,
129/19, 129/23, 129/26, 129/27, 13/18,
130/18, 130/21, 130/25, 130/5, 14/2, 14/4,
15/21, 15/7, 16/11, 16/14, 16/15, 16/21,
17/13, 17/15, 17/17, 17/3, 18/11, 18/14,
18/2, 18/20, 18/4, 18/9, 19/17, 19/3, 19/5,
20/18, 20/2, 20/20, 20/26, 21/15, 21/17,
21/22, 22/7, 23/1, 23/29, 24/17, 25/10,
25/13, 25/15, 25/16, 25/22, 25/6, 26/12,
26/4, 26/5, 27/26, 27/3, 28/1, 28/12, 28/14,
28/19, 28/24, 28/25, 28/3, 28/7, 28/8, 29/13,
29/18, 29/29, 29/4, 29/5, 30/12, 30/14,
30/20, 30/23, 31/3, 32/7, 33/28, 34/18,
34/20, 34/22, 35/25, 35/6, 36/1, 36/14,
36/14, 36/15, 36/28, 37/12, 37/5, 38/11,
38/15, 38/22, 38/27, 38/3, 39/2, 39/20,
39/21, 40/11, 40/22, 40/3, 41/13, 41/16,
41/23, 41/9, 42/13, 42/14, 42/18, 42/20,
42/21, 42/25, 42/3, 43/2, 44/10, 44/14,
44/17, 44/24, 44/6, 46/12, 46/9, 47/13,

47/16, 47/2, 47/22, 47/25, 47/26, 48/21,
48/9, 49/10, 49/10, 49/14, 49/17, 49/9, 5/13,
5/14, 50/16, 50/17, 50/18, 50/6, 50/9, 51/11,
51/13, 51/3, 52/10, 52/17, 52/25, 52/25,
52/3, 53/11, 53/8, 54/11, 54/16, 54/18, 54/5,
54/8, 55/1, 55/25, 55/9, 56/16, 56/5, 56/9,
57/5, 58/10, 58/10, 58/20, 58/22, 59/1,
59/10, 59/19, 59/29, 59/8, 6/10, 6/15, 6/16,
6/28, 6/6, 60/11, 60/14, 60/16, 60/18, 60/2,
60/26, 61/15, 61/17, 61/19, 61/28, 61/28,
61/8, 62/11, 62/2, 62/22, 62/26, 63/14,
63/26, 64/23, 65/10, 65/11, 65/12, 65/18,
65/22, 65/24, 65/4, 66/12, 66/12, 66/13,
66/26, 66/27, 66/6, 67/14, 68/1, 68/29, 68/5,
69/10, 69/15, 69/2, 69/29, 69/3, 7/13, 7/24,
70/18, 72/17, 72/2, 72/4, 72/5, 72/6, 73/13,
73/4, 74/17, 74/2, 74/3, 74/9, 75/13, 75/18,
76/17, 76/21, 76/25, 76/8, 77/10, 77/18,
77/27, 77/6, 78/17, 78/6, 79/19, 79/22, 8/14,
8/26, 80/14, 80/14, 80/17, 80/4, 81/17,
81/24, 81/3, 82/1, 82/13, 82/2, 82/23, 82/4,
83/17, 84/12, 85/10, 85/12, 85/16, 85/21,
85/27, 86/7, 86/9, 87/20, 87/3, 87/6, 88/10,
88/2, 88/22, 88/8, 89/22, 89/26, 9/1, 9/14,
9/15, 9/2, 9/23, 9/27, 9/29, 90/16, 90/7, 90/8,
91/1, 91/2, 91/24, 91/26, 91/29, 91/7, 92/14,
92/19, 92/27, 92/29, 93/2, 93/9, 94/11,
94/12, 94/24, 95/18, 95/25, 96/10, 96/24,
96/27, 97/12, 97/21, 97/23, 98/17, 98/20,
98/29, 99/23, 99/6, 99/8

ve ya (Ar. +Far.) 1. ayrı olmakla birlikte
aynı değerde tutulan iki şeyi anlatan
kelimelerden ikincisinin önüne getirilen söz,
ya da, yahut 2. olacağı sanılan, seçime
bırakılan şeyler ikiden çok olursa kullanılan
bir söz

v. 5/2, 14/6

vech (Ar.) sebep

v. 69/23

veda et- (Ar.) ayrılırken birbirine esenlik
dilemek, esenleşmek
v.-üb (veda edüb) 130/14

vefat (Ar.) ölme, ölüm
v. 113/5
v.+ı 29/15, 33/21, 49/17
v.+ın 47/28
v.+ına 102/6, 48/11
v.+ından 46/25, 71/22
v.+ını 103/28, 123/21, 22/28, 24/10
v.+ları 63/27

vefat et- bk. ve fatet-
v.-di 22/17, 23/16
v.-dikten 72/15
v.-miş 100/3
v.-miş dir 103/6

vefat eyle- bk. ve fatet-
v.-diler 130/19-20

ve fatet- (Ar.+ T.) (insan için) ölmek
v.-di 49/10
v.-mişler 66/12

velhasıl (Ar.) sözü uzatmadan söylemek
gerekirse, sözün kısası, özetle
v. 116/5, 20/16

vel hasıl bk. velhasıl
v. 62/18

ver- 1. üzerinde, elinde veya yakınında olan
bir şeyi birisine eriştırmek, iletmek 2.
bırakmak veya bağışlamak 3. satmak 5.
ödemek 6. sahip olmasını sağlamak 7. bir

şey üzerinde etki yapmak, biçimini
değiştirmek 8. kazandırmak, katmak
v. 102/25, 111/25, 111/27, 23/1,
80/10, 12/8
v.-di 102/9, 104/20, 113/5, 127/24,
23/5, 23/9, 44/17, 49/18, 53/9, 57/8, 6/16,
6/21, 63/24, 81/23, 82/23, 87/20, 90/23,
94/24, 101/19, 48/20
v.-digi 31/16
v.-diğim 92/8
v.-diğin 109/24
v.-dikden 32/27
v.-diki 31/9
v.-dikleri 54/19
v.-diler 48/8, 86/6
v.-dim 69/2
v.-diyi 19/2, 84/4
v.-diyin 70/9, 83/17
v.-diyinde 13/4
v.-diyiniz 55/15, 56/4
v.-ecek dir 44/15, 83/18
v.-eceklerini 85/21
v.-eceyim 32/15, 32/26
v.-elim 108/5, 20/16v.-en 74/21,
80/3
v.-eni 83/16
v.-erek 12/18, 30/16, 35/19, 38/15,
46/17, 89/10, 124/2
v.-eyidim 83/28
v.-eyim 29/25, 54/6, 70/12
v.-ib 126/8, 65/11
v.-ir 19/3, 51/6, 59/2
v.-irseniz 92/3
v.-iyorlar 105/20
v.-meden 121/8
v.-meg 69/5
v.-mek 79/9, 98/6
v.-mekde 87/12
v.-melisiniz 29/27
v.-mesin 98/3

v.-meye 69/17, 73/15, 8/1, 95/13
v.-meyerek 93/18
v.-mez 59/24
v.-miş 112/21, 14/2, 32/5, 47/4,
69/18, 79/13
v.-mişim 84/14
v.-mişler 97/23
v.-sin 53/19, 87/18
v.-ub 27/24, 57/1, 7/3
v.-ur 112/16
v.-üb 109/19, 15/22, 71/18

verici vermeye hazır olan ve veren, verme
yanlısı

v. 114/26, 55/21, 58/29

verin-1. kendinin olan bir şeyi birine
bırakmak ya da bağışlamak 2. sahip olmasını
sağlamak

v. 98/23

v.-iz 54/1

vere bil- vermek elinde olmak, verme
olanağı ya da olasılığı bulunmak

v.-irler 39/2

verane (Far.) 1. eskiyip, bakımsız kalıp çok
harap olmuş ya da yıkılmış yapı 2. yıkılmış
ya da yanmış olan yapılardan geriye kalmış
olan enkaz, yıkıntı, ören

v.+lerinde 66/8

verdir- vermek eylemini yaptırmak,
vermesini sağlamak ya da verilmesine yol
açmak

v.-di 103/11

v.-eyim 100/6

verdirt- verme işini yaptırmak, vermesini
sağlamak

v.-diler 49/8

veril- vermek eylemine konu olmak

v.-ecek 35/14

v.-ir 59/25

ve sair bk. **vesayir**

s. 15/25, 45/26

vesayir (Ar.) ve benzerleri, ve bunun gibi,
ve buna benzer, ve bunlara benzer

v. 95/3

vesile (Ar.) 1. neden, sebep, bahane 2.
elverişli durum, olanak, fırsat 3. olmasına
yol açmak 4. uygun durum doğmak

v. 52/13, 85/27

v.+lerde 25/25

v.+yi 14/18

vesile bul- (Ar.+ T.) bir neden, bir fırsat elde
etmek

v.-muş 99/27

vesile kıl- (Ar.+ T.) olmasına yol açmak

v. 127/11

vetan (Ar.) yurt

v.+a 6/25

v.+ı dır 51/25

v.+ım 33/24

v.+ları 94/13

ve yaqut (Ar. +Far.) yâhut, veya

v. 57/29

vir- bk. **ver**-

v.-iyorlar 74/26

visul (Ar.) ulaşma, erişme, varma

v.+larının 130/7

vukuat (Ar.) olan bitenler, olanlar

v.+ı 22/14

v.+lar 105/11

vuğu (Ar.) (bir olay, bir durum) oluşma, olma

v. 105/14, 105/15, 113/5, 116/6, 96/13

vukuat bk. **vukuat**

v.+dan 26/23

v.+ın 68/8

vukui ihtimal (Ar.) bir olayın, bir durumun olasılığı

v.+den 33/3

vur- 1. batıcı veya kesici cisimleri saplamak, kalmak 2. silahla yaralamak, öldürmek 3. hızla değmek, çarpmak

v.-arak 74/19, 86/19

v.-du 35/16

v.-maya 13/1

vurul- vurmak eylemine konu olmak

v.-arak 51/4

vurdur- vurmasını sağlamak ya da vurmasına yol açmak

v.-ub 11/2

vücut (Ar.) beden, gövde

v.+ime (vücudime) 84/3

vücüt bk. **vücut**

v.+i (vücüdi) 104/3

vicut bk. **vücut**

v.+un (vicudun) 120/26

-Y-

ya (Ar.) 1. “ey, hey” anlamlarında bir seslenme sözü 2. evet

y. 10/4, 100/26, 101/13, 101/18, 101/20, 101/29, 102/18, 102/24, 103/1, 104/10, 105/16, 107/10, 107/27, 107/3, 108/11, 108/22, 109/22, 111/24, 114/25, 115/11, 116/12, 116/27, 117/13, 117/18, 117/20, 118/28, 118/29, 119/16, 119/24, 119/4, 119/4, 120/10, 120/12, 120/27, 120/5, 122/21, 122/24, 123/24, 125/17, 126/21, 126/29, 127/24, 128/16, 128/3, 14/17, 14/26, 14/6, 18/6, 19/13, 19/27, 22/22, 23/13, 24/16, 25/2, 26/5, 29/14, 33/8, 38/6, 42/28, 42/9, 44/8, 47/29, 47/6, 52/5, 55/2, 56/11, 56/8, 57/9, 58/24, 61/24, 62/23, 63/6, 73/14, 73/4, 74/1, 74/1, 74/17, 74/4, 75/13, 75/18, 75/23, 76/23, 77/15, 78/19, 8/24, 81/20, 82/9, 83/21, 83/6, 85/25, 90/4, 92/10, 92/26, 96/8, 96/9, 97/13, 97/16, 97/8, 98/5, 99/5

yağut (Far.) ya da

y. 8/17

yaban (Far.) 1. yerleşim bölgeleri dışı, insan bulunmayan ıssız yer 2. böyle yerlerde yaşayan canlılar 3. (bitki için) özel bir bakım görmeden kendi kendine yetişen

y. 109/28, 120/22, 97/20

yabani bk. **yaban**

y. 61/17, 74/3, 81/25

yabancı (Far. +T.) 1. tanıdık, bildik olmayan 2. aileden, çevreden olmayan (kimse)

y. 91/15, 97/9, 104/25, 69/19

y.+lar 81/13

yaban elma yabani elma ağacında yetişen
ve daha büyük elmaları andıran meyveler
y.+sı 74/28

yağ- yağmur, kar, dolu gökten düşmek
y.-mağda 67/20

yağıl- kendini tutamayıp çökmek, düşmek,
yıkılmak
y.-mış 68/26

yağlıca ilkbaharda yetişen çiğ olarak yenilen
ya da yemeği yapılan bir ot
y. 13/17

yağma zor kullanılarak ya da baskın yoluyla
elde edilmiş olan (mal vb.)
y. 12/24, 34/15, 42/5
y.+yı 17/12

yağmur yağış, bereket
y. 40/11, 67/19
y.+ada 59/28
y.+ın 60/11

yakın uzak olmayan yer
y.+ımızda 7/29

yaklaş- arada az bir aralık kalacak biçimde
ilerlemek, aradaki uzaklığı azaltmak veya
bütünü ortadan kaldırmak için ileri gitmek
y.-dığı 25/12

yalancı yalan söylemeyi huy edinmiş olan,
her zaman söyleyen (kimse)
y. 119/9

yalan dolan yalan ve dalavere
y. 55/3

yalçın (dağ, kaya vb. için) çıkılamayacak
denli dik ve sarp
y. 39/12

yaldız üzerinde yıldız bulunan, yıldızı olan
y. 50/12

yalın çıplak
y. 86/3

yalınız 1. yanında başkaları bulunmayan 2.
yalnızca
y. 116/13, 56/23, 97/13

yalınızca tek başına
y. 97/18

yalınlık kimsesizlik
y. 45/23

yalvar- birinden ısrarla, kendine acındıracak
sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek
y.-acağım 48/4
y.-dı 95/1
y.-dılar 91/5
y.-dım 97/27
y.-ırım 106/14
y.-ior 12/7
y.-ma 12/9
y.-maya 77/27

yan 1. bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında
kalan bölümü 2. sağ ve solun ortak adı, yön,
taraf 4. birlikte, beraberinde olma
y.+a 37/5
y.+ı 45/17, 49/9, 86/20
y.+ıma 115/15
y.+ına 115/17, 115/4, 118/10, 24/9,
30/20, 31/20, 40/4, 48/28, 73/4, 74/16,
76/26, 78/16, 96/18, 97/11, 16/5

y.+ında 100/16, 67/15, 41/22
y.+ınızda 98/22
y.+ınızdan 26/18
y.+ya 20/15

yan- ateş durumuna geçmek

y.-ar 19/9
y.-ıp 75/22

yanak yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü

y.+ları 65/2

yanıl- aldanmak, hata yapmak

y.-ıyorsun 48/3

yaniya (Ar. T.) şu demek ki, anlamındaki

yani sözcüğünün ya ünlemiyle

birleşmesinden oluşmuştur

y. 44/25, 50/25

yaniyya bk. **yaniya**

y. 106/2, 5/12, 6/1

yap- 1. ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek 2. olmasına yol açmak 3. bir şeyi başka bir şey durumuna getirmek 4. bir dileği, bir isteği yerine getirmek, uygulamak, ifa etmek 5. bir düşünceyi, bir davranışı, bir isteği işe dönüştürmek, gerçekleştirmek 6. gerçekleştirmek 7. davranmak, hareket etmek 8. olmak

y.-acağı 44/6
y.-acak 26/23
y.-acak 75/4
y.-acayım 74/1
y.-amadım 67/28
y.-ayorsun 52/14
y.-ayorsunuz(yapayorsunuz) 15/6

y.-mayi 44/12
y.-mış 45/17
y.-mişlar 28/6

yapdır- yapmasını sağlamak, yapmasına imkân vermek

y.-dığım 67/25
y.-dım 67/26

yapıl- gerçekleştirilmek, ortaya çıkarılmak

y.-dı 105/2
y.-ma 39/13
y.-mış 110/10, 41/11, 41/15, 42/21, 50/22, 51/29, 88/1, 88/2, 91/16, 108/27, 42/2
y.-mış dır 62/16

yapı her türlü mimarlık yapısı

y.+sına 44/16

yaprak bitkilerde yeşil renkli, türlü büyüklük biçimdeki bölümler

y.+ının(yaprağının) 91/17
y.+ları 45/1

yaprağ bk. **yaprak**

y.+lar 125/9, 44/27, 7/15
y.+lardan 71/7
y.+ları 113/19
y.+ların 84/25
y.+larını 73/8

yapyalınız yanında kimse veya hiçbir şey bulunmayan (kimse)

y. 116/12

yak- 1. yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak, tutuşturmak 2. ışık vermesini sağlamak 4. çok fazla ızdırıp vermek

y.-dığında 79/14
y.-dıkdan 105/1

y.-dılar 65/11
y.-ıb 6/26
y.-mağda 7/26
y.-mışlar 66/7

y.-mağda 122/2
y.-mağda dır 8/16
y.-mışlar dır 9/19-20
y.-tıkca 87/7

yakıcı yakma özelliği olan
y.85/8

yağut (Far.) ya da
y. 43/14, 53/16, 53/19

yağa giyeceklerin boynun etrafına gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki parça

y.+sından 13/6
y.+sını 15/16

yara 1. keskin bir şeyle veya bşr vuruşla vücutta oluşan derin kesik 2. dert, üzüntü, acı

y. 22/18
y.+ların 46/26
y.+larını 122/28
y.+m 69/13
y.+sı 68/5, 98/17

yakın bk. **yakın**

y. 105/23, 114/4, 128/21, 36/11,
46/22, 48/17, 54/2, 81/11, 97/14, 98/1
y.+da 11/3
y.+daki 49/13, 49/7, 51/16
y.+dan 8/3
y.+ında 42/20

yara- bir işi için uygun olmak, kullanılır olmak

y.-yor 56/12

yaşış- uygun olmak, iyi karşılanmak, münasip olmak
y.-maz 29/23

Yaradan Her şeyi yaratan, Allah

y. 70/24
y.+dan 71/10
y.+ın 36/23

yaşışıklı (erkek için) uygun yapılı, ılımlı
y. 44/23

yarala- silah, bıçak vb. bir araçla yara açmak

y.-mayınız 26/17

yaşışıklı bk. **yaşışıklı**

y. 100/7

Yaradan Allah

y.79/19, 93/21, 117/4, 79/12

yaklaş- bk. **yaklaş-**

y.-araç 118/19, 16/5, 79/10, 90/12,
97/11
y.-dı 52/2, 80/6, 87/25
y.-dıkça 7/1
y.-dıkda 114/6
y.-ıb 115/19, 57/6
y.-ıncaz 112/7

yaradıcı yaratma yeteneği olan, yaratan
y.-sına 19/7

yarat- (Tanrı) olmayan bir şeyi ya da her şeyi oluşturup ortaya koymak, var etmek

y.-dı 19/23
y.-dığı 20/8
y.-dığın 77/12

y.-dıklarına 51/11

y.-miş dır 19/21

yardım 1. kendi gücünü ve imkânlarını
başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet
2. işlerin daha etkin ve verimli olabilmesi
için sağlanan katkı, destek

y. 104/13, 44/16, 70/18, 78/19,
87/3, 94/28, 95/18

y.+a 11/4, 81/17

y.+ı 87/21

y.+ımıza 78/20

y.+ına 20/23, 48/23

y.+ından 83/13

y.+ını 18/4, 38/24

y.+ınızı 57/20

y.+i 10/15

y.+lar 72/27

yarı 1. bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan
her biri 2. bir şeyin yarısı kadar olan, yarım
olan

y. 32/10

y.+sına 66/5

yarım bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit
parçadan her biri

y. 40/16

yarın bugünden sonra gelecek ilk gün

y. 71/14

yas ölüm veya bir felaketten doğan acı ve bu
acıyı belirten davranışlar, matem

y. 27/26, 46/28, 72/29

yaslı yas tutan, yasta bulunan, yaslı olan

y. 11/2

yaslat- bir şeyi bir yere dokunur duruma
getirmek ve bu durumda tutulmak, dayamak

y.-arak (yasladarak) 116/18

y.-arak 78/15

yaslan- arkasını bir yere dayamak, bir şey
veya yere dayamak

y.-miş 109/16

[=1]

yassı basık ve yayvan

y. 88/3

yaş gözyaşı bezlerince salgılanan ve kimi
etkilerle ya da ağlayınca gözlerden akan
duru sıvı damlacıklarından her biri

y. 36/19, 60/6

y.+ında 38/14, 6/13, 62/25

y.+lar 78/13

y.+lardan 65/2

y.+ları 123/9, 96/28

y.+larımı 117/17

y.+larımı 65/4

yaşlı (göz için) yaşla dolmuş, yaşlanmış,
ıslanmış

y. 109/6

yaşa- 1. canlılığını, hayatını sürdürmek 2.
sağ olmak 3. varlığını sürdürmek 4. görüp,
geçirmek, başından geçmek 5. sürmek,
devam etmek

y.-dınız 82/26

y.-malıyız 74/2

y.-masının 86/22

y.-maya 120/23

y.-mışsın 99/10

y.-sın 126/12, 128/11, 91/13, 91/14

y.-yamayacağım 47/9

y.-yamazlar 127/15

y.-yub 130/26

y.-yoruz 102/11

y.-yub 130/17

y.-yüp 5/5

yavaşcacıık bk. **yavaşcacıık**

y. 79/3

yaşat- yaşamasını sağlamak veya
yaşamasına imkân vermek

y. 127/17

yavaş yavaş hızlı olmayan bir biçimde, ağır
ağır

y. 35/27

yat- 1. bir yere veya bir şeyin üzerine boylu
boyunca uzanmak 2. uyumak veya
dinlenmek için yatağa girmek

y.-acağı 45/18

y.-acağınız 37/18

y.-dı 35/13, 72/26

y.-dığımdan 83/3

y.-ıyor 48/21

yaver (Far.) yardımcı

y. 129/22

y.+i 113/21, 114/2, 122/3, 123/1

y.+im 65/22

y.+ini 122/12

y.+lerimden 65/15

yatır- bir kimsenin bir yere yatmasını, boylu
boyunca uzanmasını sağlamak

y.-dı 15/21

yavru çocuk, evlat

y.+larım 92/7

yavrucuğaz (acıma, sevgi, sevecenlik gibi
duygularla) yavru

y.+ım 42/9, 81/4

yatak uyuma, dinlenme vb. amaçlarla
üzerine veya içine yatırılan eşya, dōřek

y. 45/25

y.+a (yatağa) 15/21

y.+ı (yatağı) 24/9

y.+ımın (yatağımın) 73/19

y.+ına (yatağına) 24/1, 35/13

y.+ında (yatağında) 42/8

y.+ından (yatağından) 72/28

yay- sınırını genişletmek

y.-mış 39/11

yayıl- etrafa dağılmak

y.-an 42/19, 22/13

y.-arak 116/2

y.-dı 37/5

y.-dığında 42/13

y.-maķda 51/3

y.-maya 42/18

yataķ bk. **yatak**

y. 37/24, 42/2, 42/5, 49/3

y.+lara 42/4

yayyan yaya olarak, yürüyerek

y. 38/20

yavaş 1. ağır ağır 2. gitgide, azar azar

y. 122/1, 122/1

yaz- söz ve düşüncüyü özel işaret veya
harflerle anlatmak

y.-mış 96/19

yavaşcacıık usulcacık

y. 36/4

yazıl- yazma işi yapılmak

y.-mız dır 119/23

yazık 1. herkesi üzebilecek şey, günah 2.

acınma, üzüntü anlatan söz

y. 120/18, 59/7, 78/4

ye- ağzında çiğneyerek yutmak

y. 75/26, 92/12, 91/20

y.-di 91/26

y.-dik 73/24

y.-dikden 41/26

y.-diler 82/13

y.-dim 75/25, 92/2

y.-melisin 76/1

y.-mem 75/28

y.-memişim 81/28

y.-meyüb 92/9

y.-meyyorsın 91/27

y.-r 25/15

y.-yecek 73/26

y.-yib 58/26

y.-yin 82/3

y.-yüp 12/28

y.-yyemem 76/3

y.-yyerek 69/17

yeye bil- yemeyi becermek

y.-iyor 54/4

yedir- yeme eylemini yaptırmak, yemesini sağlamak

y.-diler 40/20

y.-ir 20/29

yedi altıdan sonra gelen sayı

y. 112/15

yedinci sırada altıncıdan sonra gelen

y. 71/20

yegirmi on dokuzdan sonra gelen sayının

y. 95/15

yek (Far.) bir, tek

y.+de 17/29

yemeg bk. **yemek**

y. 91/26

yemek yiyecek, aş

y.+in (yemeyin) 92/9, 20/28

y.+ler 95/4

yeme bk. **yemek**

y.+in 92/9

yemin (Ar.) Allah'ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, ant

y. 85/4

y.+ler 13/29

yemiş meyve

y. 82/7

y.+i 82/8

yen- dizginlemek, denetlemek, bastırmak, tutmak

y.-di 65/8

y.-üb 21/23

y.-mezmiyiz 14/20

yeni 1. kullanılmamış olan, eski karşıtı 2.

oluş veya çıkışından beri çok zaman

geçmemiş olan 3. en son edinilen 4. biraz

önce, çok zaman geçmeden

y. 100/16, 104/8, 120/25, 130/20,

18/2, 50/27, 71/8, 84/13, 84/16

yeniden gene, yine, tekrar

y. 75/19

yer 1. bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân 2. gezinilen, ayakla basılan taban 3. bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge 4. durum, konum, vaziyet

y. 52/1, 62/20, 67/12

y.+de 103/18, 109/9, 115/12, 117/6, 13/28, 40/6, 42/29, 53/10, 65/21, 67/8, 73/3, 74/19, 89/15, 74/3

y.+den 116/24, 117/8, 15/20, 21/11, 48/23, 58/19, 9/21

y.+e 109/17, 11/24, 118/1, 15/2, 69/13, 71/15, 73/28

y.+i 128/13, 79/19, 8/23, 13/4, 97/24

y.+inde 44/27

y.+inden 67/3

y.+ine 51/23, 71/18, 96/25, 51/13

y.+ini 66/6

y.+ler 13/3

y.+lerden 37/12, 72/26

y.+lerinde 120/22

y.+miş 30/17

yerleşdir- yerleşmesini sağlamak, yerleşmek eylemini yaptırmak

y.-üb 36/29

yeşil sarıyla mavinin karışımından ortaya çıkan renk

y. 124/19, 124/24, 125/8, 45/3, 71/7, 71/7, 73/7, 88/6

yeşillik yeşil bitkileri bol olan yer

y. 87/26

yeşillik bk. **yeşillik**

y.+ler 89/4

yetim (Ar.) babası ölmüş olan çocuk

y. 107/10, 23/18, 24/19, 63/27

yetiş- 1. ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak 2. vaktinde tamam olmak, bitmek, hazırlanmak 3. vaktinde varmak, vaktinde bulunmak 4. yetmek, yeter olmak, kâfi gelmek

y. 78/20, 81/18

y.-di 107/24, 116/11

y.-diler 39/6

y.-diyi 20/24, 48/29

y.-diyimiz 37/23

y.-eceyiz 38/4

y.-elim 110/2

y.-mek 59/27

y.-sin 112/4

y.-üb 129/5, 72/27

yetmiş altmış dokuzdan sonra gelen sayı

y. 38/13

yeyeceg bk. **yeyecek**

y. 86/25

y.+i 45/8

y.+in 85/5

yeyecek yenmeye elverişli olan her şey

y. 37/15, 58/11, 83/6

yeyyecek bk. **yeyecek**

y. 86/2

yıl Dünya'nın güneş çevresinde tam bir devir yapması için geçen zaman

y. 114/19

yılbaşı yeni yılın başladığı gün

y.+mda 127/2

y.+n 125/18

y.+sı 124/7, 95/15

yıldız ışıklı gök cisimlerinden her biri y.+lar 112/11, 129/5, 36/1	y. 10/21
yık- kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek y.-dılar 65/10 y.-makda 6/27	yoksa akdi takdirde anlamında kullanılan bir söz y.+m 114/13
yıkıl- bir yerde çok sayıda birikmek, toplanmak y.-mı 66/5	yol karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşınan uzaklık, tarik y. 129/17, 48/20, 64/5, 81/11 y.+a 115/20, 129/20, 77/4, 95/7 y.+da 115/9, 74/27, 97/8 y.+dan 113/7, 115/22, 115/25 y.+lardan 38/18 y.+u 122/16 y.+unda 45/6 y.+undan 89/5 y.+unu 45/29
yıraklandır- ilgisiz bırakmak, yabancılaştırmak y.-sın 48/6	yolcu yolculuğa çıkmış kimse y. 51/22 y.+lar 39
yırt- kumaş gibi şeyleri, kesici araç kullanmaksızın, iki ucundan çekip parçalara ayırmak y.-ara 123/13	yolculuk bir ülkeye veya bir ülke içinde bir yerden bir yere gidiş veya geliş, gezi, seyahat, sefer y. 76/27, 83/4 y.+dan 42/7 y.+ları 37/29 y.+larının 38/21
yigirmi on dokuzdan sonra gelen sayı y. 114/16, 124/12, 125/21, 49/10, 68/21	yolculuk bk. yolculuk y.+larına 38/11
yiğit güçlü ve yürekli, kahraman, alp y.+ın (yiğidin) 56/20	yolçüsüz yolcu olmama durumu y.77/12
yeyecek bk. yeyecek y.+imizi (yeyeceyimizi) 80/3 y.+ini (yeyeceyini) 80/2	yok 1. olmayan, bulunmayan şey 2. bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.)
yiyecek bk. yeyecek y. 12/26	
yeyecek bk. yeyecek y.+ler 17/10	
yokarı bir şeyin üstte kalan tarafı	

y. 101/20, 101/22, 108/20, 38/19,
39/29, 40/6, 41/12, 51/19, 52/16, 52/16,
55/19, 55/19, 56/14, 56/14, 60/18, 60/18,
60/20, 60/20, 67/1, 68/2, 69/1, 73/19, 78/19,
80/20, 81/15, 81/15, 83/26, 86/24, 99/20
y.+dur 61/15, 68/2
y.+dır 19/19, 75/3

yokarı bk. **yokarı**

y. 11/10, 11/18, 35/20

yoksa bk. **yoksa**

y.+m 119/8, 15/9

yorul- yorgun duruma gelmek

y.-an 67/5

y.-dum 115/21

y.-muş 78/14, 38/22, 42/7, 58/8

y.-ub 91/29

yorgunluk gösterdiği çabadan ve
hareketlilikten dolayı gücünün azalması

y.+ından 40/5

yorgunluk bk. **yorgunluk**

y.+ları 47/3

yörü- adım atarak ilerlemek

y.-meye 77/6

yumurta tavuk, kuş vb. yumurtası

y. 85/20

yumuşak insanda hoş ve rahat bir etki
bırakan, tesiri tatlı olan, incitmeyen

y. 106/23

yuvarlan- dökülerek düşmek

y.-ırsın 122/17

yuvarlak top veya küre biçiminde olan,
müdevver

y. 57/4

yüğseg bk. **yüksek**

y. 109/28, 60/2

yügsel- bk. **yüksel-**

y.-tib 107/6

yükseg bk. **yüksek**

y. 105/4, 115/14

yükseglen- yükseğe çıkarılmak

y.-mekde 129/8

yüksek 1. altıyla üstü arasındaki uzaklık çok
olan 2. (ses için) çok güçlü, etkili

y. 116/1, 39/4, 41/28, 7/13

yükselt- yükseğe çıkarmak

y.-erek (yükselderek) 25/1

yün genel olarak hayvan tüyünden yapılmış
olan

y. 54/18, 85/21

yüre bk. **yüreg**

y.+im 128/6

yüreg bk. **yürek**

y. 121/7, 123/10, 126/9, 14/12,
19/17, 22/2, 26/4, 65/20, 85/8, 87/12, 17/7

y.+den 61/13, 41/27, 75/17

y.+ler 59/3

y.+lere 60/2

y.+leri 59/10, 59/4, 59/9

y.+lerimizi 126/2

y.+i 116/16, 126/7, 19/7, 29/11,
35/4, 36/18, 49/16, 76/5, 87/19, 89/11, 98/13

y.+im 106/24, 23/28, 56/7, 57/15,
66/22, 98/15

y.+imde 106/6

y.+imi 74/13, 99/16

y.+imin 117/25, 119/26, 61/19

y.+imize 126/1

y.+in 121/3, 19/15

y.+inde 17/25, 18/27, 19/10, 30/25,
70/12

y.+inden 59/7, 73/20

y.+ine 100/12, 108/24, 87/18

y.+ini 102/16, 106/24, 107/29,
20/21, 24/23, 59/1, 62/2, 64/10, 70/2

y.+iniz 91/22

y.+inizi 26/17, 60/9

yüregli hiçbir şeyden korkmayan, tehlikeyi
yiğitçe karşılayan

y.108/8, 127/5, 128/3, 90/20, 121/2

yürek 1. kalp 2. bir kimsenin ruhsal yönü,
gönül 3. herhangi bir şeyden çekinmeme,
korkmama, yürekli, korkusuzluk, cesaret
4. acıma duygusu

y. 14/28

y.+den 126/2, 87/16

y.+i 17/7

y.+in (yüreyin) 17/6

y.+ini (yüreyini) 18/18

y.+ten (yüregden) 75/17

yüreğ bk. **yürek**

y. 10/17

yürek oynat- korkutmak, heyecanlandırmak

o.-ması 121/7

o.-masından 123/10

yürü- bk. **yörü-**

y. 12/14

y.-meden 91/28

y.-mekde 123/5, 86/20

y.-menin 38/18

y.-meye 38/20

y.-yeceğim 83/2

y.-yelim 37/10

y.-yemez 72/23

y.-yerek 6/25

y.-yüb 124/4

yürüt- yürümek eylemini yaptırmak,
yürümesini sağlamak

y.-dü 37/9

yürüş yürümek eylemi ya da biçimi

y. 9/25, 10/24

yüz başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve
çenenin bulunduğu ön bölüm

y. 12/1, 123/2, 55/14, 6/24, 72/18

y.+den 80/4

y.+lerin 120/26

y.+lerini 120/19

y.+ümünden 66/22

y.+üme 69/12

y.+ünde 19/19, 68/4

y.+üne 106/18, 75/7

yüzü bk. **yüzük**

y. 23/18, 23/9, 46/11, 69/1

y.+den 34/19

y.+lerini 46/10, 46/6

y.+i 69/22

y.+imi 69/2

y.+ini 103/19

y.+ü 23/27

y.+ümü 22/29

y.+üni 123/15, 23/4

yüzü bk. **yüzük**

y.+im 21/16

y.+imin 68/18

yüzüü bk. yüzük

y.+ümü (yüzüümü) 69/17

yüzük parmağa geçirilen metal halka

y.+i (yüzüyi) 23/10, 69/9

y.+imi (yüzüğimi) 68/29

y.+ü (yüzüğü) 68/19

yüzüstü yüzü yere gelecek biçimde

y.+ne 37/1

yüzüü bk. yüzük

y. 103/26

-Z-

zabit (Ar.) tutan, hükmü altına alan

z.+ler 68/14

z.+lerin 104/27, 69/16

zabt et- (Ar.+ T.) 1. tutma, kuvvetle tutma

2. yönetimi altına alma, sahip olma

z.-meye 29/9

zade (Far.) oğul, evlat

z. 100/21, 101/22, 97/13, 98/5

zadelik (Ar. +Far. T.) soyluluk, asalet

z.+i (zadeliyine) 130/18

z.+ine (zadeliyine) 29/23

zahmet (Ar.) 1. sıkıntı, eziyet 2. güçlük, zorluk

z. 26/16, 37/18, 38/11

z.+inden 37/27

z.+ine 52/6

z.+leri 17/1

zahmetlu (Ar. +T.) güçlükle yapılan, sıkıntı verici, yorucu, güç

z. 42/7, 54/27, 73/11

zaif (Ar.) zayıf, güzsüz

z. 10/23, 106/24, 11/22, 42/22,

42/3, 5/15, 9/24

z.+im 73/17, 83/2

zaiflig (Ar. +T.) zayıflık, güzsüzlük

z. 47/4

zalım (Ar.) zulüm ve haksızlık yapan

(kimse) 2. acımasız, merhametsiz (kimse)

z. 15/29, 61/1

z.+lar 15/6

zalımlık (Ar. +T.) acımasızlık

z.+larını 103/22

zaman (Ar.) vakit

z. 122/25, 26/6, 27/16, 32/12

zamir (Ar.) gönül

z. 55/1

zan (Ar.) gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm

z. 9/1

z.+nı 104/6

zanķagadun (?) çan kulesi

z.+ı 112/24

zann bk. **zan**

z. 102/21, 103/12, 104/18, 104/2,

115/17, 115/25, 117/7, 118/4, 120/16, 16/7,

17/15, 44/29, 52/22, 53/23, 59/14, 61/12,

62/26, 66/29, 79/7, 84/5, 99/6

z.+ı 13/20
z.+ım 77/3
z.+ıma 123/18, 53/20

zavallu bk. zavallı
z. 12/3

zann et- (Ar. +T.) sanmak
z.+erim (zann ederim) 33/22
z.-ersem (zann edersem) 48/2

zay (Ar.) 1. kayıp, yok olmuş 2. ziyan
olmuş, boşa gitmiş
z. 18/9, 87/9

zarar (Ar.) bir şeyin, bir oalyn yol açtığı
çıkart kaybı veya olumsuz, kötü sonuç,
dokunca, ziyan, mazarrat
z. 98/6
z.+ı 75/2

zebze (Far.) çiğ ya da pişirilerek yenilen,
kuru olarak da kullanılan bitkiler ya da
bunların taneleri, yumruları vb.
z. 54/17

zararsız (Ar. +T.) zarar vermeyen, zararı
dokunmayan, dokuncasız, ziyansız
z. 32/28

zeman bk. zaman
z. 100/5, 104/17, 105/25, 108/10,
119/20, 47/18, 53/14, 59/18, 6/12, 62/25,
67/12, 89/17, 89/9, 94/1
z.+ları 23/21

zaruriyet (Ar.) maddi sıkıntı, yoksulluk,
fakirlik
z.+de 72/20

zenbil (Ar.) hasırdan örölmüş kulplu sepet
z.+i 82/1

zat (Ar.) 1. kişi, kimse, şahıs 2. bir varlığın
özü
z.+a 121/7
z.+ın 49/19
z.+ınıza 64/12, 8/21
z.+ınızı 97/17
z.+ınızın 57/17
z.+lar 54/10

zencir (Far.) birbirine geçmiş bir dizi metal
halkadan oluşan nesne
z.+den 12/2

zaten (Ar.) esasen, zati
z. 116/3, 125/1, 7/6

zengin (Far.) parası, malı çok olan, varlıklı
z. 102/13, 68/10

zenginlig (Far. +T.) zengin olma durumu
z.+de 89/19
z.+lerinden 34/16

zavallı (Ar. +T.) 1. acımacak kadar kötü
durumda bulunan 2. gücü bir şeye yetmeyen,
âciz
z.10/6, 13/28, 26/8, 36/17, 13/7,
49/2, 49/4, 53/10, 54/2, 66/7, 78/21, 95/11
z.+ları 15/11

zevalı bk. zavallı
z. 87/13
z.+lar 80/7

zevc (Ar.) kadına göre koca, eş
z. 111/8
z.+imin 119/6

z.+inin 104/5	
z.+isi 113/6	zian (Far.) zarar
	z. 16/14
zevce (Ar.) bir erkeğin nikâhlı eşi, karısı	
z.+m 104/11, 69/6, 64/14	ziaret (Ar.) birini görmeye, biriyle
z.+si 110/15, 129/23	görüşmeye gitme, görüşme
z.+yi 111/8	z.+inize 57/19
zevk (Ar.) hoş duygu, haz	
z. 12/13	zifir (Ar.) çok karanlık
	z. 7/21
zevk bk. zevk	
z. 53/17	zift (Ar.) simsiyah
	z. 112/9
zeytün (Ar.) zeytin	
z. 113/18	zıkr bk. zikr
	z.+ini 69/27
zırh (Far.) savaşlarda ok, kılıç, süngü vb.	
silahlardan korunmak için giyilen, demir ve	zıkr (Ar.) sözünü etme, adını söyleme anma
tel levhalardan yapılmış giysi	z.+i 39/25, 69/7
z.+ları 28/10	z.+ini 46/14
z.+larının 9/27	z.+ini 67/18, 68/8, 92/18
zırh bk. zırh	
z.+ı 51/19	zıkr it- (Ar. +T.) sözünü etmek
	z.-ub (zıkr idub) 103/20
ziade (Ar.) 1. çok, daha çok 2. artma,	
çoğalma	zıkıymet (Ar.) değerli, kıymetli
z. 103/23, 105/11, 105/4, 107/8,	z. 10/18
114/28, 118/5, 121/14, 121/7, 20/23, 23/25,	
25/11, 27/12, 29/9, 30/5, 42/17, 42/20, 52/5,	zir (Far.) alt, aşağı
54/20, 56/15, 56/4, 61/7, 76/17, 76/20, 83/27	z.+de 80/7
z.+si 55/26	
ziadece (Ar. +T.) daha fazlasıyla	zira (Far.) çünkü, şundan dolayı
z. 45/24, 91/29	z. 103/8, 108/1, 11/5, 110/16,
	112/15, 113/3, 115/2, 116/1, 117/8, 125/27,
ziafet (Ar.) şölen	126/1, 127/14, 16/13, 19/18, 22/12, 25/5,
z. 128/22	26/24, 29/15, 30/5, 31/11, 32/18, 34/24,
z.+i 128/23	35/6, 36/20, 38/17, 39/17, 46/13, 48/13,
	49/18, 49/5, 53/26, 54/2, 55/18, 55/7, 56/27,
	57/24, 58/8, 72/1, 75/21, 76/1, 76/12, 77/2,

8/19, 8/2, 81/18, 82/20, 88/25, 9/23, 9/8,
94/4, 96/2, 97/20

ziy kıymet (Ar.) kıymet sâhibi kıymetli

z. 46/12, 9/12

z.+sin 23/25

ziyade bk. **ziade**

z. 116/13, 13/18, 130/8, 31/23,
33/22, 42/4, 47/9, 56/27, 77/2, 78/13, 79/23,
80/6

ziyafet (Ar.) şölen

z.+i 128/27

ziynet (Ar.) süs, bezek

z. 113/22, 130/8

z.+ini 95/21

z.+ler 114/11

ziynetlu (Ar. +T.) süslü, bezekli

z. 105/4

ziynetle- (Ar. +T.) bezemek, süslendirmek

z.-miş 115/3

ziyneti hitam (Ar.) son süs

z. 29/1

zurna (Far.) keskin bir ses çıkaran nefesli
bir çalgı

z. 121/27

zuvar (Ar.) süs, zinet

z. 38/9, 6/1

z.+a 37/14

Türk dilinin özel bir sahası olarak görülen Ermeni harfleriyle kaleme alınmış Türkçe eserler, gerek dönemin dil özelliklerini gerekse edebi üslubu ile sürecin tarihsel perspektifini ortaya koyan eserler olarak değerlendirilebilir. Bu alanda Türkiye Türkolojisinde yeterli çalışmaların yapılmamış olması bizi bu çalışmaya sevketmiştir.

İncelememize konu olan eser, 1872 yılında H. S. Kürkciyanof tarafından Ermenice'den tercüme edilmiş ve Kudüs'te basılmıştır. Eserde, dönem Türkçesinin yansımaları yaygın bir biçimde görülmektedir. Dönem özelliği olarak eserde Arapça, Farsça kelime ve tamlamalara geniş ölçüde yer verilmiştir. Yabancı kökenli kelimeler, sonuna Türkçe ekler getirilerek kullanılmıştır. Hiçbir ses hadisesine uğramadan kullanılan kelimelerin yanında, ses hadiselerinin etkin kullanımlarına ilişkin detaylı inceleme ve değerlendirmeye başvurulmuştur. Metinde /t/ > /d/, /ç/ > /c/, /b/ > /p/ ve /ğ/ > /y/ en fazla örneği görülen ses değişimleridir.

343

“göynümü”, արմարիսարք “sımarladık”... gibi ağız yansımalarının yaygın oluşu da dikkate değerdir.

Eserde, Ermeni alfabesinde yer alan /*ղ*/ ve /*ջ*/ ünsüzü [*ts*], /*ծ*/ ünsüzü [*dz*] ligatürlerine yer verilmemiştir. Bu seslere, metinde tespit edilen Ermenice kelimelerde kullanılmamış olması sebebiyle inceleme kısmında ele alınmamıştır.

Arapça ve Farsça kökenli kelime ve tamlamalarda rastladığımız /*â*/ sesi metinde /*h*/ “*e*” ve /*u*/ “*a*” işaretlerinden oluşan bir /*hu*/ “*ya*” ligatürü ile belirtilmiştir. İnce ve kalın sıradan seslerde genellikle ses varyantları kullanılmış olup aynı kelimenin ince ve kalın işaretleriyle yazıldığı tespit edilmiştir. İstisna olarak, dönem özelliği adı altında değerlendirmedığımız ve yazım hatası kullanımını geçerli gördüğümüz kelimelerin sayısı oldukça fazladır. Eserde tespit edilen yazım hatalarının genel itibarıyla harf eksikliğinden kaynaklandığı görülmüştür. Arapça kökenli kelimelerde rastladığımız, kelimenin sonuna eklenen /*y*/ sesi kullanımını da yazım yanlışı olarak nitelendirmekteyiz.

Bilindiği üzere Ermenice, aralarına sesli harf almadan sessiz harflerin peş peşe gelebilmesi özelliği gösteren bir dildir. Metinde, bu hususu yazım hatası olarak değerlendirsek de, metnin yazarı kendi dilinin özelliğinden kaynaklı olarak bu kullanımı tercih etmiş olabilecektir. /*ı*/ sesinde olduğu gibi /*ğ*/ ve /*y*/ sesleri için de aynı durum geçerli gözükmemektedir. Gözlenen bu nitelik beraberinde, şimdiki zaman ekinin günümüz kullanımından farklı olarak “*-yyor*” biçiminde kullanılmıştır. Metinde, aynı seslerin tekrarıyla kurulmuş yaygın örneği bulunan sesler: /*ı*/, /*i*/, ve /*y*/’dir.

Metinde dil benzeşmesi hususunda, uyuma dikkat edilmeyen kelimeler yaygın olsa da uyumu gerçekleştiren örnekler yadsınamaz sayıdadır. Günümüz kullanımında uyum bulunmayan kelimelerde, metin içerisinde kullanımında uyuma dikkat edilerek yazılan örnekler görülmüştür. Bu durumun yazarın dile hâkimiyeti ölçüsünde değerlendirilecek önemli bir husus olduğunu düşünmekteyiz. Ötümlüleşme örneklerinin yaygın olarak görüldüğü metindeki bu durumun dönemin yazım niteliği olarak değerlendirilebileceği görüşündeyiz.

Türkiye Türkçesinde birleşik olarak yazdığımız çoğu kelimenin, metinde ayrı yazıldığını; ayrı biçimde kullandığımız kelimelerin de bitişik yazıldığını görmekteyiz. Eserde “**dA**” bağlacının bitişik yazıldığı hiçbir örnek tespit edilmemiştir. Yazarın Türkçeye olan hâkimiyetinin diğer bir kanıtını da bu hususun oluşturabileceği düşüncesindeyiz.

Esere söz varlığı perspektifinden bakıldığında; Arapça ve Farsça kelime tamlamaların yanında Ermenice, İtalyanca, Moğolca ve Yunanca kelimeler de tespit edilmiştir.

Erm.: *պատուաւազ* “**badarak**” (Hristiyanlık ayîni), *պսակ* “**bsag**” (dinî nikah), *խաչ* “**haç**” (Hristiyanlığın sembolü), *Քրիստոնյայ* “**Kirisdonyay**” (Hristiyan), *Քրիստոնայր* “**Kirisdonalık**” (Hristiyanlık).

İt.: *ալէսուս* “**alesda**” (harekete hazır, tetikte), *արմա* “**arma**” (bir devletin, bir hanedanın veya bir şehrin sembolü olarak kabul edilmiş resim, harf), *սուվէլլօ* “**duvello**” (silahlı dövüş, vuruşma), *ֆամիլյա* “**familya**” (aile), *ֆուրթունա* “**furtuna**” (kasırga getiren şiddetli rüzgâr), *իմպերատօր* “**imperator**” (bir imparatorluğu yöneten kimse), *գօրնէլա* “**kordela**” (giyecekleri süslemek veya bir şeyi bağlamak için kullanılan enlice şerit), *փօլիթիքա* “**politika**” (yöntem), *րուպա* “**ruba**” (giysi).

Moğ.: *չаг* “**çağ**” (zaman dilimi, vakit), *сая* “**salt**” (sadece, yalnız), *асаг* “**asag**” (fayda, kazanç).

Yun.: *անախթաք* “**anahtar**” (kilidi açıp kapamaya yarayan araç), *ավլու* “**avlu**” (bir yapının ortasında kalan üstü açık kısmı), *պօստըրուս* “**bodurum**” (bir yapının yol düzeyinden aşağıda kalan bölümü), *մէմէտ* “**demed**” (bitki destesi), *էֆէնդի* “**efendi**” (bey), *ֆիստաւ* “**fisdan**” (kadın giysisi), *իսկէմրի* “**isgemri**” (aralıksız, üstü tahra veya hasır sandalye), *քերէվէտ* “**kereved**” (oturmaya ya da yatmaya yarayan tahtadan yapılmış yüksekçe yer), *քիլիսէ* “**kilise**” (Hristiyanların ibadet için toplandıkları yer), *քիւֆէ* “**küfe**” (yük taşımaya yarayan dayanıklı sepet), *լաւաք* “**lanba**” (ışık veren alet), *մանասթաք* “**manastır**” (keşişhane), *մասա* “**masa**” (mobilya), *փափազ* “**papaz**” (Hristiyan din adamı), *փաթրիք* “**patrik**” (Ortodoks ve Doğu kiliselerinin başkanı), *փօփազ* “**poryaz**”

(kuzeydoğudan esen soğuk rüzgar), *թէֆնէ* “*tefne*” (Ege Bölgesi’nde yetişen bitki).

KAYNAKÇA

Devellioğlu, F. (2013), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Yayınları

Ergin, M. (2013), *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayıncılık

Karaağaç, G. (2016), *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayıncılık

Külekçi, C. (2010), *Sosyo-Kültürel Açından Ermeniler ve Türkler [İstanbul Ermenileri]*. İstanbul: Kayıhan Yayınları

Türk Dil Kurumu (2005), *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları

Pamukciyan, K. (2002), *Ermeni Harfli Türkçe Metinler*. İstanbul: Aras Yayıncılık

Stepanyan, A. H. (2005), *Ermeni Harfli Türkçe Kitaplar ve Süreli Yayınlar Bibliyografyası (1727-1968)*. İstanbul: Turkuaz Yayınları

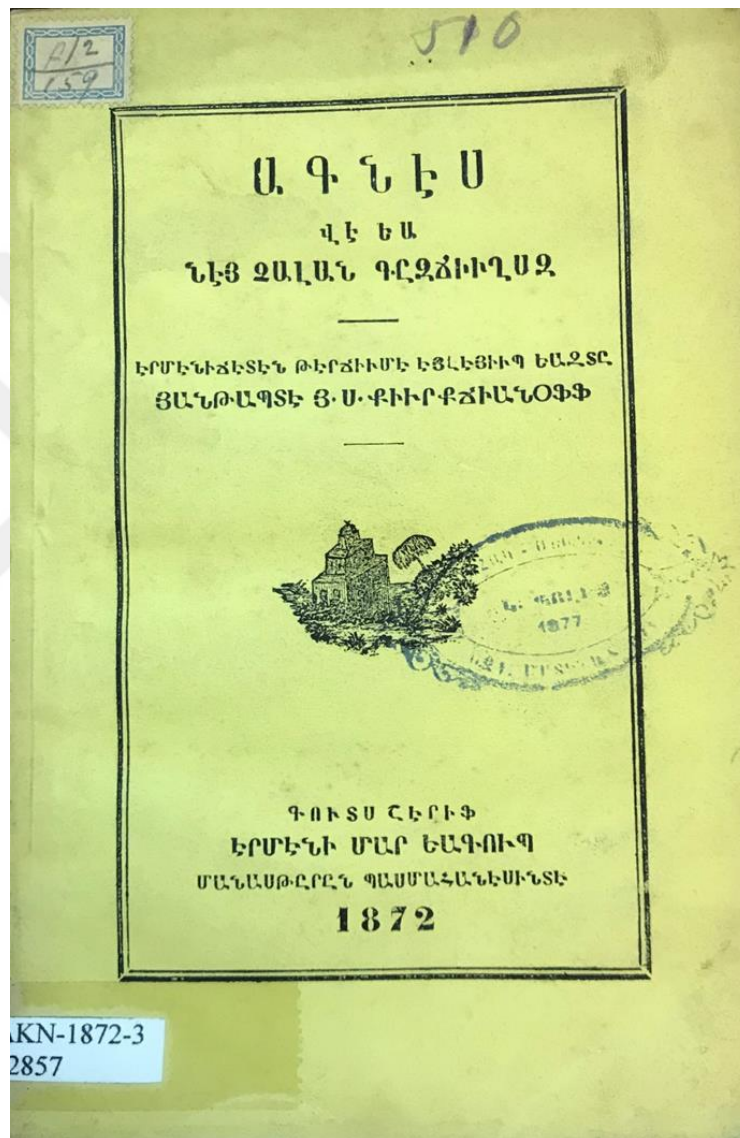
Tekin, T. (1997), *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*. Ankara: Simurg Yayınları

Ulu, C. (2012), *Türkiye Cumhuriyeti’nde Ermeniler*. Ankara: AKDTK Atatürk Araştırma Merkezi

Vural, H. & Böler, T., (2012), *Ses ve Şekil Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları

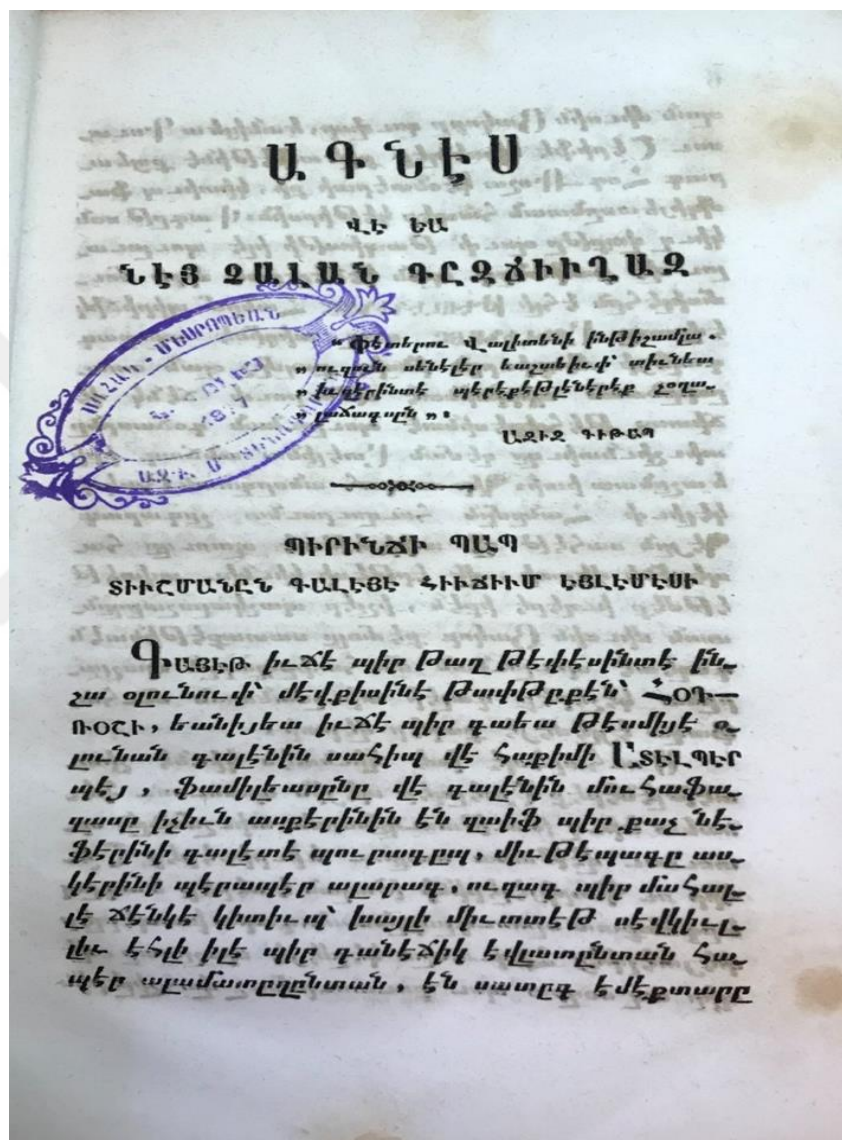
Zeki, B. (2009), *Ermeniceden Türkçeye Mükemmel Lûgat*. Ankara: TDK Yayınları

ՄԻԻԹԵԼԻՃԻՒՄԻՆՏԵՆ ՓԵՏԵՐԱՆԵ ՄՈՒՀԱԳՊԵԹ ԻԼԵ
ԻՀԹԱՆ ՕԼՈՒՆՈՒՐ
S O U S Ջ Ա Տ Ե Մ
ԼՈՒՍԻԱՆ ԱՏՈՒՐ ԷՖԵՆՏԻ
ՆԻՋԻՊԼԵՏԵԱՆԵ

օրան միւսին Յակոբը զու վար, եանկեա Վուտ
 առ Շէրիֆէ կիտէնէք քընաֆէթինէ քօյեա
 րադ Շօդ-Աօշա կէօնտէրտի քի, կիտիւպ ֆա
 միլիյետոնտան հապէր կէթիրսին: Վազըթ սօն
 կիւզ վաթթը օլուփ թապիսթի իլէ պուլուա
 լու վէ քափանքդ օրան կէճէլէրտէ միւրի մու
 մաիլէհըն էհըն թուօւնիս շանըմ պիւրիճիկ
 էվլասը ՎՏԵԼԻՆԱՅԸ սաղ տիղինէ ալարադ
 դալէյի մէսքիւրն ինսիդ քայմըշ օրան օտա
 լարնտան պիւրիսինտէ օթուրուփ ճէնկ վէ
 ճիտալ թէ հլիքէսինտէ պուլունան դօճասընը
 տիւշիւնտիւղը դէման Վտէլինա անճադ իքի
 եաշընտա իտի: Պիր սապահ անսըզտան Յակոբ
 կէլիւփ շանըմն հուզուրունա չըգարադ
 Պէյըն սահէթ վէ աֆիյէթտէ օլտուղը հա
 պերինի վերտի, վէ էրթէսի կիւնիւ ալտէթ
 էթմէք իւզէրէ իքէն, իշէր պաշկալաշտըն
 տան միւսին Յակոբ քէմալը սատաթէթինտէն
 դալէտէ պուլունան մու հաֆրդըրըն պաշա
 րընա կէլէրէք դալէի տիւշմանտան մու հա
 ֆադա էյլէմէյէ քարէր վերտի: 1308
 Սուհարէպէ իսէ կիւնտէն կիւնէ շիտ
 տէթլէնէրէք Վտէլպէր պէյին օրտուսու ֆէ
 նաեա եիւզ թու թաուղընտան, տիւշմանըն օր
 տուսու վէթանա տօղուս էիւրիւէրէք Շէ
 հիր ու Վարկիլէրինի թալան էտէրէք եադըպ
 երգ մաքաա օլտուգըրընտան, դարա խապէրլէր
 փէյտէլփէյ Շօդ-Աօշա կէլմէյէ պաշլասը, վէ
 պիր աղ սօղրա պու քուսուրմու շ վահլիլէրին

8
Գրատեսման ձեռնարկը բերման է հասցված Գրատեսման
պալատին, որտեղ և պահպանվում է մինչև 1918 թ. հունիսի 1-ին
օրը, երբ Գրատեսման պալատը և նրա օբյեկտները անցան
Խորհրդային Միությանը։

անորդ վէ զան էտէրիմ տէրխաթըր պուհու-
րուբարնըղ օ ամիկ վէ բէք կիւղէլ թէմսիլի,
« Հէր թիմ չի, ումոսընը Ալլահն իւղէրիկէ չօր, կէ-
լէճէ՛ լափիլ ումոսընը իւղէրիկէ փօլոս պոլոս » տէրէր :
« Հագդընըղ վար տըր, ուստըգանէմ Յա-
կոբ, տէտի թէպէնինտա Հանրմ, պէօլէ օր
տուքտա, հայտէ կիթ հէնտէյին իւղէրինտէ-
քի. քէօփրիւի քարտըրթ տըր, զիրա էյի պիլի-
րիմ. քի՛ գալէմիլ չօգ պիր վապըթ տիւշմանըն
հիւճիւմիւնէ քարը տուքտա, պարի չարընդ
պիր աղ վապըթ քաղանըն. քի, միւճէ փէրաթըմ
իլէ պաղի զիլ գըլմէթ էշէպարընը թօփըյ
եիւպ տաքտմտա միւթթէտիր օրայըմ : « ի-
րատէ վէ թէնպիհէրիկիլ թէքմիլէն իճիրա օ-
լաճագ տըր » տէտի Հաիօր վէ տիշարընա
չըգտը :

Ըղ սօղոս տիւշմանլարն այեաք սէպէրի
էյի թարգտա իշտիլմէյէ պաշտատըղընտան
աղնաչըլտը քի՛ արթըք գալէյէ եագլաշմըչ-
լար տըր : թէպէնինտա Հանրմ թիթիթէյէրէք
թիթուրաղը եէրտէն գալէլոյ օտանըն. քէօլիկի
փէնճիրէսինէ վարաղընտա՝ խէյփինտէն պէն-
զիւ ամթալ. զիրա տուման վէ փուս արարտըն
տան փարպան մահիթապըն զտիֆ ըչըղը ի-
լէ՛ պիր պէօլիւկ ապէրին գալէյէ տօղրու եիւ-
րիւիլ էթմէքտէ օլտուքլարընը էյիճէ կէօ-
րէ պիլտի. սիլահ վէ զըրիւլարընը փարաիլի
ափ աշըքար սէշիլիսի, ամթալըն քիճնէմէլէրի
տալիսի էշտիլիլօր իտի, վէ չու պուլու-

ուղատարագ գալէյէ կիրմէք իւղերէ իտիւրէ :
 Հօգ-Աօջի չանը ետարը պիր գայտէիլէ վուր
 տուրուպ եագընտա օլան քէօլէրտէն քօմ
 շուլարը եարտումա տալէթ օլունտու խէտէ ,
 ֆայտէսիզ , զիրա էթրաֆը տիւշմանլար իլէ
 քուշանմիշ պէտպազգ պիր գալէյէ նէ իմոտտ
 օլունա պիր իտի :

Տիւշման քէնտի քարշըսընտա արթըք հիւ
 պիր մանի կէօրմէտիյնտէն , պահճէ տիւվա
 րընտան եօգարը գալէյէ չուր . գալէ մու
 հաֆըղար իտէ պու հալտան պէխասէր , գա
 լէ գաքուսընն արգասընա պիրիքէրէք ֆէ
 տաքարանէ տէօյիւշմէքտէ իքէն՝ արքաթարաֆ
 տան իշէրիւէ կիրմիշ օլան տիւշմանը կէօրիւր
 կէօրմէզ՝ մէճպիւր օլտուլար թէսլիմ օլմաեա :
 Պու քէօիրու շամաթասընը էշիթտիյի անտէ
 թէտէնինտա իւրքաիւ վէ պաքար քի տայրէնին
 պէօյիւկ ներտիվէնինտէն եօգարը պիր չօգ տիւշ
 ման չըգարագ՝ քէնտի օտասընա տօղրու կէլի
 եօրլար , պաշկա պիր չարէսի օլմատըղընտան ,
 չափուճագ օտա քաքուսընը քափաեարագ գօլ
 տէմիրլէրինի քօյտու խէտէ , պու զտիֆ գա
 բու տիւշմանլարըն քուվիլէթի էօնիւնտէ անի
 տէ փարաիարչա օլուպ եէրէ թէօրիւլտիւ . ճա
 նալար մէշրէպիւ թէրպիյէսիզ աքէրլէր ի
 շէրիյէ տօլտու խէ , Հանրմըն օրատա քալմագ
 լըգ իշինէ կիւմէտիյնտէն պիր հալ իշէրքի
 օտաեա քաշտը խէտէ , օնուն տէ քափուսընը
 քըրլպ քաշտճագ պիր մահալ պըրտգմասըրար ,

էլինի տու վարարան վաւրմանա պաշտար քի ,
 պէլքի տու վար իշխնտէ էշիա սագլանդր պօշ
 եէրէր վար իսէ՝ տղնասրն պուլսուն . պիրտէ
 տու վարն պիր եէրի պօշ սեւտար վերտիյինտէ
 ճիւմիէսի պիրտէն թէքրար (Թէոլէնինտանն
 եագաւորնտան թու թարագ իպրամ իթտիլէր քի
 օրասրնր տէ աշսրն . զաւալլը քարրնն չարէսի
 քէսիտիյինտէն օ ումուտտան տէ վաղ կէ-
 չերէք , օնր տէ քէնտիլերինէ թէսլիմ էյլէտի
 խէտէ, կենէ էլերինտէն քուր թուլմատոր պուլն
 լար վահշիլերէ մախտուս պիր սէվինճ իլէ օ
 միւճէֆէրաթլարր տէ փայրաշորգտան սօղրա ,
 պու մեհրամէթէ շաւան հանրմա՝ թիքսինի-
 լիւր քիւֆիւրէր էտէրէք , օ մահալլը էվիլէլին-
 տէն քէնտիլերինէ կէօստէրմէտիյինտէն տօ
 լայի էնվայի հագարեթլէր էյլէտիլեր : Պու
 եաղլըճա լօգմտտան ճանապարի իշթահլարր
 օյեանուպ վէ քէնտիլերինի տահա զիւտտէ
 քուտուրթտրղընտան , պուլնլարտան մատա
 տահա սագլը մալը վար զաննր իլէ , օրթատա
 օլան քապ քաճագլարը գրրտրլար . տայրի տու
 վարլարն թէքմիլինի տէ սէօգտիլէր քի պաշ
 կա մալլար պուլսունլար :

Իշպու նէթիճէսիլ թէֆթիլերտէն սօղրա
 պիր շէյ պուլմտարղլարրնտան քուտուրարագ ,
 պի թէքրար (Թէոլէնինտանն իւղէրինէ հիւ-
 ճիւմ էտուպ իպրամ իթտիլէր քի խաղնասրնր
 կէօստերսին : Օտալլը հանրմ նաֆիլէ եէրտէ
 աղըր եէմիլէր իլէ ինանտրմանա չաղըլնօր

խոյ քի, անահատարարն ճեմիսին տէ քէն
տիկերինէ վերմիշ վէ կիզլի պիր շէյի քարնա
մըշ, անճադ քիմ ինանոր խոյ, իւրս իլէ քու
ճաղընտան եվետորնը քապրի ալտրար վէ
տէօրդ էթրաֆընը սարարագ՝ քրլընճարընը
սըյերրարագ. «Լյա խաղնանը կէօստեր, վէ
եա՛ եվետորնըն փարչարանմասընը թամաշա իյ
լէ՞ տէտիլէր: Թէ ողէնինտա եվետորնա օրան
մուհապպեթինտէն քրլընճարըն տէհշէթինէ
պագմանարագ իւղերլէրինէ տիւշիւփ եվետո
ճրղաղընը վահշի էլլէրտէն չէքիպ քուրթար
մա խտեր խոյ, սարարմըշ ողէնղի իլէ եիւրէկ
աճրտան ֆիղանը, գաթը իւմուտ օլմուշ պիր
վարտէնին իզտիրապընա նիշանիմասուս իտ
տիլէր խէտէ, պուշարա ապա թէհսիր իթմէյ
իւպ, իչլէրինտէն պիրիսի տէվլէրէ մախսուս պիր
կիւլիւշ իլէ տէտի քի. «Լյա կիւղէլ հանրմ,
իշտէ սէնի քօրքուտաճադ վէսիլէյի պուլտուք,
արթըք պաքալմ պու թարիք իլէ ինատընը
եէնմէվմիլիդ»:

() արա կիւջիւճիւգ Լտեղինա խէ աղլա
յիւպ փիւթիւն քուվիլէթի իլէ պաղըրմագտա
լիքէն, պու ճանալարարտան պիրիսի չօճու
լուն քօրլենտան թուլթարագ քրլընճընը քալ
տրրի՝ տէհշէթլու պիր սէս իլէ տէտի քի.
«Լյա խաղնանը կէօստեր, վէ եա՛ շիմտի պու
չօճուղը իքի փարչա խտերիմ»:

() ու ֆայտէսիգ քօրքուլար իլէ՝ եիւրէք
տայանամաղ հաղար իւղերլինէ՝ պէտպաղդ Թէո

լենինտաօտերէ ճէյէ կելտիքի՝ դա ագլօլ օլարագ
էօլիւ կիպի եերէ սերիլտի : Պիրտէ՝ պու տիւշ
մանկարն սերքերտեսի Արիմօ տը Տիւրքուան
փաշա պիրտէն պիրէ կելիւպ իչերիյէ կիրտի-
յինտէ պիր պագըշ իլէ հեր պիր շէյի աղնատը .
« Օ՛ ալըմլար պու նէ՝ եալիայօրսունուգ » . պա-
ղըրտը վէ էօյէ պիր սէս իլէ քի , փիւթիւն
ասքերինի իւրքիւթտիւ . « Չափուգ շուրա
տան տիշարը չըգընըգ . եօգսամ ճիւմէնիդիտէ
քըլընճտան կէշիրտտիրիլիմ՝ , նասըլ քի սիգ
պու զաւալլըլարը քըլընճտան կէշիրմէկ իս-
տէտինիգ իսէ » :

Պու վահշիլէր՝ քէնաիւ սերքերտէլերի հու-
ղուրնտան տէր հալ գօրգուլարնտան նաշի
գուղուեա թէպտիլ օլարագ , Հանրմ իլէ չօ-
ճուղըն եագասընը պուրագարագ՝ թալան էթ-
միշ օլտուքըրը մալըրը թօփայեուպ չարչա-
փուք տիշարը չըգտըլար : Արիմօ քէնտի ու-
շաքըլարընը չաղըրըպ պէտպաղը թէոլէնին-
տաի եերտէն քալտըրտթըրըպ ուսուլ իլէ պիր
եաթաղա եաթըրտը , վէ քըզճուղաղընը տէ
քօյնունա վերուպ էմիր էթտի քի՝ լաղըմ կէ-
լէն թէտալիլի էտուպ հըղմէթինէ էյի պագ-
սընլար . ծնլար իսէ տերագապ պուրնու-
նա քօքուլու բուհլար թութարագ վէ սաիր
թէտպիրէր էտէրէգ , կիւճ իլէ արընը
պաշընա կէթիրիպ օյեանտըրտըլար : Հանրմ
կէօղլէրինի աչտըգտա՝ իւք կէօրտիւի ստէմ
միւշարիլէհ օլտու , քէնտիլինի օ գալըմ ճանա-

վարարուն էլնաէն բուրձարանը տէմէք իս
տերիմ:

ԻՔԻՆՃԻ ՊԱՊ

ՍԵՐՔԵՐՏԵ ՎՐԻՄՕ ՏԸ ՏԻՐՔՈՒԱՆ

ԹԵՆԱԵՆԻՍԱ Հանրմ թէքմիլ իֆադաթ
պուրուգտա, կրիմօ փաշա եանընա եագլա-
շարաք թաթը սէտա իլէ տէտի քի. « Հա-
նրմ, զանն էտէրիմ սիզի ինանտըրամամ քի՝
աքերիմին շու պուրունուշնտան նէ՝ տէրէճէ
ճանրմ սրգըրտը. անճագ Մըսհա թէշէքիւր
էտէրիմ քի, չօք էյի վագըթտա օտանըզա
կիրտիմ վէ սիզէրի օ աղիմ թէհլէքէտէն քուր-
թարմանա միւշէրրէֆ օլա պիլտիմ, արթըք շիմ
տէն սօղաւ րահաթ օլն Հանրմ, զիւրա պէն պու-
րատա օլտուքճա, սիզէ աղա պիլր զիւան վէ րա-
հաթըզըզ օլամազ. գալէ, տայրէ վէ զաթը-
նըզն շախի մէնֆաաթը իչիւն պէնտէնիզէ
միւգատտէ էտինիզ քի պուրատա սաքին օլա-
իմ. կիտուպ թէնպիհ էտէյիմ քի. արթըք
շարապիտանայար իլէ պօտուրումլարա թօգան-
մաարնլար. Պիլըրսինիզ քի մա հարէպէնին հա-
լը վէ տտէթի աքէրլէր հիւճիւմ իլէ պարզլա-
րը մահալը թալան էյլէմէյէ հագլը տըրլար,
էկէր քի սիզ քէնտուրատէթինիզ իլէ գալէնիզի

իլէ պիղէ թէպէմ օլա խոնիղ, պու զահմէթ-
լէրի չէքմէզ իտինիզ :

« Սէմնուն վէ միւթէշէքքիւրիւմ, աղիզ է-
Ֆէնտիմ, տէտի հանրմ : Սիզլէրին շու ինսա
նէյէթլիկինէ տախի պօրճլույում, ինսանընդ
քի, մէհրամէթլու եիւրէյին տույկուլարընը
թանրըրմ, օ եիւրէկ պիր տիւշման եիւրէկի
տախի օլսայ ր :

Պու արալդգ փաշայի միւշարելէհին իբտա
մը իլէ՝ հէնիւզ թալան օլունմամըլ եէյէ-
ճէգլէր իլէ եշեալար մուհաֆազա օլունտու,
եաղմայը մէն էյլէտի, գալէյէ պէքճիլէր
քօյտու վէ ասքէրէ էմիր էյլէտի քի, պու
գալէ քէնտու սէրքէրտէլէրինին մալը կիպի
զանն էտէրէք էօյլէճէ հիմայէթ վէ իհթիրամ
էյլէսինլէր : (Յնտան սօղըա Վրէմօ կէրէք շա-
նրմըն վէ կէրէք օնուն էվլատը հագգընտա պէօ-
յիւկ իհթիրամաթտա պուլունուպ՝ ասքէրինէ
էօրնէկ օլտու, հէր ճիհէթլէ պուլարա թէ-
վէճուհ կէօստերէրէք ֆրսանտը տիւշտիւքճէզ
մուհապպէթի օլտուղու աղնամաք իստէր ի-
տի : Անճագ պու թէվէճուհտա օլան շաշըր-
տըճը ֆիքիր չօգ սիւրմէյիւպ աշիքարէյէ չոգ-
տը : Պիր քաշ կիւն սօղըա ճէտարէթլէնէրէք
թէյլէնինտա հանրմ հագգընտա եիւրէկինտէ
օլան մուհապպէթի մուհտարիէսինի պէյան
պիրլէ օնա ատէպէ մուղաիր թէքլիֆլէր սուն-
մատան ութանմատը : շալ պու քի, Ալասըն
բօրքուսու իլէ ատէպու նամուսընտա եէքտէ

պուլունան թէպէնինտա հանրմ ծնուն թէք
լիֆինի բէտտ էյէտի . վէ պու եէնի պելատան
սէլամէթ քուրթուլմաք իչին Քաղպի թաա
լանըն եարտըմընը թէմէննա էյէտի . վէ հէր
ան քէնտու թէնէֆիւզ օտաարնտա տիղէրի
իւզէրինէ կէլէրէք . « Եւ Քէպպիւմ , պըրաք
քի՝ հէր պիր շէյիմի գայիպ էտէյիմ , եկէր
միւրատը ալիյէն էյլէ իսէ , անճագ ապլա միւ
սաստէ էթմէ քի՝ ար վէ նամուս պէնտէն զայ
օրուն . պըրաքմա քի՝ կիւնահլար տուզա
ղնա տիւշէյիմ , վէ սէնին էպէտի էյլիկէրին
տէն քէնտիւմի մահրում քըլայիմ . սէնին մաւ
գատտէն նազարըն իլէ պէնի հէր ան նազարը
վէ թէհլէքէլի վաքիթլէրտէ պէնի գուվլէթ
լէտիւպ ճէսարէթլի քըլ » տէյու աղլսիփ սըգ
լանրը իտի :

Սաղիլէթքեար Հանրմ , չօգ վադիթ քէն
տու եիւրէյինի պու թարդտա Լլահա սօղ
րու քալտըրարագ պու պէլատան քուրթուլ
մագ իչին ծնտան քուվլէթ վէ ֆերասէթ տիւ
լէր իտի , Լլահըն իհտանը իլէ միւշարիլէհին
քուրտուղու տուզաքլարըն ճիւմլէսի տէ նա
ֆիլէյէ կիտուպ , օ Հանրմը ապլա ար ու նա
մուսընտան այերուուպ քէնտիսինէ հէմէֆ
քեար էտէմէտի :

Հալար պէյլէ իքէն տախի , Ֆաղիլէթքեար
վալտէ քէնտի էվատընըն եիւրէկինտէ քը
րիստոնէայ տինինին տույկուլարընը քէօքլէշտի
րէրէք , ծնու տինտար պիր քըրիստոնէայ էյլէմէ

տէն տուր օլմազ խոի, Այտելնա տախի թըգէ-
 թի թամմէ իլէ՝ վարտէսինն վէրտիյի տերա-
 լէրէ գուրաք վէրիւր խոի, վէ հօկրէնաթէրլինի
 կիւղէլճէ Ֆլքրէնտէ սագլար խոի . Ալահըն
 էյիլիլէրի, գուվլէթի վէ Օնուն միւճիւղէթիւ-
 լինէ տաիր վարտէսինն պէյան էթաիյի թէմ-
 տիլէր իլէ կիւղիւճիւկ եիւրէկի քէնտու եարա-
 տըճրսինա սօղըս մուհապպէթ իլէ թու-թու-
 չուփ եանար խոի : Թէպէնինտա Հանըմ՝ չա-
 րըքը խոի քի՝ էվլատը եիւրէկինտէ քեօքէշ-
 միշ օրան Ալահանի մուհապպէթ իլէ պէրա-
 պէր՝ արգատաշլաք մուհապպէթի տախի ֆի-
 լիղլէնսին . պու սէպէպտէն « Իօկրէն, եանէվ-
 կիւղու էվլատըմ՝ տէր խոի, էօկրէն հէր պիր
 շէյաէն էվլէլ՝ թէքմիլ եիւրէկին իլէ ԱԼԼԱՅԸ
 սէվմէյի . էվլէթ Ալահը թէքմիլ եիւրէկ,
 թէքմիլ բուհ վէ թէքմիլ գուվլէթ իլէ ԱԵՎ-
 ՄԵԼԻՅԷԶ, զիրա Օնտան էվլէլ սէվլիլի հիշ պիր
 շէյ Եօք տըր, պու տիւնեա եիւղիւնտէ հէր
 նէքի վար խոի՝ Օնլարըն ճէմիսինտէ պիլի սէվ-
 տիյի իչիւն եարաթմիշ տըր . Օնտան մաստէ
 քէնտու սագլըքն իչուն տախի պօրճյուսուն
 քէնտիւսինէ . օ սէնի եարաթտը քի՝ քէնտիւ-
 սինէ քուլուգ էտէսին, պու տիւնեաթը թէքը
 էթաիլէտէն սօղըս՝ չօգ ալա պիր տիւնեատա
 էպէտիւլ էպէտ քէնտիւսինի իզզէթլէյէսին .
 իմաի թէֆէքքիւր էթ, եան էվլատըմ, քի պու
 տիւնեատա պիր չօգ էզիյէթլէր տախի չէք-
 սէք՝ կինէ սէմատա էպէտի մութլու օրաճաւ

ման իբի թագըմ՝ օլտուղու անտէ՝ վալիտէսիւ
նէ սիւալ էտէրէք՝ ծնուն էմրի իլէ պիր թա-
գըմընը ֆուքարէ չօճուղընըն պիրինէ հէտիյէ
էտէր իտի :

Թէոլէնինտա պէցլէճէ քէնտիւ էվլատընը
թէրպիյէ իթմէքլէ մէշիւլ իքէն , Արիմօ փա-
շա կինէ քէնտու իպրամարը իլէ ֆաղիլէթլու
Հանըմը թաճիղ իյլէմէքտէ իտի , նիհայէթ
պաքտը քի իսկեաթ էտէմէյօր , թէքլիֆի թար-
ղընը տէյիշէրէք՝ ծնուն իլէ էվլէնմէք իստէտի .
Թէոլէնինտա օվագըթ օթուրտուղու եէրտէն
այետղս քալքարաք քեամիլ պիր թարգտա
ճէվապ էթտի :

« Լֆէնտիմ , չօգ էյի պիլըրսինիզ քի՝ պէն
էվլի իմ . գըղըմը թանըեօրտունուզ , վէ նըշան
եիւղիւլիմ տաիսի իշտէ փարմաղըմտա տըր . պու
պէցլէ օլտուղու հալտէ՝ էվլիլէք վէ վալիտէ-
լիկ պօրճրարըմը սաքլայըպ ծնլարըն շէրէֆլէրիւ
նի կէօգէթմէյէ պօրճլու տէյիլ միյիմ » :

Արիմօ փաշա շաշա քալըպ պիր սէօզ օլտուն
սէցլէյէմէյէրէք՝ ծնտան սալուշտու կիթ-
տի . վէ պաշատը տիւշիւնմէյէ քի՝ Թէոլէ-
նինտանըն ինատընը եէնուպ քէնտինին ֆէնայ
ֆէյիլ էֆքեարընը իլէրու վարտըմաեա նէ
թէտպիր պուլա պիլըր :

Պիր ագշամ Թէոլէնինտա Հանըմ նէյ
չալըպ էյլէնմէքտէ իքէն՝ քէնտի քօճասը Լ-
տէլլէրին սաքէրլէրինտէն Վանիպէր իամինտէ
պիրիսի անսըլէն օտաւընա կիրիւպ տէտի քի՝

« ԼՅ պուհուրունը, խմէթլու Չանըմըմ, երեքէկ աճըտըճը պիր խտպէր իլէ պետպաղդ օրտումուղտան ալտէթ էյլէտիյիմէ » :

Թէպէնինտա պու սէօհպէթտէն տէրէճէ սիդ իւրբէրէք՝ չալաղը նէյի էլնտէն պրաբըպ, Լըահ, կինէ նէ պէլա կէլտի պաշըմա՝ պաղըրաբ, Պանիպէրէ տէտի.քի՝ « Սէյլէ վէ պէն տէն պիր շէյ սապլամա. հէր պիր օլանը պիւ մէք իստէրիմ. գօճամ Լյտէլպէր պէյ՝ նէրէ տէ տիր. աճապ էօլտիւ մը . . . » պաղըրաբ :

« Լ.վ.վ.թ, հիւ պիր շէյի սիզտէն կիզլէյէ մէմ տէտի նէֆէր. զերա էյի պիլլըրիմ.քի՝ օրթաղըա եպըլան հալատիստէն՝ հէր պիր վուքուաթը տույմու շ սընըզ. էվլէթ խմէթլու Չանըմ, գօճանըզ հտէաթտա տէյիլ տիր. Վ.Ե.Թ.Ա. իչիւն ճէսուրանէ տէյիւշէրէք՝ իզդէթլու պիր թարզտա մէրտճէ վէֆաթ էթտի. աղըր պիր եարա ալմը օրտուղնտան հըղէ մէթինէ պէնտէնիլի թային էթտիլէր. պաշըքուճաղըմաա իբէն՝ պայիլն պիր սէս իլէ անճադ շու քէլամիարը պանա սէյլէյէ պիլտի. »
 « Իճիրա ելիպիյին հըլմիլլէր ֆայպասը պըր, եա՝ ալվ
 » կիւլէմ Լյանիպէր. պոյոթօրում չի պիր բաւ Եաթի
 » չէպէն պո պիւնիպի իբէր էպէճէյիմ. էվլէթ՝ ալլըգ
 » էպէպիլլէ պապիլանըն հոպորըն չըգաճաղըմ, օ
 » բապա ինֆիլի օլանմագ իլէն = Վիլիմ սօն վապիլլի
 » կիւլէ պիյի. կիօլլէրիմ բաթանաղը կիպի, հէման
 » շօր Ուօլա ալտիլ էլի վէֆաթըմ աղլիլմ թիւիլէ
 » նիկաա էհլիլէ պոյ էլի. ալ շու նիւտա էիւլէիլի »

« Եւ աս վեր . վէ սեօյն զի՝ տիրելիւն իւրեանցիս
 « իւրեանցիս իւրեանցի՝ պանա իւրապէս եյնէպիսի Տոհապալիս
 « իւրեանցիս իւրեանցիս իւրեանցիս իւրեանցիս իւրեանցիս . Պոլս
 լարը սեօյն իւրապէս փարմաղընտան նըշան եիւ
 զիւրիւնի չըգարըպ պանա վէրտի . տօտադլա
 բը իւր տէ տօւվա սեօյն յերէք բուհունու
 Ալահա թէսիւմ եյնտի » :

Նեֆերի մերքում պունլարը սեօյն իւրապէս
 չըգարտը պիր ալթուն եիւրիւկ վէրտի : Հա
 նում եիւրիւկի ելինէ տըր ալմաղ օթուրտու
 զու իսկեմիսին իւրեանցիս պայրլար բալտը .
 պիր վադըթտան սօղըա քէնտու քէնտուսինէ
 կէլերէք . « Եւ Ալահ » տէյիւ պիր կէօղ
 եաշը սեյն տիր կէօղլերինտէն ագլտարադ .
 « Նա իւրեանցիս պէնիւմ պէտադդ միւրահա
 զալարըմ կէլտի չըգար : Ատէլպէրիւմ վէֆաթ
 էթտի . պէն տուլ գալար . սեֆիլ էվալարմ
 տէ եէթիւմ գալար : Պոլ եիւրիւկի քի սեվ
 կիւրիւ Ատէլպէրիւմ մուհապպէթի նիշանի
 իտի , տահա տէրիւթըր էթտիրիր պանա օ
 մութըր զէմանլարը քի էվէնմէդտէն էվէլ
 քօճամ քէնտի փարմաղընա քօյնարադ տէ
 միշ իտի քի . « Ալիւրիւմ թէոլէնինտա , սէն
 քի՝ Ալահտան սօղըա պոլ տիւնեատա պէ
 նիւմ իւրեանցիս չէյտէն զիւտէ զիւ գըյմէթտին ,
 սօն նեֆէթիմէ տէկին սանա սատըգ գալմադ
 իւրեան պոլ եիւրիւկիւ սագլաեաճաղըմ . . . »
 Ալահ Ալահ , քէտէրիւմտէն եիւրէկիւմ փարա
 փարա օլուէօլ » . տէ տի վէ թէքրար պայրլապ

տիւշտիւնսն՝ մէջուր օլտուր եւթա-
ղնա կէօթիւրմէյէ . աղընը պաշնա կէթիւր
մէ իշիւն՝ ուղուն միւտտէթ չալըշարլար , աղը
պաշնա կէլտիյնտէ՝ պաղտըլար քի՝ քայէթ
թէհլիքէլի հալտէ հաստալանմըշ տըր :

ԻԻՉԻԻՆՃԻ ՊԱՊ

ՍԵՓԻԼԻ ՏՈՒԼ ՀԱՆԸՍՐ

ՇԱԵԱՆԻ մէհրամէթ Հանըմ, գըղը իլէ
սատըղը օլտն Յակոբը եւթաղը եանընա կէ-
թիւթտիւրիւ պէվիւլիւսի Մտէլպէրին վէֆա-
թընը օնլարա տէ պիւլտիւմէկ իստէտի , աղլայըս
կէօղլէրի թէքրարէն կէօղ եաչլարը իլէ տօլտու-
լար . էյիւկտար իհթիեարըն՝ չօճուղըն էլինտէն
թութարաղ իշէրիյէ կէլտիյինիկէօրտիւյնտէ՝
քէնտիւսինի թութամայարաղ պաչլատը աղլայ-
ըս ֆերիատէթմէկէ . « Հայիֆ, ես սէֆիլէ էվլա-
տըմ, տէտի , վէ քէտէրամիլ սէտա իլէ պաղըր-
տը . « Լըթըք պունտան պէյլէ փէտէրէ մա-
լէքէ տէյիլիին . սէն եէթիմ գալտըն , պէնտէ
էհլիմի քայիս էթտիմ :

Մտէլինա պուլ քէտէրի տույտուղընտա՝ դայ-
էթլէ էսէֆլէնիւս աղլամաեա պաչլալինճէ ,
ֆաղլիլէթաւ մախտէսի եիւրն կինի Մլահա

տօղբու երկօղբերէք, չօճուղքնը թէսէլու
 էթմէյէ քալքըշտը, « Լա սէվկիւլու գըղմ,
 տէտի, կէլլէ պու տիւնէատա արթըք փէ-
 տերէ մալէք տէյիլլին ամմա, ումարմ.քի սէ-
 մատա հաղըր տըր սէնին փէտերին, զերա օ
 պու տիւնէատա իքէն քայէթ ֆողիլէթլու վէ
 տինտար պիր էօմիւր կէլլուտիյինտէն մատտէ,
 Լըրահըն մուգատտէս թէնպիհլէրինի տէ թէք-
 միլէն սագլատը, (ինսանլարը) տիւշմանլարընը
 տախի սէվէր վէ էլինտէն կէլէն էյլիկլէրի ծա-
 լորա էտէր իտի, էն զիտտէ սէվլինձլի կիւ-
 նիւ Ե. Հաղորտ-իհանա ետքլաշտըղը կիւն ի-
 տի, վէ քուրթարըճընը Յիսուս Քրիստոսուն
 շու քելամընը ապա ունեւթմագ իտի, « ՔԻՄ
 ՔԻ ՊԵՆԻՄ ԹԵՆԻՄԻ ԵԵԻ, ՎԵ ՊԵՆԻՄ ԲԱՆԵՄԸ
 ԻՉԵԲՍԵ, ՊԵՆ ՕՆՏՍ ՎԵ Օ՝ ՊԵՆՏԵ ՍԱՔԻՆ ՕԼՈՒԻ »
 (Հոլ. Զ. 56): Լ'տէլպերիմ հիչ պիրվադըթ թա-
 մահ իտուպ քիմսէնին մալլնա էլ ուղաթմա-
 տը, առէմլէր հագդընա ֆէնա սէօլլէմէյի
 պէօլիւկ կիւնահ սաեար իտի, էգսիկլիկլէր թէ-
 սատուֆ իթտիքձէղ դահամիւլի արթար իտի,
 սատտէթլու հաղընտա տախի հագիր վէ ու-
 լուպլու պուլունուր իտի, հիչ պիրվադըթ քէն-
 տի հաղընտան շիքեայէթ էթմէմիշ տիր, հէր
 պիր վէսիլէլէրտէ պէտպաղդլարա մէհրամէթ է-
 տէր իտի, ճիւմլէյէ տէ էյլիկտար պուլունուր
 իտի, պաշկասընըն գուսուրունայ աֆ իտուպ,
 քէնտի գուսուրլարընըն ճէղասընը հօշնութ-
 Լուլ իլէ չէքէր իտի, իմտի նասըլ քի քէնտիւ-

սի պուռ տիւնեատա հերքէ շէ մէհրամէթ էթ-
տի իսէ, Բլահտէ սեմատա քէնտիւսինէ մութ-
լագա մէհրամէթ էտէճէգ տիր » :

Նստըլ քի, նազըլ վէ էյլիկպիլէն էիւրէկ
սահիպլէրի քէնտու ագրապա վէ էս տօտուր-
ընտան պիրիսի գայոլ էթտիքլէրի զէման՝ օ-
թուրուլ օնուն էյի ամէլ ու հալարընը մէթհ
խտըլէր իսէ, օնճուլայըն զէվալլը հանըմճըղաղ
ասլա տուր օլմանարագ միւթէվէֆֆա էհլի-
նին ֆաղիլէթլէրինի մէթհու սէնա էթմէք-
աէն օլմանագ իսի . իստէտի քի, էհլինին
սօն նեֆէգտէ սէյլէտիքլէրինի վէ րուհունու
նատըլ թէսլիմ էթմիշ օլտուզունու պիր պիր
Գալուբա նագըլ էթսին, լաքին միւսին Գա-
կուբ նազաքէթինտէն նաշը իսթէմէյերէք,
« Օլահմէթ էթմէյինիլ հանըմլըմ, օ էսէֆլի
նազըլյէթլէր իլէ էիւրէկինիլ թէքրար եա-
րալամայինիլ, պէն թաւսիլի իլէ՝ եանընրզտան
կէրու չըգան ասկերտէն տիյնէտիմ, հէր պիր
շէյի պիլէ նագըլ էթտիքտէն սօղրա, Արիմօ
փաշահա կիթտի ալնաշըլան օնա տէ նագըլ
էտէճէք տիր, Հանըմլըմ, պիլ շիմտի պու քէ-
տէրամիլ վուգուլթտան սօղրա նէ՞ եափա-
ճաղիսէք, օնուն իւզէրինէ տիւշիւնէլիմ, զիրա
քօրքուեօրումքի, Արիմօ, նատըլ քի պանա սէյ-
լէտինիլ, մուգատտէմ սիլէ էթմիշ օլտուզու
թէքլէֆի պունտան սօղրա տահա շիտտէթլու
սուրէթտէ թագտիմ էաէրէք սիլլէրի թաճիլ
էյլէմսին, միւրքիւն քի սիլին իլէ էվլէնմէք

խղէյերէք՝ սիղլէրի ալտաթմաեա չալըշաճադ տորր. անձագ՝ նասրլ քի պէն քանմըշում, սիղ օ նու սէվմէեօրսընը, վէ սէվմէտիյինիղ հալտա, օ սիղի գանտըրամաղ. օնուն բոլիթիքալարըն տան գուրթուլմսք իչիւն լաղում օլան թէտ պիլլէրի շիմաիտէն տիւշիւնմէլիսինիղ. պուլ րատան քաշմագտան մասաւտէ, օնուն էլինտէն քուրթուլաճագ պաշկա պիր սեւամէթ թալ րիգ կէօրեմէյօրում, պու ճէսամէթլու իչին գայլէսինի տէ պէն քէնտիւ իւղէրիմէ ալա պիլ լիրիմ. թէտարիք կէօրմէյէ չալըշաղում. տահա վագթըմըղ վար տոր. էն զիտաէ թըգգաթ է տէճէյիմիղ շէյ շու տրք քի, ֆիրտը էտէճէյի միղտէն Վրիմօ փաշանրն ասլա շիւփէսի օլմասըն, ֆագէթ սանա շու իխտարը էտէրիմ քի, միւ շարեյէ հէր նէ զաման քի սիղէ էվլէնմէթ թէքլիֆի էտէր իսէ, սագըն ըէտտ էթմէյէսի նիղ. իլլա տիւշիւնմէկ իչիւն միգտարը գիֆայէ ուղըն վատէ իստէյինիղ. սիղ օ վատէ իչինտէ նիյէթիմիղի մէվքիյի իճիրաեա քօյմաեա վա գրթ գազանրըրլ ր :

Յակոբուն պու իխտարլարը իլէ թէտպիրի թէդէնինտաեատա չօք տիրայէթլու կէօրիւն տիւ. սէօղ վերու պ գարէր գըլտը քի, հէր ճի հէթլէ թէտպիրինի իճիրա էյլէսին :

Արթըք եաս էլսլիսէսի կէյիւնու պ վէ գըղը Ատէլինաէ տալսի կիյտիրտի. ֆագէթ ա տէթտէն օլտուղու իչիւն կիյմէտի, իլլա է հլինի դայիպ էթտիլինտէն տօրպըր տույմաքտա օլան

տէրին վէ շէտիտ ազրըլար իշիւն . գալէնին քիւ
լիսէսինտէ միւթէվէֆանըն ճանը իշիւն տու-
վայ վէ սէնայ օգու թոուրուպ Պատարագ էթ-
տիրտի . թէքմիլ քիլիսէ սիահլար իլէ տօնաարը-
մը իտի . ալիւլըն թա օրթաարնտա միւ դէ յէն
պիր մեզար եափմըշլար իտի . մէզարըն էթրա-
ֆընտա սայրմազ մօմլար վէ շամաասնլար տիւ-
ղիւմիշ իտի , իւղէրինէ տէ սըրմա սաչաքը վէ
խաչալէմիւ սիսհ պիր էօրթիւ պրագըլմըշ ի-
տի . չըպրաք պիր քըլընճ , պէյին զըրիւրը ,
թիւլէրէ տօնանմըշ թաճը տախի մէզարըն օր-
թաարնտա վազ օրուսմաւ իտի . վէ ճիւ մէսինին
իւղէրինէ տէ ասըլատէրիյինէ մախսուս ար-
մալարընը էնվայի չիչէկ վէ թիւլէր իլէ տօնան-
մըշ օլտուլը հալտէ քօնուլմաւ օլալաք կնօ-
րէնլէրէ պաշլա պիր հալտէ թէհսիր էթմէք-
տէ իտի :

Վիլիսէտէ խայլի գալապալըգ վար իտի .
վէ պու գալապալըղըն պէօիւք քըսմը միւթէ-
վէֆանըն թապիլէրի իլէ գաաէմէլէրի ֆէվքէ-
լատէ քէնտինի սէվէնլէր իտի . տիկէր քուսուր
քալանխարտէ տէ Վրիմօնըն ապէրլէրի իտի :
Տուվա թէքմիլ օլանա քատար թէոլէնինտա ու-
ղուն վէ սիւհահ էօրթիւ իլէ էօրթիւլիւ գալ-
ար . վէ էվատը իլէ մէզարըն քարշըսընտա տիզ
իւսթիւնէ կէլմիշ տուրմաքօրըն աղլար իտի .
պատէհու գօճաարնըն ճանընը Վլըսըն մէհ-
րամէթինէ թէսլիմ էտէրէք , գալքըպ Պատա-
րագը թէքմիլ աիյնէտի :

Իշարու զինէթի խիթամ պուլտուքտան պիր
աղ սողրա , Արիմօ փաշա աղլայարագ , մա-
թէմաէ պուլունան Հանրմըն օտասընա կէլտի .
վէ թէհսիրլի սէօղէր իլէ օնու թէսէլլի էթ-
մէյէ չալըշտը . օ կիւն վէ էրթէսի կիւնիւ տախի
պէտպաղդ թէոլէնինտաէա թօդանըր պիր
սէօղ պիլէ լիսանընտան չըգարմաման ա տէ-
րէճէսիզ տըգգաթ էթտի իսէտէ , խըրսընը
պունտան զիատէ զապթ էթմէյէ քաթըր օլ-
մատըղընտան , հաֆտանըն սօնլարընտա սիւ-
րէթի բէսմիյէտէ քէնտու եիւրէկի իլէ էլինի
արթըք Հանրմա սունտու :

Տիրպէթլու վէ նաղիքէ տուլ տիշէհլի տէտի ,
«Ան իղգէթլու փաշա , սիզին պու թէքլիֆինիզէ
ապրա թաաճիւպ էթմէմ , զիրա դօճամըն վէ ֆա-
թը հապէրինի պտըրգտան սողրա էվլէլքի թէք-
լիֆինի թէգրարլամագ թապիյի տիր . անճագ
մէմիւլ էտէրիմ քի , փաշա վէ քէյէննու շէր-
էֆլու պիր ատէմ , պէնի թաիպ էթմէզսինիզ
քի , պու կիպլի աղլամ պիր իշի էյիճէ տիւշիւն
մէկ իշիւն սիղտէն պիր աղ վազըթ թալապ է-
տէյիմ , պունտան մաստէ շունու տախի պիլըր
սինիզքի , պինիմ ճինսիմին զատէլլիյինէ եապըշ-
մաղքի , տուլ գալըր գալմաղ , պուքատար չա-
փուք անիտէ էվլէնմէյէ քարար վէրէյիմ : Միզ
տէն ալթը հաֆտա վատէ իսթէրիմ , անճագ
սէօղ վէրմէլիսինիզ՝ պու միւ տաէգ իչինտէ օնա
տայիր ապրա պիր սէօհպէթ էթմէմէյէ . էկէր
պու շարթըրըքապուլ իտէր իսէնիզ վէ սա-

տագաթ իղէ սաբրարսանը, միւ մքիւն քի՛ Մէ
լահըն պաշկա պիր մուրատը պիւյէսի օլմատը
ղը հալտէ՝ մէրամընըղա նայիլ օլապիլէսինիղ Դ
Վրիմօ փաշա, թէոլէնինտանըն պու սէօղ
լէրինէ գիտէ թաաճիւ պ էթտի. գիրա Հա
նրմ շիմտիյէ քատար տահա պէօլէ քալի թարդ
տա սէօլէմէմիշ խոի. ինանտը քի՛ արթըք էվ
լէնմէք թէքլիֆի ճնա գապուլ էթտիրտի. օ
նուն իլիւն թաթըլա ճա սէտա իղէ ճէփապ էթ
տի քի.:

“Շու թէքլիֆլէրինիղ քայէթ հագըլ տըր,
ապիգէմ Հանրմ. վէ իլայրգ օլան տախի պու
տուր. պէնտէնիղ էղճան ու աիլ գապուլ էյ
լէտիմ. վէ ումարմ քի վատէմիղ թէքմիլն
տէ քիլիսէնին ուղանը էօնիւնտէ էլ էլէ
վէրէրէք պասկ օլաճաղըմ Դ:

Վրիմօ օ կիւնտէն արթըք մահսէտինէ էէր
միշ կիպի քէնտի քէնտիսինի էմին թու թա
րապ. թէոլէնինտաի սէրպէսթ պուքապտը,
վէ փէք ալ քէրրէ կանընա կէօրիւ շմէյէ կիտէր
խոի. Մնճաղ. թէոլէնինտա Յակօքտան աղնա
մըշ խոի քի՛ Վրիմօ քէնտու մէմլէքէթինտէ
էվրտոր վէ քարրտը վար խոի.:

Քէն տէնիլէն օ մէքրուհ շէյ՝ էկէր քի
թէոլէնինտանըն էիւրէկինտէ օլմուշ օլաա ի
տի, Վրիմօնըն էվլատ ու այեալ տահիպիսի օլ
տուղընը աղնատըքտան սօլըա, ճնտան ուղադ
քաշմադ արղուսը տիւ շմանըղա թահվիլ օլուր
խոի խտէտէ, ճնուն քրիստոնէալըգ ճանը

ապա տիւ շմանըդ տիւ շինտիւ քմէ գ խաի քէն
տինէ :

Իշէր պու միւնվալ իւղոէ օլտու զու հալտէ .
սատագաթը Յակոբունտէ պիրիճիդ գայլէ վէ
էնտիշէսի՝ ասրլատէ հանրմընը քէնտի էլի իլէ
շու վահշի ատէմին էլինտէն գուրթարմագ
խտի : Արիմօնըն աղալարընտան ֆաղիլէ թքեար
պիրինի քէնտիտինէ տօստ գաղանարագ , փա
շանըն սուի հալարընտան պիր չօք մալիւմաթ
ալտըգտան սօղըա , արթըք քարէր վէրտիքի՝
ֆիրարլարընա պիր կիւն էվիլէլ ճահտ էյլէսին .
զիրա տէր խտի քի , պունտան մաուտէ ապա
պիր չարէմիդ գալմամըշարը :

ՏԵՕՐՏԻՒՆՃԻՒ ՊԱՊ

ՓԻՐԱՐ

ՅԱՎՈՐՈՒՆ Ֆիրար էթմէ իչիւն քարար
վէրտիկի կիւնիւն սաղահարը , Արիմօ փաշա
պիր քաչ քիշի իլէ ալա կիլթմիշ օլուպ , ագ շամա
ալտէթ էտէճէ յինտէն , Յակոբ պու ֆրսան
տը էլտէն քաչըրման արագ՝ տէր հալ շանընը
էանընա կէլէրէք տէտի .

“Իամէթլու շանըմըմ , ֆիրար էթմէ ի
չիւն հէր պիր շէյ հաղըր տըր . իլապըմ քի ագ
շամ քաչալըմ . պունտան զիյատէ կիճիքմէյէ
կէլմէլ : Արիմօնըն աղալարընտան Վէտըգ իս

մինտէ քայէթ էյի պիր տաամըն սիզին իւզէ-
րինիզէ չօյ մուհտպպէթի օլտուղընտան, քէն
տի պուսու պանա պէյան էյլէտիյի վազըթ
չունու տախի սէօյլէտի քի, Փաշա սիզէ վատէ
վէրմիշ օլտուղընտան փիւշման օլարագ, ֆիքրի-
նէ քամուշ քի, վատէտէն չօք էվլէլ սիզի իլէ
էվլէնսին. վէ սիզ քապուլ էթմէյէճէք օլուր ի-
սէնիզ, ճէպրը քուլանսըն. հալ պէօյլէ օլտուք-
ճաղ, աճէլէ էյլէմէմիզ ւաղըմ կէլմէզ մի:

«Իմօի պու կիւն՝ եարը կէճէտէն պէշ
տաքիքէ էվլէլ փէնճիրէնիզին էօնիւնէ պիր
ներտիվէն ուղատաճաղըմ, սիզ նէ զաման քի
ուզուն պիր տէյէնէյին ուճունտա պէաղ պիր
մէնտիլին սալանմասըն կէ օրիւր իսէնիզ, (պու-
օլաճագ տրը սիզէ վէրէճէյիմ իշարէթ,) անի-
տէ եվլատընը ալարագ օ ներտիվէնտէն աշու-
ղընա էնինիզ: Կրիմօտան տսլա քօքքմաեալըմ,
զիրա օ էօթէ թարաֆտաքի օտալարտա պու-
լունտուղընտան՝ պիզի կէօրմէսի հիշ միւմքիւն
տէյիլ տիր. պէնտէնիզ հէր պիր շէյի կիւզէլ
սըրասընա քօյմուշում, հաթտա փաշանըն ա-
ղալարընտան չօք տօստ դաղանմըշ իտէմտէ, կէ-
նէ օնըսրա էմիյէզ էթմէյիւս, արգա օտա-
լարտա սաքին օլտուքլարընա տէ քանահաթ
էթմէյերէք, իհթիմալէ րաէթէն՝ ազչամ դա-
համընտա օնլարա վէրէճէյիմ շարապը պիր ազ
ղանիճէ վերտիքտէն մաատէ՝ իչլինէտէ ուեու-
տուճու, ամմա զարարսըղ պիր իլաճ քաթա-
ճաղըմ»:

« Գալէնին ալթրնտան կէշէն բրմաղըն իւ-
ղէրինէ պիր դայըզ հաղըրլանարազ, օ սուե ու
կէշտիքտէն սօղրա պիլէ՝ վաւքուի իհթիմալտէն
օլան թէհլքէլէրի կէօղէտիւպ լազըմ օլան
թէտպիրլէրի էլտէ էթմիշիմ քի, եօղումսղու
գայէթ էմին պիր հարտա բահաթ էտէլիմ. ֆա-
գէթ պունլարըն թափիլինի թարիֆ էտէճէք
վազիթ տէյիլ սիր, եւ միւ հթէրէմ Հանըմ.
հէման սիղ շիմտիտէն հաղըրլանմայեա գայ-
րէթ էտիւիլ, էկէր պիր ազ կէշիքէճէգ օղուր
իտէնիլ, օլապիլիւր քի՝ ֆրոսանտը էլտէն գա-
շըրմիշ օղուրուդ » .

Թէդէնինտա հանըմ, էհմալլըզ պելքի էօ-
նիւնէ աղիմ թէհլքէլէր չըդարտպիլիւր տէյե-
րէք, տատրգանէ Յակոբուն թէտպիրլէրինէ
հիւսնիւ բիզալըզ կէօստէրտի, « Լիլէտ, սա-
տրգըմ Յակոբ, տէտի ծնա, պէնի մուհաթէրէ
էյլէյէն թէհլքէլէրին ճիւմլէսինի տէ կէօրիւ-
եօրում. դատէր պանա չօգ տղըր պէլա կէօն-
տէրմիշ օլտու, տէմէք իտտէյեօրում քի՝ գօ-
ճամին վէֆաթը պանա չօգ բահալը օլտու,
անճազ օնտան զիյատէ ոյէլա զանն էտէրիմ
քէնտիւմէ Լրիմօ կիպի պիր ատէմին էլինէ
տիւշմէքլիլի, իմտի վէթանըմ իլէ միւլքէրիմի
թէրք էթմէքլիլ հէր նէ տէրէճէ աղըր տախի
օլմուշ օլտա, կինէ պիլիեօրըմ քի, օնլարը թէրք
էտէրէք մուլթազ իրադլանմազ իլազըմ տրք.
Թամ իթիգաթ իլէ պէնիմ վէ էվատրմին իգ-
պալընը սէմանըն հիմայէթի իլէ սէնին սատրգ

ու ֆէտաբեարըղընա թէսլմ էտերէք թէվէ
քելլե օլուրըմ. իմտի շիւֆէ էթմէյինիդ, տէ
տիյինիդ վագիթտէ ալէստէ հաղըր պուլու
նաճաղըմ տըր ։

Յակօր Հանրմըն իսկեաթընը պարը պեր
լէ, չարչափուք օրատան ուղագլանտը քի, օլ
մանա քի Փաշա ալթէթ էտերէք քէնտիսինի
օրատա կէօրիւպ շուփէլէնսին ։ Յակօր կիթ
տիքտէն սօղրա թէսլէնինտա լտէլինանա աղ
նաթտը տէր սգապ գաշաճադլարընը, պու
քիւշիւճիւկ գրդ պիլէ քէնտու ֆերասէթի
աղիմէսինտէն քէշֆ էտիեօր իտի քի, պուճտան
սօղրա գալէտէ գալմալարը գարշուլարընա
պիր չօգ մուխաթարա չըգարա պիլեր ։

Թէսլէնինտա Հանրմ էաղմա օրուճուր իւ
քէն՝ ճէմի գէնկիկիկիկէրինտէն մահրուճէ գա
լուպ, օ արատա իւղէրինտէ պուլուճանա պիր
շիֆթ պիլէզիկ (գօլ պապը) վէ պիր քաշ տտէթ
եիւղիւկտէն մաատէ պիր շէյի մալ օլարաք
գալմաարըղնտան՝ պուճարը վէ չամաշըր իլէ
րուպարընը կէօթիւրիւլէ պիլինիւր պիր պօհ
ճա էյլէտի, վէ քէնտի նէյինի տէ օ պօհճանըն
իւղէրինէ պաղլամայի ուճու թմատը, պու չալ
կըյի օրատա պրարաքամադ իտի, զիրա գօճասը
էվէնտիյինտէ, օնու քէնտիսինէ հէտիլէ էթմիշ
իտի ։ Պու թէտարիքլէրի կէօրտիւքտէն սօղրա,
գըղընը ալարագ քիլտէյէ կիթտի, օրատա
տիղէրի իւղէրինէ կէլէրէք հաղըրլանմը օլ
տուղու եօլճուլուղու իչիւն սէմանըն հիմա

յէթինի տալէթ էյլէտի :

Ճանը կէծնիւտէն էթմիշ օլտուղու տու-
վայի պիթիրտիքտէն սօղըա , պեաղա քալքա-
րադ , եիւրէկի տէրտիլէ տօլու օլտուղու հալ-
տէ օտաւրնա չէքիլտի . քիլիսէտէն չըգարդըն
տա չօդ աղըր աույտու , զիրա քէտէր վէ
տէրտիլ վագիթլէրտէ օրատան աղ թէսէլլի
պուլմուշ տէյիլ իտի . Պու արա արթըդ ադ-
չալին ըջըր տէ փէնճիրէլէրին գափուլարը
արարարընտան իլէրու կիրէրէք՝ օտանըն թա-
վանընա քէօրիէ պըրադմարտա իքէն թէդէ-
նինտա կէյինիւպ , գըզընը տէ կէյտիրէրէք՝ աղըդ
եաթաղընա եաթաթ քի , պիր աղ ույեույեուպ
նիշան վերիլէճէք սահաթտա հաղըր օլտուրար :

Նէ վագըթ քի գալէնին սահաթը կէճէ օն
պիր պուչուղընը վուրտու իսէ , չանըմ գը-
զընը օյանարըրպ , իքիտի պիրտէն թէրրար տու-
վայեա տուրտուլար , նիազլարընը պիթիրտիք-
տէն սօղըա՝ թէդէնինտա գուլադ վէրէրէք
տուվարտան եօգարը ուղանըլսն նէրտիվէնին
սէսինի ալտը , պիր աղ սօղըա տէ փէնճիրէնին
էծնիւնէ ուղուն տէյէնէկին պաշընտա պաղ-
ը պէաղ մէնտիլին սալանմարընը կէօրտիւ .
հէման փէնճիրէյի աշտը , պօհճատընը աշաղընա
աթաթ , վէ գըզը իլիւն տուվարար էթտիքտէն
սօղըա , օնու գուճարլայուպ ապա պիր սէս
չըգարթմարըրըն՝ եաթաշ եաթաշ օ ուղուն
նէրտիվէնտէն աշաղընա էնտի էնմէտի՝ էլի-
նի Զակորա ուղաթար :

Եւ ճէ գայէթ գարանիդ խոի, այ վէ երւ
տըզար իֆրէթ պուլութլար իլէ էօրթիւլիւ ի
տիլէր: Յակոբ Հանրմոտան պօհճայի ալարադ,
քէնտիլէրինի տէ եամաշճաճրդ չայրն քէնա-
րինա կէօթիւրոփիւ: չայ խէ օ արա ճօշմիւշ
տէ հշէհթլու սէսլէր իլէ գալէնին թաշարլնա
չարփըլարադ ագըպ կիթմէքոնէ խոի: Թէ ոլէ-
նինտա գըզը գուճաղընտա օլաուղը հալտէ,
լիսանրնտան պիր սէօղ տախի չըգարմայիփ
գուղու կիպի մէքբումէ թէ վապիյէթ էյլէյէօր
խոի: գայրդ խէ գարաեա եագըն պիր աղաճա
պագըլը ալէստա հաղըր խոի: Յակոբ պուշիւ
ըր գայըղըն իլինէ րահաթլանտորրարադ քէնտի-
սի տէ կիրտի, վէ գըշ իփինի չէօլիւպ վէ տայ-
եանարաք գայըղը քրեւտան աչտը վէ էմին էլ
լէրի իլէ պաշլատըր քիւրէկ չէքմէյէ: գայըդ
գալէտէն ուղաքլանտորդ ճաղ՝ զաւալըլը Հանրմըն
եիւրէկի քէտերանէ թէֆէքքիւրլէր իլէ աօլ-
տու: կէօղէրինտէն սէլ կիպի եաշ աղմաեա
պաշլատըր, ղիրա պէօյիւկ քասէֆէթի օ խոի քիւ,
պիր տահա օրալարը կէօրէմէյէճէք խոի: պու-
նուն իլէ պերապէր կինէ քէնտի քէնտիաինի
եարատանըն էմրի իլահիյէսինէ թէսլիմ էաե-
րէք թէսէլլի արամաքտա խոի:

Թէհլէքէսիզճէ չայրն օ պիր թարաֆընա
կէչտիլէր: Յակոբ տէր հալ Հանրմըն իզարը
իլէ ֆէրաճէսինի ալարադ չայրն քէնարընտա
օլան գամիշլէրին իւղէրինէ աթտը վէ սու-
սիւրմիւշ կէթիւրմիշ թարղտա օնպարը եերլէշ

տիրիւս, գայրը տէ եիւղ իւստիւնէ տէվիրտի
քի, գայրգ տէվիրտի՝ քէնտիւր սուտա պօ-
ղուլմուշ աղնաշքըն. էջլէտէ աղնաշքըս,
չայտա պօղուլմուշար տըր տէյի՝ տէօրթ պիր
եանա եայրտը, վէ ինանտըար :

Գայրգտան չոգար չոգմաղ. Հանրմ ելպիտէ-
լէրինի տէյիշիպ՝ թէպտիլի գըեաֆէթ օլտու .
Յտիօր իսէ ապա վագըթ գայպ էթմէյէրէք օն-
լարը տաղա տօղըու եիւրիւթտիւ . «Վլաղըմքի
չօգ տըգգաթ իլէ եիւրիւյէլիմքի՝ Վրիմօ իզիւ
միզի պուլամասըն . պուլտան գաթի նազար՝
տայիմ օրման վէ ինսիղ եէրլէրտէն կիտէճէիզ .
պիրազ իլէրի վարտըղըմըտա պօհճամտա օլան
զու վարամախուս օլանրու պալարըմը չոգարու պ
կիլինէրէք, ճիվար քէջլէրտէն սիզէ եէյէճէք
թէտարըգ էտէճէյիմ . պուլալարտա օլան սա-
քինէլէրին ճէմիսինի տէ թանրտըղըմտան՝ աւ-
լա զահմէթ չէքմէյիզ . ագչամա ետթաճաղը-
նըգ մահայլի տէ շիմաիտէն տիւշիւնմիւշիմ .
էօնիւմիւղէ չոգաճապ իլք չիֆթիկտէ ըահաթ
էտէպիլըրսինզ . անճագ քէնտի քէնտիսիզի
ասլա պիլտիւմէմէք իշիւն թէպտիլ հարտա
գաաիմ օլուն . օրաեա եէթիշտիյիմիզ պիլլէ,
տէր հալ եաթագ օտանըղա չէքիլիպ թահա-
մընըղ տէ օրատա էթմէլիսինիզ քի, անսը-
տան պիրիսի կէլիզ սիզի թանրմասըն », տէ-
յէրէք թէնպիհլէր էտէրէք՝ եօլուն զահմէ-
թինտէն օնլարը էյէնտիլիլ իտի . Հանրմ պու-
եօլճուլուգլարը քաչ կիւն սիւրէճէյինի աղ-

նամաք իսթէտիյնտէն՝ Յակօբ տէտի քի,
 պօարիֆէթաիյիմ տրգգաթ իլէ տէօրթ կիւնէ
 գաւառ տաղարտան վէ օրմանրարտան կէշէրէք՝
 էօյլէ ինսիլ պիր մահալլէ եէթիշէճէյիզ քի,
 օրատա հիշ պիր թարաֆտան գօրգուժուզ օլ
 մայարագ սաքին օլա պիլիլիզ: Եւ իամէթլու
 շանրմմ, պէն պու թարաֆլարը չօգտան պիլ
 տիյիմտէն՝ պանա թէքմիլէն ինանապիլիլիսինիզ:
 Սառագէթլու Յակօբ զուվար քըէաֆէ
 թինտէ օնլարա գըլուփուզլուզ էտէրէք սալա
 պիր թէհլէքէ վէ զահմէթ չէքմէքսիզին, եօլ
 ճուլլարրնա տէօրթ կիւն թէքմիլ տէվամ
 էյլէտիլէր: Յակօբ հէր նէ գաւառ եէթմիլ
 եաշնտա պիր իհթիար իտի իսէտէ, սառա
 գաթ վէ գայրէթի քէնտիսինէ քուվիլէթ վէ
 բէրէք Լտէլինայի տայիմ գուճաղընտա կէօ
 թիւրիւր իտի, զիւրա օ գըզըզազ քէնտի
 այեաղը իլէ օ չէթին եօլարտան եիւրիւմէնին
 գապիլի եօգ իտի, հաթտա շանրմ պիլէ
 եայեան եիւրիւմէյէ ալըշմըլ օլմատըղընտան՝
 եօճուլլուգլարընըն իքինճի ագշամըսը գայէթ
 եօրուլմուշ իտի վէ երթէսի կիւնիւ կիտէպի
 լէճէղինէ ումուտը օլմատըղընտան՝ տուվաեա
 տուրուպ Լլահըն եարտըմընը տիլէտի: Պու
 տինտար հանրմըն, Լլահըն ինայէթի իւզէրինէ
 օլան իմանը, քէնտու քէնտիւսինի իրաւէյի
 Պարիյէ թէպիւմ էտիշի, վէ պիր վազըթտան
 պերու չէքսիյի մէշաքթաթտան քէնտու քէն
 տիւսինի ճէֆաեա ալըշարմասը, ճիամանի է

վիշխմանը թափափուլ է տեճեք դատար քեն
տի քենախմբին քուլվիթ վե ճեսարեթ վեբե
պիլիլեր իտի :

Երևան, կիտեճեքլերի մահելին եիւքսեք
տաղին պաշտոնական աշար աշմադ, պիլիմ պու
իւշ նեֆեր եօլճուլար սրգ պիր օրմանա եե
թիւտիլեր, գայրեթ էտիւպ պիրադ տահա ի
լերեյինճե՝ չեփեպի աղաճլար իէ չեփիլմիշ
աջգ պիր մահալ պուլտուլար քի, օրատա պիր
ուլու փեղիտ աղաճը օրթատա օլուպ քեօլ
կեսինի էթրաֆընա եայմը իտի, պու աղա
ճըն պիր թարաֆընտա տէ եայլըն քայեա իւ
ղերինտէ գուտրեթտէն եափրընա պիր խալլեճ
վար իտի քի, պագանա քետերամիդ պիր տէհ
չեթ կեթիրիր իտի :

Յակոբ պուրատա տուրարագ՝ տէտի քի
« Եթըք պուրաճըդ տա ըահաթլանալըմ, զե
րա էկեր Ալահ իտեր իսէ, պուրատա տա
քին օլուրուդ : Պուստան քըք սէնէ ագտէմ
կէյիկ ավլար իքէն պուրաեա կէլոթը վե թա
համ Եթտիք : կէրչի ինտիդ վե քետերամիդ
պիր մահալ տըք տմմա, տիւշմանլարմըդ աւ
լա պուրալարա կէլէմէյեճեքլերինտէն, պուրա
տա չօք էմին օլապիլերիդ : պուրատա էօյլէ պիր
մահալ սրը քի, զեքրի տախի ունուտուլմը Օ
լան իքի ատու Պէյլերին պիրպիրլերինէ սիլահ
չեքերէք պու խալլեփին իւղերինտէ էօլաիւք
լերի կիւնտէն պերու, ճիվար էհալլերէ պի
լէ պուրատա քէյէննու եօգ կիպի պիր մահալ

օրմուշտուր . օ չօպանը տէ անձադ շէջլէ տէր
խաթըր էտէպիլիյեօրմքի , ավտա պիր թաս
սու խտէտիմ վէ ալտրմ իտի . խտէքսէնիդ սի
ղի օնուն էանընա կէօթիւրէյիմ :

— Իօրկունդընաան տալա դըմըտանաձադ
հալմ եօդ խէաէ , պու կէձէյի աչդ էէրտէ
կէչիքէձէք օրուր իսէք , էվըսարմ իլէ պիզիմ
էօմբիւմիւզիւ թէհլէքէյէ քօյմուշ օլաձաղըմըդ
տան՝ տահա էյի տիր քի , օ տէտիյիլիդ չօ
պանըն դուլիպէսիլէ կիտէլիմ . հիչ օլմաղսա
օրատա եաղմուր , սուխէք վէ բուզկեարտան
մուհաֆաղա օրմուշ օլուրուզ , տէտի թէօլէ
նիւտա :

ՊԵՇԻՆՃԻ ՊԱՊ

ՉՕՊԱՆԸ ՂՈՒԼԻՊԵՍԻ

Յապու թէպէնիւտա իլէ Լաւելնաի ա
լարագ , օլտուդլարր մահարտան եարմ աահաթ
դտտար ուղադտա օլան չօպանըն դուլիպէսի
նէ կէօթիւրտի . պուկար օրատա չօդ էյի պիր
թարդտա դապուլ օլունարագ , վադթըն միւ
սաատէսիլէ կէօրէ դահամ էէտիւրտիլէք : Իվ
սահիպի՝ Յակորըն թանրարդը չօպանըն էվըս
ար իտի , վէ էվլի իքէն պիլէ՝ արթըք իհլթիւար

օլմուշ փետերինի տէ սագլաներայ պէտէյնօր
խոի: սուղար տա՝ պիղիմ Վրմէնի ամթալարը
մըզըն Նախադէպական մէթհէ շայան ատէթլերի
միւսիւրիւ միաաֆիրլէրի մէմուռն էթմէ իշիւն
հէր պիւր գապիլ օլմն իքրամ ու րայէթտէ
պուլանտըլար:

Պաւ միաաֆիրլէրի տտէմին Մարդա-
րիտ իամինաէ էհլի, սիւտ, թերէ եաղը, կէյիկ
էթինտէն փաստորմն վէ պոյ չոգարտը, պու-
դապա՝ րաքին լեզիզ գահամարը իշինէ գօյմաք
իշիւն աղաճտան եափրլնշ գոնաթալարտան
մաաթէ պիւր պաշղա գապարը եօգ խոի: լա-
քին գայէթտէն փաք վէ թէմիզ խոի: զուլի-
պէլէրի պէջիւկ՝ ֆագաթ պաեաղը աղաճտան
եափրլնշ օլուպ՝ շէհիւր էվլէրի կիպի պիշիմի
վէ պօլեսպը տէյիլ խոի:

Քրաաճըգ պիւր տեօվաւտան սօղրա՝ գահա-
մն օթուրաւլար: Յակորուռն պիլտիլի իհթի-
եար չօպան քի, Վեօրդ տէնիլէն կէնճ չօպանըն
փէտերի օլուպ տէօրթ սէնէ տիւր քի գարրաք
էօլիւպ պէքեար գալմնշ խոի: Թէոլէնինուա-
նըն եանրնտա օթուրուպ քէջիլլէրէ մաիւ-
սուս թէվէքէլիճէ վէ միւտահանէսիդ լիսան ի-
լէ էվ իտարէսինին էնվաի քանուղարը իւզէ-
րինէ սէջլէյերէք օնու էյլէնաիլմէյէ չալըչըր
խոի: Վահամը եէտիքտէն սօղրա տախի ճիւ մէ-
սի պիլրիկտէ ճանը կէօնիւրտէն էիւրէկտէն օ-
լարագ եիւ կսէկ սէտա իլէ Վահա թէշէքքիւր
սուսուպ տաղըլտըլար: Թէոլէնինուա պիւր օտա-

եա չէր լինու, որ առաքէն տիւսի ինչ գրգռ ինչն
սամանտան եափըմըս պիւր եաթագ պուլտու.
պուրնար քէնտի գալէլէրինտէ զաիֆ վէ փէք
երմնար եաթագլարա ալըշմըշ օլու պ, տիւնեա
տա պէօլէ գապա եաթագ օլտու զուհու իսա
յեալ տաիսի էթմէմիշէր իտի իսէտէ, շու
ղահմէթու եօջուլուգտան օ տէրէճէ եօլուլ
մուշ իտիլէր քի, պու սաման եաթագընտա
րահաթ պիւր ուլգու չէգերէք կէօղէրինի աշ
տըլարընտա սապահ օլու պ այտընընտըն իտի:

Ի վիլէլ թէ ողէնինտա Հանրմ օյանտը քի
կիւնէշ փէնճէրէլէրին գափուլարը աբալա
ընտան ինչրու կիւրէրէք օտուլարընը այտընընթ
միշ իտի, հալ տէր գալգըպ փէնճէրէլ աշտըլըն
տա զարպիտէն էսէն պիւր բուզիկաբ, օլտու
օյան էնալի չիչէկէրին կիւզէլիմ գօգուլարընը
կէթիլու պ օտայի թաթը գօգու ինչ տօլուլ
մուշ իտի. եայրմսեա կիթմէքտէ օյան ինէկ
լէրին չան սէսլէրի, քէլիլէրին մէլէմէսի ինչ
ղուլիպէնին եագընընտա գայալարըն իւզէրին
տէն ագան օ ճէսիմ վէ փարպագ սուլեու
հօշ չաղայըն սէտաար քէնտիւսինէ պիւր զէֆք
պաղըշլումստա իտի:

Հանրմ ինչ Լտէլինա փէնճիլէնին էօնիւ
նէ օթուլտուլար վէ թապիեաթըն աճաիպլէրի
իւզէրինէ պագարագ սէֆա էաէրլէր իտի.
«Լի», պու սապահ պագընընթ քի նէ կիւ
զէլ տիւր, եա վալիտէմ, տէտի Լտէլինա
Լէրտէ պիթէն օթլար նէ կիւզէլ կէօլէրինի

ծնւարդն հէր պիտի իւզէրինտէ պիտէր տէ՝ էլ մաս թաշ վարտոր . վէ կէօրիւյեօրում քի՝ սէ նին օ փարլագ կէրտանլըղընտա օլան էլմաս թաշ րարտան զիյաաէ փարլագ տրրլար . օ կէրտան լըղընը քի տիւ շմանլար եաղմա խասալ իթտիք լէրինտէ նաֆիլէ աղտիւս սըղըրստըն , իշտէ օն տան չօք կիւզէլլէրի պու րատա պիւթիւն օթ րարըն իւզէրինտէ կէօրինմէկտէ տիրլէր » :

— « Եւ եապրու ճուղաղըմ , տէտի թէսլէնին տա . օթլարըն պաշքնտա փարլաեանլար էլ մաս տէյիլ տիրլէր . օնլար սու տամլարըն տրր քի , սէմատան օթլարըն իւզէրինէ տիւ շերլէր , վէ կիւնէշ իւզէրինէ եալլարղընտա փարլարլար . պու սուեա զըրաղը վէ եապութ չիյ տէրլէր » :

« Եւ փալտէճիյէ զիւմ , նէ սէպէպտէն պու րանըն ինէկլէրինին չանկլարը պիղիմ թարաֆ րարտա քի ինէկլէրին չանկլարընտան զիատէ սէս լի վէ գայտե լի տիրլէր » սօրաու չօճուգ :

— « Եւ տաղլարընտա եալլան ինէկլէրին չանկլարը պիղիմքիլէրտէն զիատէ պէօլիւկ վէ օնլարտան տահա էյի մատէնտէն եապրլմըշ օլտուքրարը իշիւն տիր » տէտի վալտէսի :

« Եւ , վալտէ , տիյնէ նէ տէյէճէյիմ , չանկ սէսինէ պէնղէր՝ ուզադտան թաթլը սէտա լէր իշիտիեօրում իսէտէ , օրալարտա ինէկլէր կէօրէմէեօրում , պու նէ օլմալը » տէտի Եւ տէլինա :

— « Պու սէտաեա տէմ տէրլէր , գըղմ . օ կինէ ինէկլէրին պօյնուտա օլան չանկլարըն սէ

տասը տըր քի, պու թարափըն տաղարընա
արդ էտէրէք, պիղէ կէրի տեօնէրէք պաշկա
պիր սէս կիպի » տէտի Հանրմ :

Վ պիտէ իլէ չօծուղընըն պու թարգրոա էյ
լէնմէլէրի իւղէրինէ կէրտի իհթիեայր Յակար .
վէ օ կէճէյի օվառա կէշիբիւոյ եափաճաղը
ղուլիպէ իշիւն լաղըմ օլանը թէտարիք եթմիշ
խտի Հանրմա տէտիքի, «Այս իսմէթլու էֆէն
տիմ, կէրտիմ իֆտտէ եթմէյէ քի, սիղին իշիւն
տտտէ կիւղէլ ամմա հալալարըն սօվաք վէ ե
սիճաղընա տտէտնրը մէրթէպէտէ պիր զուլիպէ
եափմայի թառափուք եթտիմ. պիղէ միաաֆիր
էտէնին փէտէրի Վէորդ տա՝ պիղէ քիֆայէթ
էտէր տիրէք վէ թախտա պուլուսուպ՝ մի
նասիպ պիր փահա իլէ պիղէ վերէճէք տիր .
օնտան մաաաա եափրոընա տէ եարսըմ էտէ
ճէղինէ սէօղ վէրաի . վէ իշտէ պէջլէ օլտուք
տա, նիհայէթ իւշ կիւնէ դատար հէր պիր
շէյ թէքմիլ օլա պիլիր » :

Յակարուն փատը իւղէրէ իւշիւնճիւ կիւն
ղուլիպէ թէքմիլ հաղըր օլտու . ալշարտան
հէր նէ դատար կէօստէրիշի տէյիլ իտի իտէ
տէ, րէսմի եաղըշքըլ օլուպ, լահաթլուգ մէր
քէղի սայրլան օ ճէսիմ վէ ուլու փէլիա աղա
ճընըն քէօլիէսի պլթընտա իտի, եանիէա օր
մանըն քաեպար իլէ շէվիլմիշ մահէլըն օր
թա եէրինտէ իտի . պու ուլու փէլիտին եափ
րողլար իլէ տօնանմը տաղարընը պու զուլի
պէնին իւղէրինէ կիրմիշ իտի . զանն էտէլտին

բի՛ զուլիպէնին՝ տամը աղաճ եամբագլարը
իլէ տօնանմը տըր . քափաւ իլէ փէնճէրէլէրի
տախի եէշիլ պօյեա իլէ պօյեանմը օլտուղուն
տան՝ բէք խօշ կէօրիւնիւր խոի կէօլէ :

Պաւ զուլիպէտէն անճագ պիր սահաթ
ուղագ, օլտուղ ճագ ախտուաթառը եօլունտա պիր
քէօյ վար խոի . Յակոբ տայխմա օ քէօյէ կէ-
տէրէք՝ լաղըմ օլան եէյէճէկի օրատան սաթըն
ալըր խոի : Աիւնիւն պիրխանտէ զուլիպէ-
նին տու վարլարընը իշերխտէն սիւպէթմէք
իշիւն պօյեալու քէղըտըր սաթըն ալարագ կէ-
թիրտի . քէզալիք փէնճէրէլէրին իշինէ քօյ-
մագ իշիւն կիւղէլ չիշէկ սագսըլարը . նիհայէթ
պու մէսքեանը կիւղէլ լէնտիրմէ իշիւն ելին
տէն կէլտիյի գատար չալըտը :

Իշերիյէ տօղըու՝ կիւղիւճէկ պիր աշ խանէ
եափմը խոի . օնուն եանը պաշնտա տախի
պիր աղաճ գօլանը իշինտէ՝ քէնտիւնին եա-
թաճաղը մահալը հաղըր էթմիշ խոի :

Սատըբանէ Յակոբ զուլիպէնին հէր
պիր լէվաղիմէթինի թէքմիլ էյէտի ամմա՝
քէնտիւսինտէ օլան փարալար տէ թէքմիլէն
թիւքէնտի . չիւնքի եալընըղըք խիէնճէսինի
ղափալը Հանրմա զիատէճէ կէօտտէրմէմէք ի-
շիւն , հիշ պիր շէյ էսիրկէմէյուպ՝ եաթաք
վէ սաիր էշէալար սաթուն ալմը խոի . արթըք
պաշտաթը թէպէնինտանըն իշլէմէքտէ օլտու-
ղո՝ իշլէրի սաթարագ օնուն իլէ կէչինմէնին
եօլունու տիւղէլթմէյէ : Պիյ նէֆս քէնտիսի

իշխենէնքերի մէսքիւր քէօյէ կէօթիւրիւս սա
թըս՝ իշխենէճէգ էշիսլար սաթուն տարապ
կէթիւրիս սա թարգ իլէ խայլի միւտտէթ պիւր
իհթիաճ չէգմէյէրէք կէշինտիլէր :

Թէպէնինտա պէրապէր կէթիւրմիշ օլտու
ղու ճէսիմ գօլ պաղը իլէ եիւզիւկէրինի տախի
սաթտրրիս, ծղարըն փարասը իլէ լաղըմ օլտնրա
րը տէ ալտրրըր իտի : պիւթիւն փարիյէթին
տէն ֆագէթ քէնտինին վէ գօճասընըն նշան
եիւզիւկէրինի պը գօյուս պաշկա պիւր շէյ
պըրագմատըր իտէտէ, պու իքի եիւզիւկ քէն
տիսի իշիւն ղիյ գըյմէթ վէ բահասըր իտիլէր,
ղերա էվի օլտուղունըն օ մութու կիւնլէրինին
ղէքրինի պունրար սապլաեա պիլիլլէր իտի :

Հանրմ հայրան օլունաճագ թարգտա նէյ
չայմագ պիլտիյինտէն՝ Մտելինաեա տէ տէրս
վէրէրէք էօկրէթտի իտէտէ, պու փալտէնին
էվատըր իշիւն էն պէօյիւկ գայրէթի իմանըն
կերչէքիլլէրի իշինտէ թէրպիյէ էտիւս՝ օնու
էյի պիւր քրիստոնեայ պէօյիւթմէկ իտի : Հէր
փաղար կիւնլէրի գըղը իլէ Յակոբըր պէրապէր
ալարագ եագըն պիւր քէօյիւն քիլիսէսինէ կիւ
տէր Պատարագտա հաղըր պուլունու բլտըր իտի,
պունլար իլէ աղ չօդ թէսէլլի օլուր իտի իտէ
տէ, էհլինին վէֆաթընտան տօլայի կերիֆտար
օլտուղու աղիմ եարալարըն աղըրլարընը տէր
տինի տէրպլէշէրէք սէօյլէմէտէն պիւրաղ թէսքին
էտէպիլլէր իտի : եաս բուպասը օլան օ սիւտհ
էլպիսէլլէրի աղա չըգարմատըր :

Պերազ իշէրի սըրասընա կիրմիշ եբէն, Յա-
կսբըն իհթիարըղը վէ պուլունտուղու մաւ-
հարէպէլէրտէ շէքմիշ օլտուղու եօրկունյուլքարը
քէնտիսինէ գաիֆլէկ վէրմիշ օլտուղունտան չօք
սիւրմէյիւպ էօլէճէվէնի պէյան էթմէյէ պաշ-
լատը. պիր կէճէ տէտի քի. «Լան իսմէթ-
լու հանըմըմ, կիւնտէն կիւնէ քուվիլէթ-
տէն տիւշտիւիմի ազնաեօրըմ. արթըք կէօ-
րիւնիւր քի պուլնտան զիյատէ եաշանա-
մայեաճաղըմ. պու տիւնեպի թէքք էյլէ-
մէքտէն տույտուղու մ'աճը՝ պաշկա պիր շէյ
օլմայիւպ, անճագ սիզին շու հալընըղը պիրտի-
յիմ տիր. կէրշի պէնիմ սիզէ օյան խըղմէթ վէ
հիմաեթիմ հէր նէ գատար իգտամը օյա-
տախի, կինէ թէ հիքբէտէն խալի տէյիլիդ: Կը-
րիմօ հիսապսըղ վէ չօք քուվիլէթլու տօսալա-
րա մալէք տիր. էկէր սիզին նէրէտէ օլտուղը
նըղը պիլէճէք օլուրատ, արթըգ օ գէման ծնուն
տէ հէթիլի ինթիգամընտան քօքըմնք իլաղըմ
տըր. պու սէպէպտէն սիզէ իթթար էտէրիմ
քի, արգգէթ կէ քիմէր օլտուղընըղը կիզլէ-
յէսինիդ. վէ պու հէքբէշտէն ուզագ օլտու-
ղըմըղ մահալտա տախի խիմ ու շէօհրէթինի-
զի տէյիշմէլի սինիդ »:

Յէտաքեար վէ սատագաթլու պու խըղ-
մէթքեարըն, վէ պու աղիդ SOUSOU շու
իխտարըլարընը (ժէոլէնինտա ազիմ թատաճիւպ
կէ աիյնէյիւպ տէտի քի. «Մէնին վէֆաթըն,
եմ սէվիւլլիւմ Յակոբ, շու վագթըմտա հա-

զոր օրան ճիւղէ էսէ՛ք ու գէտերէրիմն էն
 էքպերի օրաճադ արր. անճադ զանն էտէրսէմ,
 սէն պու դահմինինտէ եանըլն օրտուն, չիւնքի
 պէն տուրմադ սրղըն Ալահա եալարաճաղըմ
 քի, պու թահամիւլ օրունմադ միհնէթի օլ
 սուն պէնտէն երտադրանորըն, պունուն իլէ
 պերապէր նաճահաթըրըն ալ իճրա էտէճէ
 զիմ տիրո՛ր. Պու կիւնտէն դարտը վերտիլէր քի
 թէղէնինտա՛ Սաթիլտա, վէ Վտէլինտա՛ Ագ-
 նէս չաղըրընկար:

Սատաթէթրու Յակորուն վէ ֆաթընա տա-
 յիր օրան տույիւսը՝ աղ պիր վագըթտա թառ
 տիք օլունտու, զերա օքէշֆաէն պիր քաշ կիւն
 սօղրա, իհթիեար Յակոր ադչամ թահամիւր
 էտիպ՝ տաղարըն պաշընտա կէզինմէյէ չըգ-
 տը, օրատա անսրղէն քէֆինի պօզտու զընտա,
 օրալարա եագըն օրան պիր ալճընըն դքղը քէն
 տիսինէ թէսատու ֆէտիւպ պու հալընը կէօ-
 րէրէք հեման սէյրտիււ կիթտի վէտէրինէ
 հապէր վերտի քի, իհթիեար Յակոր եօլ իւ-
 զէրինտէ քէֆտիլ եաթընօր վէ հալը չօդ ֆէ-
 նա արր: Աճը պու խապէրի ալտըղը պիրլէ
 եարտըմընա դօշուղ Յակորը օլտուղու եէր
 տէն գալարարագ քէնտի զու լիպէսինէ կէօ-
 թիւրտիւ. օրատան Յակոր շանըմա հապէր
 կէօնտէրէրէք իրիճա էթտի քի, էօլմէղտէն էվ
 տան, միւմբիւն իսէ եանընա պույուրտուն:
 Պու հապէր Սաթիլտա՛նա եէթիշտիյի

հալտէ Ագնէսի պերտաւեր ալարագ ալճընըն
է վինէ սէյիթաիյինտէ, դաւալը Յակոբը պիր
եաթագ իւզէրինտէ սէրիլմիշ չօք աղըր հալտէ
քէֆսիզ պուլտու : Օ՛ ալալը իհթիեար էօլէ
ճէք պիր հալտէ իտի, զերա իւզէրինէ էնմէ էն
միշ սէօլէմէյէ իգդիտարը տաիի գալմամըշ ի
տի, չարչափուք եագընտաքի քէօյիւն փափազ
է ֆէնտիսինի կէթիրտիպ Սուրբ ՂԱՇԱԿ Վէր
տիրթաիլէր, վէ սօն նէֆէսինէ գատար եանը
պաշընտան պրըլմատըար :

Յակոբ վէ ֆաթէթաի, վէ եիկիրմի տէօրթ
սահաթ սօղրա պու միւհթէրիմ իհթիեարըն
ճէնաղէսինի Վաթիլտանըն իլթիմաօր իւզէրի
նէ՝ եագընտաքի քէօյէ նազըլ էտէրէք մէզա
րիտանա տէֆն էյլէտիլէր : Վէ ծնուն ճանը
իլիւն լազոււմ օլան ճէնաղէ տուվալարընը իճ
րա էտէրէք տաղըլարըար : Վաթիլտանըն եիւ
րէկի էսէֆլէ տօլտու վէ ալիզ տօստունուն վէ
ֆաթը քէնտինէ չօք աճը վէրտի, զերա պու
զաթըն հէր ճիհէթլէ քէնտիսինէ ֆայտէլի օլ
տուզունու էյի թանըմըշ իտի, անճազ հէր
պիր շէյի Ալահըն իրատէսինէ թէպլիմ էթմիշ
օլտուզունտան, քէնտի թէսէլլի օլմատընը Ալ
լահըն էմիլի ալիյէսինէ պրոագտը :

ԱԼԹԹՆՃԻ ՊԱՊ

ՍԱԼԻՆ ԱՊՏԱԼ

(Լյախին՝ ճգնաժամ :)

ՍԱԹԻԼՏԱՆԸՆ զուլիպէսինտէն պիրազ
ուղագտա, տաղարրն էն չէթին կէշիպէրի Լ
չինտէ գայեա վէ թիբէնէր իլէ չէվիլմիշ պիր
մահարտա պինա օլունմնէշ ճգնաւոր մաղարա
սը իչինտէ Պէննօ իսմի իլէ թանրմիշ սալիւ
պիր ճգնաւոր սագին օլմագտա իտի: Վէ ճըգ
նաւոր մաղարասընըն արգաթարաթընտատաթի
պիրտէ քիլսէ վար իտի քի, չանկ գուլէսինին
պաշընտա Եսրոզը պիր խաչ օլուպ, աղաճլար
արասընտան փարլամագտա իտի: Պօւ ճգնա
ւոր մաղարասընըն թափանը պուղտայ սափը
իլէ էօրթիլմիշ օլուպ, Եօնիւնտէ տէ չիչէկ
լէ վէ մէյվէլէ պիր պահճէսի օլտուղունտան,
օրատա հասըլ օլան Ենիաի չիչէկ վէ սարմաշըգ
լար տուվար վէ փէնճիրէլէրինի տօնաթմըշլար
իտի: Պահճէնին սաղ թարաթընտա՝ գայէթ
մէյվէտար իքի ատէթ աղաճլար գարշը գար
շըեա տիքիլի օլուպ՝ ալթլարընտա տէ օթտան
Եսփըլմիշ պիր իսկէմի իլէ պիրտէ մասա վար
իտի: պունլարըն թամ գարշըսընտա պիրտէ
ճէսիմ պիր լէյլա աղաճը օլուպ, տալընտան պիր
նէյ (Եանիեա չալըլ) ասըլ իտի: Վազըթ պա
հար օլտուղունտան թապիյէն օրթալըգ չի
մէնլէ տօնանմիշ իտի, շէջլէ քի՝ օրթալըգ Եէ:

նի պիր հայեաթ պրեօր դոնն օլունուր խոի :
 Պիր սապահ շաֆաղըն օ աղիզ քչքը օլ մա-
 դարանըն թաշ վե աղաճար իւզէրինէ եա-
 յըմագտա եբէն՝ քիլիսէ չանկը տախի վու-
 ըուլարագ ասէթի իւզէրէ , սապահ սուվա-
 սը վագթը օլտուղունը հապէր վէրիւր խոի :
 Պէննօ քէնտի մաղարասընտան չըգըպ քիլիսէյէ
 կիրէրէք տիգլէրի իւզէրինէ կէլլուտ սուվասը-
 նը սէօյլէյիւպ , պատէհու պահճէյէ կիրէրէք
 տաղարըն թէսավուր օլունմաղ կէօստէրիչ-
 լէրինէ կէօզ կէզաիրէրէք վէ Վապպինին եա-
 րաթտըգլէրինէ հէյրան օլարագ՝ նէյի էլլինէ ա-
 լուպ պիր իլահի սէօյլէտի , վէ կինէ եէրինէ ա-
 սարագ չըգտը մէքեանընա կիթաի :

Պու իճրասթտան պիր քաչ տաքիքէ սօղ-
 րա՝ եազընտաքի գայեանըն պաշընտան պիր
 տէլիգանը չօպան իլէ կէլմէքտէ օլան պիր
 Պէյ կէօրիւնտիւ . էլպիսէլէրի գայէթ թէ-
 միլ խոի ամմա՝ թաճ ու զրիւր եօգ խոի , պա-
 շնա պիրտէ կիւզէլ թիւլլէր իլէ տօնանմը
 շափդա կիյինմիշ խոի , պէլլինէտէ գըլընճ գու-
 շանմը օրնայիւպ , մըղըրաղընը եօլճու ասասը
 եէրինէ գուլանմագտա խոի :

« Լճապա Պապա Պէննօ տէտիքլէրի ճըզ-
 նաւորըն վէթանը պո՛ւ մը տըր » տէյի Պէյ չօ-
 պանտան սիւալ էտէրէք , կէօզլէրինի գարշը-
 սընտա օլան կիւզէլ պինանըն իւզէրինէ տիգլէ-
 րէք թաաճիւպ իլէ պագմագտա խոի : « Պու
 նէ կիւզէլ եափըմը ճգնաւոր մաղարասը տըր ,

պիղիմ ճգնաւոր կերչեքտէն կիւղէլ պիր եէր
սէչիպ իգամէթ էթմիշ տիրո՞ տէյերէք, ետա
լաշտը, վէքէսէսինի չըգարբայ գըրաւուզունա
խիթապէն տէտիքի, «Միւթէչէքքիւրիւմսէն
տէն, ես տէլիգանը, քի զիտաւ մուհապպէթ
իլէ պանա գըրաւուզըգ էթտին, զահմէթինէ
մուգապէլ շու ալթունու գապուլ էթո՞ Միրի
մուժաիլէհին պէօյլէ ճէօմէրը տալլանմաւը
Լապ տաղարընտան կէչէրէք կէճէյի պու չօ
պանըն փէտէրի էվնտէ կէչիւրմիշ վէ միտա
ֆիլիլի մէսարիֆինէ պէտէլ տաղա քէնտուսին
տէն պիր չէյ ալմամըշ օլտուգլարընտան՝ իս
տէտիքի պու վէսիլէ իլէ էօտէշսին :

Չօպան, «Նէ՞ եափաեօրսուն էֆէնտիմ.
պու կիպի ճիւղի պիր իւրզմէթ իչին փարա
մը գապուլ էտէյիմ. եօգ եօգ, պու օլմաեա
ճադ իշ տիրո՞ տէտի. վէ ալթունու Պէյին իւ
զէրինէ ալթալ իսէտէ, մերգում հէնուզ ալ
թուն կէօրմէմիշ օլտուզունտան՝ իւզէրինէ պա
գարագ թաաճիւպ էտիւպ տէտի. «Միս, պու
նէ՞ տիր քի՝ կէօրիւեօրում. սարը ագճէ. պէն
զանն էտէրիտիմ քի, ֆադէթ գըրմըզը իլէ
պէեաղ օլուրլար ագճէլէր » :

Պէյ տէտիքի, «Լընաշըլան սէն ֆադէթ
կիւմիւշ վէ պագըր ագճէլէրի կէօրմիւշ վէ օն
լարը թանրեօրսուն սալթ. պու ալթուն տուր
—Լլթուն մը տըր պուեուրուեօրսունուգ.
էօյլէ իսէ միւսաատէ պուեուրունուգ քի, պիր
տէֆա տահա կէօրէյիմ. պու ուֆաճըգ շէ

յի քի, զնա օ գատար րադպէթ էտէյեօր-
լար, կէրչի իսմինի չօգ իշիթմիշ իտիմ, անճագ
իշտէ իւք տէֆա տրր քի քէնտիսինի կէօրիւեօ-
րում. պէնիմ զնա տայիր օլան թասավուրում
պաշկա իտի ամմա, թասավուր էթտիյիմ կիւ
պի տէյիլ իմիշ, այրնրդ ալթունուհուզու, օ գա-
տար հէյրան օլունաճագ պիր շէյ տէյիլ տիր
տէտի պու թէվէքէլլի չօլան վէ թէքրար կէ-
րի վէրտի :

Օ ալաղը Պէյ նաֆիլէ եէրտէ չալըշտը քի՝
ալթունուն նէ օլտուղունու վէ զնուն գը-
մէթինի պու տէլիգանլըյա աղնաթսըն, օ աղ-
նամարգտան մաստէ, տէտի քի, պէն սէօզ-
լէրինէ գանամամ : () զէման Պէյ տէտի,
“ Պէն ալ պու ալթունը, իստէրսէն պունուն
իլէ իքի քէչի եագուլթ իքի գօյուն սաթն՝ ա-
լապիլիքսին ” :

— “ Օ կվգ էտիյօրսըն, տէտի չօլան, պիր
ատէմ տիվանէ օլմաղ տրր քի, պու ուֆաճըգ
սիքքէյէ մուգապիլ իքի քէչի վէրսին եագուլթ
իքի գօյուն, պէնիմ զաննրմա կէօրէ, սէնին պու
ալթունուն իլէ անճագ պիր չօլան տէյենէկի
սաթըն պընապիլիքսին ” :

“ () զլում, տէտի պէյ, սէն էօյլէ գանն
էտիյօրսըն ամմա, պու ալթունտան չօգճա
էտինէկէր քէնտի քէնտիլէրինի մուլթու
տայեարլար, զիրա հէր պիր շէյ ալթուն իլէ
սաթըն պընապիլիքսին ” :

— “ Նէ սէօյլէյի օրսունուզ, տէտի տէլիգանլը

էկէր պէջլէ խէ, օ ալթունը պանա վէրինիդ,
ղերա եագըն պիր դօմշումուզ վար, զալալը
էսէֆինտէն քէֆսիղէնիւպոնէ ույգու ույունա
պիրիէօր, նէ տէ թահամ եէյէ պիրիէօր. հէր
տայիմ գալպի գրորք վէ միւքէտաէր կէօրիւ
նիէօր. պու ալթունու կէօթիւրիւպ օնա վէ
րէյիմ, օնուն իլէ հայեաթ, ույգու, իշտահ
վէ մէսերրէթ սաթըն ալսըն »:

Տէտի Պէյ, « ()ղում, պու տէտիքէրին
շէյէր պընըր սաթընը զաթլար տէյիլ տիր
լէր. ալթուն իլէ սայիր կիւզէլ վէ իլազըմը
էշէտլար անձագ սաթըն ալապիրիսին »:

— « Հը » էթտի չօճուգ. « Պիղէր քէնտիւ
միգէ լազըմ օլան հէր պիր շէյէ մէկէր մալիք
տէյիլմիդ, քի սաթըն ալալըմ. պիղիմ օլա,
պահձէ, պաղ, տալար սիւրիւլէրի, վէ օրման
պիգէ պօլ էքմէկ, էնվայի մէյվէ, զէպղէ,
ոիւտ, պալ, եուն, փանպուք, քէթէն վէ օ
տուն վերտիքէրի հալտէ՝ աղնամայեօրըմ
քի ինսան պունլարտան զիատէ տահա նէյէ
էհթիւեաճը օլապիրի »:

Պէյ պու չօճուղուն շու տիրայէթի իլէ հագ
ը քէլամլէրինի կէօրիւպ էշիտէրէք՝ թաաճիւպ
էտուպ քէնտի քէնտիսինէ տէտի քի, « Նիս,
պու նէ՝ մութըլըլ ատէմտիր քի, պէշէքտէն
գանահաթը պիր էօմիւրէ ալըշարագ՝ առ
ըմըղըն զահմէթլու հալարընդան պէ խապէր
շու կէնճ չազընտա տիւնեանըն ֆագէթ թա
պիրի էյիկէրինի թանրէտրագ, օնլարը-իզ-

դէթէր, գանաաթը, սըհհէթի վէ զամիր րա-
հաթըղընը տէմէք իսթէյեօրըմ: Ան մութու-
ֆանիէր, սիզ շէհրիւերին եալան տօլան լէ-
վաղիմաթլարըն պիրիսինի տէ պիլմէզսինիզ .
վազաա ալթուն տէհիր տէնիլէն շէյ անճադ
պու քէյլլէրին զուլիպէլէրինտէ պուլունա
պիրի, զերա պուլար շէհրիւերին հէպատէթ-
լէրինտէն ուզադ տուրաբադ, նէ Ալթուն
թանրեօրար, վէ նէ տէ օնու արայեօրար Դ:
Պատէհու չօպանա տէօնէրէք տէտի. «Օղ-
լում սէնին քէլամլարըն դայէթ ադըլանէ օ-
լում, սէն տախի չօդ պէյիւկ պիր ֆէյլէսօֆ-
սըն Դ:

Չօպան կիւճէնտի ամմա՝ ապա սէզտիրմէ-
յերէք, սէվինճի եիւզ իլէ սօրտու քի, «Պա-
նա վէրտիյինիզ պու իսիմ, աճապա պէնիմ
պիլմէտիյիմ պիր հայվան իսմիմի տիր. էկէր
պանա թօգանրը պիր շէյ իսէ, իրիճա էտէ-
րիմ՝ կէրի ալընըզ, զերա Դ:

«Եօգ, էօգ. միւստէրիհ օլունուզ, օղլում,
տէտի Պէյ. ֆիքրիմ ապա սանա թօգանմադ
տէյիլ տիր. պու իսիմ սանա շէրրէֆ վէրիճի
պիր իսիմ տիր. տիյիէ նէ տէյօրում, սէն պէնի
պու ճգնաւորուն մադարասընա դըլալուզլան-
ման իլէ՝ պանա պէյիւկ պիր խըղմէթ էթմիշ
օլտուն, վէ սէնին պու սէօհպէթլէրին պէնի
զիատէսի իլէ քէյֆլէթտի. պունուն իչիւն
պէն տախի իսթէտիմքի՝ սէնի մէֆնուն էտէ-
ճէք պիր թալթիֆ էտէյիմ Դ:

— « Զօգ էյի , տէտի չօղան , պէնի մէմ
նուն էթմէք իսթէրսէնիդ , պիր իլահի սէօյլէ
յին , իլահի տիյնէմէքիկ ալթունուղտանտէ
օ վէրտիյնիդ իսիման տէ չօգ զիատէ իգրամ
վէ թալթիֆ օլմուշ օլուր պանա » :

« Պիր քաչ իլահիէր պիլիրիմ , տէտի Պէյ ,
անճագ եիւրէկիմ գասէվէթ իլէ տօլու օլ ,
տուղնտան , հիչ պիր շէյ օգուեամամ . եա
տօտում , սահիհտէն չօգ սէֆիլ վէ աճրնա
ճագ պիր առէմիմ » :

— « Պէյլէ իսէ՝ եա պու ալթունլարըն նէյէ
եարաեօր քի , մատէմ քի սիդ քէնտիւնիզի օնուն
իլէ մութլու էտէմէյեօրսունուղ . նիշին օնա
թափընըթօրնիդ , եօգ , եօգ , պէն սիզին ալ
թափընըթտան չօգ զիատէ քէնտի իլահիէլէ
րիմի սէվէրիմ . տայիմ իլահի օգսւր վէ օ տէ
րէճէ սէվէրիմ քի , օնտան տույտուղում սէֆա
յի , սիզին պիր քէսէ տօլուսու ալթունլարը
նըղա պիլէ ապա տէյիլմէմ » :

Պէյ , պու եիկիտին տույիուլարընա հէյրան
գալարագ , քէնտի մէմնունիյէթինի իպրազը
իլէ պէրապէր օնա տէտի քի , « Պէն ճգնաւոր
իլէ եալընըզ կէօրիւշմէք իսթէյեօրում , սէն
կիթ կէրիտէ խըզմէթքարըմ իլէ օթուր պա
նա պէրլէմէքտէ օլ » :

— « Փէք էյի , տէտի չօճուգ . անճագ
պիզի զէյատէ պէքլէթտիրմէ , զիւրա օլա պիլիր
քի , պէնիմ իլէ սիւրիւմին թահպալիլինի գա
յիպ էտէճէք գատար կէճիքիւսին » :

Լրթըգ Պէյ չօսլանախղին վերուսյ, քէնտիսի
 ճգնաւորուն մաղարաւնա տօղըու իւրլէյէրէք
 գափուսընա վարուսյ չանկը չալտը: Պէննօ տէր-
 հալ տիշարը չըգտը քի, պաշը եու վարլագ,
 տագալը գայէթ գապա վէ ուզանմը պիր ա-
 տէմ իտի: Պէյ պունա եագլաշըսյ «Վադ-
 թընըլ մուպարէք օլտուն տէտի»: Պէննօ ճէ-
 վապ վէրտի. «Լլա՛ն սէնի մուպարէքլէսն,
 եա իղլէթլը գարիսյ, նէ՛ սէպէսյ իլէ պէօլէ
 էրքէնճէ պու մաղարայա թէշիֆէ բաղպէթ
 պու եուրտունուղ, նէ՛ մինասիպէթլէր իլէ պէն
 միւսին Պէննօ սանա պիր իրգմէ թէտէ պիրլիւմի»:
 «Վէտէր, տէտի Պէյ, սէֆալէթ պօյ-
 եուկաուրուղու պանա չօգ աղըր պասմըշտըր,
 եիւրէկիմ տէրտլէր իչնտէ էղիլեօր, չօգ կէ-
 ճէ տիր քի կէօլէրիմի ասլա գափայիւս ու-
 յու եամսմըշտըր: Օյաթընըզն ֆաղլէթլէրի
 իլէ տուվանըզն թէյսիլլէրինի էշլթմիշ օլ-
 տուղըմտան, ֆիքրիմէ գօյտում քի, ղևարէթիւ
 նիղէ կէլիւսյ՝ եարտըմընըզը բիճայ էտէյիմ,
 էկէր միւսաատէ պու եուրուր իսէնիզ, պիր քաշ
 կիւն պուրատա սէնին իլէ պիրլիկտէ էօմիւր կէ-
 չիւրէճէղիմ, իրիճա էտէրիմ, պու իլթիմասը-
 մը բէտտ էթմէ, ղերա պէնիմ կիսլի պէտպաղդ
 ատէմ տայիմ թէսէլլու պու լաճագ վասիթա,
 լար արար»:

«Վա՛ն, էկէր պէօլէ իսէ, տէտի Պէն-
 նօ, սէֆա կէլտին, հէր պիր սէֆիլ պէնիմ
 գարնատաշըմ վէ եագլուտ էվտտըմ ողը, տէն ղա»

նրն էթքի, փետերին տիրէլննի սամա ուղատան,
էվլէթ, ուղատրըմ էլիմի սանա, օսէնի թէսէլ
լի էթմէք արգուսու իլէ. Պէննօ էլինտէն կելէ
նի տիրիլ էթմէյիպ սէնի մէսրուր էյլէմէյե
չարչաճագ տրը. Պու հագիրհանէտէ պու
լունանրն ճէմիսի տէ սէնին տիր. կէլ շու
էլմա աղաճլարնրն կէօլիէսի ալթընտա չայրը
լարն իւղէրինտէ օթուր, զիրա եօրուլմուշ
օլմալըսըն, վէ չիֆէսիլ տէ աճ վէ սուսուղսուն,
պէնտէ կիտէր պիրազ եէյէճէք թէտարիգ է
տէրիմ. Պուրատան էփէյիճէ ուղագ, պիր
ճէսիմ չիֆթիկտէն հէր պիր լէվաղիմաթըմը ալ
մագտայրմ. նասրլ քի տէտիմ, մաղտրամտա
օլանլարն հէփիսինի տէ գուլանա պիրիսին,
պէն օ չիֆթիկէ կիտիպ, չափուճագ տէօնէր
կէլրիմ:

Պունլարը սէօլէր իքէն, տօլաս կիսի պիր
եէրտէն պիր թօիրագ պարտագ, իքի գա
տէհ, պիրաղ էքմէկ վէ պիր սէփէթ տէ մէյ
վէ չըգարուպ սօֆրանըն իւղէրինէ գօյտու,
վէ տէտի. «Իղլէթլու Պէյիմ, իչտէ չիմու
լէք թէգմիլ վարիյէթիմ պունլար տրը»:

— «Լ'իս. ես աղիլ փետեր, տէտի Պէյ.
շու տաղիգէտէ օ տէրէճէ քէտէրլէյիմ քի,
եէյիպ իչմէք ասլա ֆիքրիմտէն կէչմէլ»:

«Բէտէրլէնմէք ասլա իլաղըմ տէյիլ տիր,
տէտի Պասպա Պէննօ. տայիմ տիւչիւնմէլէյիլ
քի, քէտէր վէրիճի ֆէլաքէթլէր տէ Լ'լահ
տան կէլը. Պուեուր Պէյիմ, ալ շու գագտէհի.

շարասպ ինսանըն եիւրեկինի աչար վէ հայեաթ վերիւր . Ալահըն իհսանլարընը բէտտ էթմէ . աաղըըընըզա . սէվինճը եիւրեկէր սաղ օլ-տունլար . Ալահ սաֆրալու եիւրեկէրի տէ շաղ էյլէսին քի , օնլար տախի մութլու օլալար : Կէթիւր շու գատէհինի թօգա էտէլմ :

Պէյ եիւրեկինտէն պիր ախ չէքէրէք , եա-ղըդ պաղըրուպ վէ տէօնիւպ Պէննօնաւ ւիտի «Ալահ սաֆրալու եիւրեկէրի թէսէլլի պուլ-ուրսուն . մէսրիւր էթսին վէ սէվինճը եիւ-րեկիւրի տէ պէնիմ աէրալէրիմ կիպի տէրա-լէրտէն էմին սագլասըն » :

Պապա Պէննօ Պէյին սէօհպէթինի քաթ է-տէրէք , «Տէրտ տէտիյին , տէտի , զանն օլունտը-ղը գատար՝ ինսանա պէտպաղգլըք տէյիլ տըր . Ալահ սալիհ պիր փէտէր տիր . քէնտու միւ-րտտը ալիյէսի տայիմ հագգանիյէթ տիր . նէ դէման քի պիղէ պէլա կէլմէքլիյէ միւսաատէ իտէր իտէ , պիղի իսլահ էթմէք վէ Ֆաղիլէթ , իչինտէ գալիլէթտիրմէք իչիւն միւսաատէ էթ-միշ օլուր . ոլունտան մատա պիղիմ քէտերլէրի միգ թապիյէթին էստիրտիյի բուղկեարլար կի պի կէչիճի շէյլէր տիրլէր . կիւնէշ տախմա բըզ-վէրմէգ . բուղկեար իլէ ֆուրթունալար պու տիւնեա իչիւն Ալահտան վերիլըր էյլիկէր տիր : Պու գատէհին իչինտէ փարլատան շարա պըն իւղիւմիւ փիշիպ եէթիշմէք իչիւն կիւ-նէչէ տէ իհթիեաճը վար , եաղմուրատա , օ նուն կիպի տէ մէսէրրէթ վէ քէտէր ինսան ի-

չիւն լազըմը չէյէր տիրէր . սակն թա
պիյեթէր վէ մէհրամէթլու եիւկսէկ եիւրէկ
լէրէ ֆաղիլէթին տույիւլարընը օյեանտորմա
եա անձագ օնլար իլազըմ տրրլար : Ամա սու
նէ տիր քի կէօրիւեօրում . կէօղլէրինիզտէն
եա՜ն մը ագընօր . . . սիլին շու քետէրլէրիւ
նիլի իզլէթլէրիւմ . անձագ նասահաթ ետէ
րիւմ քի , տէրաինիզ նէ տէրէճէ թահամմիւլ
սիլ իսէ տախի , եիւրէկինիլի փէք թուլթուլ
մէրտճէսինէ տաեանասընը . ֆուրթուհա
նըն , եազմուրըն վէ կէօկ կիւրլէմէքլիկ վա
գըլթարլըն տայիմիւլ էվգաթ օրտուգլարընը
քիմաէ կէօրմիւլ մի տիր . տիր ալ սօղլա սրս
գարսըն քի կիւնէ չոգար վէ օրթալըդ այտըն
լանըր : Ենին իչիւն տախի չօգ տլէ փարլադ
վէ մէսրուրիյէթլու կիւնլէր կէլէճէք տիրո :

Պէյ տէրուհինտէն տէրին պիր ան չեգէ
րէք . “ Լօգ , եօգ , վէ ասլա ” տէյիւպ գան
եա՜ն իլէ տօրու կէօղլէրինի կէօյէ տօղլու գալ
տրրար :

“ Լէ իչիւն , եօգ եօգ տէօրսուհուգ , Պէյ
յիւմ , տէտի Պէննօ . օգատար գաթի ումուտ օլ
մանըզըն սէպէպինէ տիր , նասըլ քի՝ կէօրիւեօր
տուն , պէն տախի եօմբիւմին իչիւտէ չօգ ֆէլա
գէթլէր կէչիւմլէլւմ . պիր արալըգ մէրտ պիր
ասքէր իտիւմ . չօգ մուհարէպէլէրաէ պուլուն
տում . պէօյիւկ մէմուրիյէթլէր վէ իսկէն
ճէլէր չէգտիւմ . օ կիպի աէ չօգ գալէլէրաէ ի
գամէթ էթտիւմ . Էօմբիւն սէֆայէթինի տէ

Ֆելադէթինի տէ կէօրտիւմ կէշիրտիմ, զսլըմ
 պիր գուրշուն գօլումը փարափարչա էտէ,
 րէք, արթըգ պէնի ապէրլէքտէն մահրում
 էթտի. օ կիւնտէն պէրու Ֆիքիրէ կէլէն Ֆելա
 գէթլէրին ճիւմլէսիտէ պաշլումս կէլտի խէտէ,
 պու կիւն Ալլահըն պաննա իհսան պուհուր,
 մուշ օլտուղու սաստէթլէրտէն զիւտէ, կէօն
 տէրալիյի Ֆելադէթ վէ քէտէրլէր իշիւն միւ
 թէշէք. քիւրիւմ: Վգպալ ու սաստէթ հէր պիր
 ճէֆուարը ինսաննա ունու թտուրուր, ամմա Ֆէ
 րադէթլէր պէնի թէքրարէն սալիհ հալլումս նայ
 իլ էթտիրտի. էն էվլէլ զանն էտէ յօրուտում
 քի, եիւրէկտէն պիր սահա կիւլէմէյէճէ
 կիւմ, տիւնեա իւզէրինտէ արթըգ պէնիմ ի
 չիւն սէվինճ վէ րահաթըգ եօգտուր. փիւ
 թիւն տիւնեա կէօլիւմտէն չըգմըշ իտի. կէլ
 տիւմ պու եապանի տաղա չէգիլտիւմ. վէ իշտէ
 պու թէհնա մաղարանըն իշինտէ, Ալլահ
 րահաթըղըմը վէ եիւրէկիմին Ֆէրահիյէթինի
 պաննա իհսան պուհուրտու. շիւգիւրլէր օլտուն
 քէնտու իհսանընա. պու տիւնեատա՝ հէր պիր
 պէրանըն սօնու խայրը տըր, ինան սէօլիւմէ, ու
 մուտ էթ, պինիւմ կիպի թէսէլլի օլտուրըն »:

«Ինանմադ չօգ կիւճ տիւր պաննա, եա աղիդ
 Փէտէր, տէտի Պէյ. էվլէթ ինանամում քի՝
 սէնին տէրալէրին պէնիւմ տէրալէրիւմ կիպի օլ
 սունլար, իմտի պէն չէգտիլիւմ սըգընթըրաբը
 վէ պէրալարը նազըլ էտէյիւմ սանա, վէ սէն
 քէս սիճիլինի »:

«Ի վիճակ Պէյիմ, տերտէրինի նազը կ'էն
պանայ վէ երբեկինի պիրազ բահաթլանտըր,
պէն չօգ արդու իլէ տիյնէմէյէ հաղըրըմ»,
տէտի Պասպա Պէննօ :

Պէյ նազըլիյէթինէ շէօյլէ պաշլատըր. «Պէն
չօգ-Աօշըն Լ'տէլպէր պէյիմ. Բիւնս տը
չօգ-Աօշըն պիրիճիկ էվլատըր» :

«Եւ, պաղըրտը Պէննօ, սէն բահաթլիկ
չօգ-Աօշի Պիյին էվլատըմը սըն, էօյլէ իսէ պին
տէֆա սէֆա կէլտին, սէնին Փէտերին ասըր
զատէ վէ մէրտ պիր Պէյ իտի. քէնտիսինի է-
յի թանըրըմ. չիւնքի ծնուն գօմանտաար ալ-
թընտա չօգ խըզմէթ էթմիշիմ. Բէնտի գալէ-
սի՝ Փատիշահլարըն պաշընա գօնուլան թաճ-
լար էմնալի՝ ինթիշամը պիր թարզտա, իւճէ
պիր տաղըն պաշընտա ետփրմըշ տըր. էթրա
ֆընտա օլան արաղիլէրին ճիւմէսի, օրմանլար,
տերէլէր, թէփէլէր, վէլ հասըլ գալէնին պա-
շընտան ինսանըն կէօղէրի հէր նէ գատար
եէր կէօրէ պիլիւ իսէ, օրալարը հէփ քէնտի
հիւքմի ալթընտա իտի. Բահաթլ օլտուն ճա-
նընա, վալիտէն, կերչէքտէն սալիհ վէ մէհրա-
մէթլու պիր գատըն իտի. սէնի տախի, եա է-
ֆէնտիզատէմ Լ'տէլպէր, չօգ տէֆա կէօրմիւ-
շիմ ամմա, օ ղէման ալթը եաշընտա քիւջիւկ
վէ կիւղէլ պիր չօճուգ իտին. դանն էթմէմ քի,
սպքէրին իշինտէ պէնի կէօրմիւշ օլտուղընը
ֆիգրինէ կէթիլէսին. անձագ պէնիմ չօգ էյի
խաթըրըմա կէլիւ քի, հէր պարմուհարէպէտէն

տէօնտիւքաէն սօղրա, Հօգ-Աօշի մէյտանըն
տա աթէշ թալմի էթտիյիմիզտէ, փէտէրին
սէնի պէօլիւկէրիմիզին արասընտա կէզտիբի
իտի. պիզ տախի Հօգ սէվինճ սէտալարը իւէ
սէլամար իտիք սէնի Դ:

«Եւ Րապպի, վագիթլար նանը տա կէշէր
իմիշ. շիմտի թէգմիւ պիր առէմ օլմուշտըն:
Եւ, չու իհիթիար հալմուտա պիւէ տույմադտա
օլտուղմ սէվինճի՝ սանա նագլ ու պէյան էթ
մէյէ միւգթէտիր տէյիլիմ. պու նէ՝ մութլու
լուգ տըր պանա քի, մուհարէպէլէրտէ պիզ
սէրասքէրիկ էթմիշ օլան էֆէնտիմին, օ մէն
շուր առէմին մախտումի թէնէղիւ խոուպ
պանա կէլին վէ պէնտէ օնուն իւէ կէօրիւշէ-
յիմ Դ:

Ետեւիէր Պէյ, աղիմ մուհապպէթ իւէ
ճգնաւորուն էլինի սրգարագ տէաի քի, «Ենի
պունտան էվիլէ կէօրմիւշ օլտուղմը տէր հա-
թըր էտէմէյէօրում. անճագ Հօգ մէմունըմ
քի, փէտէրիմին ճէնկ արգատաշարընտան
պիրիսի իւէ՝ պու կիւն կէօրիւշմէյէ լայըգ օլ-
տում: Պու իգպալը թէսատուֆ, պաշմա
կէլմիշ օլան ֆէրագէթլէրի սանա նագլ ու
պէյան էյլէմէկ իչիւն՝ պանա պիր նէվի ճէ-
սարէթ տահա վէրտի. արթըր նագլ էթմէ-
յէ պաշտէսյըմ Դ:

«Փէտէրիմին վէ Վլալիտէմին պիրտէն պիրէ
վէֆաթլարը պէնի էէթիմ պըրագտը իսէտէ,
պիր աղ սօղրա չօճուգլուգլարընտան պէրու

փէտերիմ իլէ սատրդ տօստ պուլունան ()
 թօն տը Մբրմնն Պէյ, պէնի ալուպ քէնտի
 գալէսինէ կեօթիւրտիւ. գալէսի իսէ պէնիմ
 տօղմուշ օլտուղում գալէտէն պիր քաչ կիւն
 լիւկ եօլ ուզադ իտի: () րատա, պէնի պիր է-
 յի թերպիէ իտուպ պիւյիւ թաիւքտէն սօղ-
 րա, պէնի թէպէնինտա գըղը իլէ էվէրտի,
 տամաա էթտի. պիր գըղ քի ֆաղիլէթի՝ կիւ-
 ղէլիլինէ գարըչու կիւնէ կիպի փարլամաք-
 տա իտի. միւմքիւն սէյիլ տիր քի՝ օնուէն եիւ-
 րէկինին թէմիլիլինի, էհլիրըղըղընը, տին
 տարըղընը, թաթլուլըղընը զաթրնրգա նագր-
 էտէ պիլէյիմ. էվէնտիքտէն սօղրա գալէմիգէ
 կէլիպ սաքին օլտուք. զեւլճէմ պաշլատը քէնտի
 ֆաղիլէթիլի իգթիզասընճա ճիւմէտէնտէ սէ-
 վիլմէյէ: Պր սէնէ սօղրա կիւղէլ պիր էվլատա
 մալիք օլտուք. իսմինէ Մտեյինա չաղըրտըգ,
 պու էվլատ կիւնտէն կիւնէ պէօյիւ եէրէք՝ պաշ-
 լատը կէօղէրի պէնի թանըմաեա. մեւաիբերէ
 մախտուս օյան կիւլիւմէմէկ իլէ գօլլարընը պա-
 նա ուղատըր իտի: Պատա, Վ ալիտէ սէօյ-
 լէմէյէ միւգտէտիր օլուր օլմաղ, ափանսըղտան
 պիր մուհարէպէ տիր աչըլար, վէ մէճպուր
 օլտում քէնտիլէրինի թէրք էտիւպ՝ ճէնկէ կիթ-
 մէյէ. գալէթ էսէֆ ու քէտէր իլէ պիրիպիրի-
 միլտէն այրըտըգ. կէրչի չօճուք պիր շէյ աղ-
 նամաղ իտի ամնա, վալիտէսինին, անս օսէվ
 կիւլու էհլիմ, պայրլուպ դուճաղընա տիւշ
 տիւ 7:

Պաւ արատա Պէյին կէօղէրինտէն աել կիպի
ադան գանը եաշարտան եանագարը ըսլան
տըղընտան, սէսինի քէսիւզ մահրամարնը չը
գարարագ կէօղէնիւն եաշարընը սիլտի. վէ
թէքրար նագլիէթինին թէլինի էլէ ալարագ
տէտի « Սուհարէպէ պիղիմ իշիւն սօն տէ
րէճէ ուղուրար կիթտի. տիւշմանըն չօղլու
ղու պիղի եէնտի. արթըք պաշարարար
մէմպիթիմիղէ հիւճիւմ էթմէյէ. գալէլէ
րիմիղի երգարար. շէհիր վէ քէօլէրիմիղի
խարապ էտիպ վէ աթէշէ վէրիպ եագարար:
Հէր կիւն ալարղըմըզ գարա խապէրէրէ հլիմ վէ
էվլատըմտան աօլայի օլան րահաթարղըղըմը տէ
րէճէսիղ արթըքարղ լարընտան մէճպու օլտոււմ
եալէրէրիմտէն պիթինի ուխտաւոր քրէտֆէ
թինտէ թէպիլ չօղ—Սօշա կէօնտէրմէյէ.
թէնպիհ էթտիմ քէնտիսինէ քի, չափուք կիթ
սին ֆամիլէամը պուլտուն վէ նէ հալտա օլ
տուգարընը աղնաեուպ պանա հապէր կէթիւր
սին: () կիթտի, պէն իաէ եիւրէկ չարփընթըսը
իլէ օղրաշարագ պօշ եերտէ ալտէթինէ պէք
լէտիմ. կիւն վէ այլար կէչտի, եալէրիմ կէրի
տէօնմէտի. ապա պիթ խապէրինի ալամատըմ.
վէ հալէն տախի նէ օլտուղունու, նէրէտէ գար
տըղընը պիլմէմ: Արթըք ֆէհմ էտէ պիլիւր
սին քի, նէ տէրէճէ րահաթարղ օլտոււմ. կիւն
աիւղ ագչամա գատար տիւշմանըն գարչըսըն
տա աթէշին իշինտէ մուհարէպէ էտիւպ, կէ
ճէյի տէ էսէֆ տէյրասընտա չալգանա չալ

զանա ույգութեան կէտերը խորմ:

«Սուհարէպէ խիթամ պուրոու, գալէմէ ավտէթ էթտիմ. անձագ նէ՞ կէօրէյիմ. ու զադտան պադտըմ քի, գալէնին հիսարարը եարրսընա գատար երգըմը, տիւշման հիւ ճիւմ էյլէտիյինտէ գալէնին չօդ եէրինի վէ էթրաֆընտա օլան քէօյլէրի եադմըշար. զաւալը քէօյլէրի՝ էվլէրին վէրանէլէրինտէ պիրէր զուլիպէտէ օթուրմուշ պուրոում. պէնի կէօրտիւքլէրի կիպի, քէտէրլի պիր սէս չըգարարագ գարշու չըգտըլար. օնլարտան սօրուպ աղնատըմ քի, էհլիմ վէ էվլատըմ վէֆաթ էթմիշլէր տիր: Պաղիլէթքեար վէ սատըգանէ էհլիմ տիւշմանա թէսլիմ օլմագ իստէմէտիյինտէն, կէճէլէյին գալէնին տուվարը ալթըն տաքի չայտան կէլիւպ գաշմագ իսթէյիւպ, էվլատը իլէ պէրապէր խային սուեա գուրպան կիթմիշ տիր. էրթէսի կիւնիւ գայըզլարը տէվըիլմիշ, էլպիսէսինտէն պաղիսի սաղլար աւրասընտա իլիշմիշ գալմըշ կէօրմիւշլէր:

«Եթըմա պինիպ գալէմին իչէրիտինէ կիրտիյիմտէ, էիւրէկիմ փարա փարչա օլտու. էիւղլիւմ տէն աշաղը սէլ կիպի աճը կէօզ եաշլարը ադմագ տա իտի, ալէլ խոստուս օ խարապալարը կէօզ տէն կէլիրտիկիմ տէ չօճու գլուղը մուշ փարլագ վէ էվլիլիյիմին թաթը կիւնլէրինի օրատա կէլիրիւպ, էհլիմ վէ էվլատըմ իլէ օրատա օթուրտուղըմտա քէնտիւմի տիւնեանընէն մութլուսուիը զանն էտէյօր իտիմ: Հէյ վալիս

պուռ տիւննատա մութ թլուլու գ եօգ իմիշ . իշ
տէ պու խարապալար ծնա խապաթ տըր՝ տէր
խոխմ . թէքմիլ կէճէյի եէրինտէն օյնամը պիր
տիրէյին իւղէրինտէ օթուրմա իլէ կէշիրտիմ .
աղլամատան եօրուլան պաշըմը ալէֆլէրտէն
սիմ սիւտա՝ օլմուշ պիր տուվարա տաւատըմ .
գան չանաղընա տէօնմիւշ կէօղէրիմ նաֆիլէ
եէրտէ ույգու արամագտա խոխէր . նէրէտէ
տիր օ թաթլու ույգու . պէլքի պին տէֆա
պաշըմը գալտըրպ սիւտա՝ պուլութլար իլէ
գապրանմը կէօյէ տօղրու պագտըմ . ճֆ օ
թուրտուղըմ եէր՝ պիր գէման ֆամիլեամա
մագտուս խաս քիւլիւկ պիր օտա խոխ քի . գը
շըն ուղուն վէ սօվուգ կէճէլէրտէ՝ թէօլէ
նինտամ իլէ տիգ տիգէ աթաշըն եանընտա
օթուրարագ տօտլարըմը իլէ կէօրիւշիւ պ
գօնուշուր խոխք :

« Պէն պու կէշմիշ հալըն թաթլու գլբրինի
հաթըրմա կէթիրտիղիմտէ պիր սըգը եաղմուր
եաղմագտա խոխ , հէմէն ըիւղկեարրար խարապ
օլմուշ օլան տուվարլարն արասընա կիրիւպ
տէհէթլու սէտալար չըգտըրըլար խոխ . զիւ
թիւն գալէնին իլինտէ հալատան հըֆս օլու
նաճագ պիր մահհէլ գալմամը խոխ . . . Միւ . . .
գալէյի միւճէտտէտէն եափտըրտըղըմ միսիլի
քէօյիւլէրիմին էվլէրինի տէ թէգմիլէն եափ
տըրտըմ իսէտէ , հայիֆ քի կէօյնիւմիւ պիր
տահա եափամատըմ . մութ թլուլուղումէ օմրիւ
մին ըահաթլըղ օ կիւնտէն պէրու թէգմիլէն

գայիս օրուս կիթտի, վէ կէրու տէօնէճէյինէ
տէ ասլա ումուտում եօք տըր ր:

Պէյ տահա նազլէյէթինի թէգմիլ էթմէ-
միշ իքէն, Պէննօ «Պանա սէյլէ, եիւզիւնտէ
կէօրիւլէն տաղըն եարասը նէրէտէն տիր, վէ
նէ սէպէպտէն օլտու ր տէտի:

Մտէլաէր ճէվաս էթտի քի, «Պու տաղ,
գայէթ էսէֆլէ պիր փուգուաթըն զիքրինի կէ-
թիրիր. օրտումուգտա, քէնտու խարէզիւ
թապիէթի, զէնկին օլմագլըգ իշիւն ֆէվքէլ
ատէ ալըսգլըգլար գուլմնմասը քիմնէտէն սէ-
վիմէքլէքտէն քէնտիւսինի մահրու մգրմը՝ պիր
միրարայըմը վար իտի. պիր ագչամ պիր քաչ
զապիթէր իլէ պիրլէշիւս, օ կիւնիւ գաղանմիշ
օլտուղումը ֆութուաթըն իւզէրինէ սէվիւ
նէրէք շարաս իշէր իքէն, մումարիէն խային
քի, իսմի Արթէն իտի, խաստէն լագրորտընը
փարմաղմտա օլան նիքեաչ եիւզիւլմին իւզէ-
րինէ կէթիրտի, օ եիւզիւկիւ քի, կէճէ կիւնտիզ
ասլա փարմաղմտան չըգարմաղ իտիմ: Արթէն
սէյլէտի քի, ասլա տուեուլմանտարագ եիկիրմի
տէօրթ տահաթ իշինտէ փարմաղմտան ալա
պիրլիր. պէն ասլա ինանմատրղմտան պէս
թուլթուուգ, ինանմատրղմը էրթէսի ասպահ
իճրա օլմուշ պիթմիշ կէօրտիւմ:

«Եաղըմաղ իսէմ, Արթէն գաաէհիմէ ու-
եուշտուրըն պիր իլաճ գօյարագ պէնի ու-
եուլթմուշ վէ եիւզիւկիմի փարմաղմտան ալ-
մը տըր, սապահտան օյեանտըմ պագտըմ քի,

եիւզիւիկ եօգ, տէր հալ պէսի կէօթիւրիւս
վերտիւմ, վէ եիւզիւկիւի իստէտիւմ իսէ, Սը
թէն, հագսրդ վէ նիզաճը պիր ատէմ օլտուղըն
տան, օ տախի պէսին իշինտէ տիր տէյիւսը թէւ
պիսիւկ էտէրէք, կէրու վէրմէկ իստէմէտի:

«Վէվիւրիւ գէվճէմ թէտէնինտանըն մու
հապպէթի զեբրի, պէնիմ իշին չօգ բահա
սրդ օլտուղընտան, դօլաղըդ իլէ էլտէն չը
գարմագ իսթէմէտի յիմտէն, եիւզիւյի արմանա
չարշտրմ վէ նիզալաշտրմ, էօթէ պէրու տէր
թէն պէյնիմիդտէ պիր գափկա տրք աջըլտը. Սը
թէն եիւզիւմէ պիր խանէէր սափլանարագ
պէնի եէրէ սէրտի. տահա եարամ սաղալմա
տան քէնտիսի պրքագտը գաջտը. մուախիսէ
րէն տույտում քի, օ խային վէ թամահի նա
մուսարդ տիւշման զապիթէրին պիրիսինտէն
բըշվաթ եէյեէրէք եիւզիւիւմիւ չալըպօնա վէր
մէյէ սէօզ վէրմիշ. անձագ հալէ ալնանամա
տըմ քի, նէ սէպէպ իլէ եապանձի պիր ա
տէմ պիր չօգ փարա սարֆ էտէրէք, պէնտէն
մատէ հիշ պիր քիմնէնին ինտինտէ իհթիպա
րը օլմանան պիր եիւզիւկի էլտէ էյլէսին»:

Մտէրպէր, նագլիէթինի պու վէճհ իլէ պի
թիւրիւսը կէօղէրինիէթրաֆա կէզտիրտիյինտէ,
ճգնաւորուն մաղարասընըն դափուսու էօնիւն
տէքի աղաճտան ասըլը օլան նէյի կէօրտիւ. «Իշ
տէ պիր չալըքքի, տէտի, թէօլէնինտանըն զիգ
րինի պանա թէքրարլար, օ պու չալըլըյի չօգ սէ
վէր խի, վէ հայրան օլունուր թարղտա չա

ար խոխի . թաթըն սէտտսընը տէ՛ ճնա ու յոռու-
րաբադ , իշխտէնին եիւրէկինի քէնտիսինէ ճէլպ
էթտիրիր խոխի : Պաւ կիւն օրմուշ կիպի խաթ-
ըմտաւ տըր . էփէնմէգտէն էփէլ , պիր սա-
պահ , քէնտիսին սեփտիյի իւշ նէփի չիչէկտէն
կիւղէլ պիր տէմէտ էտէրէք , կէօթիւրտիւմ
քէնտիսինէ թագտիւմ էթտիւմ : ադշամ իւս-
տիւ մուհապպէթըն պիր կիւլիւշ իլէ պանա
տէտի.քի , « Պադ Մտէլպէր , պու սապահ վէր-
տիյին չիչէկէրի կէօթիւմին իւղէրինէ դօ-
մուշ խոխի , սօրմուշար . կէլ պէն սանա պիր
թուլթամ վէրէյիւմ .քի , եիւրէկինտէ ասլա
սօրմապին : Պուսուս իւղէրինէ՝ սեփտիյի օ իւշ
չիչէկին իւղէրինէ թէլէֆ էթմիշ օրտուղըն շու-
էղպէրիւմ օրան պէյիթլէրի սէօյլէտի » :

Պէննօ , « Իկէր իստէր իսէն օգուեռնըլ .
պէն տէ գէմալը իշտահ իլէ նէյ իլէ սանա
եարտըմ էտէրիւմ » տէտի , վէ չօգ իլթիմաս
էթտի :

Մտէլպէր , ճգնաւորուն խաթըրնտան կէ-
չէմէյիւպ օգուամեա սրաշատըղընտա , Պէննօ
տախի նէյի չարտը :

Տաղտա պիթէն չիչէկէրտէն ,
քի Հադ տըր հէփ եարատան .
Իւշ չիչէկ վար գայէթ աղիւ ,
քի էհի ըրղ տըրլար , սեփէրիւ ,
Քըղար օնտան թաճ էօրսիւնլէր ,
Պաշարընա կէյիւնտինլէր :

Պէն փեշկէշ էթմէ իստէր իսէմ :

Պու իւշ չիէկտէն սունարըմ :

Սալիհիյէ էթաթլը նըշան :

Պէադ չիէկ օլմուշ հէման :

Բապպըն իհսանընը կէօստէրմէյէ :

Գօդ աւսու քաֆի տիր դայէ :

Եէշիլ եէշիլ հապրադարտան :

Եէնի չըդան դոնճալարտան :

Թադաթիմ էտէր կիւղէլ դուրպան :

Մաքպուլ օլսուն էարտատանտան :

Պաղկէթլու ճգնաւ որ պու պէյիթտէն դայ
էթ մէմնուն օլուպ , Լտէլպէրէ իրիճա էթտի
քի օ կէճէյի քէնտու մադարասընտա կէչիւ
սին . « Լարըն , տէտի , պէն սանա դըլալուդ
լուք էտէրիմ . սէնի իստէտիյին եէրէ դատար
կէօթիւրիւրիւմ » : Պէյ պու իլթիմասընը գա
պուլ էտէրէք , պէրապէր կէթիւրմիշ օլտուղու
տէլիգանդու չօպանա իղլն վէրիւպ եէրինէ
կէօնտէրտի :

ԵԵՏԻՆՃԻ ՊԱՊ

ՉՕՊԱՆ ԳԸԶԸԴԱԶ

ՅԱՎՈՐՈՒՆ ՎէՖաթընտան սօյլրա , պէտ
պադդ Սաթիլտանըն կէչինմէք մինասիպէթլերի
կիւն կիւնէ քէնաթիւրիւրի տիւշիւնմէյէ պը

բազումըրար, զիւրա օ սատուք իհիծիար պու մեհ
 րամէթէ շահեան տուլ գարրնն գօլայ վէ
 ֆայտէսի չօգ՝ տիբիղէճէկ խաղի իշէր պուլ
 մանա չալըլուպ, վէ ճիվարտա օլան խալգըն չօ
 ղու ծնուն փնինէ վէ պուլընուշնա մէպնի՝
 քէնտիսինէ մէհրամէթ վէ հիւրմէթ էտիւպ
 պօշ պրտաքմաղլար իտի. պու ճիհէթլէ պա
 ղի տէֆա հանըմըն օ գատար չօգ տիբիշի օ
 լուր իտի քի, փէք չօգ կէճէ ուղուն վաղիտ ուշ
 քուսըղ գարտաք տիբիշ տիքմէյէ մէճպուր
 օլուր իտի. Պունտան մաստէ ճիվարտա պու
 լունան մէհրամէթլու հանըմլար պու ֆէտա
 լքեար իհիծիարըն իճիրասընա մէպնի՝ քէնտի
 լէրինի պիր չօգ նաֆաքա կէծնտէրիղէր իտի.
 Յակօք վէֆաթ էթտիքտէն սօղըա պու նա
 ֆաքաղարըն ճիւմէսինտէն տէ մահրումէ
 գալտըրար. արթըք կերէք իշ վէ կերէքի հաան
 պիր շէյ պուլամաղ օլտուգլարընտան՝ եիւղ
 իւտիւնէ գալտըրար:

Հէր ճիհէթտէն զարուրիյէթտէ օլուպ,
 Սիվիտանըն գասէվէթի արթարադ սահէ
 թի պէտէնի արթըք թահամիւլ էտէմէղ օ
 լուպ, օ տերէճէ պօղուլտու քի, ասասըղ եիւ
 ղիյէմէղ օլտու. նիհայէթ փիւթիւն գուվլէթ
 տէն տիւշիւպ՝ պիր քաչ հաֆտա խատա
 եաթտը. Սիրտէն պիրէ պաղի եերլէրտէն պիր
 քաչ ուֆաճըղ եարտըմլար եէթիշիւպ, պիրաղ
 կէօղլէրինի աչտըղլարընտան, եաթաղընտան
 գալգուպ եաս բուսլարընը կէյինաի, սիւահ

պիր թիւիւն պիւրիւնիւն, պիր տէյենէկէ տա,
 եանարագ զուլիպէտէն տիշարեւա չըգըպ
 չիմէնը պիր եերտէ օթուրուպ տիքիւ սէրէ-
 սինի տէ եանընա ալար, վէ «Լա Րապրիմ»
 տէյիս սիւտէ օթիւնի պիւրի գալարուպ եաշիւ
 լէ աօրմուշ կէօղլէրինի էթրաֆա կէգտիրտի.
 «Եէ գատար վապիթ օլտու քի պու եէշիւ ա
 զաճլարըն եափրագարընը անձագ զուլիպէմին
 կիւլիւճէք փէնճիւրէրինտէն կէօրիւեօր իւ
 տիւմ. մահուտ եաթաղըմըն իշինտէ կէշիրտիւ
 յիւմ շու ուղուն հաֆտալարը նէ զահմէթու
 կէօրտիւմ. պու կիւն նէ գատար մութընեում
 քի, շու սաղ վէ սէրին հալալի գօղրամտեա
 նաիլ օլտում: Շիւքիւրէր օլտուն սանա, եա
 Րապ, քի էօմիւմիւ թէքրար պանա վեր-
 մէյէ ինայէթ էթաին իսէտէ, տուեուեօրմ
 քի, տահա չօղ զաիֆիւմ. . . .
 Տիքիւնի էլէ ալարագ իշլէմէք իստէտի իւ
 սէտէ, պագտը քի տիքէճէք գուվլէթիւ եօղ,
 եիւրէկիւնտէն տէշշէթու պիր օֆ չէգէրէք
 տէտի. «Սիւնքիւնսիլ տիր, էտէմէմ. կէօղ-
 լէրիւմ չաթալ կէօրիւեօր, էլլէրիւմ թիթրէյէօր.
 պիր իյնէի սապրտեւձագ գուտրէթիւմ գալմամը.
 օլանձամըղը տիւնքի կիւն եէտիք թիւքէթ
 տիք. շու տահաթտա էկէր պիր փարչա էքմէք
 եէյէճէք օլտընամ. չիւ փէսիլ գուվլէթլէնիւ իւ
 տիւմ: Պիր տէֆա տահա իշինի էլէ ալար իւ
 սէտէ, էլլէրի թիթրէտիյինտէն եէրէ տիւշ
 տիւ. թէքրար օֆ չէգէրէք. «Սիւնքիւնսիլ

տիր, եւս Վլադիմիր, եւս պէն նէ ետախաճայրմ, պու հալիէ պէն վէ դըղըմ նաճըլ եաշամաղը յըզ, շու գըր վէ եասրանի եէրտէ աճըմըգտան էօլէճէքմիյիլ, եւս Մայպիմ Վլադիմիր պաղըլուր աճը պիր սէս իլէ : «Վճապա պիղի ու նութտուն մը, արթըք պիղի գայըմանա ճաղմըն, սին, պարէ թէսէլի ու մուտլարըն, տան օրուն պիղիերի մահրում պըրագ մա . . . » Պուսըլարը սէօլէլի թէքրարէն օթուրտու վէ պաղըլուր էլինէ տանտարագ սէլ կիպի կէօղ եաղը տէօղմէյէ պաշլատը, «Քէֆսիլ, հայիֆ, ճանրմ թէնտէն տիւշմիւշ կիպի պիր հալտա իմ, թահամիւլ օրունմաղ պիր աղըրըգ եիւրէ կիմի էղիյեօր տէտի :

Պու արատա Վաքնէս էլինտէ պիր քիլիւկ սէփիթ սէյիրտէրէք կէլտի վալիտէսինին եա նընա վէ տէտի քի, «Հայիֆ, եւս սէֆիլ վալիտէմ սէփիթիմ պօշ տէօնիւեօրում, չօգ գա փուլար վուրարագ նաֆիլէ եէրտէ սատագա իս տէտիմ, պանա պիր փարչա գուրու էքմէկ տախի վէրէն օլմատը, օ ապիլ ինթիար Նակոք էօլէտէն պէրու օնուս հաթըրըն արտեան ա տէմէր շիմտի չօգ թէստիլ օլմա շար տըր, պու տաղարըն իլինտէ հէփիմիլ տախի մէօհ թաճըլ, քէնտու քէնտիւմիլի իտարէ էտէ մէյեօրըլ, տէյերէք ճէվապ վիլիյօրըլ : Կիւրու կէլիւր իքէն, եօլտա պիր քաշ տանէ եասրան էլմասը պուլտում, պուստան մաստէ պիր շէյ կէթիւմէտիմ, հէյ վան, պու պիր գաշ էլմա

պիղէ նէ քիֆայէ էտէճէք տիրոյ :
 Վայրտէսի ճէվապ էթտի քի : զարարը
 եօգ տրր . պուշարր տէ պուշմարշ զսա
 խտին , նէ եափաճադ խտիք . Բապպինին իհսանը՝
 հէր նէ դատար տա աղ օրսա , կինէ քէնտիսի
 նէ թէշէքքիւր էթմէլիյիդ :

Էնէս վալտուսինին եիւղիւնէ պադտըղն
 տա , ֆարգընա վարտր քի աղամատան կէօղէ-
 ըր շիշմիշ խտիէր . վալտուսինի էօիէրէք տէտի .
 « Կինէ աղամըշսըն , գայրու սղւմմա . աղւա-
 տըղնր կէօրտիւքճէզ չօգ աճընրեօրմ . ախ ,
 աման իրիճա էտէրիմ պիր տահա աղւմա » :

« Եվին օլ , եա էվլատրմ , աղւմմա . վէիշ
 տէ կէօրիւեօրսըն քի , կիւլիւեօրմ » տէտի
 վալտուսի :

Չօճսւգ տէօնիւպ տէտի . « Եվլէթ կիւլէօր
 ոռւն , ֆադաթեիւրէկտէն կիւլմէյեօրսուն » : Վս
 եա Բապ , նաթըտէսօլմուշ վէ սարարմշտրր . դօր
 դուեօրմ քի եէնիտէն քէֆսիդ օլմասըն . « Եւ
 լիտէմ , օդատար քէտէր էթմէ . էտէրիսէն պէն
 տէ աճընարագ քէֆսիդ օլուրմ . զիրա պէն
 սէնին պու հալընը կէօրտիւքճէզ եանրի թու-
 թուշուեօրում » :

« Բէտէր էթմէ , եա էվլատրմ . իշտէ կէ
 թիրտիկին էլմալարըն պիր քաշ թանէսի-
 նի եէտիմ . պիրադ դուվլէթ ալուրմ . գարանը
 տէ ալ սէն եէ գըղմ » տէտի Վաթիլտա :

Էնէս . « Փ , խայիր , վալտէմ . պէն պիր
 դանէսինի պիլէ եէմէմ . ճիւմիէսինի տէ սէն

եւեմելսին . զերա պէն աճ օլմասրպտան մա-
ատե . օ գատար տէ քէտերլիւիմ քի՝ հիւ պիր
շէյ եւեյեմէմ տէտի :

Չօճուղն պու սէօղիւնտէն Վաթիլտանըն
եիւրեկի գայեթ օյնաեարագ . դըզընը գու-
ճագլայիս սէվինճ իլէ սըգտը . պատէ հու օնա
եմը եթտի քի . կիթսին զուլպէտէ օլան
էրպիտէ վէ սայիր հէր նէ քի վարըսա՝ ճիւմէ-
մինի կէթիւրսին : Աքնէսի պու իւրզմէթէ թա-
լին եթմէտէն պիրինճի մահսէտի՝ պիր քաչ
տաքիքէ քէնտիւսինտէն արալայրպ աղլամասը
նը կէօտտէրմէմէք իտի . զերա աղլամամագ
միւմքիւնսիդ իտի : Չափուք կիթտիյի պիրլէ
Վաթիլտա «Այն տէտի . նէ տէրէճէ պէտպաղ-
դըմ . նէ վագըթա գատար պու գըզըղաղը սէ-
ֆալէթտէ կէօրէճէյիմ . օֆ . չօգ չէթին տիր
էքմէկ տիլէմէքլիյէ մէճպուր օլմագ . վէ զիւ-
տէ չէթին տիր տիլէնիս՝ պիր շէյ ալամամաք
... : Պէն պու մէսքեանը թէրը էտէրէք , էվ-
լատըմ իլէ պէրապէր կիտիւպ պուլնտան զիւ-
տէ շէնլիքլի վէ միսաֆիրփիէրվէր պիր մա-
հալ արամալըյըմ , շէօլէ պիր մահալ քի , տիւշ-
մանտան տէ պիր ֆէսֆէսէմ օլմասըն . ես մէհ-
րամէթլու թանղըրմ . սէն պէնիմ մու հաֆըզըմ
օլ . վէ պէնի օնլարըն էլինտէն գուրթար » :

Աքնէս կէճիգմէյիւպ վալիտէսինին եանը-
նա տէօնտիւ . պիր էլինտէ եօլճուլուգ պոհ-
ճալարընը , տիկէր էլինէ տէ նէյի թուլթմը
կէլտիինտէ վալիտէսի տէտի քի . « Այն սէվ

կիւլիւ գրգռմ. պուրապորը արթորդ թէրք է-
տէլիմ. ցիրա պունտան գիյատէ պուրածըգտա
գալաճագ. օլուր իսէք, զաննրմ. աճըզտան
էօլէճէյիլ տիր. անճագ. եօլա չըգմագտան էվ
վէլ իլաղըմ արը քի Վլահա նիյաղ էտէրէք,
եէօրիւմէյէ գուվիւթ վէ քէնտի գրլալուգ
լըղընը տիլէյէլիմ” :

() անտէ էվլատ ու վալիտէ, տիգ իւս
տիւնէ կէլէրէք շու տուվայի օգուտուլար .
“ Հէր պիր շէյէ գատիր Վլահ. էյի վէ մէհ-
րամէթլու Փէտէր. միւթէէքքիւրիլ քի, սէն
եարաթտըղն պու էօլչիւսիւգ տիւնեանրն ի-
չինտէն պիր քէօլէ տէ պիղէ իհսան էտէրէք,
պիղի հէր պիր շէյտէն մահրում գըլմատըն :
| ութֆ էյլէ, եա Բապ. թէքրար պիղի մուհա-
ֆագա պույուր. ատրմարըմըղ միսաֆիրիէր
վէր պիր մահալէ տօղըուլթ. գարշըմըգա մէր
համէթլու ատէմիէր չըգար, վէ պիղի տիւշ-
մանըմըգտան խէլսս էյլէ” :

Պու նիյագտան սօղըա, Սաթիլտա էվլա-
տընրն էլինտէն թութարագ այեաղա գալգ-
տը կիթմէյէ իսէտէ, իքի ատըմ ալըր ալ
մաղ պիր մէթին գայանրն իւգէրինէ տիւշիւտ
գալտը : Վգնէս պու հալը կէօրտիւյի պիրլէ,
ումուտսըղըգ էսէրի սայըլլան աճը պիր ֆիւ
ղան չըգարուսպ. “ Վման վալիտէճիլիմ, վալի-
տէճիլիմ” պաղըրշտը, վէ էօլմէ տէյի եալ-
վարմանա պաշլատը :

Սաթիլտա պիր տրա կէօղէրինի աչըպ պիր

աղ ագլը պաշտնա կելմիշ կիպի կեօրիւնտիւ ի սէտէ : ֆելապէթինին գըսրէթի կենիշճէ պիր կէօզ եաշը տէօթիւրտիւ քէնտիւ սինէ : աղ լաեարագ «Լազըդո պազըրը իտի : «Տահա պու կիւն կիպի : քէնտի քէնտիմի գուվկէթ տէն տիւշմիշ վէ ու մու տսուղ կէօրմէ միշ ի տիմո : տէր իտի : «Լգնէսիմ : սէվկիւլիւ Լգնէսիմ, սէնտէ պէնիմ իլէ տուվա էյիլ Լաշա քի : Օնուն թագտիրի իւզերինէ օլան ու մուտու մտան պու թէհլեքէտէն տօլայի վաղ կէշմէյէյիմո :

Սաթիրտանըն կէօզերի թէքրար գանկը եաշար իլէ տօլարագ, պու նտան զիյատէ պիր շէյ սէյլէյէմէյիպ եօրուլմուշ պաշտնը քաեա եա եապատարագ : թէքրարէն սոյըմադ իւզերինէ օլտուղընը Լգնէս կէօրիւնճէ, եանընա սէյիրտիպ գուճագլատը վէ ֆիդանլար էտէլէք տէտի քի : «Լճապա պուրատա ասրա պի ղէ եարտրմ էտէն եօգ մը տըը : եա Վապսիմ Լըւահ, սէն պիգիմ եարտրմըմըղա եէթիշ :

Օաւալը գըզճըղաղ, տէր հալ տիղ իւզէլինէ կէլիւպ, էլէրի իլէ պազըշընը սէմաեա տօղրու գալտըրըպ, վալիաէօի իշիւն սըտգը փիւթիւն տուվա էտէրիքէն, անտըղէն ուղադտան թաթլու պիր սէս իշիթտի, քի շու սէօզէրտէն իպարէթ իտի :

«Սէյլէ նէ տիր, պու քէտէրին, Պէնդինպէթին սօլիուլալ գուն :

Տէյիլ մի քի սիւլը Բապսի ,
Քէնտի գուլն կեօղ եաշնըր ։

Ագնէս պու պէյիթէ հէյրան օլարագ , եա-
վաշաճըգ վալիտէսինէ տէտի քի , “ Իշիտի-
եօրմուսուն վալիտէմ . տիյնէ , պագ , նէ կիւ-
ղէլ տիր չու պէյիթին քէլամարըր ։ ”
— “ Իվլէթ , տէտի Սաթիլտա . զանն է-
տէրսին քի , պու թէսէլլիլի քէլամար պիղ-
լէրէ գուվլէթ վէրմէք իչիւն՝ սէմատան է-
նիեօր ։ ”

Սէտա կիթտիգճէզ եագլաշարագ , պէյիթ
տէվամ օլունմագտա խտի ։

“ Շու շիշէկլէրի եարատան ,
Նէ կիւղէլ տէ քարպի վէրմիշ .
Կիւնէշ օնլարը եագտըղնտա ,
Թէքրար քարպի տիրիլթտիրի ։ ”

“ Հավատա կիտիպ կէլմէքտէ օլան ,
Գուշար սիւրիւսիւնէ պագ .
Նէ կիւղէլ սէնալար օգուրլար ,
Եերի վէ կէօլի եարատան ։ ”

“ Իվլէթ , տէտի Ագնէս . Փէտէր Ալա-
քի , օ աւփաճըգ գուշարըն պիլէ ինթիաճլա-
րընը կէօրիւր վէ թէգմիլէն գայըրըր օնլարը ,
պիղի օնլարտան չօգ զիյատէ սէվմէքտէ օլ-
տուղնտան . պիղի հայ հայ , գայըրըր , պէօլէ
տէյիլ մի , վալիտէ ։ ”

— « Հէլպէթ, օնա նէ շիւփհէ՛, սէփիւլլիւ
գըղըմ » . տէտի Վաթիլտա . « Գու շարըն՝ եէյ-
եէճէյինի տիւշիւնիւ պէրէն , պիղիմ տէ եէյ-
եէճէյիմիղի իհտան էտէր , վէ ասլա պիղի եիւզ-
տէն պըրագմաղ » :

Պէյիթին սէսի տահա գիյատէ ետգլաշտը .
պու զէփալըլար պէյիթին զերտէ պէյան փար-
շասընը գայէթ աղնաշըլըր թարղտա իշիթ-
տիլէր :

« Արթըգ աղլամա տերտինի ,
Ումուտունը Ալլահա վէր ,
Օ սէնի չօգ խօշ գայըրըր ,
Ասլա ունու թմաղ օ սէնի » :

« Փէք սահիհ տիր , վալիտէմ » . պաղըրտը
Ագնէս , վէ թալաշ իլէ էլ չարփարագ վէ սէ-
վինէրէք . « թըրիքը պէնիմ սէօղլէրիմի սէօլէ-
եօր . սէփիւլլիւ վալիտէմ իշիթտին մի » տէ-
տի . վէ վալիտէսինի էօփմէյէ պաշլատը . էլի
իլէ օնու՛ն կէօղ եաշլարընը սիլէրէք պիլը տահա
աղլամամասընը նիյաղ էյլէտի :

— « Լօգ , աղիղիմ Ագնէս , տէտի Հանըմ ,
միւսպէրիհ օլ , պիր տահա աղլամուեաճաղըմ .
պէն իթիգաթսըղ լըղլմոան փիւշման օլտոււմ ,
արթըգ տույեուեօրըմ քի , Ալլահ պիլինմէզ
պիր թարղտա պէնի թէսէլլի պուեուրըյեօր ,
օնտան էօթիւրիւ չօգ գուվիլէթլէնտիմ » :
Ալլատ ու վալիտէ պու մէսէլէ իւղէրինէ

հարէ սէօյէշմէքտէ իբէն, պիր չօպան գըղը տըր կէօղէրինէ իլիշտի, պու գըլ գայալարին արասընտա վէ օթլարին իլինտէ պիր չէյ արայարադ Թալաշ իլէ տէյօր իտի. «Լաւրու ճուղաղըմ աճապա նէրէտէ սագլանմըշ տըր. ալէմտէ պիր չուգուրա տիւշմէմիշ օլտա իտի. իշտէ խայլի վագըթ նաֆիլէ տըրտըմ օնու. պէն տահա պու տաղընրոս պու գատար ուշ դագ կիթմիշ տէյիլ իտինդ: Տըգ գէթ իլէ տէօրթ Թարաֆընա կէօղ կէղտիրէրէք սիւրիւսիւնէ տէօնմէ իլիւն եագըն պիր եօլ արամագտա իբէն, անսըղան Սաթիլտա իլէ Մէնէս կէօղիւնէ իլիշտիլէր. «Ման Մաշ, պուրատա եա պանճըլար կէօրիւեօրում, գաչանըմդ տէտիւ.

—«Լօգ, եօգ. գաչմա պիղտէն, չօպան գըղըմդ. տէտի Սաթիլտա Թաթըլ պիր սէս իլէ. գօրգմա, վէ եկէր միւմքիւն իսէ, պիղէ եար տըմա եէթիշ. զիրա պիղ մէհրամէթէ շաւան Ֆագըրըղդ»:

—«Լա Մապիլմ, տէտի չօպան գըղը, մէհրամէթէ շաւան Ֆագիլմիսինիլ սիլ. չափուք սէօյէշինիլ նէ իլէ սիղէ մուավէնէթ էտէպիլ լիլիմդ»:

Մէնէս չարչափուք ճէվապ վէրտիլի, վալիտէսի տիւն աղչամտան պէրու աճ տըր. վէ իբի իւշ տանէ ետպանի էլմատան մատտէ պիր չէյ եէմէմիշտիր:

«Օյա, չօգ մէսըրուըմ իլի, գահվէալթըմը հէնուղ եէմէմիշիմդ. տէտի մէհրամէթիլ

չօսան գրգը . վէ էլինտէքի զէնպիլն աչարագ ,
 իշինտէն էքմէկ , պիր պարտագ , վէ պիր թօւ-
 րագ չանագ չըգարրալ՝ « Պուեռուրն եէյին
 պու էքմէյի » տէտի . վէ « Իշտէ սիղէ գօյ-
 եռուն սիւտի տէ » : Պուեռու սէջլէյէրէք լէյէ-
 նէ սիւտ տօլտուրտու . « Պու սիւտտէն տէ
 իշինիզ , չօգ թաթլը տըլ . իշտէ սիղէ եէմիշ
 տախի . շիւփէսիզ կիւշիւկ գըզըզաղ եէմիշի
 չօգ սէվմէյիտիր : Ալընըզ , եա սէվկիւլիւլէ-
 րիմ , ալընըզ , իշտէ սիղէ տահա էքմէկ » :

Ամուտսըզ օլտուգլարը հալտէ՝ անսըղէն
 էօնկէրինէ չըգան գահվէալթըյը Սաթիլտա
 վէ Ագնէս չօգ իշտահ իլէ եէտիլէր : Պա-
 տէհու Սաթիլտա պու չօսան գըզըզաղըն է-
 լինտէն թութարագ՝ տէտի . « Սիւթէշէք-
 քիւրիւմ սէնտէն , աղիզ էվլատըմ , սէն պիղիմ
 իշիւն պիր մէլաիքէսին . Ալահ Ֆէրաքէթլէրի-
 մին սօն տէրէճէսինտէ սէնի պանա կէօնտէ-
 րիւօր . սէն պէնիմ էօմիւլիւլ թէհլիգէտէն
 գուրթարտըն . զիրա սէն օլմասա իտին , պիզ
 աճըմըզտան էօլէճէգ իտիք » :

Վըզ չօսան շու սիվալը իլէ պու թէշէք-
 քիւրլէրէ խիթամ վէրտի . « Պու ինսիզվէ չէօլ
 պիր մահալտէ նամըլ օլտուքի պուլունտունուզ
 տէտի . հէր քէշտէն ուղագ պու զուլիպէտէ
 նամըլ եաշատընը . պէնիմ իլէ պերապէր կիլին
 պէն սիլի էյի ատամլար քէջլէրինէ կէօթիւ-
 րէյիմ , օ ատէմլէր ապլա սիլի սէֆիլ պըրագ-
 մալլար » :

— « Հէյ վա՛խ , աղիղիմ , տէտի Սաթիլտա . չօգ գտի՛ֆիմ . նասըլ եիւրիւեճէղիմ . պիր քաջ հաֆտա քէֆտիղ եաթտըղըմոան . աղա տէրմանըմ գալմատը . եօլճուլուգ ետէմէմ » :

— « Աճընաճագ հալ , տէտի գըղ չօսան . եա՛ նասըլ ետէլիմ . հէր կիւն սիղէ եէյեճէք կէթիւմէք իստէօրում ամմա , եվիմիլ պուրա տան հէմ չօգ ուղապ տըր . հէմաէ պիլ տախի ֆուգարէյիղ » :

— « Սիւստէրի՛ն օլունըղ , սէվկիւլլիւ գըղլըմ , տէտի Սաթիլտա . շիմտիլէք Ալա՛ն ինաւ եէթ եթտի պանա . պոււնտան պէօյլէ տախի շիւփէսիղ քէնտի եարտըմընտան պիղի մա՛ն ըում եթմէյեճէք տիր . սէնին իգրամընտան եւփէյիճէք ըումվլէթլէնտիմ : Ալա՛ն քի , պիր գաւ տէն սու վերէնի իւճրէթսիղ պըրագմաէօր , պիղէ վերտիյին սիւտ վէ եքմէկ իշիւն տէ սանա իւճրէթ վերէճէք տիր » :

— « Ալիլէթ » տէյերէք . Ագնէս տախի վալլտէսինին սէօղիւնիւ թաստիգ էտիւպ , « Վէն տախի միւթէչէքքիւրիմ սէնտէն , եա՛ մէհրաւ մէթլու չօսան գըղլը . անճագ էսէֆ ետէյեօրըմ քի , շիմտի սէն տէ աճրգաճագսըն . պիւղիմ սէպէպիմիլ իլէ գալֆէտլթընտան մա՛ն ըում օլտուն » :

— « Աօգ , մանի տէյիլ տիր , տէտի գըղ չօսան . պէն իստէր իտիմ քի , ղիատէ էի պիր շէյիմ օլախտի տէ՝ օնու տախի սիղէ վէրէյիւտիմ . իրիճա էտէրիմ պոււնուն իշիւն պիր տաւ

հա սեօյլէմէյինիդ » :

«Թէքրար միւթէշէքքիւրիւմսէնտէն տէյի
թէքրարլատը Մաթիլտա . սիւտիւն վիւճու
տիմէ գուլվիթ վերտիյի կիպի , օգուտուղուն
պէյիթ տախի տէրտլի ճանըմը ստղաթտը , զանն
էթտիմքի , օ սեօյլէրին պիղի թէսէլլի էյլէ-
մէք իշիւն սէմաստան էնտիլէր » :

« Պու պէյիթի չօգ պէյէնտինիդ մի , տէ-
տի չօպան գըղը . պէն պաշկա չօգ պէյիթլէր
պիլիւրիմ . ծնար տախի պուշուէն կիպի կիւղէլ
տիրլէր . պէնիմ էն պէօյիւկ մէսէրրէթիմ պէյ-
իթ օգումագ վէ իլահիլէր տիյնէմէք տիր . չօգ
տէֆա պիր եէնի պէյիթ էօկրէնմէք իշիւն պիր
գուղու վէրմիշիմ » :

Մաթիլտա քէնտու մէմուէնիյէթինի պու
եէնի տօստունա իպրադ էյլէմէյէ պիր մինա
սիպէթ պուլտուղունտան մէմուէն օլարագ , Մ-
նէսէ էմը էյլէտի քի , նէյի ալըպ էյի պիր
գայտէ չալսըն . Մ-նէս իսէ նէյի չօգ էյի
թալիմ էթմիշ օլտուղունտան , անիտէ վա-
լիտէսինին էմրինէ իթաաթէն՝ կիւղէլ պիր
մուգատտէմէ էտէրէք , չու կիւղէլ պէյիթի օ-
գուտու :

() րմանլարտա քէօրփէ գուղու ,
Սէրպէսթլիքտէն մէմուէն մէսրուր .
Եափրադլարըն քէօրկէսինտէ ,
Օյնաեարագ գարնը տօեար .
Օնուէն կիպի , պու ալէմուէ .

Ուսուրուսուր ո թրփր չօճուգ ,
 Սալթ վախտէսի ինտինտէ .
 Պուրա պիլեր բահաթ հօմիւր :
 Գուղու քէնտի եէմին պուլուր ,
 Չօճուգ քէնտի եէյէճեկին թանրը .
 Էօյիւր իսէ Ալահտան տրը ,
 Էճէլ օնա թաթը կէլեր :

« Լ'իս , պու նէ՞ եիւրէկ եագըճը՝ կիւղէլ
 պէյիթ տիր . պաղըրտը չօպան գըղճըղաղ .
 վէ նաւրը տէ թաթը տրը օնուն սէտասը .
 պէն ասլա պէյլէ պիր պէյիթ իշիթմէմիշ ի-
 տիմ . պիլիմ չօպանլար պուլնուգ , գալմալ վէ
 թուլում թանպուրալարտան մաստա՝ պաշկա
 չալը պիլմէղէր : Լ'ման , պէնիմ իլէ կէլ . սէն
 պէյլէ կիւղէլ շէյլէր պիլաիլճէղ , չօգ գօլայճա
 սէնին վէ վախտէնին նաֆագասընը պուլա պի-
 լիւսին . սէնին շու սէֆիլ հալինէ մէհրամէթ էթ-
 մէսէլէր տաիի , շու օգուտուղն պէյիթլէրէ
 հէյրան օլարագ , հիւսնիւ իրիղալարը իլէ սանա
 էքմէկ , սիւտ , թէրէ եագը , եումուրթա , քէ-
 թէն վէ եիւն վերէճէգլէրինի պէն թահուտ
 էտէրիմ : Լ'էլ , կէլ , պէնիմ իլէ կէլ » :

— « Իլլատըմ , տէտի Սաթիլտա , կիւղէլ
 պիր թէտպիր տիր պու քի , Լ'լա հ ֆիգրինէ
 պըրագըթը : Իլլիլէթ , եա սէվիլիլլում Լ'քնէս ,
 կիթ պուլնարըն գալիւլարընտա օգու , նէյ
 չալ վէ օ վէսիլէ իլէ նաֆագամըղը թէտա-
 լիք էթ » :

— « Լիլիթ, սէփկիւլիւ վալիտէմ, տէտի
Ագնէս. էմբինիզէ իթաաթ էտէրիմ. սանա եէ-
յէէճէք կէթիրմէ իչիւն՝ եալըն այէտդ, չա-
լըլարա պասարադ, տիւնեանըն սիլը ուճոււն
սան օ սիլը ուճոււնա տէք կիտէրիմ »:

Իմոյ գարէր վէրտիլէր քի, Ագնէս չօպան
գըլը իլէ պէրապէր կիթսին. վէնէյ չալըպ
պէյիթ օգուեարադ սատադա թօփլասըն: Լ-
սէֆ ու մաթէմ իլէ էվեսա վէ վալիտէ պիլիւ
պիլիլէրինտէն այրըլարըր. Սաթիլտա սէփտիլի
գըլըն արգասընտան պադմադտա իտի, թա քի
Ագնէս տաղըն պաշընա չըգարադ մէշէ աղաճ
բարընըն արգասընա կէչիւպ կէօրիւնմէզ օլտու.
Սաթիլտա տէ տիւշիւնիւպ պու այրըլըպ սիլը
քաչ կիւն իչիւն օլտուղունու հաթըրնա պլըպ
սիլը աղ թէսէլլի պուլտու:

ՍԵՔՆԵՆՃԻ ՊԱՊ

ԱԳՆԵՍԻՆ ՏԻԼԵՆՄԵՍԻ

ԱԳՆԵՍ նէյնի գօլթուղընա վուրարտդ,
գըլ չօպանընեանը սրտա եիւրիւմէքաէ իտի ամ
մա՝ գայէթ էսէֆ իլէ. քէնտիսին տէրէճէսիդ
մահճուպըլըր քի, ինսանըրտան ուղադ եա-
չամասընըն սէմէրիսի իտի, քէնտիսինի փէք չօդ
ինճիւտմէքաէ իտի: Ղէսարէթի եօդ ֆիլը-
րինէ կէթիրմէյէ քի, եէյէճէկ թոփլամադ ի-

չիւն մեծպուր տըր հերքելն էօնիւնտէ չաղըս
 պէյիթ օգուժայա . կէրջի վալիտէսինէ օլան մու-
 հապպէթի տէքքեարիտի, վէ օնա եարտըմ էթմէ
 իչիւն էլինտէն կէլէնի էթմէյէ հաղըր իտի իսէ-
 տէ , պիլիթ իտի քի , մեծպուր օլտուղու պու-
 իրզմէթտէ չօք չէթին վէ աճը պիթ իրզմէթ
 տիր , պուճուճն իչիւն կիտէճէգլէրի մահալէ
 եագրաշտըգճա քուվիլէթի քէսիլմէքտէ իտի .
 չօպան գըզըղող իսէ կէրի տէօնտիւքտէ՝ ի-
 քի գայեանըն արասընտա դայ էթմիշ օլտուղու
 գուղույու պուլուպ գուճաղընտա կէօթիւթ-
 մէքտէ իքէն , գօրգագ արգատաշընըն տալի
 ֆէսֆէսէլէրինի տէֆէտուպ օնա եիւրէկ վէր-
 մէքտէ իտի՝ Նիհայէթ զէվալը Վ. քնէս կէօղէրինի
 սէմաեա տօղըու գալարըրպ , սօն տէրէճէ աճ
 օլան սէֆիլէ վալիտէսինին թատվիլիլի ֆիգրինէ
 կէթիլիպ , տէրուճի եիւրէկտէն Վ. լահա նիադ
 էյլէտի քի , պու չէքիլմէզ պէլալարըն իչինտէ
 քէնտի եիւրէկինէ ճանընա գուվիլէթ վէրսին :
 Տէր հալ եիւրէկի պիթ գուվիլէթ քէսպ էտէրէք՝
 ճէտարէթլէնտի վէ գավիլէն քարէր վէրտի քի ,
 Վ. լահըն եարտըմը իլէ հէր պիթ ճէֆաեթ չէքէ-
 րէք , վալիտէսինի օ սէֆիլ հալտան գուրթարտըն :
 Պու թէֆէքքիւրլէր իլէ Վ. քնէս չօպան գըզ-
 ճըղաղըն մայէթիլնտէ օլարագ կիւղէլ պիթ օ-
 վաեա եագրաշտը , պու օվանըն հէր պիթ թա-
 րաֆը եէչիլիկ իլէ միւղէյէն թէֆիէճիլլէր ի-
 լէ չէվիլիլիլ իտի . շուրատա պուրատա տաղը-
 նըք զուլիպէլէր վար իտի . պուճըլըն պիթ քա-

չը թէփեւերին պաշտօնատա ետփրցմը խոր. պաւ զը լիպեւեր դռնէն աշագ ետփրցմը վէ տամ լարը իսէ եասար սալ թաշ ինէ տէօշէնմիշ ի տի .քի, գըշա ֆուրթունակա տաեանսընլար. պաւ զը լիպեւերին պաշտօնըն պաճալարը .քըւ մըղը եէշիլ պօեանմը իտիլէր . իշինին պէեաղ տուլարարընտա աէ ատէպէ տաիր կիւղէլ րէ սիւմ վէ ֆայխտէմէնա կիւղէլ նասիհաթլար ինէ միւղէյէն իտիլէր (1) :

Իշ պաւ զը լիպեւերին սքաւարնտա պաղ վէ պահճէլէր ինէ չէփիլմիշ պիր կիւղէլ չիֆթիկ օղուպ, դասիուսուսուն էօնիւնտէքի .քէօրկէլի չինար աղաճընըն ալթընտա տէ չիֆթիկին սա հիպի պիր .քէրէվէա ինէ պիրտէ մաաա դուր տուրմնէ իտի :

Չօպան գըղը տէտի .քի, «Շ ու չիֆթիկի կէօ րիւեօրմնուսուն, Ագնէս . պաւ չիֆթիկ պաւ թարաֆըն էն էյի աթէմէրինին սապին օշտու զու մահէլ տիր . հէփսինսէն էվիլէ կիթ օ դա փուսուն էօնիւնտէ . սէջլէ սէնին օ կիւղէլ պէյիթինի . պէն ինանրըրմ .քի, չօդ էյի դապու լիյէնթ պաւ լաճադարն , վէ օնտան ճէտարէթ .լէնէլէք սէրպէսթճէ պաշիա դափուլարա տա խի կիստ պիլէճէգսին , պէնտէ պաւ դուղուեու վալթատմէ կէօթիւրէյիմ, դիրա օ արթըգ դա յիսլ օլմուշ պիլիր իտի, չիմտի կէօրիւնճէզ չօդ սէվինէճէգ տիր : Ան օրատա խըղմէթի :

(1) Պաւ տտէթ ալէօեվիյէ Զուլիլըրիլըրին վէ Ալթանն ապղընտա սապին օլմըլարն զը լիպեւերինտէ պաւ լաճադար :

նի պիթիւրտիքունն սողա , տողրուճա շու
թարաֆտա օլան իբի աաէթ չնարարրն օր
թանրնտան կէչ . օրատա պիր դուլպէ պու
լաճադսն . օ դուլպէնին եէջլիկէր իլէ տօ
նանմը եօլունտան կէչէրէք տողրու պիթիւմ դու
լպէյէ կէլրաին . պէն օրատա սէնի պէգլէ
րիւմ . Մլահա սրմարատք . քէնտու սէնի
գայլըսն :

Մէ դէման քի չօպան գրդճղադ պրրրուպ
ուղագրանտը , Մքնէս տէ նէյինէ տիւղէն վե
րերէք հաղըրլանմանա պաշտար իսէտէ , եիւ
րէկի գայէթ թիթիթէմք տէ խաի . «\» սիւ պէյլէ
իսէ էքմէկ պուլմա իչին մէկէր չալըպ չաղըրմա
լլըյըմ : () ֆ , պու օ տէրէճէ աղըր սրըր քի , օգու
եաճաղըմ եէրաէ աղլատամ ճաիդ տիր . անճադ
պէյլէ տէյիլ տիր . ֆուգարէլիյիմիդ իչին ու
թանմամալըյըդ . ֆուգարէլիկ օ դէման ալիպ
օլուր քի , պիդ ֆուգարէլիյէ շանան օլմուչ օ
լուրուղ , նասըլ քի լայգսըլըք իլէ դէնկինդիկ
տէ , շէրէֆ տէյիլ տիր . պէյլէ օլտուղու հալ
տէ ճէսարէթլու օլաիւմ . տէյերէք չիթթիկին
գալիուտու էօնիւնէ օթուրտու , վէնէյինի չա
լըպ քէնտի պէյիթինի սէյլէմէյէ օգուլմանա
պաշտար :

Մքնէս օգուր օգուլմադ չիթթիյին օտա
լարրնըն պիր փէնճիրէսի աջլուր , վէ էյի տիւ
նէմէկ իչին չիթթիկ սահիպինին իւչ նէֆէր
կիւլտէն լաթիֆ կիւղէլ էվլատարըր փէն
ճիրէնին էօնիւնտէ տիվլաիլէր . վալտէլէրի իւ

սէ արշ գափուտան զգարագ Միսէսէ թէ շէք
քիւր տունմասը իլէ պէրապէր արգգէթ իլէ
տէ նէյ չարանը պիր էյիճէ կէօղտէն կէջիրիոյ
տէտի. «Լէա Բապպի, պու գրդճըղաղ նամոյ
տէ պիրիմ պու պաղլարա կէլէ պիրմիշ. էլպիտէ
սինտէն աշիքեար կէօրիւնիյօր քի, գարիպ աիւր
ծնուն կիպի տէ գօրգադ վէ նապիգ հալը պիրտիւ
րիյօր քի, էյի վէ ասրղատէ պիր Ֆամիլեա
տան արք. չօգ իհթիմալ քի, ասրղատէ տէ
օրմուշ օրմուն » :

Քէնտու քէնտիւսինէ պու թէ ֆէքքիւրիւրի
էթաթրտէն սօլլա, Միսէսէ եագլաշարագ
թաթը պիր թարգոյա ծնա տէտի. «Սէնի Մէ
լաճ միւպարէքէսին, սէվիլիւլիւ էվիատում⁽¹⁾. սէ
սին մէլայիք սէսինէ պէնպէյեօր, սէն տաիի
պու թաթըրուզուն վէ էհլի ըրղճա մահճիւպլու
զուն իլէ մէլայիքսին, օգուտուզուն պէիթէ
հէյրան օլտում. ծնա մուգապիլ աճապա սա
նա նէ՞ էտէպիրիւրիմ » :

Միսէս, պու էյի եիւրէկի խաթունըն իա
րաղ էյիտիի ինտանիյէթաէն թէքմիլէն ճէսա
րէթ ալարագ, թէքպիլիլի պիր սէս իլէ ճէ
վապ վէրաի. «Մի չօգ աճում, Միաճ աշղբնա
օլտուն պանա պիր աղ սիւտ իլէ էքմէկ իշան
պուեուրուն » :

«Չօգ էյի, սէվիլիւլի գրղում. չիմոի սէնի
մէմուն էտէրիմ, աղաճըգ պէքլէ » : տէտի

(1) Հելլիսիա վէ թիրօլի տաղարղնտա սագին էտէնէլէին
հէր վաղիթ վէրաիլիլի սէլում արք :

բէօյլիւ խաթուն վէ իշերի կիթաի, պիր տա
գիգէ սօրա Վեորգ, Վ արդուհի վէ Վ իղէթ
աշաղու էնիւս պու գրգըղաղըն էթրաֆը
նը չէվիբէրէք, աման պիր գըսաճըգ պէյիթ
տահա օգու պիղէ տէյիս եաթարտըլար, «Լ
ման պիր պաշղա իլահի տահա», տէրէր խաի:
«Վիւղէլ պէյիթ սէօյլէ վէ գայտէլն օլուէն, ա
ման», տէաիլէր:

Մգնէս պու սէվիլիւ չօճուգըրըն արդու
լարընա կէօրէ պաշղա պիր էյի պէյթ տահա
օգուտու:

Չիթթիկ սահիպնին էվապարը արթըգ
սէվինճիլինտէն հօփ հօփ սըքրայեարագ, «Լ
չուսն, եաշասըն պաղըրարագ, միւթէէք
բիւրիդ, սէվիլիւ եապանճը գըգ» տէաիլէր:

Պու սըքատու վալիաէլէրի աղաճաան եափը
մըշ թէմիդ պիր գապա ամա եափրաղընըն իւղէ
րինէ պիր աղ էքմէկ իլէ թաղէ թէրէ եաղը գ
մուշ օլտուղը հալտէ կէթիլիս, «Լչտէ սէվ
կիւլիւ գըղըմ, եէ պու թաղէ թէրէ եաղընը,
տահա չիմաի չըգարտըմ», տէաի Մգնէսէ:

— «Չօգ էյի եիւրէկինիդ վար, Հանըմ, տէ
աի Մգնէս: () տէրէճէ մէմնուըմ սէնտէնքի,
նագըգ էտէմէմ: Վ է պիր փարչա էքմէկ գօփա
րըպ՝ իւղէրինէ թէրէ եաղը գօյարագ՝ իշտահ
իլէ եէտի, վէ պագի գալանը եէմէկ իստէմէտի:

— «Ղըղըմ, նէ՞ իշիւն եէմէյեօրսըն, տէաի
չիթթիկ սահիպնին էհլի Հէ, չիւփէսիդ եիւ
րիւմէտէն զիտէճէ եօրուլուս վէ աճըղմըշ

օրնայրսն ։

— « Սիւթէշքիւրիւմ. էփէյիճէ և էտիմ. սրա նա բուսխաթ վերիքսէնիդ արթանընը տա վա լիտէմէ կէօթիւրմէկ խտէյօրըմ ։ » տէտի Վքնէս :

Պու աբա չիթիլիկ սահապինին էհլի. բէնտու էվաւըրընա տէօնիւպ տէտի. « Պագընըդ եաւիւուլարըմ, պու գըզ վալիտէսինի օ գատար սէվլյօր. բի, բէնտիտի աճ օլտուղու հալտէ վեր տիղիմ էէմէին թէքմիլինի էէմէյիւպ, վալիտէ սինէ սագլաեօր. եա էվատարըմ, սիդ տէ պու վալիտէփէրվէր գըզտան էօրիւնէկ ալընըդ. . . : »
 « Եէ սէն գըզըմ, էէ. սէն. բէնտի. բէնտինի սըզմա. պէն վալիտէն իչիւն էլինաէքի բիւֆէնի էքմէկ, թէրէ եաղը վէ մէյվէ իլէ տօլսուրու բուժ բի, պէրապէր կէօթիւրէսին վալիտէնէ ։ » տէտի :

Պունդար պու լագըրտըռա իբէն, մուգատտէմ գէքրինի կէճիշ օլտուղումուդ Պասպա Պէննօ ճըգ նաւօր կէլտի. վէ. բէնտի ատէթի իւզըէ չօճուգ լարա ուֆադ սիւրէթլէր հէտիյէ էյլէտի. օն լար իսէ սէվինճ իլէ գապուլ էյլէյէրէք, էլինի էօփուէքտէ իբէն, ճգնուսը Վքնէսի կէօրիւպ, չիթիլիկ սահապինին էհլինէ տէտի :

« Պու կիւճիւկ գըզ բլմ տիւ. պու նէյ չա լար պիւր գըզա պէնդէյէօր ։ » Սօղտա պիւրազ տահա աըգգէթ իլէ պագարապ. « Եա՛ Սէմա վէ փէտէր Լլա՛հ, տէտի. բէնտու. բէնտինէ. նաոլ տէ մէլայիք կիպի կիւզէլ պիւր գըզ տըր. նէ՛ տէ թաթլու վէ էհլիլըդ սըֆաթը վար

տըր Չալ խմորի , դըրըմ , տէտի Ագ-
նէսէ . վէ պիտի յին պէյթէրին էն էյիտինտէն
սիր պէյթ օգու պիղէ պագայիմ :

«Պիտիյիմ պէյթիթէրտէն էն էյիտինի մի օ-
գուեայիմ , սօրտու Ագնէս . էօյէ խտ սիղէ
սիւմպիւլին պէյթիթինի օգուեայիմ» . տէտի :

«Պաշա պուգալըմ , էմր էթաի պապա Պէն-
նօ ճգնուոր . սիւնպիւլին իրանյէսինի օգու-
քի , օտա սէնին սալիչ վէ պի գուսուր օլտու-
ղուհա պիր նիշանէ օլուր շիշէկ տիր» :

Տէր հալ Ագնէս նէյի պըպ , թէքրար
պիր , ալ չալտըգտան սօղրա , տահա օգումա-
եա պաշամագտան , Պէննօ ծնուն չալկըլը չօդ
ուսթալըգըլը թարգտա թուլթուղընր կէօրէրէք
թաաճիւպ էտիպ տէտի . «Սահիհէն պու-
նուն էօյրէնիշի չօդ պա տըր . կէօրիւնիյօքքի ,
էյի պիր հօճաեա մալիքէ իթմիշ» :

Ագնէս ճէվապ վէրմէյէրէք , շու պէսթէյի
օգումայա պաշատը :

Տաղտա պիթէն շիշէկէրտէն ,
քի Բապ տըր հէյի եարատան .
Իւչ շիշէկ վար դայէթ իւստիւն ,
էրքեանը տըրար սէվիլը :

Վըզար ծնտան թաճ էօրսիւնէր ,
Պաշարընա սիւս էթսինէր .
Պէն պէրկիւղար խտէրիսէմ ,
Պու իւչ շիշէկտէն էտէրիմ :

Պէննօ նէ զէման քի օ կիւն սապահ Աւ
տէրպէր Պէյտէն իշխմիւն օլտուղու պէյլիմն
պու փարչասընը իշխման իսէ, տէրէճէսիւ թաւ
ճիւպ էլծանի. զիրա Մտէրպէր քէնտիսինի իւ
նանտըմըն խաբի, պու պէյլիմն, միւլթէֆ
Ֆա էհլինաէն մաաուէ հիւ պիր քիմնէ պիլմէզ,
պոււնտան տօլայի պաշտար շիւփհէլէմէյէ քի,
աճապա պու նէյ չալան գըլ միրմուլմանիւ
հին գըղըմը տըլ, անձադ սօղրա սիւալ էտէ
րէք թաւիլիդ էլծանի քի, քէնտիսի Մքնէս
վէ վալիտէսի տէ Սաթիլտա չաղըրըրը խմիւ,
վէ տաղըն պաշտա պիր ուֆաճըզ զուլէ
պէտէն պաշղա պաշղա վէլմանլարը օլտուղընը
պիլմէյօր, վալիտէսի իսէ իշլէյէճէզ իշի գալ
մայիւպ աճընտան սէֆիլէ օլուպ քէֆսիւզ օլ
տուղու կիւնէ տէկին, իշ իլէ կէշինմէքտէ օլ
տուղընը սէյլէտիյինտէն, Պէննօ էվիլէր շիւփ
հէսինի պիր թէրտֆ էտէրէք աիւ շիւնտի քի,
պու Սաթիլտա տէնիլէն հանըմ քի, քէնտու
գըղընա պու պէյլիմն էօլրէլծմիւ տիր, օլապիլիր
քի Մտէրպէրին էհլի թէօլէնիտա հանըմըն
սատըզ տօստլարընտան պիրիսի օլմուշ օլտուն:
Պոււնուն իշիւն քէնտու քէնտիսինէ քարէր
վէրտի քի, վաղըլթ կէշիւմէյէրէք Մքնէսի վէ չօ
պան գըղընը պէրապէր ալարադ՝ կիտիպ պէսպադդ
Սաթիլտաի պուլուպ կէօրսին, էվիլէր շու
նուն իշիւն քի, օ գարընըն մէօհլծաճ օլտուղու
շէյլէրէ էարաըմ էլծանի, իքինձի, պէլէրի միւսա
ֆիրի օլան պէյի թէսէլի էտէճէք պիր մալիմալթ

աղապիրսն : Չիֆթլիկ սահիպնին էհլինէ եաւ
 վարսը քի , օլ կիւն մաղարասընտա գապուլ էթ
 միշ օրտուղու միւսաֆիր իշին պիր թափուդ վէ
 սայիր եէմէրէր հաղբը հտէրէր , գօծասը իղէ
 մաղարայա կէօնտէրսին . պու սըփարըջը էթ
 տիքաէն սօղրա , Պէննօ Ղզնէս իղէ չօպան
 գըղձըղաղը պէրասէր ալարագ եօլա տիւշ
 տիւ . եօլաա ճգնաւոր պիր տիւղիւյէ Ղզնէստէն
 սիւվաղար էտէր խտի . մագսէտի տղնամագ իւ
 տիւքի , պու Սաթիլտա տէնիլէն գարը քիմ
 տիր . անճագ զավալը չօծուդ վաղիտէսինին
 անհիտէնքիմ օրտուղընը պիլմէտիսինտէն , պիր
 մաղմաթ վէրմէյէ գատըր տէյիլ խտի :

() կիւն պապա Պէննօնուն մաղարայա կիրմէ
 սինին եիկիրսի պէշինճի սէնէսինին երլարաշըսը օլ
 տուղու իշին , օ կիւն օ թարաֆ էհալիսինին ճիւմ
 լէսինէ տէ Պայրամ կիպի պիր կիւն խտի : Քէն
 տիտի պու սէֆիլ գարընէա թէսէլիէս վէ եար
 տրմ կէօթիւրմէքաէ օրտուն , էհալի տէ մաղա
 րայա տօղու կիտէրէք չիշէկէր իղէ օրայի տօ
 նատրուլ զիյնէթինի իճիրա էթմէք իւղէրէ ի
 տիլէր :

ՏՕՔՈՒԶՈՒՆՃՈՒ ՊԱՊ

ՀԱՆԸՄԸՆ ԹԱՆԸԼՄԱՍԸ

Հիշ պիր վագրթ Սաթիլտա , պու կիւնքի
 կիպի ուղուն վէ քէտէրիլ պիր կիւն կէշիւրմէ

միշտ իստի : Ագնէստէն այրբարդընա չօգ. քէտեր էտեր իստի . զերա հէր պիւր շէյտէն մահւորում օրւար, ֆագէթ պիւր թանէճիկ էփլուր իլէ թէսէլի օրմագտա իստի . պուռնոտան էօթիւրիւ պուռ կիւն տախի տայեանըմադ պիւր հալուէ լաւ հաթարգ իստի :

Քէնտի քէնտիւսինէ . «Այն սէմալի Փէտեր, տէրիսի. ես էյլիլէրեանի (Թանդըր) սէն. քի պէնիմ պիւր տանէճիգ ումուտումըն վէ պէնիմ սագւլայանըմըն . ինաէթ էթ , էփլաարմը էսիլիէ , թէհլիքէլէրտէն սագւլա քի , ծնա պիւր քէտեր փուգու պուլմասըն . սէն ծնու սէլամէթ իլէ պանա թէքրար իհտան պուլուր » :

Պու գլաա տուփատան սօղըա , դուլիսէն օինտէն տիշարընա չոգւոյ , էլինտէ չիչէկտէն էօրիւլմէ պիւր թաճ թուլթարադ , տօղլու օ սէփտիլի աղաճըն ետնընա կիթտի , օ աղաճըն քի , իւզէրինտէ էհլինին իսմինի եազմը օլ տուղուռտան , գրղը Ագնէս հէր կիւն օ աղաճը չիչէկէր իլէ տօնատըր իստի . անճադ պուռ կիւն Ագնէս օրմատըրընտան , քէնտիւսի պուռ հըղմէ թի իւզէրինէ ալարադ՝ մէսքիւր թաճը աղաճըն իւզէրինէ վազ էթտի վէ տօնաթար . էփլէթ տօնաթար օ աղաճը քի , էհլինին մէզարը եէրինէ ինթիխաղ էյլէմիշ իստի , պիւր քի՝ ծնու տէրէճէսիդ սէփմիշ . վէ հէր ան ծնուն իլիւն կեօղ եաչարը տէօքմէքտէ իստի : Պու խըղ մէթի քէնտիսի էտա էթտի ամմա , ֆիքրինտէ տէ չօգ. քէտեր տուլուրուճու շէյլէր օյեան

տրորտը : Վէնտի քէնտիսինի թէսէլը էթմէ իչիւն պաշտաւը թաթը սէտա իլէ պիր պէ-
յիթ օգուանեա :

Մաթիլտա տաճա իլահիէսինի թէգմիլ էթ-
մէտէն , Պապա Պէննօ պիր գայա արգասընտան
տիշարը չըգրպ՝ պիր աղ տուրտու քի , Հանը-
մա պիր էյիծէ տըգգէթ էթսին : Մաթիլտա
ճգնաւորը կէօրիւպ՝ գօրգարագ պաղըրտը : «Լա
Րապպի , նէ՞ կէօրիւեօրում , պիր եասանճը վար
տըր . ճգնաւորա պէնդէյեօր » : Լըթըգ Պէննօ
պունուն իւղերինէ եանընա եագլաշարագ , իհ-
թիրամ իլէ սէլամլատը վէ տէտի . « Լըսհ
սագլասըն սէնի , եա զատէ Հանըմ . եալընը
օլտուղըն հալտէ սանա եագլըն կէլտիլիմէ աֆ
էթ » :

— « Իլաղըմ տըր քի՝ պէն սէնտէն աֆ տիլէ-
եէյիմ , եա միւհթէրէմ փետէր քի , շամաթա-
լարըմ իլէ զաթընըղը թաճիլ էթտիմ . պուրա-
տա եալընըղճա էօմիւր կէլիւրտիլիմ իչիւն աա-
լա ատէմ կէօրմէտիլիմտէն թաաճիւպ էթտիմ .
ղըրա պիլ պուրաճըգտա սրաղի եասան քէշէսի
ափլաեան ալճը վէ գուղըսունը գայիպ էթմիլ
օլան գըղ չօպանլարտան մաատէ ինսան կէօ-
րէմէղիտիք » :

« Ե՛ն յոնարըն ճիւմէսի տէ պանա սէօղ վէր-
միշէր իտի քի , պէնիմ պու սաքին օլտուղըմ երի
պիր քիմէյէ սէօլէմէսինլէր . անճագ պու սա-
պահ պիր չօպան գըղճըղաղ կէլտի , էփլատըմը օնա
գաթարագ քէնտիսինէ եալլարտըմ քի , շու-

հազընքէօյէ գլխովուղըսարն, ֆէգաթ ունութ
տում սէօյէմէյէքի, պէնտէն տօլաի քիմնէյէ
մալիւմաթ վէրմէսին, աճապ պու կիղլի մա-
հէլի օ՞ մը սանա թարիֆ էթաի » :

— « Թէէմին օլ, ես ասլը գատէ Հանրմ, տէտի
Պէննօ, պէն սանա զարար վէրմէք էֆքէարը կէ
պուրանա կէլմէմիշիմ » :

— « Սատէմքի էօյէ իսէ, խրքգան կէ ասա-
նը պիր թարաֆա գօյուպ, պուէուր օթուր,
տէտի Հանրմ ճգնաւոր » :

Պէննօ, ծնուն պու տալէթինի գապուէ է-
տէրէք, չայըրն իւղերինէ օթուրուպ, Սա-
թիլտանա տէտիքի, « Հաստա պիր էիւրէկի
սաղաթմա իջին պուրանա կէլտիմ, Հանրմ » :

— « Կէր, պէնիմ էիւրէկիմ իջին տէյէօր-
սան, իգրար էտէրիմքի, չօգ խաստա տըր,
վէ ծնուն եարասը օ գատար տէրին տիրքի,
անճագ ծնու Ալլահ սաղաթա պլիւր : Ար-
թըգ պէնիմ իջին պու տիւննատա թէսէլի
վէ ումուա գալմամըշ տըր, սահաթ պէ սահաթ
աճէլէ պէգլէյէրէք, պիր լօգմա գուրու էքմէյէ
հասրէթ չէգմէքտէյիմ, էկէր եանընրգտա վար
իսէ, իրիճա էտէրիմ պանա պիր փարչա վէրին » :

— « Կէր սէնի աճրտան, սալթ աճըղըն իսէ,
չօգ գօլայ իմիշ սէնի մէմնուն էթմէք », տէտի
ճգնաւոր » :

— « Պաշիա պիր տէրտ տահա պէնի սրգըշ-
տըրըյօր » տէտի Սաթիլտա, պիր էվլատըմ վար
տըր, վէ տիւննա իւղերինտէ ծնտան մատա

պիր չէյիմ գալմամը տըր . էսէֆի տէրուն իլէ՝
կէօրիւնօրլմ . բի , պու էփլատըղաղլմ , պու
տաղըստա պէջիւլիւպ , օ թէրպիյէտէն մահ
րումէ գալլէօր , օ բի . բէնտիսինէ իգթիղա տըր
Լյս միւհթէրէմ փէտէր , սէն պանա , ագըլլ
պիր առէմ կէօրիւնիօրսուն . վէ զանն էտէրլմ . բի ,
սէն տաիմ պու սէֆիլ հալտէ պէջիւլիւլ զմա
մաղսրն , սէօգիւն վէ տալլանըչն կէօստէրիւօր
բի , սէնտէ պէնիմ կիպի վսգթի իլէ տաղլզա
տէլէր իլէ եաշամըչսրն . բիմ պիլիւր պէլ . բի սէ
ֆիլ էփլատըմըն հալլնր իսլահ էթմէ իշիւն ,
սէնի Լլլս հալանա կէօնտէրտի » :

— « Լլլփէթ , տէտի Պէննօ . պէն տաիս օ
ֆիքիւր իլէ պուրաեա կէլտիմ . գըղնր կէօրտիւմ .
մէլայիք կիպի կիւղէլ տիր . ծնուն օ սէֆիլ
հալլ . հագըգէթէն եիւրէկիմի ալթ իւսթ էյ
լէաի » :

— « Սէն գըղմը նէրէտէ կէօրտիւն » , տէյի
սօրտու Սաթիլտա . աճապա ծնա պիր . բէտէր
օլմըւշ մը » :

— « Լյօգ , ալէմ իւղըէ օլմայըն . տէտի Պէննօ .
օ գըղճըղաղ չօպան . բի , պու սապահ ծնա
գըրափուղ օլտու , կինէ ծնուն իլէ պէրապէր պիր
չէյրէկ սահալթա գատար սաղ վէ սալիմ պուրա
եա կէլիլէր : Պէրապէր իտիք , պէն ծնարտան
իլէրի կէչալմ , չիւնբի խտէտիմ . բի սէնին ի
լէ թէհնաճա սէօյլէչէյիմ . կէչիւմէնիլ իշիւն
էփլատըն էօյլէ պիր վէսիլէ պուլմուշ տըր . բի ,
իհթիւմալ . բի սօղա . բէնտիսինէ չօգ . բէտէրլի օլա

պիլըր : Պէնիմ ասըղատէ վէ ճեօմէրտ պիր
 տօստուում վար.բի, էօմրիւնտէ ֆագէթ պիր էվ
 րատէ մսլիք իքէն, օ տախի վէֆաթ էթմիշ օլ
 աուղընտան, պիր ճան էվատընա միւհթաճարր.
 նէ դէման.բի գըղընըղը կէօրտիւմիսէ, ֆիքրիմէ
 կէլտի.բի, գըղընըղը օնա ճան էվատը վէրտիրէյիմ,
 կիւշիւճիւկ Վգնէսին եագըղըգը տուրուշու,
 օնուն մէլախըանէ թաթըլըղը, հա .քէզա սէսի
 վէնէյ չարմատա օլան մինասիպէթի օ տօստու-
 մին մէհրամէթ ու մուհապպէթինի ճէլպ էտէ
 պիլիլըր : պոււնլարտան մաատա էվատընըղըն
 պիլիպ օգուտուղը պիր իլահի օնուն եիւրէկինէ
 տէրէճէսիզ թէհսիր էտէճէք տիր, վէ պու գըղ
 տօստուումա ճան էվատը օլուր իսէ, տօստու-
 մին տէրալէրի տէ հաֆիֆլէնէճէգ : Վգնէս տա-
 խի քէնտու եէնի փէտէրի եանընտա էյի պիր
 հալ.քէսպ էտէճէգ, վէ պէլ.բի սէն տախի : Վն
 ճագ հէր պիր շէյտէն էվիլէլ սէն հանկը ֆա-
 միլեատան օլտուղընը, վէ պու ֆէլաքէթինին
 սէպէպլէրինի պանա պիլտիրմէլիսին, էմնիյէթ
 էթ ինան պէնիմագ սաջըթըմա, զատէ Հանըմ.
 հաթընա կէթիր.բի, սէնին իլէ սէօլէշէն պիր
 իհթիար օլուպ, սիղէ թէքմիլ պիր փէտէր մու-
 հապպէթի իպրազ էտիյէօր : Վլահ .բի պէնի
 կէօրիյէօր, էֆքեարըմըն իսպիսէթինի տէ թա-
 նըր :

—«Վնանըրմ» ես միւհթէրէմփէտէր, տէ-
 տի Սաթիլտա . սիղէ օլան էմնիէթիմ թամ
 տըր . պաշըմա կէլէն ֆէլաքէթլէրին ճէմիսինի

տէ սանա նագրլ էտէրիմ, սէնտէն ասլա պիր
շէյ սագրամամ :

—“Շիւփէսիզ սիլին ֆէլտքէթինիզ պէօլիւկ
պիր շէյ օլմաղ տըր քի, պու ինսիզ մահալտէ
սսքին օլմաղա մէճպուր օլմուշուռուղ, պէն
տախի պէօլիւկ արղու իլէ նագրլէթինիլ տիւ
նէյէճէյիմ” տէտի ճգնաւոր :

Սաթիլտա նագրլէթինի շէօլէ պաշատը :
“Պէն ()դոն տը Լբըրմոնտ Պէյին պիր թանէ-
ճիկ էվլատըյըմ. իսմիմ տախի Սաթիլտա օլ-
մայեուս, (Թէդէնինտա տըր” :

Սէսքիւր, ճգնաւոր քէնտի քէնտինէ, թա-
ճիպու պիր սէս չըգարըս, “Լյա Բաս, թա
քէնտիսի իմիշ” տէտի :

Սաթիլտա իսէ, ճգնաւորուն թաճիւպինի
կէօրէրէք գօրգտու, վէ թիթիւրէյէրէք քէսիկ
պիր սէտա իլէ Պէննօեա սօրտու քի, “Լէտիւր
պու թաաճիւպինիլին սէպէսլի, ես փէտէր, ա-
ճապա իսմիմ մի սէպէսլ վէրտի. սէնտէ մի
տիւշմանըմն չաշուսը սըն. եօգ, ես միւհթէ-
րէմ փէտէր, պունա ինանամամ” :

—“Լյօգ, էլէմ էթմէ վէ թէէմին օլ ետ զատէ
Հանըմ, տէտի Պէննօ, պէն ասլա քիմսէյէ տիւշ-
ման տէյիլիմ, վէ նասրլ օլա պիլիւր քի պիր պէտ-
պաղդ վալիտէյէ տիւշման օլա պիլիւրիմ. ան-
ճագ գըղըն պանա տէմիշ օլտուղու իսմինիլ
Սաթիլտա, շիմտի (Թէդէնինտա տէտիլինտէ
թաաճիւս էթտիմ” :

—“Պունա ասլա թաաճիւս էթմէ, ես փէտէր,

տէտի Մաթիլտա . սէպէտի օ տըր . բի , օ տաւ
խի էտրարլմա էկեահ տէյիւ վէ խամի պիլմէդ :
Տիյնէ նազլիյէթիմի . հէր պիւր շէյի աղնարսըն » :

Արթըք Մաթիլտա պաշլատը Ատէլպէր
իլէ էվէնտիյնտէն թա . քէնտու էհթիյեար վէ
սաարդ Յակոր ուշաղընըն վէֆաթընա տէք
պաշնա կէլէպէրի տըգգէթ իլէ տիյնէմէքտէ
զան խգնաւորա նազըլ էթմէյէ , վէ սէօհպէ
թինէ շէօյլէ խիթամ վէրտի . « () սաարդ ու
շաղըմ էօրտիւքտէն սօղրա , պէն իլէ գըղըմ սօն
տէրէճէ սէֆաթէթ իլէ ետշտէօրըլ . անճադ
սէմանըն հէգքմիւ քատէրի մուգատտէս տիր .
էյի տիր սալիհ վէ ֆագըր օլմագ , նիճէ . բի վէն
կին վէ կիւնահքեար օլմագ » :

Վ է պու նազլիյէթ խայրդամիդ Պապա Պէն
նօնուէն եիւրէկինի չօգ աճըթտը , վէ աղլամագ
սըղըն տիյնէյէմէտի , քէնտի . քէնտիսինէ տէք
խտի . « Այա Րապալիմ Ալլահ , նէ տէրէճէ շաղ
օլաճագըր գարը վէ գօճայ , նէ վագըթ . բի պիւ
րի պիրլէրինէ գափուշուրըր իսէ , ծնար . բի պիւ
րի պիրլէրինի հալէ էօլմիւշ զանն էտէրքէն ,
շիմտի պու տիւնեատա պուլուշաճագըր տըր :
Ամարը տէ . քէտէրիլէրի թէսէլի էթմէք պիլըր
սին , եա ինսանրարն սէմավի Փէտէրի . ինսյէթ ,
էթ , Ալլահ . սէն պունըրա գուվիլէթ վէր . բի
պու սէվլինճի հապէրի տույտու գլարընտա էօ
միւրճէ պիւր . քէտէրէ օղրամասընպար վէ էօլմէ
սինլէր » :

Պատէհու Մաթիլտաեա տէօնիւպ տէտի

«Եւ ազգիցէմ Հանրմ, ֆէհմէտեօրմիսին քի, սէն նէ՞ սէօյիւկ սէվինճ տույանօրում, տանս սէան էթմէմ իլէ քի, արթըգ սէնին տէրտ վէ մէշադգաթըն կիւնլէրի թէքմիլ օլմուշ տրը: Ալ րիմօ ար Տիւրքուա տէնիլէն վէ սէնի դօվարաւ եան ատէմ վէֆաթ էթմիշ տիր. վէ տէյիլէ քի էճէլի իլէ, իլէ քէնտու խըրս ու դարեղնէ դուրսան օլարագ. զիրս քէնտի դաղէպինէ ֆէտա՛օլան սիր շախարն պիլատէրի քէնտի իլէ պուլ վէլլէ էտիւպ ֆէնալլընըն հադը միւքեաֆաթընը քէնտիսինէ վերտիրտի: Եւճադ սէնին էհլինէ՛ կէլնտիրտէ, հայաթտա գանն էտէճէք սահիհ սէպէսլէրիմ վար տրը: Տիւ շիւնտիւքճէգ պանա ինանմագ կէլիլէօր քի, էվիլէթ օ տահա հայաթտա տրը. տույմուշ օլտուղուն օ դարս խապէր սէնի դօվարայեան օպչագ ատէմին ֆէննի տիր դըրտէ էտիլէօրում տէտի:»

Պէհուտէ եէրտէ, Սաթիլտա, էհլինին, քէնտու ստիլէրլէրինտէն սիրի իլէ սսակ եիւղիւ կինի կէճնտէրմիշ օլտուղընը գէքր իտուպ վէ սէջլէր իտի: Պասրս Պէննօ, ճէվապ էթտի քի, ինսանլար չօգ տէֆա քէնտի դալմըգլարընը պաշա չըգարմագ իլին՝ պունտան վիատէ ֆէնսպէր աիւշիւնմիւլէր տիր քի, քէնտիլէրլինին ճանափարի արդուլարընը աջեուրսունլար. վէ իհթիմալ տրը, տէր իտի, օ սսակ եիւղիւլիւ սիր տէսիսէ իլէ Լպէլպէր սէյտէն չալմիշ օլտուն քի, սախթէ վէֆաթընը թատտիդ էթմին:

Սաթիլտա պու լադըրտըտրը տիյնէտիգ:

ճէ, միւսէտեղեր սրճաթը՝ ու մնա վէ մնաթ,
լուլուգ բշտը ելէ նուրբանդ, զանն էտէր-
սին բի վիւճիւտի փիւթիւն տիրելտի, վէ ու-
մնալնալ պիր բշտ օնուն ֆիքքիւնի աչտը,
սէվիւլիւլիւ զէվճիւնին պէլքի հայաթտա օլտու-
ղունա տայիր օլան՝ ֆապաթ պիր զաննը, պիր
իհթիմալը, կերչէկիւլին անճագ քէօլկէսի, օնա
եէնի պիր հայաթ պաղըլատըրը. օնուն ի-
չիւն՝ սէվիւլիւլիւ պէաղա դալգարագ՝ պաղըրըր :

«Եւ, տինտար ճգնաւոր, կերչէք մի՞ պէ-
նի դօվալեան էօլտիւ . . . զէվճէմ պէլքի
սաղ մը տըր տէտին . . . : Եւսհընը սէվէր
իսէն, պանա եարարմ էթ քի, պուրալար-
տան չըգըպ կիտէրէք, տիւնեանըն օ պիր ու-
ճունա դատար օլտուն սէվիւլիւլիւմ Ետէլպէ-
րի արաեայրմ » :

Պասպա Պէննօ նէ զէման կէօրտիւլքի Հանրմ
զանն էթտիկի դատար ալթիւսթ օլմայիւպ, էջլէ
սէվիւլիւլի պիր հապէր իչիթմէյէ հաղըրըղը վար
տըր, դարէր վէրտի քի, կէլէճէք վադըթտա
կէօրէճէյի՝ մնաթլուլուղուն կերչէկիւլինի, տա-
հա աչըգ թարղտա օնա թօգանտըրսըն, պունուն
իչիւն շու քէլամիւլէրի տէ արթըրտը. « Գօ-
ճան, Եպէլպէր տը Հօդ-Աօշ անըլըր իտի տէ-
տին, պու իսիմ պանա եասպանճը տէյիլ տիր .
օնու իլէ պիղ պիր օրտուտա իտիք . սօն մնա-
հարէպէտէ թէլէֆ օլան զապիթլէրին ճէմիւ
սինի տէ թանըրմ. Ետէլպէր օնլարըն տա-
լիլինտէ տէյիլ տիր : Հօդ-Աօշ դալէսինի

տիւշմանլար եագորդութան սողրա թէքրար
եափրլոր, մուհարէպէտէն իբի սէնէ սողրա
պիր տէֆա օրալարտան կէշտիմ, էփվէլքին
տէն զիատէ եիւքսէկ վէ զիյնէթլու կէօրտիւմ
գուլէսինի, վէ սուլ գալէնին սրաշկա պիր էլէ
կէշտիյնի ապլա իշիթմէտիմ. սահիպսիզ գաւ
լան էյեալէթլէրի Բմիէրաթօր շունա պունա
իհսան էյէտիյնտէ, պէն օրատա իտիմ. էյի
պիլիբիմ.քի, Հօդ—Աօշ էյեալէթի օ տէֆտէր
տէ աաիսիլ տէյիլ իտի. պիլիմ կիւնիւմիզտէ
պունտան զիատէ տէհշէթլու փուգուլաթլար
օլմուշ տրը. սէն քէնտու իւզէրինէ քէշֆ իտէ
պիլիբսին. իշտէ հէր քէշ տէ, սէնի էօլմիւշ պիւ
լիյեօր, ամմա սէն հայեաթտապրն, սանա փու
գուլ պուլան շէյ սրաշկատրնատա փուգուլ պու
լա պիլիբ” :

«Նա տինտար ճգնաւոր, տէտի Վաթիլտա,
մուլթլագա պիր շէյ պիլիյեօրսուն՝ ամմա թէք
միլ սէյլէմէք իստէմէյեօրսուն. սէյլէ, իրիճա
էտէրիմ, սէյլէ, տույկուլարրմ սրանա հապէր
փէրիյօրլար.քի, Մտէլպէր էօլմիւշ տէյիլ տիր :
Լէշէն քէֆսիլլիյիմտէ, Մլահտան սողրա, գը
ղըմ իլէ պէրապէր պիրիճիկ տիւշիւնճէմ օ իտի.
պիրի պիրիմիղէ գափուշմագլղ պանա էյլէ եա
դլն կէօրիւնիյեօր իտի.քի, հէր սապահ օյեան
սըղըմ զէման, քէնտու քէնտիւմէ տէր իտիմ.
—արթըք սուլ կիւն օնու կէօրէճէկիմ, վէ
պէլքի տէ պիր իբի սահաթտան —, ապլա տիւ
շիւնմէղ իտիմ.քի, էօլիւմ էպէտիլիկ գափուլ

լարընդ էօնիւմէ աչա պիղիւր, փաթեթն իղէ էպէ-
տիւրիյն, եանիյեա պու վէ օ պիւր տիւնեա
նրն արասընտա օլան ուղագըզըր պանա նա-
մախւմ խտիլէր. էկէր գօծամը թէքրար կէօր-
մէկիկ պախտընա նայիլ օլամ, վէ էկէր շու-
թագիգէտէ օլա պիղսէ, էիւրէկիմտէ օլան աչ-
տըն թէքմիլ օլտուղունա սայաճագըմ, տէյիլ
քի պաշկա պիւր շէյէ, անճագ շու ֆարգ իղ-
քի, պիւրիպիւրիմիղէ գափու շաճաղըմիդ մահալ
իղէ օլան միւստիպէթէր, հայեալ էթտիյիմին
պաշկա չէշիտիլի օլմուշ օլաճագըր: Լ՝վ-
վէթ, պու տիւնեատա կէօրէպիլէճէյիմ պէն
օնու, տէյիլ քի օ պիւր տիւնեատա, սէջլէ՛, պէջլէ
իսէ, եալլարըրմ սանա, սէջլէ՛, պէնտէն պիւր
չէյ սագլամա: Պու սէօղէրտէն սօղտա թէն-
լէնիտա, միւհթէրէմ ճգնաւորուն էլինտէն
թութուլ գամիլ պիւր տույիու իղէ քէնտու էլ-
լէրի իլինտէ սրգարագ, էիւղունէ տօղրու պա-
գըլ տէտի: «Մէջլէ պանա, Լ՝տէլպէրիմ հա-
լէ սաղ վէ հայեաթտա տըր, էջլէ տէյիլ մի»:
Պասլա Պէննօ ճէվալ էթտի. «Լ՝ղիղէմ շա-
նըմ, կէօրիւօրում քի, էպէտիլիկ էօմիւնէ իմա-
նը օլմագ, պիւր տիշէհլինին եումու շագ վէ
ղաիֆ էիւրէկինի պիլէ գուվիլէթլէտիյէօր, էիւ-
րէկիմ տէրէճէսիլ թէփրէնիյէօր: Պէջլէ օլտու-
ղու՝ հալտէ՝ սէրպէսթ սէջլէյէյիմ. էվիլէթ, Լ՝
տէլպէր հայաթտա տըր, վէ սէնտէ պու կիւն
օնու կէօրէ պիլէճէգսին»:

Թէնլէնիտա պունու իլիթտիյի էիպի,

տիպ իւղերինէ կէլիպ, իբրի էլինի սեմանա տօղ-
րու գալտրարագ, սեվինճ իլէ պաղըրտը.
«Թէշէքքիւր էտէրիմ սէնտէն, ես մէհրամէթ
լէ վէ քերէմքեանի Ալլահ քի, պէնիմ կէօղ
եաղարըմը վէ սրթդը փիւթիւն առ վարըմը
թա քէնտի աղիզ թախթընա գատար եիւկսէ-
տիպ գապուրա շահան պուհուրմուշտուն. մէ-
մուլիմտէն չօգ զիտտէ չափուգ գափուշտուրը
եօրսուն պիղէրի. էփլէթ, սէն գափուշտուրը
եօրսուն, Սէն, ես եէթիմ վէ տուրըմը փե-
տէրի, քէտէրլէրին գուլվէթի մուհաֆըզը.
Լօյլէ սիւր սէֆալէթտէ պուրմուշտի օր խիւրքի
քէնտի քէնտիմիղէ սէնին մէհրամէթինտէն մահ-
րում ուանընօր խիւր. սէֆալէթիմիղէն սօն տէ-
րէճէսինտէ սէնին փէտէրանի էլինի պիղէ տօղ-
րու ու գատարագ, պիղի մութլուլուղա տալէթ
պուհուրմուշտուրը»:

«Վիվէթ, տէտի Պէնիտ, չօգ տէֆա Ալ-
լահ աղմիւշտան հաղրէթլէրի, թէէսսիւֆ կէօղ
եաղարըմը, պէօյլէճէ սեվինճ կէօղ եաղա-
րընա թէպաիլ էտէր»:

Թէօլէնինտա տահա տուվարըմը թէքմիլ
էթմէտէն, Ադնէս չօպան գըղճըղալ իլէ կէ-
տի եէթիլտի: Վալիտէսի գըղընը կէօրտիւի կի-
պի սեվինճ իլէ պիւտաղա գալըրալ ծիա տօղրու
սէյիւրտէրէք գուճագլայեուպ պաղըրտը. «Ադ-
նէս, ես պէնիմ սեվիւլիւլիւ գըղըմ, մէսրուր օր
սեվին, տիպ չէօղ վէ Ալլահա թէշէքքիւր եթ.
էլէրինի, կէօղէրինի վէ եիւրէկինի սեմանա

տողը ու գալորը, վերա փետերին քի, պիղ չօգ-
տան էօլմիւշ պիղիյեօր խաիք, տահա հայեաթ-
տա խմիշ, վէ պու կիւն ծնու կէօրէճեգիմիշեզ
. . . : () խ, մէմնուն օլ, հէր պիր շէյէ գատոր
Ալլահա, վէ պիրիբաւէ շիւքիւր վէրեւիմ օլ
քէրէմքեանի փետէր Ալլահա ? :

Հանկը գալէմ միւգաւտիւր օլա պիղիւր աճա-
պա, պու նազիկ եիւրէկիւ էվլատըն՝ թատաճիւ-
պինի վէ սէվնիճինի նազլ ու պէյեան էթմէյէ,
նէ դէման քի պու սէվնիճի վէ ումուլմազ պու
հաւաւաիսի իշիթաի խէ : « Այա վալիտէմ, պա-
ղըրաը, նէ՞ սէօյլէյեօրսուն . սահիհէն փետե-
րիմ հայեաթտամ մը տոր . նէրէտէ աիւր շիմաի,
կէօստէր սրանա քի գուճագլաւերմ ծնու : Այա,
վալիտէմ, էօյլիւսիւզ սէվնիճիմտէն արթըզ լա-
գըրտը էտէմէզ օլտում : Այ՞ գատար
մէմնուն օլայրմ սէնին շու շաղըղընը կէօրէրէք,
պէնտէ սանա հէմէսրուր օլտրագ . հայիֆ պու
գատար սէնէտէն պերի աղլաերպ սրղլամա-
տան մաատէ պիր շէյին եօգ խաի » :

Չօճուք աթիւսապիղի իլէ պերապեր, կինի
տիղ իւրէրինէ կէլէրէք . « Այա սէվիլիւլիւ վէ
դանի Ալլահ, սանա նիհայէթսիղ շիւքիւր էտե-
րիմ քի, էյիկիքեանի վալիտէմին եիւրէկինէ սէ-
վնիճ վէ մութլուլուգ իհսան պուեուրաուն .
չօգ տէֆա ծնուն աղլամապընը կէօրէրէք,
գայեանըն իւղէրինէ գուտրէթտէն եաիլըմը
օլան Խալալէֆն էօնիւնէ անամուտան կիղի տիղ
չիօգէրէք իրիճալար սունտը խաիմ քի : Թէսէլ-

լինի վախճանունն էսիրկէմէյէսին . . . : Ան
պէնիմ նիաղարըմը գապուլ էթտին , պէն սէ-
ֆիլի մուրատընա էրտիրտին . իմտի թէքմիլ
էօմրիւմին իլնտէ սանա հէր նէ գատար թէ-
շէքքիւր սուսամ աղ տըր » :

Պատէհու եաչըր կէօղէրի իլէ վախտէսի
նին գուճաղընա սէյիրտիպ տէտի . « Պու նէ
թաաճիւպ օլաճագ շէյ . սէվնճիմունն օյնաերպ
սըչըրայեաճաղըմ եէրաէ , քէտէրլի պիր աուէմ
կիպի աղամագ իտէյեօրում . . . : Պիլմէյեօր
իտիւմքի , ինսան սէվնճինտէն տէ աղըսըր իմիշ » :

Թէոլէնինա ս արթըգ աճէլէ էտիյեօր իտի
քի , չարչափուք պու քէտէրամիգ մահաղը թէքք
էտէրէք , կիթսին քէնտի էհլինի պուսուն .
անճագ կէօրիւեօր իտիւքի , Պապա Պէննօ չա-
յիրին իւղէրինէ եասլանմըշ վէ տարա պիր լա-
գըտըր էթմէյէրէք , Ագնէսին եէրէ պրապմըշ
օլտուղու նէյ էլնտէ , պիր թարաֆտան օ պիր
թարաֆա շէվիւրիւպ տիւղէն վէրուպ չալ-
մուք արգուսընտա իտի : Թէոլէնինտա ծնուն
պու ֆիւթուրսուգ հաղընա թահամիւլ էտէմէ-
յէրէք տէտի . « Նէ օթուրույեօրսուն . ես
խայրըլ փէտէր . պրապ էլնտէքի նէյի . գալգ
պէնի պիր ան էվիլէ էհլիմէ կէօթիւր . վէր
տիլին պու մէսէրրէթ հապէր պիլիւսին քի
մէմիւլ օլունմագ թարգտա պէնի տիրիլթ-
տի : Ալիլէթ , շիմտի էյի աղնաեօրըմքի , պիր
եապան քէշիսի կիպի , էն եիւկսէկ տաղըսըրտան
սվիլէ սըչըրսըրպ կիլթմէյէ միւգտէտիրիւմ . օ նէյի

գրողմա վեր, խորդան իղէ ասանը ալ, պուռուր
կիտելիմ չափուդ եկեթիշելմո :

— « Իրիճա էտելիմ, պրնագ պէնի քի պու
նէյի պիր քաչ տագիդէ էլիմտէ թութանբմ,
տէտի Պէննո : Պու նէյ պէնիմ կէօղիւմէ մու
գաւառէս պիր շէյ տիր, շիւնքի Մըսհ պուռուռն
վասիթէսի իլէ քէնտի գուտրէթինի կէօսաեր
աի պիղէ : Սէմանըն մուգատաերի ճիլլէլէրինի
տէրին պիր ինթիրամ իլէ էօլրէնմէլլիլ, պու
ուֆաճըդ օտուռաան եափրլմը նէյսիլ սէնին
պու կիղլի մահէլին պիլինէմէյէճէդ իտի, սիղի
պու ֆիրար հարընդտան գուրթարմագ շէրրէ
ֆինէ պէն տաիի նաիլ օրամաեաճագ իտիմ, վէ
անրա պիլմէյէճէդ իտիմ քի, Մտէլաէր պէյին
ղէվճիտի հալէ սաղ վէ հայեաթտա տոր, վէ
պու ինտիլ օրմանըն իլինտէ տորին տիր, դերա
էկէր սէն պու նէյէ մալիքէ օլմուշ օլմասա իւ
տին, Մքնէսէ տէ էօլրէտէմէյէճէդ իտին,
էօլրէնէմէտիլի հարտէ տէ սէնին վէ քէնտի
սինին նաֆագատընր թէտարիլ էլթմէ իլլան
տաղարտաքի զուլիպէլէրին էօնիւնտէ օնու
չալըսլ օգումագ ճէտարէթի օնուռն ֆէքրի
նէ տօղամաեաճագ իտի : Պու սապահ էհլին
պիր պէյիթ օգուտու քի, օ պէյիթի սէն օնա
էօլրէթմիլլին, պիր աղ սօղլա գրղըն նէյ
չալըսլ օ պէյիթին պիր փարչանընր օգուտու
ղընտա, տէրէճէսիլ թաւաճիւսլ էլթաիմ, սի
ղին թաղարղընրդ սաիթէ իտիլէրի էշիտէրէք
ֆէսֆէսէլէնտիմ, վէ աղ դալտը նիլէթիմի տէյ :

իշտիրէ՛ճէ՛վիտիմս պուհտան տախի էօկրէ՛նմէլէլիզ
 քի, սահիհիլի կիզէմէք չօդ մուխաթարալը
 շէյ տիր. անձագ համուռ շիւքիւրլէր օլտուն
 Ալլահա քի, սիզն քիմ օլտուղունուղու ֆագիր
 պու նէյ վէ օ պէյիթ սէպէպինսէն պանս թա-
 նրթար: Պու նէյ իլէ Ագնէսին օդունուղու օ
 պէյիթ, մէհրամէթսիզ պիր տիւշմանըն՝ պիրի
 պիրէրինսէն տըրտըղը դէվճու դէվճէյի, թէ-
 քրար պիրի պիրէրինէ գափուշտուրտու: Հագ-
 թաալա պու նէյին վասիթէսի իլէ պիր պիսուշ
 չօճուղու քէնսի փէտէրինէ թէսլիմ էտիյեօր.
 Ճիւմէլէ շէյէ գատիր պիր ՅԱԼԱՅԱ թէշէքքիւր-
 լէր սունմագսրղըն պէն պու նէյի էլիմսէն պը-
 րագամամ վէ պուրատան կիտէմէմ. էվիլէթ օ
 Ալլահա քի, օտուն իլէ մատէն փարչասընտան
 սէսիհսան էտէրէք, պիր մագամ տիւղտիւրիւր:
 Պէօլէ օլտուղու հալտէ՝ օնուն շէրրէֆինէ օ
 լարագ պիր պէյիթ օդուէալըմ քի, օնուն վա-
 սիթասի իլէ՝ նասըլ քի տէտիմ, սիզի մութլու
 էտիյեօր: () անտէ տինտար ինթիլեարնէյ իլէ
 պիր մագամտէմէ էյլէտիյինսէ, թէոլէնինտա
 իլէ Ատէլինսա տախի պիրլիկտէ օլարագ՝ աթիւ
 տէքի պէյիթի օդունուր:

Ահֆա ու ճէֆայերտէ, էսն պտէմ,
 Ալլահա շիւքիւր վէր,
 Վէօնտէրտիյի ֆէլաքէթէ տախի չօդ
 տա շիւքիւր վէր.
 Օ սանս միւքեաֆաթ էթմէ իլին

սէնի թէճըիւպէ էտէր ,
Սէնի չափուք ճէֆալարտան սէվննձէ
թէպտիլ էտէր :

Հուպուպաթ իլէ իւզիւմ էյի եէ-
թիշսին տէյնու ,

Հէր կիւն պիր տէրէճէ հաւ օլմագ ս-
լամագ .

Նագիկ չէէկ աչըրմանտ եագլաշընձագ ,

Սապահլարը խարպի խտէր վէ ալըր :

Կէճէլէր հէր նէ գատար զիֆթ
գարանդը օլսա ,

Երթարգըր օ գատար փարագ բըրգ-
լու օլուր .

Ֆուրթունա շէտիտ օլուրսա , պիզաէ
ուժնու չօգ օլուր .

Զիրա Ալաիմիսէմա եէտի բէնի իլէ պիլէ
քէֆալէթ վերուր :

Պունտան սօղըա Պապա Պէննօ թէոլէ-
նինտայի , Լտէլննաի վէ չօպան գըղճըղապընը ա-
լարագ ճգնաւորըք մաղարսսրնա տօղըու եօլ
բէվան օլտու . հագիգէթէն մէսսերրէթ պուն-
լարա ֆէվքէլ ատէ գուվիլէթ վէրմիշ խաի . տէր
հալ տաղըն թէփէ սինէ չըգտղար քի , օրատան
արթըգ օրմանտաքի աղաճլարըն արալարընտան
կէ օրիւնիւր խաի ճգնաւորուն քիլիսէ սինին զան-
գ ախատունը :

Պու տաղըն պաշընտա տուրարագ , միւհ-
թէրէմ վէտէր , պիր աղ թէֆէրքիւրէ վարըղ

տիւն չունտիւ քի , ամանարդ կիթմէլերինտէն
Պէյին էօմբիւնէ քէտէր կելմէր իհիթիմար
վար . զիրա նասրլ քի , անարդ քէտէրտէն , սէօյ
լէտէ անարդ սէվնճտէն չօդ տէֆա ֆիւճ
ճէթէն վէֆաթ վուգու սուլուր , դարէր վէր
տի քի , դէվճիտի իլէ գըզընը պիրտէն պիրէ հու
զուրունա չըգարմասըն , տօղրու եօլտան չըգար ,
չիֆթիլիտէն մաղարայա կիտէն ճատտէյէ
կիրտի . օրատա Հանքմա բիճա էթտի քի ,
պիր աղ վաղըթ օրատա կիդէնիպ սէգլէսին ,
թա քի լաղըմ օրաճաղը վագիթ քէնտիւսինէ
պէյան օլունա :

ՕՆՈՒՆՃՈՒ ՊԱՊ

ԱՏԵԼՊԵՐ ԻԼԵ ԹԵՈԼԵՆԻՆՏԱ ՎԵ ԳԸԶԸ
ԱՏԵԼԻՆԱՆԸՆ ԳԱՎՈՒՇՄԱԼԱՐԸ

Պոտ արա քէցիւն էհալելի ճգնաւո
րուն մաղարանտա ճէմ օլարաք , քիլիսէ իլէ
մաղարանըն դափուլարըն , դէյթուն տաղարը ,
թէֆնէ եափրագլարը վէ էնվայի չիչէկ թաճ
լար իլէ տօնաթմրչար խտի : Ըտէլպէր պէյ
տասի Սարգար խամնտէ եափէրի իլէ պէրապէր
սուլնլարա չօմանպա էյլէտիլինտէն դէյնէթ չօդ
կիւզէլ կէօրիւնիւր նիզամը թարզտա տօնան
մը խտի :

Պէյ իսէ սուլ խըզմէթի պիթիլիպ , խալը

վազելիժտէ Պապա Պեննոնուն ավտէթինէ պէզլէ մէքաէն օսանուպ, մէրդում եավէրի իլէ պերապէր մադարայա կիրմէքաէ օլտուն, Պապա Պեննո տախի օ արաւա եագըն պիր թէփէտէն գըղ իլէ պերապէր էնմէքաէ իտի . աճէլէ աարմ ալարապ իլէրլէյիպ ճէմնաթա եագընշարգտա , փար մաղընր աղղընա կէօթիւրէրէր իշարէթ եթտի . քի . քիսնէ սէն չըգարմասըն . վէ տէօրթ եթ . րաֆընա պագարապ Պէյի տրաեօր իտի . հա զըրըգըրը կէօրիւնճէ , քէնտի . քէնտիսինէ տէ . տի . « Մի նէ կէօրիւեօրում . պու զէյնէթէր պու հազըրըգըրըն մաանէսի նէ տիր . աճա պա պէնիմ իլիւն մի օլա , եօգտամ : Վէ վէթ , պէնիմ էյլիկ պիլէն էյի դօմշուլարում իլէ էթրաֆ . քէօյլէր էհալիսի , միւլթըգա պու կիւն պու տաղտա սագին օլմամըն թամ եիկիրմի պէ շինճի սէնէսի օլտուղընր ունուլթմաեարապ կէլ միշ վէ պու տօնանմայր հազըր էթմիշ տիրլէր . քի , երլ պաշըմը թէպրիգ էթսինլէր : Վէյ , էյի վէ տինտսար առէմլէր . պու կիւն պանա հա զըրլանմը օլտուղընրդ մէսէրրէթին պին դաթընը Մըս սիլէ էօտէսին . ամմա պէօյլէ նիղամ լը թարգտա տօնատրլըշ ֆաքէթ օ . քէօյլիւ ա տէմլէրին իշէ տէյիլ տիր . պունուն իլինտէ Մ . տէլպէրին փարմաղը վարտըր : Այն Մտէլպէր , սէն պանա թաաճիւպ վէրիճի պիր իշ հազըրլ լամապ իստէմիշսին ամմա , պէն սանա ծնտան փէք չօգ զիատէ պիր թաաճիւպիլէթ հազըրլա մըշըմ . քի , հայեալ տախի էտէմէղսին . սէն

սյուռ տօնանմայր սէնին իշիւն հաղորդամբն օլ,
զերա էօմիւնին էն թաթը վէ էն կիւզէլ
կիւնիւնիւ զինէթլէմիշ օլուրսուն » :

Պատա Պէննօ, պատէհու Մտէրնայր եա-
նընա հաղորդ էլինտէն թութաու վէ տէտի .
« Մէվիւլիւ գրդում, կիթ շիմտի շու աղաճլարըն
արգաննա կիզէն, սանա իշարէթ էթաթիմ
պիլլէ միւնիւնիւ պէյիթինի պաշա օգուճա
եա . էյի հաթրնտա սաղլա եօրտս սանա էթ-
տիլիմ թէնպիհլէրի » :

« Չօք էյի, ես Փաղիլէթլու Պատա » տէ-
տի գրդ . վէ կիթտի թարիֆ օլունան եերտէ
կիզէնտի » :

Պատէհու Պէննօ եիւքսէկ պիւռնէս իզէ « Մ-
տէլպէր պէյ, նէրէտէսին . սյուեուր կէլ, եա-
նըմա կէլ » պաղըրարդընտա, պէյ տէրհալ սէ-
յիլտիւս էօլէ պիւր եանընա կէլտի.քի, զանն
էտէրսին ուչտու » :

Լազլաշայ՝ « Մէֆա կէլտին, Պատա Պէննօ .
սյու սատրահ կիթտիլին եօլա պաղա պաղա
եօրուլտում . սէնի կէօրմէտիմ . աճապա սրաչկա
եօլտան մը կիթտին » . տէտի » :

Պէննօ ճէվապ էթտի . « Միվէթ, սլազի էլ-
զէմ իշիւր իշիւն մէճպուր օլտում կիթտիլիմ
եօլտան տէօնմէմէյէ . զանն իտէրսէմ, օրատան
տէօնմէյէճեղիմի տաթի սանա տէմիշ իտիմ » :

Պէյ տէտի . « Միս, պասպլըզ, պիլէմէսին
քի, սէնաիզ սյու կիւն կէչիրտիլիմ վազլթ պա-
նա նէ գատար ուզուն վէ թահմիւլիզ կէօրիւն

տի. զորա պու երևեսէք թաշարուն վէ աղաճ
լարուն գէօղեղէրի օվայեա եայլարագ միւքէտ
տէր պիր սօվուգ փէյտահ էթտիքլէրի, դա
թէն պէնտէ օլան քէտէրլէրի արթըտըլար.
վէհասար, սէն կիտէլի պէրու փիւթիւն էֆքեա
րում կէշմիշ վագթըմտա վուգու պուլան ֆէլա
քէթլէրիմին էսէֆլէրի իւզէրինէ տէօնտիւ.
Հէյ վախ, արթըգ մութըլուլուղուն կիւնէշ պէ
նիմ իշիւն չօգ ազ վագթթ փարլատը. էօմիւմին
չիէկի վագթթ տահա գուշուք օլմաղտան՝
ագչամ էղանը կէլտի եթթիշտի, աիւնեա իւ
ղէրինտէ ետփեալընը գալտըմ, եւս Պապա. էդ
վէթ սէֆիլ պիր ճգնաւորտան պիլէ վիեատէ եա
լընը գալտըմ. . . . նիհայէթ հէր պիր շէյիմի
գայիպ էթմիշիմ. օֆ հէր պիր շէյիմի. . . . » :

Լիւրէկի գալգմիշ պունդարը սէօլէեերէք
չօծուգ կիպի աղաեւրպ ֆիրեատ իտէն Պէյ
օթուրտու. վէ պաշընը էլինէ եապլատարագ է
սէֆիլ տիւշիւնձիլէրէ աարար իտէ, Պէննօ ար
թըգ սապըլ էթմէյէրէք, « Լ՛յ պէյիմ, տէ
տի թաթըլու պիր սէս իլէ. ճէսարէթլէն.
հէլպէթ սէնի թէսէլիհ էտէճէգ պիր վասի
թամ օլա պիլը » : Պիր տէ պիր նիշան գալտըր
տըղը պիլլէ, Լտէլինա օլտուղու եէրտէն նէյին
սէսինի չըգարտըղընաւ. Լտէլպէր թաաճիւ պի
աղիմիէ պաշընը գալտըրուպ պաղըրտը :

« Լ՛ա՛ սէմա, պու նէ՞ տիր.քի, իշիտիյեօրմ.
պու նէ՞ գայտէլի թաթըլու սէտա տըլ » : Պա
պա Պէննօ փարմաղընը աղընա կէօթիւրերէք,

“Սուսն ո՛ր, սուսն ո՛ր տէ՛ տիյնէ” , տէտի :
 Պերտէ Լտէլինա օգուսմանա պաշատը :

“Տաղտա պիթէն չիէկէրտէն ,

“ Բի Բտարպի տիր , եարատան .

“ Իււ չիէկ վար գայէթ իւստիւն” :

Լտէլպէր օթուրտուղու եւրտէ թաշա տէօն
 միւշ կիպի օլտու . զոնն էտէր իտին բի , այ-
 ետգարը եւրտէն պիթմիւ տիր . զերա թէվրէ-
 նիր հարը գաղմամը իտի . պագըքնը աղաճ-
 լարա տօղըու գալորըրալ , սէս կէլէն թարա-
 ֆա տէմէք իստէրիւ . պէյիթի թէքմիլ օլտու
 զը կիպի , Պէյ տէ այեաղա գալգարապ պաղըր-
 տը . “ Եւս քէսիր Լըւահ , պու իշիտիլէն պէյի-
 թի թէպէնինտանըն պէյիթի տիր . օնուէ գայ-
 տէսի վէ տէ՛ տէեէսիլիլիւմ օնուէ սէսի , վէ
 պէլքի տէ օնուէ սէսինտէտէ թաթըլ : Լճասլա
 կէօղ եաշարըմը սիլմէ իլիւն թէպէնինտա մէ-
 զարընտան կերթ մի տէօնիւեօր , եւս Պասլա , աճա-
 պա ճգնաւոր հանէտէ սապին օլմուշ մէլայիլէլը
 մի վար . եւս աղիլ ճգնաւոր , սէն Լըւահ նի
 եաղ էթտիլն մի բի , պէնի թէսէլին էթմէ
 իլիւն քէնտի մէլայիլէլիլիւտէն պիրինի պու-
 րանա կէօնտէրսին . իրիճա էտէրիւմ , կէօտէր
 պանա . օ պանա նէմալիւմ օլան շէյի բի , սէ-
 տասը եիւրէկիլմին հեր պիր թէլլէրինէ ապ-
 սի սէտա էյլէտի :

Պունու սէյլէեէրէք տալիւանտը բի , սէյլը-

տիպ աղածյարուն արդարեա՝ սէս կէլէն եւրէ
կիթախն, լսեքն քէնտիսինի Պէննօ թութուռ,
վէ տէտի. «Տուր սէյիմ. Մապլի թապէնին
միւճիւղաթընը շիմտի կէօրէճէգսին, օ՛ զանն
էթտիին մէյայիքտէն վիտտէ՝ սէնի թէսէլիճ
էտէճէգ տիր »:

Պապա Պէննօ, սկիւնիշան տահա էթտիյի կիւ
տի, Լտէլինա աղածյարուն արդարեա տառապանք
ըզտը. Պէննօ տէր հալ էլլնտէն թութարագ
Լտէլտէրին եաննա կէթիլտի վէ տէտի.
«Պէյիմ, պու սապա՛ն պիղիմ տաղարըն՝ էն
ինտիլ վէ կիթիլմէզ մահալէրինտէ պու գրգճըղա
զա թէստտուճ էթտիմ. . . »: Պէյ, Պէննօ
նըն սէօհպէթինի գաթ էտէրէք սլտգէթիլ սկիւ
պապը իլէ պու գրգը քէշֆ էտիալ՝ սրալըր
տը. «Պու նէ՛ միւճիւղաթ տրը. թէօլէնինտանըն
թամ թատիլի տիր. շիւվէսիլ թէօլէնինտա
տախի չօճուգըղնտա պունա պէնգէր իտի ».
տատէհու Լտէլինա եադլաշարագ տէտի.
«Թիթիլիմէ, էվաւրմ, թիթիլիմէ. գօրգ
մա, սէօլէ պանա. սէն քիմ սին, վէ պու սէյի
թի սանա քիմ էօլրէթտի »:

— «Պէն քէնտի վալտէմտէն էօլրէնմիլիմ,
սէնին գրգըն ըմ »: տէտի գրգճըղազ:

— «Պէննօ, մէկէրքի պու միւմքիմ մի տիր.
օ՛ք, ինտաւտէօրում պէն պու իշէ. աճապա
պու տէհշէթուլ շադա իլէ, սէնի ալտաթմադ
մի իտտէօլտուն. մէհրամէթ էթ, ես պապա. . .
. . . »: Սէօլէ պանա, ես սէվիլիլէ էվաւրմ,

ատրն նէ՝ տիր . վարտեննէ նէ՝ թէամիյէ օրու
նուր ։

— «Պէնիմ իմիմ Մտէլինա տրր . վարտեմին
իսմի տէ թէպէնինտա ։

— «Եւ Մապ , եւ սէմա , Մտէլինա սէվ
կիւլիւ էվատրմին իսմի տիր , թէպէնինտա տաւի
պէնիմ գէվէմին իսմի : Պէննօ , Պէննօ , սէվին
ճիմնէն ագլրմի շաշըրըյեօրում . պիլմէյեօրում . քի
օյեանրդ մընում , եօգսամ ույգու տա բուէա
մի կէօրիյեօրում . : : Ետաննձը հայեալ . դա
ղիպ բուէա . մէկէր միւմբին մի տիր , էօլիւ
էր մէգարըրընտան կէրի կէրինյէր ։

Մտէլինա պաղտըր քի փէտէրի ինանամա
եօր , նէյինի կէօտէրէրէք տէտի . «Պաղ պու
նա փէտէրիմ , թանըեօրմուտն պուէա ։

«Պէյ տըգգէթ իլէ նէյի կէօգուն կէլրէրէք
պաղըրտը . «Եւ սէվտիյիմ նէյ . էվիլէթ , թա
նրտըմ պուէա . չօդ վադիթուն պէրու կէօ
րիւմէմիշ էսկի վէ սաալը պիր տօսթ կիպի
պէնի շաղէթտի պու նէյ . էվիլէթ , նիշանյան
տըղում գէման , սին , օ մուլթու կիւնյէրաւ
պու նէյի թէպէնինտաւա հէտիյէ էթտիմ .
իշտէ իքիմիղին տէ իսիմէրի պուէա իւղէրին
աէ եաղըմիդ տրր . ԱՏԵԼ ՊԵՐՏԵՆ ԱԶԻԶԵՍ
ԹԵՌԼԵՆԻՆՏԱՆԱ ՀԵՏԻՑԵ : Եւ Մտէլինա . էվ
վէթ սէն պէնիմ գըղում իմիշտին . կէլ քի , սէ
նի եիւրէկիմին իւղէրին սըգըշարըպիմ . սէն
տաճա վարտենին դուճաղընտա սիր պիշարէ
չօճուէ իքէն , պէն մուհարէպէյէ կիլթտիմ .

շինտի նանդու տէ պէօյիւմիւշ, սէջիւմիւշ, կիւղէւ
լէնմիշսին . սիւր փէտէր իշիւն պու նէ՞ մուլթ
ուլուգ Լ'նձադ սէօյէ պանա . վալիտէն
նէրէտէ՞ տիր . կէրէէկ սոնդ մը տրը . . .

— «Վիվէթ, եւս սէվկիւլիւ փէտէրիւմ, ուալ
տրը . . . »

— «Նէ՞ տէտին, վալիտէն սոնդ մը տրը . . . »
պաղլլոր Լ'տէլպէր վէ սէվկիւլիւտէն սրջորա
մաեա պաշլատր : «Շինտի նէրէտէ տիր . կէւ
չափուք կիտիպ պուլլալմ ծնու Լ'հիւմ
հալա հայեաթուա մը իմիւշ . եւս իհասնքեանի
թանդրը . սէնտէն նէ՞ տէրէճէ միւլթէէքքիւր
օլմալլում : Լ'տէլինա, Լ'տէլինա, եւս սէվկիւլիւ
գրղում, չափուք, սէօյէ պանա, շինտի վալի
տէն նէրէտէ տիր . . . »

Պէնիօ տէօնիւպ տէտի . «Բահաթ օլ Պէյիմ,
վէ զանն էթմէ քի, կէնձիւլինտէ սէվկիւլիւ
օլան արգատաչըն շինտի տէ օ վագրթքի կիւ
պի կիւղէլ վէ կէնձ տիր . եաղըդ, տէրտ վէ
մէշաքթաթ ծնուն կիւլ եիւղէրինի սօլտուրմուշ
լար տրը . սանա օլան մուհիսպիթի իլէ սա
տաքէթինի մուհաֆաղա էթմէք իշիւն մէձ,
պուր օլմուշ տրը պու թարաֆըն եապան եէր
լէրինտէ եաշամաեա . օ տալի թահամիւլ օլու
նամաղ սէֆալէթիւ աղըր վէ թէհլիքէլ պիւր
քէֆսիղլիտէն տահա եէնի չըգմըշ օլտուղուն
տան, ինանմամ քի թանրեապիլէսին . . . »

— «Վ իճուաուեն կիւղէլլիյի իլէ եիւղլէրին
գըմըղըղը պօշ վէ կէջիճի շէյլէր տիր, եւս

Պապա Պէննօ պէն քէնտիւսինի օ կիւղէլ
եիւրէկի սատրբէմ (Թ)էպէնինտաի կէօրմէկ իս
տէրիմ ։

Պապա Պէննօ ճէվապ էթտի . « շէլէ եիւրէ-
կին չարիբլմադ տան րահաթլանսըն . էհլին տա-
իսի սէնին կիպի . սէնի կէօրմէյէ ւճէլէ էտիւպ
րահաթսըզտըր . սէն օ սէվկիւլիւ վէ մուհապ-
պէթլի աղիզէ զաթա զիատէ եիւրէկ օյ-
նաթմասը վէրմէտէն սազըն . աճելէ էթմէյ
իլէ՝ պիրլէշմէկ մութլուլըղնտան սիդ քէնտի-
նիզի մահրում էյլէմէյին . օ տաիսի սէնի էօլմիւշ
սանըքօր իմիշ , սէնտէ օնու . շիմտի սէն օնու
օ պիր տիւննատան կէլմիշ կիպի կէօրէճէքսին .
պա խուսուս շու ոահաթաա քի , էսէֆ վէ
սէվինճտէն զիատէ էօրսէլէնմիշ տիր ։

Ըտէլպէր պու սէօղլէրի ապա տիյնէմէք
խստէմէյէօր իտի . « Իրիճա էտէրիմ սէօլէ
պանա . էհլիմ շիմտի նէրէտէ տիր . պիր տա-
գիզէ պիլէ սարֆ էթմէյէրէք քէնտիսինէ
կիտիպ պուլմադ իստէրիմ . հայտէ կիտէլիմ
պուլալիմ օնու ։ տէր տուրուր իտի .

— « Լաւհընը սէվէրսէն րահաթ տուր . վէ
աղըճըզ պանա տիյնէ . աօստլարըմտան պիրիսի-
նի կէօնտէրտիմ քի , կիթսին աթա պինտիրիպ
կէթիրսին , պիրազ սասըր էթ ։ տէտի Պապա
Պէննօ ։

Պուշկար պու միւճատէլէտէ իքէն , ուղադ-
տան տալուլ զուրնա չալարադ , քէօլիւլէ-
րէ մախսուս օլան էհէնիկ իլէ պիր դալսապալըդ

կելմէքոտ օլուպ, եամաշ եամաշ ճգնաւորուն
մաղարաւնա եագլաշմագտա խոխ Պու արալդ
Լտէլպէրին եամբրի խէյրտէրէք կելիպ էֆէն
տիսինէ սէօլէտի քի, տաղըն արգասընտան
պիր սէօլիւկ քէօլիւ տահա կելմէքտէ օլուպ,
իջէրինաէ հիւրմէթէ շայեան, սինահ Ֆիւ.
տան կիլիմիշ պիր տէ Հանրմ վար տրք քի,
աթտան էնիւպ պիր քէօլիւ խաթաւնուն գօլ
թուղընա կիրէրէք տաղը չըգմագտա տրք:

Պէյ պաղըրտը. « Իշտէ օ տուր: Լ'իս, թէ.
ոլէնինտա. սէվիլիւ լիւմ թէոլէնինտա »:

Եամբրինի տէ պերապէր ալարագ հէման
գարշլաւմա եա սէյրթաթիլնտէ, Լտէլինա
տա փէտէրի իլէ պերապէր կիթմէք խտէտիւ
յինտէ, Պէննօ պրրագմատը. « Պուրատա գալ
սէն, սէվիլիւ էվլատըմ. տաղըն եօլու չօդ
տարս տրք, օլուր քի պիր չուգուրա եու.
վարլանըսըն, փէտէրին վէ վալիտէն շիմոի պու.
րահա կելէճէք տիրէր » տէտի. վէ տէօնտիւ
քէնտի քէնտիսինէ. « Պու նէ մութլուլուգ, վէ
պու նէ սէվինճ, եա Վապ. թէքրարէն պիրի
պիրէրինէ գալու շմագլդ էկէր պէօլէ ազիմ
պիր սէվինճ տիր, քի ինտան թապէյէթի կիւճ
իլէ թահամիւլ էտէ պիլիյեօր, եա նէ տէրէճէ
ճէսամէթլու օլաճագ օ սէվինճ, նէ զաման քի,
էպէտիլէքտէ պսլուլըրլար իսէ. պու իշէ ու.
մուտ էթմէք պիլէ էօլէ պիր մէհլէմ տիր քի,
էօլիւմին թէհսիր էթմէքտէ օլան էսէֆ եա.
ըալարընը սաղսլտրք »:

Պէ՛յ սատուք ետպէրի իլէ գահրաման կիպի տէր հալ տաղըն պաշնա չոգրայ եիւզ ատըմ աշաղընա էներ էնմէղ թէոլէնինտայի իւ թիխպալ էթտի . վէ կէօրտի քի , չիֆթլիկ սա հիպինին էհլէ գոլթուղունա կիպերէք եիւրիւ մէքտէ իտիլէր : Պերի պիրերինի կէօրտիւքէրինտէ հիւսուլա կէլէն մէսէրրէթ թարիֆ օլունամաղ օլտու . պիրիպիրլէրինի գուճագլայ եարագ կէօղլէրինտէն սէլ կիպի եաշարը ա դըթարլար . սէվլինճլիքտէն վէ եիւրէկ օնաթ սասընտան պիր չօգ վագըթ լագըրտը էտէմէ տիլէր . էնճամը Ատէլպէր սուս տուրմագ փէր տէսինի եըրթարագ . թէոլէնինտանըն էլինտէն թութուպ քէնտի տօտաղլարընա կէօթիւր տիւ . պասի եիւղիւկիւնի ծնուն փարմաղընտա կէօրտիւքտէ , մութթաարճա աղնաթտըքի , նասըլ օլմու շ իտի տէ փարմաղընտան չալտըր մըլ իտի . գաննըմա օ խային Արիմօնըն իգտաւ մը իլէ չալընմըլ իտի տէտի :

Պատէհու Արիմօնուն տէ տուվէլտա թէ էսուֆլէ վէֆաթընը հիքայէ էտէրէք , շուքրանիլէթլէ տօղուն կէօղլէրինի սէմաեա գալ տըրարագ պաղըրտը յ իլէ էպէտ թէշէքքիւր էտէրիմ սանա , եա սէմալի Փէտէր Ալահ . մէհրամէթլու թանղըր քի , սէն պու կիւն թէքրարէն պանա կէօնտէրիեօրսուն պու շիրին տը գատաշըմը քի , էվվէրտէն տէ պանա իհսան պուեուրմու շ իտին . իհթիշամլա , շերէֆլէ մուպարէք օլտուն սէնին ալիզ իտմին . էպէտու

էպէտ ամին » :

Ըրթըք իբիսի գօլ գօլա վերերէք մէսերէ-
թի քեամիլէ իլէ ճգնաւորուն մաղարասընա
տօղըու եիւրիւլիւպ պիր թանէճիք էվտա-
լարըտէ օրատա պուլուպ պիրլէշտիլէր :

ՕՆ ՊԻՐԻՆՃԻ ՊԱՊ

ՃԳՆԱՒՈՐՈՒՆ ԵԸԼ ՊԱՇԸՍՈՒ

ՆԱՍԸԼ քի սէջլէտի իտիք , օ էթրաֆտա
պուլունան սաքինէլէրին ճէմիսի տէ քէնտիլէ-
րինէ մախսուս օլան չալիլը վէ էհէնկիլէր իլէ ճըգ-
նաւորուն մաղարասընայիլէլմէք տէ իտիլէր քի ,
Պապա Պէննօնըն օրաեա սաքին օլմասընըն եի-
կիրմի պէշինճի սէնէ պաշըսընը թէպրիք էյ-
լէսինիլէր . ճիւմլէսիտէ պայրամիլդ էլպիսէլէ-
րինի կիյինմիշլէր իտի . գըզ վէ երքէկ չօճուգ-
լարըն ճէմիսի տէ քար կիպի պէեադ բուպալար
կէյինիպ , պաշարընը տէ էնվաի չիշէկիլէր
իլէ տօնանմըշ թաճըար կիյինմիշ իտէլէր : Պը-
չօճուգլարտան պիրիսինին էլինտէ՝ ալ վէ եէ-
շիլ գօրտէլարար իլէ պտղը պիր տէոտէ չի-
շէկ վար իտի . տիկէր պիր չօճուղըն էլինտէ տէ
պիր սէփէթ չիշէկ օլուպ , ապրըլէրինին էլլէ-
րինտէ տէ չէշիտ գօրտէլարար իլէ տօնանմըշ
վէ էնվաի մէյլէլէր ասըմըշ եէշիլ տաղտը վար

խոր . շու գաթէն թանրթորղըմը չօսան գըղ-
 ճըղաղ տէ , չիչէկէր իլէ տօնանմը պիր գու-
 դու իլէ հէփիսնտէն իլէրտէ կիտիեօրիտի պաշ-
 կա պիր գըղ տախի չիչէկտէն էօրմէ պիր գաֆէա
 տէ պիր չիֆթ կիւզէլ կէօկէրճին կէօթիւրիյեօ-
 րիտի 'Չիֆթիկ սահպինին էհլի օ մէհրամէթ-
 լու խտթաւն տէ պաշընա փէշտիմալա պիւրիւ-
 լիւ պիր տէփէթ ալմըխտի , գօճասը տախի եէ-
 չիլ ետարաղլար իլէ տօնանմը պիր վառիլ կէօ-
 թիւրիի օր խտի : Պու ալայ հէր ճինա վէ հէր
 չաղ առէմէրտէն միւրէթթէպ խտի : պուղար
 կիտիպ ճգնաւորհանէնին գափուսընտա , իքի
 սյրա օլարագ տիւղիւլտիւլէր , չիֆթիկ սահի-
 պիսի պիր իշարէթ գալարարագ , չալկըարըն
 սէսլէրինի քէտտիւրիւպ իհթիեար պիր առէմի
 իլէրի կէչիտիքտէ , պու իհթիեար , նութքա
 տուրարագ տէտի . «\չա սէվկիւլիւ վէ ա-
 զիզ Պապա Պէննօ . սէնին պու կիւնքի եր-
 պաշըն մինասիպէթի իլէ , ճիւմլէ էթրաֆ է-
 հայիմիզ , չիֆթճի վէ չօսանլար սանա թէպրիւ
 քէ կէլտիք . ճիւմլէմիզ տէ շու եիկիրմի պէշ
 սէնէտէ ալէթ տէվամ պիզէ էթտիյին էյլիկ-
 լէրտէն միւթէշէքքիւրիւզ վէ պու թէշէքքիւ-
 րիմիզի ֆէյլէն տախի պէեան էթմէ իչիւն պա-
 զի հեաիլէր կէթիրմիշիզ տիր . հէր նէ գատար
 սանա լայրգ շէյլէր տէյիլ խտտէ , գապուլ
 էթմէնիզէ իրիճա խտէրիզ . պիզէ աֆ էթ , զիրա
 միւքտէտիր տէյիլիզ սանա լայրգ օլան թարզ-
 տա պուլունմաեա . սէն լիտանրմըղա պագմա ,

իսկ երբեկիմիդէ պառ . զիւրա սեփերիդ սենի ,
վէ երբեկտէն սեփերիդ : Ալբա՛ն . քի երբեկ-
լէրիմիդի կէօրիւր , սենին իշիւն էթտիյիմիդ
տուփարը տէ իշիտիր . վէ տւմարը քի տիւ
լէկլէրիմիդի գապուլ աուեուրուր ր :

Պու մեգատիրշինաւ իսարըն՝ պու թէշէք
քիւրտէն , պապա Պէննօնն երբեկի գապա-
րադ , պիր սեօլ իլէ ծնարա ճէվապ վէրիդ էօյ .
լէ պիր թէշէքքիւր էթտի քի , փիւթիւն երեւ-
րեկ տույիւրարնտան իսարէթ իտի . պուսոււն
իւղէրինէ՝ ճիւմլէնին սէտասը իւշ տէֆա
« Աշտտըն Պապա Պէննօ » . պաղըրշարադ սէ-
մայի թիթիւթիւթիւթիւ :

Իշ պու վապթի մէսերէթտէ , Ատէլպէր
պէյ , թէպէննաանըն գօլթուղընտա օլարադ
կէլտի օրթաւա : Ատէլինա պուպարը կէօրէրէք
սէվինճինտէն աղըյրապ սըշըրապ էօնլէրինէ
սէյիրթտի . « Փէտէրիմ , Վալիտէմ . . . » .
անճադ պու իսիմլէրի թէքէլլիւմ էտէպիլտի .
փէտէրի հէման ծնու գուճադլապ , վաղի-
տէսի տէ տէտի . « Այն սէվիլիւ իւ գըղըմ ,
օ գատար սէֆալէթտէն սօղըա . պառ քի՝ Ալ-
բա՛ն պիգէ նէ մութլու կիւն իհասան պու-
եուրուր » : Ավլէթ , տէյիւլ թաստիգ էթտի
Ատէլպէր . « Պու նէ մութլուլուգ տըք , գը-
ղըմ , քի սենի վէ սենին վասիթէն իլէ տէ
էյիլիքեանի վալիտէնի պուլլուգ գուռ շմաւա
նայիլ օլտում » :

Սպիլիլթլու ճգնաւոր տէտի . « Այն

քերէ մքեանի Վասպիւիմ, շիւքիւ րէր սունարմ
սանա քի, պէնիմ երբարչմտա թէտառութի
էթտի պու պէտպաղդ օլմուչ օլան ֆամիլեա,
նրն մուծլու օլմալարր, մէհրամէթլու պիր
նազար գրլ պու թէմիլ եիւրէկլի ֆամիլեա
եա, օ ֆամիլեանա տէրիմ քի, պէօյէ միւ
ճիւղաթլը թարղտա օնրար պիրլէշտիրտին.
Թէքրարէն մուպարէքլէ պունարր. ուղուն
վէ մուծլու էօմիւր իհասն էթ պունարա.
պու սէվիլիւլիւ չօճուղու տէ՝ տայիմ պունար.
րն մուհապպէթինէ վէսիլէ գրլ, նասրլ քի,
պիրլէշմէլէրինէ տրաթ էթտին իսէ. Պուրատա
թօփլանան ճէմտաթի տէ մուպարէքլէ, օնրար
պիրլիկ մուհապպէթի իհասն էթ. զիրա պիրլիկ
մուհապպէթի օլմաուրչ ճաղ, սաատէթ իլէ եա
չաեամաղար, պունարրն էվտարրնր սէնին
Վլլահանի մուհապպէթին գօրգուսու իլէ եա
չաթ քի, սանա մապպուլ գուլ, միլլէթէ տէ
շէրլէֆ օլալէր » :

Պու տուվստան սօղրա, ագ տադալլը իհ
թիւնար շիֆթճինին պիրիսի, ճէմտաթտան պիլ
վէքեայէ, ճիւմէնին սէվինճ վէ մուհապպէ
թինի պիր քաչ սէօլ իլէ պէյեան էյլէյիւպ,
սէօհպէթինէ շէօյլէ խիթամ վէրտի. « Եւ
սաատէթլու Պէյ, վէ իամէթլու Հանլմ, պիւ
ղիմ հէր սն Վլլահանի նիաղըմիլ շու օլաճաղ
տրլ քի, Պապա Պէննօնրն տէմին սիլին իլիւն
տիլէտիլլէրինին ճիւմէսի տէ սիլէ իհասն
պու ե ուրսուն » :

Ըտեղպեր մուհապպէթ իլէ պու իհթիւա-
րըն էլինի սրգըպ, թէսէլլի պիր սէս իլէ շէջ-
լէ ճէվապ էթտի. « Լա էյի եիւրէկլի տօս-
տում. մութլուլուղու մուղտան աօլայի սիզին
սէվլենճինիզի պիլիպ, տուվարրընըզ կէօրիւյ-
եօրում. թէքմիլ եիւրէիմ իլէ միւթէշէքքիւ-
րիմ ճիւմէնիզտէն տէ. Բապ Լըահ, պիզիմ
իչիւն էթտիյինիզ տուալարը դապուլ, վէ պիւ
զիմ իչիւն հէր նէ քի տիլէտինիզ իսէ, սիզէ
վէ ֆամիլէանըզա տէ իհսան պուեուրտուն »
Պուստան սօղըա, Լաշասըն Պէյ վէ ֆամի-
լէասը, սէտալարը տրը տաղարա ապա էտէ-
րէք, եերի կէյի թիթիթէթտիլէր :

Պատէհու չիֆթլիկ սահիպինին էհլէ, իլէ-
րուէ կէլիպ հագիրանէ նէզաքէթ իլէ տէտի.
« Լա սաատէթլու Պէյիմ, սիզտէն պիր նի-
աղըմ վար տրը. իրիճա էտէրիմ ճէսարէթի-
մէ աֆ պուեուրուպ, գապուլունուղ իլէ պիւ
զիտէ մութլու էյլէյին : Պու կիւն պիլ Պա-
պա Պէննօնըն շէրրէֆինէ օլարադ, շուրտեա
եագըն, աղաճըզլարըն իչինտէքի չիւմէնիլյին
իւզէրինէ պիր զիաֆէթ գուշատ էյլէտիք,
սիզտէ թէշիֆինիլ իլէ օ զիաֆէթի շէրրէֆ-
լէտիրին » :

Պու խաթուսուն շու տալէթի գապուլ օ-
լունտու. Պէյ, Հանըմ, Ըտէլինա վէ Պապա
Պէննօ, հաղըր օլանլար իլէ պէրապէր պու-
գըր զիյաֆէթի սօֆրասընըն էթրաֆընա տի-
ղիլտիլէր. չիֆթլիկ սահիպի իլէ էհլի ֆա-

գիր այնպէս ազաւուպ, պիտի տիւզիւն պու-
տայրապ միտաֆիրէրէ իգրում էտիւպ հրգմէթ
էտէրէր իտի:

Որովհետեւ մէնուէնն սօֆրատան չը-
գար իբէն, կէճէ տէ եթիշիւպ երլարգար
փարլատորը իլէ պերապէր, այ տմիտ ապրա-
պուլուտա թէստուֆ էթմէյէրէկ փարլապ
մահիթապընր սաչըպ եիւքսէկէնմէքտէ իտի:
Պապա Պէննո այնպիսի գալգըպ չու թէքլիֆի
էթտի տէյէրէք. «Պու կիւզէլ վէ մէտէրէթ
լու կիւնիւ Մըսհա թէշէքքիւր էթմէյէրէք
թէքք էթմէյէրէք»: Պու թէքլիֆտէն թէշ-
ֆիդ օլունարապ ճիւմէտի տէ տիդ իւզէրիւն
կէլիւպ տիտարճապընա տուվա էթտիլէր.
պատէհու հէրքէշ չէքիւպ քէնտի մահալ-
լէրիւնէ կիթտի:

Իթթէտի կիւնիւ Մտէլպէր եօլ թէտա-
րիքի կէօրմէյէ պաչատը. աթլար վէ արապա-
լար հազըրլաթտըրտը, վէ տահա օ պիւր կիւն
ալէթ սապահ գալէսինէ կիթմէ իւզէրէ եօլա
չըգտը. Պապա Պէննօնա թէքլիֆ օլունան ար-
գտտաշլըրը ըէտտ էթմէտի: Իշալէր Սարգար
իտէ Պէյ զէվճէտի իլէ եվլատընը պուլմուշ վէ
կէլիյօր միւթտէսինի, քէնտի եհալիլէրիւնէ կէ
թիւրմէ իլիւն մէնդիլ իլէ իլէրու կիթտի:

Պապապա տէվինճ վէ շաղըգ ու մուսի օլ-
տու. սաքինէլէրին ճէմիտի տէ, ինթիեար վէ
կէնճ, պոյրամլըգ ըուպալարընը կիւնիւրէք,
սէվկիւլիւ եֆէնտիլէրիւն իսթիդ պալմու

չորտըւար, գայէթ շաղշաղալը թարգմա գա-
լէյէ կէօթիւրտիլէր, օ գալէքի, թէպէնին
տա խարապ օլմասընը կէօրէրէք էսէֆ իլէ
թէրք էթմիշ խոի, շիմոի չօգ էյի թարգտա
թամիր օլունմաւ զվէ ֆէթուաթ քէմէրլէրի
իլէ տօնանմը խոի, օ թարգմա շիլ զրդապարտի
Վ խաւըարընըն էրթէսի կիւնիւ, տահա
զիյատէ սաթմանաթը պիր զիյնէթ իճիրա
օլունպ, քիլիսէտէ Պատարապ օլուն, տէյիլքի
ֆադաթ քէնտի թապապարը իլէ, խարիճէ
տէն հիսապարզ տտէմէր, պէյլէր, փաշալար
տախի Պէյն թէպրիքէ կէրմիշէր խոի, Պապա
Պէննօ պէյի թէքլիֆիլի գապոււ պիրլէ, պիր
միւտտէթ օրատա գալորդտան սօղըա, վէտա
էտիւպ մաղարասընա կէրի տէօնտիւ:

Փէտէր ու վալիտէ, սէվկիւլիւ գըզլարը
իլէ չօգ սէնէ եաշանուպ, Լտէլինայի ֆաղի-
լէթ, ճէսուրըդ, վէ զատէլի իլէ մէնշուր
պիր պէյգատէ իլէ էվէրտիքտէն սօղըա վէ,
ֆաթ էյլէտիլէր: Պու էէնի գարը գօճա
տախի չօգ ուզուն վէ սապտէթըն էօմիւր
կէշիւրէրէք, պիր չօգ էվիւա սահիպի օլունւար,
Իշտէ պունուն իլէ Բապպի թապէնին տէօր-
տիւնճիւ թէնպիհի թէքմիլէն իճրա օլուն:

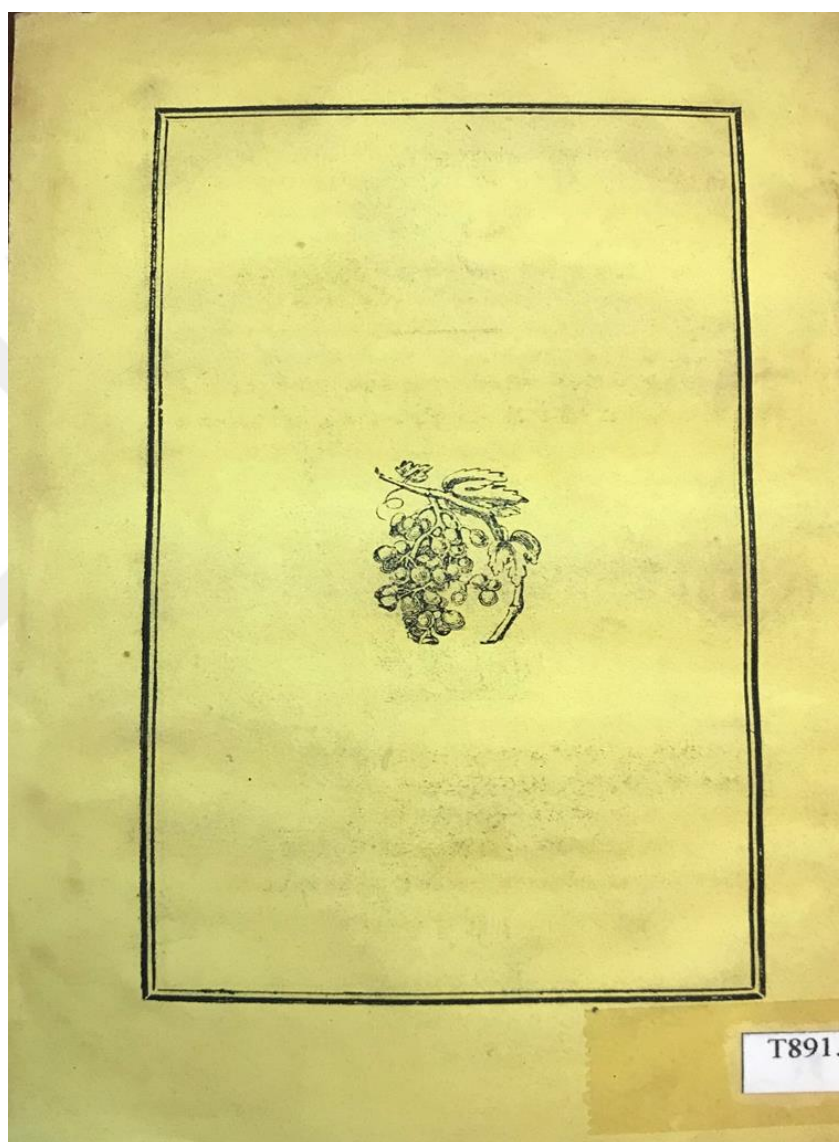
“ՓԵՏԵՐ ՎԷ ՎԱԼԻՏԵՆԻ ԻԿԹԻՐԱՄԼԱՆ, ՈՒԶՈՒՆ
ՍԵՆԵԼԵՐ ԵԱԸԱՅԻՐ, ՏԻԲԵՍ ԻԻԶԵՐԻՆՏԵՂ ԳԵ-
ՐԷԲԵԹ ԻԼԷ ԶՕԼԱԼԱՃԱԲԱԸՆ”

ԽԻԹԱՄ

ՖԻԶՐԻՍԹ

ՊԱՊ	ՍԱՀԻՓԷ	
" Ա.	Տիւններն գաղկյե հիւճիւմ էլէմէսի.	3
" Բ.	Սերկերտե Վրիմօ տը Տիւրուան .	16
" Գ.	Սէֆիլէ տուլ հանըմ .	24
" Դ.	Ֆիրսի .	31
" Ե.	Չօպան դուրիպէսի .	40
" Զ.	Սալիկ տպտալ (այսինքն ճգնաւոր) .	50
" Է.	Չօպան գըզըղաղը .	71
" Ը.	Ագնէսին տիլէնմէսի .	86
" Թ.	Հանըմըն թանըմասը .	95
" Ժ.	Ատէլդէր իլէ (ժէպէնինտա վէ գըղը Ա- տէլինանըն գտվու շմալարը .	113
" ԺԱ.	Աղտալըն (այսինքն ճգնաւորի) ելլ պաշքսը .	124

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	
Doğum Yeri-Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller (varsa)	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	